ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
1
JEUDI
1er JUIN
1978

LE NUMERO 1,60 F

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 371027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար· 200 Ֆ· Վեցամսեայ 110 Ֆ·
Արտասահման Տար· 230 Ֆ· Հատը 1 Ֆ· 60

53ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14·130
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
53e ANNÉE — N° 14.130

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՏՐԱՄԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՊԱԶԻՆՈՒՄԻ ՄԸ ՀԱՄԱՐ

—o—

Ինչ ալ ըլլայ, ՄԱԿԻՆ ներկայացուած, Հանրապետութեան Նախագահին առա – ջարկներու ապագան, անոր ճառը, այ – նուամենայնիւ, արժանիքն ունի ապա – զինման ըմբռնումը իրագործելու եւ տրա – մաբանական շրջագիծի մը մէջ դնելու: Իր գծած հեռանկարին մէջ « ապազի – նում » բառը կը դադրի թուվիչ քննարե – գութիւն մը ըլլալէ եւ կը դառնայ իր օգ – տակար իմաստը:

Նախատեսելով քննադատութիւնները, իր եզրակացութեան մէջ, Ժիսքար տ'Էս – թէն պատասխանեց բոլոր անոնց, որոնք կը պահանջեն, որ անմիջական կերպով ընդհանուր ապազինման որոշում մը տըր – ուի: Ոչ ոք կրնայ մեղադրել զերծնք, աւելցուց ան, « եթէ կ'արտայայտեն ազ – նիւ համոզում մը », սակայն տարբեր կ'ըլլայ բնոյթը՝ « եթէ մերժումը պա – տրաստակ մըն է իբենց համար »: Գրո – միկո, միշտ փութկոտ հռչակելու անմի – ջական զինարգելը, ընդհանուր եւ վերջ – նական, ամէն ձեւի զինումին, ժամանա – կակից կամ ծրագրային, հասկցաւ ան – շուշտ, որ այս ակնարկը ուղղուած էր իրեն:

« Ապազինում » բառը բանաւոր խօսքի պուրկ գործոց կեղծիք մը կը ծածկէ: Երկու գեր–ուժերը՝ Միացեալ Նահանգ – ներ եւ Սորհ· Միութիւն, որոնք զիւանա – գիտական ամէնէն մեծ գործունէութիւնը ի գործ կը դնեն, այս մարզէն ներս, քան տարիէ ի վեր, միաժամանակ, աշխարհի ամէնէն սպառազինուածներն են: Հակա – ռակ իրենց միջեւ հաստատուած եւ ե – րթող Աշխարհին հետ կնքած համաձայ – նութիւններուն, չեն դադրիր սպառազին – ուելէ: Անոնք, միաժամանակ, զէնքի մե – ծագոյն արտածողներն են եւ, այս ուղ – ղութեամբ, Գարթըր, ոչինչ փոխեց ա – մերիկեան քաղաքականութենէն: Միայ – եալ Նահանգները որոշեցին Մերձաւոր Արեւելքի հաւասարակշռութիւնը պահ – պանելու պատրուակին տակ, Իսրայէլի եւ Սաուտական Արաբիոյ յանձնել ամէ – նէն կատարելագործուած բարդ օդանա – ւերը:

Անշուշտ, բոլորին համար ալ լաւ է, որ Մոսկուա եւ Ուաշինկթըն բանակցին, գիրար հասկնան, փոխադարձ հաւասա – րակշռութիւն մը, չափաւորութիւն մը հաստատեն, նոյնիսկ եթէ ատիկա զուտ տեսական բնոյթ կրէ: Լաւ է, որ ռազ – մավարական իրենց զէնքերու չափանիշը հաստատեն, նոյնիսկ եթէ այդ չափանիշը դիմու պտոյտ պատճառող բարձրու – թեանց վրայ գտնուի: Երկու գեր–մեծե – րու միջեւ համաձայնութեան բացակա – յութեան պարագային, միջազգային գո – յավիճակը կը դառնայ վտանգաւոր, ինչ որ չի նշանակեր թէ անիկա լաւ է այսօր:

Ժիսքար տ'Էսթէնի ճառէն երկու մըտ – քեր պէտք է պահել: Առաջինը, ապահո – վութիւնը արդար իրաւունք մըն է եւ ոչ մէկ պետութիւն, որքան ալ ակար ըլ – լայ ան, կրնայ հրաժարիլ անկէ: Ամ – բողջական եւ կատարեալ ապազինումը տեսլական մըն է, բայց անհասանելի: Կարելի է միայն փորձել, յաջողութեանց հաւանականութեամբ՝ յարաբերական ա – պազինում մը, — բաւարար եւ անհրա – ժեշտ չափով ուժերու կրճատում, այն – քան որքան Թոյլ կուտայ իւրաքանչիւրին ապահով ապրելու իր սահմաններէն ներս:

Երկրորդ միտքն այն է, որ ասոր ա – ռաւել դիւրութեամբ կարելի կ'ըլլայ հաս – նել տեղական շրջագծիներու համա – ձայնութեամբ: Ապազինումը համաշխար – հային չի կրնար ըլլալ, եթէ առայ կը հասկնանք պայմանները եւ միջոցները համամասնութիւնը: Ապահովութիւնը նոյն միջոցները չի պարտադրեր Լատին Ամերիկային, ինչ որ Եւրոպային կամ Միջերկրականին: Որեւէ ձեւի իրագործ, գործնական կարգադրութիւն մը կրնայ միայն շրջագծիներուն մէջ հաստատ – ուիլ: Եթէ Ժիսքար յաջողեցաւ համոզել իր ունկնդիրները՝ աշխատելու այս եր – կու ուղղութեամբ, — յարաբերական ա – պազինում՝ շրջագծիներու համաձայ – նութիւններով, ան իր ժամանակը կոր – սընցուցած պիտի չըլլայ:

Այսուհանդերձ, ապազինման հարցին ո'ր տեսանկիւնէն ալ մօտենանք, ոչ մէկ յառաջդիմութիւն կարելի կ'ըլլայ ակնկա – լել, եթէ, ինչպէս դիտել տուաւ Նախա – գահը, « միջազգային յարաբերութիւն – ներու նոր բարեվարում մը » չարձանա – գրուի: Հանաձեւումը թէական է, քանի իր մատնանշած դիւանագիտական բոլոր թատերաբեմերուն վրայ, — Արեւելք – Արեւմուտք յարաբերութիւններ, Ափրի – կէ, Մերձաւոր Արեւելք եւ Ասիա — պայ – քարներն ու լարուածութիւնները երբեք չեն հանդարտիր: Նոյնիսկ Ֆրանսա – խորհրդային յարաբերութիւնները, ո – րոնք կ'ուզեն « օրինակելի » երեւիլ, կը վատթարանան արագ կերպով: Ամէն օր, Մոսկուա եւ Փարիզ, առաւել բացայայտ կերպով եւ առաւել ուժգնութեամբ յար – ձակումներ կը դործեն « առանձնաշնորհ – եալ գործակիցներուն » դէմ:

Ժիսքարի առօրեայ դիւանագիտութի – նը, այս մարզէն ներս եւս, պէտք ունի հնարամիտ ճիգի մը:

Թ. Ա. Թ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԷՃԷՎԻՏ.– «ՎԱՂ ԶՈՒՆԻՄ ԵՐԿՐԻՍ ՀԱՄԱՐ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ»

ՈՒԱՇԻՆԿԹՐՆԷՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁԻՆ,
ԹՈՒՐՔԻՈՑ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ
ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԵՐԹԱՑ ՅՈՒՆԻՍ 21ԻՆ

—o—

Յունաստանի եւ Թուրքիոյ նախարա – րապետները չուրջ երկու ժամ հանդիպում ունեցան Պէր Հառւզի մէջ, ուր կ'ընդուն – ուին Ուաշինկթընի հիւրերը: Որոշեցին որ յոյն – թրքական խօսակցութիւնները կրնան չարունակուիլ Անգարա Ցուլիս 4ին: Էճէվիտ յայտարարած է այս առ – թիւ· « Միշտ արտայայտած եմ խոր հա – մոզումս երկու ղրացի երկիրներու բարի դրացնութեան անհրաժեշտութեան »:

Միացեալ ղեկոյցի մը մէջ Էճէվիտ եւ Գարամանլիս կը յայտնեն թէ Արտաքին նախարարներու ընդհ· քարտուղարները պիտի հանդիպին Ցուլիս 4ին, խօսելու համար Եգէականի իրաւունքներու մա – սին: Ըստ երեւոյթին, Թուրքիա կը խու – սափի կիպրոսի մասին խօսելէ:

Նիւ Եորք Թայմզին տուած իր մէկ տեսակցութեան մէջ, Էճէվիտ կը խօսի

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՑԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Մայիս 22–24)

ՀԻՆ ՔԱՐՏԷՍՆԵՐՈՒ ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏՈՒՄԸ

Զ.–Է· դարերու ընթացքին Հայաստանի մէջ գոյութիւն ունեցած է քարտէսա – գրութիւն, որ նախորդած էր արաբակա – նին: Այս եզրակացութեան յանգած է Հա – յաստանի ակադեմականներէն Սուրէն Երեմեան, մինչնադարեան հայ մշակոյթի յուշարձանի՝ « Աշխարհացոյց »ի երկա – րամեայ հետազօտութիւններէն ետք: Այդ յուշարձանի գնահատման հարցին մէջ դիտնականներու կարծիքները երկար ա – տեն չէին համապատասխաներ իրարու: Մէկ մասը կը պնդէր, թէ հայկական աշ – խարհագրութիւնը կլաւդիոս Պտղոմէոսի « Աշխարհագրութեան ձեռնարկ »ի հա – մառօտ տարբերակն է, միւսները կ'են –

Մոսկուա կատարելիք իր մերձաւոր այ – ցելութեան մասին եւ կ'ըսէ թէ հոն « քա – դաքական փաստաթուղթ» մը պիտի ստո – րագրէ: Հաւանական չի թուիր որ ոչ – յարձակողական դաշինք ստորագրուի, ինչ որ Մոսկուա կ'ուզէ բայց Անգարան է որ չուզեր:

Էճէվիտ կը կրկնէ որ իրրեւ անդամ Ատլանտեան Կազմակերպութեան, Թուր – քիա նաեւ պիտի չփորձէ զէնք ու զինա – մթերք ձեռք ձգել Սորհ· Միութենէն, բայց եթէ նոյնիսկ ամերիկեան անպար – կօն վերնայ, պաշտպանութեան նոր քա – ղաքականութիւն մը պիտի կիրարկէ, որ պարզ է, պիտի զեղչէ իր զինուորական օժանդակութիւնը: Էճէվիտ կը չեշտէ որ Ցունիս 21ի իր այցելութիւնը կը ձգտի բարելաւելու երկու երկիրներու յարա – բերութիւնները:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼՖՈՐՎիլի մէջ կազի խողովակի բունն պայթում մը պատահած է երեք – շաբթիէն Զորեքշաբթի լուսնալիք դիչե – րը: Աւելի վախ կայ քան վնաս:

ԹՈՒՐՔԻՈՑ մէջ մթնոլորտը չի հան – դարտիր եւ չորս հոգի մեռած էկազիէն – թեփէ: Մայրայեղ աջեր են որ սպաննած են ուսանող մը եւ երկու տանտիկիններ, երբ օթոպուսի կը սպասէին: Նոյն գի – շերն ալ, ուսանողին յուղարկաւորութե – նէն ետք, 18 տարեկան բանուոր մըն է, որ սպաննուած է:

ՄՈՊՈՒԹՈՒ յայտարարեց թէ ֆաթան – կացիներուն տարած բոլոր պատանդները ջարդուած են:

ՀԱՐԱՒ – ԼԻԲԱՆԱՆի մէջ կրկին ծանր միջադէպեր պատահած են առջի օր, քսան մեռելի խօսք կ'ըլլայ:

ՔԱՆՆԻ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐի փառատօնը վերջացաւ եւ բաշխուած մրցանակները միշտ խնդրոյ առարկայ են բացի, այս անգամ, «Ոսկի արմաւենի»էն, որու ար – ժանացաւ դատական կազմի միաձայնու – թեամբ իտալացի էրմաննօ Օլմիի « Լ'առ – պրը ο Սապօ »ն: Կին լաւագոյն դերա – սանուհիի մրցանակը տրուեցաւ միասնա – բար Ճիլ Քլէյպըրկի եւ Իզապէլ Իւփէրի: Այր լաւագոյն դերասանը նկատուեցաւ Ճոն Վոյթ: Զուգահեռ այս փառատօնին, երկուշաբթի օր Քաննի մէջ սկսած է պալքան եւ Թուրք չարժանկարի տասնեա – հինգօրեակը: Այս շարքին մէջ մեծ գո – վեստով կը խօսուի «Թրքական դիչերը» չարժանկարին մասին:

թադրէին թէ Պապպաս Ալեքսանդրակի « Երկրագրութիւն »ի վերամշակուած պատճէնն է: Ս· Երեմեան կ'ապացուցա – նէ, որ է· դարու սկիզբներուն կազմուած «Աշխարհացոյց»ը ոչ թէ պատճէնն է նըշ – ուած աշխատութիւններու, այլ յունարան դպրոցի հայ հեղինակի (Թերեւս Անա – նիա Շիրակացիի) ինքնատիպ ստեղծա – գործութիւնը, որ ապրած է Զ.–է· դա – րերու ընթացքին: Անոր հեղինակը իրօք առաջնորդուած է Պտղոմէոսի աշխատու – թիւններէն, սակայն իր աշխարհագրական նկարագրութիւններուն մէջ բաւական նիւթեր հայթայթած է իր ապրած դա – րաշրջանին: Այս իրողութիւնը կ'երեւայ այն մասին մէջ, որ կը վերաբերի Հա – յաստանին (Մեծ Հայքի) եւ անոր ղրացի երկիրներուն՝ Վիրքին (Արեւելեան Վր – աստան), Աղուանքին (ներկայիս Խորհ· Ադրբեջանի մէկ մասը), Ասիական Սար – մատիային (Հիւսիսային Կովկաս), Սա – սանեան Իրանին, Փոքր Ասիոյ մեծ մա – սին եւայլն: Այս հանգամանքը մասնա – ւորաբար կը բարձրացնէ հետաքրքրու – թիւնը ազգային մշակոյթի այդ հին յու – շարձանի նկատմամբ, որովհետեւ ան հին աւետապետական դարաշրջանի միակ աղբիւրն է: Մինչդեռ, Պտղոմէոսի «Աշ – խարհագրութիւն»ը կ'ընդհանրացնէ հին Ցոյներու եւ Հռոմէացիներու պատկերա – ցումները հին աշխարհին մասին: Ս· Ե – րեմեան կ'ապացուցանէ, որ «Աշխարհա – ցոյց »ը մեծապէս առեղ քարտէսագրա – կան աշխատութիւն է: Սակայն հայ հին գիտնականի կազմած քարտէսները չեն հասած մեզի, այլ պահպանուած է միայն անոնց նկարագրական բնագիրը, որ իր – րեւ աշխարհագրութեան ուսումնական ձեռնարկ՝ չատ ծանօթ էր միջնադարեան Հայաստանի մէջ եւ պահպանուած է բազ – մաթիւ ձեռագիրներու մէջ, ընդարձակ ու համառօտ խմբագրութեամբ: « Աշ – խարհացոյց »ը բաղդատելով Պտղոմէոսի « Աշխարհագրութեան ձեռնարկ »ի բնա – գրին եւ անոր հիման վրայ յոյն աշխար – հագրագէտ Ագաթոդիմոնի քարտէսներու հետ՝ Սուրէն Երեմեան պարզած է որ հայկական աշխարհագրութեան հեղինա – կը (որ հաւանաբար եղած է Ա· Շիրա – կացի), իր աշխատութիւնը չարադրելու միջոցին հետեւած է Պտղոմէոսի քարտէս – ներուն, որոնց չարքին ինք եւս կազմած է նոյնանման քարտէսներ, հիմ ծառա – յեցնելով Պտղոմէոսականը: Այդ ալ Ս· Երեմեանին կարելիութիւն ընձեռած է վերստեղծելու մեզի չհասած բոլոր 15 քարտէսները, որոնք միասին կը ներկա – յացնեն հին հայկական աշխարհի առ – լասը: «Զ.–է· դարերը, կ'ըսէ ակադե – մական Սուրէն Երեմեան, դասական էին հին հայ քարտէսագրութեան համար: Ամբողջ միջնադարուն, հայկական աշ – խարհագրութիւնը՝ « Աշխարհացոյց» ը, Հայաստանի մէջ անբաժանելիօրէն գե – րիշխած է իրրեւ հին աշխարհի աշխար – հագրական ու տիեզերական ըմբռնումնե – րու համադրութիւն եւ աշխարհագրական գիտութեան բարձրագոյն նուաճում: : Հին աշխարհի քարտէսագրական ժառանգու – թիւնը հայկական աշխարհագրութեան կողմէ վերամշակուած վիճակով աւա – տապետական ժամանակաշրջանի հայկա – կան մշակոյթի մէջ մնաց մինչեւ հայերէն առաջին տպագիր քարտէսներու երեւան ելլելը՝ ԺԷ· դարու վերջը:

×

ԱՒՍՏՐԱԼԻԱՑԻ ԳԻՏՆԱԿԱՆՆԵՐ ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Աւստրալիացի գիտնականներ Հայաս – տան գացած են ծանօթանալու համար Արարատեան դաշտի աղակալած հողերու քիմիական բաղեւման մարզէն ներս հո – զագիտութեան եւ երկրագործական հիմ – նարկի կողմէ յառաջ տարուող աշխա – տանքներուն:

ՀԱՎԱՏՔԻ ՈՒԺԸ

Գրքից՝ ՆԱՅԻՖ ՕՍՄԱՆԻ

Մեծ եղավ ուրախությունը գյուղում, երբ հայտնի դարձավ, որ Ալի Ռաշիդը վերադարձել է զորացրվելուց և ամուսնանալու է Ֆաթիմա Ալ-Ռաշիդի հետ: Ամբողջ գյուղը հավաքվել էր հարսանիքին: Ամենքն էլ ուրախ էին, ամենքն էլ ժպտում էին, միայն Ֆաթիմայի մայրը՝ Ամինան, չէր կարողանում ժպտալ, նա լաց էր լինում, որովհետև ամուսնանում էր իր միակ աղջիկը, որին նա այնքան էր սիրում, որ չէր կարողանում պատկերացնել իրեն առանց նրա: Ամինան ամուսնացել էր 18 տարեկան հասակում, և նրա ամուսինը՝ Ռաշիդ Ալ-Ռաշիդը, մահացել էր 8 տարի առաջ, երբ Ֆաթիման ընդամենը 9 տարեկան էր: Ռաշիդ Ալ-Ռաշիդը մահացել էր ծանր հիվանդությունից, որը տևել էր մի քանի ամիս: Ամինան ամուսնու մահից հետո ամբողջ ժամանակը նվիրել էր աղջկան, նրան էր տվել իր ամբողջ սերը, ամբողջ ուշադրությունը: Ֆաթիման նրա միակ ուրախությունն էր, նրա միակ մխիթարությունը: Ամինան ապրում էր միայն նրա համար, նրա ամեն մի ժպիտը, ամեն մի հայացքը նրան ուրախություն էր պատճառում, ամեն մի արցունքը՝ տխրություն: Ամինան ամուսնու մահից հետո ոչ մի անգամ չէր մտածել նորից ամուսնանալու մասին, որովհետև նա ուզում էր ամբողջ ժամանակը նվիրել աղջկան

ԽՈՍՔ, ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՂՄՏՍՈՒԹՅԱՆ

«ՅԱՄԱՀ» ՕՐԱԹԵՐԹԸ
Տպագրեցեք խնդրեմ

«Ցառագ»ի ՄՄ տպ. 13 – 14 մրցույթը

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

1) Ճանաչել, որ Հայկական Սովետական Հանրապետության Սահմանադրության 73-րդ հոդվածի 1-ին կետի համաձայն Հայկական ՍՍՀ Գերագույն Սովետի նիստերը հրավիրվում են տարեկան առնվազն երկու անգամ:

2) Հայկական ՍՍՀ Գերագույն Սովետի նիստերի հրավիրման ժամկետները, ինչպես նաև նիստերի օրակարգի նախնական նախագիծը սահմանել Հայկական ՍՍՀ Գերագույն Սովետի նախագահության կողմից:

3) Հայկական ՍՍՀ Գերագույն Սովետի նիստերի հրավիրման ժամկետների և օրակարգի նախնական նախագծի մասին տեղեկությունները հրապարակել Հայկական ՍՍՀ Գերագույն Սովետի նախագահության կողմից նիստերի հրավիրման ժամկետից առնվազն մեկ ամիս առաջ:

4) Հայկական ՍՍՀ Գերագույն Սովետի նիստերի հրավիրման ժամկետների և օրակարգի նախնական նախագծի մասին տեղեկությունները հրապարակել Հայկական ՍՍՀ Գերագույն Սովետի նախագահության կողմից նիստերի հրավիրման ժամկետից առնվազն մեկ ամիս առաջ:

5) Սահմանել, որ Հայկական ՍՍՀ Գերագույն Սովետի նիստերի հրավիրման ժամկետները և օրակարգի նախնական նախագիծը հրապարակելու մասին որոշումը կայացնում է Հայկական ՍՍՀ Գերագույն Սովետի նախագահությունը:

6) Հայկական ՍՍՀ Գերագույն Սովետի նիստերի հրավիրման ժամկետների և օրակարգի նախնական նախագծի մասին տեղեկությունների հրապարակումը կատարել Հայկական ՍՍՀ Գերագույն Սովետի նախագահության կողմից:

7) Հայկական ՍՍՀ Գերագույն Սովետի նիստերի հրավիրման ժամկետների և օրակարգի նախնական նախագծի մասին տեղեկությունների հրապարակումը կատարել Հայկական ՍՍՀ Գերագույն Սովետի նախագահության կողմից նիստերի հրավիրման ժամկետից առնվազն մեկ ամիս առաջ:

8) Հայկական ՍՍՀ Գերագույն Սովետի նիստերի հրավիրման ժամկետների և օրակարգի նախնական նախագծի մասին տեղեկությունները հրապարակել Հայկական ՍՍՀ Գերագույն Սովետի նախագահության կողմից նիստերի հրավիրման ժամկետից առնվազն մեկ ամիս առաջ:

9) Հայկական ՍՍՀ Գերագույն Սովետի նիստերի հրավիրման ժամկետների և օրակարգի նախնական նախագծի մասին տեղեկությունները հրապարակել Հայկական ՍՍՀ Գերագույն Սովետի նախագահության կողմից նիստերի հրավիրման ժամկետից առնվազն մեկ ամիս առաջ:

Հրատարակվում է ամեն օր

Խմբագրության հասցեն՝ Երևան, 375010, Մաշտոցի պող., 24

Հեռախոսներ՝ 26-01-10, 26-01-11, 26-01-12, 26-01-13, 26-01-14

Գրանցման թիվ 1

ICOM
5, Via Reina
20133 Milano

Տպագրված է Հայկական ՍՍՀ Գերագույն Սովետի նախագահության պոլիգրաֆկոմբինատում, Երևան, 375009, Կոմիտասի պող., 49

Պատվեր 15, 1978 թիվ:

Ծավալը 1 մամուլ:

Ստորագրված է տպագրության 14.11.78 թ. ժամը 12-ին:

Ինդեքս 61

Տէր եւ Տիկին Սթեփօ Սիսեռլեան եւ աղջիկը՝ Պրիժիթ, ինչպէս նաեւ Զրաքեան, Տիւրկէրեան, Ճենազեան, Խաչիկ – եան, Ժամկոչեան, Տէրտէրեան (Ամերիկա) եւ Կիւրտալ (Պոլիս) ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, մեծհօր եւ ազգականին՝

ՎԱՀԱՆ ԳԱԼԱՖԵԱՆԻ

(Շապին – Գարահիսարցի)

մահը, որ պատահեցաւ Մայիս 29ին, 94 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ուրբաթ, Յունիս 2, ժամը 9ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Մոնմորանսիի գերեզմանատունը։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Սուրէն Գալֆայեան եւ Մխսաք Կիւլ – պէնկեան եղբայրները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի, Յունիս 4ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց սիրեցեալ եղբօր՝

ԱՒԵՏԻՍ ԳԱԼՖԱՅԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ Գալֆայեան եւ Կիւլպէնկեան ընտանիքներու համայն ննջեցեալց յիշատակին։

Ի պիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն։

ՓԱՐԻԶ
Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ

Ի պիտութիւն մեր ժողովուրդին կը յայտնենք, թէ կիրակի, Յունիս 4, ի ժամ պատարագի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգիստ կը կատարուի՝

Հարաւ. Ամերիկայի Կաթող. Պատուիրակ

ԲԱՐԳԷՆ ԱՐՔԵՊ. ԱՊԱՏԵԱՆԻ

հաղորդն համար, անոր վախճանման քառասունքին առիթով։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Տիկին Հեղինա Մալճեան, Տէր եւ Տիկին Խաչատուր Տուտաքեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Գր. Քէլէչեան եւ զաւակները եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպակի նուէրներով եւ նամակով ցաւակցութիւն յայտնեցին

ՎԱՀՐԱՄ ՄԱԼՃԵԱՆԻ

(Մանկասարեաց)

մահուան առթիւ։

Ի ԳԻՇԱՏԱԿ

ՎԱԼԱՆՍ.— Ի յիշատակ Սարդարա – պատի ճակատամարտին զոհ գացած հերոսներուն Մ. Պըլըքեան 50 Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Կիրակի, Յունիս 4, Պօմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, տեղի կ'ունենայ հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն, Սարդարապատի հերոսամարտի նահատակներու յիշատակին։

ANCIENS ELEVES MOORAT - RAPHAEL

Grande Fête Champêtre annuelle

11 Juin, Dimanche, à partir de 11 heures dans les jardins du Collège

(ou en cas de pluis dans la salle), 26, Rue Troyon — SEVRES

Avec : BEDIK — Duo HARTAR — l'ensemble folklorique NAVASART

Orchestre BERNARD DEDEJIAN

Le chanteur NORAIR

Հ. Բ. Ը. Մ.
ՎԱՀԱՆՍԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ.

Grand Diner-Dansant

dans les salons du
Château de Châteaubourg

Շաբաթ, Յունիս 3, ժամը 21ին

Առաջնորդութեամբ՝
KOJA - KIAN
ճուպագախտմբին

pour les réservation s'adresser à :

1) Mr Andonian — chaussure
1, rue Madier de Montjau
(Valence)
2) Karina — 35, rue Madier de Monjau (Valence)
3) Mr. Hasbanian — Optique 60
60, rue Madier de Monjau
(Valence)

ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏԻ

ՅԻՇԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆ ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունիս 4, Պօմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, տեղի կ'ունենայ հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն, Սարդարապատի հերոսամարտի նահատակներու յիշատակին։

ԱՌ Ի ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՂԱՍԻ ՄԱՏՂԱՇԵԱՆ

Կը հաղորդէ իր բարեկամներուն թէ Ֆրանսա վերադարձած է (1, Ռիւ Պերլիոզ, Նիս) Քէպէճ եւ Նոր-Պրէօնսուիք գրաւելէ ետք դասատուի ամպիոնը Փսիխօ – ժերիաթրիի եւ խնամող բժիշկի բժշկա – ծերագիտական հարցերու։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԻՆԻ ՄԷՋ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ

Վինիի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը Յունիս 4, կիրակի ամբողջ օրը, ժիմանի դաշտին մէջ։ Երգ, պար, արտասանութիւն զպրոցի աշակերտներու կողմէ։

Նուագախումբ Տէսինի Մշակոյթի Տանէ Անին։

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՅԱԿԱՆ Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. անդամական ժողովը կիրակի, Յունիս 4, առաւօտեան ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Օրակարգ տեղւոյն վրայ։

MUNICIPALITE DE BOIS-COLOMBES

Sous le patronage de son Centre Culturel organise

une Soirée Folklorique Arménienne

Musique — Chants et Danses par *l'ensemble musical arménien de tradition populaire*

Vendredi, 2 Juin à 21 heures
Salle Municipale
32, Rue Paul-Déroulède — Bois-Colombes

RECHERCHONS

— Jeunes Arméniens
— Disponibles rapidement
— Entreprenants

VAROUJAN BERBERIAN
Tél. : 620-40-35
(17 h. à 20 h.)

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

MUSEE GUIMET — 6, Place d'Iena — PARIS

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

կիրակի, Յունիս 4, ժամը 16ին

ճուիրուած

ՀԱՅ ԼԵԶՈՒԻՆ

կը նախագահէ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
(կաթ. Պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց)

կը խօսին
ՎԱՀԱՆ ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ
եւ Պոլսէն գրագէտ ՏՈՒՔ. ՎԱՐԴԱՆ ԿՈՄԻԿԵԱՆ

Սիրայօժար կը մասնակցին

Սիլվա Կամիկեաճ (արտասանութիւն, *յատկապէս հրաւիրուած*),

Էօժէնի Ալեքսեան — ԴԱՒԶՈՒ (*դաշնակով*)

Մարիա ՊՈՒՃԻԿԱՆԵԱՆ (ջութակով) եւ ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ *երգչախումբը*
ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Մուտքը ազատ է հնարաւորութեան սահմաններուն մէջ։

AVEC LE CONCOURS DE

AÉROFLOT - INTOURIST - Havas-Voyages

JACQUES CHELELEKIAN vous propose

tous les mois au départ de MARSEILLE

des VOYAGES à

MOSCOU - EREVAN - TBILISSI

3 jours — 8 jours — 3 jours

PRIX 3550 F

JUILLET : du 07 au 20 Juillet 1978	Septembre : du 01 au 14 Septembre
du 14 au 27 Juillet	Octobre : du 06 au 19 Octobre
Août : du 04 au 17 Août	Décembre : du 29 au 11 Janvier 1979
du 18 au 31 Août	

MOSCOU - EREVAN

2 jours — 5 jours

PRIX 2550 F

JUILLET : du 14 au 20 Juillet 1978	Octobre : du 06 au 12 Octobre
Août : du 11 au 17 Août	du 27 au 02 Novembre
Septembre : du 08 au 14 Septembre	Novembre : du 17 au 23 Novembre
du 22 au 28 Septembre	Décembre : du 08 au 14 Décembre

Prix comprenant : Transport aérien — Transferts — Séjour hôtel 1er classe en chambre 2 lits — Pension complète — Visites et excursions selon programme — Visa — Assurances.

Renseignements et réservations

Jacques CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS

87 la Canebière 13001 MARSEILLE
tél. (91) 50 89 12

Org. Lic. 97

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ Ի ՆՊԱՍՏ

Յունիս 2, Ուրբաթ ժամը 21ին

կը ներկայացուի հայկական ֆիլմ մը՝

«ՀԵՂՆԱՐ ԱՂԲԻՒՐ»

հետեւողութեամբ Մկրտիչ Արմէնի ծանօթ վէպին

Գեղարուեստական բաժին՝

ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԼԿԵԱՆ եւ իր երգչախումբը

THEATRE MUNICIPAL d'Issy- -les - Moulineaux
Avenue Victor Cresson, Métro : Mairie d'Issy

ՄՈՒՏՔ 25 ՖՐ

Տոմսերու համար դիմել՝

Bakirdjian, 35, Rue de Trévise, 9e — 770-07-25
Librairie Samuelian, 51, Rue Monsieur-le-Prince 6e — 326-88-65
Sévan, 4, Rue Lazare Carnot, Clamart
Café Philippe, Place Carnot, Alfortville

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆԻՍ
2
VENDREDI
2 JUIN
1978

LE NUMERO 1,60 F

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱԻԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 371027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար· 200 Ֆ· Վեցամսեայ 110 Ֆ·
Արտասահման Տար· 230 Ֆ· Հատը 1 Ֆ· 60

53ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14·131 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 53e ANNÉE — N° 14.131

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲՐԵԺՆԵԻ ԿԸ ԴԱՏԱՊԱՐՏԷ ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹԻՒՆԸ ՁԱՅԻՐԻ ՄԷՋ

ԵՒ ԱՅՍ ՁԱՒՐԸ ԿԸ ԽՕՍԻ··· ՓՐԱԿԱ

— o —

Հիւմնադրի գեանին վրայ թէեւ Անգլիացիները աւելի ծանօթ են բայց կը թուի թէ Ռուսերն ալ եա չեն մնար եւ հաւանաբար Բրեժնեւն ալ կրնայ ներկայանալ իբրեւ ախոյեան։

Նորմ. Միութիւնը, մինչ դատապարտած է օտար Պետութեանց միջամտութիւնը որեւէ երկրի ներքին գործերուն եւ այս անգամ ալ շատ բուռն կերպով ձակկեց Ատլանտեան Կազմակերպութեան « արիւնալի միջամտութիւնը Զայիր »։ Գուցէ մինչեւ հոս մեր ընթերցողները մասնաւոր հիւմուր մը չտեսնեն, բայց յիշենք որ Բրեժնեւ այս յայտարարութիւնը ըրած է Փրակա, ուր գացած էր պաշտօնական այցելութեամբ, « Փրակայի գարնան » այս տասներորդ տարեդարձի տարին։ Նորհրդային կուսակցապետին ժամանման նախօրեակին արդէն 11 հոգի, որ ստորագրած էին « Ուխտ 77 »ը բանտարկուեցան եւ ազատ արձակուեցան Բրեժնեւի մեկնումէն ետք։

Նորհրդային պարագլուխը կ'ուզէ «թաղել պատերազմին կացինը» բայց կը նկատէ որ Արեւմուտքը պաղ պատերազմը « դաղջ պատերազմի » վերածեր է։ Միշտ Փրակայի մէջ է, որ Բրեժնեւ չեչտած է· « Եւրոպայի մէջ տեւական խաղաղութիւնը անկասկած գլխաւոր պայմաններէն մէկն է կանխելու համար նոր համաշխարհային պատերազմ մը։ Հելսինքիի ժողովը, երեք տարի առաջ, պատեհութիւնը ստեղծեց լաւ յարաբերութեանց փոխանակման եւրոպական ցամաքամասին վրայ։ Ներշափելի փաստ մը, կ'ըսէ Բրեժնեւ, Օքաւը ժողով գումարեց Ուաշինկթըն եւ մասնակցողներէն ոմանք երբեք թէ դարձի ճամբուն վրայ Նիւ Եորքէն անցան Ազգ-ժողովին երթալու համար եւ հոն գեղեցիկ խօսքեր արտասանելու ապագինման մասին։ Այդ ուղղութեամբ է որ զարգացան զօրծունէութիւնները, ինչպէս Օքաւի անդամ երկիրներու արիւնալի միջամտութիւնը Զայիր։ Այս շրջանակները փորձեցին ծածկել այդ միջամտութեան լերը նկարագիրը քարոզչական արշաւով մը, իբրեւ թէ անգամ մը՝ խորհրդային, անգամ մը՝ քուպական մասնակցութեան մը մասին այդ դէպքերուն »։

Նո ֆոմէնք պիտի ըսէր անգլիախօսը, քանի « օտար Պետութեան արիւնալի միջամտութեան մասին խօսելու համար » ան ալ Փրակայի մէջ, մարդ պէտք է առնուազն յիշողութիւնը բոլորովին կորնցուցած ըլլայ եւ հաւանական չէ որ Բրեժնեւ պարագան ըլլայ »։

« ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ՄԻԱԿ ՁԱՄԲԱՆ ԻՍԼԱՄՆ Է »

ԿԸ ՊՈՌԱՑ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ ՊՈԼՍՈՑ ՄԷՋ

—o—

Մինչ անիշխանական կացութիւնը վերջ չի գտներ երկրին մէջ եւ ընդդիմութիւնը կը ձակկէ « իշխանութեան պարապը », Պոլսոյ մէջ էրպաքան, նախագահը Միլի Սելամէթի (աջ) Պոլսոյ գրաման (1453ին Մոհամէտի բանակին կողմէ) տարբ – դարձին առթիւ իր կողմնակիցները հրաւիրած է Պոլսոյ Կապոյտ մզկիթին մօտ։ Այս առթիւ է որ ժողովուրդը պոռացած է, իբրեւ օրուան նշանախօսք « մահմէ – տական Թուրքիա », « Փրկութեան միակ ճամբան իսլամն է »։ Մայիս 26ին, Թիւրքէշ ալ (Ծայրայեղ աջ) էրզրում հաւաքած էր իր համախոհները մեծ հանրաժողովի մը եւ այդ առթիւ կանխահաս ընտրութիւններ պահանջած։ Տէմիրէլ ալ կը չանայ « դժգոհութեան ճակատ » մը հրապարակ հանել էճեվիտի դէմ եւ ան ալ, նո՛յն օրը, Մայիս 26ին, հանրաժողով մը կազմակերպած է եւ 100 հազար հոգի ժողված է Թաքսիմի հրապարակը « մեծարելու համար թրքական դրօշը »։ Իր կուսակցութեան, Առաջէթի, պատասխանատու մէկ հաշուետուին համաձայն, Ցունուար մէկէն Մայիս 19, 2359 միջադէպ պատահած է երկրին մէկ, որոնց 1284ը զինեալ եղեռնափորձ։ 299 մեռեալ կայ եւ 2442 վիրաւոր։ 165 հատ ալ հոլտըփ եղած է որ չուրջ 11 միլիոն ֆրանք ապահոված է ընդդիներուն։

×

Քոնիայի մէջ ալ, որ շատ պահպանողական չրջան մըն է եւ էրպաքանի բերդաքաղաքը, ծանր միջադէպեր պատահած են, Մայիս 27ին տեղի ունեցած հանրաժողովէ մը ետք։ Մինչեւ ուրբաթ, Ցունիս 2։ Համագումարի դուռն թեման է՝ « Հայ Մշակոյթը ընդմէջ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի »։

Զորեքշաբթի առաւօտեան նիստը տեղի ունեցաւ Քա Ֆոսքարի եւ այդ առաջին նիստին նախագահեց Փրոֆ· Ֆրեեերիք Ցէյտի։ Բացման խօսքը արտասանեց համալսարանի տնօրէնը՝ Փրոֆ· Ֆելիչիանօ Պենվենութօ, որ անդրադարձաւ դէպաւորաբար Վենետիկի եւ Արեւելքի դարաւոր կապերուն։

Կէսօրէ ետք, նիստը տեղի ունեցաւ Քա Ֆոսքարի։ Այս առաջին օրը կարդացուեցան հինգ խիստ չահեկան դասախոսութիւններ։

Համագումարին կը մասնակցին չուրջ 50 հոգի, եւ իտալական կարգ մը քաղաքներէ զատ (Միլանօ, Հռոմ, Փիզա, եւայլն) մասնագէտներ ալ եկած են Թեհրանէն, Պուտափեշտէն, Փարիզէն, Օքսֆորտէն, Քլիվլէնտէն։ Ցրեզնոյէն կը մասնակցի Փրոֆ· Տիգրան Գուլումճեան։

Դասախոսութիւնները կատարեցին Փրոֆեսէօր Վիթորիօ Փիզանի (Հայ ժողովուրդի նախապատմականը եւ նախապատմութիւնը իր լեզուի վկայութեան մէջ), Փրոֆ· Պոլոնիէզի, Փրոֆ· Փաօլա Միլտոնեան, Փրոֆ· Ֆ· Ցէյտի, Փրոֆ· Այելօ։

Այս համագումարը կազմակերպողներուն չարքին են նաեւ համալսարանի Իրաւագիտութեան վարիչը, Վենետիկի Նահանգային մշակութային կրթական կեդրոնը, Միլանոյէն Փրոֆ· Ալբերտօ Նովելլօ։ Նաեւ Հ· Լեւոն Զէքիեան, որ մաս կը կազմէ դիւանին։

Հայաստանէն պիտի մասնակցէր Փրոֆ· Բաբգէն Առաքելեան, որ չհասաւ բայց – ման օրը, բայց ժամանումը անմիջական կը նկատուէր Զորեքշաբթի իրիկուն։

Ուրբաթ կէսօրէ ետք, համագումարի փակումէն ետք, մասնակցողները պիտի այցելեն Ս· Ղազար ուր եւ պիտի հիւրասիրուին։

Մանրամասն թղթակցութիւնը՝ յաջորդով։

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՑՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Մայիս 26–29)

«ԱՐԱՐԱՏ» – «ՇԱՒՏԵՈՐ» ԽԱՂԸ (*)

Նորհրդային 41րդ ախոյենութեան 9րդ չրջանին, Դոնեցկի մէջ «Ա.րարատ» Օի դէմ 2 կէտով պարտուեցաւ Շախտեորէն։ Երեւանցիները յամառ պայքար մղած են խաղին սկիզբէն իսկ, յաղթանակի հասնելու համար եւ հակառակ անոր որ լաւ առիթներ ստեղծուած են կոլ նչանակելու, սակայն անոնցմէ ոչ մէկը կրցած է արդիւնք տալ։ Եւ մինչ կը կարծուէր որ խաղը վերջ պիտի գտնէր հաւասար արդիւնքով, 85րդ վայրկեանին իրաւարարը փենալթի մը նչանակած է ի նպաստ Շախտեորի։ Նիկոլայ Լատիչ նչանակած է կոլ մը։ Արարատցիները յուսահատ այս անակնկալ դէպքէն, մէկ վայրկեան անցած՝ երկրորդ կոլ մըն ալ կերած են։

(*) Խաղին արդիւնքը տուած էինք «Ցառաջ»ի Մայիս 30ի թիւով։

×

« ԽՈՐՀ· ՄԻՈՒԹԻՒՆ – ՖՐԱՆՍԱ » ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅԿ· ԲԱԺԻՆ ԺՈՂՈՎԸ

Արտասահմանեան երկիրներու հետ բարեկամութեան ու մշակութային կապի Հայկական Ընկերութեան կեդրոնին մէջ տեղի ունեցած է « Խորհ· Միութիւն – Ֆրանսա » Ընկերութեան հայկական բաժնի ժողովը։ Զեկուցում մը կարդացած է բաժնի վարչութեան նախագահը՝ Ռուբէն Զարեան։ Հայկական բաժինը, որ հիմնադրուած է 1961ին, կազմակերպած է ցուցահանդէսներ, գրօսաշրջիկներու խումբերու փոխադարձ ճամբորդութիւններ, հանդիպումներ գիտութեան ու մշակոյթի գործիչներու հետ· հրատարակած է գիրքեր ու գրքոյկներ։ Ժողովը վարչութեան նախագահ վերընտրած է Ռուբէն Զարեանը։

×

ԱԼ· ԹԱՄԱՆԵԱՆԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԵՐԵԿՈՑԹ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Մոսկուայի Ճարտարապետներու կեդրոնական Տան մէջ տեղի ունեցած է Ալ· Թամանեանի ծննդեան հարիւրամեակին նուիրուած երեկոյթը։ Ներկայ եղած են Նորհ· Միութեան Ճարտարապետներու Միութեան Ա· քարտուղար՝ Գ· Օռլով, վարչութեան քարտուղարներ, քաղաքային չինարարութեան եւ ճարտարապետութեան պետական կոմիտէի նախագահը՝ Գ· Ֆոմին, Հայաստանի վարչապետի տեղակալ Ռ· Սվետլովա, Հայաստանի Ճարտարապետներու Միութեան նախագահ Ա· Գրիգորեան, մոսկուացի անուանի ճարտարապետներ եւ Ալ· Թամանեանի զաւակները՝ ճարտարապետներ Գ· Թամանեան եւ Եուրի Թամանեան։ Երեկոյթին բացումը ըրած է Գ· Օռլով։ Ալ· Թամանեանի մասին խօսած են ճարտարապետութեան տեսութեան եւ պատմութեան կեդրոնական հետազօտական հիմնարկի տնօրէնը՝ Փրոֆ· Եուրի Եարալով, Նորհ· Միութեան Ճարտարապետներու Միութեան Մոսկուայի բաժնի վարչութեան նախագահի տեղակալը՝ Ա· Բոլտինով եւ Ա· Գրիգորեան։ Ապա, ցուցադրուած է Թամանեանի նուիրուած « Ճարտարապետը » չարժանկարը, որ պատրաստուած է « Երեւան » արուեստանոցին մէջ եւ երեկոյթը վերջ գտած է համերգով մը, որուն մասնակցած են Մոսկուայի եւ Հայաստանի արուեստագէտները։

«ՅՈՒՆԻՍ»Ի ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆԴԵՍ

ՆՀՈՒԱԾՈՆ

ԳԻՒՂ ՎԱՆԻ ՕՐԻՆԱԿ

Նկար Ա. Ալեքսանյանի

Ինչ որ ես ուզում էի ասել, ասացի։ Ինչ որ ես ուզում էի անել, արեցի։ Ինչ որ ես ուզում էի լինել, եղա։ Ես ապրեցի իմ կյանքը, ինչպես ուզում էի։ Ես ոչ ոքի պարտական չեմ մնում։ Ես ոչ ոքի ոչինչ չեմ պարտք։ Ես ոչ ոքի ոչինչ չեմ խոստացել։ Ես ոչ ոքի ոչինչ չեմ խոստանում։ Ես ոչ ոքի ոչինչ չեմ ուզում։ Ես ոչ ոքի ոչինչ չեմ սպասում։ Ես ոչ ոքի ոչինչ չեմ ուզում։ Ես ոչ ոքի ոչինչ չեմ սպասում։

թողիկոսի եւ Գարեգին Բ. Աթոռակից կաթողիկոսի կողմէ, պատշաճ հիւրասիրութեամբ:

Բ.— ԷՔԻՄԷՆԻՔ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Ե. Հ. Ա.-ի դիւանին Անթիլիասի մէջ ղամարուելուն առթիւ, դասախօսական հանդիպում մը տեղի ունեցաւ Ուրբաթ, Մայիս 12, կէսօրէ ետք ժամը 6·30ին, Անթիլիասի Կաթողիկոսարանին Վեհարանին մէջ: Մէջ-եկեղեցական հանդիպում մը ներկայ պատրիարքական փոխանորդ՝ Ռոման Ապտ Ժաուճէ եպիսկոպոս, Լեռնալիբանանի եւ Կիպրոսի մարոնիթ առաջնորդ՝ Զոֆրիլ Սալիպի Սրբ., Լաթաքիոյ Յոյն – Օրթոտոքս Եկեղեցւոյ օգնական առաջնորդ՝ Զոֆրիլ Սալիպի Սրբ., Լաթաքիոյ Յոյն – Օրթոտոքս առաջնորդ՝ Իգնատիոս Հազիմ Սրբ., Պէյրութի Սուրբ Ուզոփա Եկեղեցւոյ առաջնորդ՝ եփրեմ Աթանասիոս Եպս., Կիլիկիոյ Միաբանութեան եպիսկոպոսական դասու ու վարդապետ հայրերը, հայ պետական երեսփոխաններ՝ Մէթր Ֆաչիկ Պապիկեան, Տօքթ. Մելքոն Խալիլեան, Պր. Սուրէն Ոհանմիրեան, Տօքթ. Անդրանիկ Մանուկեան, Լիբանանի համալսարանեցրու (Սէն Ժոզէֆ, Լիբանանեան, Հայ – կազեան եւ Քասլիք) վերատեսուչները՝ Հայր Տիւքրուէ, Պր. Փեթրօ Տիպ, Հայր Սղիպի, Տօքթ. Ձոն Մարկարեան, Տօքթ. Շարլ Մալէք, Մէթր Մուսա Փուէնա, Ֆոզէֆ Ուզուրլեան, ազգ. ժողովական – ներ, Միջին Արեւելքի Եկեղեցիներու Յորդուրդի անձնակազմի անդամներ Մերձաւոր Արեւելքի Աստուածաբանական դպրոցի տնօրէնութիւնը եւ ուսուցչական կազմը, Մարոնիթ, Օրթոտոքս, Կաթոլիկ հոգեւորականներ, մայրապետներ եւ այլ հայ թէ օտար անձնաւորութիւններ:

Դասախօսական այս հանդիպումին բացումը կատարեց Պարոյր Վրդ. Էքմէքճեան (Ֆրանսերէնով), որ բարի գալուստ մաղթեց հիւրերուն եւ հրաւիրեց Գարեգին Բ. Կաթողիկոսը, որպէսզի ներկայնայ երեւելի հիւր-դասախօսը: Հայրապետը (նոյնպէս Ֆրանսերէնով) շնորհակալութիւն յայտնեց Ե. Հ. Ա.-ի ընդհ. քարտուղար՝ Տօքթ. Փիլիփ Փոթթըրին, որ Լիբանանի այս տագնապալի օրերուն, ընդառաջած էր Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան հրաւէրին եւ սիրով յանձն առած էր այցելել Լիբանան: Ե. Հ. Ա.-ի անդամներուն ներկայութիւնը ինքնին վաստակն է, ըսաւ ան, այն սիրոյ մասին զոր անոնք կը տածեն այս գեղեցիկ երկրին նկատմամբ: Տօքթ. Փիլիփ Փոթթըրը երրորդ ընդհ. քարտուղարն էր Ե. Հ. Ա.-ի, որ կ'այցելէր Լիբանան եւ հիւրը կ'ըլլար Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան:

Իր նախորդները՝ Տօքթ. Վիսըր Հուֆթ եւ Տօքթ. Եուաճին Պլէյք այցելեր էին իրենց ժամանակին՝ միութեան, եղբայրութեան եւ փոխադարձ հասկացողութեան օրրան եղող այս երկիրը: Հայրապետը իր ուրախութիւնը յայտնեց նաեւ

60 ԱՄԵԱԿ
1918 ՄԱՅԻՍ 28Ի

—o—

ՄԱՐՍԷՅԼ (Յատ.).— Սիմոն Վրացեան՝ վերջին վարչապետ Հայաստանի Անկախ Հանրապետութեան, Աթէնքի մէջ, Հայաստանի Անկախ Հանրապետութեան հանդիսութեան մը առիթով, Մայիս 28ը ընորոշած էր որպէս « անցեալի հաւատք եւ ապագայի յոյս »:

Արդարեւ, Մայիս 28ը իր պատմական

այն իրողութեան համար, որ Լիբանանի էքիւմէնիք ընտանիքը իր բոլոր ներկայացուցիչներով ներկայ էր Վեհարանի գահլիճին մէջ: Կաթողիկոսը անդրադարձաւ լեզուով ներկայացուց միւս երկու ականաւոր հիւրերը՝ Սքոթ Սրբ: եւ Օր. Ճին Սքիւզ, որոնք հասարակութեան կողմէ ողջունուեցան ծափահարութիւններով:

Տօքթ. Փիլիփ Փոթթըր սկսելով իր դասախօսութիւնը նախ շնորհակալութիւն յայտնեց (ֆրանսերէնով) Գարեգին Բ. Կաթողիկոսին իրենց շնորհուած այս ղեղեցիկ առիթին համար: Ան փոխանցեց ողջոյնները Ե. Հ. Ա.-ի մեծ ընտանիքին յայտնելով որ Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդի հիմնադիրն ի վեր « Արեւելքը եղած է մեր աղօթքներուն եւ մտահոգութիւններուն մէջ միշտ ներկայ »: Տօքթ. Փիլիփ Փոթթըր խօսեցաւ էքիւմէնիք շարժումին մասին ընդհանրապէս, ընդգծելով այն նոր նուաճումները որոնք կատարուած էին վերջին տասնամեակին ընթացքին: Ան իր սպառիչ դասախօսութիւնը ներկայացուց չորս գլխաւոր բաժանումներով (Տիմանախոն – ներով) ՝—

— Աշխարհագրական – տարածական
— Եկեղեցաբանական
— Մարդկային – ընկերային
— Աստուածաբանական:

Ցարդելի դասախօսը էքիւմէնիք շարժումը նկատեց որպէս հանդիպման կէտ Աստուծոյ եւ մարդուն միջեւ: Շարժում մը, որուն նպատակն է իրագործել մարդուն « աստուածակերպ » պատկերը եւ պայքարիլ աւելի վաւերական մարդկութեան մը ի խնդիր: Ներկայ ընտրանի հասարակութիւնը ուշադրութեամբ հետեւեցաւ էքիւմէնիք շարժումի կատարած վերջին նուաճումներուն մասին տրուած այս չահեկան դեկոյց-դասախօսութեան:

Հայրապետին շնորհակալութեան եւ փակման խօսքէն ետք, տեղի ունեցաւ պատշաճ ընդունելութիւն, որուն ընթացքին ներկաները ծանօթացան Ե. Հ. Ա.-ի դիւանի անդամներուն եւ բարեկամական զրոյց ունեցան միջ-եկեղեցական զանազան հարցերու շուրջ:

(Մնացեալը յաջորդով)

քաղաքական եւ ընկերային իմաստով եւ տարողութեամբ ամբակուռ հիմնաքար մըն է կնքուած ամբողջ սերունդի մը ապրելուով, հիմնաքար մը որուն վրայ կանգնած է այսօր մեր հայրենիքը, հիմնաքար մը որ տեւական կոչ մըն է դէպի նորանոր յանձնառութիւններ մինչեւ վերականգնումը Ազատ, Անկախ եւ Միացեալ երկրորդ Հանրապետութեան մը:

Այսպէս, Մայիս 28ի տարեդարձը եւ այս տարի 60ամեակը, անխուսափելիօրէն, զգ. պիտակցութեան մշտանորոգ չունչով եւ ապագայի վառ յոյսերով պէտք է լեցնէ սիրտերը բոլոր Հայերուն:

Այս զգացումներով է որ, Շաբաթ, Մայիս 27ին, Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան Վասպուրական սրահին մէջ, ներկայ բազմութիւնը հետեւեցաւ Մայիս 28ի 60ամեակի պատշաճ հանդիսութեան, նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դաշնակցութեան Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի:

Բեմը բացուեցաւ Ֆրանսական եւ Հայկական Եռագոյններուն վրայ եւ ժողովուրդը ոտքի ունկնդրեց երկիւղած յարգանքով Ֆրանսական փառերգը եւ «Մեր Հայրենիքը» երգի վրայ ձայնագրուած:

Օրուան նախագահը ընկ. Ա. Պաղըճեան (Ֆրանսերէն) բնորոշեց 1918 Մայիս 28ը որպէս Հայ Ժողովուրդի Անկախութեան տօնը եւ որպէս մեր այսօրուան եւ վաղուան քաղաքական պայքարը ներշնչող, առաջնորդող եւ իմաստաւորող Թուական մը:

Հայկական Դատի Ցանձնախումբի անունով Ր. Արզումանեան (Ֆրանսերէն), նախ պարզեց Սեւրի գայմեան զոյավիճակը եւ ձաղկեց որոշ դասակարգերու պահպանողական կեցուածքը որոնք իրենց կրաւորական եւ ապա բացասական դիրքով կը դժուարացնեն մեր քաղաքական պայքարը: Բանախօսը մեկնելով երէկուան եւ այսօրուան քաղաքական աշխարհի իրագործութիւններէն, մեծ պետութիւններու եւ Թուրքիոյ փոխյարաբերութիւններէն, եզրակացուց որ Հայկական Դատի լուծումը կ'անցնի առաւել ևս մեր ժողովուրդի վճռականութենէն եւ բազուկէն: Հայ ժողովուրդը ունի կարելիութիւններ, զորս կը սպառէ մի-այն մշակութային մարզէն ներս եւ այն ալ ոչ հասասարակչռուած կերպով: Նախընտրելի պիտի ըլլար կառուցանել դպրոց քան յաջորդական մշակոյթի տուներ, կեդրոններ կամ ակումբներ: Ր. Ար-զումանեան հրաւիրեց մեր ժողովուրդը դէպի տեւական պայքար մինչեւ մեր ազգային իրաւունքներու վերստացումը:

Հայերէն արտայայտուեցաւ ընկ. Մ. Գուլումեան որ յատկապէս ծանրացաւ Հ. Ց. Դաշնակցութեան զաղափարաբանութեան վրայ, այսօրուան ընդգրկած ուղղութեան որ վերաղարձ մըն է դէպի ակունքները, այսինքն Սեւրեւքի քաղաքականացումը եւ յեղափոխականացումը որոնք մեր գոյապայքարին հիմնական ազդակները կը կազմեն այսօր:

Մէթր Ժ. Փոթիատէս՝ Մարսէյլի յոյն զաղութի նախագահը, անդամ մը եւս յայտնեց Ցոյներու համակրանքը մեր

դատին, ըսելով թէ 1974ը Կիպրոսի մէջ չարունակութիւնն է 1915ի հայկական ցեղասպանութեան: Ցոյն բարեկամը խարազանեց մեծ պետութիւններու չահախնդիր մօտեցումը եւ բարեկամութիւնը Թուրքիոյ հետ որ կը չարունակէ իր լիրբ քաղաքականութիւնը: Մէթր Փոթիատէս դիտել տուաւ Թուրքիոյ այսօրուան տնտեսական տագնապը եւ առաջարկեց մարմին մը կազմել արգելքի տակ առնելու համար Թուրքիային Ֆրանսա ներածուած ապրանքները, հարուած մը բերելու համար Թուրք կառավարութեան, որ իր այսօրուան հետեւած քաղաքականութեամբ կը չարունակէ իր նախորդներուն ցեղասպան ընթացքը:

Վերջին խօսողը՝ ընկ. Ա. Պիպէրեան (Ֆրանսերէն) նախ անդրադարձաւ 1978 Ապրիլ 24ին, Փարիզի մէջ տեղի ունեցած դէպքերուն չուրջ, դատապարտելով խըմորէն Ֆրանսական կառավարութեան հակաժողովրդավար վերաբերմունքը իր ծագումով Հայ քաղաքացիներուն հանդէպ, կաչկանդելով անոնց արտայայտութեան ազատութիւնը: Ցետոյ, բանախօսը բնորոշեց Մայիս 28ը որպէս Հայ ժողովուրդի բազուկին եւ կամքին արտայայտութիւնը: Ցաւ յայտնեց որ մեր պատմութեան այս պանծալի Թուականը միայն կը նչէ ու կը տօնէ Հ. Ց. Դաշնակութիւնը: Ապա, ընկ. Ա. Պիպէրեան յայտարարեց որ այսօր, Հայկ. Դատի հետապնդման ճամբուն վրայ, միակ ուղին քաղաքական եւ յեղափոխական պայքարն է: Այս վճռականութիւնն որուն երիտասարդութիւնը կը սպասէ: Ահա ուր պայմաններու մէջ, արիւնահեղ կռիւներէ յետոյ, Հայը տիրացաւ իր Անկախութեան, ինչո՞ւ այսօր տարակուսիլ: Ինչ որ վաթսուն տարի առաջ իրականացաւ վեց դար սրակութենէ ետք, այսօր եւս կրնայ իրագործուիլ:

«Ցարդար» (Վիդէն եւ Ցարութ) իրենց հայկական աղաչունչ եւ քնարական երգերով խանդավառեցին սրահը մեկնաբանելով իրենց նոր սալի ինը երգերը: Տիկին Վարդուհի Սողոմոնեան արտասանեց Պ. Սեւակի «Հայաստան» բանաստեղծութիւնը: Ցայտագիրը ներկայացուց ընկ. Ս. Թոքաթլեան:

Ներկայ էին՝ Օր. Իրմա Ռաբիւճի, Ծերակուտական եւ ներկայացուցիչ երեսփոխան – քաղաքապետ Կ. Տըֆէրի, եւ Բ. Նազարեան՝ Քաղաքապետական Խորհուրդի անդամ: Կարդացուեցաւ երեսփոխան Ժ. Գոմէթիի համակրական դիրքը:

×

Մարսէյլի մէջ, Հայաստանի Անկախ Հանրապետութեան 60ամեակի տօնակատարութեան մեր այս թղթակցութիւնը կը փակենք այն համոզումով որ Հայութեան պայքարի առանցքը այսօր ալ կը կազմէ Մայիս 28ը՝

Վերահաստատումը անկախութեան եւ ամբողջացումը հայրենիքին:

ԿԱՐՕ ՑՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԽՕՍԷՔ, ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ԼԵՌՆԵՐ

ԼՈՑՍԻՆ ԸՆԴԱՌԱՋ

3·

Մարզարիի արցունքները ծորացին կծոտուած այտերի վրայով: Սակայն կակիծ չէզոց: Անպատուութիւնը նրան ոլորովին ոչնչութիւն զարձրեց, իրեն պարկեց քարերին: Սակայն երեխաները զարձրացրին նրան ու քայլեցին նորից: Ո՞նք էին՝ տղաները տասնմէկ ու ինը, աղջիկները՝ ութ եւ վեց տարեկան: Մանր էին նաեւ տոպրը երկու որբերը: Նրանք ահա գլորւում էին փոշու մէջ, վեր կենում, նորից կպչում իր փէշերին, նորից կ'իմանայ մեզ հետ պատահածը, արտաճաք կը լինի: Հիմա առուտօները ո՞վ պիտի նրան արթնացնի, հագցնի, կերակրի: Ախր, ինքն այս ո՞ւր է գնում, ո՞ւր: Ինչո՞ւ չի խեղդւում, մեռնում–վերջանում:

Արեգակն ուրախ պսպղացնում էր առուների մէջ երգող, ծափ տուող, ծիծաղող ջրերը: Այգիներում կեռասը հասել էր, ծիրանիներից դեղին մեղր էր թափւում քարերին:

Մարզարիտը տեսաւ, որ գնում են իրենց այգու ցանկապատին զուգահեռ: Մեծ թթենու տակ այդեպան ծերունու քողարկն է՝ վրան արագիլի բոյն: Թթենու բնին խաչուած է այդեպանը՝ ճերմակ մօրուքով, կախ ընկած ոտքերով: Մարզարիտի փոքր տղան պոկուեց մօր փէշից ու նետուեց դէպի ծերունին:

— Պապի՛կ, պապի՛կ, ես վախենում եմ...

Օսման օնբաշին թամբի վրայից կատաղի դէպի երեխան եւ թուրը իջեցրեց թափով: Խորչն աղայի չունը, որ լեզուն հանած, կրակուած գալիս էր քարաւանի հետ, թռաւ Օսման օնբաշու երեսն ի վեր: Սակայն կիսուեց Թրի հարուածից ու ընկաւ: Մարզարիտը ուսերը ձգեց սպառնալի ու կծեց Օսման օնբաշու ծունկը:

Ապա կազկանձեց, ոռնաց, քրքջաց խելագար...

Արեգակն ուրախ պսպղացնում էր առուների մէջ երգող, ծափ տուող, ջրերը: Հիւանդ, հիւծուած Սոփոն մի ձեռքով բռնել էր Մարզարիտի զօտին, որ վայր չընկնի, միասով յենուել Եղսիկի վրայ չէնուել: Մարզարիտը գլուխը դցել էր բայ կրծքին ու ցնցւում էր լզաճիգ: Երբեմն նա գլուխը բարձրացնում էր ու աղաղակում.

— Մէջքդ կոտրուի՛, Խորչն աղա...:

Քարաւանը գնում էր ծանր: Ուսիկանները չէին չտապում, բեռնուած էին առարով: Օսման օնբաշին նորից կռացաւ դէպի Մարզարիտը:

— Փոքրիկիդ տուր գնեմ ձիուս վրայ, հանը՛մ: Ձեր տանը աղ ու հաց եմ կերել, ախը:

Մարզարիտը աղջնակին սեղմեց իրեն: Չի տայ:

ՍԵՐՕ ԽԱՆԶԱԴԵԱՆ

(79 – Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Սուրբէն Գալֆայեան եւ Միսաք Կիւլ – պէնկեան եղբայրներ կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատար – ուի այս կիրակի, Յունիս 4ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց սի– րեցեալ եղբօր՝

ԱՒԵՏԻՍ ԳԱԼՖԱՅԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ Գալֆայեան եւ Կիւլպէնկեան ըն– տանիքներու համայն ննջեցելոց յիշատա– կին։

Ի պիտութիւն ողբացեալներուն յիշա – տակը յարգողներուն։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Պանեոէն Տէր եւ Տիկին Սելթեկեան (Սարգիս Աբրահամեան) եւ իրենց զա – ւակները՝ Տէր եւ Տիկ. Պ. Գավաֆեան, Օր. Գոհարիկ Սելթեկեան, Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Սելթեկեան, Տէր եւ Տիկ. Անարէ Մարսա խոր կսկիծով կ'ողբան մահը՝ իրենց հօրեղբօրորդւոյն՝

ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ

պատահած Ստեփանաւան (Հայաստան) եւ այս ախուր առթիւ իր յիշատակին 150 ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ին։

×

Վիէն.– Այրի Տիկին Անժէլ Գալիքեան իր ամուսնոյն՝ Պաղտիկ Գալիքեանի կը– կծալի մահուան առթիւ փոխան ծաղկե – պսակի կը նուիրէ 100 ֆր. Վիէնի Հայ Ազգային Մխիթեան, 100 ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման։

×

Լիոն.— Այրի Տիկին Մարի Կէնճեան, իր ամուսնոյն՝ Սահակ Կէնճեանի մահ– ուան քառասունքին առթիւ, կը նուիրէ 100 ֆր. ողբացեալի չատ սիրելի «Յա – ռաջ»ին եւ 50ական ֆր. Լիոնի Կապոյտ եւ Կարմիր Խաչերուն, նաեւ 50 ֆր. Հայ– կազեան վարժարանին։

Այս առթիւ Տիկ. Գեղանոյշ Ֆէլլահ – եան եւ զաւակները կը նուիրեն 100 ֆր. Կապ. Խաչին եւ 50 ֆր. «Յառաջ»ին։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Յարութիւն Թովմասեանի կսկծալի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Տելեմաք Գավէզեան 500 ֆր. կը նուիրեն Դպրոցա– սէրին փոխան ծաղկեպսակի։

(Տառնալ «Յառաջ»էն)։

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ

Փարիզի կեդրոնական Սանուց Միու – թեան վարչութիւնը արտակարգ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները Յու– նիս 10ին, Շաբաթ օր ժամը 15ին, Եան ց ակումբի սրահին մէջ՝

5, Avenue Reille, 75014 Paris

Օրակարգ.— Փոփոխութիւններ Ծրա – գիր - Կանոնագրին մէջ։

×

Փարիզի կեդրոնական Սանուց Միու – թեան տարեկան ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ Յունիս 10, Շաբաթ օր, ժամը 16·30ին, Եան'ց ակումբի սրահին մէջ։

Օրակարգ.— Բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւն եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան։

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱՅՆԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. անդամա– կան ժողովը կիրակի, Յունիս 4, առա – ւօտեան ժամը 9ին, սովորական հաւա – քատեղին։ Օրակարգ տեղւոյն վրայ։

Grand BAL annuel
de l'Association Sportive Arménienne
Samedi 10 Juin de 20 h. à l'aube au théâtre Municipal d'Issy les Moulineaux
Animé par l'orchestre international
Harry Hougassian
et la participation de :
HARTAR (Viguen et Harout) et du ballet folklorique d'Issy
des groupes *Gaïzag* et *Hartanag*
BUFFET — TOMBOLA

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ
- 1978 -
ԼԻԲԱՆԱՆ — ՍՈՒՐԻԱ
ՅՈՐԴԱՆԱՆ — ԵԳԻՊՏՈՍ
1510 ֆրանքէն սկսեալ
ԹՈՒՐՔԻԱ 1115 ֆրանքէն սկսեալ
ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ 800 ֆրանքէն սկսեալ
ՆԱԵԻ
Մեժուրներ — չրջապտոյտներ — ծովապտոյտներ — յատուկ թռիչք– ներ
ԱՄԲՈՂՋ ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԷՋ
DEMANDEZ NOS BROCHURES
ORIENTOURS
30, RUE M. LE PRINCE PARIS 6
Téléphonez-nous :
326-92-26 — 329-49-00
Վերջին պահուն մի' ապասէք ձեր տեղերը ապահովելու համար
LIC. No A. 762

MUNICIPALITE DE BOIS-COLOMBES
Sous le patronage de son Centre Cul. turel organise
une Soirée Folklorique
Arménienne
Musique — Chants et Danses par *l'ensemble musical arménien de tradition populaire*
Vendredi, 2 Juin à 21 heures
Salle Municipale
32, Rue Paul-Déroulède — Bois-Colombes

ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏԻ
ՅԻՇԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆ ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ
Կիրակի, Յունիս 4, Պօմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, տեղի կ'ու – նենայ հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգե– հանգստեան պաշտօն, Սարդարապատի հերոսամարտի նահատակներու յիշատա – կին։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ
Վիէնի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը Յունիս 4, Կիրակի ամբողջ օրը, ժխմանի դաշտին մէջ։ Երգ, պար, արտասանու – թիւն դպրոցի աշակերտներու կողմէ։
Նուագախումբ Տէսինի Մշակոյթի Տան Անին։

UNION NATINALE DE L'EGLISE ARMENIENNE DE LYON
Dimanche 11 Juin de 10 heures jusqu'aux chandelles
GRANDE FETE CHAMPETRE ANNUELLE
au bénéfice du patronage
Buffet — ambiance arménienne avec l'orchestre « SAYAT NOVA »
Attraction surprise
Parc des Missions Africaines, Chaponost
Itinéraire : Oullins (pont), à droite directon les Aqueducs de Beaunant à gauche direction Brignais, après Camping Gaz tourner à droite direction Chaponost
Itinéraire flèché. Tél. 48-21-89 (parc)

Restaurant
LA CAPPADOCE
3, rue Marivaux (derrière l'Opéra Comique, M° Richelieu-Drouot) tél 742-83-65
ouvert tous les jours midi et soir sauf lundi

SA NOUVELLE DIRECTION
présente
son mini-spectacle
avec Marten Yorgantz et Norayr

Հ. Բ. Ը. Մ.
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ
Grand Diner-Dansant
dans les salons du Château de Châteaubourg
Շաբաթ, Յունիս 3, ժամը 21ին
Առաջնորդութեամբ՝
KOJA - KIAN
նուագախումբին
pour les réservation s'adresser à :
1) Mr Andonian — chaussure 1, rue Madier de Montjau (Valence)
2) Karina — 35, rue Madier de Monjau (Valence)
3) Mr. Hasbanian — Optique 60 60, rue Madier de Monjau (Valence)

ՍԵՒԱՆ
ՃԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԻՆ
ՏՓօքէն՝
ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
ՁԵԶԻ ԿԱՌԱՋԱՐԿԷ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ
Յունիս 12էն 24
3 օր Մոսկուա, 8 օր Երեւան
օդանաւով մեկնումի կարելիութիւն Լիոնէն եւ Մարսէյլէն
RENSEIGNEMENTS ET INSCRIPTIONS :
Varoujan SARKISSIAN
sevan voyages
50, Cours de la Liberté — 69 Lyon — Tél. : 60-13-66
Tél. : 60-13-66 — Téléx 900287
Licence organisatrice : A 529
Départs par avion de PARIS — MARSEILLE ET LYON
A PARIS — MONDOTOURS
(Lévon Baghdassarian)
2, Rue de Sèze, 75009 PARIS — Téléph. : 073-30-64
Tél. : 073-30-64

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ
MUSEE GUIMET — 6, Place d'Iena — PARIS
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ
կիրակի, Յունիս 4, ժամը 16ին
նուիրուած
ՀԱՅ ԼԵԶՈՒԻՆ
կը նախագահէ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
(կաթ. Պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց)
կը խօսին
ՎԱՀԱՆ ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ
եւ Պոլսէն դրագէտ ՏՈՔԹ. ՎԱՐԴԱՆ ԿՈՄԻԿԵԱՆ
Սիրայօժար կը մասնակցին
Սիլվա Կոմիկեան (արտասանութիւն, *յատկապէս հրաւիրուած*),
Էօժէնի Ալեքսեան — ԳԱՒԱՌՈՒ (*դաշնակով*)
Մարիա ՊՈՒՃԻԳԱՆԵԱՆ (*ջութակով*) *եւ* ՍԻՓԱՆ — ԿՈՄԻՏԱՍ *երգչախումբը դեկավարութեամբ* ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ
Մուտքը ազատ է հնարաւորութեան սահմաններուն մէջ։

ՇԱԲԱԹ
ՅՈՒՆԻՍ
3
SAMEDI
3 JUIN
1978

LE NUMERO 1,60 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 371027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար· 200 Ֆ· Վեցամսեայ 110 Ֆ·
Արտասահման Տար· 230 Ֆ· Հատը 1 Ֆ· 60

53րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14·132

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

53e ANNÉE — N° 14.132

ԿԱՐԾՕՑ

ՀԱՅ ԼԵԶՈՒԻՆ (*)

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ

Երկար առենէ ի վեր՝ հայերէն չեմ խօսած։

Ու, լքուած նուագարանի մը նման, հայերէնս արդէն կարկամեր է միտքիս անկիւններուն մէջ։ Աչքած ոսկորներու պէս, մխէ զուրկ ու ճերմակ, կաւիճ են դարձեր բառերս։ Իրարու կը զարնեմ՝ դանելու համար հին ձայները։ Ի զո՛ւր, ի զո՛ւր։

Գիշերը երազիս մէջ իսկ հայերէն չեմ խօսիր։ Վանդի փոխուա՛ծ են մարդիկը, որ, երազներուս մէջ, չուրջս կը զառ – նան, եւ նոր ընկերներս, որ, լուս–օրե– րուն հետս կ'աշխատին։

— Պիտի մոռնաս լեզուդ, կ'ըսէ մեր յիմարանոցին այրերու բաժնին ներքին բժիշկը, որ, ծագումով Ցոյն, Ֆրանսա– կան հիւանդանոցներու մէջ ապրելով, արդէն փոխեր է իր ազգը։

Տխրութիւն կը զգամ, շրթներս կը պղտիկնան, կ'ուզեմ լալ մանուկի մը պէս, որ չուրջը կը նայի՝ փնտռելու համար պաշտպան մը։

Ու կը դիտեմ պարտէզը՝ պատուհանս ի վար։

Օ՛, հոգիիս մէջ պարտէզը, յանկարծ, կը փոխուի բանաստեղծութեան մը, հա– յերէ՛ն, հայերէ՛ն։ Կը զգամ, որ կ'ար– թննան յիշատակները ներսս, բառերը կ'աղջնան, գոյները կը վառին, ձայները կը թրթռան։ Կը հասկնա՛մ, լեզո՛ւս է, որ կը թաղուրէ դեռ հոգիիս մէջ։ Ալե– լուիա՛, ո՛վ իմ լեզուս հայերէն, երկինքի պէս մաքուր, լոյսի պէս պաշտելի։ Ո՛չ, երբեք պիտի չմոռնամ քեզ, երբե՛ք։

— Պիտի մոռնա՛ս լեզուդ, ու վաղը պիտի չուզես իսկ լսել զայն...

Կ'ատեմ պաշտօնակիցս, որովհետեւ չա– րունակ կը պնդէ եւ դող կը հանէ ներսս։ Եթէ յանուն անողոք ճշմարտութեան մը կը խօսի ան, դարձեալ կ'ատեմ։ Ու կ'ա– տեմ ճշմարտութիւնն ալ։ Կը նախընտ– րեմ խաբկանքը։ Թողէ՛ք, որ յանձնուիմ սիրած պատրանքներուս, եւ երջանկա – նամ՝ մոռնալով, որ հայերէնս պիտի չմոռնամ ես, իբրեւ բացառութիւն։

Պիտի չմոռնամ, պիտի չմոռնամ։ Ամէն օր, հին նուագարանի մը պէս, դուրս պիտի հանեմ զայն միտքիս անկիւններէն։ Պիտի նուագեմ զայն մինակս, անով պի– տի լամ ու ծիծաղիմ, պիտի երգեմ ու կանչեմ։ Ո՞վ իմ քաղցր հայերէնս։

Բայց... երկա՛ր, երկա՛ր առենէ ի վեր՝ հայերէն չեմ խօսած։

Նաթաթ

Այս պիչերը, երազիս մէջ, հայերէն խօ– սեցայ։

Նառեր էի պատուհանիս առջեւ։ Աբեւը ծառերուն մէջէն հոսելով կը թրջէր զը– լուխս։ Ու գունաւորուեր էին գիրքերս, որոնց մէջ ծրարած կը պահեմ աշխարհի բոլոր հիւանդութիւնները։ Պարտէզին պատին վրայ սեւ կատու մը իր եղունգ– ները կը սրէր չղայնութեամբ։ Ցանկարծ ճանկը զարկաւ թուղթի կտորի մը, որ գալարուեր էր չորցած տերեւի մը նման։ Կատուն մօտեցուց միւս ճանկն ալ եւ բա– ցաւ թղթիկը։ Աչքերս հայերէն գիրերու հանդիպեցան։ Սիրտս ամանի մը պէս չրչեցաւ կուրծքիս տակ եւ տաք բան մը վազեց մարմինիս ամէն կողմը։ Արագ, պարահդ իջայ։ Թղթիկը ազատեցի կատ– ուին ճանկէն եւ...

Եւ ես, որ, մեծ մարդոց յաւակնոտու– թեամբ, սովորութիւնը ունէի կարդալու միայն նշանաւոր գրողներու յօդուած – ները, բացի թղթիկը եւ կարդացի։ Պզտ– տիկ ազդ մըն էր, օրաթերթէ մը փըր – ցուած, — հայ որբ տղեկ մը կը փնտռէր իր մայրը։ Թուղթին միւս էջը, կար նաեւ հայ նպարավաճառի մը ազդը, զոր նոյն– պէս կարդացի ամբողջութեամբ։ Ցետոյ նորէն կարդացի, որովհետեւ հաճոյք կը զգայի։ Ցետոյ դիրերը քննեցի, եւ ան– գամ մըն ալ կարդացի։

Ու նեղացայ կատուին։

— Ինչո՞ւ կը ըզկատես այս թղթիկը, ըսի հայերէն։

Ու կատուն պատասխանեց ինծի, նոյն– պէս հայերէն։

— Որովհետեւ մուկի պէս պզտիկ էր եւ աղմուկ կը հանէր։

— Հայ տղեկ մը գրած է զայն, ըսի։

— Ինչո՞ւ հոս ինկեր է, հարցուց։

— Մենք հիմա լինկած ենք ամէն կողմ։

Ցետոյ անոր նկարագրեցի մեր պատ – մութիւնը, մեր արուեստը, մեր պատե – բազմները, մեր դիւանագիտութիւնը, մեր յառաջապահ յեղափոխականներուն կա – յութիւնը։ Նոյնիսկ ըսի թէ բոլշեւիկ – նե՛ր ալ տուած ենք աշխարհի։

Կատուն, փոխանակ հիանալու, պա– տասխանեց։

— Երկա՛ր պատմութիւն։

— Այո՛, երկար է։ Սոսկալի ենք երկար խօսիլ, որովհետեւ անարդարու – թիւն պիտի ըլլար, եթէ չհպէինք աշ– խարհի ստեղծումին, երբ ստեղծուած է նաեւ մեր ժողովուրդը։

— Ասօքը ժամանակի կորուստ է, ա– ռարկեց կատուն, աչքերը բացախփելով։ Եթէ կ'ուզէք յայտնել միայն Մարտ ամիսը։ Միւս տասնեմեակ ամսուան ըն– թացքին փիլիսոփայ եղէք։ Օ՛ն, քիչ մը չարութիւն ըրէք մարդոց, քիչ մը չարու– թի՛ւն...

Ցետոյ երազս պղտորեցաւ, կատուն մարդ դարձաւ, ծառերը վարդապետ ե– ղան, տուները սկսան ծիլել օդին մէջ, եւ ես արթնցայ։

Արթնցայ ուրախ սրտով։

Ուրախ էի, որովհետեւ հայերէն էի խօսեր։ Հոգ չէ կենդանիի մը հետ։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) կեդրոնակացիներու կազմակեր – պած եւ հայ լեզուին նուիրուած հանդի– սութեան առթիւ։

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄԷՋ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԸ ԸՆԴՄԷՋ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԵՒ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ

Բ· ՕՐ

Վենետիկ («Յառաջ», հեռաձայնով)։— Համագումարին երկրորդ օրը, Հինգ – շաբթի, Յունիս 1, մթնոլորտը արդէն շատ աւելի խանդավառ էր եւ մտքերու փոխանակութիւններն ալ ջերմ շրջանակի մը մէջ տեղի ունեցան։

Առաւօտեան նիստին նախագահեց Օքս– ֆորտէն, Փրոֆ· Շառլ Տաունսէնթ։ Կար– գացուեցաւ եւ ջերմ ընդունելութիւն գը– տաւ Իտալիոյ Հայ Մշակութային Միու– թեան (Միլանօ) հնորհաւորական հեռա– գիրը եւ կարդ մը տեղեկութիւններ տըր– ուեցան նախորդ օրուան նիստին մասին։

Առաջին դասախօսն էր Փրոֆ· Պոան– պիւի, նիւթ ունենալով։— Շիրակի Ս· Աստուածածին եկեղեցին։ Ապա, Փրոֆ· Տիգրան Գուլումճեան խօսեցաւ՝ հայկ· նկարները արեւելեան արուեստի մէջ նիւթի շուրջ, սկսած Այա Սոֆիայի Ս·Գր· Լուսաւորչի նկարէն։

Պուտափեշտէն Փրոֆ· Էմոն Շիւլի նիւթն էր։— Հանդրձաններ Հայոց անց– քին Ղրիմէն (15րդ – 18րդ դարերուն) Փրոֆ· Փականիի նիւթն էր։— Նպաստ – ներ իտալական 15րդ դարու քարտիսա– դրութեան Հայաստանի ծանօթութեան մասին (Լէոնարտօ տա Վինչիի կարդ մը թղթածրարներու վերլուծումով)։

Կէսօրէ ետք, նիստին կը նախագահէր Փրոֆ· Տիգրան Գուլումճեան։ Առաջին խօսողը եղաւ Տիկին Արշալոյս Պէքտե – միրեան, 18րդ դարու հմայի մը առի– թով, ապա Հ· Լեւոն Զէքիեան, որու նիւթն էր՝ Ոճաստառը, դեպատ պատ– կական արքունիքի Իտալիոյ մէջ։ Ասօք առաւ նաեւ Վրացուհի մը Տիկին Նինա Քաուչեսվիլի՝ «Քասթելլի կրօնաւորին դիւանը կովկասեան աշխարհի ծանօթու– թեան իբրեւ աղբիւր» նիւթին շուրջ։

Միլանոյէն փրոֆեսէօր Ճուլիօ Իէնի խօսեցաւ «Շինարարական տիպար– ներ ընդմէջ Հայաստանի եւ պալքանեան երկիրներուն» մասին։ Հինգշաբթի օրուան վերջին խօսողն էր Փրոֆ·Ալֆակօ Նովելլօ որու նիւթն էր։— Աստպատականի Սոհրալ եկեղեցին »· ծանրանալով անոր կրած ճարտարապետական ազդեցու – թեանց վրայ։

Երեկոյեան Վենետիկի Նահանգային Վարչութիւնը ընդունելութիւն մը կազ – մակերպած էր Պալպի պալատին մէջ։ Ասօք առաւ Նահանգային Վարչութեան վոխ – նախագահը՝ Մարինօ Քորթեզի, որ չեշտեց գլխաւորաբար Հայերու ներ– կայութեան կարեւորութիւնը Վենետիկի մէջ եւ անոնց բերած մեծ նպաստը։ Ը– ստւ թէ Վենետիկ պատուհաս կը զգայ այսօր որ հոն տեղի կ'ունենայ այս հա– մագումարը։ Ապա խօսք առաւ նաեւ Մշակութային Կեդրոնի ընդհ· վարիչը Նելլօ Պեկին եւ հատքոյթը վերջ գտաւ հիւրասիրութեամբ, շատ խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՒՆՏԻԱԼԻ առաջին հանդիպումը բա– ւական յուսախաբ ըրաւ, քանի տիտղո – սառորը՝ Արեւմտեան Գերմանիա եւ Լե – հաստան չկրցան մասնաւոր թափ մը տալ խաղին, որ վերջ գտաւ 0 – 0 արդիւնքով։ Մնաց որ աւանդութիւն դարձած է որ համաշխարհային բաժակի առաջին հան– դիպումը միշտ ձախողի ։ Նախքան խաղը, նախագահը՝ Զօր· Վիտելա բարի գալուստի ճառին մէջ չեշտած է «բարի եկաք, ազատութեան, խաղաղութեան եւ արդարութեան այս հողին վրայ», ինչ որ առնուազն կրնայ որոշ վրդովում պատ– ճառել։ Ցիկատօ թէեւ հանրային կար– ծիքի քննութիւն մը ընել տուած է, ուրկէ կը պարզուի որ Ֆրանսացիներու 78 առ հարիւրը համամիտ է որ Ֆրանսական խումբը Արժանթին երթար։ 90 առ հա– րիւր ալ համաձայն են որ Ֆրանսա մաս– նակցի Ողիմպիականներուն 1980ին, Մոս– կուա։ Պէտք է նաեւ նկատի առնել որ եթէ պէտք է միայն ու միայն մրցում– ներ կազմակերպել այն երկիրները ուր բացարձակ ազատութիւն կը տիրէ, ցան– կը կրնայ շատ երկար չըլլալ։

ՁԱՏԻ մէջ, օժանդակութեամբ կառա– վարական ուժերուն եւ օդուժին, 600 Ֆրանսացի զինուորներ ճզմած են 1000 ըմբոստներ (Թուպու), որոնք պաշարուած են։

ՊԱՐՍԻՑ Շահը կրկին սպառնալիքներու ենթակայ է եւ ներքին խռովութիւնները չեն դադրած։ Թեհրանի համալսարանին չուրջ է նախ որ ծանր բախումներ տեղի ունեցած են, ապա դրամատան մը վրայ յարձակում եղած է մինչ նաեւ քրտական հարցը նորէն մէջտեղ կ'ելլէ։ Վարչա – պետը յայտարարած է որ վճռած է «ջըն– ջել ժողովրդական դժգոհութեան պատ – ճառները նախքան որ այդ դժգոհութիւնը ուռոյցի մը վերածուի»։

ՎԱԳԸ՝

«ՅԱՌԱՋ ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ»

Ինչպէս ամէն ամսուան Ա· Կիրակին, վաղը լոյս կը տեսնէ «Յառաջ Միտք եւ Արուեստ»ի նոր թիւը, որու բովանդակութիւնը բերած են։—

FRANÇOIS GRAFFIN, s. j.
(l'abbé Mercier)

RAYMOND LECLERC (Carzou)

ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ·— (Մեկնաբանա – կան անդրադարձ Վահանգնի ծնունդին)

Ժ· ՄԻՐԻՃԵԱՆ·— (Գ· Կռվարեանցի «Բանաստեղծութիւն »հատորը)

ՎՐԻՊԱԿ·— Մայիս 31ի «Յառաջ»ի մէջ (Բ· էջ) Ժ· Միրիճեանի գրախօսականին խորագիրը պէտք է ըլլար՝

THE URCHIN

ինչպէս մեր անգլիագէտ ընթերցողները պէտք է ճշդած ըլլան, ինքնաբերաբար։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԿՈԱՏՈՒԿԸ

Ամէն տարի Յունիսին, Սեւան ձկնորսութեան դնալիս, հայեացքս թափառում է ճանապարհի եզերքներին. մանուկ ժամանակ սիրածս բոյսն եմ փնտռում, որին մենք մեր բարբառով կոռքուկ ենք ասում, իսկ գրական լեզուի մէջ կոատուկ է: Այդ բոյսից չատ կայ մանաւանդ Ջանտան – Սեւան ճանապարհի աջ ու ձախ փոսերում եւ քամիներից պաշտպանուած ձորակներում: Եւ անպայման ճանապարհի եզերին. ճանապարհներից հեռու վայրերում կոատուկ գրեթէ չի հանդիպում: Այո, անպայման ճանապարհի եզերին պիտի լինի, որպէսզի աչնանը իր կեռ կոճղիծների կեռ ճանկերը խրի ճամբորդի դուլպանների մէջ, անդրաւարտիքի փողքերը եւ սերմերն ուղարկի այնտեղ, ուր մարդն է գնում: Տեղ կը հասնի ճամբորդը, դուլպաները կը հանի. նրանց վրայից կը պոկի, բակը կը նետի սերմերով լիքը կոճղիծ – գնդիկները եւ, ով գիտի, նրանց սերմերից մէկն ու մէկը, կամ՝ մի քանիսը կ'արմատաւորուեն ու կը բազմանան արդէն նոր միջավայրում, իրենց ծնողներից ու բնօրրանից չատ հեռու:

Կարծում եմ՝ հէնց այդ է պատճառը, սերունդը տարածելու եւ այս աշխարհում լայնօրէն արմատաւորուելու ու յարատեւելու տենչն է, որ այս բոյսին ստիպել է բնակութեան այնպիսի անբարենպաստ՝ չոր, ամուր, անջրդի հողեր ընտրել, ինչպիսիք ճանապարհների ծեծուած ու ամրացուած եզերն են: Հոգ չէ, որ չոր է ու հազարաւոր ոտքերով տրորուած այն հողը, ուր աճում են կոատուկները, միայն թէ իրենց մահից յետոյ իրենց ցեղի կեանքը չարունակող լինի: Թէկուզ եւ իրենց ծննդեան վայրերից չատ հեռու, օտար վայրերում...

Բայց չկարծէք, թէ այդ բոյսը հէնց միայն օտար վայրեր քոչելու հոգսով է բռնուած: Ո՛չ, նա օտարութեան է ուղարկում իր սերնդի մի մասը, նրա ուելցուկը: Իսկ ինքը չարունակ կանգուն է երկրի խորքերի մէջ մխրճուած ամուր արմատների վրայ: Ամէն աշնան ինքը չորանում – մահանում է, իսկ արմատը կենսահիւթեր է կուտակում յաջորդ գարնանը նոր ուժով յառնելու եւ աշխարհին ձեռնոց նետելու համար. «Դեռ կամ ու դեռ պիտի լինեմ... Չկարծէք, թէ ոչընչացայ...»: Բայց ամէն ծնող, այնուամենայնիւ, կասկածներ ունի իր սքր – տում՝ իր սերնդի ապագայի վերաբեր – եալ: Կասկածներ եւ ահ: Եւ կոատուկը իր սերնդի սաղմերով կառչում է ճամբեզրին հանգստացող դադրած աշխատաւորի, անցուդարձողի հագուստներին՝ դրդուած այն երկիւղից, թէ կարող է որեւէ աղէտ վրայ հասնել ու բնաջնջել իր ցեղը հէնց իր բնօրրանի մէջ: Այդպիսի աղէտների պատկերը կայ նրա բնազդի մէջ. քի՞չ են դէպքերը, երբ հզօր բուլդոզերները արմատահան են արել իրենց սերունդներին՝ ճանապարհները լայնացնելու ժամանակ: Կամ քի՞չ ճանապարհներ ու կածաններ են ժամանակի ընթացքում ամայանում ու խոտակալում, քանի որ մարդը այլ՝ աւելի յարմար ճամբաներով է սկսում երթեւեկել: Այդ դէպքում իր կոճղիծներն ո՞ւմ դուլպանների մէջ խրի, ո՞ւմ միջոցով ցրիւ տայ իր սերմերը ողջ երկրով մէկ...

Այս մտքերով իջնում եմ մեքենայից եւ ստուգում կոատուկների կլոր ու լուչակ թեւերը, հիւթեղ միջուկ եմ փնտռում այդ թեւերի արանքներում: Ջգիտեմ, այստեղ ցուրտ է ու դրանի՞ց էկոթուկը ուշ « մէջ տալիս », թէ ես եմ անհամբեր:

Վերջապէս, սկսած Յունիսի վերջից, իմ սիրած բոյսի դալար միջուկները ժպտում են ինձ՝ կանաչ ցօղունների բոլոր կենտրոնից: Աւենք, այդ ինձ է թուում, թէ ժպտում են, այդպէս ես ինքս եմ ժպտում ներքուստ այն բաւականութիւնից, որ, վերջապէս, վայելելու եմ մանկուց ի վեր սիրած բոյսը: Ու կարում եմ կապտաւուն, կակուղ միջուկը որքան հնարաւոր է խորքից, արմատի վզակ – թից: Ու երբ կեղեւում եմ եւ ուտում ա – րագութեամբ սեւացող միջուկը, մեր հանդերի համն եմ առնում, իմ ծննդավայրի կարօտը եւ դէպի աչունքալա – րերը տանող ճամբեզրի հոգի համը, այն բոյրը, որով ձեւաւորւում էր իմ՝ ապագայ հողագործիս, քիմքը:

Ձկնորս ընկերներս էլ վարժուեցին կոատուկի համին, եւ ճամբեզրի նրա աղքատիկ պաշարները չուտով վերջացան:

Ախո՜ս, կորուեց կապը հեռաւոր մանկութեանս հետ...

Երկու չաբաթ անց, նոյն վայրերով անցնելիս, մոռացեալ ստուգեմ բնական « պլանոգոպիաները », զուցէ մի բան մը – նացած լինի: Օհօ՛, այս ի՞նչ է կատարուել, ո՛ր միջուկը կորել եմ՝ տեղը տասն է դուրս եկել... Բոյսը կատաղել է, փարթամացել, փուռել, որպէս բողոք ընդդէմ այն դաժանութեան, որ զոր – ծադրեցի իր նկատմամբ երկու չաբաթ առաջ: «Ինձ դլխատում ես, հա՞... ուզում ես սերունդս կորեցնե՞լ... Դէ հի – մա տես, թէ ինչով եմ պատասխանում քո դանակին...»: Ու դանակս կպչելուն պէս, բոյսը սասանուել է մինչեւ ար – մատի ծայրե՛րը: Սասանուել է աղէտի դէմ, վրդովուել, հաւաքել իր բոլոր թաքնուած ուժերը՝ երկրի խորքից մին – չեւ տերեւները, ու ծառս է եղել իր վրայ ձեռք բարձրացնողի դէմ, մէկի դի – մաց տասը ճիւղ արձակելով՝ որպէս բո – զոք ընդդէմ կատարուած անարդարու – թեան:

Այդպէս է բնութեան մէջ ամենուրեք. չգիտես ո՞րտեղից թաքնուած ուժեր են հանդէս գալիս՝ կատարուած վնասը ծած – կելու, նախկին բնական վիճակը վերա – կանգնելու համար:

Բնութեան ստեղծած իւրաքանչիւր բոյս ու կենդանի արարած հազարամեակների ընթացքում, յարատեւ պայքարով նուա – ճել է իր տեղը այս աշխարհում եւ աչ – խատում է հաստատուն մնալ իր ոտքերի վրայ ու չզիջել իր նուաճածը: Եւ հէնց որ ձեռք ես բարձրացնում իր նուաճածի վրայ՝ չնչաւոր լինի թէ անչունչ, ըմ – բոստանում է, դիմադրում է, հաւա – քում – մոբիլիզացնում է իր ուժերը՝ այս դեղեցիկ աշխարհում ապրելու եւ սե – րունդ տալու համար:

Դարեր չարունակ իր հունով խաղաղ հոսում է լեռներից իջնող առուակը: Մարդը նրա առաջ պատնէշ է քաշում՝ ջուր ամբարելու համար: Էհ, դրանից ի՞նչ վնաս այն առուակին: դուցէ եւ ոչ մի վնաս, բայց խախտում է հազարամեակներով հաստատուած բնական կար – գը: Եւ այդ խախտուելը ուշքի է բե – րում, զգաստացնում է նրան: Եւ ըմբոս – տանում է այդ լղարիկ առուակը այն վիթխարի ամբարտակի դէմ, քար ու տիղմ է քշում – բերում լեռներից, լցո – նում ջրամբարը, յորդացած ժամանակ գրոհում է իր ազատ ընթացքը խանգա – րող պարսպին եւ պատռհում է, որ խոր – տակում է այն, վիշապի նման մէջքն ուղղած ու գազազած առաջ է նետուում՝ փլցնելով իր ճամբին հանդիպող ամէն մի պատուար, սրբում – տանում է ինչ հանդիպի՝ ծառեր, անասուններ, մար – դիկ, տանքեր...:

Դա բնութեան վրդովմունքն է իրեն կաշկանդողների դէմ: Իր ճանապարհին դիպ – չողի դէմ թուխսը արծուի համարձա – կութիւն է տանում եւ քիչ է մնում ծուտաի մարդու դէմքը: Իսկ պատերազ – մից յետոյ արու զաւակներ աւելի չատ են ծնուում՝ տեղի ունեցած կորուստը լրացնելու համար, ինչպէս այն կոատու – կը, ինչպէս ամէն բոյս եւ ամէն բան աշ – խարհում:

Երբ 1935ին հայ ժողովրդի պատուիրա – կութիւնը ընդունուեց Կրեմլում, կենա – կոմի քաղբիւրոյի մեր նուաճումների հետ ներկայացրինք այսպիսի փաստ. Մարհ. Մութեան մէջ բնակչութեան ամի ամէ – նարարձր տոկոսը հայ ժողովուրդն է տա – լիս՝ տարեկան չորս տոկոս...:

Հասկացողի համար չատ խոր իմաստ կար այդ երեւոյթի մէջ. սոցիալական գործօններից բացի, այստեղ դեր էր խա – ղացել նաեւ բնութեան անասան կարգը, կորուստը վերականգնելու բնական օրէնք – քը: Անթիւ զոհեր տալուց յետոյ նոր չունչ առած մեր ժողովուրդը երեւան էր հանել իր ողջ պոտենցիալը, իր թաք – նուած կարողութիւնները՝ արագութեամբ վերականգնելու այն, ինչ բերա ուժով տարաւ օսմանեան եաթաղանը...

Բնութիւնը մեզնից խելացի է: Խելացի է, որովհետեւ անհամեմատ մեծ է մեզ – նից իր տարիքով, իր փորձով: Իր չնչաւոր ու անչունչ բնակիչների կեանքն ու փոխյարաբերութիւնները կարգաւո – րող օրէնքները նա ստեղծել եւ ստուգել է միլիոնաւոր տարիների ընթացքում: Ինչ որ անհամեմատականօրէն չի կրնար ժամանակի քննութեանը եւ վերացել է, իր տեղը զիջելով խելացիին եւ նպատա – կայարմարին: Ու հազարաւոր դարերի ընթացքում աստիճանաբար զգա – ուել – բիւրաղացել են բնութեան մշակած օրէնքները:

Դրանից է, որ բնութեան ստեղծած կարգը խելացի է ու անխախտ: Արդ, լաւ կը լինի, եթէ մենք մեր փոքրիկ կեանքի փոքրիկ փորձով, չյանդգնենք կոպտօրէն ու մեծամտութեամբ միջամտելու մայր բնութեան իմաստուն գործերին...:

ՎԱՀԹԱՆԳ ԱՆԱՆԵԱՆ

ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ԴԻՒԱՆԻՆ ԺՈՂՈՎԸ ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՄԷՋ

(Ր. եւ վերջ)

Գ.— ԴԻՒԱՆԻ ԺՈՂՈՎԱԿԱՆ ՆԻՍՏԵՐԸ

Ե. Հ. Ա.ի դիւանը լման չաբաթ օրը գումարեց իր նիստերը կաթողիկոսարանի Վեհարանին մէջ: Նիստերը չարունակուեցան նաեւ երկուշաբթի կէսօրէ ետք մինչեւ ուշ երեկոյ, ինչպէս նաեւ երեք – չաբթի գիշեր: Այս բոլոր նիստերու ընթացքին դիւանի անդամները մէկ առ մէկ քննարկման ենթարկեցին Ե. Հ. Ա.ի տարածուն ու բազմաճիւղ գործունէութիւնը անցնող փետրուարէն ասդին, եւ կատարեցին հարկ եղած տնօրինումներ մինչեւ Սեպտեմբեր կատարուելիք աշխատանք – ներու կապակցութեամբ:

Դ.— ՀՈԳԵՒԱՒՍՏԵԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՔԱՐՈԶ

Կիրակի, Մայիս 14ի առաւօտուն, Հո – գեւաւստեան տօնին առթիւ, Ե. Հ. Ա.ի դիւանին առենապետ եւ Քանատայի Ան – լիքան Եկեղեցւոյ հոգեւոր պետ Խուրբա Սքոթ Սրբ. անգլերէն լեզուով քարոզից կաթողիկոսարանի Ս. Գրիգոր Լուսաւո – րիչ Մայր տաճարին մէջ: Օրուան պա – տարագիչն էր Ղեւոնդ Սրբ. Ջէպէեան: Երգեցողութիւնը կատարուեցաւ «Շնորհալի» երգչախումբին կողմէ: Խուրբա

(Շար. – 4)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԱՀԱԲԵԿԻԶ

Գրեց՝ ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ

Կէս ժամ չանցած Արթըր դոցեր էր ու – սին վէրքը:

— Ասիկա լուրջ է բարեկամ: Հիւան – դանոց պէտք է երթաս: Հիմա քիչ մը հանգիստ ըրէ:

Քանի մը բառով, ցած ու կցկտուր՝ տղան հասկցուց եղածը ու դուն ալ մաս կը կազմես վտանգին, հաւիմ ըսաւ, վեր – ջացուց: Արթըր չհաւատցաւ, փորձեց խնդալ աննշէմ բան է մոռցայ, կրկին հակեցաւ վրան ու եթէ գազափարները կարելի ըլլար մարդու վերածել՝ ինչքան խիտ, ուժգին պիտի ճնշէր սա տղուն գի – տակցութեան վրայ, իրականութեան փո – խելու իր ճշմարտութիւնը, ինքը միայն գիտէր թէ ուր կ'երթար այս մտածումի խուժանը, միայն թէ քիչ մը կեանք գըտ – նէր, ժամանակ գտնէր ինքզինքը հա – ւաքելու ձեւի մը չուրջ, ազատուելու սա բառերու, չվերջացող մտածումներու հմշտութէն: Շտկուեցաւ, ձեռքերս լուաց ըսաւ ու գնաց թաղնիք:

Տօրիս առանձին էր տղուն հետ: Մերկ ըլլալու անակնկալ զգացումը ունեցաւ, ոչ ամօթ, ոչ ցանկութիւն՝ բայց անորոշ անձկութիւն մը: Պատուհանին քով դնաց: Պագեր էր սեղեակը: Դուրսը աչքը փըռ – ուեցաւ ձիւնի մեծ, ողորկ ծփանքներուն վրայ ճիշդ ասոնց լեզուին պէս անցաւ մաքէն ու եթէ սէր կայ աշխարհի երե – սին՝ սա մարդոց կեանքին մէջ տեղ մը պահուած ըլլալու է: Փոթորիկ մը կը պատրաստուէր անոնց արտակեղրոն, խը – ռովիչ աշխարհին խորերը: Նորէն ուզեց փախիլ, երթալ ասոնցմէ դոց, արդիլ – ուած ամէն կողմէ՝ պինք առանձնութեան մէջ խրող եթէ միայն զաւակ մը ունի – ցայի անցաւ մաքէն բոլորովին անտեղի կերպով: Տղան մինչեւ հիմա անտեսեր էր իր ներկայութիւնը, աչրը ու վախը միշտ միասին եկեր էին կեանքին մէջ ինչպէս հիմա՝ նայելով տղուն բար – կացած, ժլատ արտայայտութեան: Ջօ – րաւոր ուժ մը պինքը բռներ էր Ամերի – կան աշխարհէն կ'անհետանայ քայց ան Հայերը դեռ կը մնան խորհեցաւ մանա – ւանդ ան տղան: Ամէն բան մերժելի էր — սիկարէթ, խմիչք, ուտելիք, խօսակցու – թիւն, ժպիտ: Սէ՞ր... չէր փորձած: Միայն ցաւ ու լուութիւն ու կատաղի ներ – կայութիւն: Եւ պատուհան դարձաւ: Հեռուն Ֆիլատելֆիոյ լոյսերը ցած ամ – պերու վրայ կը ցոլային բեւեռային ա – ռանձնութիւններու, բզիկ բզիկ ջիղերու ողորմելի կարօտները միայն սէ՞րն է որ ցաւը տանելի կը դարձնէ ու կրկին տը – դուն վախը քստեցաւ ջիղերուն ու եթէ չըլլար Արթըրի յորդ, պղտոր դուրդու – րանքը, մարմնին վրայ ցատկռտող երե – ւակայութիւնը, եթէ չըլլար իրենց ան – կողմնի լեզի հեչտանքը... Ոճրագո՞րծ էր թէ ահարեկիչ — մոայլ, դռեհիկ, ան – հասկնալի ինքնութիւնը ափին մէջ սեղ – մած, հոս եկած սա տղան խռովիչ կեր – պով Արթըրի խառնուածքին ծածուկ մէկ կողմը կը թելադրէր իր չարժումներով, իր լռութեամբ ու ձայնով: Տօրիս չէր հասկնար հայերէն, անչուչտ լեզու չէ, այլ տեսակ մը շարունակութիւնը իրենց մարմնին, տեսակ մը իրենց հակառակը, փախուստ մը... ապաստան մը մոռցեր էր օր մը անոնց վիճաբանութեան տաք մէկ վայրկեանին: Ա՛ս տղան սակայն կը թուէր քայքայել այդ հին անձը, նոր անձ մը մէջտեղ հանել, նոր լեզու մըն էր որ մինչեւ այսօր պահուըտեր էր Արթըրի մէջ, իր տարածուն, տղայական խոհա – նոցին, ապագայի խուճապին, վարակիչ վախերուն նեղին:

Եւ դարձաւ: Արթըր սալոն եկեր էր, ափերը կը չփէր, ինչպէս միշտ: Տղուն քովն էր հիմա: Իրար կը քաչէին, սիրա – հարներու նման...:

— Ջուր մը կուտաս, ակա՛:

Բերաւ, հրամայական ուժ մը կար չէ – տին մէջ ու Տօրիս զարմանքով տեսաւ, ինչպէս Արթըր երկվայրկեան մը եա հը – րեց զայն, յետոյ վարանեցաւ, տեղի տը – ուաւ ու խոհանոց վազեց: Ինք տեղաւոր – ուեցաւ անկիւնի փափուկ բազկաթոռին, վեր քաչեց ճերմակ սրունքները, պզտիկ, զազջ գրգիռ մը ոստայն նետեց պիտե – րուն մէջեւ, ո՞ւր էր վախը, գլուխը եա նետեց ա՞ս է եղեր մահուան հետ խաղ – ցողը — Թոյլ կզակը, նեղ ճակատը, առատ սեւ մազերը: Սիկարէթ մը վառեց, մատները կը դողային, ինչո՞ւ Արթըրի ձայնը, չարժումները նորէն կը շփոթ – զանգէին ու չրթունքները կը կրծէր մինչ ջղայնութեան եւին սերոյ նոյն պոռթ – կումը չէ՞ր որ ան կը թափէր իր գազա – ներուն, նախկին կնկան, երբեմն իրեն իսկ՝ երբ ընկերները մեկնէին ու ինք մը նար տան մինակութեան մէջ յանգստուր, տխուր, պարտուած...: Ու հիմա՝ սա տղան: Խօսակցութիւնը կը տաքնար:

(Շար. – 4)

Սքոթ Արք. Հոգեզալստեան տօնին Հայերու հետ տօնախմբելու իրաւունքին նկատեց մեծ առանձնաշնորհում մը: Բաղդատելով իր երկրին եւ ժողովուրդին քրիստոնէացման պատմութեան հետ, ան հաստատեց հայ ժողովուրդի քրիստոն-հայ առաջին ազգը ըլլալու պատմական փաստը: Նչելով դարերու ընթացքին Ս. Հոգիին կատարած ներգործութիւնը եւ քրիստոնեաներու տառապանքը, ըսաւ. «Ես պէտք չունիմ հայ ժողովուրդին խօսելու առաւելութիւններուն մասին»: Ուրախութիւն յայտնեց որ ըլլայ Թորանթոյի մէջ, ուր վերջերս ներկայ եղած էր Ապրիլ 24ի տօնակատարութեանց, ըլլայ Լիբանանի մէջ թէ այլուր հայ ժողովուրդը զօրացած է Ս. Հոգիով, կը թօթափէր տառապանքը եւ կը վերածնէր ճշմարիտ քրիստոնէայի հաւատքով: Անկէ ետքն էպիս - կոպոսը յորդորեց հաւատացեալները հետեւելու Քրիստոսի առաքեալներու չափին: Անոնց՝ քաջութիւնը՝ Աստուծոյ վրայ ամուր հաւատքէ կը բխի, ըսաւ ան, Ս. Հոգւոյն ներգործութիւնն է իրենց մէջ: Ս. Հոգին երբ ներգործէ մարդոց կեանքին մէջ՝ մարդոց ապրումները կը բիւրեղանան: Որովհետեւ Ս. Հոգւոյն պտուղներն են սէր, քաղցրութիւն, ազնուութիւն, խաղաղութիւն, համբերութիւն, հաւատք, խոնարհութիւն, ժուժկալութիւն (Գաղ. Ե. 22):

Պէտք է քալել Յիսուսի ճամբայքին: Աշխարհի մէջ շատ ճամբաներ կան. շատերուն մէջ պէտք է կենանք, եւ ոմանց մէջ պէտք է, մեռնինք. բայց մէկ պէտք է ապրինք եւ քալենք Քրիստոսի ճամբայով եւ Ս. Հոգւոյն առաջնորդութեամբ:

Հաւատացեալներու խումբերամ բազմութիւնը խորապէս տպաւորուեցաւ Նորին Սրբազնութեան այս խմաստալից եւ լուսամիտ քարոզէն:

Բ.— ԱՂՕԹՔ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՇԽԱՐՀԻ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Քարոզէն անմիջապէս ետք, Աթոռակից Կաթողիկոս՝ Գարեգին Բ. խորան հրաւիրեց Լիբանանի մէջ Ե. Հ. Մ.ի անդամ եղող եկեղեցիներու ներկայացուցիչները, եւ Ս. Ոսկերբերանի աղօթքի ընթերցուածքն էն ետք հրաւիրեց զանոնք որ իւրաքանչիւրը իր լեզուով աղօթք մը ընէ եկեղեցիներու միութեան եւ աշխարհի ու մանաւանդ Լիբանանի խաղաղութեան եւ բարօրութեան համար:

Ցաջորդաբար աղօթք ըրին Տօքթ. Ֆիլիփ Փոթթըը (անգլերէն, Հաղիմ Արք. (ֆրանսերէն), Գրիգորիս Վրդ. (յունարէն), Եփրեմ Աթանասիոն Արք. (ասորերէն), Վերապատուելի Յովհ. Ահարոնեան (հայերէն), Վերապատուելի Իպրահիմ Տաղէր (արաբերէն):

Որքա՜ն ներշնչող էր պահը երբ այս բոլոր հոգեւորականները հանդէպ եկեղեցական յատուկ հանդերձանքով բեմին վրայ չարուած նոյն Աստուածոյն, նոյն հոգեկան ապրումներով եւ տարբեր լեզուներով բայց մէկ հոգւով աղօթք մատուցին: Բազմալեզու բայց միահոգի այս աղօթքի պահը Հոգեգալստեան տօնը վերածեց իսկական պենտեկոստէի:

Գ.— ՇՔԱՆՇԱՆԻ ՏՈՒԶՈՒԹԻՒՆ

Ցաւարտ եկեղեցական արարողութեան, կազմուեցաւ թափօր՝ դէպի հայրապետանոցները՝ Խորէն եւ Գարեգին Կաթողիկոսներուն: Հայ եւ օտար եկեղեցականները, Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտներու կազմած չարքերուն մէջէն ուղղուեցան Վեհարան: «Կիլիկիա» խմբերգչէն հետք, Գարեգին Բ. Կաթողիկոս հայերէն եւ անգլերէն լեզուներով ողջունեց հիւրերը, ըսելով թէ Հայ Եկեղեցին եւ ժողովուրդը դիտեն գնահատել Աստուծոյ եւ մարդկութեան ծառայող մարդերը: Ցոյց տալու համար այդ երախտագիտութիւնն ու գնահատանքը, Խորէն Հայրապետ Էտուըրտ Սքոթ Արքեպիս - կոպոսին նուիրեց հայկական ոճով չին - ուած ականակուռ խաչ մը: Ապա «Կիլիկեան Իշխան»ի չքանշան շնորհեց Տօքթ. Ֆիլիփ Փոթթըրին, իսկ ձին Սքիւզը պարգեւատրեց արժանաւոր կանանց ոսկեայ կրծքանշանով: Երեք հիւրերն ալ առանձնաբար խօսք առին շնորհակալութիւն եւ անվերապահ համակրանք յայտնեցին Հայ Եկեղեցւոյ եւ հայ ժողովուրդին նկատմամբ:

«Ի վեհ բարձանց» մաղթերգէն, «Հայոստան աշխարհ» երգէն եւ Լիբանանի քայլերգէն ետք, վերջ գտաւ միջազգային եւ միջ-լիբանանեան այս անմոռանալի տօնախմբութիւնը:

Դ.— ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԱՑՑԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Երկուշաբթի, Մայիս 15ի առաւօտուն Ե. Հ. Մ.ի դիւանին անդամները Գարեգին Բ. Կաթողիկոսի գլխաւորութեամբ եւ պետական հայ երեսփոխան Մկրտիչ Պալիկեանի ընկերակցութեամբ այցելութիւններ տուին Նորին Վսեմութիւն Վարչապետ Սելիմ Հրսի եւ Արտաքին Գործոց Նախարար Ֆուատ Պուքրոսի: Այս սիրալիր հանդիպումներու ընթացքին խօսուեցան Լիբանանը եւ միջ-եկեղեցական աշխարհը շահագրգռող հարցերուն մասին: Այցելեցին նաեւ Ազգ. Առաջնորդարան ուր Տաճատ Արք. Ուրֆալեան մանրամասն տեղեկութիւններ տուաւ Լիբանանի հայ ժողովուրդի կացութեան եւ թեմի կրօնական, կրթական եւ ընկերային աշխատանքներու մասին:

Կէսօրէ ետք ժամը 4.30ին այցելութիւն մը տուին Պքէրքէի Մարոնիթ Պատրիարքարան, ու Մարոնիթ եկեղեցւոյ պետը՝ Նորին Ամենապատուութիւն Անթոնիոս Պըրէյշ պատրիարքը սիրալիր ընդունելութիւն ցոյց տուաւ իրենց նկատմամբ: Աւելի քան մէկուկէս ժամ տեւող այս այցելութեան ընթացքին, խօսակցութեանց նիւթ դարձաւ միջ-եկեղեցական յարաբերութիւնները անցնող տարիներու ընթացքին եւ բացուած նոր հորիզոնները, ինչպէս նաեւ Լիբանանի կացութիւնը իր այլազան երեսներուն մէջ:

Տեսակցութեան մասնակցեցան Գերշ. Ժոզէֆ Խուրի Արք. առենապետ Լիբանանի Կաթոլիկ եկեղեցիներու Էքիւմէնիք Ցանձնախումբին, պատրիարքական փոխանորդներ՝ Սիֆէյր եւ Ապու Ժաուտէ Սրբազաններ եւ Հոգեւորականներ:

Երեկոյեան դիւանի Ժողովը չարունակուեցաւ Կաթողիկոսարանին մէջ:

Ը.— ԱՑՑԵԼՈՒԹԻՒՆ Ի ԴԱՄԱՍԿՈՍ

Երեքշաբթի, Մայիս 16ին, Ե. Հ. Մ.ի դիւանի երեք անդամները մեկնեցան Դամասկոս եւ տեսակցութիւններ ունեցան Ե. Հ. Մ.ի անդամ տեղական եկեղեցիներու հոգեւոր պետերու հետ, հիւրը ըլլալով Նորին Սրբութիւն Եպգուպ Գ. Պատրիարքին (Ասորի Եկեղեցւոյ պետ):

Թ.— ՄԵԿՆՈՒՄ

Չորեքշաբթի, Մայիս 17ին, յարգելի հիւրերը հրաժեշտ առին Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութենէն եւ մեկնեցան քաղցր յիշատակներով: Ե. Հ. Մ.ի դիւանին Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարանին մէջ գումարուիլը առիթ մը եղաւ, որով ոչ միայն Լիբանահայութիւնը այլ եւ ընդհանուր Լիբանանի եկեղեցական եւ մտաւորական ընտանիքը նորոգուեցան էքիւմէնիք եղբայրական ու քրիստոնէական ոգիով:

Պատմական օրեր եղան իրենց այցելութեան օրերը Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան ինչպէս նաեւ Լիբանանի համար:

Ականաւոր հիւրերը բազմաթիւ առիթներ ունեցան տեսնուելու եւ խօսակցելու Լիբանանցի հոգեւորական եւ աշխարհական պատասխանատու եւ բանատեղեակ անձնաւորութեանց հետ եւ աւելի մօտէն ճանչցան Լիբանանը իր այսօրուան դժուարին եւ բարդ կացութեան մէջ: Ըլլայ Ուրբաթ, Մայիս 12ին, Միջին Արեւելքի Եկեղեցիներու Խորհուրդի կեդրոնատեղին տուած այցելութեամբ եւ պաշտօնէութեան հետ ունեցած խօսակցութեամբ, ըլլայ Կաթողիկոսարանի մէջ Կիրակի օր, Մայիս 14ին, իրենց ի պատիւ տրուած ճաշին եւ այլ հանդիպումներով անոնք լաւագոյն առիթներ ունեցան աւելի յստակ գաղափար մը կազմելու անդամ եկեղեցիներու մասին, աւելի սերտօրէն ըմբռնելու հայ ժողովուրդի ներկայ գոյավիճակը եւ անոր ունեցած հիմնական ձգտումները իր ապագայի նկատմամբ:

Նման այցելութիւններ եւ յարաբերութիւններ պէտք է յաճախակիօրէն տեղի ունենան:

ՊՈՒՏՄ'ԺՊԻՏ

Բժիշկ մը կը հեռաձայնէ իր մէկ յաճախորդուհիին ամուսինին.— «Գիտէ՞ք, երէկ ձեր կինը տեսայ, բնաւ լաւ չէ»:

«Օհ, սկիզբէն գիտեմ, տոքթոր, բայց ի՛նչ դրամ ունի...»:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Ալֆորվիլի Հայ Մարզականին կողմէ կազմակերպուած տոնապզնդակի երրորդ միջազգային պատանեկան խումբերու մրցումներուն ներկայ եղաւ նաեւ Իսիի Հայ Մարզականը:

Հոգեգալուստի երկու օրուան տօնեբուն առթիւ է որ տեղի ունեցան այդ մրցումները որոնք առաւօտէն սկսած էին: Կը մասնակցէին անուանի մեծ խումբերու երիտասարդ կազմերը ինչպէս Փարի Էֆ. Սէ., Հալշթատ (Հոլանտա), Լովէ (Պելժիա), Էսսէն (Արեւմտ. Գերմանիա), Պոռ, Ժիւվիզի, Վիռի եւն.:

Իսիի Հայ Մարզականն ալ հինգ երիտասարդ խումբեր բերած էր այդ մըրցումներուն եւ պէտք է ըսել որ պատուաւոր կերպով պիտի մրցէին այդ մեծ եւ ծանօթ խումբերու հետ:

Հարկ չկայ արդիւնքներով զբաղիլ քանի անոնք վիճելի դարձան իրաւարարի մը անհիմն որոշումներու պատճառաւ: Հակառակ անոր տարօրինակ վճիռներուն, գովելի էր բոլոր մասնակցողներուն պարկեշտ կեցուածքը:

Կը ջատագովենք Ալֆորվիլի Հայ Մարզականի կազմակերպիչները այս մեծ նախաձեռնութեան, ինչպէս նաեւ արժէքաւոր հրաւէրին համար: Սակայն եւ այնպէս, յառաջիկային եթէ այդ մրցումները ունենան արժանի եւ լրիւ յաջողութիւն, կարեւոր է ծանրանալ վերոյիշեալ թերութիւններուն վրայ:

×

ՅԱՂԹԵԼՈՎ ՓԷ. ԷԼ. ՏԻՆ 3–1ՈՎ, ԻՍԻԻ ՀԱՑ ՄԱՐԶԱԿԱՆԸ ՅԱՌԱՋԻԿԱՑ ՇՐՋԱՆԻՆ ԴԱՍԱԿԱՐԳ ԿԸ ԲԱՐՁՐԱՆԱՑ

Կիրակի, Մայիս 21ին, Վուազէնի պեղեկ մարզադաշտին վրայ, ականատես եղանք Իսիի Հայ Մարզականին մէկ պեղեկ խաղարկութեան:

Մրցումին սկիզբէն, մեր խումբը դաշտին տիրապետող դարձաւ: Արդարեւ, երկրորդ վայրկեանին, Սուլթանեան՝ հակառակորդ բերդապահին ետ մղած գընդակը կ'օգտագործէր նշանակելու համար առաջին կէտը: Ինչ ետք, անկիւնային հարուածէ հասած գնդակը մեր Լըկէվէրն է որ պիտի վերածէր երկրորդ կէտի:

Երկրորդ կիսախաղին, վստահ իր պեղանցութեան, Իսի կը նուազեցնէր իր թափը որմէ կ'օգտուէր Փէ. էլ. 5 եւ վերջին քառորդին կը նշանակէր իր առաջին կէտը: Մինչեւ իսկ փենալթիի կ'արժանանայ սակայն Զարբանելեան կը յաջողի բռնել գնդակը: Ինանի մը վայրկեան ետք, մեր խմբապետ Վեզիրեան, նշանակելով երրորդ կէտը, յաղթութիւնը կ'ապահովէր մեր խումբին:

Այսպէս մեր խումբը այս խաղով յաջորդ եղանակին, դասակարգ մը կը բարձրանայ:

Ժ. Ք. ՕՆՈՍԵԱՆ

ԽՕՍԷՔ, ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԼԵՌՆԵՐ

ԼՈՑՍԻՆ ԸՆԴԱՌԱՋ

3.

Արեւը կարմիր էր: Դէ, ուռել է կաթսայի արիւնը ասեղ – ասեղ քամելով, կլանելով: Արեւը բարձրանում էր բարձր: Ուր որ է նա էլ փոքրիկի կարուած գլխի պէս կը գլորուի:

Ահռելի ձոր է, անտակ՝ անդունդ աստղերով: Ժայռերի ոտքերի տակ մռընչում է Աղու գետը: Ձորի լանջերը գանգրացել են անտառներով ու մացառիկ թփերով:

— Գնո՛ւմ են, գնո՛ւմ են, գնո՛ւմ են...

Ծծկերները քնել են մայրերի ձեռքերի վրայ: Քարաւանից աւետն ու վէրքերի հոտ էր տարածւում: Մօտիկ ժայռերից բազէները թռան՝ թեւաբախումի խըշոցով: Մի չուն ոռնաց: Օսման օնբաշին մտրակով զարկեց Սոփոյի կուրծքը:

— Մի՛ ոռնա:

Մարգարիտի ոտքերն ուռել էին: Դեռ դիւղից դուրս գալուց օնբաշին հանել էր նրա կարմիր, երկարաճիտ ոտնամաններըը՝ եղերը ոսկեզօծ թելերից: Մի տարի առաջ էր եղբայրը Պոլսից ուղարկել: Դրսից դեղեցիկ, ներսից փափուկ, փափո՛ւկ... Ինչո՞ւ հէնց այդ օրը հագաւ այդ կօշիկները:

— Մէջքդ կարուի՛, Խորէ՛ն աղա...

Գլորւում էին դէպի ձորի խորքը՝ իրար կպած, փոշի բարձրացնելով, արիւն թողնելով ճանապարհի քարերին:

Արեգակն ուրախ պսպղացնում էր առուների մէջ երգող, ծափ տուող, ծիծաղող ջրերը:

Հասան ձորի ծնկաճեւ խորքը: Ժայռերի տակ մի ժանգոտած մատուռ էր կծկուել ցածի անդունդները ահից: Համբարձման օրերին կաթակնցիները ուխտի էին գալիս այդ մատուռը:

Անդունդի ստուերները մղձաւանջից սթափեցրին Մարգարիտին: Հասել էին յաւիտենութեան եզրին: Ուր որ է աշխարհը կը մոռացուի երանելի յանգման կապոյտ մշուշում: Մարգարիտը քաշեց վզի թոկը: Օսման օնբաշին արդելք չէ դառ: Մարգարիտը օղապարանը հանեց դլխից եւ բնական, նաեւ սպառնալի ասաց.

— Եթէ ինձ սպանելու միտք ունես, Օսման աղա, ապա դլխիցդ հանիր: Իմացիր, որ ես Պոլսում եղբայր ունեմ, նաեւ կայ մեծ զաւակս: Ներանք կտոր – կտոր կ'անեն քեզ ու քո զաւակներին: Ուրեմն խոհեմ եղիր, օնբաշի աղա, եւ ինձ սպանով հասցրու երգնկա:

— Այդ իմ մարդկային պարտքն է, հանըմ, — ասաց օնբաշին: — Հաւատացած եղիր, որ ես իմ բարեկամի կնոջը վիրաւորանք չեմ հասցնի:

Արեգակն ուրախ պսպղացնում էր առուների մէջ երգող, ծափ տուող, ծիծաղող ջրերը:

Քարաւանը մօտեցաւ կամրջին: Գետը խշշաց՝ մեռելաթաղի զօդանջ էր, պատարագի ողբ:

Քեմալ բէյի ձին առաջինն անցաւ կամուրջը: Քեմալ բէյը ձին պահեց, թամբի վրայից ձեռքով նշան արեց՝ սկսել: Օսմանեան ու զինուորները չուռ եկան դէպի գերիները, հանդարտ հանեցին զէնքերը:

Քարերի ու ժայռերի կրծքին գետը հիւսում էր իր պատարագը: Ահռելի զանգ դարձած երկինքը արձագանգում էր նրան: Սոփոյի եղսիկը կապոյտ աչքերով տիկնիկը մեկնեց իր մօր մէջքի գօտին թուրքին:

— Քեռի, առ սա քեզ լինի: Մամիս մի սպանի, քեռի...

«Քեռին» զէն նետեց տիկնիկը: Օսման օնբաշին Մարգարիտի ուսերից պոկեց նրա սամոյրէ բաճկոնակը, կապոյտ ասեղնագործ անթեւը: Մարգարիտի կուրծքը մնաց բաց: Ամօթից նա ձեռքերով ծածկեց ստինքները: Միտքը նորից էր պղտորուել, ոչինչ չէր ըմբռնում: Չէր հասկանում, թէ ինչ է կատարւում իր հետ: Միայն զգում էր, որ ամուր սեղմել է աստմնները, լեզուն կծել: Զնկատեց, թէ ինչպէս մորթուեցին իր երեք փոքրիկները, մէկը միւսի ետեւից, մանրիկ հրեշտակներ...

Ոստիկանները մերկացնում էին կանանց, կողոպտում: Ինչ պիտանի էին դտնում, վերցնում էին՝ զգեստ, կօշիկ, սանր:

ՍԵՐՕ ԽԱՆԶԱԴԵԱՆ

(80 – Շար.)

ՆՈՒԷՐ

ԼԻՈՆ.— Տէր եւ Տիկին Ճ. Պահատուբեան 250 ֆր. կը նուիրեն Մշ. Տան Շաւարշ Մխաքեան սրահին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 250 ֆր. «Յառաջ»ին:

×

ԼԻՈՆ.— Այբի Տիկ. Նուարդ Խժտա — հարեան, իր թոռնիկին՝ Նիքոլի ընդ ժանգլօա Տէր-Գրիգորեանի նշանախօսութեան ուրախ առթիւ, կը նուիրէ 50 ֆր. Լիոնի Կապ. Աշխին եւ 50 ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Աչի Ալֆորվիլի վարչութիւնը իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տիկին Իռէն Թովմասեանի, Տէր եւ Տիկ. Սիմոսեանի, Տէր եւ Տիկ. Պաղտասարեանի եւ իրենց բոլոր ընտանեկան պարագաներուն, իրենց ամուսնոյն, եղբօր եւ ազգականին մահուան առթիւ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՖԻԼՄԵՐՈՒ ՄԵԾ ՅՈՒՅԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

կազմակերպած

ՓՐԱՆՍԱՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒԹ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ

փարիզի մասնաճիւղի կողմէ

ողբացեալ հայրենական արուեստագէտ

ԱՐՄԱՆ ԿՈՒՐԻԿԵԱՆԻ

ծննդեան 80րդ տարեդարձին առթիւ

Ուրբաթ, Յունիս 9

ժամը ճիշդ 20·45ին

MUSEE GUIMET

6, Place d'Iena — 75016 Paris

(Métro : Iena)

« ԿԱՐԻՆԷ »

երգախառն գունաւոր մեծ ֆիլմը

եւ առաջին անգամ ըլլալով, երկու վաւերագրական ֆիլմեր՝

«ԴԵՂԱՐԴ» և «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊՏՈՒՂՆԵՐ»

Մախքերու մասնակցութիւն 15 ֆրանք

Points de vente des billets :

U.C.F.A.F. 6, Cité du Wauxhall
Paris (10e)

BALTAIAN 27, Rue Bleue, Paris (9e)

PALOUYAN, 9, Rue de Trévise, Paris 9e
et auprès des membres de l'Association

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՅՕԱՄԵԱԿԸ

[ՄԱՅԻՍ 28, 1918]

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ « Անկախութեան 60ամեակի Կոմիտէին» Կիրակի, Յունիս 11, ժամը 15ին, Սէն-Մարթէն տ'Իւռ Սալ ատ Ֆէթը:

Կը խօսի

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն գաղութին կարող ուժերը եւ՝

Տէսիճի Մշակոյթի Տան Անի նուագախումբը

ԽՆԶՈՅԳ.— Ձոխ պիւֆէ

ՇԱՎԻԼ Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Եկեղեցւոյ վերաշինութեան եւ օծման տարեվիցները ասկէ ետք տեղի պիտի ունենան Ս· Գրիգոր Լուսաւորչի տօնին հանդիպակաց Կիրակի օրը, որուն անունով հիմնուած է 1933ին Շաւիլի մատուռը: Ուրեմն, այս տարի, առաջին անգամ ըլլալով կը տօնուի Կիրակի Յունիս 11ին:

Համայն հաւատացեալ ժողովուրդը կը հրաւիրուի մասնակցելու եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագին եւ հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօնին՝ բոլոր հանգուցեալ հիմնադիրներու, Հոգաբարձութեան անդամներու եւ նուիրատուներու հոգւոյ հանգստեան համար:

Պատարագի արարողութիւնները պիտի երգուին տեղւոյն նորակազմ երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Տիկին Աստղիկ Տէտէեանի:

Սկիզբ պատարագի ժամը 10·30:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆ

Կապոյտ Աչի Պելֆոնթէյնի կայանի արձանագրութիւնները սկսած են: Ը նպատակներէն կը խնդրուի դիմել տեղական մասնաճիւղերուն:

×

Կապոյտ Աչի գրասենեակը բաց է ամէն Հինգշաբթի կէսօրէ յետոյ, 17 Ռիւ Պլէօ, Փարիզ 9րդ:

×

ՄԱՐՍԷԼ.— Կապ· Աչի կայանի արձանագրութիւնները տեղի կ'ունենան ամէն Հինգշաբթի ժամը 2-6 Հայ Մշակոյթի Տան մէջ:

- ՃԱՇ -

Ի ՊԱՏԻՒ

ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԿԱՊՐՈՅԵԱՆԻ

Առաքելական Եկեղեցի Ֆրանսայի Հայ Կաթողիկէ համայնքին

Կազմակերպած Ս· Խաչ Ընկերակցութեան կողմէ

Հինգշաբթի, Յունիս 8,
ժամը 20·30ին
(ժամը 19·30ին՝ ախորժաբեր)
Hôtel Intercontinental
3, Rue de Castiglione
Paris 1er
Մասնակցութիւն.— 150 ֆր·
Տեղերը ապահովել հեռաձայնելով առաւօտները.— 278·31·93
իրիկունները.— 208·71·79
Յունիս 5էն առաջ

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ԳԷՈՐԳ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

էերթուածներու գեղատիպ հատոր, ներկայացուած Շ.ԱՐԹ:

Յառաջաբան՝

Հ· ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Գինն՝ 100 ֆր·

Թղթատարի ծախքով՝ 115 ֆ·

Դիմել.—

ԳՐԱՏՈՒՆ Հ· ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
51, Rue Mr le Prince — 75006 Paris
Հ· ԲԱԼՈՒԵԱՆ
9, Rue de Trévise — 75009 Paris

ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԸ

ԷՍԱՏԱՆ ՍԱՆՈՒՑԻ ՀԵՏ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Մասնաւոր պայմաններով եւ յատուկ ընդունելութեամբ

Մանրամասնութիւններէ մօտ օրէն

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը շնորհակալութեամբ ստացած է 200 ֆր· Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Գարաճեանէ Ցարութիւն Թովմասեանի մահուան առթիւ:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1978 – 1979 *ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են:*

Ազգային այս բարձրագոյն վարժարանը իրենց զաւակները գիշերօթիկ կամ ցերեկօթիկ, արձանագրել փափաքող ծնողքները, պայմաններուն եւ նոր կարելիութիւններուն մասին տեղեկութիւն ստանալու համար, փութան Տնօրէնութեան հետ յարաբերութեան մտնել:

Ազգային կրթական գործին մասնակցութիւն մը տալու համար վարժարանը կ'ընդունի, ցերեկօթիկ յառաջիկայ տարիէն սկսեալ, վեցերորդէն մինչեւ պաքալօրէայի պատարանը, հայ աղջիկները ալ:

ՏԵՍՈՒՈՒԹԻՒՆ

DIRECTION
Collège Arménien Samuel Moorat
26, Rue Troyon — 92310 SEVRES
Tél. : 027-68-28

LA MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE
présente pour la première fois
à ALFORTVILLE

un concert

avec le Groupe de Pop-Music arménienne

ZARTONG

le Samedi 10 Juin à 21 heures
Grande Salle du Complexe Sportif
LEO-LAGRANGE
Rue Etienne Dolet
près de la Place Carnot

×

En première partie

L'ENSEMBLE MUSICAL ARMENIEN de TRADITION POPULAIRE
Vocal et instrumental)

Entré : 25 F. — Etudiants : 15 F.

Autobus 103 — descendre à Etienne Dolet

Réservations : 378-09-66 et 376-90-86

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆ

14, Սէնք Օնորիճ տէ Փէրք, Գալվատոս *ծովեզերեայ կայանը կը բացուի Յունիս 3ին, 6-14 տարեկան մանուկներու համար: Փափաքողներուն, առագաստանաւի ղեկավարութեան դաս, ծնողական արտօնութեամբ:*

Մանրամասնութեանց համար դիմել Երկուշաբթի եւ Չորեքշաբթի օրերը ժամը 15-18, Հայ Կարմիր Խաչի գրասենեակը, Պարոյր Սեւակ գրադարան, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ 9րդ կամ հեռաձայնել 985·36·53:

Voyages en ARMENIE

EREVAN

ET EXTENSIONS A MOSCOU ET TBILISI ET LENINGRAD
DEPARTS CHAQUE MOIS :
11 jours — 13 jours et 15 jours

A partir de 2680 Fr. comprenant le séjour en hôtel de 1ère catégorie, en pension complète, le transport aérien, les excursions et la visite des villes

Demandez le programme détaillé à des spécialistes sur les voyages en Arménie depuis plus de 12 ans.

N'hésitez pas à nous consulter.

A PARIS

MONDOTOURS
OCIVEP

2, Rue de Sèze
75009 Paris
Ttl. : 073.30.64
073.32.64
266.50.12
M. BAGHDASSARIAN LEVON

A LYON

sevan voyages

50, Cours de la Liberté
69003 Lyon
Tél. : 60.13.66

M. SARKISSIAN VAROUJAN

ANCIENS ELEVES MOORAT - RAPHAEL

Grande Fête Champêtre annuelle

11 Juin, Dimanche, à partir de 11 heures dans les jardins du Collège

(ou en cas de pluie dans la salle), 26, Rue Troyon — SEVRES

Avec : BEDIK — Duo HARTAR — l'ensemble folklorique NAVASART

Orchestre BERNARD DEDEJIAN

Le chanteur NORAIR

ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆԻՍ
4
DIMANCHE
4 JUIN
1978

LE NUMERO 1,60 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83. RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 371027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար· 200 Ֆ· Վեցամսեայ 110 Ֆ·
Արտասահման Տար· 230 Ֆ· հատը 1 Ֆ· 60

53ՐԴ ՏԱՐԻ — 14·133

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

53e ANNÉE — No 14.133

L'abbé Charles MERCIER

Professeur d'arménien et de géorgien à l'Ecole des Langues Orientales Anciennes de l'Institut Catholique de Paris.

———o———

Le 23 Avril 1978 a été rappelé à Dieu, après quelques mois seulement de maladie, l'abbé Charles Mercier, professeur d'arménien et de géorgien à l'Ecole des Langues Orientales de l'Institut Catholique de Paris.

Né à Lyon en 1904, après de brillantes études au petit et au grand séminaire, il entre au Monastère bénédictin de Chevetogne (Belgique). Après avoir terminé sa théologie à Rome où il est ordonné prêtre en 1930, il poursuit ses études à l'Ecole Biblique de Jérusalem. à Louvain et à Maria Laach (Allemagne), puis à Paris en 1935. Sous la direction du Père Mariès dont il est devenu l'élève d'arménien, il passe avec mentions ses quatre certificats de licence ès-lettres, un diplôme de l'Ecole des Hautes Etudes de la Sorbonne et le diplôme de syriaque.

La guerre de 1939 le conduit à Alep, où il enseigne au collège arménien en 1940-41. Revenu à Paris en 1941, il poursuit ses études spécialisées en arménien et en géorgien, et en 1946 remplace le Père Mariès dans sa chaire d'arménien à l'E.L.O.A., ainsi que le chanoine Brière dans sa chaire de géorgien en 1951.

Parallèlement à son enseignement qui se prolongera jusqu'en 1977 (avec une seule interruption en 1956 et 1957), les publications érudites vont s'échelonner de 1946 à 1977 : après un article sur « L'invention des reliques de St. Etienne », d'après la recension arménienne inédite (*Revue de l'Orient chrétien*, 30 (1946) p. 341-369), c'est l'édition critique de « La Liturgie de St. Jacques », texte grec et traduction latine, dans la *Patrologia Orientalis*, t. 26, f. 2 ; No 126.

Puis c'est le travail obscur et méritant de collaboration avec ses Maîtres pour trois ouvrages importants : l'édition d'un des premiers commentaires de l'Ancien Testament, d'Hippolyte de Rome, au début du 3ème siècle : « Commentaire sur les bénédictions d'Isaac, de Jacob et de Moïse » : textes grec, arménien et géorgien avec traduction française, chef d'œuvre de présentation typographique réalisée par l'imprimerie Firmin-Didot en 1953 (*P. O.* t. 27, f. 1 et 2, No 131-132, 316).

En 1960, il achève encore l'édition critique du célèbre philosophe Eznik de Kolb, *De Deo*, préparé pendant plus de dix ans par le P. Mariès (*P. O.* t. 28, f. 3 et 4, No 136 et 137, 130 et 238 p.).

Enfin en 1962, il termine et met au point, après la mort de son maître, l'édition et la traduction latine des « Hymnes de St. Ephrem conservées en arménien » (*P. O.* t. 30, f. 1, No 143, 262 p.).

Cette maîtrise dans l'édition et la traduction des textes arméniens vaut à l'abbé Mercier de faire partie de l'équipe chargée de la nouvelle édition de l'*Adversus Haereses* de saint Irénée, cette œuvre magistrale de la fin du 2ème siècle, dont le grec original est perdu, mais qui est conservée dans une version latine et dans une version arménienne au moins pour les livres IV et V. L'abbé Mercier fait une nouvelle et fructueuse collation de l'unique manuscrit qui contient le texte arménien et rédige en latin l'apparat critique : par la liste des rectifications et corrections qu'il propose dans l'appendice II du volume 152 des *Sources Chrétiennes* 1969, p. 379-399, il donne l'équivalent d'une nouvelle édition critique de la version arménienne.

Mais les dernières années de l'activité scientifique du P. Mercier furent absorbées par le déchiffrement et la traduction d'une version arménienne de Philon : « Commentaire sur la Genèse : Questions et réponses » pour la collection des œuvres de Philon qui est sur le point d'être achevée sous la direction du P. Mondésert. Cette traduction française établie avec la collaboration de Mlle Petit comprend deux volumes pour la Genèse, qui sont sous presse, et un volume pour l'Exode prêt pour l'impression.

Enfin le P. Mercier laisse inachevée la traduction française d'un « Commentaire sur Job » d'Hézychius de Jérusalem, perdu en grec et édité en arménien en 1913.

Des traductions, comme de l'enseignement de l'abbé Mercier, collègues et élèves sont unanimes à reconnaître le sérieux, la rigueur, l'exactitude précise : « Il est rare qu'on puisse le prendre en faute » dit l'un d'eux : « Il savait tout, mais il était encore plus modeste que savant ». Il aimait en effet la vie régulière, presque solitaire, favorable aux lents travaux d'édition que ses fonctions d'aumônier de pensionnat, puis de clinique à Vernon depuis 1968, lui permirent de mener, gardant ainsi un ministère pastoral adapté à ses possibilités de santé.

Toutefois, pour couronner ces années obscures, il eut la très grande joie d'être invité par Sa Sainteté le Catholicos Vasken Ier en 1972 pour un voyage de quinze jours en Arménie, où il fut reçu avec la délicatesse et les attentions que l'on devine.

En 1974, c'est en Géorgie que, par l'entremise de M. Salia, directeur de la Revue internationale de Kartvélologie, dont il était membre du Conseil scientifique, il fut invité par l'Institut des Manuscrits de l'Académie des Sciences de Géorgie à un séjour d'études et à des rencontres avec les plus grands savants de ce pays.

A son tour, l'Institut Catholique, le 14 Novembre 1977, rendit un fervent hommage à son enseignement de 32 années. Nul alors ne pouvait penser à une disparition aussi rapide : il était tout à la joie de transmettre ses deux chaires d'arménien et de géorgien à son élève le professeur J. P. Mahé, qui pour compléter sa formation avait tenu à passer deux années en Arménie.

Tous ceux qui l'ont connu — et ses disciples sont dispersés dans plusieurs continents — garderont de lui le souvenir d'un homme de Dieu au rayonnement discret, comme d'un savant tout donné à sa tâche austère, plein de bonté et de patience.

FRANÇOIS GRAFFIN, S. J.

Directeur de Patrologia Orientalis

ԳԷՈՐԳ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ

ԿԻՍԱՆԴԻՒ ԳՈՐԾ՝
Albert BONQUILLON

ՄԵԿՆԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՆԴՐԱԴԱՐՁ՝ ՎԱՀԱԳՆԻ ԾՆՈՒՆԴԻՆ

«Արիւնափառ Խաչին տակ,
Որուն թեւերը տրտմութիւն կը ծորեն
Աշխարհիս վրայ բովանդակ,
Ես՝ պարտուած, Արուեստիս դառն
սրտէն
կ'ողբամ ձեր մահն, ո՛վ հեթանոս
Աստուածներ» :

ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆ

(«Մեռած Աստուածներուն»,
«Հեթանոս Երգեր»էն)

Ցաճախ պատահած դէպք մըն է : Հանդէսի մը եաք, ճաշի մը ընթացքին, նոյնիսկ բարեկամներու հետ հաւաքոյթի մը մէջ՝ ծանօթ կամ անծանօթ Հայ մը կը մօտենայ ու երբեմն առանց նոյնիսկ ինքզինք ներկայացնելու, յարձակողականի կ'անցնի. «Պարոն Խաչիկ, լսած եմ որ համալսարանի մէջ բաղդատական դպրականութիւն կը դասաւանդէք : Բայց ընաւ չէք զրեր կամ խօսիր այդ մասին. չէք ըսեր թէ ո՞ր մէկը աւելի լաւ է, — ամերիկեա՞նը, ֆրանսակա՞նը, գերմանակա՞նը ...Չէք ըսեր թէ, անոնց հետ բաղդատուած, ի՞նչ դիրքի վրայ է մե՛ր դրականութիւնը : Երեւի դո՛ւք ալ մեր դրականութեան մասին բարձր համարում չունիք. ապա թէ ոչ՝ կը գրէիք անոր մասին ու կը բաղդատէիք զայն ուրիշ դրականութիւններու հետ» :

Շա՛տ են այս հարցումին պատասխանները ու ամենք՝ բաւական անքաղաքավարի. սակայն կ'ուզեմ հոս տալ երկու հատը. մէկը՝ կարճ ու կարուկ, մէկն ալ երկար՝ իբր այս յօդուածին բո՛ւն նիւթը :

Ա. «Բաղդատական դրականութիւնները» կան՝ զանազան տեսութիւններու վրայ հիմնուած : Իմ մշակած ճիւղս չատ աւելի ճիշդ պիտի ըլլար անուանել ո՛չ «դրականութիւն», ո՛չ ալ «քննադատութիւն», այլ «բաղդատական մեկնաբանական մօտեցում» : Այս տահմանումը, զոր ես կ'ընեմ ,աւելի ճշդրիտ ձեւով կրնայ նկատել ո՛ւ՛ն՝ ինչ որ իմ մասնագիտու-թեանս ենթաճիւղին հիմնական հատամասքն է.— եթէ կ'ուզենք հասկնալ որեւէ սայն – սիսթեմ (այսինքն նշաններու որեւէ սիսթեմ կամ դրոյթ՝ ինչպէսին է լեզո՛ւն ու լեզուով «կերտուած» դպրականութիւն մը), չի բաւեր ճանչնալ միայն նոյն լեզուով գրուած ու նոյն միջոյթին կողմէ արտադրուած ուրիշ գործեր. կենսական է նաեւ հասկնալ ուրիշ սայն – սիսթեմներ (օրինակ՝ թրքերէնը, նկարչութիւնը) եւ զանոնք մեկնաբանելու համար կիրարկուղ տարբեր մօտեցումները (օրինակ՝ լեզուաբանութիւնը, մարքսիսմը, արուեստի պատմութիւնը, եւայլն) :

Այլ խօսքով, կարդալ, հասկնալ ու մեկնաբանել՝ պարզ արարքներ չեն : կը կատարուին որոշ դիրքի մէջ եղող անձի մը կողմէ՝ ուրիշ դիրքի մը վրայ գտնուղ գործի մը կամ սայն - սիսթեմի մը վրայ : Հայը (ըլլա՛յ ան որքան ատհատ թէ հաւաքա –

Գրեց՝
ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

կանութիւն) թրքական դրականութիւնը չի կրնար մեկնաբանել այնպէ՛ս, ինչպէս պիտի մեկնաբաներ զայն Թուրք մը կամ, ըսենք, չինացի քննադատ մը : Նախանպէս, ամերիկացի սեւը մասնաւոր հասկացողութեամբ մը (ու նաեւ գտնուեամբ) կը մօտենայ ամերիկեան դրականութեան, ո՛չ թէ անոր համար որ ինք «ճիշդ» է իսկ բարձր դասակարգի ճերմակ ամերիկացի քննադատը՝ «սխալ», այլ որովհետեւ կան գործի մէջ թաքուն կառոյցներ եւ իմաստներ, զորս կարելի չէ տեսնել ամէն դիրքէ :

Բաղդատական մեկնաբանական մօտեցումը, ուրեմն կը փորձէ հասկնալ որեւէ սայն – սիսթեմ, ըսենք՝ բառերու կարոյց, զոր կը կոչենք «քերթուած» կամ «ողբերգութիւն» բազմակողմանի մօտեցումով, ըլլա՛յ ան դրական – քննադա–

(Շար·ը կարդալ Գ· էջ)

ԱՇՆԱՆԱՅԻՆ ԾԵՐ ԾԱՌԸ

Անցաւ յիսուն տարիներ,
Ամենածախ աւարի·
Անցայ եւ ես տարուբեր
Ընդմէջ լոյսի, խաւարի:
Սրսըփացի դառնօրէն
Եւ սակայն ոչ ի դերեւ·
Տերեւաթափ անտառէն
Չի կորչիր ոչ մի տերեւ...

Ու չի կորչիր մեղեդին
Որուն հոգին կուտայ թիռ·
Զայն կ'ընդունի վերստին
Անհունը՝ հայր մըտադիր:
Բայց մինչեւ օրն այն քարի,
Անառակին վերադարձ,
Պիտի պանդուխտ թափառի
Երգէ վէրքին զուգընթաց·
Եւ բանի որ աղցաւեր
Բաներ են սէրն ու գորով,
Մեր հոգիներն ալ վեհեր,
Պիտի լեցուին մոխիրով...
Բայց ոչ մէկ հով ու ժըխոր,
Վրիատութեան վայնասուն,
Չեղաւ այնքան մեծ ու խոր
Որքան իմ ցաւս, ո՛վ աշուն:

Արդ ընշանտուրն է ներէն,
Անագորոյն փեսայիս·
Արմատն ի վար կատարէն
Սեւ սարսուռներ կը սահին:
Իր կեանքն երազ մ'էր համակ
Երազի կեանք մը պայծառ·
Որ միայն սէր ու ընչաց,
Ուրիշ ոչինչ չէր բաղձար:
Հիմա արմատն եմ այն ծեր
Ծառին հսկայ երբեմնի,

Զոր կայծակներն են կոծեր
Եւ սակայն դեռ կը կանգնի:
Կը կանգնի հեզ եւ հըլու
Նահատակի մը ընկման
Նախապատրաստ գոհուելու,
Եւ սակայն ոչ ընդունայն...

Ու կը յիշէ՛: Մեղմօրօր
Ան քարուկառ մ'էր կանայչ
Ու, սըլացիկ, օրէ օր
Կ'ըմպէր շաղեր ու ճաճանչ:
Կոդերն ի վեր կենսուրախ
Ոխտն աւիշին կը ցայտէր,
Բեղմնափոշին փրփրերախ,
Ծաղիկ ծաղիկ կը կայթէր:
Արդ ի խորոց կը ցաւի,
Վակժուժելով իր կաւին,
Ամէն հովի, արշաւի
Դէմ յուսալով տակաւին:
Գիտէ թէ որդը փոսին
Կը սպասէ զինէ, — եւ արդէն
Անկասելի օրհասին
Կը շողայ շեղբը մօտէն...

Ո՞վ գիտէ մութ ապագան,
Գուցէ վաղօտըն հանենէ,
Երբ ամառներ կը սըգան
Զրմեռն ունի հարսանիք:
Կը տապալին մի առ մի
Ծառերն ամէն թալ ի թալ,
Եթէ գարուն իսկ տանի,
Անոնց պարտիզն է երթալ...
Խեցեվըճիռն է անոնց,
Ըլլալ դագաղ մը դժնէ,
Կամ դիւրաբեկ օրօրոց,
Ուր մահը լոյս կը տեսնէ...

Կամ արծարծել անըզգած
Մեծատան բովն անապայ,
Մինչդեռ աղջատն՝ իր առկայծ
Օճախին դէմ կը զոփայ...

Օճախ մ'ալ ես ունիմ հոս
Բոյն ազնուական գորովի,
Որ թեւերուս վըրայ գօս,
Աստանդական կ'օրօրուի:
Դէք ճագերուս ու մօրկան
Որ վախ ի վախ կը գաղթեն,
Տէր իմ շնորհէ մշտական
Թառ մը գուրխդ սաղարդէն:
Ո՞վ պիտ' երգէ ծառը ծեր
Մենաւոր ծառը սարին,
Որուն ճիւղերն այփաչեր
Մահուան դողէն կը սառին...
Իցի՛ւ. թէ ծառ ալեւոր
Երբոր իյնամ տախտապար
(Քանի որ մեզ ամէն օր
Կը տապալէ նոյն տապար...)
Թող մահս ի վեր ծովէ ծով
Կանանչէն անհուն ծաւալի,
Եւ թող հնչեն ջովէ ջով
Գեղգեղանքներ հրճուալի:
Իսկ ես, դագաղ իմաստուն,
Ամեղ օրրան մ'էր երբեմն,
Օրրեմ անկումը մարդուն
Մահուան զարթօնքն ամփոփեմ...
Այլ մանաւանդ, եւ ի գին
Ողջակիզմանըս բարի,
Տաճըրնեմ ուղն ու հոգին
Ամէն անյոյս թշուառին...:

Լիսօ - Վենետիկ, Ցունիս 1945

ԳԷՈՐԳ ԿԱՐՎԱՐԵՆՑԻ

«ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ»

ՀԱՏՈՐԸ

Գ. Կառվարենցի (1892–1946) մօտ առաւել դաչն ներդաշնակութիւնն է, որ ներչնչումի աղբիւր կը հանդիսանայ: Իր՛նչ փոյթ վայրերը. Իզմիթի ծոց թէ վենետիկեան լոյսեր կամ յոնիական ջուրեր, բոլորին մօտ ան կը գտնէ ու կը վրձինէ անդորը խաղաղութիւնը: Փոթորիկներու եւ ալեկոծութիւններու երգիչը չէ մասնաւորաբար իր հոգեխառնութեամբ: Նաեւ՝ իր մտասեւեռումներով, որոնք ենթակայական յոռետես խառնուածքի մը արտայայտիչները կը մնան:

Խաղաղ համաչափութեան այս ձգտումն է անկասկած, որ իր երկրորդ հայրեն – նիքին Ցունաստանի մէջ, գլխաւորաբար փնտռեց ու գտաւ Ելլադան՝ արուեստի արտայայտութեան այն ոստանը, ուր մանրամասնութիւնները որքան ալ այլազան եւ այլակերպ, այսուհանդերձ, միաձոյլ կերպարանքով մը կը ներկայանան: Այն որ կը կոչենք դասական, Հելլէն, միախառնումովը քարեղէնին եւ հոգեղէնին, մէկն ու միւսին հաւասար կշիռով:

Խորքին հետ նաեւ կաղապարը, արտաքին ատաղձը, արտայայտութեան միջոցը: Շեշտուած նախասիրութեամբ մը տաղաչափեալ տողերուն եւ, ի մասնաւորի, հնչուն երանգներով յանգերուն անձնատուր կ'ըլլայ, յաճախ պարունակը չուքին մէջ ձգելու աստիճան, ի խնդիր վերջակէտի մը զգեցկութեան: Լեզուն, որուն տէրը կը մնայ եւ ճիգը՝ անոր անսպառ, անհատնում պաշարները օգտագործելու, կը սեւեռին իւրաքանչիւր տողին վրայ: Լեզուին գանձատունը այնքան չսպառուիլ է, որ անոր փայլէն ու փայլփլումներէն ընթերցողը միշտ կը շլմորի:

Այս յատկանիշները ակնյայտնի են Գ. Կառվարենցի անտիպ բանաստեղծութիւններուն նոր հրատարակութեան մէջ, լոյս տեսած գեղատիպ ձեւաւորումով Ս. Ղազար, Վենետիկ: Հ. Վահան Յովհաննէսեան բծախնդիր աշխատանքով աւելի քան հարիւր անտիպ բանաստեղծութիւններ համախմբած է, հեղինակին բնագիրներէն՝ ձեռագիր թէ մեքենագիր: Ինքնին հասկնալի կը դառնայ թէ չատեր աստնջմէ կը ներկայանան վերամշակման կարօտ արտաքինով: Մնաց որ հեղինակը, որուն բծախնդրութիւնը կառոյցի դեմին վրայ ծանօթ է, ապահովաբար գրչի հպումներ կատարէր զանոնք լոյսին հանելէ առաջ: Ասիկա կ'երեւի տաղաչափական անկաշտոնութիւններէն՝ հոս ու հոն:

Նպատակայարմար պիտի ըլլար անկասկած, Կառվարենցի քերթողական արուեստը կատարեալ եւ ամբողջական պատկերացման ենթարկելու համար, հատորին մէջ զետեղել բանաստեղծութիւններ հեղինակին «Տաւիղ Եւրոպա» (1931) հատորէն, ինչպէս նաեւ գրական հանդէսներու եւ տարեգիրքերու մէջ ցրուած քերթուածներէն ոմանք:

Կառվարենց իր անտիպներով կը մնայ միշտ ինքնամփոփ քերթողը, միայնակ, երազներու՝ յաճախ լուսնային, անձնատուր: Ոգեկոչած էութիւնները առաւել – լաբար տուներներ են, ապրումները՝ այստեղ ու այնտեղ պատահական տպաւորութիւններ՝ պատառիկներ: Կայ միշտ խանդաղատանքը ապրուած կամ երազուած տեսիլներու հանդէպ: Հոգեմաշ կարօտ մը հեռաւորին, անդարձ մեկնածին նըկատմամբ: Պէտք չէ սակայն հետեւցնել, թէ կեանքը կը պակսի իր մօտ, այլ պարզապէս, անիկա մուտք կը գործէ լուսամուտէն, քիչ մը զաղտագողի՝ մնալու համար ընդհանրապէս կիսաստուերին մէջ:

Բնութեան գովերգուին առընթեր կայ սիրակէզ սիրտը եւ կայ նաեւ տարագիրը, բնաւեր Հայուն մորմոքը, ուրկէ նաեւ պարտասուն կեցուածքը ճակատագրին հանդէպ:

Նկարիչ Շարթի գծագրութիւնները կը դունաւորեն մթնոլորտը բանաստեղծութիւններուն:

Հ. Վահան Յովհաննէսեան, Կառվարենցի օգտագործած այլապէս դժուար հասկնալի ու մարսելի բառերուն բացատրականն է կազմած: Մտածումը կրկնապէս օգտակար է, եթէ նկատի առնենք, որ ընթերցողը պէտք է դիմէ անոր, հնաբոյր բառերուն ու բարդութիւններուն իր դիտութիւնը հարստացնելու համար:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Արուեստի որեւէ գործ, գրականութեան մէջ յատկապէս բանաստեղծութիւնը, ժամանակին, օրուան գեղագիտութեան ծիրին մէջ է որ պիտի գտնէ իր արժէքը: Կառվարենցի մահէն աւելի քան երեսուն տարիներ ետք հրատարակուած այս հատորը կուգայ ամրողջացնելո՛ւ միայն բանաստեղծին արդէն իսկ սահմանուած, յստակ դերն ու դիմագիծը: Հ. Վահան Յովհաննէսեան, իր նախաբանին մէջ, պիտի գրէր թէ այս հատորը «փունջ մը ծաղիկ է» բանաստեղծի գեղմանին՝ իր հարազատներուն կողմէ, մեզի կը մնայ աւելցնել միայն, — եւ ի՛նչ գեղեցիկ ծաղիկ:

Իրրեւ հարազատ, հատորին իր մասնակցութիւնը բերած է մեծ արուեստագէտ մը եւս, Շարթ:

Ակներեւ է որ Շարթ մասնաւոր հոգածութեամբ ու խանդաղատանքով մասնակցած է հատորին հրատարակութեան՝ իր գծանկարներով, հայերէն տառերու նոր ձեւի իրագործումներով թէ նոյնիսկ էջադրութեամբ: Եւ կարելի է, այս պարագային, նշել նաեւ թէ տպագրական գեղի վրայ գուցէ հայ բանաստեղծութեան ամէնէն գեղեցիկ գիրքերէն մին է:

Կարելի չէ, այս առիթով, չանդրադառնալ Շարթի նամանաւանդ գծանկարներուն. ինչպէս կը պատմէր (տես 1977, Մարտ 6ի «Ցառաջ»), օրերով սերտած է ձեռագիրները՝ կարենալ նախ թափանցելու բանաստեղծի ներաշխարհին, ապա իր իսկ զգայածը վերածելու կարելի պարզագոյն, մերկ գիծերու: Հոս, Շարթ ջնջած է այլեւս անկիւն ու գիծերու թնճուկ՝ ստեղծելով գծանկարչական տարածուն, անսահման մթնոլորտ: Հոս եւս, ինչպէս առհասարակ իր նկարչութեան մէջ, կը զգանք արուեստագէտին ուժեղ անհատականութիւնը չեչտող ձեռքը, արտայայտչական այլազանութիւնն ու պլող թափը. և այս ամէնը իրենց արտաքին երեւոյթին մէջ այնքա՜ն պարզ՝ դիտողի աչքին: Բաղդատմամբ անցեալի իր ածխանկարներուն և գեղանկարներուն, այս գծանկարներով նոր Շարթ մըն է որ կը յայտնուի. նորութիւն՝ արուեստի մեր պատմութեան մէջ եւս, անկասկած: Հոս, իսկապէս, պարզ գիծերն իսկ հասած են նկարող վրձինի թանձրութեան, ստեղծած խորութեան, ուժի մը՝ ուր կարեւոր չէ այլեւս գոյնն իսկ:

Բ. Ջ.

ՄԵԿՆԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՆԴՐԱԴԱՐՁ՝ ՎԱՀԱԳՆԻ ԾՆՈՒԴԻՆ

(Շար. Ա. էջէն)

տական, լեզուական, եւայլն: Այս ենթաճիւղը օգտագործող Հայու մը արտօն – ուած չէ միայն իբրեւ «հայ» կամ իբրեւ «մարդ էակ» մօտենալ հայերէն քերթուածի մը, որովհետեւ իբրեւ մեկնաբան՝ իր պարտականութիւնը չէ խօսիլ իր այն զգացումներուն մասին՝ զորս կը զգայ, երբ ինքզինք կը գտնէ հայերէնով գրուած գործ մը կարդալու արարքին մէջ: Եւ որովհետեւ այդ զգացումները — որքան ալ ասիկա եմ զգալ ու սահմանել զանոնք, նկատի առնել անոնց ազդեցութիւնը՝ թիւնը՝ ըմբռնելու ճիգիս վրայ ու չափսպասելով ըմբռնել մեկնաբանութեան արարքը:

Ցաւալի նշմարած եմ որ երբ հայ գրականութեան մասին կը խօսիմ՝ ուրիշ Հայեր կը վիրաւորուին իմ այս «պաղարիւնութենէս»:

Ձեմ մոռնար երբեք: Նիւ Ճըրզիի մէջ դասախօսութիւն մը ունէի: Ձեմ յիշեր թէ ինչ բացատրութիւն տուեր էի, երբ յերուկ Հայ մը մօտեցաւ ու ըսաւ.

– « Ափերի՛մ տգաս, աս ի՞նչ աղուոր հայերէն կը խօսաս, Ամա անգլիացիի պէս պաղպաղուր կը խօսաս, հա՛···»:

Այս յօդուածին երկրորդ մասը կը նուիրեմ պաղպաղուր մեկնաբանական արարքի մը, այն յոյսով՝ որ իմ տողերը կըրնան պարզել թէ բանն ինչո՛ւմն է հա – մալսարանի զանազան խցիկներուն մէջ ու, միաժամանակ, նաեւ այն յոյսով որ հայ գրականութեան գոհարներէն մէկը աւելի բազմակողմանիօրէն հասկնալու եւ օգտագործելու ձեւեր երեւան կ'ելլեն: Կը խոստանամ, որ «գոհար» բառը վերջին ոգեպային դեղումը ըլլայ այս պաղարիւնի յօդուածիս մէջ: Իսկ «օգտագործել» կ'ըսեմ՝ որովհետեւ բաղդատական մեկնաբանութեան նուիրուող մը, գրականութիւնը սիրող ու պարզող մը չէ միայն, այլեւ անձ մը՝ որ կը փափաքի գրել ժողովուրդի մը երեւակայութեան պատմութիւնը ու այդ երեւակայութիւնը մարմնացնող (էնքարնասիոն) գործերուն ընդմէջէն կ'ուզէ վերստեղծել եւ ըմբռնել, ճանչնալ զանոնք արտադրող ժողովուրդն ու մշակոյթը:

×

Հայ մշակոյթի ամէնէն ծանօթ եւ հնագոյն «գրական» գործը Վահագնի ծնունդին նկարագրութիւնն է: Խորենացին է, որ մեզի փոխանցած է զայն, ե. դարուն գրի առնուած իր «Հայոց Պատմութիւն» գործին մէջ, Արտաշէս Ա. արքայի նուիրուած դուստրական երգերու կարգին:

Նկատելով որ Արտաշէս Ա. մեռաւ մօտաւորապէս 160 թուականին Ն. Ք. եւ Վահագնեան առասպելը աւելի հին է եւ մակեդոնական տիրապետութեան շրջանին կազմուած՝ կրնանք ըսել որ մօտաւորապէս նախ քան Քրիստոս 200 թուականի գործ մըն է ան: Անշուշտ առասպելական նիւթ է շատ հինը, իսկ քերթուածային այն տարերը, զորս Խորենացի մէջբերած է իբրեւ գուսանական արուեստի նմոյշ, կրնան քանի մը անգամ որոշ փոփոխութիւններու ենթարկուած ըլլալ, մեզի հասնելէ առաջ: Հոս՝ բաղդատական մօտեցումը կ'օգնէ մեզի, յիշեցնելով թէ որքա՛ն պահպանողական եւ սուբ է գուսանական յիշողութիւնն ու բանաստեղծութիւնը, զանազան մշակոյթներու մէջ, — իսլանտա, Հին Գունաստան, Մոնթենեկրօ, Սենեկալ, եւայլն: Բոլոր այս երկիրներուն մէջ, ընդհանրապէս անգրագէտ ժողովուրդ մը ու յաճախ նոյնքան անգրագէտ իշխանական դաս մը կը ծաղրանար իր մշակութային զանձերուն, ընդհուպ գուսանական «դասակարգ»ի մը, որ կը պահպանէր հին առասպելներն ու պուեստը՝ իբր ժառանգ, միաժամանակ նոր պատմութիւններ յօրինելով նոր դէպքերու մասին կամ անոնց վրայ հիմնուած (օրինակ՝ Սասնայ Ծռեր):

Թէեւ ծանօթ է կտորը, նորէն կ'արժէ տալ հոս, մանրազնին քննութիւնը դիւրացնելու համար:

Երկնէր երկին,
Երկնէր երկիր,
Երկնէր եւ ծովն ծիրանի.
Երկն ի ծովուն ունէր
Եւ զկարմրիկն եղեգնիկ
Ընդ եղեգան փող ծուխ ելանէր,
Ընդ եղեգան փող բոց ելանէր
Եւ ի բոցոյն վազէր խարտեաշ
պատանեկիկ.
Նա հուր հեր ունէր,
Բոց ունէր մօրուս,
Եւ աչկունքն էին արեգակունք:

Ծանօթ ըլլալու է նաեւ այս կտորին «մեկնաբանութիւնը»: Օրինակ, Հայկական ՍՍՀի Գիտութիւններու Ակադեմիայի որոշումով գրի առնուած «Գրականութեան դասագիրք»ը (երկրորդական վարժարաններու համար), սա կ'ըսէ: «Վահագնը Հայաստանում պաշտուել է որպէս քաջութեան աստուած: Մեր բանասիրութեան մէջ Վահագնը համարւում է կամ արեգակի, կամ ամպրոպ - կայծակի աստուած, եւ··· ենթադրում է, թէ Վահագնի ծննդեան նկարագիրը արեւի ծագման կամ կայծակի յառաջացման բանաստեղծական պատկերացումն է»:

Ի՞նչ է բաղդատական մեկնաբանութեան մօտեցումը: Նախ՝ ընդհանուր ակնարկ մը, որ կը սկսի սա հարցումով՝— ի՞նչ կը նկարագրուի հոս: Աստուծոյ մը կամ հեթանոսական «չաստուած»ի մը ծնունդը: Այդ կ'ընդունի հայ բանասիրութիւնն ալ, սակայն կարեւոր ոչինչ կ'եզրակացնէ անկէ: Կրնա՞նք երեւակայել, որ Աստուածաշունչը մեկնաբանողները նոյն պարզամտութեամբ մօտենան Ցիսուսի ծնունդին: Անշուշտ հաւատաւոր քրիստոնեան կրնայ առարկել,— բայց Ցիսուսը իսկապէս ծնաւ, եկաւ աշխարհը փրկելու, մինչ Վահագն գոյութիւն չունեցող «չաստուած» մըն է: Իսկ մեկնաբանը կը պատասխանէ, – բան մը պատմելու ձեւը աւելի նշանակալից է, քան պատմուած նիւթին իրականութիւնը կամ չգոյութիւնը:

Սակայն սկինք նիւթով՝ «աստուծոյ մը ծնունդ»ով, որովհետեւ այդ նիւթը կը խտացնէ իր չուրջ (կամ՝ այդ նիւթին չուրջ սովորաբար կը սեւեռին եւ կը թանձրանան) ժողովուրդի մը, կրօնքի մը, մտածելակերպի մը, աշխարհայեացքի մը հիմնական կէտերն ու կառոյցները: Այսպէս, Հին Կտակարանի սկիզբը տեղաւորուած է Գիրք Ծննդոցը, – ծը – նունդ՝ աշխարհի ու մարդոց, եթէ ոչ Աստուծոյ, որ երբայական կրօնքին մէջ անասելի եւ անմեկնաբանելի մեծութիւն մըն է: Զուգահեռաբար, Աւետարանն ալ ունի իր «Գիրք Ծննդոց»ը, այսինքն՝ կը սկսի Ցիսուսի ծնունդով, ախորի մտուրի մը մէջ: Այդ ծնունդը ու զայն շրջապատող պարագաները երախայական հէք – եաթներ չեն միայն, այլ քրիստոնէու – թեան հիմնական մտածելակերպի յատկանիշները, – օրինակ՝ Աստուած համհաստ պայմաններու տակ կը ծնի, եւայլն:

Ուրեմն, բաղդատական մօտեցումը մեզի իրաւունք կուտայ եզրակացնելու, որ Վահագն աստծոյ ծնունդը ինքնին նչա – նակալից նիւթ մըն է, ու մեզի ենթադրել կուտայ թէ զայն ներկայացնող բանաստեղծ – գուսանները փորձած են (դիտակցական ու ենթագիտակցական իրենց բոլոր ոլսուրսներով) անոր նկարագրութեան ու պատումին մէջ գետեղել ժողովրդական աշխարհայեացքի հիմնական կառոյցները: Այլ խօսքով, կրնանք կրկնել այն, ինչ որ ըսած էի ամերիկեան Ֆիլմի յատկացուցած յօդուածներուս (Յառաջ 4·12·77 և 5·2·78), այսինքն պատումը, ժողովուրդի մը արտադրած պատմութիւնները, այդ հաւաքականութեան աշխարհայեացքը կը ցոլացնեն, անոր դիտակից ու ենթագիտակից մտքի կառոյցները կը յայտնաբերեն: Վահագնի ծնունդի պատմութիւնը յատկանշական է թէ՛ իբր նիւթ – պարունակութիւն, թէ՛ ալ իբր լեզուական ստեղծագործութիւն:

Բաղդատական մօտեցումը չուտով մեզի ցոյց կուտայ որ Վահագնը, որ այն – քա՛ն հայկական բնօրրանի էութիւնը մարմնացնող աստուած մը կը թուի ըլլալ, կը նմանի ուրիշ ժողովուրդներու աստուածներուն՝ թէ՛ անունով, թէ՛ իր ծննդեան պատմութեան յատկանշական կէտերով: Բարեբախտաբար, դիցաբանութեան (միթոլոժիի) մասնագէտները՝ որոնք արդէն տարած են պէտք եղած աշխատանքը, կուգան մատնանշելու որ Վահագնը հայկական տարազն է հին հնդեւրոպական ժողովուրդներու մէկ աստուածին, եւ ուրեմն զայն պէտք է հասկնալ իբր «տեղական» կերպ, որ աւելի հին ու ընդհանուր տիպարի մը վրայ հիմնուած է: Ուրեմն Վահագնի ծնունդը բաղդատական մեկնաբանի աչքով կարդալ ու հասկնալ, կը նշանակէ զայն ըմբռնել իբր սայն – սխթեմ մը որուն իմաստը հնաբանական ու պատմական ալ է:

Այն ընդհանուր հնդեւրոպական տիպարը, որմէ «սերած» է Վահագնը, ամպրոպ - կայծակ – արեւ երրորդութեան շատ հին աստուածն է, զոր կը պաշտէր նախա–հնդեւրոպական այն անանուն ցեղը, որմէ սերած են բոլոր հնդեւրոպական ժողովուրդները, 3500 թուականէն եառ Ն. Ք.: Հայ ժողովուրդը խառնուրդ մըն է որ ստեղծուած է իբր արդիւնք՝ զանազան հնդեւրոպական եւ ոչ–հնդեւրոպական մասնիկներու միացումին եւ միտարրումին:

Հնդեւրոպական մասնիկը հայթայթած է կառավարիչ դասակարգը, եւ Վահագն եղած է քաջութեան խորհրդանիշ աստուածը, ինչ որ հասկնալի կը դառնայ երբ վերյիշենք որ յառաջացած – ռազմիկ դասակարգ մը լոկ բնութեան ուժերը ներկայացնող հին աստուածներուն կուտայ աւելի «նոր» առաքինութիւններ և իմաստներ: Այսպէս, արեւ - ամպրոպ - կայծակի աստուածը, որ կործանիչ ուժ ունի սովորաբար (չնորհիւ կայծակին), կը դառնայ քաջերու (իմա՛ ռազմիկներու) աստուածը:

Նոյնը կը պատահի մեզի ծանօթ հին հնդեւրոպական ուրիշ ժողովուրդներու մէջ:

Օրինակ՝ սանսկրիտ Վահ–Ակնի կամ Վայու – Ակնին, (որ յետոյ կը դառնայ Զենտ – Աւեստայի լեզուի ու կրօնքի Վերեթրակնի աստուած) թէ՛ իր անունով, թէ՛ իր յատկանշական կէտերով սերած է, Վահագնի նման, նախա – հնդեւրոպական բնութենական աստուածէն: Սանսկրիտ կրօնական գիրքերու մէջ, հին աստուածը կը բաժնուի նոր երրորդութեան մը, – Ա. Ինտրա՝ աստուած կայծակի, Բ. Ակնի, աստուած կրակի՝ որմէ կը ծնի ամէն ինչ (նչմարել նման հոլովումով՝ հայերէնի մէջ, ուր ակն=աղբիւր կամ սկիզբ կամ աչք բառերուն), և Գ. Սուրեա, աստուած արեւի: Ինչպէս պիտի տեսնենք երբ մօտէն քննենք այս բանաստեղծութիւնը, Հայոց Վահագնը պահած է դեռ հնդեւրոպական Երրորդութեան շատ մը յատկանիշները:

Կը նշմարենք որ Վահագնի ծնունդին համար երկունքի ենթարկուած են երկինք, երկիր, ծով (իմա՛ նաեւ՝ ջուր), որոնցմէ կը ծնի կրակ··· եղէգի մը մի – ջոցաւ:

Եղէգի փողը հին հնդեւրոպական ժողովուրդներու առասպելներուն ու ծէսերուն կենսական մասնիկներէն էր: Իրանական աւրուշաններու սուրբ կրակը երբ նոր կը վառուէր, կրակը կը սկսէր չորցած «սուրբ» եղէգներով: Առասպելներուն մէջ, Ինտրա՝ (սանսկրիտախօս) Հնդիկներու վահագնանման աստուածը երբ կը պահուըտի իրեն սպառնացող ուրիշ աստուածներէ խուսափելու նպատակով, կը սուզուի լիճի մը մէջ, լոքիւսի կամ նունուֆարի մը «ընդծովեայ ցօղունին մէջ, որ եղէգի կը նմանի: Պրոմէթէոս, հին յունական առասպելներու կրակագող աստուածը (նչմարել՝ Վահագն «Ցարդագող»), երբ երկինքէն կը բերէ կրակը կը բերէ մարդկութեան, զայն կը բերէ եղէգի մը երկար, բարակ «փող»ին մէջ պահելով: Ուրեմն, սուրբ կրակ եւ սուրբ եղէգ (որ ինքնին ջրային բոյսերէն կ'առնուի) սերտօրէն կապուած են իրարու: Մարզաբանները կ'ենթադրեն որ շատ նախնական ժողովուրդներ, որոնք փայտի կամ ճիւղերու շփումով կրակ կը ստեղծէին, պէտք ունէին քանի մը կայծ դիւրաբեռնելի նիւթերու, – օրինակ՝ չոր եղէգ: Ես պիտի ուզէի օտար մարդաբաններուն յիշեցնել որ յարդը նոյնիսկ աւելի դիւրին կը բռնկի ու Վահագնը յարդ կը գողնայ:

Այս բոլորէն կրնանք հետեւցնել որ հին հայ ժողովուրդը միւս հնդեւրոպական ժողովուրդներու աշխարհայեացքը կը բաժնէր, այսինքն՝ կը հաւատար որ բնութեան չորս հիմնական նիւթերն էին երկինք (կամ օդ), երկիր (կամ հող), ծով (կամ ջուր) եւ դուցէ ամէնէն կարեւորը կամ սուրբը՝ կրակ: Կրակը կարեւոր է տափաստանական ծագում ունեցող հնդեւրոպական ժողովուրդներուն համար, որովհետեւ անոնք յաճախ կը տեսնէին կայծակը՝ իբր տեսակ մը չաղկապ, որ կը միացնէր երկինքը՝ երկրին: Հայ ժողովուրդի ոչ - հնդեւրոպական, աւելի տեղաւորուած կեանք ունեցող մասնիկները, որոնք երկրագործ էին 6000 թուականէն եառ Ն. Ք., երկինքի ու երկրի կապը կը նկատէին ոչ միայն կայծակը՝ այլ նաեւ օրհնեալ անձրեւը (կամ ջուրը): Նմանապէս, անոնք կը հաւատային որ երկինքի աստուածը արու էր, որուն սերմը (անձրեւը) կը բեղնաւորէր հողը, որուն աստուածը էգ էր, – չկայ դիւցազնական դրոյթ, միջին արեւելքի մէջ, ուր հողին աստուածը այր ըլլայ:

Ուրեմն՝ Վահագնը կը պահէ իր հնդեւրոպական ընդհանուր ծագումի և առիվ իսկ մեր ժողովուրդի ծագումին հետքերը: Սակայն՝ ի՞նչու ջուրէն կը ծնի: Հոս՝ նորէ՛ն կը տեսնենք թէ հին հնդեւրոպական հասկացողութիւն, թէ՛ ալ մասնայատուկ հայկական իրականութիւն:

Վահագնի տաճարներուն գլխաւորը Աշտիշատի մէջ էր, Արածանիի ափին, Տարօնի մէջ, Մշոյ դաշտի արեւմտեան ծայրամասին: Հայ ժողովուրդի հնդեւրոպական մասնիկներուն բնօրրանը եղած է Արածանի – Եփրատ շրջանը (Տարօն, Մոլիք, – Արմէնները), (Հիւսիսային Եփրատ եւ Բաբերդի շրջան՝ Ճորոխի մօտ, - Հայասաները): Կան փաստեր (զորս կարելի չէ մէջբերել հոս)՝ որ Արմէն կոչուղները կեդրոնացած են Տարօն եւ Աղձնիքի շրջաններուն մէջ, որոնցմէ արեւելք կը գտնուի Վանայ լիճը կամ «ծով»ը, ինչպէս կ'ըսէին մեր նախահայրերը: Ուրեմն՝ Արմէն հնդեւրոպական ցեղը, որ միւս հնդեւրոպական ցեղերուն նման կը հաւատար որ Վահագնը արեւի աստուած է, ամէն օր կը տեսնէր արեւի «ելք»ը՝ արեւելքէն, այսինքն՝ Վանայ ծովի կողմէն: Ուրեմն՝ Վահագնը, որուն «աչկունքն էին արեգակունք», կը ծնի՝ Աշտիշատի մեհեանի դիտակէտէն արեւելք, Վանայ ծովէն:

Սակայն նորէն դիցաբանութեան մասնագէտները կուգան խնդիրը բարդացնելու: Գրեթէ բոլոր հնդեւրոպական առասպելները ցոյց կուտան որ այդ ցեղախմբերը (որոնք անշուշտ ծանօթ չէին Վանայ Ծովուն) արդէն իսկ կը հաւատային որ աշխարհը (իմա՛ երկիրը) շրջապատուած է ջուրով, նման կղզիի մը, եւ ուրեմն՝ որ արեւը ոչ միայն կ'ելլէ արեւելքէն՝ ծովէ մը, այլ նաեւ մայր կը մտնէ ուրիշ ծովու մը մէջ՝ արեւմուտք:

«Եւ ուրեմն ի՞նչ կ'եզրակացնէք», կըրնայ հարցնել անհամբեր ընթերցողը: Պատասխանը ցոյց պիտի տայ թէ ի՞նչու դրաբար հայերէնը կը հետաքրքրէ ոչ միայն լեզուաբանները, այլ նաեւ՝ հին դիցաբանութեան մասնագէտները:

Երբ կ'ըսենք «արեւը մայր մտաւ» եւ կամ «կրակը մարեցաւ», կը գործածենք արտայայտութիւններ՝ որոնք կը ցոլացնեն 6000 ամեայ աշխարհայեացքը մեր նախահայրերուն: «Կրակ» եւ «արեւ» գրեթէ հոմանիշներ են, ինչ որ հասկնալի է բոլորիս: Արեւը երկնքի կրակն է, կայծակը երկինքը երկրին կապողն է, իսկ հողին վրայ կայծէ ստեղծուած կրակը, նոյնինքն արեւի աստծոյ «ներկայացուցիչ»ն է մեր մէջ: Ա՛յս է պատճառը, որ Աստուչանը՝ ուր կը վառէր կրակը, արեգակի աստծոյ խորանը կը համարուէր:

«Կրակ» եւ «արեւ», շատ պարզ է, կապ ունին իրարու հետ: Բայց ի՞նչու կ'ըսենք «մայրամուտ», «մայր մտաւ արեւը», եւ «մա(յ)րեցաւ կրակը»: Որովհետեւ մեր չափազանց պահպանողական լեզուն ու ժողովուրդը դեռ կը յիշէ այն 6000 ամեայ կարծիքը, որ ամէն առաւօտ արեւ–կրակը կ'ելլէ իր «մայր» ծովէն ու ամէն երեկոյ կը մտնէ իրեն ծնունդ տուող արգանդ – ծովուն մէջ: Երբ կրակը կը «մա(յ)րի», նո՛յնն է հարցը: Մարիլ, չիջիլ, մահանալ կը պարունակեն մեռնելու, այսինքն՝ մօր վերադառնալու գաղափարը:

Կայ աւելի՛ն: Սամբերբէն սեպագրութիւնը, որ գրելու ամէնէն հին ձեւն է պատմութեան մէջ, եւ որ կը գործածէ Հին Հնդեւրոպականին ազգական լեզու մը, «մայր» բառին համար կը գործածէ

●▶

Carzou
et le Limousin

Incroyable ! ce soleil qui pointait soudain. En ce samedi, 22 Avril, je venais de quitter un Paris maussade, au ciel incertain et le train, qui m'amenait vers Limoges filait à vive allure. Plongée dans mes journaux, j'hésitais à lever les yeux vers ces rayons, brûlant mon visage à travers la vitre, de crainte que tout cela ne soit qu'un mirage. Ce printemps 78 nous avait fait presque oublier que le soleil existe et pourtant c'était vrai. Plus tard, le crachin allait recommencer, en donnant un éclat plus particulier encore à cette journée d'exception. C'était grâce à une exposition Carzou, au château de Rochechouart en Limousin, que j'allais connaître ce coin si cher à Giraudoux. Au-delà de Limoges, sur les si belles routes de France, encore quelques quarante kilomètres et nous voilà dans un charmant village de 1.500 âmes, où un centre artistique et littéraire, animé par Raymond Leclerc, s'est transformé, au long des années, en un véritable lieu de rayonnement culturel.

R. Leclerc est un poète, plein de foi et d'enthousiasme, qui secondé par une belle équipe, a su donner à Rochechouart une nouvelle vie, dont la dimension a largement dépassé le cadre limité de ce petit bourg. Depuis 1964, ce Centre a su prouver que tout devient possible dès qu'on y met de la bonne volonté. Voilà, c'est dans ce vieux château de Rochechouart que depuis plus de dix ans de prestigieuses expositions se sont succédé. Et aujourd'hui, c'est Carzou.

Une exposition très importante, qui réunit plus de deux cents œuvres (toiles, aquarelles, dessins, tapisseries, estampes, lithographies etc.). Ce 22 Avril, jour du vernissage, le château a pris un air de fête, et l'on sent, venant surtout d'un Paris blasé, combien cette exposition est un événement. Carzou lui-même a un air étonné et charmé à la fois, en constatant qu'on ait pu faire de si grandes choses avec d'aussi petits moyens. Mais il suffit d'y mettre du cœur et le cœur y est, partout.

L'heure est solennelle et les discours se succèdent. Officiels, ils apportent le témoignage des élus locaux, compétent sera celui d'André-Charles Rousseau, analysant l'art et la technique du grand peintre. Mais celui qui touchera le plus sera celui du directeur du CALR, Raymond Leclerc, qui par des mots simples, saura trouver le vocabulaire poétique pour parler de l'œuvre de Carzou. Et qui, mieux qu'un poète peut exprimer l'art de Carzou. En terminant ce témoignage, donnons lui la parole, car il sait lire ce que les autres ne peuvent que sentir.

A. M.

« Il n'y a plus en ce vaisseau de pierre ni porte ni verrou, il n'y a plus ni linteau ni muraille, ni marches à franchir, ni couloirs à descendre : les parenthèses d'ombre ont disparu.

Un souffle d'écriture, une transparence colorée, un parfum musical sont venus gagnant l'espace tout entier.

L'architecte du rêve est entré.

Le monde des sortilèges nous parle par la voix des courtisanes, des mages, des chevaliers, des samouraïs et des vallées perdues.

O poésie tu enfantes des vertiges et des mondes inexplicables.

Te voilà répondant à nos mains ouvertes, tendues vers l'impalpable sérénité.

Je surprends aux lucarnes de l'imaginaire un ballet d'étrange volupté.

En ce ballet dont les figures s'inscrivent en une palpitante chorégraphie, l'homme s'éveille et boit au philtre de l'amour dans le galbe des femmes plus que nues.

Au délire du trait dont l'onde se propage bien au-delà des formes prononcées, répond la vibration magique du prisme.

Les rythmes amplifient le mythe et le magnifient.

On passe sans césure de l'une à l'autre des strophes du poème.

L'univers onirique s'accorde aux témoignages banalisés aux cratères du temps.

Il suffit de voguer et chaque escale vaut une fête, chaque escale apporte à l'âme une écharpe étoilée.

« Les rêves dans nos cœurs s'ouvrent comme des yeux ».

La calligraphie jaillissante de CARZOU vient d'opérer le miracle et nul ne sait plus où se situe le rêve et la réalité.

Plus puissante que le verbe, plus céleste que le chant, l'image habitée d'enluminures et d'arabesques règne en ce palais de légende aux pages ouvertes du livre des merveilles.

La beauté du monde peut s'y rencontrer, la jeunesse peut s'y reconnaître, l'art peut s'y perpétuer.

Cher Maître, immense est notre bonheur présent. Par vous, grâce à vous le Limousin va vivre dans l'enchantement le temps d'un long printemps.

Il n'est pas de comparable offrande ; il n'est pas de privilège plus particulier. Nous le ressentons intensément et vous en remercions.

Une terre de troubadours vous accueille, tout comme elle accueille Madame Nane CARZOU. Cette terre saura rendre hommage à votre œuvre, à votre génial amour du beau.

Tout à l'heure, notre ami André-Charles ROUSSEAU saura trouver les mots pour magnifier votre création et nous lui disons notre reconnaissante sympathie.

Monsieur le Préfet de Région nous sommes infiniment touchés de votre venue à Rochechouart et nous remercions Madame CORBON d'avoir bien voulu vous y accompagner.

L'univers de CARZOU nous invite à vivre en poésie. Ensemble partons à sa découverte.

Puisqu'il nous est interdit de ne pas rêver, imaginons CARZOU empruntant à Arthur RIMBAUD ces deux phrases :

« J'écrivais des silences, des nuits, je notais l'inexprimable. Je fixais des vertiges.

« Je devins un opéra fabuleux ».

RAYMOND LECLERC

սեպախոսմբ մը, որ կը նշանակէ նաեւ սոամերէրէն «տախալ» կամ հայերէն զաղաղ : (Տ–էն Դ եւ Լ–էն Ղ փոփոխութիւնները շատ յաճախակի երեւոյթներ են՝ օրինակ, անգլերէն՝ Տօր, հայերէն՝ Դուռ, լատիներէն՝ մել, հայերէն՝ մեղը) : Ի՞նչպէս կարելի է «մայր» ու «ղպաղ» բառերը հաւասարեցնել սեպագրային դէրոյթին մէջ : Պարզ է · մարդիկ, արեւուն պէս, կը ծնէն իրենց մօրմէն : Ուրեմն՝ մարդ վերապարձի համերգութեան մէջ – նորզը զաղաղն է : Հայաստանցի լեզուաբաններ կան՝ որոնք կը հաւատան թէ «մայրի» ծառին անունն ալ կը բխի նոյն հիմէն, – այսինքն՝ կամ մայրին լաւ վառող փայտ ըլլու, մայրն է կրակին՝ որ իրմէ կը ծնի, կամ ալ մայրիի փայտը կը զործածուէր զաղաղ չինելու համար եւ այդ կապով նոյն բառամթերքին մէջ մըտած է ան :

Վահագնէն առեւ, արեւէն մայր, մայրամուտ եւ նոյնիսկ «մայրի» այս երկար չեզումը ինքզինքիս կ'արտօնեմ ու քն – թերցողիս կը պարտադրեմ, ցոյց տալու համար թէ որքա՞ն կարելի է հեռանալ դուսանական արուեստի նմոյշի դրական – նական մեկնաբանումէն, պարզելով այդ «դրականութիւնը» արտադրող ժողովուրդի մը հիմնական հաւատքն ու անցեալի մանրամասնութիւնները : Սակայն դրա – կան ու լեզուական անթաժանելի հաբ – ցերով հետաքրքրուող մը ստիպուած է վերադառնալ գործի լեզուին, ու անոր կառոյցը աւելի մօտէն քննել :

Քերթուածը բարձրաձայն կարդացող մը անմիջապէս կը նշմարէ «երկ»ի կրկնութիւնը, – այսպէս՝ երկիր, երկիմ, երկնէր : Կը մղուի լեզուաբանական չափ – զոմի, զուցէ կը բանայ Աճառեանն ու հնդեւրոպական լեզուներու ուրիշ բառաբաններ եւ հոն կը գտնէ լեզուի եւ հին բանաստեղծութեան սերտ կապերը վկայող փաստեր :

ԵՐԿ արմատը հին հնդեւրոպական բառամթերքի մաս կը կազմէ : Անկէ կը սերի յունարէն էրկ–ոն (աշխատանք) եւ ար – զիական էն – էրկ Ե իա կամ էներժի, այսինքն՝ աշխատանքի ուժանիւթ : Հայերէնը, հին մտածելակերպերու այս անզուգական թանգարանը, կը պահէ երկ, երկիւճ, երկիր, երկու եւ երկունք բառերու նմանութիւնը : Աւելի՛ն, Վահագնի ծնունդը նկարագրող այս կտորը ցոյց կուտայ անանուն զուսանին հսկայ տա – ղանդը, որուն արուեստը լեզուի (բան–ի) եւ բանաստեղծութեան միութիւնը կը չեչտէ :

Ըստ նախնական մտածելակերպերու, մէկէն երկու կարելի է ստեղծել միայն ծնունդով, իսկ այդ ծնունդը աշխատանք (երկ) եւ տառապանք կ'ենթադրէ կնոջ՝ այսինքն մօր կողմէ : Այդ տառապանքը կը կոչուի «երկունք», բայց՝ «երկնել», այսինքն՝ «երկու ընել» : «Երկու» բառը կրնայ սերած ըլլալ «երկ»էն, «ու»ի յաւելումով, եւ կամ «երկունք»էն, «ն»ի աղճատումով : Եւ ահաւասիկ, երբ մեր անանուն զուսաններուն մասին կ'ըսենք, թէ անոնք մեր ժողովուրդի հոգին կամ մշակոյթը արտայայտելին, կընանք մատնանշել թէ որքա՞ն հաւատարմօրէն անոնց հանճարը նոյնացուց լեզուի ու նիւթի երկու առանցքները :

Նոյնիսկ Ժ. դարուն, զրաբարին եւ իր ժողովուրդի մտածելակերպին ծանօթ հայ բանաստեղծը, Յովհաննէս Երզնկացին, կը զրէ, — «Զի երկինք երկու իրք է՝ հուր եւ օդ, եւ երկիրս երկու իրք է՝ հող եւ ջուր» : (Տես՝ Աճառեան ,Ա. հատոր, էջ 62) : Այս կը նշանակէ որ ան ծանօթ էր զոնէ երկուութեան չարաւեւոր գաղափարին, եթէ ոչ երկունքին արմատ «երկ»ին : Միւժամանակ, Երզնկացի կը յիշէ հուր, երկինք, ջուր եւ հող, - այն չորս տարրերը, որոնք թէ՛ հայկական, թէ՛ ընդհանուր հնդեւրոպական մտածե – լակերպին մէջ աշխարհակազմ տարրերն են : (Սեմական ժողովուրդներու մտա – ծելակերպը, որ կը յայտնուի Աղամի ստեղծումէն, տարբեր է : Անոր մէջ հողը, օդը (Աստուծոյ չունչը) եւ ջուրը (ցեխ) աւելի՛ կարեւոր են, քան հնդեւրոպական կրօնքներու առանցքներէն մէկը կազմող հուր – կրակը) :

Ուրեմն՝ երկունքէն յառաջ եկած երկինք, երկիր ու ծով երկունքի մէջ են. թէ՛ լեզուական բառախաղ ու բանաս – տեղծական կրկնութիւն կը ստեղծեն, թէ՛ ալ ժողովուրդի մշակոյթ կ'արտայայտեն : Բայց ի՞նչ կարելի է ըսել եղէգնի մասին, որ նոյնպէ՛ս կ'երկնու :

Հոս՝ կ'ուզեմ մեկնիլ Աճառեանէն ու հասնիլ եղրակացութիւններու, որոնք աւելի յանդուգն ու անձնական են, քան մինչեւ հիմա ըսուածները : Բայց սկիտի ընեմ այս՝ պիտնականի մօտեցումով : Կը հաւատամ որ ինչպէս «մայրամուտ» բառին մէջ, «եղէգն» բառով ալ հայերէնը կուտայ իր հսկայ պահպանողականութեան փաստը :

Աճառեան իրը «եղէգն»ի արմատ կամ իրը համեմատութիւն կուտայ յունարէն «եղեկոս»ը (ֆրանսերէն՝ էլէժի), որ հին յունարէնի մէջ «սլերզ» կը նշանակէ : Աճառեան բացայայտօրէն չըսեր թէ ին – չո՞ւ, բայց հաւանաբար կ'ենթադրէ, որ այս նմանութիւնը դոյութիւն ունի որով – հետեւ սուզի ընթացքին եղէգէ չինուած սլինդներով կը նուագէին մարդիկ : Շատ աւելի յանդգնօրէն, ես կը տարբերակ · րեմ «եղէգն»ը, ու կը տառնամ «եղ» եւ «էգն» : «Եղ» արմատն է եղ–ա, այսինքն, «գոյութիւն տուցաւ» բառին, ինչպէս նաեւ յ (ե)զի – յզի բառին, իր բացայայտ իմաստով : «Էգն»ը յստակ է ար – զէն : Ուրեմն՝ «եղէգն» բառը կը պահէ սանսկրիտի, հայերէնի ու միւս նախա – հնդեւրոպական լեզուներու հին իմաստն ու առանցքութիւնը, ըստ որուն «եղէգն»ը մօր մը պէս կ'երկնու եւ ծունդ կուտայ ամէն, իսկ «ծիրան» բառը պատուղին տըրուած է, անոր զեղին (ու խարտեաշ ու կարմիր) զոյնին պատճառաւ :

Այսպէս, հմուտ զուսանը կ'ապաւինի իր պիտակից կամ անպիտակից բոլոր կարողութիւններուն, ու կը ստեղծէ կտոր մը, որ տիպարն է մեծ լեզուաբան – քննա – զատ Եաքոպսընի տեսութեան, թէ՝ «բառաստեղծութիւնը լեզուն է երբ ան ամէն – նէն առաջ կը սեւեռի ի՛ր իսկ վրայ» : Հոս լեզուի ու զիցաբանութեան հմուտ զուսանը իր տողերուն մէջ կը խտացնէ տիեզերածնունդի զաղափարը եւ այդ կը մարմնացնէ ու կը մօտեցնէ հայ մարդուն, Հայ բայց նաեւ հնդեւրոպական ատծոյ մը ծնունդը «նկարագրելով» : Այնքան խիտ է իր իմաստը, որ ընթերցողը կրնայ նոյնիսկ չնչմարել «ծիր–անի» և «ծիրկաթին» բառերու կապը, ու կըրնայ մոռնալ հայկական առասպելը, ուր կ'ըսէ թէ «յարդդող» Վահագնի առպրակէն թափած յարդը, երկնքի կամարին վրայ, կազմեց ծիր կաթինի ատղերը :

Այս բոլորը պարզելէ ետք, պաղարիւն մեկնաբանը կրնայ ինքզինքին արտօնել յուզուիլ, իր առջեւ պարզուած լեզուական – բանաստեղծական տաղանդով, եւ աւազել ու ափոսալ, որ քրիստոնէու – թեամբ տոգորուած Յովհաննէս Վահագնի երկէն 11 տողէն աւելին յարմար չգտաւ դետեղել իր պատմութեան մէջ : Ինչպէս հասկցած էր Վարուժան, երկու անգամ մեռան մեր հեթանոս աստուածները, — նախ՝ քրիստոնէութեան հետեւանքով, եւ երկրորդ՝ հայ գրի դիւտով ու հեթանոս զուսաններու զտահարդին բնաջնջումով՝ գրագէտ եւ քրիստոնեայ մեր վանականներուն կողմէ : Նորէն ծնելու համար՝ հին աստուածները ստիպուեցան տասնեւչորս դար սպասել Վարուժանին, մեր լեզուի քուրմ ու մոգ այդ տիտանին : Եւ հիմա, Հայաստանի մէջ ծաղկող պիտական աշխատանքներուն չնորհիւ, կը յուսանք որ երկրորդ վերածնունդ մըն ալ պիտի ունենան մեր ժողովուրդի առասպելներն ու աստուածները : Մաղթելի է որ զոնէ այս ծիրին մէջ պէտք չունենանք կրկնելու, Վարուժանին հետ, «Կ'ողբամ ձեր մահը, ո՛վ հեթանոս աստուածներ» :

ԱՍՈՂԻԿ ԹԻՕԼԻՕԼԵԱՆ

Մայիս 12, 1978

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris Commission paritaire : N° 55935

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
6
MARDI
6 JUIN
1978

LE NUMERO 1,60 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 371027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար· 200 Ֆ· Վեցամսեայ 110 Ֆ·
Արտասահման Տար· 230 Ֆ· հատը 1 Ֆ· 60

53ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14·134

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

53e ANNÉE — N° 14.134

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՄԱՏՐԻՍ

ԹՈՒՐՔ ԴԵՍՊԱՆԻՆ ԿԻՆՆ, ԱՆԵՐՋԱԳԼ ԵՒ ԿԱՌՔԻՆ ՎԱՐՈՐԴԸ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

ՄԱՀԱՓՈՐՁԻՆ ՏԷՐ Կ'ԸՂՂԱՅԱՑ ՀԱՅԿ. ԽՄԲԱԿ ՄԸ

Ուրբաթ առաւու է, որ Մատրիտի մէջ կատարուած է ահաբեկչական արարք մը Թրքական դեսպանատան Մերսէտէսին վրայ, ուր տեղ գրաւած էին դեսպանին կինը՝ Նեքլա Քիւնեալփ, եղբայրը՝ Պալչիօղլու: Այս վերջինը տեղն ու տեղը մեռած է, դեսպանին կինը հիւանդանոց փոխադրուած ատենը, գալով վարորդին, որ Սպանացի մըն է՝ Անթոնիօ Թոռէս Օլմեօ, յստակ չէ թէ անմիջապէ՞ս մեռած է թէ քիչ ետք, քանի կառքը դարձուած է կեցած ուրիշ կառքի մը: Բայց չհակցուած թէ մեռա՞ծ ըլլալուն համար կառքը չեղած է թէ փորձած է խոյս տալ եւ այն ատեն սպանուած: Ահաբեկչութենէն ժամ մը ետք, Մատրիտի Քրիստոնական մամուլի գործակալութեան (Ֆրանս – Փրէս) հեռաձայնով անծանօթ մը (սպանական շեշտով կ'ըսէ մամուլը) կը յայտնէր թէ բանբերն է «Հայերու ցեղասպանութեան դէմ Արդարութեան Զօրագունդ» խմբակին, աւելցնելով.— « Պատասխանատու ենք կատարուած մահափորձին Թուրքիոյ դեսպանին կառքին դէմ: Արդարութիւն կը պահանջենք մեր ժողովուրդին համար »:

Այս առթիւ կրկին միջազգային մամուլը կ'անդրադառնայ Հայերու ցեղասպանութեան, աւելի « տեղեկատուութեան » ձեւով քան անարդարութեան մը յիշատակի, եւ միայն Օտտոն է, որ կը համարձակի ըսել « Լաւագոյն չէ՞ր ըլլար հանդարտեցնել Հայերը ընդունելով ինչ որ կրած են »:

Ընդհանուր ձեւով, փարիզեան մամուլը, կ'ընդունի որ ահաբեկիչները (երեք հոգի) Հայեր են, միայն Մոնտն է որ կասկած կը յայտնէ այդ ուղղութեամբ: Արդարեւ, Ուրբաթ իրիկուան իր թիւով (Ցունիս 3), Լուրը տալէ եւ յիշատակելէ ետք նաեւ վերջին տարիներու միւս մահափորձերը, կը գրէր.— «Մեծ մասին մէջ, մահափորձերու հեղինակներու ինքնութիւնը չէ ճշդուած ապահով կերպով եւ հաւաստի քաղաքական ոչ մէկ կազմակերպութիւն ետր եղած էր: Հաւանական սպաննողները չեն պակսիր.— Հայեր, Քիւրտեր, Կիպրացիներ, Ցոյներ կամ ծայրայեղ Թուրքեր ոչ ալ խմբակներ որոնք ըլլային վերջ, կրնան իրենց վերագրել ոճիրը անկէ քաղաքական նպատակ մը քաղելու համար, առանց զայն յղացած ըլլալու »: Շաբաթ առաւուան մամուլը հետեւեալ պատկերը կը պարզէր, Փարիզի մէջ:

Ինքնաձիշգնել Հերքելտ կը գրէ թէ «երեք ահաբեկիչներ հայ կարծուած», կը րակ բացին Թրքական դեսպանատան կառքին վրայ, կեցած «կարմիր լոյս»ի մը եւ որ դէպի Փրատօի Թանգարանը կ'ուղղուէր: Ականատեսները ըսած են թէ ահաբեկիչները կառքէ մը կրակ բացած են: Նոյն Թերթը կ'ըսէ թէ քաղաքական ազդակներ կը կարծեն որ դեսպանը կառքին մէջ չէ եւ տեսած էին որ կառք մտնողը Պալչիօղլուն էր (հանդամանեան կոչուած, նախկին դեսպան, ի մէջ այլոց Մարթոմ): Ապա Թերթը « հակիրճ » պատմութիւնը կու տայ Հայերուն:

Ֆիկարօ խորագրին մէջ կ'ըսէ· «Հայկ· մահամօ մը կը սպաննէ Թուրքիոյ դեսպանին կինը», ինչ որ լուր մը տալու քիչ մը տարօրինակ ձեւ է, քանի այն տպաւորութիւնը կը Թողու որ մահափորձին նպատակն իսկ կինն մը սպաննել էր: Այս խորագրէն բացի, լուրին մէջ մասնաւոր նորութիւն մը չկայ: Կը յիշատակուին նախկին մահափորձերը եւ ցեղասպանութիւնը, բայց այս վերջինը մատամբ «Քրքական» ակնոցով տեսնուած:

Քոթիտիէն տը Փարիզ քանի մը տողով կուտայ միայն: Օտտո բաւական տեղ կուտայ, խորագրելով « Հայեր կրակ կը բանան Թուրք դեսպանին կառքին վրայ »: Մեր տեսած Թերթերէն միակն է որ այս առթիւ կը յիշատակէ Փարիզի Մշակոյթի Տան դէպքը եւ կը գրէ· « 1976 Մայիս 27ին ահաբեկիչ մը սպաննուեցաւ Հայ Մշակոյթի Տունը, 9րդ Թաղամասը, հանանաբար ռումբէ մը, զոր կր պատրաստէր ուրիշ ահաբեկիչներու հետ»: Ապա, կը ծանրանայ 1915ի ցեղասպանութեան վրայ չեշտելով սակայն Թէ Թուրքերը որոշեցին բնաջնջել Հայերը զրս « մեղսակից կը նկատէին ռուս Թշնամիներուն »: Թերթը կ'ըսէ, ինչպէս յիշեցինք վերը, Թէ մինչ Գերմանիա ճանչցաւ Հերքեանները Ջարդը, Թուրքիա կը չարունակէ ուրանալ եւ կ'առաջարկէ որ ընդունի: Իւմանիթէ միայն 7 տող կը յատկացնէ « մանր » լուրերու կարգին, ոչ մէկ յիշատակութեամբ Հայու: Լիպերասիոն « Ցեղասպանութիւն » ընդհանուր խորագրին տակ, կ'ենթախորագրէ « Հայկ· մահափորձեր Մատրիտի մէջ » եւ կը նկարագրէ դէպքը ու նախորդ մահափորձերը բայց բնաւ չանդրադառնար 1915ի դէպքերուն եւ այդ ուղղութեամբ Ցեղասպանութիւն ընդհ· խորագիրը չատ յստակ չէ, նոյնիսկ բան մը չի նշանակեր այն ընթերցողին համար, որ չատ լուր չունի այդ մասին:

Լը Մաթէն նաեւ քիչ տեղ կուտայ բայց կը չեշտէ Թէ աւելի քան երկու միլիոն Հայ ջարդուած է:

Ֆրանս–Սուար, Շաբաթ իրիկուն (Ցունիս 4–5) նկար մը կը հրատարակէ կառքին մէջ սպաննուած Թուրք դիւանագէտին եւ լուրը կը խորագրէ՝ «Հայկ· հանգուրք քոմանտօ, Մատրիտ, երեք մեռեալ » եւ կը գրէ Թէ « Հայաստանի Ազատագրման համար Հայկ· Գաղտնի Բանակը » տէր եղած է Մատրիտի մահափորձին:Ոչ մէկ տող կար, Շաբաթ առաւու Ռուժի մէջ:

×

Խուան Կարլոս Թագաւորը անմիջապէս ցաւակցական հեռագիր մը ղրկած է այս «ոճրային յարձակման առթիւ»: Նախարարապետ Սուարէս ընդմիջած է Նախարարաց Խորհուրդի նիստը, մինչ Նիւ Եորքի մէջ, ուր խօսք կ'առնէր Ազգաժողովին առջեւ ապաղինման մասին, Էճէվիտ ըսած է Թէ իր կառավարութիւնը ապահովութեան արտակարգ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ արտաքսմանի իր դիւանագէտներուն համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՑԻ պարտութիւնը (1–2) Իտալացիներէն Մունտիալի հանդիպումին, բաւական իրարանցում ստեղծած է խումբին մէջ իսկ եւ մարզիչը՝ Հիտալկօ դըժգոհ է եւ չատ կը խօսուի նաեւ դրամի մասին: Ֆրանսայի խաղացողները աւելի չահագրգռուած կը Թուին նիւթական չահերէ քան յաղթանակներէ: Առաջին խումբին մէջ նաեւ Ամժանթին յաղթեց Հունգարիոյ (2–1): Բ· խումբին՝ Թունուզ յաղթեց Մեքսիքային (3–1), Գ· խումբին՝ Պրազիլ – Շուէտ հաւասար մնացին (1–1), Աւստրիա յաղթեց Սպանիոյ (2–1) Դ· խումբին՝ Հոլլանտա յաղթեց Պարս – կաստանի (3–0), պարսիկ խումբին մաս կը կազմէ Հայ մը՝ Իսքէնէդրեան: Փերու յաղթեց Սկովտիոյ (3–1):

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄԷՋ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԸ ԸՆԴՄԷՋ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԵՒ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ

ՓԱԿՈՒՄ

Վենետիկ («Յառաջ», հեռաձայնով·— Ուրբաթ, Ցունիս 2ին, Հայ Մշակոյթի նուիրուած երրորդ եւ վերջին օրն էր: Առաւօտեան նիստին նախագահեց Քլիվլընտէն Փրոֆ· Ձոն Կրիփփին: Առաջին խօսողն էր անգլիացի փրոֆեսէօր Փիթըրսրիճ, նիւթ ունենալով Հայկ Զեռադիրներու կազմաբարական արուեստը ընդհ· տարրերով եւ բիւզանդական ու իսլամ տարրերով: Իր տեսակին մէջ, բոլորովին նորութիւն մը: Փրոֆեսէօրը երեք ամիս առաջ այցելած է Ս· Ղազար եւ մօտէն ուսումնասիրած Հայկ· Ձեռագրերը:

Հռոմի համալսարանէն, Փրոֆ· Փաոլօ Քուէնօ, մասնագէտ ճարտարապետու – թեան, իր դասախօսութեան նիւթ առած էր·— Վանայ լիճի չրջանին մէջ հողային բաժանումի եւ պատմական տեղաւորումի հարցերը: Փրոֆեսէօրը ներկայացուցած է նաեւ անտիպ լուսանկարներ Վանայ չրջանի: Նաեւ Հռոմէն, փրոֆեսէօր Թոմազօ Պրէչա խօսած է՝ Վասպուրականի ճարտարապետութիւնը յետ միջնադար – եան չրջանի (1700էն ասդին): Իսկ չահեկան ուսումնասիրութիւն մը ներկայացուցած է հայկ· զմբէթի ներքին կառոյցի մասին: Փրոֆ· Շառլ Տաուենբէթ իրրեւ նիւթ առած էր «Լորտ Պայրըն եւ Հայերը» եւ կարգ մը նորութիւններ բերած է այդ մասին, ինչպէս օրինակ այն իրողութիւնը, որ Պայրըն 12 տարեկանին առաջին անգամ տեղեկութիւն ունեցած է Հայերու մասին:

Նիստը փակուած է Ուրբաթ ցերեկ: Կէսօրէ ետք, համագումարին ղրեթէ բոլոր մասնակցողները այցելած են Ս· Ղազար, ուր Փրոֆ· Ալպերթօ Ռիցցի պատմական հարկ եղած բացատրութիւնները տուած է վանքին եւ միաբանութեան մասին: Իր հարուստ բացատրականները արդէն առանձին բանախօսութեան մը բովանդակութիւն: Ձեռագրատան մէջ, յանուն Մխիթարեան Միաբանութեան (Աբբահայրը ներկայիս Հռոմ է) ուղերձ մը ըրած է Հայր Ներսէս Տէր–Ներսէսեան, պատմելով թէ ինչպէս բորոտներու այս կղզին Մեծն Մխիթարէն ի վեր դարձած է մշակութային կեդրոն մը, հայրենի հարազատ օճախ մը:

Ձեռագրատուն այս այցելութեան առթիւ, Փրոֆ· Տիգրան Գուլումճեան նըւիրած է պապիրոսի կտորիկ մը, արաբերէն գրութեամբ, 7 – 8րդ դարու:

Ապա ճաշասրահին մէջ, հիւրասիրութիւն մը եղած է: Բոլորը խորապէս տպաւորուած են Մխիթարեան այս հաստատութենէն ու նաեւ վանքէն, քանի վենետկոյ դեղեցիկ ամառը եկած էր նաեւ բացառիկ փայլ մը տալու Հայոց կղզիին:

× Փրոֆ· Բարբէն Առաքելեան միայն Շաբաթ օր կը հասնէր Վենետիկ, երբ արդէն վերջ գտած էր համագումարը: Բայց պիտի մասնակցէր լրանական արուեստի համագումարին, որ կը բացուի վենետիկ եւ հոն իր ելոյթին նիւթն էր·— Հայ – պարսկական յարաբերութիւնները 1500 – 1700 չրջանին:

ՏԻՐՈՒՆԻ· ՄԻՇԱ ԱԶՆԱՒՈՒՐԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք Թէ յետ երկարատեւ հիւանդութեան, Շաբաթ օր, իր մահկանացուն կնքած է Միչա Ազնաւուրեան, չուրջ 80 տարեկան: Բնիկ կովկասահայ, Միչա Ազնաւուրեան իսկական ժողովրդական արուեստագէտ մըն էր, որուն մին ամէնէն ազնուական իմաստով եւ հարազատ մեկնաբանը՝ Սայաթ–Նովայի: Շառլին եւ Այտային փոխանցած էր իր խառնուածքն ու տաղանդը եւ կեանքին մինչեւ վերջը պահած էր իր չէն ու կեանքը սիրող նկարագիրը:

Մեր ցաւակցութիւնները՝ Շառլ Ազնաւուրի, Այտա եւ Տիրան Կառվարենցի:

ԱՐԱՐԱՏ ԿԸ ՊԱՐՏՈՒԻ Ի'Ր ԴԱՇՏԻՆ ՎՐԱՅ

ԿԻԵԻԻ ԴԻՆԱՄՈՑԷՆ 1 –4

Շաբաթ, Ցունիս 3ին, Երեւանի Հրազդան մարզադաշտին վրայ Ս.Արարատ 1ի դէմ 4 կէտով պարտուեցաւ Կիեւի Դինամոյէն: Նոյն օրուան, ախոյենական մըրցումներու միւս արդիւնքներն էին·— ԲԿՍՍ. (Մոսկուա) – Շախտեոր 1 – 0, Բախտակոր – Զարիա 0 – 1, Նեֆթչի – Սպարտակ (Մոսկուա) 3 – 1, Կայրրաթ – Դինամօ (Մոսկուա) (1 – 0, Զենիթ–Ջերնոմորեց 0 – 0:

Դասաւորման գլուխն է Դինամօ (Թիֆլիզ) 14 կէտով, կը հետեւի ԲԿՍՍ. 13 կէտով:

«ՅԱՌԱՋԱՊԱՀՈՏՈՒՄ Վ«ՃՇՈՏՑ»

ՃՎԿԳՅՈՒՆ

ԳԼԽԱՎՈՐ ԿԱՐՄԻՐ ՕՀԱՆՅԱՆ

ԴԱՍՈՒՄ

ՀԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹՅԱՆ

— Ամմո՜, ու իրաւունք ունիս զարմանալու, քեզի համար ես էլ չեմ հասկանում... ոչ մէկ անգամ զգուշացրի քեզ, որ ինձ հետ չխաղաս, ինձ հետ չխաղաս, ես ուրիշ տեսակ մարդ եմ

ՀԱՅԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Հ.Մ.Ը.Մ.
ԱՐԾԻԻ

ԸՆԴԱՆԵԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՑԹԸ

—o—

ՄԱՐՍԷԼ (Յառաջ).— 1977 – 1978 մարզական եղանակը հասած է իր ա–ւարտին:

Հ. Մ. Ը. Մ. – Արծիւի ընդհանուր գործունէութիւնը՝ վարչական, մարզա – կան եւ ազգային, պիտի քննուի իր յա–ռաջիկայ տարեկան անդամական ընդհա–նուր ժողովին մէջ, որ տեղի պիտի ունե–նայ Յունիս 9ին, Մարսէյլի Հայ Մշա–կոյթի Տան մէջ եւ որուն մասին կ'անդրա–դառնանք յաւուրկ թղթակցութեամբ:

Սակայն, մեկնելով միայն իր կազմա–կերպած «Ժիւնիէօրներու Թուրնուա»յէն, որ լայն արձագանգ գտաւ տեղական ֆութպոլի շրջանակներուն մէջ, ասոր – տական մրցումը ըլլալով ուղղակի ֆութ–պոլի մեծ ծանամաբութիւն մը 2000 հոգիի ներկայութեամբ որ ամբողջ օրը դաշ – տին մէջ անցուցին հաճելի պահեր, կա–րելի է ըսել եւ յայտարարել թէ 1977–78 տարին Հ. Մ. Ը. Մ. – Արծիւի համար, դոնէ այս արտաքին երեւոյթներով, եղաւ բեղուն գործունէութեան տարի մը:

Վերջին արտայայտութիւնը, Մայիս 21ին ընտանեկան հաւաքոյթն է որ տեղի ունեցաւ Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան «Տարօն սրահ»ին մէջ:

Հ. Մ. Ը. Մ. – Արծիւի վարչութիւնը դեղեցիկ դաղափարը ունեցաւ հաղկերոյթ մը սարքել, մեկտեղելով իր բոլոր խում–բերը եւ հրաւիրելով իր բոլոր խաղացող–ներու ծնողքներն ու համակիրները: Այն–պէս որ միութենական, ընտանեկան եւ հայկական ջերմ մթնոլորտի մը մէջ է որ ընթացաւ այս ձեռնարկը: Մթնոլորտ մը որ առաւել համեմեց եւ խանդավառեց ծանօթ երգիչ՝ Մարթէն Երկանեց:

Եթէ Հ. Մ. Ը. Մ. – Արծիւը ամէն բանէ առաջ մարզական միութիւն մըն է, եւ այդպէս ալ է, իր գործունէութիւնը սակայն չի սկսիր եւ չի վերջանար միայն մարզադաշտերուն վրայ: Ան նաեւ ընտա–նիք մըն է, մեծ ընտանիք մը, մանաւանդ հայ ընտանիք մը, օղակ մը այն անծայ–րածիր շղթային որ ահա 60 տարի առաջ Պոլսոյ մէջ մարմին առաւ դառնալու հա–մար համահայկական շարժում: Այս իսկ պատճառաւ նուիրական կոչում եւ հրա–մայական պարտականութիւն ունի մար–զական բուն գործունէութեան միացնել նաեւ կրթականը, ազգայինը:

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ. – Արծիւի վե–կավարները ունին այսօր իրենց առաքե–լութեան սուրբ գիտակցութիւնը:

Միութեան նախագահ՝ Աչոտ Վարդան–եան ճաշի ընթացքին յայտնելէ ետք իր անհուն ուրախութիւնը ի տես ձեռնարկի գտած յաջողութեան, մասնաւորապէս ծանրացաւ Հ. Մ. Ը. Մ. – Արծիւի ընդ–գրկած քաղաքականութեան վրայ: Հ. Մ. Ը. Մ. – Արծիւը, ըսաւ նախագահը, ամ–բողջութիւն մըն է ուր մարզականը, մարմնականը, ազգայինը եւ անհատա – կանութեան ու նկարագրի կերտումը սերտ եւ ներդաշնակօրէն լծորդուած են: Եթէ մարզական արդիւնքները ունին ի–րենց անժխտելի կարեւորութիւնը Միու–թեան զարգացման եւ ժողովրդականաց–ման մէջ, նաեւ մարզկային եւ բարոյա–կան սկզբունքներուն լայն տեղ տրուած է: Աչոտ Վարդանեան ըսաւ. «Հ. Մ. Ը. Մ. – Արծիւը երիտասարդութեան նուիր–ուած կազմակերպութիւն մըն է: Մենք կ'աշխատինք ու կը բաջալերենք երիտա–սարդները ապագային պատրաստելու հա – մար անոնց եւ նոյն ատեն Միութեան ա–պագան ամուր հիմերու վրայ դնելու նա–խանձախնդրութեամբ: Ասոր համար կը սպասենք ու կ'ակնկալենք աջակցութիւնը ծնողքներուն, հետաքրքրութիւնը եւ բա–ղում ընելով, որ այլեւս ոտք պիտի չդնէ հոն:

Կարմիր Աչքին հիմնադիրը անպաչտօն կերպով չարունակեց պաչտպանել իր դասը: Անոր կը վերապահուի արժանիքը կարգ մը միտքերու իրագործման.— Ազ–գերու մնայուն խորհրդաժողովի մը հաս–տատում, միջազգային վէճերը լուծելու նահանջած Բարձրագոյն Ատեանի մը կազմութիւն, միջազգային մարմին մը աչխատանքի պայմաններու բարելաւ – ման համար, ապահովութեան գօտիներ՝ բնակչութեան համար:

Յաջորդող 12 տարիներուն Տիւնան թա–փառեցաւ Եւրոպայի անկիւնները, Թըչ–ուան պայմաններու տակ: 1892ին, հի – անդ եւ պատրանթաի, ընդունուեցաւ փոքր բուժարան մը Հայոցնի մէջ, Զուի–ցերիա:

1895ին, զուիցերացի լրագրող մը գին–քը գտաւ հոն եւ յօդուած մը գրեց Կար–միր Աչքի հիմնադիրին մասին: Անմի – չապէս աչխարհի ուչադրութիւնը կեդ – րոնացաւ մոռցուած անունին վրայ: Իրեն նորհուեցաւ խաղաղութեան մրցանակը՝ Փրի Պինէ–Ֆինա: Երկու տարի ետք, հազար բժիչկներ, Մոսկուայի համագու–մարին, Մոսկուայի մրցանակը յանձնե–ցին, իսկ 1901ին, Ֆրանսացի խաղաղասէր Ֆրետերիք Փասիի հետ կիսեց Նոպէլեան Խաղաղութեան առաջին մրցանակը:

Տիւնան մեռաւ 1910ին Հայոցնի, 82 տարեկանին: Կտակով սահմանեց, որ իր կեանքին վերջին 18 տարիներուն հան – գրուանը հանդիսացած բուժարանին մէջ, մնայուն կերպով մահճակալ մը տրամադրելի մնայ հիւանդին եւ աղքա–տին համար:

Թ. Ա. Թ.

Մայրերու Օրը

ՆԱՐԵԿԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

—o—

Լիոնի Նարեկեան վարժարանը Մայիս 28ին, Կիրակի օրը, հանդիսաւոր կերպով կատարեց Մայրերու Օրուան տօնը:

Առաւօտեան ժամը 11ին, աչակերտնե – րու ծնողաց եւ Հիմնարկութեան համա–կիրներու ներկայութեան, Նարեկի Ֆի–րամօր նուիրուած մատրան մէջ, ձայնա–ւոր պատարագ մատոյց Ներսէս Ծ. Վ. Սէթեան, Մեծաւոր Լեւոնեան հայ դըպ–րեվանքի, որ Հռոմէն եկած էր սոյն հան–դիսութեան մասնակցելու համար: Սբր – պազան երգեցողութիւնը կատարեց Լիոնի ժողովրդապետութեան երգչախումբը ղե–կավարութեամբ Պ. Յակոբ Աբրահամ – եանի:

Իր քարոզին մէջ, պատարագիչը մեկ – նաբանեց սերտ առընչութիւնը որ կայ ընտանեկան, դպրոցական եւ եկեղեցւոյ յարկերուն նպատակներու միջեւ: «Երեք ալ, ըսաւ ան, ճչմարիտ մայրական յար–կեր են. ընտանիքին մէջ մանուկը կը ծնի ու կը սոանայ առաջին աճումը եւ դաստիարակութիւնը. երկրորդը, այս – լինքն դպրոցը, կը չարունակէ ընտանի–քին գործը աւելի պատչաճօրէն յառաջ տանելով պատանիին մոքի եւ նկարագրի զարգացումը. իսկ երրորդը, որ է եկե – ղեցին, եւ որուն ծոնը կը կատարենք այսօր, կը գրաւէ մարդկային էակին սիրտն ու հոգին: Ջուրի եւ հոլիի վերա–ծնունդով, մարդը, աստուածային որ – դեգրութեան կը հասնի եւ զայն խոր – հուրդներով կը զօրացնէ, որպէսզի անոր յաւիտենական երջանիկ կեանքին իրակա–նացումը ապահովէ»: Սէթեան Գերա – պայծառը իր քարոզը փակեց ըսելով. « Մարզկային կատարեալ էակը չի չէնայ այս երեք մայրերուն կը կարօտի: Բայց երեքն ալ սիրով կը չարժին, սիրով կը կառուցանեն, սէրէն մղուած կեանք կու–ջալերանքը մեր ազգակիցներուն »:

Արդարեւ, Հ. Մ. Ը. Մ. – Արծիւը ըն–տրած է ապագայի ուղին: Այս տարի իր աւագ խումբը մեծամասնութեամբ «երի–տասարդացաւ» եւ փոքրերու խումբերը ունեցան իրենց մարզիչները շնորհիւ « Ֆութպոլի Ցանձնախումբ »ին որ գըժ–ուար, յարատեւ եւ յամառ աչխատանքով եւ մարզիչ Գրիգոր Ելքովանեանի առաջ–նորդութեամբ արձանագրեցին գօտեպըն–դիչ արդիւնքներ:

Հ. Մ. Ը. Մ. – Արծիւը լաւ ընթացքի մէջ է: Անկասկած իր յառաջիկայ անդա–մական ընդհանուր ժողովը պիտի գայ փաստելու այս արտաքին երեւոյթները եւ նոր ծրագիրներով, նոր նպատակներով պիտի գծէ ապագայ գործունէութեան չրջանը:

ԿԱՐՕ ՑՈՎՍԻՓԵԱՆ

Սէթեան, Հ. Մ. Ը. Մ. – Արծիւի նախագահ Աչոտ Վարդանեան, Պ. Յակոբ Աբրահամեան, Պ. Ներսէս Ծ. Վ. Սէթեան, Մեծաւոր Լեւոնեան, Պ. Գրիգոր Ելքովանեան, Պ. Կարօ Ցովսիփեան

տան: Ամէն դասարակի սըր – տին մէջ պէտք է գտնել սիրտ մը մայ–րական եւ սիրտը Ցիսուսի»:

Պաչտամունքէն ետք, բազմութիւնը տեղ գրաւեց դպրոցի դալարագեղ պար–տէզին մէջ զետեղուած սեղաններու չուրջ:

Ճաչահանդէսին սկիզբը, Հիմնարկու – թեան մեծաւորը, Գէորգ Վ. Զապարեան հակիրճ տեղեկութիւն մը տուաւ անցնող ուսումնական տարւոյն գործունէութեանո մասին: «Գործը որքան սրբազան է, ըսաւ ան, նոյնքան ալ դժուար, եւ կը կարօտի մեր զաղութին հասկացողութեան, հո–պատարութեան, նիւթական եւ բարոյա–կան աչակցութեան: Արդարեւ, այս հայ–կական կեդրոնին յաջողութիւնը, որ կոչ–ուած է հայ ժողովուրդին կրթական մա–կարդակը բարձրացնելու հայ լեզուով, հայ հոգիով եւ մեր լոյս հաւատքով, մեծ մասամբ ձեզմէ կախում ունի»:

Զապարեան վարդապետ իր խօսքին վեր–չաւորութեան, չնորհակալութիւն յայտ – նեց վարժարանի անձնակազմին, աչա–կերտներուն ծնողաց եւ համակիրներուն: Ան աւետեց մօտալուտ բացումը մարզա–կան կեդրոնին եւ նախակրթարանի ա–ռաջին դասարանին: Ինչ որ մեծ ուրա–խութեամբ ողջունուեցաւ բոլոր ներկա – ներու կողմէ:

Հայկական համադամ կերակուրներուն ընդելուզուած ազգային երգերը, հայե–րէն եւ ֆրանսերէն արտասանութիւննե–րը, հայկական պարերն ու կատակեր – գութիւնները, քնութեան արփաւէտ եւ դալարազարդ ծոցին մէջ սարքուած, մեր հայրենի անտառներուն մէջ ապրուած անցեալի ժողովրդական հանդէսները յի–շեցուցին:

Մայրերու օրուան այս տօնին յաչո – ղութեան ի նպաստ իրենց Թանկագին բա–ժինը բերին քոյր Գոհարիտ Միքայէլեան, քոյր Աստղիկ Նաճարեան, Պր. Միքայէլ Սաեփանեան եւ իր կինը ինչպէս նաեւ ժառանգաւոր Վարուժան Թաչճեան:

Հանդէսին վերջաւորութեան, փակման խօսքը արուեցաւ Ներսէս Ծ. Վ. Սէթ – եանի, որ անդամ մը եւս ծանրացաւ հա–յեցի եւ քրիստոնէական դաստիարակու–թեան կարեւորութեան վրայ, եւ հրաւի–րեց ներկաները օժանդակելու աւելի գոր–ծով քան խօսքով սկսած գործին: «Սփիւռքի Հայութեան մէջ, ըսաւ ան, մեր ժողովուրդին կեանքը — որպէս հայ հաւաքականութիւն — այնքան տեւակա–նութիւն ունի, որքան կանգուն եւ գոր–ծօն պիտի մնան հայկական կրթական յարկերը»:

Հաղորդութիւնը քանի մը ժամ եւս վա – յելելէ յետոյ Նարեկեան վարժարանի տաքուկ եւ սրտապնդիչ միջավայրը, ո–գեւորուած բաժնուեցաւ, մաղթելով սոյն հայկական հաստատութեան յարաճուն վերելք:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԽՕՍԷՔ, ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԼԵՌՆԵՐ

ԼՈՑՍԻՆ ԸՆԴԱՌԱՋ

3.

Ոչ ոք ծպտուն չէր հանում: Մահուան սարսափը կտրել էր բոլորի կոկորդը, նոյնիսկ կարծես չէին չնչում:

Քեմալ բէյը ձիու վրայից ուչի–ուչով հեռեւում էր Ջարդին: Նա հրամայեց առանձնացնել գեղեցիկ աղջիկներին ու հարսներին: Գաղափեց, երբ տեսաւ, որ նման « ապրանք » քիչ կայ: Գիւղի աղ–ջիկների ու հարսների մեծ մասը դանը–ւում էր խոտհարքի լեռներում: Հրամա–յեց մանր երեխաներին ջոկել, բերել իր մօտ: Ասայ, թէ գլխին հինգ ղուրուչ կը վճարուի: Կենդանի մնացած փոքրիկ–ները չդիմադրեցին, իրենք իրենց էին պոկւում մայրերից ու վազում դէպի Քե–մալ բէյը: Մայրերը ծածկել էին իրենց դէմքերը եւ միայն ցնցւում էին՝ մերկ ու անզգայ, որեւէ ձայն հանելու անընդու–նակ:

Քեմալ բէյի հրամանով ոստիկաններն ու զինուորները չտապ անցան կամուրջը: Մի – մի կամ զոյգ երեխայ վերցնելով, հեծան ձիերն ու հեռացան դէպի Եփ–րատի մեծ ճանապարհը:

×

Հեռացող զօրքի թրեւ – թրեւ փոչին դեռ չէր իջել, երբ ձորի լանջերն աղա–զակեցին: Ժայռերի, քարերի ու թփերի արանքից դէպի ձորը խուժեցին մօտակայ դիւղերի Թուրքերը՝ տղամարդիկ, կա – նայք, նոյնիսկ պատանիներ, աղջիկներ: Ժանդրտ մատուռը ծառս եղաւ ու հիմքի բեկորները ցրիւ տալով՝ սկսեց պարել, ցատկռտել, երգել: Ժայռերը չարժուեցին սպառնալի ծանր:

Ամբոխը զինուած էր բրերով, կացին–ներով, եռաժանիներով: Ոմանք հրազէն ունէին: Նրանց սեւ զանգուածը առաջ – նորդում էին կանաչ չալմաներով մոլլա–ներ ու զազիները, նաեւ կուրծքները բաց, գլուխներին թաղիքէ գդակներ դրած սե–ւիղներ:

Բրի, եռաժանու եւ կացինների զան – գուածը չորս կողմից հոսեց դէպի գունդ ու կծիկ երեխաներն ու կանայք: Մար–գարիտը սպանուած զաւակին դրեց ոտ–քերի արանքում: Այդպէս ձին է իր քու–ռակին առնում կրծքի տակ՝ գայլերի հանդիպելիս: Մարգարիտը քար վերցրեց, ծղրտաց:

— Ինչե՛ք քարերով, բռունցքներո՛վ:

Կանանց կծիկը քանդուեց, ոմանք փոր–ձեցին փախչել: Թուրքերը հրացանով խփեցին նրանց, գլորեցին գետը:

Խուժանը ոռնում էր... Սոփոյի Եղ – սիկը կպաւ մօրը:

— Ինձ կուլ տուր, մա՛, ինձ կուլ տուր:

Կամրջի կողմից զուռնա նուագեցին՝ թմբուկի ղղրդոցով: Հարսանիք է, մահ–ուան մոլեգնած պար՝ մէջը ցատկռտող, ճչացող մատուռը, վրան ծուռ խաչ:

Մարգարիտը Եղսիկին եւս խօթեց ոտ–քերի արանքը ու սկսեց քարերի տարափ տեղալ:

— Ինփի՛ր... խփի՛ր...

Եղսիկը քար էր տալիս նրան: Մար–գարիտի մօտով սլացաւ Թուրքի եռաժա–նին: Ամէն դասարակի սըր – տին մէջ պէտք է գտնել սիրտ մը մայ–րական եւ սիրտը Ցիսուսի»:

Պաչտամունքէն ետք, բազմութիւնը տեղ գրաւեց դպրոցի դալարագեղ պար–տէզին մէջ զետեղուած սեղաններու չուրջ:

Ճաչահանդէսին սկիզբը, Հիմնարկու – թեան մեծաւորը, Գէորգ Վ. Զապարեան հակիրճ տեղեկութիւն մը տուաւ անցնող ուսումնական տարւոյն գործունէութեանո մասին: «Գործը որքան սրբազան է, ըսաւ ան, նոյնքան ալ դժուար, եւ կը կարօտի մեր զաղութին հասկացողութեան, հո–պատարութեան, նիւթական եւ բարոյա–կան աչակցութեան: Արդարեւ, այս հայ–կական կեդրոնին յաջողութիւնը, որ կոչ–ուած է հայ ժողովուրդին կրթական մա–կարդակը բարձրացնելու հայ լեզուով, հայ հոգիով եւ մեր լոյս հաւատքով, մեծ մասամբ ձեզմէ կախում ունի»:

Զապարեան վարդապետ իր խօսքին վեր–չաւորութեան, չնորհակալութիւն յայտ – նեց վարժարանի անձնակազմին, աչա–կերտներուն ծնողաց եւ համակիրներուն: Ան աւետեց մօտալուտ բացումը մարզա–կան կեդրոնին եւ նախակրթարանի ա–ռաջին դասարանին: Ինչ որ մեծ ուրա–խութեամբ ողջունուեցաւ բոլոր ներկա – ներու կողմէ:

Հայկական համադամ կերակուրներուն ընդելուզուած ազգային երգերը, հայե–րէն եւ ֆրանսերէն արտասանութիւննե–րը, հայկական պարերն ու կատակեր – գութիւնները, քնութեան արփաւէտ եւ դալարազարդ ծոցին մէջ սարքուած, մեր հայրենի անտառներուն մէջ ապրուած անցեալի ժողովրդական հանդէսները յի–շեցուցին:

Մայրերու օրուան այս տօնին յաչո – ղութեան ի նպաստ իրենց Թանկագին բա–ժինը բերին քոյր Գոհարիտ Միքայէլեան, քոյր Աստղիկ Նաճարեան, Պր. Միքայէլ Սաեփանեան եւ իր կինը ինչպէս նաեւ ժառանգաւոր Վարուժան Թաչճեան:

Հանդէսին վերջաւորութեան, փակման խօսքը արուեցաւ Ներսէս Ծ. Վ. Սէթ – եանի, որ անդամ մը եւս ծանրացաւ հա–յեցի եւ քրիստոնէական դաստիարակու–թեան կարեւորութեան վրայ, եւ հրաւի–րեց ներկաները օժանդակելու աւելի գոր–ծով քան խօսքով սկսած գործին: «Սփիւռքի Հայութեան մէջ, ըսաւ ան, մեր ժողովուրդին կեանքը — որպէս հայ հաւաքականութիւն — այնքան տեւակա–նութիւն ունի, որքան կանգուն եւ գոր–ծօն պիտի մնան հայկական կրթական յարկերը»:

Հաղորդութիւնը քանի մը ժամ եւս վա – յելելէ յետոյ Նարեկեան վարժարանի տաքուկ եւ սրտապնդիչ միջավայրը, ո–գեւորուած բաժնուեցաւ, մաղթելով սոյն հայկական հաստատութեան յարաճուն վերելք:

ԹՂԹԱԿԻՑ

OPTIMA Tous
Sonia Complicite
LA MAISON DE LA CULTURE
Une Pièce Pour Deux

Տէր եւ Տիկին Շառլ Ազնաւուրեան, զաւակներն ու թոռը

Տէր եւ Տիկին Տիրան – Ժորժ Կառվարենց

Եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց հօր, մեծ–հօր եւ պապին՝

ՄԻՇԱ ԱԶՆԱՒՈՒՐԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 3, Շաբաթ ժամը 17ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր Երեքշաբթի, Յունիս 6, ժամը 11ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Մոնֆորի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը։

Որեւէ մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՀՍԱԵԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ
կը կազմակերպէ

ՄՏԵՐՄԻԿ ՀԱՒԱՔՈՑԹ ՄԸ

Հովանաւորութեամբ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
ի պատիւ պոլսահայ գրագէտ, ուսուցիչ
ՏՈՔԹ. ՎԱՐԴԱՆ ԿՈՄԻԿԵԱՆԻ
եւ ծանօթ արուեստագէտ
ՏԻԿԻՆ ՍԻԼՎԱ ԿՈՄԻԿԵԱՆԻ
կիրակի, 11 Յունիս ժամը 20ին
LE CAUCASE
15, Rue St. Gilles, 75003 Paris
Métro : Chemin Vert

Խաեանական ջերմ մթնոլորտի մը մէջ կը ներկայացուին Տոքթ. Կոմիկեանի գործերէն ևմոյշներ, տեղի կ'ունենան արտասանութիւններ, երգեր։

Իր բարեհաճ մասնակցութիւնը կը բերէ նաեւ Տիկ. Սիլվա Կոմիկեան՝ արտասանութիւններով։

Մասնակցութիւն՝ 65 Ֆր.
Երիտասարդներու՝ 55 Ֆր.

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով կը խնդրուի արձանագրուիլ, հեռախօսելով՝ 376·32·43

Տէր եւ Տիկին Արէն Նշանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Լուի եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ռիչարդ, այրի Տիկին Մաքրուհի Տրէզեան, զաւակներն ու թոռները, Տէր եւ Տիկին Սերոբ Գալֆայեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Արտաշէս Ուշագլեան, այրի Տիկին Զարուհի Տէր–Յակոբեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մելքիզ Նշանեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Սիլվի Նշանեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Ֆոնթէն ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ–մօր, քրոջ, հարսին եւ խնամիին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱԳԱՊԻ ՆՇԱՆԵԱՆԻ
(ծնեալ Խուպոշեան)

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 1ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Շորեքշաբթի, Յունիս 7, ժամը 14·30ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, 15 Ռիւ Ժան-Կուժոն։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՅԱՒԱՋ. — Մեր ցաւակցութիւնները Տէր եւ Տիկին Արէն Նշանեանի, ինչպէս նաեւ Տրէզեան, Ուշագլեան, Տէր–Յակոբեան եւ Նշանեան ընտանիքներուն։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Պ. Նշան Քիւրաճեան իր կնոջ՝ Իսկուհի Քիւրաճեանի *մահուան քառասունքին* առթիւ 500 Ֆր. կը նուիրէ «Ճառաջ»ի բարգաւաճման։

×

Նոյն *տխուր* առթիւ Սահակ Քիւրաճեան 100 Ֆր. կը նուիրէ «Ճառաջ»ին իր *մօրը յիշատակին*։

×

ՍԷՆ - ՇԱՄՈՆԷՆ *այրի* Տիկին Գոհար Ազիւլեան իր հարսին՝ Իսկուհի Քիւրաճեանի *մահուան քառասունքին ի յիշատակ* 100 Ֆր. կը նուիրէ «Ճառաջ»ին։

×

Պ. Գասպարեան (Վիլէօրպանէն) 30 Ֆ. կը նուիրէ «Ճառաջ»ին Տիկին Մարի Մովսէսեանի *յիշատակին*։

APPEL A LA MANIFESTATION

SAMEDI 10 JUIN

Contre la représsion violente des Forces de l'ordre lors de la commémoration du Génocide de 1915

Organisée par le Comité Unitaire de Protestation 24 Avril 1978

Communauté Arménienne d'Arfortville

DEPART DU DEFILE

14 h. 30 Place de la Mairie d'Alfortville jusqu'à la Place Carnot

A 16 HEURES

MEETING DE PROTESTATION
dans le Complexe sportif Léo-Lagrange

Colonie de Vacances

EN ITALIE

du 3 au 30 Juillet 1978
pour garçons de 9 à 14 ans
Directeur P. K. ZABARIAN
Tél. : (78) 47-28-65

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՑ ԽԱՉԻ Անիէռ — Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները Յունիս 8ին ժամը 20·30ին, Փերմանանս տէ զ'Ախթանթ Սոսիալ, 23, Ռիւ սր Պելֆոր, Անիէռ։

ԹԱԳՈՒՀԻ ԱԻԱԳԵԱՆ
եւ
ՍՏԵՓԱՆ ՔԷՕՐՕՂԼԵԱՆ
Ամուսնացած

Փարիզ, Յունիս 4, 1978

Իրենց աղջկան՝ Թագուհիի ամուսնութեան ուրախ առթիւ, Տէր եւ Տիկին Աւագեան հետեւեալ նուէրները կ'ընեն.—
200 Ֆր. *Կեսարիոյ Հայր. Միութեան,* 200 *Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին,* 200 *Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդին,* 200 *Հ. Ց. Դ. Փոթորիկ խումբին* (սոսնձել «Ճառաջ»էն) եւ 200 Ֆր. Ճառաջ»ին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի.—

Ողբ. Մակի Գասպարեանի թաղման առթիւ Տէր եւ Տիկ. Մանուկ Մարկոսեան, Տէր եւ Տիկ. Մասիս Աւետեան 50ական Ֆ., Յովհ. Ցակոբեանի հոգեհանգստեան առթիւ այրի Տիկ. Ամելիա Ցակոբեան, Տէր եւ Տիկ. Ցարութիւն Աւլանեան 50ական, Նահատակաց հոգեհանգստեան առթիւ Տիկ. Տէր–Սահակեան 40, Ալիս Մարգարեանի հոգեհանգստեան առթիւ Տիկ. Տէյիրմէնճեան 10, Օր. Իվոն Տէյիրմէնճեան 50, Հայկանոյշ Մամալեանի հոգեհանգստեան առթիւ Տէր եւ Տիկ. Հայկ Մկրտիչեան 50, Նուէր Զատկուան առթիւ Տիկ. Անկիսեան 20, Տիկ. Նուարդ Թոխթխեան, Պր. Հայկ Մարգարեան 10ական, Տէր եւ Տիկ. Նշան Քեհեաեան 25, Օր. Արզումանեան, Տիկ. Խաչատուրեան 20ական, Տիկ. Քասքաեան 30, Տիկ. Ազնիւ Տէրտէրեան 50 Ֆր.։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ 60ԱՄԵԱԿԸ

[ՄԱՅԻՍ 28, 1918]

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ « Անկախութեան 60ամեակի Կոմիտէին» կիրակի, Յունիս 11, ժամը 15ին, Սէն–Մարթէն տ'Էռի Սալ տէ Ֆէթը։
կը խօսի

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինի իրենց մասն ակցութիւնը կը բերեն գաղութին կարող ուժերը եւ՝
Տէսինի Մշակոյթի Տան Անի նուագախումբը
ԽՆԶՈՑՔ.— Ճոխ պիւֆէ

Sonia Coumryantz
a le plaisir de vous annoncer l'ouverture de l'Agence

OPTIMA Tours

67-69, RUE QUINCAMPOIX
(Ange, Rue Rambuteau)
75004 Paris — Tél. : 274-27-20
Métro : Etienne Marcel ou Rambuteau (licence A 946

A LYON
MAGUY KALOUSTIAN
OPERATOURS, 45 Rue Edouard Herriot, 69002 Lyon, Tél. : 42-10-24

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐ ՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ
կ'ոգեկոչէ

ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ 100ԱՄԵԱԿԸ
կիրակի, Յունիս 11, ժամը 16ին «Ալեֆ Մաւուկեան» Մշակութային կեդրոն
118, Rue de Courcelles — 75017 Paris (Métro : Courcelles)
Նախագահութեամբ՝ ՀԵՐՄԻՆԷ ԴԱԼՈՒՍՏԵԱՆԻ
կը խօսին՝
ԿԱՐԻԿ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ եւ ՎԱՀ ԴԱՆ ԿՈՄԻԿԵԱՆ (Պոլսէն)
Կ'արտասանեն՝ ՍԻԼՎԱ ԿՈՄԻԿԵԱՆ (Պոլսէն) եւ ԱՆԱՀԻՏ ՏԷՎՐԻՆԵԱՆ
Երաժշտական բաժին՝ Մարիճ եւ Սիլվա ՊՈՒՃԻԿԱՆԵԱՆ
Մուտքը Ազատ է

ANCIENS ELEVES MOORAT - RAPHAEL

Grande Fête Champêtre annuelle

11 Juin, Dimanche, à partir de 11 heures dans les jardins du Collège

(ou en cas de pluie dans la salle), 26, Rue Troyon — SEVRES

Avec : BEDIK — Duo HARTAR — l'ensemble folklorique NAVASART

Orchestre BERNARD DEDEJIAN

Le chanteur NORAIR

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ՖԻԼՄԵՐՈՒ ՄԵԾ ՅՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

կազմակերպած
ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒՅԹ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Փարիզի մասնաճիւղի կողմէ
ողբացեալ հայրենական արուեստագէտ
ԱՐՄԱՆ ԿՈՒՐԻԿԵԱՆԻ
ծննդեան 80րդ տարեդարձին առթիւ
Ուրբաթ, Յունիս 9
ժամը ճիշդ 20·45ին

MUSEE GUIMET
6, Place d'Iena — 75016 Paris
(Métro : Iena)

« ԿԱՐԻՆԷ »

երգախառն գունաւոր մեծ ֆիլմը
եւ առաջին անգամ ըլլալով, երկու վաւերագրական ֆիլմեր՝
«ԳԵՂԱՐԴ» և «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊՏՈՒՂՆԵՐ»
Մատչելու մասնակցութիւն 15 *ֆրանք*

Points de vente des billets :

U.C.F.A.F. 6, Cité du Wauxhall Paris (10e)
BALTAIAN 27, Rue Bleue, Paris (9e)
PALOUYAN, 9, Rue de Trévise, Paris 9e
et auprès des membres de l'Association

LA MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE
présente pour la première fois à ALFORTVILLE

un concert

avec le Groupe de Pop-Music arménienne

ZARTONG

le Samedi 10 Juin à 21 heures
Grande Salle du Complexe Sportif LEO-LAGRANGE
Rue Etienne Dolet
près de la Place Carnot

×

En première partie
L'ENSEMBLE MUSICAL ARMENIEN de TRADITION POPULAIRE
Vocal et instrumental)

Entré : 25 F. — Etudiants : 15 F.

Autobus 103 — descendre à Etienne Dolet

Réservations : 378-09-66 et 376-90-86

Imprimé sur les presses du Journal «Har atch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
7
MERCREDI
7 JUIN
1978

LE NUMERO 1,60 F

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 200 Ֆ. Վեցամսեայ 110 Ֆ.
Արտասահման Տար. 230 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 60

53ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.135

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

53e ANNÉE — N° 14.135

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Իր քաղաքագրական տարվիցը

«Ցառաջ»ի ծնունդին վերջին վկան էր, զոր թաղեցինք տարի մը առաջ, փարիզեան արուարձանի մը, փոքրիկ գերեզմանատունը։ Եման մեր ժողովուրդին կէ – սին, մեր մեռելներն ալ մնացին տարագիր ու ափիւռքի գերեզմանատունները իրենց գիրկն ամփոփեցին ամէն մէկ Հայու հետ՝ քիչ մը Հայութիւն։

Հրանտ – Սամուէլի մահր ծանր կշռեց, մանաւանդ, այս թերթին վրայ։ Մահերուն հետ, հարկ է հաշտուիլ, մանաւանդ երբ գացողը կը պատկանի սերունդի մը, որ իր կեանքի լաւին է հասած արդէն։ Բայց կարեւորը տարիքը չէ այլ՝ անձը։ Ու երբ, մեռնողը Հրանտ – Սամուէլի նման անձ մըն է, մահը, միշտ կանխահաս է։

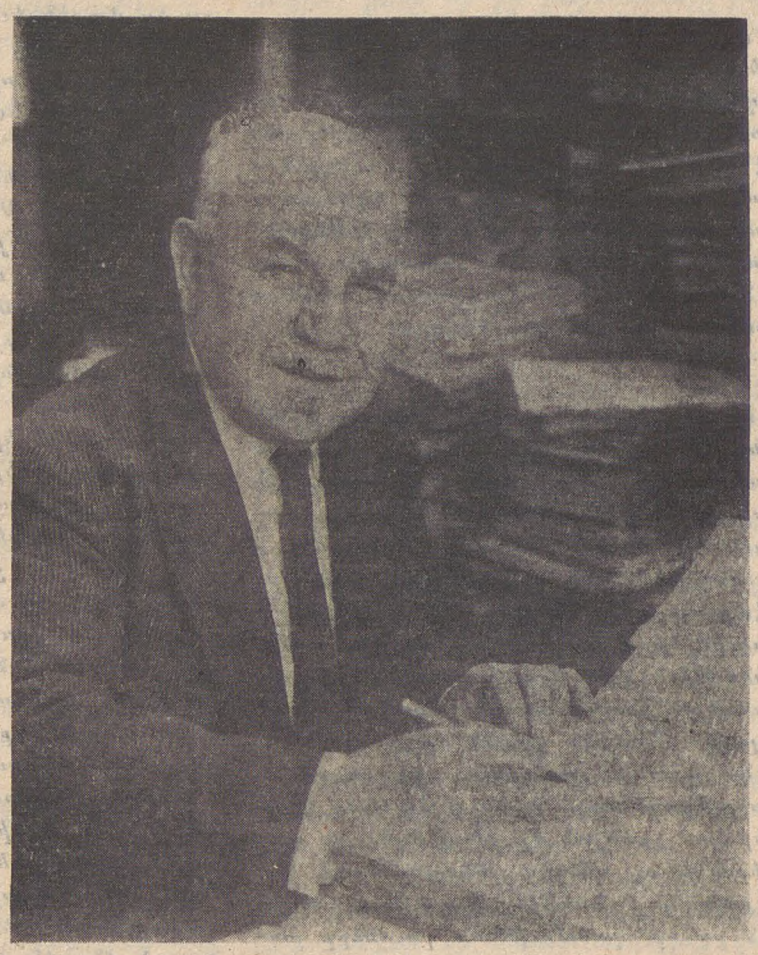
Գիտէինք թէ որքան մեծ պիտի ըլլայ մեզի համար, իր բացակայութեան ստեղծած պարապը։ Ու ոչ միայն մեզի, այլեւ բոլոր անոնց որոնք զիտակից էին թէ որքան անհրաժեշտ էր իր ներկայութիւնը, իբրեւ արթուն պահակը մեր դատին։ Ոչինչ կը սպրդէր իր սուր նայուածքէն, անցեալի ոչ մէկ դէպք կը վրիպէր իր արտակարգ յիշողութենէն եւ ոչ ոք կըրնար առանց կարգի կանչուելու սխալ մը կամ անտեսում մը տեղաւորել Հայոց պատմութեան կամ դատին որեւէ դրութեան մէջ։ Հիմա չկայ այլեւս Հայ Դատի ոստիկանը։ Ու ասպարէզը աւելի բաց է։

Անպատճառ չտեսարան Հայոց հին թէ նոր պատմութեան, նման բոլորիս, որոնք կը կը խորհին թէ մահը, միշտ ուրիշներուն համար է, չզրեց ո՛չ իր այնքան չահեկան յուշերը, ոչ ալ Հայ Դատի պատմութիւն մը։ Չկրցանք համոզել։ Գուցէ դեր խաղայ նաեւ հրապարակագրի իր խառնուածքը։ Նման Շաւարշին, աւելի առակ էր հեւ ի հեւ, օրը օրին աշխատանքի քան մնայուն գործ մր տալու։ Սկզբունքով դէմ չէր, բայց կը խորհէր որ դեռ ժամանակ ունի։ Մեզմէ ոչ մէկը կ'ուզէ հաշտուիլ որ ժամանակ չունի, որ ապագան ի՛րը չէ, որ՝ վաղը չկայ իբեն համար։ Ու Հրանտ – Սամուէլ հետը տարաւ իր պիտցածն ու ապրածը։ «Ցառաջ»ի հաւատքածոները փրկեցին անչուշտ իր գիտացածէն մեծ մաս մը, բայց ոչինչ մնաց իր «ապրուած օրեր»էն, իր կեանքէն, այնքան լեցուն չահեկան դրուագներով։

Ամբաստանան մէջ էր, հազիւ երկու տարի առաջ, երբ սկսաւ ոգեւորութեամբ պատմել իր ձերբակալութիւնը Պոլիս, իբր պատասխանատու խմբագիր «Ժամանակ»ի, ուր լոյս տեսած էր Օտեանի մէկ առտը, փիէր Լոթիի դէմ։ Բոլորս միաբերան՝ «դրեցէ՛ք» գոչեցինք։ «Այո, պէտք է դրեմ» ըսաւ։

Ուխտած էր, Շաւարշի դագաղին առջեւ, հաւատարիմ մնալ «Ցառաջ»ին, ինչպէս ինք իսկ կը վերյիշէր «Ցառաջ 50»ի մէջ բերած իր վկայութեամբ։ Ու մնաց հաւատարիմ մինչեւ մահը։ Արդէն միայն մահը կրնար վինքը բաժնել այս թերթէն, որ իր հարազատն էր, քանի հարազատ էին իրեն, անոր գաղափարականն ու ոգին։ Ինչպէս ինք, յաճախ կ'ըսէր, Շաւարշի մահուան տարելիցներուն, այսօր, մենք եւս, կրնանք ըսել իրեն համար թէ հողին կը հրճուի, հաւանաբար, անդենականին մէջ, տեսնելով որ, ոչ միայն իր հաւատարիմ հիներով այլեւ հարստացած երիտասարդ նոր ուժերով, «Ցառաջ», անչեզօքէն կը շարունակէ այն ճամբան, զոր գծած է իր հիմնադիրը, աւելի քան երբեք հաւատարիմ իր հաւատոյ հանգանակին՝ տակա՛լ։

«ՑԱՌԱՋ»

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ
24. 2. 1891
7. 6. 1977

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԱՏՐԻՏԻ ՄԱՀԱՓՈՐՁԷՆ ԵՏՔ

ՀԱՑԿ. ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ ՄԸ «ՎԵՐՋԻՆ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ» ՏՈՒԵՐ Է ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆՑ

Ցունիս 5ին Թուրքիա փոխադրուած են Մատրիտի մահափորձին զոհ գացած Թուրք դեսպանին կնոջ եւ եղբօր մարմինները։ Մոնտի հրատարակած Ա. Էֆ. փէ.ի հեռագրին համաձայն, քննութիւնը թոյլ տուած է ճշդել որ մահափորձին հեղինակները երեք երիտասարդներ էին 18էն 21 տարեկան, որոնք գնդացիր եւ ատրճանակ գործածած են (ատրճանակը գտնուած է)։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, Ա. Էֆ. փէ.ի Պէյրութի գրասենեակին հեռաձայնող մը զեկոյց մը կարդացած է, ուր « Հայաստանի Ազատագրման համար Հայկ. Գաղտնի Բանակ» մը «վերջին ազդարարութիւն մը կ'ուղղէ Ֆրանսական իշխանութեանց, որոնցմէ կը պահանջէ դադրեցնել Ֆրանսա ապրող հայկ. գաղութներու հալածանքը »։

Միւս կողմէ դէպքին մասին, Պոլսոյ թերթերը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտան.—

« Ականատես վկաներ մանրամասնու – թիւններ կուտան մահափորձին չուրջ։ Դէպքը պատահեցաւ Ուրբաթ, կէսօրին մօտ, ինքնաշարժը դուրս ելաւ Թրքական դեսպանատան պարտէզէն, եւ պահ մը վերջ դէպքը պատահեցաւ, երեք անծանօթ երիտասարդներ որոնք պլուզնիճ հագած էին եւ գործաւորներու յատուկ բանկոններ, յանկարծ կրակ բացին ինքնաշարժին վրայ, երկու մեծ պողոտաներու միացման կէտին չուրջ։ Ահաբեկիչները դէպքէն ետք վազելով փախան, աւելի վերջ գտնուեցաւ իրենց ինքնաշարժը, որ կը կրէր Ֆորտ Ֆիէսթա վաճառանիշը։ Պալճըօղլու անմիջապէս մեռաւ, Տիկին Գունէրալփ եւ սպանացի շարժավարը՝ իրենց փոխադրուած հիւանդանոցին մէջ։ Սպանական ոստիկանութիւնը իսկոյն քննութեան ձեռնարկեց, եւ տասը պարպուած փամփուշտներ գտաւ դէպքին վայրը։ Ցայտնի է որ մահափորձին բուն թիրախը մեծ դեսպան Գունէրալփն էր, եւ անոր զոհ գացին Տիկին Գունէրալփ, իր երէց եղբայրը, Պէչիր Պալճըօղլու եւ սպանացի շարժավարը։ Պալճըօղլու ուզած էր պատյոի մը ելլել իր քրոջը հետ եւ գայն տանիլ Մատրիտի համբաւաւոր փրատօ թանգարանը, երբ ենթարկուե – ցաւ դինեալ յարձակումին »։

Միւս այս մահափորձին առթիւ, Հիւրրիէթ հետեւեալը կը գրէր Շաբաթ, Ցունիս 3ի իր թիւին մէջ.— « Տարօրինակ զուգադիպութիւն մը պէտք է ընդգծել այս առթիւ։ Քիւրքիանու երկու օր առաջ Նիւ Եորքի մէջ տեսակցած է հայ ղեկավար դէմքերու հետ։ Այս ալ յատկանշական է։ Մինչ այդ, Աթէնքի ձայնասփիւռը չատ կարճ ձեւով մը տուաւ մահափորձի լուրը։

« Ակէ զատ, պրոյց կը չրջի թէ ահաբեկիչները պիտի սպաննեն Պելժիոյ Թուրք դեսպանն ալ։ Քանի մը օր առաջ, Էնթերփոլը ձեռք ձգած էր կարգ մը փաստաթուղթեր, որոնց համաձայն Մատրիտի եւ Պելժիոյ Թուրք դեսպաններն ալ պիտի սպաննուէին։ Այս փաստաթուղթերը գտնուած էին Գերմանիոյ մէջ ձերբակալուած Պաղեստինցիի մը վրայէն։ անցագրին վրայ յունական կիպրոսի կնիքը կար։ Իր գովչն գտնուած ցանկին մէջ կարգ մը Թուրք անուանի մարդիկ արձանագրուած էին։ Այս ցանկին մէջ կային Մատրիտի եւ Պրիւսէլի Թուրք դեսպաններու անուններն ալ »։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌԸՆՈՑԻ մէջ գործադուլական չար – ժումները, որ մասնակի բնոյթ ունէին սկիզբը, ծաւալեցան եւ բաւական մեծ համեմատութիւններ առին։ Բանուորները գրաւեցին Քլէոնի գործատունը, ուր տուն – տեղ եղած էին մինչեւ երեքշաբթի առաւօտ երբ ոստիկանութիւնը եկաւ գործադրելու Ռուանի դատարանին վճիռը, որ կը հրահանգէր գործատան պարպումը։ Ռեժին ինք փակել Քլէնի գործատունը մինչեւ Հինգշաբթի։ Բանուորները կ'ուզեն բանակցութիւնները վեր – սկսիլ բայց տնօրէնութիւնը կ'ուզէ որ նախ բնականոն վիճակը վերահաստատուի։ Ըստնօ կ'ըսէ թէ « խնդիրներ » չի կրնար ընել եւ տեղի տալ պահանջուած յաւելումներուն։ Յարդ յայտնած է արդէն ապահովել աշխատանքը։ Կ'ըսէ նաեւ թէ չարժումը փոքրամասնութեան մը գործն է։ Բանուորներն ալ կը յայտնեն որ տնօրէնութիւնը տեղի պիտի տայ, որովհետեւ Ռընօ 18ի մեծ ապսպրանքներ կան։

ԹՈՒՐԲԻՆ կը զարգացնէ իր յարաբերութիւնները « ձախ » երկիրներու հետ եւ էճեվիթ Մոսկուա երթալէ առաջ, դիւանագիտական յարաբերութիւն հաստատած է Քուպայի եւ Վիէթնամի հետ։ Երկուշաբթի ալ Անգարա կը ժամանէ Ջինտաստանի Արտաքին նախարարը։

ԺՈՐԺ ՄԱՒՐԵԼ խօսելով աւելի քան հարիւր հազար երիտասարդի առջեւ (Ալան – Կառաի դաշտահանդէսին) դատապարտեց այլախոհները բայց չհշտեց «Պիտի չարտաքսենք, թէեւ կանոնագիրը մեզի այդ իրաւունքը կուտայ, բայց չենք ուզեր վարչական որոշումներ տալ քաղաքական հարցերու»։

ԳԱԲԱՄԱՆԼԻՍ ոչ – յարձակողական դաշինքի մը կնքումը առաջարկեց Թուրքիոյ։ Ըսաւ թէ 1976 Ապրիլին ալ նման առաջարկ մը ըրած է եւ սկիզբը Թուրքիա ընդունած է ապա միտքը փոխած։ Իճէվիտ ըսաւ թէ դրական քայլ մըն է եւ նկատի կ'առնէ այդ գաղափարը։

ՄՈՍԿՈՒԱ երկու Ամերիկացի արտաքսած է որոնց ընթացքը «անընդունելի» նկատուած է։ Կիեւի « Մ. Նահանգներու Գիւղատնտեսութեան » ցուցահանդէսին երկու առաջնորդներն են « որոնք ցուցահանդէսը այցելողներուն մօտ Մորփ. Միութեան թշնամի աշխատանք տարեր են »։

ՕՌՈՒՐ (եւ փարի – Թիւրքը) դնողին ինքնութիւնը չատ յայտնի չէ, բայց կ'ըսուի թէ դնորդ Քոնտրսիոմին եւսին, իշխանութիւնը կայ քանի սկիզբի յաճախորդները քաշուած են։ Ատոնցմէ մէկն էր Տասօ (որու եռեւ ալ Շերաքի չուքը կը տեսնուի եղեր...)։ Ներկայիս Օռռո 260 հազար օրինակ կը ցրուէ բայց բաժանորդներու եւ հատավաճառութեան թիւը 200 հազարը չանցնիր եւ 1977ին արձանագրած բացը 15 միլիոն էր։ Բլեման – այէն Պուտաք, Օռռո չատ վերիվայրումներ տեսած է։ Բայց յաճախ կը մոռցուի որ Զոլայի « Կ'ամբաստանեմ »ի Օռռոը եւ այսօրուանը բոլորովին նոյնը չեն քանի առաջինը ծնած 1897ին, անանկացած է 1904ին եւ Բլեմանսօ ալ քաշուած 1906ին։ Գալով Թերթին վերջնապէս կը դադրի 1914ին։ Իսկ այսօրուան Օռռոը, ծնած է դիմադրութեան չրջանին եւ հրապարակ եկած 1944ին։ 1951ին Պուտաք գրնած է հազար բաժնեթուղթերուն 743ը տնօրէնութիւնը ձգելով հիմնադրին՝ Լաղիւրիքի։

ՆԱՒԱԳԱՀ ԳՈՐԹԸՐ խորհրդարականներու հետ հանդիպման մը ընթացքին Սպիտակ Տուն, յայտարարած է թէ Թուրքիոյ դինարգելը ստիպողաբար պէտք է վերնայ։ Գործը կ'ըսէ թէ « Մեզի համար ալ լաւ չէ, որ մնայ, եւ նաեւ Միջերկրականի եւ Եւրոպայի խաղաղութեան »։

ՏՈԼՍՏՈՑԻ գործերը 22 հատորով եւ մէկ միլիոն տպաքանակով լոյս պիտի տեսնեն Մորհ. Միութիւն, ինչ որ առանձին անգամ կը պատահի երբ նկատի առնուի տպաքանակը։ Բոլշեւիկեան յեղափոխութենէն առաջ, Տոլստոյի գործերուն տպաքանակը 3էն 5 հազարը չէ անցած։ Լենինի նախընտրած ընթերցումն էր։

ՄԵՐ ԱՐԹՈՒՆ ՊԱՀԱԿՆ ԷՐ ԱՆ

Իր մահէն առաջ գիտէինք որ ղժուար պիտի ըլլար ինքը փոխարինելը: Ասոյ կուտայինք նման մտածումներէ ետք կար ինքը լեցուն կեանքով եւ գիտութեամբ: Հանգիստ էինք եւ չէինք կրնար հաւատալ որ կրնայ... մեկնիլ եւ լքել մեզ մեր բախտին: Իրմով կը հարստանար մեր մտքի ու գործի հորիզոնը:

Գիտէինք, որ մեր չգիտցածը գիտէր: Հոն էր ինք, « Լատինական Թաղին » մէջ բազմած, արթուն պահակը՝ մեր հոգեկան եւ իմացական արժէքներուն: Կրնայինք անփոյթ՝ սխալներ գործել, բայց գի – տակցութիւնը ունէինք որ աներեւոյթ սանձ մը կար մեր սայթաքումները չափաւորող:

Եզակի դէմք մը՝ Հրանտ – Սամուէլ: Իր մասին խօսելով, կը խորացնենք մեր վէրքը: Աւելի զգալի կը դառնայ իր բացակայութիւնը: « Գերեզմանները անխոխարինելի մարդոցմով լեցուած են » կ'ըսէ իմաստուն մը, որոշ հեգնանքով, քանի կեանքը կը շարունակուի եւ արեւը կը խայտայ երկինքին վրայ: Մեր տարա – պայման կեանքին անծանօթ եղած ըլլալու է այդ իմաստունը: Մենք գիտենք արժէքը մեզմէ անվերջ բաժնուած եզակի դէմքերուն:

Սփիւռքի հայ մամուլը իրմով կորսընցուց առաջնորդող գրիչը որուն համար հայ լեզուն ու պատմութիւնը գաղտնիք չունէին: Շաւարշ Միսաքեանի մահէն ետք գարձաւ պատգամաբերը այս թերթին ու մինչեւ իր վերջին չունչը ծառայեց հայ ժողովուրդին:

Սիրուած էր բոլորէն, որովհետեւ կը զգայինք իր մէջ — հակառակ իր անսե – թեւեթ կեցուածքին, խորունկ սէրը զոր կը տածէր հանդէպ Հայութեան:

Կը յարգէինք զինքը, որովհետեւ թէ – կուզ իր անպաճոյճ արտայքինով, կը խտացնէր իր էութեամբը ու ապրումով Հայը, հպարտ՝ եւ տակաւին վճռակա – նութեամբ: Հաստատ էին իր համոզում – ները ինչպէս տակուն էին իր գրիչն ու լեզուն:

Մեծ է մեր ցաւը այսօր, որովհետեւ կը զգանք բացակայութիւնը իր խօսքին, հոս, այս էջերուն մէջ ուր դեռ շատ բաներ ունէր ըսելիք:

Հրանտ – Սամուէլ մինչեւ իր մահը պատկանեցաւ Հ. Ց. Դաշնակցութեան մեծ ընտանիքին. այդ գիտակցութեամբ ալ գործեց ի շահ վտարանդի Հայութեան:

Մեր պայմաններուն մէջ անգնահատելի է իր կորուստը՝ մեր կորուստը: Մերը այս պարագային սեղմ շրջանակի մը վերաբերուած ըլլալու մր չէ: Իր մահով Ֆրանսայի Հայութիւնը կորսնցուց ան – զուգական մտաւորական մը իսկ Արեւ – մտահայութիւնը, իր ոգին ու միտքը խըտացնող վերջին նահապետը:

Եւ ինչո՞ւ չխոստովանիլ ու կեղծ համեստութեան քօղով ծածկել նաեւ մեր հպարտութիւնը որ համկավար ազգային գործիչ Արշակ Զօպանեանին հետ եւ անկէ ետք՝ գաղութին մէջ, Հայկա – կան Դատը մարմնացնող անձը եղաւ դաշնակցական Հրանտ – Սամուէլը: Անկասկած երկուքն ալ իրենց պատուոյ տեղը ունին Հայ Դատին նուիրումով ծառա – յողներու պանթէոնին մէջ:

Շատեր պիտի ուզէին պատմութեան անցնիլ: Հրապարիչ եւ քաջողական պատկառելի բառ մըն է պատմութիւն կոչուածը: Ծածուկ խորհուրդ մը կը պարունակէ: Ամէն անցեալ, ամէն անհե – տացող դէմք հոն տեղ չունին: Դէպք մը, դէմք մը անոր էջերուն մէջ կ'արձանա – գրուին երբ կշիռ ունին, յատուկ առա – քինութիւն մը: Այդ տարածին մէջ տեղ գրաւելու համար հրամայական է եզակի ըլլալը: Մարդիկ կրնան մաքառումնե – րէն ապրանք վախցնել, կաշառքով ու ճարպիկութեամբ կաճառի մը մաս կապ – մել կամ չքանչան մը ձեռք ձգել, ու դեռ պիտանի ու անպէտ տիտղոսներով այ – ցեքարաեր ճոխացնել: Բայց այդ բոլորը չեն բաւեր պատմութեան դուռները բա – նալու: Ժողովրդական իմաստութիւնն ու անոր վճիռն է որ կը վաւերականացնէն դէպքի մը, դէմքի մը արժանիքները: Ջոխչ այդ մեքենան անողոք է իր ընտրու – թիւններուն մէջ: Անոնք որ մասնակցած են թաղումի մը եւ կամ տարեդարձի մը արարողութեան, կը հասկնան մեզ: Ըստ պատչաճի խօսքեր կ'ըլլան, բայց ըսողն ալ լսողն ալ գիտեն որ կատարուածը ծէս մըն է, ուր ըսուածը չէ կարեւորը, այլ բան մը ըսելը:

Գալով մեր մեծ կորուստին, ձգենք որ պատմութիւնը տայ իր վճիռը: Մինչ այդ, մենք մեր ուժերով պիտի չարու – նակենք յարգել այս թերթին մէջ իր անմոռանալի յիշատակը:

Որբացած Հրանտ – Սամուէլով, «Ցա – ռաջ» պիտի չարունակէ անշեղօրէն մեր մեծ ընկերոջ գաղափարներու արձագան – գը հանդիսանալ:

ԱՌԼԻԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ԴԵՌ ՏԱՐԻ ՄԸ ԱՌԱՋ...

Տարի մը առաջ էր, ճիշդ այս օրը, երբ իր աչքերը յաւիտենապէս կը փակէր հայ լրագրութեան վերջին Նահապետը: Եկած էր բնաշխարհէն, Նահապետ Ռուսինեանի երգած Ջէյնաղ երկիրն մեր Արմենիայէն, եւ հետը բերած էր կիլիկիոյ դաշտերուն եւ արեւին, իր ծննդավայրին յուշիկ բոյրն ու մտերմիկ ջերմութիւնը:

Սակայն ամէնէն աւելի հայրենի ոգին է, որ իր մտքին եւ սրտին հետ չըրջեցաւ ոստանէ ոստան, միշտ կենաց ծառին պէս սլացիկ, բարձրարուն եւ գալար: Պոլսէն մինչեւ Փարիզ, ժամանակի սիւնակներէն մինչեւ Յառաջի օրուան խօսքերը, 1910–ական թուականներէն մինչեւ 1977 Ապրիլ, իր գրիչը թաթաւուն արտայայտութիւնը եղաւ հայրենական չունչին: Ապրումները միշտ մնացին կենդանի: Յի – շատակները միշտ փողփղուն:

Այլ մանաւանդ մնաց անհատնում, անսպառ չափարանը հայկական դիտելիք – ներուն, նոյնիսկ ալեւոր տարիքին: Պատմութեան, դէմքերուն ամէնէն վիպք մանրամասնութիւններն անգամ ընդգծումի առարկայ դարձան իր գրչին կողմէ: Ոռոմկլեաեւ ըմբռնեց, թէ անցեալն ու ներկան զօդուած, շաղախուած են իրարու հետ բոլոր այն ժողովուրդներուն համար, որոնք վճռած են ապագան պիրկ բազուկներով բռնել: Գալիքը դիմաւորել յաւատու տրամադրութիւններով, բայց մանաւանդ երբեք չընկճուիլ կեանքին չոր ու դաժան հարուածներուն տակ:

Անցեալը խոհուն դաստիարակ մըն է: Ներշնչումի աղբիւր է ժամանակակից եւ գալոց սերունդներուն համար: Ահա թէ ինչո՛ւ մեր ողբացեալ վեթերան ընկերոջ հայեացքները տեւական կերպով արձագանգած մնացին անցեալին վրայ, երկրին վրայ: Հոսկէ նաեւ կենարար չունչն եւ ոգին, որոնք տարածուելով՝ մեր դիտակական եւ ենթագիտակցական աշխարհները իրենց հակակշռին տակ պահեցին:

Մինչեւ վերջին տրոփը իր սրտին, մնաց գաղափարի եւ տեսլականի մարդը: Իր ժողովուրդին ձգտումներուն, քաղաքական եւ ընկերային իտէալներուն, ազգային տենչերուն խտացումը տեսաւ Հ. Ց. Դաշնակցութեան մէջ, իր երիտասարդութեան օրերէն իսկ: Եւ ցմահ մնաց հաւատարիմ գինուորագրեալը Հայութեան այդ մեծ կազմակերպութեան:

Յառաջը իրեն համար եղաւ տուն մը՝ սրտակից եւ գաղափարակից: Շ.ի հիմնած եւ անոր մահէն ետք նոյն խանդով դեռ չարունակուող այս օրաթերթին մէջ գտաւ մտերմութիւնը իր համոզումնե – րուն, մարդկային եւ ազգային իր յղացքներուն: Եւ ինք իր կարգին, յատկապէս օրուան խօսքերու սիւնակներով, Դաշնակցութեան գաղափարախօսութիւնը վայելքով դրօշի մը վերածեց ամէն առիթով: Մեր վաստակաւոր ընկերոջ հայեացքները միշտ ուղղուած էին դէպի Արեւելք, ուր ան ծնած էր, ուր ան ունեցաւ տառապանքներ, ուր ան ունեցաւ յաղթանակներ: Ուր ան ունեցաւ ամէն ինչ եւ ուր ան ունեցաւ ամէն ինչ:

Ան ունեցաւ ամէն ինչ, բայց ամէնէն աւելի ունեցաւ հայրենի ոգին, որ իր մտքին եւ սրտին հետ չըրջեցաւ ոստանէ ոստան, միշտ կենաց ծառին պէս սլացիկ, բարձրարուն եւ գալար: Պոլսէն մինչեւ Փարիզ, ժամանակի սիւնակներէն մինչեւ Յառաջի օրուան խօսքերը, 1910–ական թուականներէն մինչեւ 1977 Ապրիլ, իր գրիչը թաթաւուն արտայայտութիւնը եղաւ հայրենական չունչին: Ապրումները միշտ մնացին կենդանի: Յիշատակները միշտ փողփղուն:

Այլ մանաւանդ մնաց անհատնում, անսպառ չափարանը հայկական դիտելիք – ներուն, նոյնիսկ ալեւոր տարիքին: Պատմութեան, դէմքերուն ամէնէն վիպք մանրամասնութիւններն անգամ ընդգծումի առարկայ դարձան իր գրչին կողմէ: Ոռոմկլեաեւ ըմբռնեց, թէ անցեալն ու ներկան զօդուած, շաղախուած են իրարու հետ բոլոր այն ժողովուրդներուն համար, որոնք վճռած են ապագան պիրկ բազուկներով բռնել: Գալիքը դիմաւորել յաւատու տրամադրութիւններով, բայց մանաւանդ երբեք չընկճուիլ կեանքին չոր ու դաժան հարուածներուն տակ:

Անցեալը խոհուն դաստիարակ մըն է: Ներշնչումի աղբիւր է ժամանակակից եւ գալոց սերունդներուն համար: Ահա թէ ինչո՛ւ մեր ողբացեալ վեթերան ընկերոջ հայեացքները տեւական կերպով արձագանգած մնացին անցեալին վրայ, երկրին վրայ: Հոսկէ նաեւ կենարար չունչն եւ ոգին, որոնք տարածուելով՝ մեր դիտակական եւ ենթագիտակցական աշխարհները իրենց հակակշռին տակ պահեցին:

Մինչեւ վերջին տրոփը իր սրտին, մնաց գաղափարի եւ տեսլականի մարդը: Իր ժողովուրդին ձգտումներուն, քաղաքական եւ ընկերային իտէալներուն, ազգային տենչերուն խտացումը տեսաւ Հ. Ց. Դաշնակցութեան մէջ, իր երիտասարդութեան օրերէն իսկ: Եւ ցմահ մնաց հաւատարիմ գինուորագրեալը Հայութեան այդ մեծ կազմակերպութեան:

Յառաջը իրեն համար եղաւ տուն մը՝ սրտակից եւ գաղափարակից: Շ.ի հիմնած եւ անոր մահէն ետք նոյն խանդով դեռ չարունակուող այս օրաթերթին մէջ գտաւ մտերմութիւնը իր համոզումնե – րուն, մարդկային եւ ազգային իր յղացքներուն: Եւ ինք իր կարգին, յատկապէս օրուան խօսքերու սիւնակներով, Դաշնակցութեան գաղափարախօսութիւնը վայելքով դրօշի մը վերածեց ամէն առիթով: Մեր վաստակաւոր ընկերոջ հայեացքները միշտ ուղղուած էին դէպի Արեւելք, ուր ան ծնած էր, ուր ան ունեցաւ տառապանքներ, ուր ան ունեցաւ յաղթանակներ: Ուր ան ունեցաւ ամէն ինչ եւ ուր ան ունեցաւ ամէն ինչ:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼԻ ՑԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՁՇՄԱՐԻՏ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆԸ

Ժ.Ը. դարու Ֆրանսացի հռչակաւոր իմաստասէրը՝ Մոնթեսքիէօ կը գրէր.– « Մեծ գործեր կատարելու համար, անհրաժեշտ չէ մեծ հանճար մը ըլլալ, անհրաժեշտ չէ մարդոցմէ վեր ըլլալ, պէտք է ըլլալ անոնց հետ »:

Հրանտ – Սամուէլ իր ամբողջ կեանքի ընթացքին որպէս զաղափարական գործիչ, գործիչ, քարոզիչ, ներկայացուցիչ, ղեկավար եւ հրապարակագիր եղաւ իր ժողովուրդին եւ մարզոց մէջ: Հ. Ց. Դաշնակցութեան ճամբով ու անոր ընդմէջէն ծառայեց հայ ժողովուրդին, ապրեցաւ ամէնէն ամբողջական ապրումով անոր ցաւերն ու կարիքները, անոր գերագոյն ձգտումներն ու իրաւունքները որոնք լեցուցին իր բովանդակ էութիւնը՝ կապ մելով իր մտքի եւ հոգիի առօրեան:

Տասնեակ տարիներ իր հրապարակագրական վաստակով, Հրանտ – Սամուէլ հանդիսացաւ Դաշնակցական եւ ընդհանրապէս հայ մամուլի մշտահոս եւ թանկագին գրիչներէն մին, ըլլալով առօրեայ ներկայութիւն հայ կեանքէն ներս, ըլլալով մարզոց մէջ:

Ահաւասիկ կարեւորութիւնը եւ մեծութիւնը իր գործին, իր անձին, նամանաւանդ որ ան իր ողջութեան երբեք չդադրեցաւ տեսնել մեծութիւնը իր անձին մէջ, զայն նկատել որպէս իր կամաւոր սպասարկուի բնական պարտականութիւնը:

Այդչէն իսկ տարի մը:

Ժամանակը կը տանի անհերեւակայելի արագութեամբ եւ նաեւ անտարբերութեամբ, առանց յետ ակնարկի, յետ քայ-

---

«ՑԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԱՀԱԲԵԿԻԶ

Գրեց՝ ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ

×

Տղան ուզեց ելլել պահակած տեղէն բայց չկրցաւ: Ցեղոյ հայրը մեռեր էր եկեղեցին, աղօթած տեղը Շաբաթ երեկոյ մը մարդիկ միշտ երեկոյեան կը մեռնին մըտածեր էր ու տակէ ետք մէկիկ – մէկիկ այդ գոյնզգոյն, ծռած, անտէր մարդիկը կորսուեր էին եաին ձգած լքուած բառեր, կարօտներ ու հաւանաբար հազարաւոր չըսուած խօսքեր որոնց հետ ապրեր էր ինք մինչեւ երիտասարդութիւն, չուզելով մեծնալ ու փոխուիլ, նմանիլ ոեւէ մէկուն: Ինչքա՛ն սէրեր կային պահուած տակաւին...:

Տօրիս զգաց որ Աբթըը կը բարկանար, ճակտի երակը կը ցցուէր, վարի շրթունքը կը խածնէր: Հաճոյքի սարսուռ մը անցաւ վրայէն: Եթէ կար անկեղծ, բացարձակ ոեր աշխարհի վրայ՝ ո՞ւր պիտի պահուըտէր տակէ վերջ, անկողինները առանձնութենէն դուրս: Աբթըը գոեր էր ինքզինքը:

— Կեցիր, կեցիր բարեկամ, դեռ մի երթար, շատ ըսելիք կայ դեռ, պառկէ հէյէ:

Տղան Տօրիսին կը նայէր, առաջին անգամ ըլլալով: Փորձեց ժպտիլ բայց արդէն անոր ուշադրութիւնը հեռացեր էր:

— Տիպլոմա միպլոմա չունիմ ես, քիչ կը խօսիմ՝ ամա չիտակէ չիտակ կը խօսիմ, տոքթոր... ձեր ճառերը շատ լսեր ենք անանկ որ ինծի մի կլլեցնեն... դուն այլեւս ըսելիք չունիս ոչ ալ ընելիք... ասքան առեն տղային մարը լացուցիք ձեր խօսքերով, ա՛լ կը բաւէ:

Դժուարութեամբ նստաւ երկնցած տեղէն: Բառերը տարօրինակ թեթեւութիւն մը ստացեր էին բերնին մէջ, կորսնցուցած իրենց կիրքը, չեշտը, մաս չէին կազմեր իր արդիւնած անձին մէջը պարապ ըլլալու է մտածեց Տօրիս երբ խօսի՝ կը տկարանայ: Այդ վայրկեանին ոստիկանական օձոյի մը ահա զանգը ալիք-ալիք ողողեց սենեակը: Բոլոր աչքերը դուռ ուղղուեցան, յետոյ գիրար փնտռեցին, իրար կառչած ու պրկուած մինչեւ ձայնին անհետանալը: Ցեղոյ լռութիւնը ետ հոսեցաւ երեք կղզիներուն չուրջ բայց մնաց պրկումին անձկութիւնը: Վայրկեան մը վերջ Աբթըը ոչքն էր կացութեան, նոյնիսկ բարկութիւնը զսպած էր:

— ... Տեսեր եմ այդ մարդը, անցեալ տարի ղրկեցին Թուրքիայէն, հոս Ֆիլատելֆիա բարեկամ ունի, քովը կուգայ ուխքէնտներուն, կարճ, խնդումերես մարդ մըն է, թէնիս կը խաղայ Պրին Մոռ ամէն չաբաթ կէսօրէ ետք... չես ըսեր որ Թուրք է... գո՞ւն ինչպէս վիրաւորուեցար:

Պարզ հետաքրքրութիւն էր անշուշտ ու չպատասխանեց: Տօրիս չէր հասկնար ըսուածները, սակայն ղայց տղուն հոգայ, կոշտ արհամարհանքը պղպեօ որքա՞ն էաջ է անցուր մտքէն նայելով հիմա անոր աչքերուն պղպեօ որքա՞ն ստղամարդ է չարունակելով, փորձելով հասնիլ հոն ուր Աբթըը չէր կրնար թափանցել:

— Շո՛ւնը:

Աբթըը լռեցաւ, ջղային ու կարճ:

— Հայրս ատանկ կը խօսէր... եւ կամաւոր մարդ էր, գացած էր Կիլիկիա քան տարեկանին, կռուած էր Թուրքերուն դէմ, բռնուած, բանտ ինկած ու փախած, ալ ինչ գիտնամ... Հայութեան համար զոհուած էր, հէ՛, ոչ թէ ձեզի պէս անմեղ մարդիկ մուքին մէջ ապահով, վաղը միւս օր օդանաւ կը պայթեցնէք... քանի՞ կը վճարեն ձեզի Թուրքի վրայ:

Տօրիս քակեց մարմինը, վար սահեցաւ, դանդաղ ճօճումով քալեց սեղան, խմիչքմը պատրաստեց: Համակրա՞նք — խորհրդանշներով, կոպիտ, անպէտ բերանով, մահը դիմաւորած, չօշափած նիհար մարմնին վրայ հաւանաբար հասարակ ոճրագործ մըն է կամ խենթ խոհափոր մատճեց տարի մըն ալ կեանք ունի թերեւս ու տեղը կը նատէր երբ Աբթըը սկսաւ խօսիլ: Համայնած՝ դիտեց — ուժը, հասարակչռուած նախազգաստիւնները, լեզուին որակը, մտածումին զուսպ կերպը, լայն ճակատը, փայլուն ակնոցները, նուրբ քիթը...: Գերազանցութիւնը աչքառու էր:

— Գոնէ մարդը պատճառ ունէր սպանելու, կը ճանչնար Թուրքը, չարդ ու ոբրանոց տեսած էր... գո՞ւք ինչ դիտէք, ձեր ամբողջ վրէժը կեղծ է, սուտ է... ոչ մէկ խոչընդոտ ունիք, անպատասխանատու գործիքներ էք ուրիշներուն ձեռքը, երկու — երեք Թուրք դեսպան սպաննելով հայրենի՞ք պիտի ազատէք, գուք, հայրենիքի՞ պիտի վերադարձնէք, գիտէք ոեւ է գիտութեան ի՛նչ ըլլալը չէք գիտեր... աւելի վնաս էք քան թէ օգուտ... վաղը քեզի ըսեն Հայ մը սպաննէ՝ կը սպաննես:

(Շար. – 6)

ՎԱՐԴԱՆ, ՅՈՒ ԱՍԿՉԱՅԱ

ԵՐԵՎԱՆԻ ՀԱՄԱՐ – ՍԱՐՈՒԽԱՆԻ ՀԱՅԱՑԱԾ ՄԱՐԴԻԿ

(Հրապ. – Սարուխան տարեկրքի մարդ)

ՍԱՐՈՒԽԱՆԻ ՀԱՅԱՑԱԾ ՄԱՐԴԻԿ

(Հրապ. – Սարուխան տարեկրքի մարդ)

ՄԱՍԻՆ ԽՈՍՎԱԾ ԵՆ ՀԱՅ ԵՎ ՕՏԱՐ ԳՐՈՂՆԵՐԸ

Ամերիկահայ գրող Ա. Ծուլիկյանը «Նոր Կեանք» շաբաթաթերթում (Պոսթըն) հրատարակած իր յօդուածում կը գրէ.

Ամերիկահայ գրականութեան մասին խօսուած ատեն, ամէն անգամ, որ կարդացած եմ հայ եւ օտար գրողներու կարծիքները, ինծի համար միշտ հետաքրքրական եղած է նկատել, թէ ինչպէս հայ գրողները կը գնահատուին օտարներու կողմէ, եւ ինչպէս օտար գրողները կը գնահատուին հայերու կողմէ։

Այրի Տիկին Աբրահամ Շահպազեան, Տէր եւ Տիկին Լըկիւլատէ եւ զաւակ – ները, Օր. Անի Շահպազեան, կի Շահ– պազեան, այրի Տիկին Վիրժինի Շահպազ– եան (Պէյրութ) եւ ընտանեկան պարա – գաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իր– րենց ամուսնոյն, հօր, մեծ–հօր, եղբօր՝

ԱԲՐԱՀԱՄ ՇԱՀՊԱԶԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 3ին, 71 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի, Յունիս 8ին, ժամը 14ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Այրի Տիկին Ասատուր Փիլեան, զա–ւակներն ու ընտանիքը ցաւով կը ծանու– ցանեն իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԱՍԱՏՈՒՐ ՓԻԼԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 5ին, 66 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի, Յունիս 8, ժամը 14ին Իսի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղե– ցին, 6 Ավընիւ Պուրկէն, Իսի ուրկէ մար– մինը կը փոխադրուի Քլամարի էնքթեր – ոմատիւնալ գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Տէր եւ Տիկին Արէն Նշանեան եւ զա– ւակները, Տէր եւ Տիկին Լուի եւ զա – ւակը, Տէր եւ Տիկին Ռիչար, այրի Տի– կին Մաքրուհի Տրէկեան, զաւակներն ու թոռները, Տէր եւ Տիկին Սերոբ Գալֆայ– եան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Արտա– շէս Ուշաղեան, այրի Տիկին Զարուհի Տէր–Ճակոբեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մելքիզ Նշանեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Սիլվի Նշանեան եւ զաւակ– ները, այրի Տիկին Ֆոնթէն ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ–մօր, քրոջ, հարսին եւ խնամիին՝

ԱՃԻԻ ՏԻԿԻՆ ԱԳԱՊԻ ՆՇԱՆԵԱՆԻ
(ծնեալ Խուպշեան)

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 1ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Շաբթի, Յունիս 7, ժամը 14·30ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, 15 Ռիւ ժան–կուժոն:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Ղազար Ղազարեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգե – հանգստեան պաշտօն կը կատարուի կի – րակի, Յունիս 11, Լիոնի Ս. Յակոբ եկե– ղեցին, իրենց քրոջ, տալոջ եւ հօրաքրոջ՝

ԱԶԱՏՈՒՀԻ ՊԱՂԼԵԱՆԻ
(ծնեալ Ղազարեան)

մահուան 42րդ տարելիցին առթիւ, մօր եւ մեծ–հօր՝

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ՂԱԶԱՐԵԱՆԻ
(ծնեալ Մերճանեան)

մահուան 8րդ տարելիցին առթիւ, հօր եւ մեծ–հօր՝

ԼԵՒՈՆ ՂԱԶԱՐԵԱՆԻ

ինչպէս նաեւ Հայաստան մեռած մօրա – քոյրերուն՝ Եւգինէ և Իսկուհի Շահ – վերդեանի, զարմիկներուն՝ Խաչիկ եւ Շնորհ Շահվերդեանի եւ սանին՝ Շանիկ Շահվերդեանի յիշատակին:

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշա – տակը յարգողներուն:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Ազատ Ալեքսանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ռուբէն Ալեքսանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ռուբէն Ալեքսանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արմէն Ալեքսանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ռուբ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
8
JEUDI
8 JUIN
1978

LE NUMERO 1,60 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 371027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար· 200 Ֆ· Վեցամսեայ 110 Ֆ·
Արտասահման Տար· 230 Ֆ· հատը 1 Ֆ· 60

53րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.136
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
53e ANNÉE — N° 14.136

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

ՌՒՆՈՑԻ զանազան գործատուներու մէջ, Քլէոնէն եւ Ֆլէմէն զատ, գործադուլի չարժումները ծայր տուին բողոքելու համար ատիկնանական միջամտութեան դէմ, Քլէոնի գործատունը պարպելու։ Նոր տարակարծութիւն կայ ասկայն ՍԿ· ՆՖ· ՏՒ· ԹԿ·ի եւ ՍԿ· ԺԿ· ԹԿ·ի միջեւ գործունէութեան չարժումներու շուրջ։

ՖՐԱՆՍԱ. աւարտականի հաւանելու յայսերը կորնցուց, քանի պարտուեցաւ Աբժանթէյի խումբէն 1ի դէմ 2 կէտով։ 73 վայրկեան ասկայն երկու խումբերը հաւասար էին ինչ որ դեռ ապագայ մը կըրնար խոստանալ բայց փենալթի մը (զոր Ֆրանսական մամուլը վիճելի կը գտնէ) վերջ տուաւ բոլոր երազներուն։ Զորեքշաբթի օր, ընդհ· պատկերը հետեւեալն էր· Ա– խումբին մէջ, չորս խաղերէ ետք, որոնց մէջ Իտալիա յաղթած էր Ֆրանսայի (2–1), Աբժանթէյին՝ Հունգարիոյ (2-1), Իտալիա՝ Հունգարիոյ (3–1), Աբժանթէյին՝ Ֆրանսայի (2–1), գլուխն է Իտալիա չորս կէտով, չորս կէտ ունի նաեւ Աբժանթէյին, մինչ երկուքն ալ՝ 0։ Բ· խումբին մէջ, Արեւմտեան Գերմանիա – Լեհաստան (0–0), Թունուզ յաղթեց՝ Մեքսիքայի 3–1, Արեւմտ· Գերմանիա՝ Մեքսիքայի (6–0) Լեհաստան՝ Թունուզի (1–0)։ Դասաւորման գլուխն է Արեւմտ· Գերմանիա երեք կէտով, կը յաջորդեն·– Լեհաստան՝ 3, Թունուզ 2, Մեքսիքա 0։

ՊԱՐՄԿԱՍՏԱՆԻ Ապահովութեան Սպասարկութեան (Սասլաք) պետը Զօր· Նեմաթոլա Նասիրի պաշտօնանկ եղած է եւ փաքիստան ղրկուած իբրեւ դեսպան։ Կը սպասուի այլ փոփոխութիւններու ալ, իբրեւ հետեւանք վերջին ամիսներու խըռովութեանց։ Կառավարութիւնը եւ վարչակարգը զոհ են ասկայն, որ ընդդիմութեան հրահանգած ընդհ· գործադուլը մասամբ միայն յաջողած է ինչ որ ձա – խողանք մը կը նկատուի։

ԻՐԱՔի յարաբերութիւնները կը վատթարանան Մոր· Մխութեան հետ մինչ կուիները վերսկսած են Քիւրտիստան։ Սուրիոյ Արտաքին նախարարը կ'ըսէ նոյնիսկ թէ Իրաք պիտի ջնջէ բարեկամութեան դաշինքը զոր ունի Մոսկուայի հետ եւ ճամբէ խորհրդային մասնագէտները։ Թրքական մամուլը արձագանգ կը հանդիսանայ կուիներու պարզանիի պատերազմիկներուն եւ իր հակառակորդ Թալապանիի ուժերուն մէջեւ։ Զորեքշաբթի օրուան ՔոքիտԷնին մէջ յօդուած մը լոյս տեսած էր Քիւրտերու մասին։ Կը լիշուի այն հալածանքը որու ենթակայ են անոնք Թուրքիոյ մէջ, մանաւանդ ՏՀՄիութիւնի օրով (9 միլիոն Քիւրտ կայ Թուրքիա)։

ԱՐԵՒՄՏ· ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ Ներքին նախարարը հրաժարեցաւ։

ՖՐԱՆՍԱՑԻ Հանրապետութեան Նախագահը երեք օրուան համար Քորսիքա գնաց, ուր, կը կարծուի թէ կարեւոր որոշումներ պիտի հաղորդէ տնտեսական գետնի վրայ։ Զորեքշաբթի կը հասնէր Այաչիօ, ուրկէ կ'անցնի Պաստիա։

« ԼԻՊԵՐԱՍԻՈՆ » չահեկան յօդուածաշարք մը սկսած է հրատարակել Թուրքիոյ ներքին անիշխանական վիճակին մասին։

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵԹԱՏՈՒՄ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Մայիս 26–29)

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ՍՅՈՂ ՅՈՐԴԱՆԱՆ

Հայաստանի « Հայրենիք » ընկերութեան պատուիրակութիւն մը, ղեկավարութեամբ Սիւիւքահայութեան հետ մշակութային կապի կոմիտէի փոխ նախագահ Անդրանիկ Մարտիրոսեանի, Ցորդանան գացած է։ Պատուիրակութեան անդամները՝ դերասաններ, երաժիշտներ եւ մշակոյթի այլ գործիչներ, ծանօթացած են տեղւոյն Հայերու կեանքին, այցելած են տեսարժան եւ պատմական վայրերը, համերգներ տուած եւ հանդէս եկած են հեռատեսիլէն։ Աւուրսատիպտ – ները մասնակցած են նաեւ Վահան Թէքեանի ծննդեան 100ամեակին նուիրուած երեկոյթին, որու ընթացքին խօսք առած է Մարօ Մարգարեան։ Շաբաթ մը Ցորդանան մնալէ ետք պատուիրակութիւնը անցած է Պաղեստին։

×

ՀԱՅ ՄԱՐԶԻԿԻՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Քիչնեւի մէջ տեղի ունեցած թեթեւ մարմնամարզի մրցումներուն, որոնց մասնակցած են Մոլդաւիոյ, Վրաստանի, Հայաստանի, Ազրբեջանի եւ Ռումանիոյ մարզիկները, առաջին հանդիսացած է 22ամեայ Ցովհաննէս Ստեփանեան՝ ցատքելով 7,70 մեթր։

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՐԱՆՈՒՄԲԸ ՈՒՐԱԼԻ ՄԷՋ

Հայաստանի պարի պետական համոյթը Պերմի օփերային մէջ հանդէս եկած է հայկական պարերու ներկայացումնե – րով։ Յատկապէս դնահատուած են Բերդպարը, Սուրէրու պարը, Հովիւներու եւ Քազը, Քարաւանը եւ Այդա Ցարութիւնեանի, Կ· Ղազարեանի, Սրբուհի Բաբայեանի, Ռիտա Ասղազեանի, Եղուարդ Ստեփանեանի, Սերդ Կոտոյեանի, Ալբեր Կիպիրեանի մենապարերը։ Պերմի մէջ հանդէս գալէ առաջ պարախումբը 19 եռեկոյթ տուած է Չելիաբինսկի, Մագնիտոգորսկի, Ուֆայի, Սվերդլովսկիի եւ Տիւմէնի մէջ։

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐՈՒԵՍՏԱՆՈՑԻ ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՊԱՒԷՆՆԵՐԸ

Մոսկուայի Շարժանկարի կեդրոնական տան մէջ տեղի ունեցած է երեկոյթ մը, որու ընթացքին ցուցադրուած են «Երեւան» հեռատեսիլի արուեստանոցի վերջին ժապաւէնները։ Ձեռնարկը կազմակերպած են խորհրդային շարժարուեստ – տագէտներու Միութեան վարչութեան հեռատեսիլի համամիութենական յանձ – նախումբը եւ տեղական հեռատեսիլի վարչութիւնը։ Խօսք առած են բեմադիր Վ· Լիսակովիչ, « Երեւան » արուեստանոցի տնօրէն Վլ· Մուրադեան։ Գնա – հատուած են « Հարազատ երկիր », « Ռոբեր Ամիրխանեանի երգերը » ժապաւէնները։

×

« ՔԱՐԱՄՇԱԿՈՒՄ-78 »

Երեւանի ժողովրդական տնտեսութեան նուաճումներու ցուցահանդէսին մէջ բացուած է « Քարամշակում – 78 » միջազգային ցուցադրութիւնը, որու մասնակցած են Աւստրիոյ, Պելժիոյ, Գուլկարիոյ, Անգլիոյ, Իտալիոյ, Ֆրանսայի, Արեւմտեան Գերմանիոյ, Ֆինլանտայի, Շուէտիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ քառասուն ձեռնարկութիւնները։ Խոր· Միութեան մէջ առաջին ցուցադրութիւնն է այս, ուր ներկայացուած են քարի արդիւնաբերութեան, մշակման այլազան սարքաւորումներ։ Ցուցահանդէսի հանդիսաւոր բացման, ողջոյնի խօսք արտասանած է Կազմակերպիչ Կոմիտէի նախագահ Միքայէլ Ալլավերդեան։ Այս առթիւ տեղի կ'ունենան հանդիպումներ օտար երկիրներէ եկած մասնագէտներու հետ, որոնք հանդէս կուգան դասախօսութիւններով եւ զեկուցումներով։

ԽՈՐՀ· ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԵՂԿԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆ...

Ե· Օրլով, Զ· Գամսախուրդիա, Մ· Կոստավա, առաջինը Մոսկուայի, միւս երկուքը Թիֆլիսի մէջ ամբաստանուեցան հակախորհրդային բարոզչութեան յանցանքով, որովհետեւ, Հելսինքիի համաձայնագիրներուն հիման վրայ մարդկային իրաւունքներուն յարգումը ուզած էին Խորհ· Միութենէն ներս՝ կազմելով համապատասխան յանձնախումբեր։ Դատավարութիւնները պարզ խեղկատակութեան մը բնոյթը կրեցին եւ աշխարհ, մէջն ընկղմած համայնավարներ, դատապարտեց։

Բայց ի՛նչ փոյթ, խորհրդային իշխանութիւնները ահա թէ ինչպէս կը ներկայացնեն իրենց երկրին « արդարադատութիւնը »՝ ծիծաղելի, եթէ չըլլար ողբերգական, կ'ըմբռնե՞ն, թէ ի վերջոյ իրենք է, որ ազատութիւնները կաշկանդելով հակախորհրդային բարոզչութիւն կը կատարեն։

Ստորեւ, Թասի հաղորդագրութիւնը, լոյս տեսած թարգմանաբար « Սով· Հայաստան» օրաթերթին Մայիս 23ի թիւին մէջ·–

ՅԱՆՑԱԴՈՐԾՆԵՐԸ ՊԱՏԺՈՒԵՑԻՆ

Մոսկուայի քաղաքային դատարանը, ՌՍՖՍՀ քրէական դատավարական օրէնսգիրքին համապատասխան, Մայիսի 15–18ը դռնբաց դատական նիստում քննեց Եու· Ֆ· Օրլովի քրէական դործը, որը մեղադրւում էր ՌՍՖՍՀ քրէական օրէնսդրքի 70րդ յօդուածի առաջին մասով նախատեսուած յանցագործութեան մէջ։

Դատավարութիւնը տեղի ունեցաւ Մոսկուայի քաղաքային դատարանի անդամ Վ· Գ· Լուբենցովայի նախագահութեամբ, ժողովրդականատնակալները Ա· Ն· Լեբեդեւի եւ Գ· Ն· Յվետկովի մասնակցութեամբ։

Գործի առթիւ պետական մեղադրանքը պաշտպանում էր Մոսկուայի դատախազի տեղակալ Մ· Ա· Եմելեանովը։ Մեղադրեալի պաշտպանութիւնը իրականացնում էր Մոսկուայի փաստաբանների քաղաքային կոլեգիայի անդամ Ե· Ս· Շալմանը։

Լսելով բազմաթիւ վկաների ցուցմունքները, հետազօտելով իրեղէն ապացոյցները եւ փորձագէտների եզրակացութիւնները, դատարանը լիովին ապացուցած համարեց Օրլովի մեղքը սովետական կարգի թուլացման նպատակին ուղղուած քայքայիչ հակասովետական գործունէութեան մէջ։ Մի չարք տարիներ նա ՍՍՀՄի տերիտորիայում սիստեմատիկաբար տարածել է հակասովետական նիւթեր։ Օրլովը կոնտակտի մէջ է եղել օտար պետութիւնների ներկայացուցիչների հետ եւ նրանց միջոցով արտասահման՝ հակասովետական կենտրոններին է ուղարկել սովետական պետական եւ հասարակական կարգը արատաւորող զրպարտչական բնոյթի նիւթեր։

Դատարանը Օրլովին դատապարտեց 7 տարի ազատազրկման եւ ղրանից յետոյ հինգ տարի աքսորի։

Մայիսի 19ին Թբիլիսում աւարտուեց Զ· Կ· Գամսախուրդիայի եւ Մ· Ի· Կոստավայի դատավարութիւնը, որոնք քրէական պատասխանատուութեան էին ենթարկւում Վրացական ՍՍՀ քրէական օրէնսգրքի 71րդ յօդուածով։

Դատաքննութեան ընթացքում Գամսախուրդիան եւ Կոստավան դատարանին պատմեցին քայքայիչ հակասովետական նիւթերի պատրաստման եւ տարածման իրենց յանցաւոր գործունէութեան փաստերի մասին։ Գամսախուրդիան ցոյց – մունք տուեց, որ կապիտալիստական երկրներից եկած արտասահմանցիների, այդ թւում Ամերիկայի Միացեալ Նահանգների ներկայացուցիչների միջոցով ինքը սիստեմատիկաբար ուղարկել է զբոսպարտչական բովանդակութեամբ վատ – տաքղթեր, որոնք նախատեսուած էին Սովետական Միութեան դէմ թշնամական աշխատանք տանող քայքայիչ արտասահմանեան կենտրոնների համար։ Գամսախուրդիան ԱՄՆի դեսպանութեան առաջին քարտուղար Բելուսովիչին, որն իրեն հակասովետական նիւթեր է մատակարարել ՍՍՀՄի տերիտորիայում տարածելու համար։

Դատարանը Գամսախուրդիային եւ Կոստավային դատապարտեց իւրաքանչիւրին երեք տարի ազատազրկման եւ ղրանից յետոյ երկու տարի աքսորի։

Դատական նիստերի դահլիճներում ներկայ եղած հասարակայնութեան ներկայացուցիչները հաւանութեամբ ղիմաւորեցին յիշեալ գործերի առթիւ կայացուած դատավճիռները։

×

ՄՈՎՍԷՍ ԱՐԱԶԻԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 100ԱՄԵԱԿԸ

Մովսէս Արազիի (Ցարութիւնեան) ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ, Երեւանի տուամաթիք թատրոնին մէջ, Հայաստանի Գրողներու Միութիւնը երեկոյթ մը կազմակերպած է։ Բացումը ըրած է Սերօ Խանզադեան։ Արազիի կեանքին ու գրականութեան մասին խօսած է Սաղաթել Ցարութիւնեան։ Գրագէտը հեղինակն է բանաստեղծութիւններու, պատմուածքներու, վիպակներու։ Ծանօթ են «Լուսնի չողերով», «Ջրվէժի ցոլքում» վիպակները, «Իսրայէլ Օրի» պատմական վէպը, «Այրուող հորիզոնը» վէպը։

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՀԵՏ

ՍՏՈՒԵՐԱԽԱՂ

Պոլսոյ Մխիթարեան լիկէոնի չրջանաւարտներու հոյլը, որ 1948ին հիմնեց «Սան» երկամսեայ գրական հանդէսը, անվիճելի կերպով իր բարենչան կնիքը դրաւ գաղութին գրական անդաստանին վրայ: «Սան»ի խմբագրական կազմն էր, որ սկզբնական կարճ չրջան մը գործակցելէ ետք Վարուժան Ագէմեանի հետ, 1959 – 60ական թուականներուն հաս – տատեց «Մարմարա» օրաթերթին երկշաբաթեայ գրական էջը:

«Սան»ի թէ «Մարմարա»ի մէջ յաճախ երեւցաւ Յորէն Մանավեան, չրջանաւարտ Մխիթարեան լիկէոնէն 1955ին: Անցեալ աստիճերջին, «Ստուերախաղ» խորագիրով լոյս ընծայեց իր բանաստեղծութիւններուն հատորը:

Երջանկին քանի մը կարեւոր յատկանիշները կը գտնենք իր մօտ: Թարմ չունչ մը, որ կը փորձէ յարմարիլ ժամանակակից չրջանին պահանջներուն եւ ճաշակներուն՝ ձեւի եւ նիւթերու նորութիւններով:

Յ. Մանավեանի համար կեանքը ստուերախաղ մըն է՝ ժխտումով բացարձակին: Երջանկութեան կողքին եւ անոր առընթեր ան միշտ կը նշմարէ ստուերները, բիծերը, որոնք կը ժժգունեն երանութիւնը: Ուրեմն իրապաշտ կեցուածք մը կեանքին ու չրջապատին հանդէպ: Ո՛չ, անպայման: Նախ որովհետեւ իր անդրաշխարհէն ներս մուտք չեն գործեր գաղափարները գերիշխող հիմնական արուի – ներն ու գարկերը՝ մեքենականութիւն, վազքի հեւք, ընկերային ինչ-ինչ տագնապներ եւայլն:

Իրականութեան ախտաճանաչումը հըպանցիկ դիմագիծ կը ստանայ եւ իր ձեւաւորումը կը կատարէ երազներու վիճտաուքով եւ հիասթափութիւններու ճամբով: Կը սիրէ քաղել ակնթարթներ, արձանացնել պահիկներ կեանքին էջերէն: Ապա՝ զանոնք խորհրդածութեան բովէն անցընել: Ցաճախ իր ուշադրութիւնը կը կեդրոնանայ առօրեայ հայեացքով ան – նկատ թուացող իրերու, երեւոյթներու վրայ: Մոխրաման մը, ծխիկի մը ծուխը կը գառնան մտասեւեռումի նիւթ:

Նկատելի է իր մօտ յոռետես տրամադրութիւն մը, բայց ոչ այնքան չեչտակի: Աւելի ի յայտ կուգայ, երբ արտաքին աշխարհի առօրեայի մանրամասնութիւն – ներ իրենց դէմ կը գտնեն, իբրեւ բաղդատութիւն կամ յաճախ իբրեւ հակադրութիւն, կեանքին այս ու այն ձգտումները, որպէսզի առնչ չաղախով դիմագծութիւն մը պատկերացուի:

Զգայնութիւններուն, տրամադրութիւններուն վրայ իր հակակչիռը կը ձգտի հաստատել իմացականութիւնը: Արդէն իր պատկերներն ալ յաճախ այդ ուղղութեամբ կը ձեւաւորուին:

ՄԵԾԱՐԱՆՔ ՀԱՅ ԼԵԶՈՒԻՆ

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆՅԻՆԵՐՈՒ ԳՆԱՀԱՏԵԼԻ ԵՒ ՅԱՋՈՂ ԶԵՌՆԱՐԿԸ

Զմեռէն յանկարծ ամառ անցած 24 ժամուան մէջ, փարիզ, չաբաթ մըն է կ'ապրէր անսովոր տօթակէզ մթնոլորտի մը մէջ: Ցունիս 4ի այս կիրակին ալ, քաղաքը պարպուած կը թուէր իր բնակիչներէն ու ձայնասփիւռը առաւօտէն իսկ, արձագանգ կը հանդիսանար խճողումներու արեւմուտքի թէ հարաւի կառուցի-

---

կը մնայ սակայն վտանգը: Ամէն առիթով կաղապարը նորաձեւ զարձնելու մըտորումը, երբ կը գառնայ նպատակակէտ, երբ անպայման գառում կամ լոհ, մեկնարանութիւն զետեղելու ճիգը կը գառնայ արտասովոր, տողերն ու բնաստեղծութիւնները կը վերածուին անարիւն չարադրութիւններու: Ճապաղութիւնը իր գլուխը կը ցցէ բառախաղութեան ճամբով: Որոշայթ մըն է, որմէ պէտք է խուսափի բանաստեղծը:

×

Զեռքի տակ ունինք գոյդ մը գրքոյկներ Վարդան Զօրենցէ, նոր ղրկուած: Առաջինը կը կրէ «Հինը, որ նոր պիտի ըլլայ» խորագիրը (Պէյրութ, 1975), երկրորդը՝ «Մխիթարեան համանուագ» (1977) չարադրուած՝ Մխիթար Աբբահօր ծննդեան 300ամեակին առթիւ: Զեւով մը ձօներգութիւն է:

Երկուքին ալ արձակին հայող սրտի զեղումներ են՝ յանդի եւ կշռոյթի ակնյայտնի նախադրեալներով: Կրօնա – բարոյական մթնոլորտ մը, զպրոցական կրթասեղաններէ եկող, տիրապետող է յատկապէս առաջին գրքոյկին մէջ: Ներկայացուածը առացական բարոյախօսութիւն մըն է:

Երկրորդը՝ փառաբանումը Մեծն Մխիթարի եւ Մխիթարեան Ուխտին, որոշ հասունութիւն մը կը մատնէ, թէեւ միշտ կը մնայ աշակերտական մտորումներու սահմանին մէջ: Կ'ենթադրենք, թէ հեղինակը իր սկզբնական քայլերը կը նետէ դժուար ոլորտ մը ներս: Լեզուն կոկիկ է, ոճը պարզ ու յստակ:

Վարդան Զօրենցի կը պակսի հիմնականը: Կեանքը իր աւիւնով եւ երանգա – պնակով: Դուրսի աշխարհը իր փորձառութիւններով եւ փորձառութիւններով յաճախ օգտակար պատուաստ կը հանդիսանայ դպրոցական յարկերու տակ ձեւաւորուած գրիչներուն համար:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ներուն վրայ: Այս պայմաններուն մէջ, պարզ է, մտահոգ էինք կեդրոնականցիներու կազմակերպած ցերեկոյթին մասին բայց ուրախութեամբ հաստատեցինք թէ սխալած ենք, քանի կիմէ թանգարանի սրահը լեցուն էր: Հայ լեզուին նուիրուած այս հանդիսութիւնը յաջողած էր քանի մը հարիւր հոգի համախմբել ու փաստել, որ դեռ կարելի է ակնկալել դրական երեւոյթներ, որոնք կրնան վանել մեր յոռետեսութիւնը:

Երկար ատեն է, որ այս զաղութը կը զոհանայ պարահանդէսներով, կերուխումներով, ճաչերով ու մէկդի գրած է իր մշակութային կեանքը: Կը թուի թէ օրուան նչանաբանն է այլեւս միայն այնպիսի հաւաքոյթներ կազմակերպել որոնք զրամ բերեն մինչ ամէն ոք գիտէ որ մշակոյթ հոլովելու քաջութիւնն ունենալու համար այս նիւթապաշտ զարուս, հարկ է գիտակցիլ թէ մեր մնայուն արժէքներով է, որ կրնանք գոյատեւել եւ այդ մնայուն արժէքներն են՝ մեր քաղաքակրթութիւնը, մշակոյթն ու լեզուն: Ուրեմն նախ եւ առաջ կ'ուզենք չնորհաւորել կեդր. Սանուց Միութիւնը իր ձեռնարկին համար, ապա նաեւ չնորհաւորել իր պատրաստած յայտագրին որակին համար:

Հանդիսութեան բացման խօսքը արտասանեց, յանուն կազմակերպիչ մարմնին՝ Վահան Նաւասարդեան: Շնորհակալութիւն յայտնելէ ետք Սերովբէ Արք.ին եւ մասնակցողներուն, յիշեց թէ Քրիստոսէ 180 տարի առաջ, Արտաչէսի թագաւորութեան ատեն երբ տեղի կ'ունենային ոլիմպիական խաղեր ու նաւասարդեան երգերու մրցումներ, փոքրիկն Տիրիթ այնքան զեղեցիկ երգով մը կը մասնակցէր, որ Հայոց արքան կը կանչէր փոքրիկը, հասկնալու համար թէ ո՞վ էր անոր հեղինակը: Մանուկը կը յայտնէր որ իր խակ հայրն էր ու Արտաչէս կ'ըսէր անոր՝ քեզի պիտի տամ ի՛նչ որ կ'ուզես ըսէ՛, ի՞նչ կ'ուզես: Ու մանուկ Տիրիթ կը պատասխանէր «Տառեր, տառեր տուէք մեզի»: Բայց թագաւորը կը խոստովանէր թէ կրնար ամէն բան տալ, բացի տառերէն: Հարկ եղաւ դարեր սպասել, որպէսզի Մեսրոպ Մաշտոց տար Հայոց, Տիրիթի երազած տառերը եւ հայկ. մշակոյթը ստանար քաղաքական բնոյթ: Եւ անկէ ի վեր, Աւարայրէն Սարդարապատ մեր բոլոր զէնքերը եղան մաշտոցեան զէնքեր: Բանախօսը նկատելով որ Արաքսէն անդին, ամբողջ Հայաստանը վերածուած է Մատենադարանի մը, չեչտեց թէ անտարակոյս նոր Զարենցներ, Սեւակներ, Տէրեաններ կը ծնին հոն բայց արդեօ՞ք նոր Վարուժաններ, նոր Թէքեեաններ պիտի ծնին: Եւ պատկերը հեռու է խրախուսիչ ըլլալէ քանի մը 250 հազարնոց գաղութին մէջ, 250 հայ աչքերա չկայ մեր վարժարաններուն մէջ:

Այս բանախօսութեան յաջորդեց Մարիա Պուճիքեանեան, ջութակահար, որ իր քրոջ Սիլվա Պուճիքեանեանի պչնակի ընկերակցութեամբ նուագեց երկու կտոր Խաչատուրեանէ (եւ այս առթիւ, մեծ երաժչտին թարմ յիչատակին, ներկաները մէկ վայրկեան յոտնկայս լրենց յարգանքը արտայայտեցին) եւ մէկ կտոր Կոմիտասէն:

Կարգը եկած էր օրուան գլխաւոր բանախօս, Պոլսոյ մտաւորական ընտրանիէն՝ Տօքթ. Կոմիկեանի: Գրագէտ, ուսուցիչ հայ լեզուի եւ գրականութեան Դպրեվանքը, Էսաեան եւ կեդրոնական, Վարդան Կոմիկեան փառքը հիւսեց հայ լեզուին: Իր ճառը առանձին եւ ամբողջութեամբ կուտանք «Ցառաջ»ի վաղուան թիւով, քանի այս թերթն ալ իր գոյութեամբ իսկ, աւելի քան կէս գարէ կը ծառայէ Հայոց լեզուին:

Դաչնակահարուհի Խօժէնի Ալեսեան-Գառզու, ազգիկը տարաբախտ թաղուած Նահապետ Ալալէմեանի, բացառիկ յաջողութեամբ նուագեց Պէթհովէնի 32 Վարիասիոն սիւռ էօն թէմ օրիժինալ, ցոյց տալով ամուր թեքնիք եւ խառնուածք:

Նոր գէմք մըն էր, մեր գաղութին համար Տիկին Սիլվա Կոմիկեան, որ եկած էր մեզի հրամցնելու բանաստեղծութիւններու ճոխ փունջ մը: Նախ գնահատանքի մեր խօսքը կ'ուզենք ընել, արուեստագէտուհիին կատարած ընտրութեանց համար: Հաղուագիւտ է, արդարեւ, որ այսքան ճաշակաւոր ընտրութիւն մը վայլած ըլլանք մեր բեմերուն վրայ, ուր չատ յաճախ օրուան հետ կապ չունեցող կտորներ կը հրամցուին եւ նախընտրաբար միայն հայաստանեան քերթողներէն: Առաջին մասին մէջ, Տիկին Կոմիկեան մեզի արտասանեց (անգիր) Ա. Զօպանեանի՝ Գեղօն ի պատիւ հայ լեզուի, Վ. Թէքէեանի Տաղ հայերէն լեզուի եւ եկեղեցին Հայկական, Պ. Դուրեանի Լճակը, Դ. Վարուժանի՝ Բանուորուհին; Մ. Մեծարենցի՝ Հովը, Մ. Զարիֆեանի՝ Խենթը: Մինչնարարէն եաք, կրկին բեմ գալով, այս անգամ մեզի ներկայացուց Ե. Սիմքէչեանի՝ Մայր եւ Մայիս, Ա. Թէրզեանի՝ Երգէ հոգիս, Զահրատի՝ Միմչեւ Գանատա, Արաքսեանի՝ Լեռը, Ճ. Թումանեանի՝ Աղքատ մայր, Ա. Իսահակեանի՝ Հայրենիքիս եւ Պ. Սեւակի՝ Քիչ եմ, քայց Հայ եմ: Ընդառաջ երթալով ներկաներու փափաքին, Տիկինը յայտարարեց նաեւ Ս. Կապուտիկեանի՝ Հայոց աշխարհ եւ փակեց Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի, Հայ ժողովուրդին ուղղուած մէկ պատգամով:

Տիկին Կոմիկեան տաղանդաւոր արտասանեց թէ անտարակոյս նոր Զարենցներ, Սեւակներ, Տէրեաններ կը ծնին հոն քայց արդեօ՞ք նոր Վարուժաններ, նոր Թէքեեաններ պիտի ծնին: Եւ պատկերը հեռու է խրախուսիչ ըլլալէ քանի մը 250 հազարնոց գաղութին մէջ, 250 հայ աչքերա կերա չկայ մեր վարժարաններուն մէջ:

Այս բանախօսութեան յաջորդեց Մարիա Պուճիքեանեան, ջութակահար, որ իր քրոջ Սիլվա Պուճիքեանեանի պչնակի ընկերակցութեամբ նուագեց երկու կտոր Խաչատուրեանէ (եւ այս առթիւ, մեծ երաժչտին թարմ յիչատակին, ներկաները մէկ վայրկեան յոտնկայս լրենց յարգանքը արտայայտեցին) եւ մէկ կտոր Կոմիտասէն:

Կարգը եկած էր օրուան գլխաւոր բանախօս, Պոլսոյ մտաւորական ընտրանիէն՝ Տօքթ. Կոմիկեանի: Գրագէտ, ուսուցիչ հայ լեզուի եւ գրականութեան Դպրեվանքը, Էսաեան եւ կեդրոնական, Վարդան Կոմիկեան փառքը հիւսեց հայ լեզուին: Իր ճառը առանձին եւ ամբողջութեամբ կուտանք «Ցառաջ»ի վաղուան թիւով, քանի այս թերթն ալ իր գոյութեամբ իսկ, աւելի քան կէս գարէ կը ծառայէ Հայոց լեզուին:

Դաչնակահարուհի Խօժէնի Ալեսեան-Գառզու, ազգիկը տարաբախտ թաղուած Նահապետ Ալալէմեանի, բացառիկ յաջողութեամբ նուագեց Պէթհովէնի 32 Վարիասիոն սիւռ էօն թէմ օրիժինալ, ցոյց տալով ամուր թեքնիք եւ խառնուածք:

Նոր գէմք մըն էր, մեր գաղութին համար Տիկին Սիլվա Կոմիկեան, որ եկած էր մեզի հրամցնելու բանաստեղծութիւններու ճոխ փունջ մը: Նախ գնահատանքի մեր խօսքը կ'ուզենք ընել, արուեստագէտուհիին կատարած ընտրութեանց համար: Հաղուագիւտ է, արդարեւ, որ այսքան ճաշակաւոր ընտրութիւն մը վայլած ըլլանք մեր բեմերուն վրայ, ուր չատ յաճախ օրուան հետ կապ չունեցող կտորներ կը հրամցուին եւ նախընտրաբար միայն հայաստանեան քերթողներէն: Առաջին մասին մէջ, Տիկին Կոմիկեան մեզի արտասանեց (անգիր) Ա. Զօպանեանի՝ Գեղօն ի պատիւ հայ լեզուի, Վ. Թէքէեանի Տաղ հայերէն լեզուի եւ եկեղեցին Հայկական, Պ. Դուրեանի Լճակը, Դ. Վարուժանի՝ Բանուորուհին; Մ. Մեծարենցի՝ Հովը, Մ. Զարիֆեանի՝ Խենթը: Մինչնարարէն եաք, կրկին բեմ գալով, այս անգամ մեզի ներկայացուց Ե. Սիմքէչեանի՝ Մայր եւ Մայիս, Ա. Թէրզեանի՝ Երգէ հոգիս, Զահրատի՝ Միմչեւ Գանատա, Արաքսեանի՝ Լեռը, Ճ. Թումանեանի՝ Աղքատ մայր, Ա. Իսահակեանի՝ Հայրենիքիս եւ Պ. Սեւակի՝ Քիչ եմ, քայց Հայ եմ: Ընդառաջ երթալով ներկաներու փափաքին, Տիկինը յայտարարեց նաեւ Ս. Կապուտիկեանի՝ Հայոց աշխարհ եւ փակեց Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի, Հայ ժողովուրդին ուղղուած մէկ պատգամով:

Տիկին Կոմիկեան տաղանդաւոր ար-

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԱՀԱԲԵԿԻՋ

Գրեց՝ ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ

Տղան փորձեց ձեռքով կեցնել բառերու հեղեղը, խեղճ անօգուտ չարժում մը ըրաւ ժամանակ կ'ուզէ շահիլ մտածեց Տօրիս ըսելիք չունի այլեւս, Արքըր չախջախեց գինիէ եզրակացուց: Սուր վախ մը անցաւ սրտէն օր մը մայրիկն վրայ կը գտնեն դիակը անցաւ մտքէն բայց ան արդէն սկսեր էր խօսիլ զուսպ, վարանոտ անկապ թոնով մը, աչքը պատուհանէն դուրս սառած, մեքենաբար, գոց սոր – վածի պէս.

— ... Անանկ որ, Տօքթոր, ես քու տեղդ ըլլայ նէ քիչ մը բառերս կը չափեմ, ի՞նչ պիտես ինչ կ'ըլլայ վաղը, աշխարհ է ասիկա, հաքիմ... կը նայիս քու չհաւնած հայերդ, կը հասկնա՞ս, քիթիդ չդրած պախալ – չախչախները անանկ բան մը կ'ընեն քի, պիտե՞ս մը, խելքդ մխոքդ չանցներ, ամօթով կը մնաս, բիւշման կ'ըլլաս... դուն ինձմէ չատ խելացի ես, պիտես ինչու ինծի պէս չատ մը տղաք ամէն բան ձգած են ազգին համար, գաղափարին համար... մեղք ես, սխալ մի հասկնար, վերջը լաւ չըլլար քեզի կ'ըսեմ կոր հա...

— Պարապ խօսք է ըրածդ, պարա՛պ:

Զգայնութեամբ, ամապարանքով բառերը զարկին տղուն դէմքին սակայն, Տօրիսին թուեցաւ, չթափանցեցին ներս, կարծր պատի մը դպան, եա Արթըրին պացին, հիմա աւելի չգայնոտ, չար – ժումները անկազմակերպ յանկարծ, տեղէ մը վիրաւոր, կիսատ, ան մարդիկը ի՞նչպէս հազարաւոր տարիներ զիմացեր էին ամէն տեսակ ցաւի իրենց գէմ գիտեր մտածեց, նայելով Արթըրին:

— ... եւ կրնաս ըսել անոնց որ Տօքթոր Արթըր Ալանեան երկու փարայ չի տար իրենց խելքին ոչ ալ իրենց ուժին, մէկ բան միայն կրնան ընել քու պոսերդ, պարոն տեռորիսթ, մէկ բան, գիտե՞ս ինչ է:

Դերասանական՝ քննեց տղան քիթին տակէն: Կը խնդա՞ր... Թէ բան մը չէր հասկցած եղածէն: Զկրցաւ պիտակ:

— Քեզի ըսեմ հիմա, դուն ալ դնա պոսերուդ ըսէ: Առեներ եկած է այս հաշիւը գոցելու, մենք այլեւս Թուրքին–մուրքին հետ խնդիր չունինք, ոչ հող կ'ուզենք ոչ ալ բան մը, անցածը անցած է, մեռածը մեռաւ... այսօրուան Հայերը ոչ հողի ոչ ալ հայրենիքի պէտք ունին, ալ կը բաւէ գլուխնիս կերաք... Հայ Դատ մայ դատ, Ազատ Անկախ Հայաստան պարապ խօսք է, մէկ հոգի չկայ որ հաւատայ ըսածին, ամբողջ ազգով մէջտեղ ինկեր ենք գիրար կը խարենք, ամէն Հայ երջանիկ է հոն ուր կ'ապրի այսօր, մենք ոչ թշնամի ունինք ոչ բարեկամ... անոնք որ մեռան ջարդերու էշ նահատակ եղան գացին... երբէք մէկը չկայ որ այս ճըշմարտութիւնը ըսէ... ձեղի պէս խրթո – ներն ալ...

Ոտքի եղեր էր: Երկվայրկեան մը լուռ կեցաւ, տարուած ըսածին արձագանգէն: Տղան գետին կը նայէր, պզտիկցած, ըքուած, կոխկռտուած: Գուքը չարժեցաւ ... ո՞ւր էին ֆէտայի եղբայրները այս վայրկեան, պինք մոռցած աչխարհէն ու ազգէն դուրս կորսուած անկիւն մը, պարզուած ամէն զգացումէ, միս մինակ, վիրաւոր ու ոչ իսկ Ընկեր Կոմիտէի համար մեծ գործ մը ըրած ըլլալու գոհունակութեամբ:

— Եթէ նոյնիսկ Թուրքին մարը լայ – նէք, բոլորն ալ սատկեցնէք, հողը մողը առ ոտքանթիք պարապ բաները առնէք ազատ Հայաստան հռչակէը՝ եռագոյնը անկէք Արարատի ճաղատ գլուխին՝ գացող չկայ հոն, պառաւ, գացող չկայ, տուիկա Թող լաւ մտնէ հաստ գլուխէդ ներս... միայն Թուրքերէնը պիտի երթան, առանկ քիւրտ նոր–Հարսերու պէս գոյնզգոյն հագուստ, ներկուած մլլան – գակ պառաւները ու լեարդները քայքայուած, մուխը մարած խրտուիլակները, պատկեր պիտի քաչեն հոս–հոն ու փախին գան լրենց ոդորմելի կաճէք երջանկութեան եւ կամ ալ Պէյրութէն չունչանոթդի, կնիկ հոտով լաչախաճներ ու ներքինի վարժապետներ, եպիսկոպոսներու եւ կուսակցական չէֆերու չուրջ գարձող ինչ կաւատ կայ՝ չունչը հոն պիտի առնէ, կողոպտէ երկիրը, ազգին քիթին խնգայ ու եա վազէ Միչերկրականի կոյուղիները չուրջ պառկի խռկայ, բայց հոն մնացող՝ չըլլար... չկայ, չկայ, չկա՛յ, կը հասկնա՞ս... եա գացողը չեմ, դուն ալ չես երթար ոչ ալ պոսերդ... սուտ է ձեր հայրենիքի սէրը, չեմ հաւատար, աչքի փուչի է... եթէ ատաքան կը սիրէք ձեր հողը՝ գացէք Հայաստան պապամ, ի՞նչ կայներ էք մէջտեղը թրաֆիքը կը խանգարէք... Նա՛, ժողովուրդ, երկիր, հող, հայրենիք – մայրենիք, ամէն բան կայ... գնա՛, ի՞նչ կեցեր ես, ապաու – թի՞ւն չկայ... քանի՞ փարայ կ'ընէ ապուռթիւնը եթէ իրապէս կը սիրես քու երկիրդ, պօշ խօսք է ատիկա... հայրենիք սիրելը կնիկ սիրելու պէս է, կը սիրես նէ կնիկդ, ինչ փորձանք ալ գայ, քէօր թափալ ալ ըլլայ նէ՝ քունդ է, հետը կ'ապրիս... ամա ատ չէ խնդիրը հիմա...:

(Շար. – 7)

ուեստագիտուհի մըն է, օժտուած բազմաթիւ շնորհներով: Աստղ կարզին՝ ճիշդ առոգանութիւն մը եւ արտասանած կտորին խոր ըմբռնումը: Հաճոյք է, պինքը լսել եւ երկար առեն է մեզի զացուած էր դեղեցիկ հայերէնով մեր ականջները լեցնել: Այս հաճոյքը աւելի մեծ պիտի ըլար սակայն եթէ Տիկին Կոմիկեան նուազ «պատկերազարդէր» իր արտասանած կտորները, այսինքն քիչ մը խուսափէր չարժումներով բացատրելէ բնագիրը: Պիտի նախընտրէինք որ աւելի զուսպ ըլար, մանաւանդ Մեծարենցի, Թէքէեանի (Եկեղեցին Հայկական) եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի պատգամին մէջ: Ամէն պարագայի մէջ, շնորհաւո - րելի է եւ անվերապահ գնահատանքի արժանի է իր տարած աշխատանքը:

Երկրորդ մասը կը բանար Սիփան-Կոմիտաս երգչախումբը, իր բծախնդիր ղեկավար Կարպիս Ազբիկեանի ճպռտին ներքեւ: Ցաջորդաբար մեզի հրամցուե - ցաւ՝ Կոմիտասի Ձիգ դու Ճաշի եւ Կալի երգը, Թ. Ալթունեանի Նազանի եարը, Կոմիտասի՝ Լուսնակն անոյշը եւ Թ. Ալթունեանի՝ Հոպ ևիանա: Ժողովուրդին բուռն ծափահարութեանց տեղի տալով, Սիփան - Կոմիտաս երգեց նաեւ Կանաչեանի Նանուրէն հատուած մը: Շնորհա - ւորելի է երգչախումբը, որ դժուարին պայմաններու մէջ, տարիներէ ի վեր, դիտցած է ներկայացնել մեզի խնամքով պատրաստուած յայտագրերը, որոնք թէեւ չատ չեն նորոգուիր, բայց միշտ որակ ունեցած են:

Փակման խօսքը կը պատկանէր Կաթող. Պատուիրակ՝ Սերովբէ Արք·ի, որ չեշտեց սկիզբը, թէ նախընտրելի պիտի ըլլար որ այս ազգային երեկոյթը փակման խօսք չունենար, այնքան գեղեցիկ տպաւորութեան ներքեւ ենք: Ապա յայտնեց բոլորին գոհունակութիւնը եւ շնորհաւորութիւնները կեդրոնականցիներուն, որ նման մշակութային հանդէս մը կազմակերպած էին: Աղբարեւ, մոռցած էին նման հանդիսութիւններ պարտականներու ժխորին մէջ:

Կաթող. Պատուիրակը, անդրադառնալով մեր ազգու պիտոյին, զայն քիչ մը հրաշալի որակեց, ածականին չատով կրօնական իմաստ մը եւ չեշտեց թէ ե· գործը հրաշագործում մըն էր: Ոսկեզարը առեղծուեցաւ, ապա ունեցանք Մկրտիչ գործը, Նարեկացիով եւ Շնորհալիով եւ երջորդ շրջան մը՝ 1908էն 1915՝ մեր ազգային-մշակութային զրականութիւնը, որ նաեւ բացառիկ պահ մըն էր: Այս շրջանին, գործերը ալ չինեցինք: Իր եզրակացութեան մէջ, Սերովբէ Արք· յայտնեց որ միշտ միտքն է ունի կ'առաջնորդէ, տեսական եւ տկուն կը գործնէ ազգ մը: Դժբախտաբար, մտքի զարգացումը նուազած է, տեղի տուած ենք, ու անհրաժեշտ է բացառիկ չարժում մը, ցնցում մը գաղութներու մէջ: Մաղթենք որ, ըսաւ Սերովբէ Արք·, այս եւ նման ազդակներով այդ անհրաժեշտ պահը ստեղծուի, որպէսզի չարունակենք պահել մեր ինքնութիւնը, պահենք՝ լեզուն:

Այսպէս վերջ գտաւ այս գեղեցիկ ցերեկոյթը եւ փափաք մըն ալ ստեղծեց մեր մէջ, որու իրագործումը դուցէ պէտք է ակնկալել կրկին կեդրոնականցիներէն: Տարիներ առաջ, ամէն աշնան, Հայ Մշակոյթի օր կը տօնուէր Փարիզի մէջ, եւ տարի առաջին ներշնչողներէն եղած էր այս թերթին հիմնադիրը: Կիրակի օրուան հանդէսը մեզի յուսալ տուաւ, որ անկարելի չէ որ կրկին ունենանք Հայ Մշակոյթի օր մը, միջազգային մշակոյթի այս ոստանին մէջ:

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՓԵԱՆ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ՄԻԼԱՆՕՅԻ ՄԷՋ

—o—

ՄԻԼԱՆՕ.— Իտալիոյ մէջ վերջին շրջանին պատահած քաղաքական իրադարձութիւնները մեծապէս ցնցեցին ոչ միայն Իտալացիները, այլ եւ բովանդակ մարդկութիւնը, ու իրենց ազդեցութիւնը ունեցան նաեւ մեր փոքրաթիւ գաղութին վրայ: Այս տարի, համեմատաբար, ե - ղեռնի յուշատօնը անցաւ աւելի համեստ պայմաններու տակ: Առաջին անգամ ըլլալով հարկ տեսնուեցաւ կանխել թուականը եւ յուշատօնը կատարել Ապրիլ 16ի Կիրակի օր փառաւոր ու հանդիսաւոր պատարագով մը, որուն պաշտօնապէս հրաւիրուած էր Միլանոյի կաթոլիկէ արքեպիսկոպոսարանի ներկայացուցիչը յանձին Ամպրոզեան մատենադարանի տնօրէնի՝ Գերպ. Կալպիաթի: «Հայր Մեր »էն առաջ պատարագիչ քահանան՝ Սարգիս Սարգիսեան, տուաւ աւուր պատշաճի քարոզ մը, իսկ պատարագի վերջաւորութեան կատարուեցաւ հոգե - հանգստեան պաշտօն:

Ապա հրաւիրուեցաւ խօսելու քոյր եկեղեցիի հիւր վարդապետը. ան յիշեց եւ ընդգծեց աններելի ցեղասպանութիւնը, անդրադարձաւ Հայուն պայքարող եւ անընկճելի ոգիին մասին որ գիտէ եւ գիտցած է միշտ վերականգնիլ: Իր բովանդակալից խօսքի վերջաւորութեան Գերպ. Կալպիաթի բերաւ իր անձնական գնահատանքը եւ իր ժողովուրդին եւ եկեղեցիին յարգանքը, աւելցնելով.— « Դժուար է Հայ ըլլալ, չնորհք մըն է Հայ ըլլալ »: Միսակեան արարողութեան վերջաւորութեան կատարուեցաւ կոկիկ եւ պատշաճ հանդիսութիւն մը երգերով եւ յիշատակութիւններով նուիրուած Ապրիլեան Եղեռնի զաղափարին, եւ որու մաս առին երգչուհի Ելլադա Զախոյեան եւ թէնոր ժան Անսրլեան-Արմենց:

×

Մայիս ամսու 18ին, Հինգշաբթի օր, Միլանի հայ համայնքը բախտաւորութիւնը եւ հաճոյքը ունեցաւ, չատ կարճ ժամանակով, հիւրասիրելու եւ մտերմիկ հանդիպում մը ունենալու հայրենիքէն ժամանած խումբ մը զբօսաշրջիկներու հետ, որոնց գլուխն էր բանաստեղծ Ռազմիկ Դաւոյեան՝ իր կնոջ՝ Ցասմիկի հետ:

Խումբը, որ բաղկացած էր 40 հոգի - ներէ կը պարունակէր մտաւորականներ - րու, ճարտարապետներու, թժիշկներու եւ արուեստագէտներու ընտրանի մը, որոնք Իտալիոյ գեղատեսիլ վայրերը այցելելէ յետոյ իրենց հանգրուանը գտան Միլան՝ Հայ Տան մէջ:

Հիւրերը ընդունուեցան ջերմ սիրով, պիրենք կ'առաջնորդէր Թաղակ. Տօրհուրդի առենապետ Բժ. Տ. Ալեքսանեան: Ներկայ էին հոգեւոր հովիւը՝ Ս. Քհնյ. Սարգիսեան, Մշակութային կոմիտէի նախագահ Հր. Բամպակեան, Բժ. Կ. Պորանեան, Հայ Տան վարչութեան նախագահ Վ. Բամպակեան, տիկիններ եւ երիտասարդներու խումբ մը: Տեղի ունեցաւ ջերմ ընդունելութիւն եւ մտերմիկ խօսակցութիւն: Հանդիպումը բացաւ Բժ. Տ. Ալեքսանեան, որ հիւրերը ներկայացնելէ յետոյ հրաւիրեց Ռ. Դաւոյեանը իր խօսքը եւ ողջոյնը տալու: Բանաստեղծ Ռ. Դաւոյեան յայտնեց իր շնորհակալութիւնը, գնահատանքը եւ հպարտութեամբ անդրադարձաւ Միլանի հայ գաղութի նշանակութեան եւ գործունէութեան մասին եւ յարատեւ ուժ եւ եռանդ մաղթեց անոր անդամներուն, որմէ յետոյ խօսք առաւ « Միջեռնականքերդ » յուշարձանի ճարտարապետ՝ Ա. Թար - խանեան: Մեր բոլորիս համար մեծ եւ հաճելի անակնկալ մը եղաւ գինք մեր մէջ ունենալը. անիկա իր ճարտարապետի լեզուով բացատրեց եւ ներկայացուց հայկական ճարտարարուեստի նուաճումները եւ յետագայ ծրագիրները:

Գաղութիս այլ եւ այլ կազմակերպութիւններու անունով, հանդէս եկան Հր. Բամպակեան, Բժ. Կ. Պորանեան, Վ. Բամպակեան, իսկ եկեղեցիին անունով հանդէս եկաւ Ս. Քհնյ. Սարգիսեան ընդգծելով, որ սփիւռքը պէտք ունի նման « կռունկներու »: Մտերմիկ հանդիպումը փակեց պետական երգի - պարի անսամբլի երգիչ Յովհաննէս Սիմոնեան « Տրէխ եման » սքանչելի երգով (ու ձայնով): Ապա կենաց բաժակները բարձրացնելով, ողջագուրուելով ներկաները բաժնուեցան իրարմէ, վերստին իրարու միանալու հետաքրքրով:

×

Մայիս 21ին, կիրակի օր ոգեկոչում Սարդարապատի հերոսամարտի: Տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր պատարագ: Պատարագիչ քահանան աւուր պատշաճի քարոզով նշեց եւ ընդգծեց հերոսաբար ինկածներուն երախտիքը, որոնց չնորհիւ այսօր մենք կ'ապրինք, իրագործելու համար անոնց սուրբ եւ անմահ գաղափարը: Պատարագէն յետոյ կատարուեցաւ հոգեհանգստեան պաշտօն 1918ին այդ հերոսամարտին մէջ նահատակուած հերոսներուն ի յիշատակ:

Ս. Ս.

ԳԱՂՈՒԹԻՆ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ, Հ. Ց. Դ. Լիբանանի Երիտասարդական Միութեան Դաստիարակչական Յանձնախումբը Մայիսեան Շաբաթ մը կազմակերպած է՝ Մայիս 22 – 27: Շաբթուան ընթացքին, ազգային վարժարաններու մասնակցութեամբ դրուագուած է մշակութային յայտագիր մը: Այսպէս, ամէն առաւօտ, դասարան մտնելէ առաջ կատարուած է դրօշակի ապրողութիւն, ազգային — յեղափոխական երգերու ընկերակցութեամբ: Ցայնա - սփռուած են ազգայնաչունչ երգեր, պատերէն կախուած են թերթեր, բաժնուած են թղթիկներ՝ որոնց վրայ գրուած է մեր անկախութիւնը կերտողներուն կո - չերը, պատգամները, խօսքերը: Մայիս 24ին, « Յակոբ Տէր – Մելքոնեան » սրահին մէջ, ազգային վարժարաններու աշակերտները դիտած են Վարուժան Սէթեանի հայաստանեան լուսապատկերները:

ՆՈՐ ՋՈՒՂԱՅԻ Հայ Սկումբի սրահին մէջ տեղի ունեցած է գնահատանքի երեկոյթ մը, նուիրուած Օր. Հրանոյշ Թովմասեանի, անոր մանկավարժական գործունէութեան 35ամեակին եւ հանգստեան կոչումէն առթիւ: Երեկոյթին, զոր կազմակերպած է տեղւոյն ազգ. դպրոցներու Հոգաբարձութիւնը, ներկայ եղած են թեմին առաջնորդական տեղապահը՝ Կոբիւն Վրդ. Պապեան, ազգային իշխանութիւնները, միութիւնները եւ հաստատութեանց ներկայացուցիչները: Մանկապարտէզի աշակերտները գործադրած են դեղարուեստական յայտագիր մը: Խօսք առած են Հրայր Շահնազարեան՝ Հոգաբարձութեան կողմէ, Լեւոն Մինասեան՝ ուսուցչական կազմի եւ ժերմէն Բարայեան՝ ծնողական Խորհուրդի անունով: Մեծարեալի չնորհակալութեան խօսքերէն ետք յիշատակի նուէրներ տրուած են Օր. Հ. Թովմասեանի: Տեղապահ վարդապետի փակման խօսքով վերջ գտած է գնահատանքի երեկոյթը:

ՈՒԱՖՐԹԱՒՒՆԻ ՀՕՄի տան մէջ, Մայիս 22ին, հայրենի արուեստագէտ Շահէն Խաչատրեան դասախօսութիւն մը տուած է չրջանի Համազգայինի մանաճիւղի երիտասարդներուն: Դասախօսը ներկայացուցած է վերջին երկու դարերու հայկ. նկարչական արուեստի լուսագոյն ներկայացուցիչներու գործերը:

բոզով նչեց եւ ընդգծեց հերոսաբար ինկածներուն երախտիքը, որոնց չնորհիւ այսօր մենք կ'ապրինք, իրագործելու համար անոնց սուրբ եւ անմահ գաղափարը: Պատարագէն յետոյ կատարուեցաւ հոգեհանգստեան պաշտօն 1918ին այդ հերոսամարտին մէջ նահատակուած հերոսներուն ի յիշատակ:

Ս. Ս.

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԽՕՍԷՔ, ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԼԵՌՆԵՐ

ԼՈՑՍԻՆ ԸՆԴԱՌԱՋ

3.

Արեւն արդէն նաղանքով թեքուում էր դէպի Աղօթարան լերան կապոյտը: Կա - մրջի մօտ ծառս եղաւ Ներսես Զաւուշի ձին:

— Է, հէ՛, հէ՛յ...

Ձորը պատասխանեց:

Թուրք խուժանը գլուխը բարձրացրեց դիակներից, առամները ժնդժնդացրեց անպօր կատաղութեամբ:

Ներսես Զաւուշը առրճանակի կրակ - ցով գլորեց կամրջի մօտ գտնուղ մոլլային: Հետիոտն գառնալով, փիդայները նետուեցին դէպի դիակները: Թուրքերը իսկոյն վայր գցեցին իրենց կացինները, բրերը, զէնքը: Մոլլաները բազմատարած դիմեցին Հայերին.

— Գուէթ ունեցէք, բարի մարդիկ...

Մատուռը պոկուեց տեղից, քրքջաց քարէ առամները ցցած:

— Գուէթ ունեցէ՛ք...

Դիակներից չատերը չարժուեցին իրար յենուելով:

Դիակների տակից, թփերի ու քարերի արանքներից փիդայիները սկսեցին հանել ողջերին ու վիրաւորներին... Վէրք չունեցողները անդամ ուժ չունէին ոտքի վրայ կանգնելու: Այդ դժբախտները կորցրել էին նոյնիսկ ճչալու, լաց լինելու ընդունակութիւնը: Նրանք ցնորուածի պղտոր հայեացքով չէին նայում իրենց հաւատքողներին: Մահուան սարսափը կանաչ թոյն էր դարձել նրանց բիբերի տակ:

Ուլիկը դիակների մէջ որոնում էր մօրը, կանչում նրան: Գտաւ: Երեսն ի վայր ընկած մօր ալ ուսը ճեղքուած էր: Ուլիկը կռացաւ նրան բարձրացնելու: Մայրը կրճատացրեց առամներն ու ծղրտաց: Նրա ոտքերի տակից գլուխը հանեց Ուխտանիկը:

— Մարէ՛, ջուր եմ ուզում...

Մարթան ճանաչեց Ուլիկին: Կծկուեց, առատ մազերով ծածկեց մերկ կուրծքը:

— Զիւնիկս ո՞ւր է, Ուլիկ:

— Նա ողջ է, մարէ՛: Դու ուշքի եկ, — աղաչեց որդին: — Զիւնիկն էլ է քեզ սրտնում: Դաւ վեր կաց, դու մի՛ մեռնի, մարէ՛...

Ուլիկը հանեց իր վերնաչապիկը, ղրանով փաթաթեց մօրը ու տարաւ դէպի կամուրջը, ուր հաւաքում էին ողջ մնացածներին:

Բոլորովին մերկ, արեան չիթեր մարմնի վրայ ոստոստում էր Ուխտանիկը: Նա մատը տարաւ բերանը, այնտեղից հանեց մօր մատանին ու մեկնեց եղբօրը:

— Բերանումս թաքցրի, Ուլիկ: Ինչո՞ւ ուզում էր կուլ գնալ, ես կուլ չտուի: Լաւ արի, չէ՞:

Ուլիկը, որ ընդամէնը տասնհինգ տարեկան էր, արտասուեց մեծավարի, անձայն:

Բենիամինը դէմ առաւ հօրեղբօր փոքրիկ տղայի յօշոտուած մարմնին, տղայի բռունցքի մէջ քար կար: Ցաւից, ծնկների թուլութիւնից Բենիամինը չոքեց դիակի մօտ: Մէկը բռնեց ուսը:

— Որդի՛ս...

Բենիամինը աչքերը փակեց՝ մօր մերկութիւնը չտեսնելու: Վերարկուն հանեց, փակ աչքերով հագցրեց նրան: Մօր փէշերի տակից դուրս եկաւ Եղիկը:

— Բենո՛...

Նա մանրիկ ձեռքերով գրկել էր տիկնիկը, սա ժպտում էր կապոյտ աչիկներով...

×

Փրկուածներին սկսեցին հաւաքել մատուռի չուրջը: Օգնութեան եկածները, սակայն, չէին չփոթում հարազատների դիակներից, վիրաւորների աղաղակներից: Նրանք ամէն կերպ աշխատում էին օգնել նրանց, հանգստացնել:

Ներսես Զաւուշը հպարտ էր զգում իրեն, որ գոտու արանքից չհանի ատրճանակն ու գրանով չխփի ժայռի տակ գտնդկծիկ կանգնած Թուրքերին: Սակայն զգում էր իրեն ու գրաղւում վիրաւորներով: «Սկսուե՛լ է, սկսուե՛լ է, սկսուե՛լ է »: — Այս գաժան մխքն էր մի - այն թմբկահարում նրա չիկացած գլխում: Սկսուել է Ջարդը: Թեմալ բէյն ու Մամուր Ֆեյզպէն, անշուչտ, քաղաքում աւարտել են իրենց եղեռնը եւ ընկել գիւղերի վրայ: Ո՞ւր են տարել Խորէն աղային: Գլուխը վրա՞ն է, թէ նա էլ այս անհամար դիակներից մէկի նման ընկած է անթաղ: Ո՞ւր են տարել Կաթակնի տղամարդկանց:

ՍԵՐՕ ԽԱՆԶԱԴԵԱՆ

(82 – Շար.)

Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Բեքմէզեան, այրի Տիկին Նաւասարդեան, այրի Տիկին Բեքմէզեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Գաբաողլանեան, Տէր եւ Տիկին Սահակեան Սահակեան եւ զաւակը, Պ. Յովհ. Բեկմէզեան, Տէր եւ Տիկին Քրիստիան Գաբաողլանեան եւ Տէր եւ Տիկին Աչըզկէօզեան ինչպէս նաեւ Պօղոսեան, Գարաօղլանեան, Յարութիւնեան, Խապուճեան, Սարգիսեան ընտանիքները սրտի անհուն կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց զաւկին, Թոռան զաւկին, Թոռան, եղբօր եւ քրոջ զաւկին եւ ազգականին՝

ՓՈՔՐԻԿՆ ԱՐՄԷՆ ԲԵՔՄԷԶԵԱՆԻ

արկածալի մահը, որ պատահեցաւ Զո – րեքշաբթի, Մայիս 31ին 8 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ուրբաթ, Յունիս 9, ժամը 14։30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Պանեէօ–Քոմիւնալ գերեզմանատունը։

ՅԱՒՈՒԱՂ. — Մեր ցաւակցութիւնները Տէր եւ Տիկին Գաբաօղլանեանի եւ ընտանիքին։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Համախարբերդցիական Միութիւնը Մարսէյլի եւ շրջանի, բոլոր Խարբերդցիները կը հրաւիրէ Կիրակի առաւօտ, Յունիս 11, Մարսէյլի Ս. Սահակ – Մեսրոպ Մայր եկեղեցին, ուր պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի մեռելէ անդարձ մեկնած բոլոր Խարբերդցիներու հոգւոյն։

ԷՍԱԵԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ
ԿԸ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԷ

ՄՏԵՐՄԻԿ ՀԱՒԱՔՈՅԹ ՄԸ

Հովանաւորութեամբ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
ի պատիւ պոլսահայ գրագէտ, ուսուցիչ
ՏՈՔԹ. ՎԱՐԴԱՆ ԿՈՄԻԿԵԱՆԻ
եւ ծանօթ արուեստագէտ
ՏԻԿԻՆ ՍԻԼՎԱ. ԿՈՄԻԿԵԱՆԻ
Կիրակի, 11 Յունիս ժամը 20ին
LE CAUCASE
15, Rue St. Gilles, 75003 Paris
Métro : Chemin Vert

Էսթետական ջերմ մթնոլորտի մը մէջ կը ներկայացուին Տոքթ. Կոմիկեանի գործերէն ևմոյշներ, տեղի կ'ունենան արտասանութիւններ, երգեր։

Իր բարեհաճ մասնակցութիւնը կը բերէ նաեւ Տիկ. Սիլվա Կոմիկեան՝ արտասա – նութիւններով։

Մասնակցութիւն՝ 65 Ֆր.
Երիտասարդներու՝ 55 Ֆր.

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով կը խնդրուի արձանագրուիլ, հեռախօսելով՝ 376·32·43

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ

Փարիզի Կեդրոնական Սանուց Միու – թեան վարչութիւնը արտակարգ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները Յու – նիս 10ին, Շաբաթ օր ժամը 15ին, Եան ց ակումբի սրահին մէջ՝

5, Avenue Reille, 75014 Paris

Օրակարգ.— Փոփոխութիւններ Ծրա – գիր - Կանոնագրին մէջ։

×

Փարիզի Կեդրոնական Սանուց Միու – թեան տարեկան ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ Յունիս 10, Շաբաթ օր, ժամը 16·30ին, Եան'ց ակումբի սրահին մէջ։

Օրակարգ.— Բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւն եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան։

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ՁԱՇ

Ի պատիւ
Տէր եւ Տիկին ՎԱՐԴԱՆ ԿՈՄԻԿԵԱՆԻ
ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Յարգելի հիւրերուն, որոնք իրենց պատուաբեր մասնակցութիւնը բերին հայ լեզուին նուիրուած զեղարուեստական ցեկոյթին։

Restaurant ILE DE FRANCE (Péniche)
Face au 32 Avenue de New-York
75016 PARIS

Շաբաթ, Յունիս 10, ժամը 21ին

Կը հրաւիրուին կեդրոնականցիները։

Տեղերը ապահովել հեռաձայնելով մին – չեւ Ուրբաթ ժամը 17, Պերլիւֆ Հաստատութիւն՝ 236·70·22 *փոսք* 14։

Բարբիկիւ տեղւոյն վրայ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՖԻԼՄԵՐՈՒ
ՄԵԾ ՅՈՒՅԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
կազմակերպած
ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒԹ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Փարիզի մասնաճիւղի կողմէ
ողբացեալ հայրենական արուեստագէտ
ԱՐՄԱՆ ԿՈՒՐԻԿԵԱՆԻ
ծննդեան 80րդ տարեդարձին առթիւ

Ուրբաթ, Յունիս 9
Ժամը ճիշդ 20·45ին

MUSEE GUIMET
6, Place d'Iena — 75016 Paris
(Métro : Iena)

« ԿԱՐԻՆԷ »

երգախառն գունաւոր մեծ ֆիլմը
եւ առաջին անգամ ըլլալով, երկու վաւերագրական ֆիլմեր՝
«ԳԵՂԱՐԴ» *և* «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊՏՈՒՂՆԵՐ»
Մուտքերու մասնակցութիւն 15 *Ֆրանք*

Points de vente des billets :

U.C.F.A.F. 6, Cité du Wauxhall
Paris (10e)

BALTAIAN 27, Rue Bleue, Paris (9e)

PALOUYAN, 9, Rue de Trévise, Paris 9e
et auprès des membres de l'Association

ՁԱՇ

Կաթ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի դըպրոցին, ամավերջի ընկերահամակրական ճաշը կիրակի, Յունիս 11, Մշակոյթի Տունը։ Ճաշագին՝ 25 Ֆր.։

ՇԱՎԻՒ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Եկեղեցւոյ վերաշինութեան եւ օծման տարելիցները ասկէ ետք տեղի պիտի ունենան Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի տօնին հանդիպակաց Կիրակի օրը, որուն անուանով հիմնուած է 1933ին Շաւիլի մատուռը։ Ուրեմն, այս տարի, առաջին անգամ ըլլալով կը տօնուի Կիրակի Յունիս 11ին։

Համայն հաւատացեալ ժողովուրդը կը հրաւիրուի մասնակցելու եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագին եւ հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօնին՝ բոլոր հանգուցեալ հիմնադիրներու, Հոգաբարձութեան անդամներու եւ նուիրատուներու հոգւոյ հանգստեան համար։

Պատարագի արարողութիւնները պիտի երգուին տեղւոյն նորակազմ երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Տիկին Աստղիկ Տէտէեանի։

Սկիզբ պատարագի ժամը 10·30։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ 60ԱՄԵԱԿԸ
[ՄԱՅԻՍ 28, 1918]
ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ « Անկախութեան 60ամեակի Կոմիտէին» կիրակի, Յունիս 11, ժամը 15ին, Սէն–Մարթէն տ'Էռի Սալ տէ Ֆէթը։

կը խօսի

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն գաղութին կարող ուժերը եւ՝

Տէսինի Մշակոյթի Տան Անի ուսուցչուհին

ԽՆԶՈՑՔ.— Ճոխ պիւֆէ

ՈՒԽՏԱԴՆԱՅՈՒԹԻՒՆ
ԴԷՊԻ ՆԻՍ

Կազմակերպուած Մարսէյլի հին մարտիկներու, նախկին դիմադրականներու, ծագումով Հայ Բարեկամական Միութեան, Կիրակի, Յունիս 11, ամբողջ օրը։ Ժամը 11ին, 7 Ռիւ տը Ֆրանսի (Նիս) առջեւ յարգանքի ցոյց։ Ժամը 11·30ին պատարագ Նիսի Ս. Աստուածածին եկեղեցին։ Կէսօրին դիւնեէօն։ Ճաշ եկեղեցւոյ կից սրահը, ժամը 16ին վերադարձի ճամբուն վրայ, այցելութիւն Սէն – Ռաֆայէլի Հանդստեան տունը։ Մասնակցութիւն 90 Ֆր.։ Արձանագրուիլ Մեծ ուխտի անդամներուն մօտ։

UNION NATINALE DE L'EGLISE ARMENIENNE DE LYON

Dimanche 11 Juin de 10 heures jusqu'aux chandelles

GRANDE FETE CHAMPETRE ANNUELLE

au bénéfice du patronage
Buffet — ambiance arménienne
avec l'orchestre « SAYAT NOVA »
Attraction surprise
Parc des Missions Africaines
Chaponost
Itinéraire : Oullins (pont), à droite directon les Aqueducs de Beaunant à gauche direction Brignais, après Camping Gaz tourner à droite direction Chaponost
Itinéraire flèché. Tél. 48-21-89 (parc)

ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԸ

ԷՍԱԵԱՆ ՍԱՆՈՒՑԻ ՀԵՏ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Մասնաւոր պայմաններով եւ յատուկ ընդունելութեամբ
Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՑԱԿԻ

Հովիւեան Վահան, Փարիզէն 100 Ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման, փոխան ծաղկեպսակի, Ղազար Ագնաւուրեանի մահուան տխուր առթիւ՝ Պուք–Պէլ–ին։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԻՓ.— Վալանսի Բէս տ'Է – փարնէն Մայիս 22ին իր բաժնեգինը (200 Ֆր.) ղրկող անձէն կը խնդրուի իր անունը հաղորդել «Յառաջ»ի վարչութեան։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Պօմոնի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, Յունիս 12, Երկուշաբթի ժամը 14·30ին տեղւոյն եկեղեցւոյ սրահին մէջ։ Տեղեկատուութիւն եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն։

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ դպրաց դասի եւ Վալանսի Հայ Մարզական Միութեան, Կիրակի, Յունիս 11, Շաբթ Մոնտիլ անտառին մէջ, Ռոմանի ճամբուն վրայ, «Թրու–օ–փլիժոն»ին դիմացի ազ ճամբան։

Հայկական մթնոլորտ՝ ԺԱՂ ԳՈՒՆԱԿԱՆ նուագախումբով։

Վիճակահանութիւն։ Առաջին պարգեւը չահողին երկու հոգինոց տոմսակ դէպի Պալէարս, երթեւեկարձ։

Երթեւեկը ապահովուած Պարամէնի մօտէն ժամը 11·30ին եւ ժամը 14·30ին։ Վերադարձը նաեւ ապահովուած։ Օդի անվտանգութեան պարագային, տեղի կ'ունենայ Փալէ տը լա Ֆուարին մէջ։

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ANCIENS ELEVES MOORAT - RAPHAEL

Grande Fête Champêtre annuelle

11 Juin, Dimanche, à partir de 11 heures dans les jardins du Collège

(ou en cas de pluie dans la salle), 26, Rue Troyon — SEVRES

Avec : BEDIK — Duo HARTAR — l'ensemble folklorique NAVASART

Orchestre BERNARD DEDEJIAN

Le chanteur NORAIR

Grand BAL annuel

de l'Association Sportive Arménienne
Samedi 10 Juin de 20 h. à l'aube au théâtre Municipal d'Issy les Moulineaux
Animé par l'orchestre international

Harry Hougassian

et la participation de :
HARTAR (Viguen et Harout) et du ballet folklorique d'Issy
des groupes *Gaïzag* et *Hartanag*
BUFFET — TOMBOLA

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆԻՍ
9
VENDREDI
9 JUIN
1978

LE NUMERO 1,60 F

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 371027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար· 200 Ֆ· Վեցամսեայ 110 Ֆ·
Արտասահման Տար· 230 Ֆ· հատը 1 Ֆ· 60

53րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14·137
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
53e ANNÉE — N° 14.137

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԿԵՂԵՑԿՈՒԹԵԱՆ ԿՂԶԻՒՆ ՄԷՋ

ԺԻՍՔԱՐ ՏԷՍԹԷՆ ԿԸ ՇԵՇՏԷ.— « ՊԱՀՈՒԼՏՈՒԻՔ ԶԻ ԽԱՂՑՈՒԻՐ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐՈՒ ԿԱՄՔԻՆ ԱԶԱՏ ԱՐՏԱՑԱՅՏՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ »

—o—

Ներքին նախարարը թէեւ կ'ըսէ թէ ձեռք առնուած ապահովութեան միջոց – ները, սովորական եւ ընթացիկ միջոց – ներն են Նախագահի մը համար, բայց պարզ է, որ Քորսիքայի պարագային, հարկ էր սովորականէն քիչ մը անդին անցնիլ: Միւս կողմէ ձերբակալուած 24էն 17 « ինքնավարապաշտ » Փարիզի վոխա – դրուած էին, ներկայանալու համար Պե– ութեան Ապահովութեան Ատեանին հարցապնդիչ դատաւորին առջեւ: Ամ – բաստանուած են եղեռնափորձերու մաս– նակցած ըլլալու համար: Կղզիին մէջ ոս– տիկանական քննութիւնները, հարցա – պնդումները չատցած են եւ եղեռնափոր– ձերն ալ չեն դադրած: Նաեւ Նախագահին հոն եղած ատեն, եղեռնափորձ կատար– ուեցաւ վայրաչուներու պետին կառքին դէմ:

Նախագահը, կինն ու կառավարութեան անդամներ Այաչիօ հասան Զօրեքշաբթի օր, ուր ընդունուեցան քաղաքապետ Շառլ Օռնանոյի եւ հանդարտ ժողովուրդի մը կողմէ: Ժխոքար Նափոլէոնի մէկ համա– զգեստը նուիրեց քաղաքին: Կանաչ զգես– ը զնդապետներու զոր Նափոլէոն կրած է 1813ին ցմահ եւ զոր կտակած է Սր– ծուհիին: Նափոլէոնի ընտանիքը ի վեր – լոյ նուիրած էր Պետութեան: Իր առա– ջին ճառին մէջ, Նախագահը յստակ ու մեկին պարզեց այն երեք սկզբունքները, որոնք հիմը կը կազմեն իր քաղաքակա – նութեան: « Ահաւասիկ իմ երեք հաստա– տումներս Քորսիքայի համար: Ֆրանսան վճռած է Քորսիքացիներով, Քորսիքան վերածել երջանիկ, բարգաւաճ եւ բաց կղզիի մը: Իմ երկրորդ հաստատումս, պարզ է բայց հանդիսաւոր.— Ժողովըր– դավար Պետութիւնը, որոշումներու պարտաստութեան մէջ, կը ճանչնայ հո– ղամասին մէկ բաժնին միայն ժողովըր– դական եւ հանրային քուէարկութեան ըն– տրեալները: Այս կէտին վրայ ամէն ինչ յստակ է: Հանրաքուէն չուբացուիր: Պահուըտուք չի խաղցուիր քաղաքացինե– րու կամքին ազատ արտայայտութեան հետ: Վերջապէս, ըսաւ Ժխոքար, Քոր – սիքացիք ինչպէս բոլոր Ֆրանսացիները, իրաւունք ունին ապահով ըլլալու իրենց անձին եւ ինչքին մէջ: Հիմնական իրա– ւունք մըն է զոր Հանրապետութիւնը պի– տի ապահովէ ըստ իր միջոցներուն եւ օրէնքներուն »:

Իր առաջին ելոյթին մէջ, Ժխոքար մե– ծարեց նաեւ Նափոլէոնի յիշատակը, ո– գեկոչելով անոր անձը եւ տարած աշխա– տանքը (պատժ. Օրինագիր, վարչական կազմակերպութիւն, ազգային ինչքերու սեփականութեան երաշխաւորութիւն, բանուորներու աշխատանքի ապահովու – թիւն, եւայլն):

Հինգշաբթի Նախագահը Սաութէն կ'եր– թար:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏՈՒՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունիս 2–5)

ԱՅՑ՝ ՍԱՅԱԹ–ՆՈՎԱՅԻ ՇԻՐԻՄԻՆ

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս, Մայիսի վերջին Կիրակին, Թիֆլիս զբա– նուող Սայաթ – Նովայի շիրիմին այցի գացած են մտաւորականներ, ուսանող – ներ, Թիֆլիսի եւ շրջաններու աշխատա– ւորներ, Երեւանէն եւ Բաքուէն ժամա – նած մտաւորականութեան պատուիրա – կութիւններ: Աւանդութեան հիմը դրած է Յովհաննէս Թումանեան: Ամէն տարի կուգան մարդիկ իրենց ձեռքին մէկական կարմիր վարդ, իբրեւ խորհրդանիշ բա – նաստեղծութեան, գարնան գարթօնքի: բացումը ըրած է բանաստեղծ Մօրիս Փոցխիշուիլի: Խօսք առած են Հայաս – տանի Գրողներու Միութեան վարչու – թեան քարտուղար Մկրտիչ Սարգսեան, Վրաստանի Գրողներու Միութեան հայ– կական ճիւղի նախագահ Բենիկ Սեյրան– եան, բանաստեղծ Ռազմիկ Տոնեան, Թարգմանիչ Սուրէն Աւչեան: Հայաստանի եւ Վրաստանի արուեստագէտներն ու խմբերը մեկնաբանած են Սայաթ-Նո– վայի երգերը: Մինչեւ ուշ առեն, եկե– ղեցւոյ բակին մէջ, Սայաթ – Նովայի՝ կարմիր վարդերով ծածկուած շիրիմին չուրջ, հնչած են տաղեր, երգ ու երաժշ– տութիւն:

×

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ԴԱՍԱԳԻՐՔ ՄԸ ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԾ ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ.

Սոֆիայի Կլիմենտ Օխրիդսկի համա – լսարանի արեւելեան լեզուներու ամբիոնը հրատարակած է հայերէն լեզուի դասա– գիրք մը, զոր պատրաստած է պուլկա – րահայ բանասէր Եղուարդ Սելեան: Ցա– ռաջաբանին մէջ գրուած է թէ հազարաւոր հին ձեռագիրները զոր հայ ժողովուրդը պահպանած է զոհողութիւն– ներու եւ մեծ չանքերու գնով, հայ եւ պուլկար ժողովուրդներու պատմութեան եւ մշակոյթի ուսումնասիրութեան հա– մար թանկագին աղբիւր են: Դասագիրքին մէջ համառօտ տեղեկութիւններ տրուած են հայերէն լեզուի զարգացման պատմու– թեան մասին: Եդ· Սելեան ուսարուած է Երեւանի համալսարանի բանասիրական ճիւղը եւ 1969էն ի վեր հայերէն կը դա– սաւանդէ Սոֆիայի համալսարանը: Առա– ջին անգամն է որ Պուլկարիոյ մէջ կը հը– րատարակուի հայերէնի դասագիրք:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱ 240 միլիոն Ֆրանքի փոխա – տուութիւն մը ըրաւ Լիբանանի, վերա – շինութեան համար: Պէյրութի կառավա– րութիւնը մէկ միլիառ կը յուսար, որ պէտք արաբական քարիւղատէր Պետու– թիւնները, քաջալերուած դրամագլուխ ներմուծէին:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԳԱՐԹԸՐ կարեւոր ճառ մը ըսած է որ Խորհ· Միութիւնը պէտք է ընտրութիւն կատարէ մեղմացումի կամ բախումի միջեւ: Թաս անմիջապէս հա– կազդած է ըսելով որ «Խորհ· Միութիւնը ձեռնոցը պիտի չվերցնէ»: Գալով Պրաւ– դայի կը զրկ թէ «Ամերիկացիները կը թունաւորեն միջազգային մթնոլորտը»:

ՄՈՍԿՈՒԱ առաջին անգամ ըլլալով կ'ընդունի որ ահաբեկչութիւն կայ նաեւ Խորհ· Միութեան մէջ եւ թէ 1977 Յուն– ուար 8ի պայթումը մեթրոյին մէջ, ե– ղեռնափորձ մըն էր:

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՄՈՒԼԸ

ԱՆԱՂԱՐՏ ՊԱՀԵՆՔ ՄԱՅՐԵՆԻՆ

—o—

Ցաճախ հայրենի դրագէտները, մտաւո– րականները յօդուածներով կը դատապար – տեն լեզուական աղաւաղումները, օտար բառերու անհարկի գործածութիւնը, հա– յերէնի խաթարումը չտեսնելու կողմէ: Յատկապէս միշտ ալ արձագանգ կը հանդի – տանայ լեզուին մաքրութեան միտող նման դրութիւններու, զանոնք իր իսկ մտա – հոգութիւնները նկատելով: « Անաղարտ պահենք մեր մայրենին » վերագիր եւ « Հայը մեր հանապազօրեայ » ստորա – դիր խորագիրներով, դրագիտուհի Աղաւ– նի « Գրական թերթ » շաբաթաթերթին մէջ, Ապրիլ 7, իր վրդովումը կը յայտնէ ի տես լեզուական դատապարտելի այ – լանդակութիւններուն, օրինակներ բերե– լով խօսակցական ընթացիկ արտայայ – տութիւններէ, օտար բառերէ, տարազ – ներէ:

Մի անգամ, կը պատմէ դրագիտուհին, մորթեղէնի խանութում, վաճառողուհուն խնդրեցի·

— Յոյժ տուէք լինճ այն մուշտակը:

Աղջիկն, առանց լինճ նայելու, անտար– բեր նետեց·

— Ըստեղ մուշտակ չկայ, ըստեղ սաղ ցիզեյկա եա:

Զդիտեմ լինչու, որոշեցի աղջկան բա– ցատրել, որ մուշտակ նշանակում է մոր– թէ վերնազգեստ եւ կարող է լինել թէ ցիզեյկայից (ոչ խարենի), թէ՛ կաբա – կուլից, թէ սամոյրից(*): Աղջիկը ոչ այնքան էլ հաճոյքով լսեց ու ներողամիտ նկատեց·

— Էն ա կ'ասէիր չուբա, էլ մուշտա՞կն լինչ էր: Հըմի ո՞վ ա ըտենց ասում որ:

Աղջիկն լինչ–որ տեղ իրաւացի է, վա– ղուց մուշտակն իր տեղը զիջել է չուբա– յին, լինչպէս լոռը կամ կաթնաշոռը դար– ձել է տվորոգ, բքուասերը՝ սմետանա կամ սմետան, պահածոն՝ կանսերվա, երշիկը՝ կալբաս կամ՝ կալբասո, նրբեր– շիկն էլ սասիճնկի: Այսպէս կարելի է չարունակել անվերջ, բայց ընթերցողը կարող է բողոքել, թէ՝ «մաշալ տուր»··· Սոյն մաջալը եւ չատ նման օտարածին բառեր մտել են մեր լեզուի մէջ եւ ա– ռանց մաջալ տալու աւերում են»:

Այսքանը դեռ միայն բանաւոր խօսքին մէջ: Մխիթարական չէ, կ'աւելցնէ Աղաւ– նի, նաեւ դրաւոր խօսքին պատկերը մէջ– բերելով քանի մը օրինակներ: Ահա մէկը, քաղուած «Երեկոյեան Երեւան» օրա – թերթէն:

— Ոսկէ հարսանիք ակնարկում կար– դում ենք· Իսկ երեկոյեան մի քանի ոչ– խար նոխազ դարձան: Որքան մեզ յայտնի է, ոչխարը, մանաւանդ հարսանիքի ա– ռիթով, կարող է խորոված դառնալ, բայց նոխազ, այսինքն, արու այծ՝ եր– բեք: Սխալը դալիս է անգիտութիւնից: Ակնարկագիրը լսել է « քաւութեան նո– խազ դառնալ » արտայայտութիւնը եւ կարծելով, որ դա նշանակում է մորթել, վերցրել եւ կենսաբանական այսպիսի «գիւտ» է արել »:

Հեռատեսիլի հաղորդումներուն մէջ եւս կը վխտան լեզուական սխալներն ու այլանդակութիւնները: « Վերջերս, կը դրէ դրագիտուհին, հեռուստատեսու – թեամբ հաղորդուող մի երգի տեքստում հանդիպեցինք այսպիսի տողի·— Մեր բալենու ծառի տակ իմ հարսնացուն սեւտրաչ: Տեքստի հեղինակ բանաստեղծի համար պարզապէս անյարմար է չիմա – նալը, որ բալենու ծառ ընդհանրապէս չի լինում, բալենի ինքնին նշանակում է բա– լի ծառ, ինչպէս՝ ընկուզենի ընկոյզի ծառ, տանձենի՝ տանձի ծառ եւ հարսնացուները էլ սովորաբար լի– նում են սեւաչեայ, թխաչուի, իսկ այդ սեւտրաչը այն նորամուծութիւնը չէ, որ կարող է արմատակալել մեր լեզ– ուի մէջ, այն լեզուի, որի հարստութիւ– նը տէրեանական խօսքն է ու չարենցեան խօսքը, Թումանեանականը, սեւակեանը··· Դարձեալ հեռուստատեսութեամբ· Տուժ– ուածը կարող է բողոքի· Բնականաբար հե– ռախօսափիկացուել է· Արդ, ուրեմն, ք՛ո՛ղ եղիցի լոյս լինի: Անհրաժեշտու – թիւն կա՞յ ըսելու, դիտել կուտայ դրա– դիտուհին, որ այսպէս արտայայտուող– ները, կարծելով, թէ դրական լեզուով կ'արտայայտուին, յօնքը չակելու փոխա– րէն աչքը կը հանեն: Ցաւալին այն է, որ երբ մարդիկ կը փորձեն սխալը մատնա– նշել, ենթակաները կը մերժեն ընդունիլ, նոյնիսկ կը ճգնին համոզել, թէ սխալողը դիտողութիւն ընողն է: Ահա այդպիսի դէպք մը:

— Այդպէս պատահեց քարեացկամ բառի հետ: Թերթերից մէկի մի յօդուա– ծում երկու անգամ տպագրուած էր քար– եացկամ: Ուրեմն վրիպակ լինել չէր կա– րող: Ջանգահարեցի համապատասխան բաժին եւ հարցրի, թէ ինչու են քարեացա– կամ բառը գրել անհարկի սղումով, չէ՞ որ դա սխալ է:

— Սխալ չէ, ասացին այդ ձեւը վա– ղուց է ընդունուած, ու զարմանալի է, որ դուք նոր էք նկատում: Սոխպուած եղայ քրքրել բոլոր բառարանները եւ ա– ռաջին հերթին դպրոցական ուղղագրա – կան բառարանը: Եւ ամէն տեղ գրուած էր քարեացկամ: Հիմա լինճ մնում է դիմել մեր լեզուաբաններին հեղինակութեանը, եւ եթէ նրանք ասեն, որ սխալողը ես եմ, յամենայն քարեացկամութեամբ ես կարող եմ ներողութիւն խնդրել: Բայց վատահ եմ, որ բանը դրան չի հասնի՝ քարեացկամ պոչատ բառից որքան չուտ հրաժարուեն մեր լրագրողները, այնքան աւելի լաւ իրենց համար »:

Գրագիտուհին, ի դէպ, չատ օգտակար կը դտնէ հեռատեսիլով պարբերաբար կատարուող հաղորդումները լեզուի մա– սին, քանի ճիշդ խօսելու, գրելու, ար– տայայտուելու ցուցմունքներ կը կատար– ուին: Այս հաղորդումներուն կը մաս – նակցին հմուտ լեզուաբաններ: Այսու – հանդերձ, նկատել կուտայ ան, ասոնք երբեմն կը զառնան խրթին, երբեմն ալ ատիթ կը ստեղծեն վիճաբանութիւննե – րու, տեսակէտներու բախումի, բան մը, որ ընդհանրապէս ընդունելի ըլլալով հանդերձ, այս պարագային չահեկան չէ: «Չէ՞ որ ունկնդիրը, հեռուստադիտողը մեծ մասամբ ժողովուրդն է, հասարակ մարդիկ, եւ ուրեմն՝ որոշակի օրինակ– ներով նրանց պիտի բացատրել, թէ խօս– քի, արտայայտութեան որ ձեւն է ճիշդ, որը սխալ··· Ես կարծում եմ, որ նման հաղորդումները պէտք է զարձնել առա– ւել յաճախակի եւ դրանց մասնակից զար– ձընել լեզուաբանական աւելի չատ ու– ժերի »:

Աղաւնի հետեւեալ եզրակացութիւնով կը վերջացնէ իր յօդուածը·— « Մայրենի լեզուն մեր հանապազօրեայ հացն է, եւ մենք իրաւունք չունենք անտարբերու – թեամբ նայելու նրա աղաւաղումներին, աղքատացմանը, աղտոտմանն օտարածին բառերով ու տերմիններով: Փոխարէն – թիւնները պէտք է արուեն անհրաժեշ – տարար՝ եթէ չունենք տուեալ բառի հա– մարժէքը մեր լեզուում:

« Եւ վատ չի լինի նաեւ, որ դրական մամուլն էլ պարբերաբար անդրադառնայ լեզուի, մաքուր ու գեղեցիկ խօսելու խըն– դիրներին »:

ՔԱՂՀԱՆ

(*) ԾԱՆՕԹ·— կարակուլ: Աւունը կու– գայ Պուխարայի համանուն ովասիսէն: կեդր· Ասիոյ սեւ գոյնի գառնուկի գան– գուր, արժէքաւոր մորթ: Սամոյր: կզա– էիսներու գեղին պատկանող կենդանի, ամէնէն լաւը սիպերիականն է:

ՀՈՒՇԱԳՐԱՏԱՐԱՆ

Գրքեր, ԱՆԱՀԻՏ ՕԳՆՈՒԹՅԱՆ

Մ[illegible], ես չեմ, ես չեմ ուզում, որ մեզ համար ինչ-որ հուշարձան կանգնեցնեն: Ոչ մի հուշարձան, ոչ մի հուշատախտակ, ոչ մի հուշաքար: Ես ուզում եմ, որ մեզ մոռանան, ինչպես մոռանում են ամեն ինչ, ինչպես մոռանում են ամեն մի մարդու, ում ոտքը երբևէ դրել է այս հողի վրա, ում ձեռքը երբևէ դիպել է այս քարերին, ում հայացքը երբևէ սահել է այս լանջերով, ում շուրթերը երբևէ շշնջացել են այս անունները, ում սիրտը երբևէ բաբախել է այս ժայռերի տակ, ում հոգին երբևէ ապրել է այս ամրոցում, ում մարմինը երբևէ ցավել է այս պատերի համար, ում աչքերը երբևէ արցունքներ են թափել այս ավերակների վրա, ում ականջները երբևէ լսել են այս ամրոցի պատմությունը, ում մտքերը երբևէ մտածել են այս ամրոցի մասին, ում ձեռքերը երբևէ գրել են այս ամրոցի մասին, ում ոտքերը երբևէ քայլել են այս ամրոցի ճանապարհներով, ում աչքերը երբևէ նայել են այս ամրոցի պատերին

ՄԱՅԻՍ 28-Ը ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԼԻԲԱՆԱՆ

Մայիս 28ի առաւօտեան, Անթիլիասի Մայր տաճարին մէջ պատարագած է Գա-
թողիկոս Բ. Ամենայն Հայոց Տէր Տէր Գարեգին Ա. Ս. Ս. Վեհափառ Հայրապետ, ուր
տարափ ընթացքին Տաթեւ Եպս. Սար-
գիսեան կարդացած է Խորէն Ա.ի կոնդա-
կը, նուիրուած 1918ին կերտուած Հայաս-
տանի անկախ Հանրապետութեան պատ-
մական նուաճումներուն: Ցաւարտ պա-
տարագի, երկու կաթողիկոսները, եպիս-
կոպոսները եւ միաբանական դասը՝ Հ.
Մ.Ը.Մ.ի սկաուտներու չարքերուն մէջ-
ջէն, թափօր կազմած ուղղուած են դէպի
Նահատակաց Ցուշարձանը, ուր հոգեհան-
գիստ կատարուած է Սարգսապատի,
Ղարաքիլիսէի եւ Բաշ Ապարանի ճակա-
տամարտներուն զոհուած նահատակներու
յիշատակին: Սկաուտներ ծաղկեպսակ մը
դնեցած են յուշարձանին: Դարեգին Բ.
քանի մը խօսքով հրաւիրած է ներկաները
վառ պահելու անկախութեան եւ ազա-
տութեան գաղափարը իրենց սրտերուն
մէջ:

×

Ժամը 11·30ին, Պուրճ Համուտի «Գեր-
մանիկ» սրահին մէջ տեղի ունեցած է
Մայիս 28ի վաթսունամեակի հանդիսու-
թիւնը: Ներկայ եղած են պետական հայ
երեսփոխան Տոքթ. Մելքոն Խպլիղեան,
Անդրէաս Եպս. Պետողլեան, կու-
սակցական մարմիններու եւ ազգային իշ-
խանութեանց ներկայացուցիչներ: Բաց-
ման խօսքը արտասանած է Վահէ Փա-
փազեան: Օրուան առաջին բանախօսը՝
Ռուբերան Արզումանեան, ծանրացած է
Մայիս 21էն մինչեւ 28 մղուած հիմնա-
կան երեք ճակատամարտներուն վրայ:
Երկրորդ բանախօսը՝ Վահէ Տարագճեան,
չէզը դրած է Հայաստանի անկախ Հան-
րապետութեան հռչակման գաղափարա-
կան արժէքին վրայ: Փակման խօսքը ը-
րած է Հրաչ Տասնապետեան, Քրիստա-
փորի հրեղէն պատգամը « յարատեւ
կռիւ »ի պահանջը փոխանցելով ներկա-
ներուն:

×

Մայիս 28ի վաթսունամեակի
առնակատարութեան չարքին, Պուրճ
Համուտի « Ցակոբ Տէր - Մելքոն -
եան » սրահին մէջ, Մայիս 27ին, 114
նորագիրներ իրենց Դաշնակցականի եր-
դումը կատարած են, կնքահայրութեամբ
Մ. Իվանի: Հ. Ց. Դ. Լիբանանի Կեդր.
կոմիտէի անունով Գէորգ Գանտահարեան
իր խօսքը ուղղելով նորագիր երիտա-
սարդներուն դիտել տուած է թէ բեմին
վրայ պարզուող պատկերը մեծ յոյսի
դռներ կը բանայ՝ իրեն հետ բերելով ա-
պագայի ընդարձակ կարելիութիւններ:
Կնքահայրը իր խօսքին մէջ անդրադար-
ձած է Դաշնակցութեան զինանշանի երեք
խորհուրդներուն՝ բահին, գրիչին ու զա-
նակին համընթացութեան, Հայութեան
համայնական կարողութիւններուն, որով-
հետեւ իր երազի իրականացման ճամբուն
վրայ ան պէտք ունի եւ մտաւորականի,
եւ ռազմիկին, եւ աշխատաւորին:

×

Մայիս 26ի երեկոյեան, Պուրճ Համու-
տի « Ց. Տէր-Մելքոնեան» սրահին մէջ
տեղի ունեցած է « Ցեղափոխական մշա-
կոյթ »ի երեկոյթ մը: Հ. Ց. Դ. Լիբա-
նանի Երիտասարդական Միութեան կազ-
մակերպած այս հանդիսութեան ընթաց-
քին « Շնորհալի » երգչախումբը մեկնա-
բանած է ազգային - յեղափոխական եր-
գեր, ղեկավարութեամբ Գէորգ Գանտա-
հարեանի: Մարի Փելթեքեան երգած է
հայրենասիրական երեք երգեր, Սրա կի-
րակոսեան մեկնաբանած է ազգային-ժո-
ղովրդական երգեր: Համազգայինի պա-
րախումբը, ղեկավարութեամբ Վարդի -
վառ Շնորհաւորեանի, ներկայացուցած է
չորս պարեր: Հանդիսութեան գեղար -
ուեստական պատասխանատուութիւնը
ստանձնած է երաժիշտ Ալեքս Մնակեան:

×

Հայաստանի անկախ Հանրապետու -
թեան հռչակման 60ամեակի հանդիսու -
թիւններու փառապսակը հանդիսացած է
Հ. Մ. Ը. Մ.ի տողանցքը, որ տեղի ու-
նեցած է Մայիս 28ին, կէսօրէ ետք,
Պուրճ Համուտի քաղաքապետարանի
դաշտին վրայ, մասնակցութեամբ Հ. Մ.
Ը. Մ.ի Լիբանանի ու Սուրիոյ մասնա -
ճիւղերու ներկայացուցիչ մարզիկներուն,
նուագախումբերուն, սկաուտներուն, ա-
րենոյշներուն, գայլիկներուն եւ մրջնիկ-
ներուն: Ներկայ եղած են Խորէն Ա. եւ
Գարեգին Բ. Կաթողիկոսներ, Լիբանանի
Հայոց առաջնորդը, պետական երեսփո -
խանները եւ շուրջ 10 հազար Հայեր՝ Լի-
բանանէն եւ Սուրիայէն: Ասք առած են՝
Հ. Մ. Ը. Մ.ի Շրջ. Վարչութեան անու-
նով կարօ Թիւթիւնճեան (արաբերէն),
Լիբանանի Շրջ. Վարչութեան ատենապե-
տը՝ Տոքթ. Մ. Արզումանեան:

ՄԻԱՑԵԱԼ-ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ

ՈՒԱԹԼԹԱՈՒՆԻ Վիքթըրի Ֆիլտ գաշ-
տին վրայ, Մայիս 28ին, նչուած է 60 -
ամեակը Հայաստանի անկախ Հանրապե-
տութեան հռչակման: Հանդիսավար
Գէորգ Տօնապետեան բրած է բացման
խօսքը, պարզելով օրուան խորհուրդը:
Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտները, պարմանու-
հիները, գայլիկներն ու արենոյշները տո-
ղանցած են հանդիսականներու առջեւէն
եւ կատարած Եռագոյն դրօշի բարձրաց -
ման արարողութիւն: Օրուան առաջին
բանախօսը՝ Ենովք Լաչինեան, վեր առած
է Մայիսեան անկախութեան նչանակու -
թիւնը: Երկրորդ բանախօսը՝ Մուրատ
Թօփալեան, անդրադարձած է հայկական
ցեղասպանութեան, Թուրքիոյ Հայոց վը-
րայ գործադրած սեզմումներուն եւ հայ-
կական պահանջներուն: Հ. Ց. Դ. Աբե -
ւեան շրջանի Կեդր. Կոմիտէի կողմէ
խօսք առած է Թաթուլ Փափազեան: Մա-
յիս 28ի խորհուրդին եւ հայկական պա -
հանջներուն չուրջ խօսք առած են ՀՕՄի
Կեդր. Վարչութեան, Հ. Մ. Ը. Մ.ի,
Համազգայինի Պոսթընի մասնաճիւղի եւ
Սուրբ Ստեփանոս Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան
ներկայացուցիչները:

ՈՒԱՇԻՆԿԹՐՆԻ մէջ, Մայիս 20ին, տե-
ղի ունեցած է Հայաստանի անկախ Հան-
րապետութեան հռչակման 60ամեակի
հանդիսութիւնը, կազմակերպութեամբ
Հ. Ց. Դ. Սեպուհ կոմիտէի եւ մասնակ-
ցութեամբ Հայ Երիտասարդաց Դաշնակ-
ցութեան, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, ՀՕՄի եւ Հա-
մազգայինի: Ճաշ - հանդէսին, որ տեղի
ունեցած է Հայաթ Րիճընսիի սրահին
մէջ, ներկայ եղած են շուրջ 400 հոգի:
Հանդէսը վարած է Հերի Սաչաքլեան:
Այս առիթով, Ուաշինկթընի Հայ Դատի
Յանձնախումբը յուշանուէրով մը պատ-
ուած է ամերիկեան բանակի հանգստեան
կոչուած զօրավար Տին: Խօսք առած է
Երուանդ Թերզեան:

ՇԻՔԱԿՈՑԻ Հոլիտէյ Ին պանդոկին
մէջ, Մայիս 20ին, աւելի քան 300 հոգի
ներկայ եղած են Մայիս 28ի հանդիսու-
թեան, զոր կազմակերպած է տեղւոյն Հ.
Ց. Դ. Քրիստափոր կոմիտէն: Հանդէսը
վարած է Վազգէն Այվազեան: Բանախօ-
սած են Վիքէն Պապայեան (անգլերէն)
եւ Վարդգէս Սինանեան (հայերէն): Խօսք
առած է նաեւ Դեմոկրատ կուսակցու -
թեան Իլլինոյի նահանգապետութեան
թեկնածուն՝ Մայքըլ Պաքալիս:

ՆԻՒ ՃԸՐՋԻԻ Շերաթըն Հայց պանդո-
կին մէջ, Մայիս 21ին, տեղի ունեցած է
60ամեակին նուիրուած ճաշ - հանդիսու-
թիւնը, որուն ներկայ եղած են 250 հոգի:
Հանդէսը վարած է Տոքթ. Ռուբիկ Խա-
չիկեան: Խօսք առած են Մեսրոպ Եպս.
Աշճեան, Հրաչ Աբրահամեան եւ նախկին
Գոնկրէսմէն Հիլսթրոքի: Կարդացուած են
Նիւ Եորքի եւ Նիւ Ճըրզիի կառավարիչ-
ներու նամակները՝ որով Մայիս 28 կը
հռչակեն Անկախութեան Օր:

ՏԻԹՐՕՑԹԻ Ս.Սարգիս եկեղեցւոյ սրա-
հին մէջ, Մայիս 28ին, նչուած է Մայիսեան
անկախութեան 60րդ տարեդարձը: Անդ-
լերէն խօսած է Կիլբրոսի Մ.Ակ պատուի-
րակ Ռոսխէսի ներկայացուցիչ՝ Տիմիթ-
րիոս Փոլիտէս: Եդուարդ Մելիքեան (հա-
յերէն) պարզած է Մայիսեան պայմար-
տի խմաստը: Փակման խօսքը ըրած է
Յովսէփ Վրդ. Գալայճեան: Պաշտօնա -
կան հանդիսութենէն ետք տեղի ունեցած
է խրախճանք - պարահանդէս:

ՔԱՆԱՏԱ

ԹՈՐՈՆԹՈՑԻ բոլոր չրջաններէն եկած
Հայեր, Մայիս 27ին հաւաքուած են Հայ
Նոր Կեդրոնի հողաչերտին վրայ, ուր
կատարուած է հիմնարկէքի արարողու -
թիւն: Ներկայ եղած են Օնթարիոյի վար-
չապետ Ուիլըըմ Տէյվիս, Մշակոյթի եւ
Զբօսի նախարար Թոմ Ուէյլզ, Նորք Եոր-
քի քաղաքապետը, Միացեալ Նահանգ -
ներու Աբրեւելեան Թեմի առաջնորդ Մես-
րոպ Եպս. Աշճեան, Հայ յարանուանու -
թեանց հոգեւոր պետերը: Խօսք առած են
վարչապետը, Մշակոյթի նախարարը,
քաղաքապետը, երեսփոխաններ եւ պաշ-
տօնական այլ անձեր: Վարչապետը այս
առիթով պարգեւատրուած է Կիլիկեան
Ասպետի չքանչանով, ձեռամբ Մեսրոպ
եպիսկոպոսի: Տեղւոյն վրայ սրտաբուխ
նուէրներէ դոյացած է 100 հազար տո -
լար: Օնթարիոյի կառավարութեան ա-
նունով վարչապետ Տէյվիս յանձնած է
175 հազար տոլարի չէք մը, իբրեւ առա-
ջին վճարում՝ խոստացուած ընդհանուր
ծախքին մէկ երրորդին իրենց մասնակ -
ցութեան, որ ներկայիս կը գնահատուի
680 հազար տոլար: Օրուան առթիւ բա-
նախօսած է Տոքթ. Բարգէն Փափազեան
(պէյրութէն):

×

Ուքրանեան Ընդարձակ սրահին
մէջ, նոյն օրը, երեկոյեան, տեղի ունե-
ցած է Մայիս 28ի 60ամեակի հանդիսու-
թիւնը: Խօսք առած են « Սողոմոն Թեհ-
լիրեան » կոմիտէի, « Զաւարեան » ուխ-
տի ներկայացուցիչները, Օնթարիոյ
նահանգի Ազատական կուսակցու -
թեան պետ Տոքթ. Սթիւարթ Սմիթ,
նահանգային կառավարութեան կող -
մէ Թոմ Ուէյլզ եւ Առողջապահութեան
նախարար Տէնիս Թիմպրէլ: Բանախօսած
է «Հայրենիք» օրաթերթի խմբագրապետ
Մինաս Թէօլէօլեան:

ՄՈՆՐԷԱԼԻ մէջ Հայաստանի անկախու-
թեան 60րդ տարեդարձը նչուած է Մա-
յիս 27ին եւ 28ին: Առաջին օրը՝ երեկոյ-
եան, Սլովաք սրահին մէջ տեղի ունեցած
է ընդունելութիւն - խրախճանք, որուն
ներկայ եղած են վարչապետին ներկայա-
ցուցիչը, նախարարներ եւ երեսփոխան -
ներ: Կիրակի երեկոյեան, Լըկօ սրահին
մէջ տեղի ունեցած է Մայիս 28ի հանդի-
պումութիւնը: Նախագահած է Տոքթ. Հր-
րաչ Աբրահամեան, բանախօսած է Տոքթ.
Բարգէն Փափազեան:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԽՕՍՔ, ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԼԵՌՆԵՐ

ԼՈՑՍԻՆ ԸՆԴԱՌԱՋ
3·

Մարգարիտը թուլացած ընկաւ Ներսէհ Զաւուշի գիրկը:

— Զաւակնե՛րս...

Ներսէհ Զաւուշը ցնցեց նրան:

— Ուշքի եկ, Մարգարիտ: Ո՞վ էր գըլ-
խաւորում թուրքերին: Ասա, Մարգա -
րիտ, յիշիր:

— Քեմալ բէյը, — պատասխանեց Մարգարիտը՝ թուլացած նստելով քարի:
— եկաւ զօրքով ու ոստիկանների խըմ-
բերով: Նաեւ Օսման օնբաշին: Ա՛խ,
Աստուած: Նախ հաւաքեցին տղամարդ -
կանց: Որէն աղայիս բռնել են խարբու-
թեամբ... Յետոյ գօրքն ու ոստիկանու -
թիւնը ընկաւ մեզ վրայ:

Ամէն ինչ կատարւում է այնպէս, ինչ-
պէս ծրագրել էր կառավարութիւնը:
Բայց միթէ՞ միայն հիմա՝ այսօր, այս
մեծ եղեռնի օրերին է ծրագրուել դա:
Ոչ, ոչ: Երիտթուրքերի կառավարու -
թեան հին ծրագիրն է սա, այս ցեղա -
սպանութիւնը: Դեռեւս չորս տարի ա-
ռաջ, Սալոնիկում Էնվերի, Թալաաթի ու
Ջամալի կուսակցութեան կոնգրեսում
գծուեց Երիտթուրքերի նպատակը՝ Հա -
յութեան ու Հայաստանի նկատմամբ: Այդ
կոնգրէսի որոշման մէջ ասուած է. «Վաղ
թէ ուշ բոլոր ոչ թուրքական տարրերի լրիւ
թուրքացում պէտք է իրագործուի: Պարզ
է, դրան չի կարելի հասնել միայն հա -
մոզման ճանապարհով, պէտք է օգտա -
գործել նաեւ բանակի ուժը»: Այո, այս-
պէս էր ծրագրուած, նախատեսուած, ո-
րոշուած: Կառավարութիւնը կեղծաւոր
խոստումներով ու լկտի յայտարարու -
թիւններով՝ թուրքիայի բոլոր ազգու -
թիւնների իրաւունքների հաւասարու -
թեան, ազատութեան մասին միայն աչք
էր կապում, թաքցնելով իր բուն նպա-
տակը:

— Ուրեմն, զօրքը ե՞ւս մասնակցում
էր Ջարդին, — նորից հարցրեց Ներսէհ
Զաւուշը՝ արդէն չատ թէ քիչ ինքն իրեն
գտած Մարգարիտին:

— Զօրքը եւս, այո, զօրքը՝ ղէնքով,
իւղրաչիով, ամէն ինչով:

Այդ այն զօրքերից էին, որ ուղարկ -
ւում էին ռազմաճակատ: Նոյնիսկ ռազ-
մաճակատի վիճակը այնքան կարեւոր չէ
կառավարութեան համար, որքան Հայե-
րի ոչնչացման խնդիրը:

Ներսէհ Զաւուշը մէկ առ մէկ մտաբե-
րում էր բոլոր այն դէպքերը, որոնց ինքը
ներկայ է եղել Մակեդոնիայում, որ Ե-
րիտթուրքերի յեղափոխութեան էր, նաեւ էն -
վերի չտարում ծառայութեան ժամանակ:
Որքան էլ ծածուկ էր պահւում եռապե -
տութեան աբիւնոտ գործունէութեան ծը-
րագիրը, սակայն ինչ-որ ճեղքից, ինչ-որ
անկիւնից նրանց եռին միտքը հասնում
էր իրեն: Ցիշում է Սուլթան Համիդին
փոխարինած սուլթան Մեհմէդի մի քա-
րոզը՝ կայսրութեան բանակի սպաներին:
« Մենք պէտք է չարունակենք մեր նախ-
նի սուլթանների սրբազան գործը՝ մեր
կայսրութիւնը մաքրելով մեր հաւատին
ու նպատակներին խորթ տարրերից: Պէտք
է աշխարհից վերանայ ամէնից առաջ Հա -
յաստան կոչուած երկիրը: Հայաստանը
մեր կայսրութեան համար կամ հիմնա -
քար պիտի հանդիսանայ, կամ կորստեան
անդունդ լինի մեզ համար »:

Խոր ձոր է սպանդի ձորը՝ կորստեան
անդունդ: Անդունդ՝ արիւնոտ ու անտակ:
Ահա թէ ո՞ւմ համար է բացուել այն ան-
դունդը, որից զգուշացնում էր նորաթուխ
սուլթանը: Գրեթէ նոյնն էր պնդում
մառչալ Ֆոն Բիբերշտէյնը: Էնվերի հետ
ունեցած մի զաղանի խօսակցութեան ժա-
մանակ նա պահանջել էր, որպէսզի վեր-
ջացուի Հայերի խնդիրը՝ սրի ու զարդի
միջոցով: « Միայն այդ ճանապարհով
կարելի է ապահովութիւն գտնել ձեր
կայսրութեան արեւելքում, — ասել է
զերմանացի մառչալը: — Միայն այդ մի-
ջոցով: Մենք ձեր բարեկամն ենք: Մենք
գնում ենք դէպի Հնդկաստանի հարստու -
թիւնները: Հայաստանն ու Հայերը խո-
չընդոտ են մեր ճանապարհին»: Ասպա
հասկացրել էր Էնվերին, որ այն երկիրը,
որ տիրապետում է Հայաստանին, նա տէր
է նաեւ Փոքր Ասիային ու Միջագետքին:

ՍԵՐՕ ԽԱՆԶԱԴԵԱՆ

(83 - Շար.)

La Direction, le Personnel des Ets. MAG-2 et Au Cœur du Sentier partagent la douleur des familles Pekmezian et Karoglanian dans leur terrible épreuve à l'occasion de la perte cruelle qu'elles viennent de subir.

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Պայծառ Էսկիճեան եւ ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ ազգականին՝

ՄԵԼՔՈՆ ԷՍԿԻՃԵԱՆԻ

(Կիւրլեցի)

մահուան քառասունքին առթիւ, Կիրակի, Յունիս 11, Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ՁԱՇ

Ի պատիւ
ՏԷՐ եւ Տիկին ՎԱՐԴԱՆ ԿՈՄԻԿԵԱՆԻ
ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Յարգելի հիւրերուն, որոնք իրենց պատուաբեր մասնակցութիւնը բերին հայ լեզուին նուիրուած գեղարուեստական ցերեկոյթին։

Restaurant ILE DE FRANCE (Péniche)
Face au 32 Avenue de New-York
75016 PARIS

Շաբաթ, Յունիս 10, ժամը 21ին

Կը հրաւիրուին կեդրոնականցիները։

Տեղերը ապահովել հեռաձայնելով մինչեւ Ուրբաթ ժամը 17, Պերլիւֆ Հաստատութիւն՝ 236·70·22 փոսք 14։

Բարիքի տեղւոյն վրայ։

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղը կազմակերպած է հայկական երգահանդէս մը Հայ Մշակոյթի Տան վարպուրական սրահին մէջ

կ'երդէ՝

ՄԱՐԹԷՆ ԵՈՐԿԱՆԻՑ

Շաբաթ, Յունիս 17, ժամը 21ին։

Տոմսերը ապահովելու համար դիմել Հայ Մշակոյթի Տան եւ կամ քաղաքի կապ. Խաչի ընկերուհիներուն։

LA MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE
présente pour la première fois
à ALFORTVILLE

un concert

avec le Groupe de Pop-Music arménienne

ZARTONG

le Samedi 10 Juin à 21 heures
Grande Salle du Complexe Sportif
LEO-LAGRANGE
Rue Etienne Dolet
près de la Place Carnot

×

En première partie
L'ENSEMBLE MUSICAL ARMENIEN de TRADITION POPULAIRE
Vocal et instrumental)

Entré : 25 F. — Etudiants : 15 F.

Autobus 103 — descendre à Etienne Dolet

Réservations : 378-09-66 et 376-90-86

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Grand BAL annuel

de l'Association Sportive Arménienne
Samedi 10 Juin de 20 h. à l'aube au théâtre Municipal d'Issy les Moulineaux
Animé par l'orchestre international

Harry Hougassian

et la participation de :
HARTAR (Viguen et Harout) et du ballet folklorique d'Issy des groupes *Gaïzag* et *Hartanag*
BUFFET — TOMBOLA

Organisation TERRE & CULTURE

ԵՐԿԻՐ ԵՒ ՄՇԱԿՈՅԹ

2e CAMPAGNE DE TRAVAIL EN IRAN DU NORD

ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՐՇԱԻ ԴԷՊԻ ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆ

Aménagement des Domaines Arméniens

JUILLET ET AOUT 1978
(3 départs groupés)

1 — Camp international d'aménagement du domaine de Saint Thadée
(*ԱՐՏԱՋԻ Ս. ԹԱԴԷՈՍԻ ՎԱՆՔԸ*)
Travaux de documentation et d'architecture — Restauration — Reboisement, irrigation, jardinage — Elevage — Exploration

2 — Camp international d'aménagement du domaine de Saint Stépanos
(*ՄԱՂԱՐԹԱՑ Ս. ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՆԱԽԱՎԿԱՅԻ ՎԱՆՔ*)
Travaux de documentation et darchitecture — Rétablissement de terrasses agricoles — Reboisement, irrigation, jardinage — Exploration.

RECRUTEMENT D'UN EFFECTIF COMPLEMENTAIRE DE 60 PERSONNES

Renseignements et inscriptions :

PARIS : K. Kévonian, 702-99-45 — H. Kévorkian, 883-29-36
LYON : I. Baravian, 49-11-89 — MARSEILLE : S. Sarkissian, 52-18-75

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՕԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիրակի, Յունիս 11, ժամը 9·30ին, հեռատեսիլի Ա. կայանէն, «Ֆրանսայի համար լինկած Հայերուս» յիշատակը փէտալաչէզի մէջ։

ՆՈՒԷՐ

Մայիս 28ի 60ամեակին առթիւ, Աստղիկ Ճանիկեան կը նուիրէ 10ական Ֆր. Դպրոցասէրի, Սամուէլ Մուրատեան եւ Անարատ Ցղուէեան քոյրերու վարժարաններուն (ատանալ «Ծառայ»էն)։

ՁԱՇ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի ղըպրոցին, ամավերջի ընկերահամակրական ճաշը Կիրակի, Յունիս 11, Մշակոյթի Տունը։ Ճաշագին՝ 25 Ֆր.։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Միջին տարիքի (40–50) հայ տիկին մը, որ օրուան մէջ (ժամը 9էն 19) ղբաղի եւ խնամք տանի հիւանդով մը։ Լաւ վարձատրութիւն։ Ներկայանալ «Ծառայ»ի։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Պօմոնի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, Յունիս 12, Երկուշաբթի ժամը 14·30ին տեղւոյն եկեղեցւոյ սրահին մէջ։ Տեղեկատուութիւն եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն։

UNION NATINALE DE L'EGLISE ARMENIENNE DE LYON

Dimanche 11 Juin de 10 heures jusqu'aux chandelles

GRANDE FETE CHAMPETRE ANNUELLE

au bénéfice du patronage

Buffet — ambiance arménienne avec l'orchestre « SAYAT NOVA »
Attraction surprise
Parc des Missions Africaines
Chaponost

Itinéraire : Oullins (pont), à droite directon les Aqueducs de Beaunant à gauche direction Brignais, après Camping Gaz tourner à droite direction Chaponost
Itinéraire flèché. Tél. 48-21-89 (parc)

ANCIENS ELEVES MOORAT - RAPHAEL

Grande Fête Champêtre annuelle

11 Juin, Dimanche, à partir de 11 heures dans les jardins du Collège

(ou en cas de pluie dans la salle), 26, Rue Troyon — SEVRES

Avec : BEDIK — Duo HARTAR — l'ensemble folklorique NAVASART

Orchestre BERNARD DEDEJIAN

Le chanteur NORAIR

Voyage Culturel en Arménie

Nouvelle formule :
en plus des excursions classiques (ETCHMIADZINE, SARDARABAD, GARNI, KEGHART) et...
Découverte des provinces nord de l'ARMENIE : KIROVAGAN, HAGHPAT, SANAHIN, ODZOUN, etc...
et trois jours à TBILISSI, ancienne capitale intellectuelle arménienne

calendrier des départs

13 JUILLET	16 SEPTEMBRE
05 AOUT	30 SEPTEMBRE
21 AOUT	28 OCTOBRE
02 SEPTEMBRE	23 DECEMBRE

Pour les prix et renseignements s'adresser à :

Sonia Coumryantz

a le plaisir de vous annoncer l'ouverture de l'Agence

OPTIMA Tours

67-69, RUE QUINCAMPOIX
(Ange, Rue Rambuteau)
75004 Paris — Tél. : 274-27-20
Métro : Etienne Marcel ou Rambuteau (licence A 946

A LYON
MAGUY KALOUSTIAN
OPERATOURS, 45 Rue Edouard Herriot, 69002 Lyon, Tél. : 42-10-24

Sur MARSEILLE
Mr YABERIAN — Maison de la Culture Arménienne, 12-14 rue St. Bazile les Mercredis, Vendredis et Samedis au 50-15-09

ՇԱԲԱԹ-ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆԻՍ
10-11
SAMEDI-DIMANCHE
10-11 JUIN
1978

LE NUMERO 1,60 F

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 371027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար· 200 Ֆ· Վեցամսեայ 110 Ֆ·
Արտասահման Տար· 230 Ֆ· Հատը 1 Ֆ· 60

53ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14·138
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
53e ANNÉE — N° 14.138

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐՈՒԻ ԻՇԽԱՆԸ

Օչականի սահմանումն է այս : Եւ տասնամեակներ եւոք դեռ այս վճիռը կը կրէ իր ամբողջական խմաստը : Որովհետեւ, վհան Թէքէեանի քնարը ազնիւ սրտի մը հրայրքը չողարձակեց՝ զգաստ, զուսպ զգայարանքներով եւ խորունկ ապրում – ներով : Հոգեբանական վերլուծումով, այլ մանաւանդ՝ քնարականէն առաւել խմացապաշտ կնիքով : Ապա նաեւ ա– նոր բառերն ու տողերը ներկայացան զա– սական պարզութեամբ, վայելուչ դիմա– գիծով. անոնք եղան մխքի զարեւանդ – ներ :

Վ. Թէքէեան, որուն նկարագիրը կազ– մաւորուեցաւ հայ աւանդական քերթո – ղութեան բացայայտ յատկանիշներով եւ եւրոպական գրական արուեստին ցոլքե – րով, քանի մը անուններու հետ, ինչպէս Վարուժան, Մեծարենց, դեղապաշտ սե– րունդին ամէնէն վաւերական ղէմքերէն մէկն եղաւ : Առաւելաբար խոհումի ճամ– բով մնաց նոյնքան անձնակեդրոն, որ– քան մարդկայնական : Ապրեցաւ լուռ թախիծով եւ զայն պարուրեց դեղեցիկ, թափանցիկ չղարշով : Բանաստեղծին խօս– քը զարձաւ աւելի մրմունջ, քան ցասում ու ըղձք : Փնտռեց սէրը, բայց խուսա– փեցաւ սիրուհիէն : Այսպէս է, որ իր մօտ կը գտնենք զգայարանքի մակարդակ մը, որ խորերէն կուգայ, հոգիին անյատակ ծալքերէն :

Վ. Թէքէեանի քերթողութիւնը մարմ– նացուց նոյնպէս հայ մարդուն ազգա – յունչ տրամադրութիւնները : Անցեալը թելադրիչ ուսուցիչ հանդիսացաւ իր տագնապներով, իր խոյանքներով, իր մարտակոչերով : Դէպքեր ու ղէմքեր, հոգեղէն թէ մարմնեղէն արժէքներ, ոգի եւ խորհուրդ ստացան եւ իրենց հոգեւոր լաստերը բացին զով հովերուն դէմ :

Բանաստեղծը պատկերացուց իր ապ – րած ժամանակաշրջանը վերիվայրում – ներով, յուսաբեկումներով եւ յուսատու տենչերով : Սերունդ ու պատմութիւն կան անոր հայերզութիւններուն մէջ : Կայ մութին մէջ կատարուող բանին՝ ազգի մը սպանութեան արձանագրութիւնը եւ ա– նոր կողքին նաեւ ջարդակատար ազգին յարութեան չունչը, որ թեւածելով կը դառնայ կենդանութիւն հայրենի, այս – ինքն՝ անկախութիւն հայկական, երջա – նիկ իրականութիւն մը կարճ ժամանա – կով, ասկէ վեց տասնամեակներ առաջ, երազ մը, որ անկէ ի վեր ուռճանալով, կազմաւորուելով կը մնայ վաղուան միշտ պատրաստ : Վերստին յայտնուելու, դար– ձեալ չքեղ իրականութիւն մը դառնալու հաստատամտութեամբ :

Վ. Թէքէեան մասնակից եղաւ իր ժո– ղովուրդի ճակատագրին : Ձմնաց քնարեր– գուի մը սահմաններուն մէջ : Հանրային աշխատանքի լծուեցաւ՝ անշահախնդիր նուիրումով : Ստանձնեց պատասխանա – տու պաշտօններ, առաքելութիւններ, յատկապէս այն օրերուն, երբ եռուն ա– կընկալութիւններով կ'ապրէր Հայութիւ– նը : Իր ծառայութիւնը եղաւ ամբողջա– կան, անսրտութիւնչ, նոյնիսկ երբ արուես– տական զժուարութիւններու հանդիպե – ցաւ :

Հրապարակագրական չիզն եւս զօրաւոր պիծ դարձաւ անոր մօտ : Հայ մամուլը շատ քան կը պարտի իրեն, իբրեւ օրա– թերթերու հիմնադիրը, խմբագրապետ, խմբագիր թէ հմուտ աշխատակից : Կըր– թական մշակ թէ հրապարակախօս՝ Թէ– քէեան դուրգուրաց հայ լեզուին, հայ – կական արժէքներուն վրայ :

Կրնանք համամիտ չըլլալ իր հայեացք– ներէն ոմանց : Կրնանք տարակարծիք դառնալ իր հանրային - ազգային գոր– ծունէութեան որոշ երեսներուն կապակ– ցութեամբ : Բայց չենք կրնար անտեսել անոր ուղղամտութիւնը՝ — չարժեցաւ իր համոզումներուն համաձայն, մանաւանդ ձգտեցաւ միշտ պաշտպանել ազգային շահերը, զանոնք դերիվեր նկատելով հատուածական բոլոր հակումներէն, տե– սութիւններէն :

Իրրեւ քերթող պեղեց իր հոգին, գտաւ մարդկայնական լարեր, հայ մարդու ապրումներ :

Իրրեւ հանրային գործիչ – հրապարա– կագիր՝ իր միտքն ու սիրտը ներքին ա– մուր թելերով կապուած մնացին զինքը ծնող ժողովուրդին եւ հայրենիքին հետ :

Հայ բանաստեղծներու իշխանը եղաւ նաեւ տրիբունը Հայութեան :

Ժ. Մ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՐՍԻՔԱՅԻ ՀԱՄԱՐ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԲԱՐԵԼԱՒՈՒՄՆԵՐ
ԽՈՍՏԱՅԱՒ ԺԻՍՔԱՐ Տ'ԷՍԹԷՆ

Սարթէնի մէջ խօսած իր ճառին մէջ է, որ Նախագահ Ժիսքար բարգաւաճ ֆոր– սիքա մը խոստացաւ որու իրագործման համար, կառավարութիւնը անհեռական միջոցներ ձեռք պիտի առնէ : Ծրագրին ամբողջութիւնը մխայն երեք տարուան ընթացքին կրնայ իրականանալ : Ձեռք առնուելիք գլխաւոր միջոցներն են. — նոր հիւանդանոց մը (400 անկողին) Պաս– թիա, 1979ին, յատուկ վարկեր արդիա– կանացնելու համար մայրուղիները եւ լեռնային ճամբաները, արհեստագիտու– թեան զարկ տալու համար յատուկ վար– կեր, լիսէի մը կառուցում Սարթէն : 1979ին, Պաստիայի մէջ հաստատում ա– րեւային ուժանիւթի հետազօտական տար– բալուսարանի մը : Ծովի ճամբով փո– խադրութեան համար, նոր fառկօ մը (1980) եւ 79ի գարնան ալ նոր զբօսանաւ մը, օդի ճամբով բարելաւում եւ բազ – մացում մայր հողին կապող օդանաւե – րու : Դեռ կը ծրագրուի տեղական երա– ժըշտանոցի մը հինուիթիւնը եւ էֆ.–էռ· 3ի վրայ յատուկ յայտագիր մը Քորսիքայի համար :

Ցիշենք որ Սարթէն ամէնէն քորսիքա – կան քաղաքն է քորսիքական քաղաքնե – րուն, որու քաղաքապետը համայնավար է : «Ձեզի պիտի խօսիմ ակնածանքով եւ անկեղծութեամբ » ըսաւ քաղաքապետը մինչ Նախագահը կը պատասխանէր «Պի– տի պատասխանեմ սիրալիրութեամբ եւ համակրութեամբ» :

×

ՇԻՐԱՔ ԲԱՌԵՐԸ ԶԻ ԾԱՄԵՐ

Մամուլի իր ասուլիսին մէջ, Փարիզի քաղաքապետը չատ ծանր յարձակում – ներ ըրաւ կառավարութեան քաղաքակա – նութեան դէմ : Կը թուի թէ դրական ո– չինչ կը տեսնէ անոր մէջ եւ եթէ նոյնիսկ վայրաչուներու Բ. զօրաբաժնի Զայիր երթալուն ու մարդ փրկելուն համաձայն է, կը գտնէ որ վայրաչուները պէտք է– ղածէն աւելի մնացին հոն : Արդարեւ, Շիրաք դէմ է կառավարութեան Ա– լանտեան, ափրիկեան, անտեսական եւ ընկերային քաղաքականութեան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱՑԻ անդամ ընտրուեցան էտկար Ֆօռ՝ Ֆրանսուա Փոնսէի աթոռին եւ Միշել Տէոն՝ Ժան Ռոսթանի : Երկուքն ալ ընտրուեցան ա– ռաջին չրջանին, 38ի վրայ 28 ներկանե– րու քուէարկութեամբ : Հարկ էր 15 ձայն, Ֆօռ ստացաւ 17, Տէոն՝ 16 :

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունիս 2–5)

«ԱՐՄԵՆԻԱ» ՆԱՒՈՒՆ ՑԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

« Արմենիա » նաւուն անձնակազմը՝ այս տարուան առաջին եռամսեակին ձեռք ձգած արդիւնքներով, Սեւ Ծովու նաւա– գնացութեան մէջ գրաւած է երրորդ տե– ղը : Մէկուկէս ամիս նորոգութեան մէջ էր նաւը : Այնուհետեւ չեխոսլովաք զբօսա – շրջիկները տասներկու օրուան շրջագը – տոյտի տարած է Միջերկրական ծով, այցելելով Փիրէայէ, Հերակլիոնի, Կիպ– րոսի, Զմիւռնիոյ եւ Պոլսոյ նաւահան – գիստները : Չեխոսլովաքները գոհ մնա – ցած են անձնակազմի սրտաբաց վերաբե – րումէն եւ լաւ սպասարկութենէն : Նաւուն հրամանատարն է Վլադիմիր Տուման : Սրահները եւ ներքին այլ բաժինները յարդարուած են հայկական ոճով, ինչ որ հաճելի տպաւորութիւն կը թողու հիւրե– րուն վրայ :

×

ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ՝ ՎՐԱՑԵՐԷՆ

Հայ գրողներու գործերը կը փնտըռ – ուին վրացի ընթերցողներու կողմէ : Մօտ ատենէն լոյս կը տեսնեն Ռուբէն Ադա– բարի ընտիր բանաստեղծութիւններու եւ պոէմներու, Վարդգէս Պետրոսեանի վի – պակներու եւ պատմուածքներու հատո – ընտրանին :

×

ԵՐԵՒԱՆԻ ՆՈՐ ԼՈՂԱՐԱՆԸ

Երեւանի մէջ բացուած է Հայաստանի մեծադոյն լողարանը, ուր մարզիկներ պիտի կարենան վարժութիւններ ընել ամբողջ տարին : Կառոյցը ունի անհրա– ժեշտ բոլոր պայմանները համամիութե – նական եւ միջազգային մրցումներու հա– մար : Լողարանին չուրջ 500 հոգինոց տեղ կայ : Հաստատուած է նաեւ դասընթացք մը մանուկներուն լողալ սորվեցնելու հա– մար :

×

ՀՆԴԵԻԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւանի մէջ տեղի ունեցած է հնդե – խորհրդային ՅՐդ գիտական համագու – մարը, որուն մասնակցած են Հնդկաս – տանի եւ Խորհ. Միութեան զանազան քա– ղաքներու հետազօտական կեդրոններու 120 գիտնականները : Կարգացուած են հարիւրէ աւելի զեկուցումներ կենսաբա– նութեան եւ տարրալուծութեան զանա – զան հարցերու մասին : Գիտական համա– գումարի գլխաւոր կազմակերպիչներէն մէկն է Հայաստանի Գիտութիւններու Ա– կադեմիայի նուրբ օրնական քիմիայի Հիմնարկը : Հնդկական պատուիրակու – թեան ղեկավարը՝ փրոֆ. Սուկ Դեւ, հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրած է, այս առթիւ. « Հայաստանի մէջ գտնուե– լը մեզի բազմաթիւ հաճելի ու բերկրալի պահեր պարգեւեց : Հայաստան, որ մշա– կոյթի, բարձր զարգացած ճարտարար – ուեստի եւ գիտական մտքի երկիր է, ար– ժանի տեղ կը գրաւէ խորհրդային ժողո– վուրդներու մէջ » :

ՀԱՅՈՒ ՀՈԳԻՆ

Ի՞նչ է հոգին, Հայու հոգին՝ հարցուցի
մերթ ինքզինքիս
Եւ մերթ լացաւ ու մերթ խնդաց իմ հոգիս
Անյո՛յս լացաւ եւ յոյսերով խօլարշաւ
Մրրըրկաթեւ մինչեւ ի փա՛ռք խոյացաւ··
Որմէ յետոյ ճորէն ըսի տխրագին՝
Ի՞նչ է հոգին, Հայու հոգին···:

Ի՞նչ է հոգին, Հայու հոգին՝ ինքզինքիս
դեռ հարցուցի
Եւ ինչպէս ամպ մը երեւցաւ աճ ինծի՝
Որ կ'իջնէ վար ու մառախուղ կ'ըլլայ
մերթ
Եւ մերթ ճերմակ ու վարդագոյն՝ թերթ
առ թերթ
Կը տարածուի երեսն ամբողջ երկինքիս,
Անհո՛ւն հոգին, Հայո՛ւ հոգին···:

Ի՞նչ է հոգին, Հայու հոգին՝
կը հարցընեմ դեռ, աւաղ՛,
Ու կը գտնեմ զայն ցեխի մէջ կիսաթաղ···
Բայց գերդ զինուոր մ'որ կը կռուի
անդադար՝
Ցեխն ալ, կ'ըսեմ, զայն աղտոտել
չի կրնար
Եւ ընդմէջէն իր այդ ցեխին, սարսռագին
Կը համբուրեմ Հայու յոգնած, սո՛ւրբ
Հոգին···:

ՊՏՈՒԿԸ

Մենք էր–երբե՛մն հարուստ
Էինք մեզմով, բայց ա՛լ չենք·
Մեզ մատնեցինք ի կորուստ,
Ո՛վ սոսկում, մեզ կերա՛ծ մենք···

Ատեն մը դեռ՝ պակասածին
Տեղ կը լեցուէր ամէն օր, —
Ցո՛յս ու հաւա՛տ լուսածին,
Ապագա՛յ ճոր ու ապուռ···:

Մենք եփեցինք, մենք կերաւնք
Մեր պըտուկին մէջ խելաց՝
Մինչեւ որ բա՛ն չըմրնաց,
Ո՛չ երազ, ո՛չ՛ալ ճոր կեաւնք···

Մընաց պըտո՛ւկը միայն՝
Որուն ներքեւ մենք կըրակ,
Որուն մէջ մե՛նք յիշատակ,
Կը խորովի՛ծ յաւիտեան···–

ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

ՈՍԿԻԷ ԿՇԻՌԸ

Գրեց՝ ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

Անգամ մը եւս կը վերազառնամ մեր թաղը, դրեթէ բնազդաբար: Փոխադարձ անհատատարմութիւն մը, որ դիս հեռու պահեց մեր վաղեմի թաղէն, այսինքն Լատինաց թաղէն, այլեւս դժնդակ կը դարձընէ մեր կենակցութիւնը: Սէն Միշէլի մէջ ես դիս կը զգամ Փիղիքապէս ներկայ, բայց ա՛չ աւելի: Պողոսան նոյնն է եւ նոյնը չէ: Սրճարանները, որ մեր երի – տասարդութեան օթոցը հանդիսացան, անճանաչելի զարճած են իրենց նոր չափերին ներքեւ: Կը տեսնեմ մեր ապօրինի կիները, լսել կ'ուզեմ ժողովրդական ճաշարանները, իրենց ներքին պղծութեամբ: Գիտեմ թէ այլեւս պիտի չհանդիպիմ ոչ մէկ ծանօթ Հայու: Բայց կա՛յ եւ կը մնայ վայրը:

Կան բարձրադիր վայրեր, որ սահմանուած են իրենց վրայ ընդունելու սրբազան տաճար մը կամ փարոս մը: Լսել չէ թէ միշտ կ'ընդունին: Բայց կը լաւէ որ վայր մը սրբագործուի, որպէսզի ան ըլլայ բարձրադիր եւ լուսաւոր: Եւ հո՛ս է որ մենք ծնունդ առինք ոգիի մը: Հո՛ս է որ զաղթական Հայերս վիրաւ վիճակեցինք եղերական սիրով: Եւ տակաւին հո՛ս է որ վիրաւ բզքտեցինք, ինչ որ նոյն բանն է: Ես կ'լսեմ, դուք մի՛ հաւատաք: Նոյն բանը չէ: Ո՞ւր հասած ենք հիմա:

Գիշերն անձրեւեց թեթեւօրէն, եւ այժմ արեւը կը խաղայ Լիւքսէնպուրկի սար – սուռն ծառերուն մէջ, դեռին ափեւով ծիւն մեռայլներ: Աւազանին ջրա – ժայթքը կը վկայէ թ նպաստ Յաւիտենական Վերադարձին, եւ երկինքը կը ընէ բարձր տեղ մը, ընդմէջ երապին եւ երեւակայութեան: Ի՞նչպէս չյիշել իմ բարեկամս, այս մտերիմ երկնքին տակ, ուր ան կը բերէր իր ծամածուռ այլ նաեւ քաղցր ժպիտը: Երբ ան կը յայտնուէր ու բարեւ կուտար, իր բարեւն իսկ ականջիս կը հնչէր որպէս նորութիւն:

Ան կը յայտնուէր երեկոյեան ժամուն, թոնուտ եւ աենդահար դիշերին մէջ: Վահան Թէքէեան կը յառաջանար նուաղ արագաքայլ քան թէ մայթին մշտահոս բազմութիւնը, բայց միշտ ներամփոփ: Ձմեռնային վերարկուն զինքը զարձու – ցած էր աւելի մարմնեղ եւ պատկառազդու: Գիշերագնաց ճամբորդն էր ան, անստոյգ արահետին վրայ: Ոսկեառ անձագիր մըն էր ան, թէեւ պատառատուն: Ամէն պարագայի՝ առիսթ-ռոբաք մը: Երբ ան կը յայտնուէր սեմին վրայ հայկական ճաշարանին, ուր առաւելարար խմբուած էին ձախողածներ, կը թուէր դանուիլ խլրտուն վիհի մը բերանը: Ջրհոր չկայ այս կողմերը: Մեր երկրի լակոտները քար կը նետէին հորին մէջ, չափելու համար անոր խորութիւնը, ըստ արձագանգի տեւողութեան: Թէքէեան քար դրած էր իր սրտին վրայ եւ անով չափած՝ անյատակ ողբերգութիւնը Հայուն: Ասոքը իրն է « Անդունդի մէջ ինկած ազգ, անդունդի մէջ հեղձամահ »: Ան երջանիկ էր այս պողոտաներուն վրայ քանական թուականներուն, երբ իր կուրծքին վրայ կը սեղմէր Սեւրի Դաշնագիրը: Ան երջանիկ է դարձեալ, այս – քան տարի եաք, երբ յարմար տեղ մը գտած է իր հովանոցին համար, ճաշա – րանին անկիւնը:

×

Փոշի ազգ կոչեց մեզ: Եւ երբ փոշին քաշուեցաւ թաղէն, Թէքէեան մնաց այն չոճին, որ իր սաղարթախիտ թեւերուն տակ կը պահէ բոլոր անոնք որ երիտասարդ են, տարիքով ըլլայ թէ այլապէս: Բանաստեղծը սիրեց երիտասարդութիւ – նը: Սիրեց անոնց ներկայութիւնը: Բայց գարնանային հեղեղները հեռացան դէպի դաշտերը յղի, անոնք փնտռեցին խո – նարհ ուռենին եւ գգուանքը անոր առ – կախ վարսերուն: Թէքէեան ապասեց ակնկոր՝ սրճարանին խորը: Արժանաւորը եկաւ քաշուիլ իր սեղանին, անարժանին հետ: Քիչեր միայն դիտցան թէ, իր մռայլ եւ անհաղորդ արտայայտութեան տակ՝ որքա՜ն զգայուն սիրտ մը կը կրէր այդ անզուգական Հայը, որ մեզի հետ թափառեցաւ երկար դիշերներ, Սէն Մի – չէլէն մինչեւ Մոնփառնաս կամ թէ Սէ – նի երկայնքին, որ իր խոհական միտքերը զուգակշռեց զուարճասիրութեամբ, եւ որ գրեց ինքն իր մասին.— «Սա հոգին ձեր տղա՜...»:

Մենք գաղթականներ էինք: Բանաս – տեղծը աքսորուած էր կրկնապէս: Իր հայրենիքը որոշել կարելի չէր, անորո – շութենէն դուրս, որ կը կոչուի այլուր: Պուրժուայի իր ուշադիր հոգածութիւնը (ռամկավարը պուրժուա է ըստ աւանդու – թեան) կը չեչտէր իր այլուրութիւնը եւ իրեն կ'արժէր մակդիր մը՝ «կոճկուած մարդ»: Սահմանում՝ որ զուրկ է ամէն իմաստէ եթէ չի նշանակեր հաւատար – մութիւն՝ հանդէպ կեանքի ուղեգիծի մը: Լաւագոյն է ըսել՝ բարոյականի մը: Իր զէ՛չ պաշտպանուած կեանքը, պանդոկէ սրճարան, զինքը կը յանձնէր խառնակ ընկերութեան մը անստգութեան, անկա – րելի հանդիպումներու ձախողած թաւե – բախաղին, որոնց զէմ կը զոյուէր բա – նաստեղծը. «Ի՛նչպէս կ'ուզէք որ չչարա – նայ բանաստեղծը, կ'ըսէր Պօտլէռ Հանրի Հայնէի մասին, ի՛նչպէս կ'ուզէք՝ երբ ան նշաւակ է անարգ էակներու մերժաւորու – թեան եւ անոնց սլաֆին »:

Եւ ո՞վ կրնար վկայել, առանց լրա – կանութիւնը ուրանալու, թէ Թէքէեան իր արժանի տեղը կը զրաւէր մեր քերթո – ղութեան պատուոյ օթեակին մէջ: Ժո – ղովրդական խանդավառութիւնը որ քա – ջալերանք պիտի ըլլար, կ'երեւար ո՛չ թէ Թէքէեանի, այլ զգայապաշտ քնարեր – գակներու, Մեծարենցի դաշնաւոր մըր – մունջներուն եւ պապղուն ոստայնին, Վա – րուժանի բեղուն երեւակայութեան եւ հեշտապղիսի հեթանոսութեան, Սիա – մանթոյի փողաւոր զործիքներու չաչիւ – նին: Անոնք ունէին իրենց տաղարանը, որ կը տպուէր կրկին եւ կրկին, մինչդեռ Թէքէեանէ կը ճանչցուէին միայն, Թէ – քէեանէ՝ որ լուսատիպ համազօրն էր մեր քերթողութեան փարոսներուն, կր ճանչ – ցուէին միայն առանձնաչնորհեալ պա – հեր, ինչպէս՝ եկեղեցին Հայկական, Լուսաւորչի կանթեղը, Ես սիրեցի բայց ոչ ոք սիրածներէս գիտցաւ թէ...

Բայց խելառ սիրտը, որ չէր դիտեր համակերպիլ օրերու անէծքին, չարունա – կեց տարքել հանդէսները, ինքն իրեն հա – մար, եւ նաեւ, ինչո՞ւ չէ « վասն ձեր եւ բազմաց »: Թէքէեան տպրեցաւ իր հան – դէսներով, բայց չկրցաւ ծածկել իր տրտունջը երբ հանդիսականները զինքը ծափահարեցին մատի ծայրով, մինչդեռ կը վտառաբանուէին հռետորներ, ոմանք մօտէն չպարուած: «Ես ալ, ո՛վ Տէր, վստահօրէն բան մը կ'արժէմ եւ աւելի քան թէ շատեր որ կը սուճան... »: Այս խօսքերը կը նմանին այն լուռ մեղաւ – րանքին, զոր լքուած կին մը կ'արձակէ, ձեռքը պահած իր զաւկին զլխուն վրայ: Որպէս պաշտպանութիւն իր հարազատին: Եւ ի՛նչ ցաւ է, նուիրեալ ծնողքին համար ինչ ցաւ՝ վտանգուած տեսնել իր հա – րազատին ապագան: Թէքէեան, որ «ամէն մէկ բառին եւ վանկին վրայ սիրտ հատ – ցուց», կը տարակուսի որ իր երգը կարե – նայ լսելի ըլլալ ապագայ սերունդնե – րու, որ կարենայ ափսեել ուրիշ սիրտեր, իր սիրտին պէս կարեվէր: «Տէ՛ր, ցաւ մըն ալ ա՛յս է հիմա ցաւերէն զատ աճ – համար... Լեզուն որով գրեցի՝ երկրի երեսը բիչեր կը կարդային զայն արդէն ու պակսեցաւ անոնք ալ... Հարիւր տարի վերջ գուցէ խօսող չունենայ... »:

Մոռացման վտանգը կը կրծէ հայերէն ձեռագիրը, երբ ան տպուած խակ չէ: Այդ վտանգը կը խաթարէ մեր խօսքը, երբ ան արտասանուած խակ չէ: Այս բո – լորը ճիշդ է: Բայց ճշմարիտ բանաս – տեղծը, անտարբեր՝ հանդէպ ամէն վը – տանգի, կը չարունակէ երգել, ինչպէս երգեց Թէքէեան:

×

Կրօնական հոգի մըն է Թէքէեան, որ չի հաւատար թէ կեանքը կրնայ իմաստ ունենալ: Կայ մայր երակ մը, որ իրա – րու կը միացնէ մեր քերթողները Դուր – եանէն մինչեւ Թէքէեան, եզիայէն մին – չեւ Մեծարենց եւ Ինտրա: Այն է՝ կրօ – նական երկիւղածութիւն մը, առանց ա – րարկայի: Աստուած բացակայ է: Բայց ոչ՝ աստուածութիւնը: Անոնք չեն ձգտիր յաւիտենականին, այլ անսահմանին: Ան – սահմանին՝ ուր տիեզերքին հետ պիտի ըլլան մխուանաբար տարածուն: Անոնք մոդերն են տաճարի մը որ գոյութիւն չունի, բայց որուն սրբազնութիւնը կը փոխանցեն մեզի իրենց երգով:

Կարելի չէ ըսել թէ անոնք հանճարներ են, քանի որ չենք գիտեր թէ ի՛նչ բան է հանճարը, բայց գիտենք թէ անոնք պի – տի ապրին ընդմիշտ իրենց երգին մա – սով, ուր անճնական փորձառութեան մը վկայութիւնը կը թրթռայ: Միշտ զո – յութիւն ունեցած է հակադրութիւն մը ընդմէջ ինքնաբուխ ժայթքումին եւ զգաստութեան: Ինքնաբուխ ժայթքումը, զոր « ներշնչեալ » ռոմանթիքները օգտա – գործեցին չռայլօրէն, զար մը եաք ընդ – դրկուեցաւ, թէեւ տարբեր դիտումով եւ ակնկալութեամբ, զերիրապաշտներու կողմէ, որ մէկդի ըրին խմացականու – թեան արգելակը, այլ խօսքով՝ ուրացան արթուն միտքին զերակայութիւնը (ի – րենց ուրացումը յայտնելով հանդեպ արթուն միտքով, Բառբէզիանիզմով): Վահան Թէքէեան, որ զերազանցապէս արթնամիտ մարդ էր, զգացումը ենթար – կեց իմացականութեան: Կը ճանչնար Պօտլէռի խօսքը.— « Կը խղճամ այն բա – նաստեղծներուն վրայ, որ իրենց բնաշ – ղով միայն կ'առաջնորդուին. զանոնք ան – կատար կը նկատեմ »: Եւ յեսոյ՝ « ան – կարելի է որ բանաստեղծը իր մէջ չպա – րունակէ քննադատ մը »:

Քննադատ Թէքէեանը անզուգական հանդիսացաւ հանրային զործունէութեան մէջ, ուր իր սուր իմացականութեան կրակին ենթարկուեցան դէպքեր ու զէմ – քեր, եւ ուր վերլուծումը իր տեղն ունէր որքան համազրական ընորհը: Բայց բա – նաստեղծութեան մարզին մէջ, կատար – ելապաշտութիւնը զինքը մղեց խտակո – նութեան, եւ իր խօսքը ըրաւ ճիշդ՝ փո – խանակ ընելու իրաւ, յանձնեց փոխանակ ցոյց տալու, եւ ըսաւ՝ փոխանակ թե – լադրելու: Պէտք է խոստովանիլ, որ եր – բեմն այսպէս եղաւ: Անհարթ եւ սեղմ նախադասութիւնը, որ զէչ կը ընչէ, զըր – կուած մնաց իր երազի բաժինէն:

Այսուհանդերձ, այդ նոյն զգաստ միտ – քըն է որ ներշնչման զեղումները հատա – րակչեց արուեստին համայքով եւ լա – տգոյնս նպաստաւորուեցաւ յանգի եւ ոտքի պարտադրանքներէն: « Սպասիս կը սահմանեմ բանաստեղծութեան ձիրքը, կ'ըսէ Կէօթէ, զեղեցիկը քաղել զինուած հարկադրանքէն »: Քերթողութեան ծա – նօթ թեմաները վստահեցաւ զասական տաղաչափութեան փորձուած հանճարին, ինչպէս պիտի վստահէր իր ձայնի մէկ հաւատարիմ արձագանգին:

Եղիա ըսած էր. « Գրաբարը պաշտել, պաշտպանել աշխարհաբարը »: Կարելի չէ լիովին հասկնալ Վարուժան, Մեծա – րու կը միացնէ մեր քերթողները Դուր – եանէն մինչեւ Թէքէեան, եզիայէն մին – չեւ Մեծարենց եւ Ինտրա: Այն է՝ կրօ – նական երկիւղածութիւն մը, առանց ա – րարկայի: Աստուած բացակայ է: Բայց ոչ՝ աստուածութիւնը: Անոնք չեն ձգտիր յաւիտենականին, այլ անսահմանին: Ան – սահմանին՝ ուր տիեզերքին հետ պիտի ըլլան մխուանաբար տարածուն: Անոնք մոդերն են տաճարի մը որ գոյութիւն չունի, բայց որուն սրբազնութիւնը կը փոխանցեն մեզի իրենց երգով:

Կարելի չէ ըսել թէ անոնք հանճարներ են, քանի որ չենք գիտեր թէ ի՛նչ բան է հանճարը, բայց գիտենք թէ անոնք պի – տի ապրին ընդմիշտ իրենց երգին մա – սով, ուր անճնական փորձառութեան մը վկայութիւնը կը թրթռայ: Միշտ զո – յութիւն ունեցած է հակադրութիւն մը ընդմէջ ինքնաբուխ ժայթքումին եւ զգաստութեան: Ինքնաբուխ ժայթքումը, զոր « ներշնչեալ » ռոմանթիքները օգտա – գործեցին չռայլօրէն, զար մը եաք ընդ – դրկուեցաւ, թէեւ տարբեր դիտումով եւ ակնկալութեամբ, զերիրապաշտներու կողմէ, որ մէկդի ըրին խմացականու – թեան արգելակը, այլ խօսքով՝ ուրացան արթուն միտքին զերակայութիւնը (ի – րենց ուրացումը յայտնելով հանդեպ արթուն միտքով, Բառբէզիանիզմով): Վահան Թէքէեան, որ զերազանցապէս արթնամիտ մարդ էր, զգացումը ենթար – կեց իմացականութեան: Կը ճանչնար Պօտլէռի խօսքը.— « Կը խղճամ այն բա – նաստեղծներուն վրայ, որ իրենց բնաշ – ղով միայն կ'առաջնորդուին. զանոնք ան – կատար կը նկատեմ »: Եւ յեսոյ՝ « ան – կարելի է որ բանաստեղծը իր մէջ չպա – րունակէ քննադատ մը »:

Քննադատ Թէքէեանը անզուգական հանդիսացաւ հանրային զործունէութեան մէջ, ուր իր սուր իմացականութեան կրակին ենթարկուեցան դէպքեր ու զէմ – քեր, եւ ուր վերլուծումը իր տեղն ունէր որքան համազրական ընորհը: Բայց բա – նաստեղծութեան մարզին մէջ, կատար – ելապաշտութիւնը զինքը մղեց խտակո – նութեան, եւ իր խօսքը ըրաւ ճիշդ՝ փո – խանակ ընելու իրաւ, յանձնեց փոխանակ ցոյց տալու, եւ ըսաւ՝ փոխանակ թե – լադրելու: Պէտք է խոստովանիլ, որ եր – բեմն այսպէս եղաւ: Անհարթ եւ սեղմ նախադասութիւնը, որ զէչ կը ընչէ, զըր – կուած մնաց իր երազի բաժինէն:

Այսուհանդերձ, այդ նոյն զգաստ միտ – քըն է որ ներշնչման զեղումները հատա – րակչեց արուեստին համայքով եւ լա – տգոյնս նպաստաւորուեցաւ յանգի եւ ոտքի պարտադրանքներէն: « Սպասիս կը սահմանեմ բանաստեղծութեան ձիրքը, կ'ըսէ Կէօթէ, զեղեցիկը քաղել զինուած հարկադրանքէն »: Քերթողութեան ծա – նօթ թեմաները վստահեցաւ զասական տաղաչափութեան փորձուած հանճարին, ինչպէս պիտի վստահէր իր ձայնի մէկ հաւատարիմ արձագանգին:

Եղիա ըսած էր. « Գրաբարը պաշտել, պաշտպանել աշխարհաբարը »: Կարելի չէ լիովին հասկնալ Վարուժան, Մեծա –

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԱՀԱԲԵԿԻԶ

Գրեց՝ Վ. ԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ

Առենէ մը ի վեր մտիկ չէր ըրած անոր խօսքերուն: Ցաւերը մեղմացեր էին ու մարմինը կրկին իր հին թեթեւութիւնը կը զտնէր խեղճին մէկը անցաւ միտքէն, նայելով Արթըրի քրտնած ճակտին, յոդ – նած մարմնին խօսք խօսք...: Պաղ ըլ – լալու էր դուրսը, աշխարհը հազար աչ – քով իրեն կը սպասէր, մահը պահուր – տած ծառերու տակն...: Ցնցեց դլուխը, պէտք չէր կորսուեր երեւակայութեան մէջ, բայց հակառակ ճիգին, չկրցաւ ար – դիլել անցեալի արագ վերադարձը — մարդուն երախայական զէմքը կառաւի մուտքին երբ ինք թուփին չուքէն զատ – ուեր անկուեր էր անոր առջեւ, ու յան – կարծ վախը, լոյծ, սառած անոր նայ – ուածքին մէջ ձիւնի խաղաղ երեսին, պզ – տիկ կլոր բերանը ու բերնին սեւ խոռոչը, ձայնը, ձայնը ո՞ւր է ձայնը՝ երբ մար – դուն կարճուկ թեւը նետուեր կառչեր էր իր զաստակին մինչ զէմքը կը քայքայ – ուէր արդէն «ես Հայ եմ» ըսեր էր հան – դարտ, հատիկ - հատիկ, թրքերէն, բա – ռերը արձագանգելով ականջին մէջ «ե – կայ քեզի սպաննելու»... հիմա եղունգ – ները կը մխրճուէին իր մսին մէջ, մարդը դեռ խելայեղ փնտռելով իր ձայնը որ – պէսզի փախցնէր ուրուականը բայց ձայ – նը արդէն հոն էր առանց դիտնալուն «ես բան մը չեմ ըրած... անմեղ եմ... ինչո՞ւ ես... անմեղ եմ» երբ հեռուն չուք մը չարժեցաւ «մեծ հայրս ալ անմեղ էր, մէկ միլիոն Հայն ալ անմեղ էր» պատասխա – նեց ակռաներուն մէջէն, չուքը կը մօտե – նար ձիւնը ճղմելով առջեւէն վախ հրե – լով, հոս ոչ բարկութիւն ոչ առելութիւն՝ միայն պաղ-պաղ ու թեթեւ չարժումները չարուած քակուելու մեռնելու ամիսներէ ի վեր պատրաստուած սպասելով հոս վազելու պայթելու՝ երբ «Այոը էֆէն – տի՞» հարցումը սեւ բառերու հեղեղ ար – ձականգելով դիտակցութեան անկիւնն – րուն ձերմակ պաղութիւն «անկարելի է ... չեմ ձգեր որ ուբէ» անցաւ մտքէն ու հանեց ատրճանակը» ոչ ոչ... ո՛չ» կը զարնուէին ակռաները դեսպանին, աւելի՞ պզտիկցեր էր մարմինը ... « ման ... մի մեռցներ ... ինչ կ'ուզես նէ տամ ... առէք Հայաստանը, ձեր հո – ղերը ամբողջը առէք գացէք ատրէք» կուա՞ր արդէն թէ մօտեցող պահակին համար ժամանակ կ'ուզէր չահիլ վախը արդէն իրեն ալ անցնելով բայց դեռ կըր – նար զսպել « ոչ » բառը առանց իր ու – զելուն «ոչ... արիւն կ'ուզենք... արիւնի դէմ արիւն, մինչեւ վերջին կաթիլը... կամ Հայը կամ Թուրքը աշխարհի երեսին» նոյն վայրկեանին պահակին ոտքերուն ձայնը զանակի պէս յստակ կը կտրէր դիտակցութիւնը ու արագ չարժումով քան քայլէն դեռին փռեր էր վազող չու – քը իր աղմուկով, բառը բերնին մէջ ու զառնալով մարդուն, վերջին անգամ, դրեթէ ուրախ ու նոյնիսկ տարօրինակ մտերմութիւն մը զգալով, սեղմելով ա – տրճանակին կոթը « լմնցաւ » լսելով իր ձայնը տեղ մը «ամէն ինչ կրնաս ընել աշխարհի մէջ Պարոն Դեսպան... բայց ամէն բանին դինը կայ, պիտի վճարես ուշ կամ կանուխ առանկ կամ անանկ, հիմա... ա՛ռ» ու դեսպանին ինկած ա – տենն էր որ զեռնչէն պահակին զնգակը զարկեր էր ուսին...:

Նայեցաւ Արթըրին: Ի՞նչպէս հասկցնել սա մարդուն որ առանց արիւնի ու վէր – քի հայրենիքը չկայ ոչ ոքի համար ու առանց հայրենիքի՝ բերիչանութիւն է կեանքը, չինկչնկ ես, կենդանի, հարամ է ամէն բան այսօր կոմիտէն է, վաղը հայրենիքը, Աբօ, ըսեր էր ընկեր զո – դեւ, զոյան լեցնելով զաւթին, հան – զարտ, սովորական ձայնով գաղտնիքը կայ աշխարհի մէջ Աբօ, գաղտիքի հա – մար ամէն ինչ բիչ է չարունակելով, սրմա – րանի աղմուկէն, օդլի ու սիկարէթի հո – տէն անդին տանելով իր խակ երեւակա – յութիւնը կորսուելու Հայաստանի կոչ – կակարի մը խանութին պատուհանին, խօսելով անցնող հայ տղոց աղջկանց սի – րելու աչխատելու մասին, հարիւր պիտի սպաննէր, Հայեր ալ պիտի սպաննէր Թ – Թէ կոմիտէն պահանջէր միայն հայ ժո – ղովուրդը կայ... ան գաղտիարէն վեր է, կոմիտէէն ալ վեր է քանիերո՞ղ անդամ կրկնած էր միս–մինակ: Բայց հիմա, որ – քան քիչ խօսէր՝ այնքան լաւ: Առաու չե – զած Գանատա պէտք է ըլլայ, նիւ Եորք Աչօն կը սպասէր իրեն Աւետիսին խա – նութը, հոս զործ չունէր այլեւս, ան մարդը, չի բռնուիր, ճիշդ է կոմիտէն տուած էր Թէլէֆոնի Թիւը նեղ պարա – գային գոց տոլման էր, բայց եա պիտի – րին մէջ պէտք է հալի, իր զոհի չունչի հետ, սպասելու խօսքին, հայուածքին, մէկ չեչտ, ինկած իր մէջ ընկեր Աբօ, ճամակ եկած է ու ինք կը հասկնար...: կէս ականջով մտիկ ըրաւ հիմա:

(Շար. – 9)

(Հատուած, 1970, մեռնուած 25 մարտին
արբ.)

Հ. Հ.

Պիտի ըսեմ ի՞նչ, ինչպէս ըսեմ, որ ինձ
Ծօսքը ըլլի ։ Կան ձայներ տարօրի-
նակ, որոնց տակ ես կը զգամ ինքզինքս
ինծի, ինչպէս ինծի կը պատկանի իմ
սիրտս ։ Ես կը ճանչնամ զանոնք ։ Ան-
տեսանելի ուժերու նման, որոնք կան
ու կ՚ապրին ինծմով ։ Ես կը զգամ զա-
նոնք ինչպէս կը զգամ իմ արիւնս, իմ
ոսկորներս, իմ մարմինս ։ Ես կը զգամ
զանոնք ինչպէս կը զգամ իմ հոգիս ։
Ես կը զգամ զանոնք ինչպէս կը զգամ
ինծի տրուած կեանքը ։ Ես կը զգամ
զանոնք ինչպէս կը զգամ ինծի տրուած
մահը ։

Կ՚ուզեմ ըսել, որ ես ինծի համար
ունիմ ձայներ, որոնք ինծի կ՚ըսեն ան-
ցեալի, ներկայի եւ ապագայի բաներ ։
Ես ունիմ ձայներ, որոնք ինծի կ՚ըսեն
ինչ որ պիտի ըլլայ ։ Ես ունիմ ձայներ,
որոնք ինծի կ՚ըսեն ինչ որ պիտի չըլ-
լայ ։ Ես ունիմ ձայներ, որոնք ինծի կ՚ը-
սեն ինչ որ պիտի ըլլայ եւ ինչ որ պի-
տի չըլլայ ։ Ես ունիմ ձայներ, որոնք
ինծի կ՚ըսեն ինչ որ պիտի չըլլայ եւ
ինչ որ պիտի ըլլայ ։

Ես ունիմ ձայներ, որոնք ինծի կ՚ը-
սեն ինչ որ պիտի չըլլայ եւ ինչ որ պի-
տի ըլլայ, որոնք ինծի կ՚ըսեն ինչ որ
պիտի ըլլայ եւ ինչ որ պիտի չըլլայ ։
Ես ունիմ ձայներ, որոնք ինծի կ՚ըսեն
ինչ որ պիտի չըլլայ եւ ինչ որ պիտի
ըլլայ, որոնք ինծի կ՚ըսեն ինչ որ պի-
տի ըլլայ եւ ինչ որ պիտի չըլլայ ։ Ես
ունիմ ձայներ, որոնք ինծի կ՚ըսեն ինչ
որ պիտի չըլլայ եւ ինչ որ պիտի ըլլայ,
որոնք ինծի կ՚ըսեն ինչ որ պիտի չըլ-
լայ եւ

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Նորա եւ Տոքք Տէր-Յակոբեան, Փօլ եւ Մեսրոպ Տէր-Յակոբեան 1000 *Ֆր.* *կը նուիրեն «Ծառաջ»ին փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Ագապի Նշանեանի մահուան առթիւ եւ Տիկին Փերուզ Եփրեմեանի յիշատակին:*

×

Տիկին Անահիտ Զաւրիկեան եւ զաւակները 100 *Ֆր.* *կը նուիրեն Աղքատախնամին Տիկին Ագապի Նշանեանի մահուան առթիւ (ստանալ «Ծառաջ»էն):*

ԱՐՋԱԿՈՒՐԴ
- 1978 -

ԼԻՒԱՆԱՆ — ՍՈՒՐԻԱ
ՅՈՐԴԱՆԱՆ — ԵԳԻՊՏՈՍ
1510 ֆրանքէն սկսեալ

ԹՈՒՐՔԻԱ 1115 *ֆրանքէն սկսեալ*
ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ 800 *ֆրանքէն սկսեալ*
ՆԱԵԻ

Սեժուրներ — չրջապտոյտներ — ծովապտոյտներ — յատուկ թռիչքներ

ԱՄԲՈՂՋ ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԷՋ

DEMANDEZ NOS BROCHURES

ORIENTOURS
30, RUE M. LE PRINCE PARIS 6
Téléphonez-nous :
326-92-26 — 329-49-00

վերջին պահուն մի՛ սպասէք ձեր տեղերը ապահովելու համար

LIC. No A. 762

REGION RHONE-ALPES
organise une

Fête Champêtre

Le Dimanche 18 Juin de 10 h. à 22 h.
au Clos Monderoux à Beynost
à l'occasion du

60ème anniversaire de l'Arménie Indépendante

28 MAI 1918
avec la participation de l'orchestre ANI
de la Maison de la Culture Arménienne
de Décines
EXPOSITION PERMANENTE
BUFFET — BUVETTE
AMBIANCE ARMENIENNE
En cas de pluie, cette manifestation se déroulera à la Maison de la Culture Arménienne de Décines,
15, Rue du 24 Avril 1915

CHATEAU DE ROCHECHOUART
en Limousin
Hommage à

Carzou

Exposition organisée par le Centre Artistique et Littéraire de Rochechouart
Jusqu'au 30 Juillet
chaque jour de 15 à 18 h. 30
sauf Mardi

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Ծաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղը կազմակերպած է հայկական երգահանդէս մը Հայ Մշակոյթի Տան վարպետական սրահին մէջ

կ'երգէ՝

ՄԱՐԹԷՆ ԵՈՐԿԱՆՑ

Շաբաթ, Յունիս 17, ժամը 21ին:

Տոմսերը ապահովելու համար դիմել Հայ Մշակոյթի Տան եւ կամ քաղաքի կապ. Ծաչի ընկերուհիներուն:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Կէօզիւմեան իրենց թոռան Ստեփան Կէօզիւմեանի կրկնակի մահուան տարելիցին առթիւ կը նուիրեն.— Կապ. Ծաչի Փարիզի մասնաճիւղին 100, *Կարմիր Ծաչին* 100, *Հայ Ուսանողներու Օգն. Մարմնին* 150 (ստանալ «Ծառաջ»էն) *եւ* 150 *Ֆր.* «Ծառաջ»ին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԾԱՋԻ Պօմոնի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, Յունիս 12, *երկուշաբթի ժամը* 14·30*ին տեղւոյն եկեղեցւոյ սրահին մէջ: Տեղեկատուութիւն եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն:*

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ժամը 10*էն* 22

Կիրակի, Յունիս 18, *Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան դարաստանին մէջ*

44 – 50, Ավընիւ Շարլ Տը Կոլ

avec l'orchestre Bernard DEDEDJIAN

CONCOURS DE CHANT

BAR — BUFFET — FAMEUX CHICHE - KEBAB
ATTRACTIONS DIVERSES — TOMBOLA

Հասարակութիւնը սիրով կը հրաւիրուի հաճելի օր մը անցընելու:
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐ ՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ
կ'ոգեկոչէ

ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ 100ԱՄԵԱԿԸ

կիրակի, Յունիս 11, ժամը 16ին «Ալեք Մանուկեան» Մշակութային կեդրոն
118, Rue de Courcelles — 75017 Paris (Métro : Courcelles)
Նախագահութեամբ՝ ՀԵՐՄԻՆԷ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆԻ
կը խօսին՝
ԿԱՐԻԿ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ եւ ՎԱՐԴԱՆ ԿՈՄԻԿԵԱՆ (Պոլսէն)
կ'արտասանեն՝ ՍԻԼՎԱ ԿՈՄԻԿԵԱՆ (Պոլսէն) եւ ԱՆԱՀԻՏ ՏԷՎՐԻՆԵԱՆ
երաժշտական բաժին՝ Մարիճ եւ Սիլվա ՊՈՒՃԻԳԱՆԵԱՆ
Մուտքը Ազատ է

Նորայր hartar

(Vicken et Harout)
Viennent d'enregistrer leur premier 33 tours de folklore Arménien qui est actuellement en vente dans toutes les maisons de la culture, les clubs, les restaurants et les commerces Arméniens.

EN PARTICULIER :
— LES MAISONS DE LA CULTURE ARMÉNIENNE - CROIX BLEUE
(à Paris et sa région, Marseille, Lyon, Decines, Vienne, Valence, Nice...)
— JAF - UCFAF - UGAB - CROIX ROUGE - YAN'S CLUB
• Librairies :
— PALOUYAN, 9 rue de Trévise, 9e -ORIENTALE SAMUELIAN, 51 rue Mr le Prince, 6e
— LE PETIT PRINCE, 121 Blv. St. Michel, 5e
• Restaurants :
— EREVAN, 26 rue Bergère, 9e — LE CAUCASE, 15 rue St. Gille, 3e — PIZZA OSKIAN — CHEZ HAROUT — ÎLE DE CRÊTE — CAPADOCE — Restaurants Arméniens de la Rue De La Défense (Issy Les Moulineaux)
• Commerces :
— CHIRAG II, 18 rue de Chabrol, 10e — TRAITEUR EREVAN — TRAITEUR RAFFI
— CHIRAG I — BALTAYAN — HAÏRABEDIAN - Paris / — MICHÈLE — VIDEOSON - Alforville / BOGHOS - Chaville / — TÉLÉ CONDORCET, CAPIGUIAN — SEVAN - Clamart / PITRAKIAN, 47 Villeroy, Lyon... qu'on se le dise!!

Restaurant
LA CAPPADOCE
3, rue Marivaux (derrière l'Opéra Comique, M° Richelieu-Drouot) tél 742-83-65
ouvert tous les jours midi et soir sauf lundi

SA NOUVELLE DIRECTION
présente
son mini-spectacle
avec Marten Yorgantz et Norayr

Voyages en ARMENIE

EREVAN

ET EXTENSIONS A MOSCOU ET TBILISI ET LENINGRAD
DEPARTS CHAQUE MOIS :
11 jours — 13 jours et 15 jours
A partir de 2680 Fr. comprenant le séjour en hôtel de 1ère catégorie, en pension complète, le transport aérien, les excursions et la visite des villes
Demandez le programme détaillé à des spécialistes sur les voyages en Arménie depuis plus de 12 ans.
N'hésitez pas à nous consulter.

A PARIS

MONDOTOURS
OCIVEP
2, Rue de Sèze
75009 Paris
Ttl. : 073.30.64
073.32.64
266.50.12
M. BAGHDASSARIAN LEVON

A LYON

sevan voyages
50, Cours de la Liberté
69003 Lyon
Tél. : 60.13.66
M. SARKISSIAN VAROUJAN

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
13
MARDI
13 JUIN
1978

LE NUMERO 1,60 F

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵՄԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 371027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար· 200 Ֆ· Վեցամսեայ 110 Ֆ·
Արտասահման Տար· 230 Ֆ· Հատը 1 Ֆ· 60

53ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14·139 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 53e ANNÉE — N° 14.139

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

ՖՐԱՆՍԱ. « Գլուխը բարձր ինկաւ » ինչպէս կ'ըսեն, քանի պատուի համար մի-այն մղած իր վերջին պայքարին յաղթականելաւ մունտիալի Ա. խումբի մրցաշարքին : Այս խումբին մէջ, Իտալիա յաղթեց Արժանթինի՝ 1–0 եւ Ֆրանսա՝ Հունգարիոյ 3–1, ուրեմն կը մնան Իտալիա եւ Արժանթին : Բ. խումբէն՝ կը մնան Լեհաստան եւ Արեւմտեան Գերմանիա, Գ. խումբէն՝ Աւստրիա եւ Պրազիլ, Դ. խումբէն՝ Փերու եւ Հոլանտա :

ՖՐԱՆՍԱՑիի Նախագահը առջի օր ընդունեցաւ Կիպրոսի նախագահը՝ Կիպրիանու, որ Նիւ Եորքէն վերադարձի ճամբուն վրայ Փարիզէն անցաւ : Կ'ուզէ ապահովել Ֆրանսայի օժանդակութիւնը : Նախքան Նիկոսիա երթալը, հանդիպե-ցաւ նաեւ Աթէնք Գարամանլիսի հետ տեսակցելու համար :

ԲԸՆՈՑի Ֆլէոնի գործադուլն ալ պարտեցաւ Կիրակի օր ոստիկանութեան կողմէ : Ըստ տնօրէնութեան աշխատանքը վերսկսած է Երկուշաբթի առաւօտ, բայց մեխանիքները կը պնդեն որ գործադուլի մասնակի չարժումներ կան : Կիրակի, տարեկան « Մանի 24 ժամերուն » Ռընոյ յաղթեց եւ փորձի վրայ վրէժը լուծեց :

ՄԻԹԵՐԱՆ խօսելով Եւրոպա 1 ձայնասփիւռի կայանի մամուլի ակումբին, ծանրացաւ գլխաւորաբար արտաքին քաղաքականութեան վրայ եւ անդրադարձ նալով Ֆրանսական միջամտութեան Ափրիկէ, չեչոեց· « Արեւմուտքի Քուպայի վերաբերեալ չէ որ Ֆրանսա իր լաւագոյն դերը պիտի խաղայ » :

ՓԱՐԻԶի « Ֆլէօշ Մեսիթեռանէ »ի կեդրոնին դէմ եղեռնափորձ մը կատարուեցաւ Կիրակի վաղ առաւօտեան : Վնասները մեծ են բայց ժիլպէր Թրիկանոյի գործունէութիւնը ընդհատուած չէ : Ա. Հարեկումին տէր եղաւ « Ազատագրու-թեան Ֆրանսական Ազգ· Ճակատը », որ կը բացատրէ թէ « դիմադրական արարք մըն է ընդդէմ հրէական գրաւման » : « Մի-ջերկրական ակումբը » արձակուրդի բազմազգային կարեւորագոյն ձեռնարկներէն է, որուն տարեկան գործառնութիւնն է 1 միլիառ 350 միլիոն եւ չահը՝ 61 միլիոն 800 հազար :

ՊՈՒԱՅի (Շուէյտ) գլխաւոր պանդոկը՝ Շթատսհոթելը հրոյ ճարակ դարձաւ առջի օր երբ 150 հոգի կը գտնուէին պանդոկին պարասրահը : Քանի մեռեալ կայ, 18էն 25 տարեկան եւ չուրջ 50 վիրաւոր :

ԼիԶպոնի մէջ բախումներ տեղի ունեցած են ծայրայեղ աջ եւ ծայրայեղ ձախ տարրերու միջեւ : Ուսանող մը սպանուած է, հինգ վիրաւոր կայ :

Մոսկուայի մեթրոյի մանափորձին մասին

«ԿԻՆԱՑՏԸՆ»ի ԼՈՒՐԵՐԸ

Գրած էինք թէ Թասի մէկ հեռագրով («Ցառաջ», Ցունիս 9) առաջին անգամ ըլլալով Մոսկուա կ'ընդունի որ 1977 Ցունուարին Մոսկուայի մեթրոյին պայթումները ահաբեկչական արարքներ էին : Այդ եղեռնափորձին առթիւ Թրքական կիւնայտըն թերթը կը գրէ « Մոսկուայի մեթրոյին մէջ ռումբ դնող երեք հայեր բռնուեցան » խորագրին տակ·— « Մոսկուա – Սովետ գաղտնի ոստիկանութիւնը հաղորդեց թէ ձերբակալած է երեք հայ ահաբեկիչներ որոնք 15 ամիս առաջ ռումբ դրած էին Մոսկուայի մեթրոյին մէջ : Ձերբակալեալները խոստովանած են իրենց յանցանքը, խորհրդային գաղտնի ոստիկանութիւնը այժմ կը հաղորդէ թէ երեք ձերբակալեալները խոստովանած են թէ իրենք դրած են մեթրոյին մէջ ռումբը եւ մեղսակից են նաեւ տարբեր յանցանքներու : Ամբաստանեալները դատելէ առաջ դեռ տարբեր քննութիւններ պէտք է կատարել, այնպէս որ դատավարութիւնը տեղի մը համար պիտի յապաղի : Հայկ· գաղտնի կազմակերպութիւնը կը գործէ խորհրդային վարչաձեւին դէմ, իր երեք անդամները ձերբակալուած են Կուբսկի երկաթուղիի կայարանին մօտը երբ նոր խափանարարութեան կը պատրաստուէին » :

Թրքական թերթը չի տար իր « լուրին » բուն աղբիւրը : Յարդ (Երկուշաբթի) ուրիշ որեւէ տեղ դեռ չենք հանդիպած այս « մանրամասնութեան » եւ պարզ է բոլորովին վերապահ ենք :

ՄԱՏՐԻՏԻ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ «ԹԷՐՃԻՒՄԱՆ» ԵԻ ՀԱՅԵՐԸ...

ԹՈՒՐՔԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ՝
ՀԱՅԵՐՈՒ ԳՈՐԾ ՉԷ

ԽՄԲ·— Մատրիտի մահափորձէն (Յունիս 2) ետք թրքական մամուլն ու քաղաքական անձնաւորութիւններ ամէն կերպով ճիգ կը թափեն փաստելու համար թէ « Հայերու գործ չէ » : Կրնայ ալ ըլլալ : Բայց պարզ է որ Թուրքերու այս ճիգը այլ նպատակ ունի անշուշտ եւ ոչ թէ « սիրային յայտարարութիւն մը » մեր ժողովուրդին, ինչպէս կ'ըսէ Թերճիւմանի աշխատակիցը, չվախնալով ծիծաղելիէն : Թուրքերը կ'ուզեն որ Յոյները ըլլան, որովհետեւ ներկայիս Յոյներուն հետ խնդիր մը (Կիպրոս) ունին, մինչ կ'ուզեն աշխարհին ամբողջ համոզել որ Հայերուն հետ որեւէ խնդիր չունին :

— Մատրիտի մեծ դեսպան Դունկրալի եթէ առիթ ունենար եւ ինքնաչարժին մէջ դանուէր, ան ալ պիտի մահանար Թահա Ճարըմի, Իսմայիլ Էրէզլի, Տանիչ Թունալըկիլի եւ ուրիշներու նման : Պատճա՞ռ : Առաջին աշխարհամարտի Հայոց տարագրութեան վրէժը : Ի՞նչ է սակայն այս տարագրութեան չարժառիթը : Արեւմուտքի այսօրուան « քաղաքակիրթ աշխարհը » չի գիտեր, չի ճանչեր եւ եթէ պիտնայ իսկ չի խոստովանիր թէ ինչո՞ւ առաջին աշխարհամարտին Հայերը բռնի տեղահանութեան մը ենթարկուեցան : Ինչո՞ւ Թուրքերը, ամբողջ Անատոլուի մէջ, իրենց դարաւոր տուներէն եւ տեղերէն հանեցին Հայերը, որոնց հետ եղբօր պէս ապրեր էին դարերով, իրարու հետ բացառապէս չաղուեր էին, եթէ չհաշուենք կրօնքի տարբերութիւնը : Ման մը, որ ոչ մէկ փոքրամասնութեան վիճակուած էր : Արեւմտեան աշխարհը այս մասին վէճի անգամ չի մտներ, որովհետեւ բուն յանցաւորը ինքն է : Եւ սակայն յանկերդ մը դառը է եւ կը չարունակէ կրկնել զայն — Ցեղասպանութիւն : Թուրքերը ուզեն չեն բնաջնջել հայ ցեղը : Արեւմտեան քաղաքակիրթ աշխարհը չուզեր ըսել թէ Թուրքիա ինչո՞ւ սպասեց մինչեւ 1916, այդ միջոցին դիմելու համար :

Անատոլուի մէջ կային այնպիսի Հայեր, որոնք հայերէն անգամ չէին գիտեր : Քանի մը տարի առաջ, Փարիզ, հայկական ճաշարանի մը մէջ ծանօթացայ 18–20 տարու սիրուն, բարեկիրթ հայ համալսարանականի մը, որ իր պարապ ժամերուն կուգար եւ կ'օգնէր ճաշարանին : Թուրքիա չէր եկած բայց, անթերի Թրքերէն կը խօսէր : Հարցուցի թէ որմէ՞ սորված է այդ Թրքերէնը, եւ ինչո՞ւ : — Մեծ–մօրմէս, պատասխանեց, տարբեր լեզու չէր խօսեր :

Թուրքերը լոկ բնակութեան սեսակէտով համակեաց էին Հայերու հետ, այլ սիրով եւ անկեղծօրէն վարած էին իրարու, հասարակաց կեանք մը ունէին : Թանզիմաթէն վերջ, երբ կրօնական արգելքն ալ վերցաւ, Հայերուն տրուեցան բարձրագոյն պաշտօններ մինչեւ իսկ երկրին ապահովութեան վերաբերեալ ամէնէն պատասխանատու դիրքերը, արքունի պաշտօններ, դատաւորութիւն, նախարարութիւն, եւայլն : Մշակոյթի, կրթութեան, երաժշտութեան, ազատ ասպարէզի մէջ միտքին էինք, եղբայր էինք, եւ մնացած էր միայն իսլամի եւ քրիստոնեայի տարբերութիւնը : Թող չկար — ծուի թէ ոչ–իսլամ էին եւ առոր համար « ցեղասպանութիւն » եղաւ : Մանաւանդ ընդդէմ Հայերուն, որոնց հետ կողք կողքի ապրեցանք :

Անոնք բնաւ « փոքրամասնութիւն » ալ չեն, այլ մեր մէկ « կտորն են », մեր անբաժանելի մէկ մասը : Ի՞նչ ըսել սակայն սա « մեծ Պետութիւններուն », որոնք հանդիսատ չձգեցին Հայերը : Մոսկովի դեսպաններ, հիւպատոսներ, անգլիացի եւ ֆրանսացի գործակալներ փէրիշան ըրին մեր Հայերուն հանդիսատը, անդորրութիւնը : Իրրեւ թէ անոնք օր մը անկախութիւն պիտի ուզեն եղեր եւ հրահրակային պատերազմ պիտի մղեն այս նպատակով : Հայերը եթէ անկախութեան փափաք մը ունենային, հոս ու հոն կը ցրուէի՞ն Թուրքիոյ մէջ, թէ ոչ համախումբ կեանք մը կը վարէին : Մեծ Պետութիւնները, ինչպէս ուրիշներուն ալ ըրին, կառչեցան նաեւ Հայերուն, չձգեցին անոնց օձիքը եւ օսմանեան հաւատքականութիւնը այս ճամբով ալ իրարու դէմ ցցեցին : Այս կանոնը այսօր ալ կը չարունակուի :

Եւ այս բոլորը խառնշտող այդ « հրահայ Պետութիւնները» հիմա մտած են « քաղաքակիրթ Արեւմուտք »ի տարածին մէջ, եւ ելեր են մեզի վերագրել սա ոճիրներուն պատասխանատուութիւնը, ոչ թէ Օսմանցին, Թուրքին, Հայուն, այլ իբր « մարդկութեան » դէմ գործուած ոճիրներ : Եւ այս բոլորին համար իբր պատրուակ ցոյց կուտան անոնց ոչ–իսլամ ըլլալը :

Ես կը խորհիմ մեր հայ հայրենակիցներուն, որ կը մերժեն լսել « Արեւմուտքի » դերկը եւ կրօնական տարբերութիւնէն զատ իրենք զիրենք բացարձակապէս Թուրք կը նկատեն, մենք ալ զիրենք իբր Թուրք մեր սրտին վրայ կը սեղմենք զանոնք, ոչ մէկ խորը կը պնդենք : կը խորհիմ մեր այժմու հայ հայրենակիցներուն, որոնք նորէն պիտի վրդովին Մատրիտի մահափորձին առթիւ, իրենց կրած յուզումէն պիտի տանջուին եւ հաւանաբար նորէն զեկոյց մը պիտի հրատարակեն եւ ըսեն·— Ո՞վ կը պատակոէ մեզ, մենք Թուրք ենք, մենք Թուրք ենք··· :

Մի՛ խռովիք, ծագումով հայ Թուրքեր : Բնաւ մի տանջուիք, մենք ձեզ կը ճանչնանք, կը հաւատանք եւ կը սիրենք ձեզ : Այս դէպքերը կը տանջեն թէ՛ ձեզ եւ թէ մեզ, եւ գիտենք թէ անոնք կը կատմակերպուին մեզմէ դուրս, այսինքն « մեզ Թուրքերէն» դուրս, արտաքին ազդիւրներէ : Ոճրագործները « մենք Հայ ենք » կրնան ըսել, դուք մի առնուիք : Մենք տարբեր չենք խորհիր ձեր մասին : Հաւատացէք ասոր :

Աստուած պատուհասէ խռովարարները» :

×

Կիպրոս·— Կիպրոսի Թուրք դաշնակցային Պետութեան վարչապետ Օսման Էօրէք յայտարարեց եւ պնդեց թէ Մատրիտի մէջ սարքուած մահափորձը Յոյներու կողմէ կազմակերպուած է :

Օսման Էօրէք կրկնեց թէ Ցունական Կիպրոսի պետը, Սփիրօ Քիւփրիանու, գրգռած է Ամերիկայի Հայերը, որպէսզի այս բախտորոշ օրերուն Յոյներու դիրքը զօրանայ Կիպրոսի մէջ : Օսման Էօրէք այս խմաստով գրաւոր յայտարարութիւն մը տուաւ մամուլին եւ ըսաւ թէ 1956 եւ 1963ին, Հայերը մասնակցեցան Կիպրոսի մէջ Թուրքերու դէմ գործուած յարձակումներուն, դիրք բռնեցին Յոյներու կողքին :

— Ինչ ալ ըլլայ սակայն, չարունակեց Էօրէք, մենք թշնամական ընթացք մը ցոյց չտուինք Հայերու դէմ, որոնք կրօնական փոքր հաւաքականութիւն մը կը ներկայացնեն, եւ այդքան միայն : Հայերը զոհ կ'երթան ժամանակավրէպ դաւադրութիւններու, եւ այս կերպով կը բաժնեն յոյն եւ հելլէն խժդժութիւններու պատասխանատուութիւնը : Այս պարագան որեւէ օգուտ չունի, ոչ իրենց, ոչ ալ մեր հաշտասէր ազգին : Հելլէնները, որոնք տարածուած են աշխարհի մէջ, կը վախնան Թուրքերու փոխադարձութենէն եւ Հայերը գործիք կ'ընեն այսպիսի դաւեր նախապատրաստելով : կը յուսամ թէ մօտ ատենէն ամէն ոք պիտի ըմբռնէ այս իրողութիւնը, եւ կը մաղթեմ որ Հայ ժողովուրդը այլեւս գործիք չըլլայ այսպիսի տգեղ խաղերու :

ԺԱՆ-ՄԱՌԻ ԳԱՌԶՈՒ ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ «ՖԻԿԱՌՕ»Ի

—o—

Ուրբաթ օրուան Ֆիկառօի մէջ (Զրոյց ընթերցողներու հետ, էջ 10) լոյս տեսած էր Ժան–Մառի Գառզուի նամակէն հատուած մը, ուր « Տիպար ցեղասպանութեան մը» հեղինակը խնդրոյ առարկայ կ'ընէ թերթին տուած կարգ մը բացատրութիւնները» (Մատրիտի մահափորձին առթիւ, Ցունիս 3–4ի իր թիւին մէջ) ինչ կը վերաբերի Հայերու տեղահանութեան : կը չեշտէ որ ռուսական յառաջխաղացումը չէր արդարացներ հայ բնակչութեան տեղահանութիւնը եւ պատմականօրէն փաստուած է որ այդ տեսակէտը, որ դեռ այսօր Թուրք կառավարութեան է, չի կրնար հաշուետու ըլլալ ցեղասպանութեան իրականութեան· — մէկուկէս միլիոն սպաննուած այրեր, կիներ, երախաներ, մեթոտներով որոնք նացիզմը կ'աւետեն··· :

ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԱՅՈՒԹԻՒՆ

Գրեց՝ ԽԱՉԻԿ ԹԻՕԼԷՕԼԵԱՆ

Ա.

Զարքաշ ու տոկուն ժողովուրդ մը ըլլալէ անդին, չափազանց յամառ ժողովուրդ ալ ենք, թէեւ մեր այդ յամառութիւնը կը ցուցադրենք ու կը կիրարկենք որոշ մարզերու մէջ միայն։ Թեքնիք, ինչպէս նաեւ վաճառականական աշխատանքներու մէջ ուշիմ եղած ենք միշտ, բայց կան մարզեր՝ զորս կը մերժենք հետաքրքրուիլ, ու երբեք չենք արտօներ որ հոն ծնած զաղափար մը բռնաբարեն մեր հասարակական կոյս միտքը։ Ըսել կ՚ուզեմ, անշուշտ, գիտակից միտքը որովհետեւ մեր հասարակական ենթագիտակցութիւնը չատո՞նց լլկուած է զաղափարական բայց մանաւանդ նիւթական բազմաթիւ իրողութիւններու կողմէ։

« Տեսութիւնը » աղուոր բառ է, տեսիլքը կը յիշեցնէ, ու իր «տես» արմատը մեզի կը թելադրէ որ տեսութենէն կամ թէորիէն չատ չվախցողը հաւանաբար աւելի՛ լաւ տեսնէ իր, իր ժողովուրդի եւ կամ աշխարհի իրականութիւնները, քան զայն մերժողը։ Բայց տեսութիւնով հետաքրքրուող ժողովուրդ մը չենք եղած։ Դեռ 7րդ դարուն Անանիա Շիրակացին կը գանգատէր « Զի հայք ոչ սիրեն յիմաստ, այլ ծոյլք են եւ ձանձրացողք », ու 13 դար ետք ռուս – հրեայ մեծ բանասէղծ մը, Օսիփ Մանաըլեվիտ, հայաստան այցելելէ ետք կը գովէր Հայերը ու կ՚աւելցնէր թէ Հայերը իրերու փիլիսիքական իսկութիւնը տեսնող ժողովուրդ մըն են, գուցէ անոր համար որ « չկայ աշխարհի մէջ ուրիշ ժողովուրդ մը, որ այսչափ քիչ հետաքրքրուի բնազանցութեամբ » (մեթաֆիզիք)։

Թէ բնազանցութեամբ չենք հետաքրքրուած, այդ պիս չի մատնուիր չատ։ Բայց սա կը նշանակէ որ փիլիսոփայութեամբ ալ չենք հետաքրքրուած, ու այդ կը սկսի խռովել պիս։ Սակայն չատ աւելի հիմնական մատնուածութեան պատճառ է մեր իմացական կեանքը կեղեքող քաղցկեղը՝ — տեսութեան մերժումը, ամէն մարզի մէջ որ պիտական - անտեսական չէ։ Սխալ չհասկցուի՛ք, տեսութիւն մերժելը « վերացական » բաները մերժել չէ։ Այս վերջինը չի մերժուիր հայ ժողովուրդին կողմէ։ Ընդհակառակն, մենք նոյնքան կը կերակրուինք մեր ազգային կեանքի սիմպոլ – խորհրդանիշներով ու վերացական անիրատեսութիւններով, որքան մեր որկորով ...։ Տեսութիւնը կարծր բան մըն է, ժամն մխիթխիզմին ու չուկայի վրայ ծախուած սիմպոլներուն հետ կապ չունի։ Եւ ճիշդ սա պատճառով՝ որ չունի, վտանգ մը կը ներկայացնէ հայ կեանքի սիրապետող մատնելակերպերուն ու կառավարիչ հայ թէ օտար դասակարգերուն։ Վտանգաւոր է նաեւ այն ենթագիտակցական կառոյցներուն՝ որոնք սիրտքի Հայուն կ՚արտօնեն չարունակել ապրիլ այնպէս՝ ինչպէս որ է։ Այսինքն՝ այնպէ՛ս ինչպէս որ պէտք չէ չարունակել ապրիլ։

Գրականութիւնը երբեմն տեսութիւններ հետապնդելու ձեւ մըն է, յաճախ տեսիլքի տարապին մէջ։ Եթէ պարզմիտ, նոյնիսկ միամիտ ձեւով մեկնաբանենք այդ հաստատումը, կրնանք ըսել որ գրականութիւնը լեզուն կը գործածէ որոշ նոր կառոյցներ ստեղծելու նպատակով, կառոյցներ՝ որոնք կրնան մակերեսային նմանութիւն մը ունենալ մեր ճանչցած կեանքին հետ, բայց յաճախ ուրիշներ՝ որոնք մեզի հազիւ ծանօթ իրականութիւններ կը ստեղծեն։ Չեմ ուզեր այս յօդուածը գրականութեան նուիրել, եւ չեմ հետապնդեր փիլիսոփայական բնոյթ ունեցող մանրամասնութիւնները սա հարցին՝ թէ ի՞նչպէս կարելի է գրականութիւնը դասել տեսութիւններու կարգին։

Գուցէ աւելի լաւ կ՚ըլլար կարճ սահմանումներով սկսիլ։ Նախ՝ տեսութիւնը գործնական կամ փրեֆթիքըլ կոչուածին հակառակ եղող բան մը չէ։ Ընդհակառակն, ճիշդ հակակշռած, գոնէ քաղաքական մարզին մէջ, տեսութիւն եւ գործ անբաժանելի են իրարմէ։ Այս մասին աւելի՛ վարը։ Հոս միայն կ՚ուզեմ հաստատել, որ « գործնական » բառը իր խեղդիչ օդակներուն մէջ առած է հայ հաւաքական ու մանաւանդ կազմակերպական կեանքը, այնքան մը որ այլեւս բառը իր խանութպանական իմաստը միայն պահած է։ Ամերիկայի մէջ գոնէ, երբ այս կամ այն առաջարկը իմփրեֆթիքըլ (անգործնական)ի պիտակը կը ստանայ՝ մահուան դատապարտուած զաղափարի մը կը վերածուի։ Հոս — կ՚ենթադրեմ նա՛յնն է վիճակը Ֆրանսա, դիտեմ որ այդպէ՛ս է Մէյլին Արեւելք — կայ մանր – քաղքենական, « փուժատիսթ » հանրութիւն մը, որ իր ազգասիրութեան բրինձը, եկեղեցասիրութեան սոխն ու դպրոցասիրութեան հազուագիւտ համեմները գործնականութեան դղումին մէջ թիսած՝ իր որկորը կը լեցնէ։ Մինչդեռ ասոնցին պէտք ռեժիմ մըն է որ պինք պիտի վարժեցնէ աւելի՛ անդադար բայց ուղեղը հին կարգախօսներով ու բարոյախօսութեամբ չպատռող ռեժիմի մը, որուն մէջ հիմնական դեր ունի տեսութիւնը։

Մօտ ապագային, Մէյլանի մէջ տեղի պիտի ունենայ ԻՒՈՄի հովանաւորութեամբ կէս–ժողով, կէս–համախմբում եւ հաւաքոյթ « բան » մը, որուն արձագանգը մինչեւ Ամերիկայի այս « պուճախը » (Ուէզլէյըն համալսարան, Միտըլթաուն քաղաք, Քանէքթիքըթ նահանգ) հասած է։ Չեմ դիտեր թէ հնչա՞կ մըն է լսածս, թէ պարզապէս ուրիշ « փուա-լէրթ» մը կամ « սթալ ահազանգ » մը, ինչպէս կ՚ըսեն Ամերիկացիները։ Կը յուսամ՝ առաջինը, որովհետեւ ծրագրուած համախմբումը կ՚ընդգրկէ իր հաւաքական հրաւէրին մէջ անձեր որոնք ներկայ պիտի ըլլան իբր անձ, անձնական մտածումներով ու տեսութիւններով, եւ ոչ իբր խօսնակները զանազան կազմակերպութիւններու, որոնք կարգախօսներէ ու բարոյախօսութիւններէ անդին չեն անցնիր, եւ որոնք լրջօրէն մտածելու պատասխանատուութիւնը չատո՞նց է մեր ժամ են։

Թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ այս համախմբումի արդիւնքը, ոչ ես զաղափար ունիմ, ոչ ալ, կ՚ենթադրեմ՝ կազմակերպողները, քանի որ անոնց մէջ կը թուին ըլլալ անձեր՝ որոնք կը մերժեն հայ հանրութեան եւ անոր սփիւռքեան կազմակերպութիւններու հեղինակութեամբ պարտադրուած ամէն յայտապիր։ Իսկ այդ, իր կարգին, կը նշանակէ որ անդրադարձի պիտի ըլլայ արդիւնքը։ Կամ գոնէ ես, հեռուէն, կը յուսամ եւ կը մաղթեմ որ այդ ենթադրածս ճիշդ է, եւ որ իսկապէս Մէյլանի մէջ պատահելիքը աւիորոշ սկիզբ մըն է, առաջին քայլ մը՝ որուն արդիւնքը պիտի ըլլայ սփիւռքի հայ կեանքի հիմնական ու անվախ վերլուծում, յաջորդ մի քանի տարիներու ընթացքին։

Փափաքն ու պատակը կայ՝ նման վերլուծումներու։ Ինքնախարէութիւն չէ ըսածս, մանաւանդ Ատլանտեանի այս կողմը, ուր գործնականութիւնը սրբութիւն է եւ տեսութիւնը՝ սրբապղծութիւն, քիչ կամ չատ պիտակից անձ մը պիտէ որ վերլուծումներու եւ վերամտածումի ու վերաքննութեան պատակր փոքր թիւով անձեր միայն կը տատապեցնէ։ Կ՚ապրինք, աւիորը ճու, զաղութի մը մէջ ո– րուն 500·000ին 50·000ը հազիւ գործօն ձեւով կապուած է հայ կեանքի այս կամ այն կազմակերպութեան, երդչախումբին, եկեղեցւոյ, ակումբին, եւայլն, իսկ այդ յիսուն հազարէն հինդ հարիւրը միայն լուրջ ձեւով մտածել կը փորձէ մեր հաւաքական ճահճախուտին մասին։ Իսկ ամէնէն ցաւալին սա է, որ այդ հինդ հարիւրին յիսունը հազիւ հայերէնով կամ անգլերէնով գրել դիտէ ու կ՚ուզէ արտայայտուիլ, վիճիլ, ու վերլուծել մեր կեանքը, մեր մամլոյ էջերուն մէջ։

Անշուշտ քիչ մը աւելի լաւ է վիճակը Ֆրանսայի մէջ, ուր հեռաձայն, հեռատեսիլ եւ անկումի մէջ գտնուող ամերիկեան երկրորդական վարժարաններու կրծանիչ ազդեցութիւնը բոլորովին ի զօրու չէ, եւ ուր կան դեռ անձեր, որոնք տեսականօրէն մտածել դիտեն, ու գրիչով արտայայտուելէն բոլորովին չեն վախնար։

(Մնացեալը յաջորդով)

Ա Ն Գ Լ Ի Ա
ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

—o—

Թայիպ բաճկոնին գրպանին մէջ փոքր դաւազան մը զետեղած է եւ երդում կ՚ընէ, որ պիտի չախչախէ զանկը իր հանդիպած յաջորդ սպիտակամորթին, եթէ այս վերջինը իր վրայ յարձակի Լոնտոնի Իսթ Էնտի մէջ, վերջին կեդրոններէն մէկը Անգլիոյ ցեղային հարցերուն արծարծումին մէջ։ « Երկու անգամ տիպոյ կերած եմ, կ՚ըսէ քսան տարեկան երիտասարդը, թղթատարի քարտուղար։ Ընտանիքս կը սարսափի զուրս ելլելէ, երբ մութը կոխէ։ Շատեր ինձի պէս են եւ այլեւս չեն կրնար հանդուրժել »։

Թայիպ մէկն է այն 20·000 պենկալցի – ներէն, որոնք Իսթ Էնտ կեդրոնացած են։ Մեծ մասը ժամանած է Պենկլատէշէն եւ

18 ամիսէ ի վեր ահ ու սարսափի մէջ կ՚ապրի ծայրայեղ աջերուն՝ սպիտակամորթներուն յարձակումներուն հետեւանքով։

Այն միեւնոյն առեն կ՚արտայատէ բռնաստացման արամադրութիւնը, որ ծայր առած է Ափրոպիներուն եւ սեւամորթներուն մօտ։

« Անգլիացի խոզեր դուրս », արձանագրութիւնը կը տեսնէք պատին վրայ Ուայթչափըլի թաղին մէջ, Իսթ Լինտի ամէնէն խռովայոյզ շրջանը ցեղային բախումներուն մէջ։ Բռնութիւնը հոս իր զագաթնակէտին հասաւ, երբ այս ամիս երեք անծանօթներ զաշնասարքին 24 տարեկան Արթաթ Ալին։ Վերջին դէպքերէն մէկն էր։ Թայիպին ընկերը, բարձրահասակ երիտասարդ մը կ՚ըսէ, թէ հարիւրաւոր Ափրոպիներ ներկայիս ջոգրաֆէի գասերու կը հետեւին՝ ինքզինքնին պաշտպանելու համար ճերմակ նոցիներու խմբակներուն դէմ։ Այլ պենկալցիներ, ինչպէս նաեւ սեւամորթներ, պաշտպանողական խումբեր կազմած են Թաղին վտանգները հսկելու համար։

Ցեղային նկարագիրը ունեցող լարուածութիւնը մեծ համեմատութիւն ստացած է Լոնտոնի եւ Անգլիոյ այլ քաղաքներուն մէջ, իբրեւ հետեւանք ծայրայեղ – ազգային ճակատի կոչին՝ արգիլել ոչ ճերմակներու զաղթը Անգլիա։ Մինչ Լոյրտը, անկասկած, առաւել եւս պիտի լարուի ընտրութիւններու եղանակին, քանի ընդդիմադիր կուսակցութիւնը՝ Պահպանողական, իբրեւ առաջադրութիւն հրապարակ զրած է զաղթին արմատական զադրեցումը, եթէ իշխանութեան զլուխ անցնի։

Անգլիոյ մէջ ներկայիս կ՚ապրին մէկ միլիոն 900·000 ոչ-ճերմակներ, այլ խօսքով կը ներկայացնեն երկրին 56 միլիոն բնակչութեան չուրջ 3,4 տոկոսը։ Մօտաւորապէս 1·300·000ը Ափրոպիներ են, Հնդկաստանէն, Փաքիստանէն եւ Պենկլատէշէն։ Մնացեալը մեծաւ մասամբ սեւամորթներ են՝ Ուեսթ Ինտիրնդ, ինչպէս կը կոչուին։

Գաղթողներուն մեծամասնութիւնը հաստատուած է հալոզ – մաշող ազգաթաղամասերուն մէջ եւ այն վայրերուն ճերմակները իրենց աշխատանքին կապակցութեամբ վտանգ մը կը տեսնեն։ Ազգային ճակատը կը հրահրէ այդ տրամադրութիւնը։

Ուայթչափըլը բռնութեանց հին պատմութիւն ունի։ Ձեկք Տէր Ռիփէր կ՚ասպատակէր փողոցները 100 տարի առաջ։ Ռուս անիշխանականներ ոստիկաններու դէմ կռուէին 1912ին եւ Օսուալտ Մոսլէյ սոգի քայլերով յառաջացող չարքաշները, անգլիացի նացիներ, 1930ական թուականներուն իրենց ներկայութիւնը զգալի կը դարձնէին հոն։ Այդ օրերուն Ուայթչափըլի Հրեաներն էին, որ թիրախ կը կազմէին։ Այժմ՝ պենկալցիներն են, որոնք կեդրոնացած են իրենց մզկիթին չուրջը, Վիքթորեան փողոցները վերա-

Ա Հ Ա Բ Ե Կ Ի Ց

Գրեց՝ ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ

— ... Հիմա ելիր գնա, հայեակ, բժիշկ եմ ըսելով քեզի հոգ տարի, բոլիսին լուր չտուի քանի Հայ ես, բայց ալ լմնցաւ, արագագ քաշէ գնա՛ հոսկէ, անգամ մըն ալ աս կողմերը չգաս... դուն ու քեզ նմանները փորձանք էք ազգին ղլխուն։

Ասանկ կ՚ըլլայ կեանք ըսուածը — անդութ, վերջնական, ճշմարիտ։ Լուռ իրար նայեցան, բառերէն ու խմաստներէն անդին իրենց ցեղային անծանօթ աւանդէն ուժ առնելու յոյսով, առանց տակտանալու, զգացումներու մէջ տապլտկելու։ Դուրսէն հովուն ձայնը լսուեցաւ, ծանր հնչառութեան մը պէս որ կը լեցուէր իրենց մէջն ալ։ Խորհրդաւոր յաւ մը կը կրծէր երկուքն ալ, տեսակ մը անձկութիւն զոր ժառանգեր էին ու եթէ չըլլար բաժանումը, հաւանաբար յաւն ալ չըլլար։ Ու Տօրիսին յանկարծ այնպէս թուեցաւ որ այդ երկու անծանօթ մարդոց միջեւ խորունկ, խորհո՛ւնկ կապ մը, խելք միտք անդին հասկացողութիւն մը կար, տեսակ մը խենթ սէր որմէ միշտ դուրս պիտի մնային անոնք որ Հայ չէին։ Գաղտնի՞ք մը ունէին, աւելի հզօր քան փամփուշտը մահը վախը ոչ եղրակացուց, կաթելի քան չէ։

Առաջին փորձին՝ հիւծաւ ոտքի ելլել։ Երկրորդին՝ յաջողեցաւ ոտքի կենալ, կռթնելով բաղկաթոռին կռնակին։ Տասը քայլ կար մինչեւ դուռ։ Թուլցած, ցըրուած ուժերը հաւաքեց, պրկեց մկան - ները, սպառեց, ականջը սրած, դիտակցութիւնը քար կտրած իրականութեան մակերեսին։ Միւսները չէին չարժած։ Պարո՞պ էր աշխարհը։ Սպառումը, բացակայութիւնը միշտ վախ տուած էին իրեն, Հալէպէն ի վեր, — բոպիկ, նիհար տղեկը, նստած փոշոտ ձիթենիին չուքին ու նայելով բանակ դորշ զանգուածին, փորձելով յիշել հօր գիմագիծը վերջին անգամ, քրտնած պոռացող ոստիկաններու ծեծին տակ սարսափահար տատապաքին պատասխելով իրեն որ գոցէր արցունքոտ աչքերը։ Ամառուան կրակէ անհնչելի այդ կէսօրին մեռեր էր մարդոց արդարութիւնը ու ահաբեկիչը ուղեղէն ներս սպրդեր էր ու պահուըտեր։ Ու սպասեր էր, տատապանքով, մեծ համբերութեամբ։ Հիմա սակայն ալ անկարելի կ՚ըլլար տեսիլը։

Աղջիկը, էգ չարժումով՝ սրունքները վար սահեցուց բազկաթոռէն։ Կանգնած, յուսահատական ու պղտոր՝ կը կրկնուէր, բորենիի նման հոնիլ մեռնող հաճոյքներու, յուզումներու վերջաւորութեան, հաւաքել փշրանքները, մնացորդները, ինչպէս հիմա, Արթըրի լուռութիւնը որուն կատրները պիտի փակէին աչքերուն, ձեռքերուն, բերնին։ Բայց այս տղան տարբեր էր — ոչ մէկ կատրանք բառի, չարժումի, չունէի։ Միայն վախի պէս բա՞ն մը կը յամենար։ Չհասկցաւ։ Տգէտ, անխելք, աղքատ, անշնա՛ բայց ամբողջ ու կատարեալ ինքնիր մէջ, մանանդ լեցուն՝ փխրուն զօրութեամբ մը որ թանկագին հնութեան մը չափ վաւերական էր։ Անկողնի՞ն մէջ... մտածեց ու առաջ չարժեցաւ։

Դժուարութեամբ վերարկուն կը հագուէր հիմա։ Ցետոյ, նոյն պիրկ լուռթեան մէջ քալեց, յանկարծ դէմքը կծկուեցաւ ցաւի մը հարուածին տակ, հագիւ զսպեց ճիչը, վար պիտի իյնար... Օրիս ձեռքը երկարեց քիչ մը անդին։

— Ոչ Տօրիս, տեղդ կեցիր։

(Շար. - 10)

‘ՀԵՂՆԱՐ ԱՂԲԻՒՐ’

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ԻՍԻ ՄԷՋ

—o—

Ուրբաթ, Յունիս 2, ժամը 21·30ին տեղի ունեցաւ Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ի նպաստ կազմակերպուած երեկոյթը, իսկ լէ Մուլինոյի քաղաքապետարանի սրահին մէջ, որ հազիւ կիսով լեցուած էր:

Ցայտագիրը բաղկացած էր երկու բաժիններէ՝ երգ – արտասանութիւն եւ չարժանկարի ցուցադրութիւն:

Որոշեալ ժամէն կէս ժամ ուշացումով բացուեցաւ բեմին վարագոյրը եւ Նայիրի երգչախումբը, Գէորգ Եանպէկեանի ղեկավարութեամբ, յայնորդաբար մեկնաբանեց կուժն առայ, Բիլբիլի, վազը-վազը, գութաւերգ, Սիփանայ քաջեր: Դպրոցասէրի աշակերտուհիները՝ Արեգնազ Շէն, Վլլմա Գույումճեան եւ Ռուբինա Բախանեան, արտասանեցին պողպրիկ քերթուածներ: Երգչախումբը կրկին բեմ եկաւ, այս անգամ լրացուցիչ երգացանկ ունենալով. — Կիլիկիա, Հէյ ճամբաներ, Զարգիր Լաւ, Բամ փորոտան եւ Երեւան – էրեբունի:

Ծանօթ է իմբաւար Գէորգ Եանպէկեանի երաժշտական տաղանդը եւ եռանդը երգերու մեկնաբանութեանց մէջ, բայց արուած ըլլալով որ, հանդիսականները մինչեւ իսկ եկած չէին արտասանութիւն կամ երգ լսելու այլ Ֆիլմ մը տեսնելու, որ առաջին անգամ կը ներկայացուէր փարիզի հասարակութեան, որոշ անհամբերութիւն մը ցոյց արուեցաւ սրահին մէջ, մանաւանդ որ ժամը կը յառաջանար եւ դեռ չարժանկարի խօսք չկար: Երէկ աւելցնենք, որ 15 վայրկեան ալ դադար արուեցաւ, կարելի է հասկնալ ժողովուրդին տրամադրութեան պակասը:

Ժամը 10·30 էր երբ կը սկսէր Բ. բաժինը ու լաւատեսներուն համար՝ Ֆիլմը: Բայց կրկին յուսախաբ եղանք քանի այս անգամ ալ բեմ բարձրացաւ Օր. Հերմինէ Գալուստեան, որ ըստ երեւոյթին մեծ վստահութիւն չունենալով ներկաներու մտային կարողութեանց մասին, անհրաժեշտ նկատեց, կէս ժամ, հայերէն բացատրութիւններ տալ, պատմել ամբողջ նիւթը, եւայլն, եւայլն: Հանդիսականները սկսան արդէն բողոքել, երբ յանկարծ Օր. Գալուստեան փորձեց ձեռնարկել նոյն բացատրութիւնները ֆրանսերէնով ալ տալու: Հոս արդէն, աղմուկը մեծցաւ եւ Օր. Գալուստեան ստիպուեցաւ հրաժարիլ իր ծրագրին ամբողջութիւնը պործադրելէ:

Ժամը 23 էր արդէն երբ վերջապէ՛ս հասանք օրուան բուն յայտագրին՝ Հեղնար աղբիւր» Ֆիլմի ներկայացման:

Մկրտիչ Արմէնի վէպը ծանօթ է «Ցառաջ»ի ընթերցողներուն, քանի ան իբրեւ թերթօն լոյս տեսաւ թերթիս մէջ 1972 Ապրիլ 13էն Յունիս 1: Գրուած է 1933էն 1935 շրջանին: Այս նոյն վէպն է, այսօր վերհրատարակուած երեւանի մէջ, որ պատճառ եղած է հեղինակին աքսորուելուն, 1937ին, քանի նոյն տարուան Ապրիլին, Գրողներու Միութեան պատմականօրէն ազգերզական կամ ազգերզականօրէն պատմական համագումարին « Մկրտիչ Արմէն յամառօրէն պնդում է որ իր ստեղծագործութիւնների մէջ բացի « երեւան » վէպից սխալներ չունի եւ կտրականապէս մերժում է որեւէ սխալ « Հեղնար աղբիւրի » մէջ: Մինչ ընկ. Ռոկերիչեան մը «ռէակցիոն ռոմանտիզմ» կը նկատէ « Հեղնար աղբիւր »ը եւ ի վերջոյ Մկրտիչ Արմէն կը ստիպուի « գիտակցել լիովին իր սխալների բնոյթը » (*): Եւ որպէսզի « գիտակցելը » ամբողջական ըլլայ, ինքզինքը կը դնէ Սիպիր, կարգ մը ուրիշ « գիտակցողներու » հետ, որոնք կը կոչուէին Թոթովենց, Զապէլ Եսայեան, Գ. Մահարի եւայլն, եւայլն: Ինք ողջ կը վերադառնայ, բայց քայքայուած առողջութեամբ: Մեռաւ 1972ին: Լաւագոյն վէպերէն մէկը արեւելահայ գրականութեան, « Հեղնար աղբիւր » կը պատկերացնէ աւանդական Գիւմբրիի արհեստաւորութեան կեանքն ու ապրելակերպը, ըմբռնումները մարդու կոչումին, առաքինութեան, սիրոյ եւ ընտանիքի մասին: Գլխաւոր հերոսը՝ ուստա Մկրտիչ, կը մարմնացնէ ժողովուրդին խմաստութիւնը: Վէպը չարժանկարի վերածուած է 1971ին՝ «Հայֆիլմ» արուեստանոցին կողմէ:

Յաջող ժապաւէն մըն է «Հեղնար աղբիւր»ը, վերաօաններու խաղարկութեամբ՝ մանաւանդ ուստա Մկրտիչ, Երանոս, Հեղնար, գիւղական վարք ու բարքի տեսարաններով եւ այդ բոլորի կողքին՝ Գիւմբրիի բարբառի անաղարտ պահպանումով, ինչ որ գլխաւոր արժանիքներէն մէկը կը նկատուի ժապաւէնին: Թերի պատանք ժապաւէնին մէջ գէպքերու յաջորդականութեան եւ չարժումներու դանդաղութիւնը: Խնդի պակաս կար:

Յատկանշական է չարժանկարի վեր – ջաւորութիւնը: Մ. Արմէն իր վէպը կը վերջացնէ Հեղնար աղբիւրի հրաշքի իրողութեամբ: Այսպէս, քառասուն աղբիւրներ չինած ուստա Մկրտիչ, իր մահուան նարին մօտ նստած հարսին հետեւեալ պատգամը կուտայ, համոզելու զինք որ դադրութիւն ունի հրաշքը·

— Հրաշքը կայ աւազողի համար: Հըմը չաւազողը հրաշք չի տեսնի: Կ'ըսես տղիս, որ Հեղնար – ախպըրի հրաշքը վոնչ թէ չոր քարի կամ թաց հողի մէջն էր, այլ իմ ժամանակուս մարդոց հաւատացեալ հոգու մէջ...

Ուստա Մկրտիչի այլաբանական այս խօսքերուն մէջ կը տեսնուի անցեալի անդրդուելիներուն եւ արբունիներուն կառչած հեղինակը: Սակայն չարժանկարի վերածողներ երեւան հանած են աղբիւրի հրաշքին գաղտնիքը, ուստա Մկրտիչի գաւկին ձեռքով քանդելով աղբիւրը:

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

(*) «Գրական թերթ», Երեւան, 1937, Ապրիլ 23:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԳԻՒՂԻ ՎԱՃԱՌՔԸ

—o—

Մայիսին տեղի ունեցած է Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդին առեւտուրի եւ բնակչութեան կենցաղի սպասարկութեան մնայուն յանձնախումբին նիստը: Քննութեան նիւթ դարձած է գիւղի վաճառքը: Պատկերը պարզած է հրատարակութեան պետական կոմիտէին (հրատպետկոմ) նախագահին տեղակալը՝ Ա. Սարգսեան:

Ձեկուցաբերն եւ ժողովին մասնակցողները զիտել տուած են, թէ յատուկ աշխատանք կատարուած է գիւղի վաճառքին կազմակերպութեան մակարդակը բարձրացնելու, տեղեկատուութիւնը բարելաւելու, առեւտուրին ցանցը ընդլայնելու համար: Այսուհանդերձ, թերութիւնները լուրջ բնոյթ ունին: Հաստատուած է, թէ չկայ յստակ ծրագիր գիւղի վաճառքին ցանցը զարգացնելու գործին մէջ, բաւարար չեն զբաղուածութիւնը մասնագիտացման աշխատանքները, ծայր առիճան սահմանափակ է հնագրավառաուներու թիւը, մայրաքաղաքին գրախանութները յաճախ յարմար ձեւով չեն գասաւորուած շրջաններուն մէջ: Միատ սահմանափակ է գիւղերու կրպակներու թիւը արդիւնաբերական ձեռնարկութիւններուն, հիմնարկութիւններուն եւ ուսումնական հաստատութիւններուն մէջ: Պատշաճ մակարդակի վրայ չէ սպասարկութիւնը, առուծախի կանոններու խախտումներ կան: Բազմաթիւ գրախանութներ ալ զրկուած են ժամանակակից յարմարութիւններէ: Մասնաւորաբար, գիւղական շատ մը շրջաններու պարզած պատկերը այս մարզէն ներս չափազանց անմխիթար նկատուած է:

Յանձնախումբը համապատասխան որոշումներ տուած է՝ թերիները վերացնելու համար:

—o—

Երեքշաբթի, Մայիս 20, երեկոյեան հոլի սրահը լեցուն էր կեսարացի հայրենակիցներով եւ բազմաթիւ բարեկամներով: Ներկայ էր Արեւմտ. Եւրոպայի Հայոց Կաթողիկոսական Պատուիրակ Սերովբէ Արք. Մանուկեան:

Օրուան առթիւ բացման խօսքը ըրաւ կեսարիոյ եւ շրջանի Հայրենակցական Միութեան նախագահ Մ. Եփրեմեան, անդրադառնալով Ապրիլ 24ին Հայաստանէն ստացած իր տպաւորութիւններուն եւ Նոր Կեսարիա ունենալ բարգաւաճման: « Նոր Կեսարիան, ըսաւ ան, կը գտնուի երեւանէն 60 քմ. հեռաւորութեան վրայ: Ներկայիս իր գպրոցներով, արդիական արհեստանոցներով, ճարտարարուեստական գործատունով, նորաչէն տուներով, լայն պողոտաներով, այգիներով, վեց հազար բնակչութեամբ Նոր Կեսարիա հպարտութիւն կը պատճառէ բոլոր կեսարացիներուն »:

Ապա, Միութեան քարտուղարը՝ Յակոբ Վէպիրեան, քանի մը խօսքով անդրադարձաւ երկու հարցերու: Այսպէս, Միութիւնը որոշած է աչքէն ծնել Վահան Թէքէեանի ծննդեան հարիւրամեակը, իսկ յառաջիկայ տարի ալ՝ Հայաստանի մէջ ծնել Նոր Կեսարիոյ տասնամեակը: Այս առթիւ քարտուղարը նշեց որ Նոր Կեսարիոյ մէջ կառուցուելիք երկրորդ դպրոցը պիտի կոչուի Վահան Թէքէեան: « Այսպիսի մեծ ձեռնարկ մը յաջողցնելու համար Հայաստանի կառավարութիւնը 21 միլիոն ռուբլիի պիւտճէ մը քուէարկած է », ըսաւ Յ. Վէպիրեան եւ աւելցուց·— « Այժմ կարգը սփիւռքի կեսարացիներուն է. մեր Միութիւնը մինչեւ այսօր կրցաւ հաւաքել չուրջ 25 հազար տոլար. այս գումարը պէտք է հասնի հարիւր հազար տոլարի, որպէսզի մենք ալ մեր բաժին պարտականութիւնը կատարած ըլլանք Նոր Կեսարիոյ հանդէպ »:

Այնուհետեւ սկսաւ ճաշ – պարահանդէսը: Մէջ ընդ մէջ երգիչ Միհրան Էլմայեան իր երգերով, Մարի Ֆերմանեան իր արտասանութեամբ, Պէյրութէն Խօքսիւզեան իր երգով, ինչպէս նաեւ Նորայր եւ Պեռնար Տէմէճեանի նուագախումբը խանդավառ մթնոլորտ մը ստեղծեցին սրահին մէջ: Թոմպոլայէն կրցան օգտուիլ բոլոր սեղանակիցները, որոնք չհեցան բազմաթիւ կարեւոր լրեր:

Այս ձեռնարկի յաջողութեան նպաստեցին միութենական տիկիններն ու երիտասարդները, որոնք արժանի են գնահատանքի:

ՄԱԺԱԿ

ԽՕՍԷՔ, ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԼԵՌՆԵՐ

ԼՈՑՍԻՆ ԸՆԴԱՌԱՋ

3·

Իսկ Հայաստանն ահա արիւնաքամ, խոշտանգուած, սպանուած, վիրաւոր ընկած է այս խոր ձորում: Ընկած է՝ երեսը դէպի երկինք, ուր միայն կապոյտ քացուածութիւն է՝ սառցի ահռելի չերտ, եւ արեւն էլ կարծես այդ սառցեղէն անտարբերութեան մեռած խիղճն է:

Մի՞թէ ամէն ինչ կորած է...

×

Մութը վրայ էր հասնում: Ներսեհ Զաւուշը Թուրքերին հրամայեց խանդակ փորել մատուռի ոտքերի տակ: Այնտեղ պիտի թաղեն սպանուածներին՝ մեծ ու փոքր:

Ոչ ոք չէր նայում երկնքի կողմը: Ինչ նայեն, երբ երկինքը կոյր է, մեռած, սեւ դիակ:

Մինչեւ լուսաբաց հազիւ հասցրին դիակները թաղել: Գերեզմանի երկար խանդակը լցուեց մարմիններով՝ չերտ առ չերտ: Մարդարիտը նայում էր իր փոքր տղային, որ դրուած էր դիակների կոյտի վրայ, իր մի աղջնակի հետ: Փոքրիկները խաղաղ էին, տղայի բռան մէջ դեռ մնում էր բողոքի քարը: Իր աղջնակը ծիծաղում էր: Եղբիկը նրա կրծքին էր դրել սիկ – նիկը: Սա եւս ծիծաղում էր: Փոքրիկ - ների կողքին հանդչում էր Սոփոն, յետոյ քահանայի կինը, յետոյ էլի կանայք ու երեխաներ, մի ամբողջ դիւղ...

Մարդարիտը մի բուռ հող վերցրեց, դրեց դիակների վրայ:

Գերեզմանաթումբը ձգուեց մատուռի մուտքից մինչեւ կամրջի ականջը՝ սեւ սպի Աղու դեմի ափին, հարապատ, սի – րելի հողի վրայ:

Ներսեհ Զաւուշը Թուրք տղամարդկանց հրամայեց մերկանալ:

— Դէ, ի՞նչ արած, բարի՛ հարեւան – ներ, պիտի մերկանաք: Մենք չենք ձեր երեխաներն ու կանանց կոտորել: Տես – նո՞ւմ էք, ձեր ձեռքից փրկուած, ողջ մնացած զոհերը մերկ են, նրանց պիտի հագցնել: Հանուեցէ՛ք:

Փրկուածները կարծես նոր միայն նըկատեցին Թուրքերին: Նրանք ազատակեցին, գազազեցին: Քարեր վերցրին ու թափով զնացին դէպի Թուրքերը: Սակայն Ներսեհ Զաւուշը կարեց նրանց ճանապարհը ու ձեռքերը տարածելով՝ խաչուողի պատրաստակամութեամբ գոչեց·

—Ձեռք չտաք սրանց, մարդիկ: Նրա ձայնը ահեղ հնչեց: — Մարդ սրաբածնե՛ր, մարդ, մա՛րդ, ես քեզ եմ դիմում, ձեռք մի տաք այս թշուառականներին: Հեռու կացէք: Թող սրանք զնան կորչեն իրենց խղճի ու իրենց բախտի հետ: Ե՛տ քաշուէք, մեր ցաւն ուրիշ է...:

Ամբոխը թափեց քարերը ու ետ քաշուեց: Թուրքերից ոմանք չոքեցին դեռնին ու սկսեցին ճանկռտել հողը՝ լաց ու կոծով:

Արեգակն ուրախ պսպղացնում էր առուների մէջ երգող, ծափ տուող, ծիծաղող ջրերը:

×

Խաղողի թփերի մէջ թաղուած Արեւը կարծես մեռել էր դիշերային լուութեան ահից: Լուսնի երեւալը նրան միանգամայն լեզուազուրկ արեց: Լուսինը Թուրքի դեմքն էր՝ աստղերը ցցած, յօշոտող: Ահը նրան դուրս մղեց թփերի արանքից: Շրջակայքում քարացած լռութիւն էր: Գլորուելով ու ելնելով Արեւն ընկաւ բակ: Կատուն խլրտաց՝ վազվզելով, հոտոտեց աղջկայ երեսը: Արեւը սրտապնդուեց նրա ներկայութիւնից: Պատշգամբի սեան տակ նկատեց լայնքով փռուած տատին: Ինքն էլ, կատուն էլ մօտեցան նրան: Արեւը քաշեց տատի մազերից:

— Վեր կաց, մարդ՛, Թուրքերը գնացել են:

Տատն անշարժ էր: Արեւը թափահարեց նրան, լայ եղաւ: Կատուն լիզեց տատի երեսը: Արեւը կռացաւ տատի վրայ, կծեց նրա ականջը: Տատը շարժուեց, նոյնիսկ փորձեց կանգնել, բայց գլուխը նորից գցեց գետնին: Նուազ, կորած ձայնով ջուր ուղեց: Արեւը ջուր բերեց փայտէ գոյլով, չոքեց տատի գլխին: Տատը անքում, հառաչում էր, ինչ-որ բան ասում: Արեւը փոքրիկ բռունցքներով խփեց տատի մէջքին, ուսերին:

ՍԵՐՕ ԽԱՆԶԱԴԵԱՆ

(84 – Շար.)

ՃԱՇ

Ի պատիւ ԱՌՆՕ ԲԱԲԱՋԱՆԵԱՆԻ
եւ Ե· ՄԻՐԶՈՅԵԱՆԻ

Շաբաթ, Յունիս 17, ժամը 20·30ին Մարսէյլի Մայր եկեղեցւոյ նորակառոյց Մշակութային կեդրոնին մէջ։

Տեղերը ապահովել եկեղեցիէն։

Ցաջորդ օր, կիրակի,

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ս· Սահակ Մեսրոպ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ի յիշատակ՝
ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆԻ
կը պատարագէ
ԴԱՒԻԹ ԵՊՍ· ՍԱՀԱԿԵԱՆ

ՓԱՐԻԶ
Ս· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ

Հինգշաբթի օր, Յունիս 15, ծօն է Սրբոց Թարգմանչաց մերոց Սահակայ եւ Մեսրոպայ։

Այս առթիւ, Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի։

ՅԻՇԱՏԱԿԵԼԻ ՕՐ
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Ուրբաթ օր, Յունիս 16, կէսօրէ վերջ ժամը 19ին, հայկական փողոցի եւ հրապարակի զոյգ հանդիսաւոր բացումները տեղի պիտի ունենան։ Արդ նախկին Ռիւ Պել-Իմաժը այժմ կը կոչուի Ռիւ տ'Ար-մէնի, Վալանսի Ազգ· Մխիթեան առաջնարկով, իսկ նոյն թաղի վերջաւորութեան հրապարակը կը կոչուի Մանուշեան Վալանսի ԺԱՓի եւ Մշակ· Մխիթեանց առաջարկով։

Զոյգ հանդիսութեանց առթիւ վալանսի հասարակութիւնը հրաւիրուած է անխտիր ներկայ գտնուելու։ Հանդիսութենէն ետք՝ պիւեճօն մը Սալ տը Ֆէթի մէջ։ Ասոք կ'առնեն քաղաքապետը եւ այլ անձնաւորութիւններ։ Հայկական ջերմ մթնոլորտ։

OFFRE D'EMPLOI
CHERCHE
Vendeuse exprimentée

Confection

Téléphoner 781-23-55

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆ

14, Սէնք Օնորիճ տէ Փէրք, Գալվատոս

Ծովեզերեայ կայանը կը բացուի Յունիս 3ին, 6-14 տարեկան մանուկներու համար։ Փափաքողներուն, առագաստանաւի ղեկավարութեան դաս, Ծնողական արտօնութեամբ։

Մանրամասնութեանց համար դիմել երկուշաբթի եւ Չորեքշաբթի օրերը ժամը 15-18, Հայ կարմիր Խաչի գրասենեակը, Պարոյր Սեւակ գրադարան, 32 Ռիւ տը Թրեվիզ, Փարիզ 9րդ կամ հեռաձայնել 985·36·53։

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

REGION RHONE-ALPES
organise une

Fête Champêtre

Le Dimanche 18 Juin de 10 h. à 22 h.
au Clos Monderoux à Beynost
à l'occasion du

60ème anniversaire de l'Arménie Indépendante

28 MAI 1918
avec la participation de l'orchestre ANI
de la Maison de la Culture Arménienne
de Décines
EXPOSITION PERMANENTE
BUFFET — BUVETTE
AMBIANCE ARMENIENNE

En cas de pluie, cette manifestation se déroulera à la Maison de la Culture Arménienne de Décines,
15, Rue du 24 Avril 1915

CONCERT
à l'Opéra de Marseille

Le Vendredi 16 Juin à 20 h. 45, organisé par MELCA ARMENIA

Orchestre de l'Opéra sous la direction d'ALEXANDRE SIRANOSSIAN

Au programme : Mirzoyan, Katchatrian Babadjanian

Soliste : ARNO BABADJANIAN

Réservation jusqu'au 16 Juin à l'Opéra

CENTRE St. GREGOIRE DE NAREG
38, Route de Collonges
69450 St. Cyr au Mont d'Or (Lyon
Fondé en 1975

Jardin d'enfants mixte — Classes Elémentaires — Internat pour garçons (de la 11e à la 3e)

Directeur : P. K. ZABARIAN
Tél. : (78) 47-28-65
N.B.—*Les inscriptions sont en cours*
L'inauguration du terrain de sport (Tennis - Voley - Basket) est prévue pour Dimanche 17 Septembre 1978.

galerie aleph
38, Rue de l'Université
75007 PARIS
Métro : Bac
(parking : St-Germain-des-Près)

ALECIAN

OEUVRES DIVERSES

Vernissage le Mardi 30 Mai de 17 à 22 heures
Exposition du 30 Mai au 24 Juin

La Galerie est ouverte tous les jours de 14 h. 30 à 19 h., Dimanche excepté
(Lundi matin sur rendezvous)

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ժամը 10էն 22

Կիրակի, Յունիս 18, *Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան դարաստանին մէջ*

44 - 50, Աւրնիւ Շարլ Տը Կոլ

avec l'orchestre Bernard DEDEDJIAN

CONCOURS DE CHANT

BAR — BUFFET — FAMEUX CHICHE - KEBAB
ATTRACTIONS DIVERSES — TOMBOLA

Հասարակութիւնը սիրով կը հրաւիրուի հաճելի օր մը անցընելու։
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Սէն-Ժեռմի Ս· Սահակ-Մեսրոպ եկեղեցւոյ եւ Հ· Բ· Ը· Միութեան Հովանաւորած ազգ· դպրոցի, Շաբաթ, Յունիս թեամբ Տիկին Մայտա Կարապետեանի եւ *մէջ։*

Գեղարուեստական բաժին, դպրոցի աշակերտներու կողմէ· — երգեր, արտասանութիւն, անակնկալներ, խմբերգ, տրամախօսութիւն եւայլն, ղեկավարութեամբ Տիկին Մայտա Կարապետեանի եւ *մեծերու ուսուցիչ երաժշտապետ* Պր· Խաչիկ Ելմագեանի։

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Իսիի դպրոցի ամավերջի հանդէսը Յունիս 18, *Կիրակի ժամը* 14·30ին *Իսիի Ս· Մարիամ եկեղեցւոյ Ֆրէնկեան սրահին մէջ, Ամբնիւ Պուրկէն։ Երգ, արտասանութիւն եւ հայկական պարեր դպրոցի աշակերտներու կողմէ։ Մուտքը ազատ է։*

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Collège Arménien Samuel Moorat
26, Rue Troyon — 92310 SEVRES
Tél. : 027-68-28

Կիրակի, Յունիս 18

ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻԻՆ

աւանդական ճաշով եւ հանդէսով։ Կը հրաւիրուի գաղութը։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Կրընոպլի վարչութիւնը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները Յունիս 18, Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 15·30ին, դպրոցի սրահը։ Օրակարգ·— վարչական ընտրութիւն։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

×

ՀԱՄԱԽՍՐԲԵՐԴԱԿԱՆ Միութեան Ֆրանսայի շրջանի կեդր· վարչութիւնը կը տեղեկացնէ Միութեան մանուհիներուն, որ Պատզ· ժողովը տեղի պիտի ունենայ Վալանս, Յունիս 17, առաւօտեան ժամը 9էն սկսեալ։ Պատգամաւորները պէտք է գտնուին առաւօտեան 8·30էն մինչեւ 9ը, Քափէ տը լ'Էսթ, Վպլանս, ուրկէ պիտի փոխադրուին դէպի ժողովատեղի։ Ցաջորդ օրը, Կիրակի, դաշտահանդէս՝ Վալանսի մօտ, Շաթօ Մոնտի ծառաստան դղեակը, առաւօտէն մինչեւ իրիկուն։ Վալանսի եւ մօտակայքի բոլոր հայրենակիցները սիրով հրաւիրուած են այս ձեռնարկին։

×

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները, Շաբաթ, Յունիս 17, ժամը 15ին, Ազգ· Տան սրահին մէջ, 295 Ռիւ Պուալօ։ Նոր վարչութեան ընտրութիւն։ Կարեւոր օրակարգ։

×

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Շրջ· վարչութիւնը միջմասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր մասնաճիւղերը, Յունիս 17, Շաբաթ ժամը 14·30ին Փարիզի Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պէօ։

RESTAURANT EREVAN
ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ԵՐԵՒԱՆ
26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

Հայկական մաքուր խոհանոց — Հայկական ջերմ մթնոլորտ
Մատչելի գիներ

Ջորեքշաբթի իրիկուն՝ ձիբ-ապուր — մանր

Հինգշաբթի իրիկուն՝ պատուհերին վրայ լահմաճուն ու ջիւ-էօվթ

Ուրբաթ իրիկուն՝ Սու-պէօրէկ

Եւ ամէն կիրակի առաւօտ, պատուհերի վրայ՝ խաշ։

ՓԱԿ Է ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մա անաճիւղը կազմակերպած է հայկական երգահանդէս մը Հայ Մշակոյթի Տան վատպուրական սրահին մէջ՝

կ'երգէ՝

ՄԱՐԹԻՆ ԵՈՐԿԱՆՑ

Շաբաթ, Յունիս 17, *ժամը* 21ին։

Տոմսերը ապահովելու համար դիմել Հայ Մշակոյթի Տան եւ կամ քաղաքի կապ· Խաչի ընկերուհիներուն։

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
14
MERCREDI
14 JUIN
1978

LE NUMERO 1,60 F

ՅԱՌԱՋԱԳԻՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 371027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար· 200 Ֆ· Վեցամսեայ 110 Ֆ·
Արտասահման Տար· 230 Ֆ· հատը 1 Ֆ· 60

53ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14·140
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
53e ANNÉE — N° 14.140

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՐԱՒ – ԼԻԲԱՆԱՆ

ԻՍՐԱՅԷԼ ԿԸ ՓԱՇՈՒԻ

—o—

Երեքշաբթի, Յունիս 13ին էր որ իսրայէլեան վերջին զօրքերը պէտք է հեռանային Հարաւ – Լիբանանէն, ուր տեղաւորուած էին Մարտ 15էն ի վեր: Անկէ ի վեր 5000 կապոյտ սաղաւարտաւոր եկած են եւ դիրք բռնած: Ամէն պարապի մէջ, ոչինչ լուծուած է եւ լուծուելու ալ մօտ չէ քանի Իսրայէլացիք կը մերժեն ՄԱԿի ուժերու փոխանցել իրենց «իրաւասութիւնները» եւ յայտնած են թէ 550 քառակուսի քիլոմեթրի հողերը զոյս կը պարպեն պիտի յանձնեն պահպանողական քաղաքազօրքին, որոնց պետն է Սաատ Հաատաբ: ՄԱԿի ուժերու հրամանատարութիւնը չատ դէշ աչքով կը նայի անչուշտ իսրայէլեան այս «կարգադրութեան» եւ Զօր· Էյոքին, պետը ՄԱԿի ուժերուն, քննադատած է իսրայէլացիներու գործակցութեան պակասը Պէյրութի իշխանութիւնները աւելի խոհեմ են: Ամէն պարագայի մթնոլորտը լարուած կը մնայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

ՊՈԼՍՈՑ մէջ ժամ չանցնիր որ յարձակում, բախում կամ սպանութիւն չըլլայ: Կիրակի օր կրկին եօթը հոգի մեռած է (տարւոյն սկիզբէն ի վեր՝ 350): Ոստիկանութիւնը կ'րսէ թէ երկու երիտասարդի դիակները գտած է կառատան մը մէջ: Ուրիշ միջադէպի մը ընթացքին, կառքէ մը կրակ բացուած է եւ երիտասարդ մը տեղն ու տեղը մեռած է, երկու ուրիշներ ալ հիւանդանոց փոխադրուած առեն: Ուրիշ երկու հոգի ալ էլպիկ մեռած են:

ԻՏԱԼԱՑԻՔ ո՛չ պատասխանեցին այն երկու հարցումներուն, որոնք իրենց ներկայացուցան Կիրակի օրուան հանրաքուէով: Կը վերաբերէր երկու օրէնքներու ընդունման մին՝ հակահաբեկչական (ռէալէ օրէնք) օրէնքին ընդունումը, միւսն ալ պետական նպաստ կուսակցութեանց: Առաջինը մերժուեցաւ աւելի լայն մեծամասնութեամբ մը՝ 77 առ հարիւր: Արդէն բոլոր կուսակցութիւնները ալ, բացի երկու ծայրայեղներէն, կը թելադրէին ո՛չ քուէարկել:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ Տնտեսական նախարարութիւնը որոշեց օգնել Մանիւֆրանսի մինչեւ ութ միլիոնի վարկ բանալ, մինչ տնօրէնը որ վերականգնումի ծրագիրը մը ներկայացուցած էր քսան միլիոն կ'ուզէր: Սկնթ էթիէնի մեծ գործատան նիւթական ծանր տագնապը եթէ չլուծուի, մեծ թիւով գործազուրկներ կ'աւելնան:

ՃԱՓՈՆԻ մէջ բաւական զօրաւոր երկրաշարժ մը տեղի ունեցած է: Քսան մեռեալ, հինգ անհետացած եւ 340 վիրաւոր կայ:

ՄԱՏՐԻՏԻ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ՓՈԼԻԹԻՔԱ-Ի ՏԵՍԱԿԷՏԸ

—o—

ԽՄԲ·– Թրքական մամուլը կը շարունակէ իր «հայասէր» արտայայտութիւններբը Մատիտի ահաբեկչութեան առթիւ: Այս անգամ *փոլիթիքա* ձախ շաբաթաթերթն է, որու մէջ Օյա Պայտար հետեւեալը կը գրէ·—

Մանկութեանս օրերուն, առաջին խաղընկերս հայ աղջնակ մըն էր, Սիրուհի անունով: Հիմա արդեօք Սիրուհին ի՞նչ կ'ընէ, պիս կը յիշէ՞ արդեօք:

Մեծ մայրս փայտաչէն, կիսաքանդ տուն մը ունէր, վարձակալները աղքատ Հայեր էին: Տիկին Հայկանոյշ կը սիրէր երդ երգել, զաւակը՝ Յակոբ, որ անուանի թենոր մը ըլլալու փափաքը ունէր, թաղի ղերձակ մըն էր, որուն մատները ծակծակ եղած էին ասեղներէն, աղջիկը Րոզալի, որ կ'երազէր սիրոյ իշխան մը, ան որ պիտի գար պինք առնել: Շատ կը սիրէի այդ վարձակալները, ինծի համար օրերու, տարեդլխուն, Յակոբի յաճախորդներէն աւելցած կերպասներէն լաթէ պուպրիկներ, ալիւրէ շինուած գուրգապիչէ կը ղրկէին: Ունէին նաեւ կատուի ձագեր:

Աւելի վերջ, պրպտումի նպատակով Հաթայի մէջ հայկական գիւղ մը գտայ: Իրենց բարքերը, ապրելակերպը, լեզուն հայկական էին, բայց իրենք մեզմէ էին, այս հողերուն մարդիկն էին, միայն թէ աղջիկ չէին առներ կամ տար չբնակայ թուրք եւ արաբ գիւղերէն, այս աւանդութիւնն ալ կը մեզմանար հետզհետէ: Իրենց եւեթ կերակուրները չատ կը նմանէին թրքական եւ արաբական գիւղերու մէջ եփուածներուն: Իրենց աղջիկը կը նմանէր Րոզալիի, տղան՝ Յակոբի, քաղաքակիրթ մարդիկ էին: Իրրեւ գիւղացի, հասարակաց փափաքներ ունէին:

Յետագային կարդացի հայկական ջարդերու մասին դէպքեր, պատմութիւններ: Երէկի եղբայր ժողովուրդները զիրար կոտորեր էին, իրարու թշնամի դարձեր: Արեւելեան նահանգներու մէջ անգլիական աշխարհակալութիւնը արիւնոտ խաղեր խաղաց, գիւղերները տուներէ ներս խուժեցին, խանձարուրի երախաները մոր թեւերուն, գիւղեր հրոյ ճարակ եղան եւ կարծեմ այս դործին մէջ Հայերը եւ Թուրքերը իրարմէ վար չմնացին: Աչխարհակալներու գրդռութիւնը եւ մութ հաշիւները ամէն առեն այս չե՞ն եղած արդէն:

Այժմ Թուրքիան պղտորել ուզող գրիչները, մանաւանդ անոնք որոնք արեւելեան նահանգներու կացութիւնը կնճռոտել կ'ուզեն չինծու նիւթերով, հայկ· հարց մը ստեղծեցին, եւ թաւերաբեմ հանեցին Հայկական Ազատագրական բանակ մը, որ Սէ· Ի· Ա·ի կնիքը կը կրէ, կարմիր Ջոկատին, Թուրքիոյ արկածախնդիրը, ահաբեկիչ խմբակներուն նման: Անոնք ալ նոյն մեթոտը կը կիրարկեն, դեսպաններ կը սպաննեն, ֆաշական աչխարհակալ սկզբունքներով եւ Սէ· Ի· Ա·ի պիտակով:

Նպատակը որոշ է, աչխարհակալական նոր դաւ մը, Թուրքիոյ ժողովուրդին դիտակցութիւնը մթագնել, հրահրել ազգային մոլեռանդութիւնը, զանգուածներուն ուչադրութիւնը չեղեցնել հիմնական խնդիրներէն կեղծ ու պատիր խնդիրներ յարուցանել եւ մանաւանդ խառնակել արեւելեան նահանգները:

Թուրքիոյ ժողովուրդին նման, Թուրքիոյ վարիչներն ալ պէտք չէ որ այսպիսի խաղի մը գան, խաղ մը՝ որ վերջ ի վերջոյ կրնայ իրենց դլխուն պայթիլ: Պէտք է տեսնեն այն արիւնոտ ձեռքը, որ պահած է որպէս թէ հայ կազմակերպութիւններուն եաին:

Այս խաղը հին խաղն է, աչխարհակալութեան ժողովուրդին թշնամիներուն, խաղը: Ամա՛ն, չեզլենք այս ծուղակը իյնանք··· »:

« Հպարտ Հայերդ »

—o—

Վերոյիչեալ խորագրին տակ, ամերիկեան ՆԷՀՐՆԷԼ ՁԷոկրաֆիէ ամսաթերթը խիստ չահեկան յօդուած մը լոյս ընծայած է, գունաւոր նկարներով զարդարուած: Պիտի անդրադառնանք առանձին:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Նորին Ս· Օծութիւն Տ· Տ· Վազգէն Ա· Ծայրագոյն Պատրիարք եւ Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց, ամսոյս 9ին ժամանած է Լոնտոն, փոխարինելու համար պաշտօնական այցելութիւնը Քենթըրպըրիի Արքեպիսկոպոս Տոքթ· Տոնալտ Կոկանի, զոր ան տուած էր Ս· Էջմիածնին՝ 1977 Սեպտեմբերին:

Հայրապետը Լոնտոն պիտի մնայ մինչեւ ամսոյս 19: Այդ միջոցին Նորին Սրբութիւնը պիտի պատարագէ Ս· Սարգիս եւ Ս· Պետրոս Հայաստանեայց եկեղեցիներուն մէջ, գաղութին հաղորդելով Ս· Էջմիածնի օրհնութիւններն ու իր հայրական պատգամը:

Նորին Ս· Օծութիւնը ընդառաջելով եկեղեցիներու Համաչխարհային Խորհուրդին ժողովին, քարտուղար Տոքթ· Ֆիլիփ Փոթէըի հրաւէրին, ամսոյս 20ին, երեքշաբթի օր, ժընեւ պիտի ժամանէ եւ երեք օրեր պաշտօնական հիւրը պիտի ըլլայ եկեղեցիներու Համաչխարհային Խորհուրդին:

Այս այցելութեան ընթացքին Հայրապետին կ'ընկերանան Մայր Աթոռի դիւանապետ՝ Արսէն Եպս· Պէրպէրեան, դատաւոր՝ Տիրան Վրդ· Կիւրեղեան և Մայր Աթոռի Մէջ-եկեղեցական Յարաբերութիւններու բաժնի քարտուղար՝ Պ· Պարգեւ Շահպազեան:

Ժընեւի մէջ, որպէս չքախտութիւն ան դամներ կաթողիկոսին պիտի միանան նաեւ Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքութեան Ամենապատիւ Եղիշէ Արք· Տէրտէրեան, Երուսաղէմի Պատրիարքութեան դիւանապետ եւ եկեղեցիներու Համաչխարհային Խորհուրդին մօտ Մայր Աթոռի ներկայացուցիչ՝ Շահէ Արք· Ազէմեան, Եւրոպայի Հայոց Կաթող· Պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ՝ Սերովբէ Արք· Մանուկեան, Հիւս· Ամերիկայի արեւելեան Թեմի առաջնորդ՝ Թորգոմ Արք· Մանուկեան եւ Հիւս· Ամերիկայի Արեւմտ· Թեմի առաջնորդ Վահէ Արք· Յովսէփեան:

Ժընեւ իր կեցութեան օրերուն, Հայրապետը պիտի ընդունուի նաեւ Ժընեւի նահանգին պետական եւ կրօնական մարմիններէն, նոյն առեն հանդիպումներ պիտի ունենայ Զուիցերահայ Գաղութային եւ եկեղեցական մարմիններուն եւ այլ կազմակերպութիւններուն հետ:

Ամսոյս 25ին, Կիրակի օր, Հայրապետը պիտի պատարագէ Ժընեւի Ս· Յակոբ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ մէջ (Թրուանէ) եւ պիտի տայ հայրապետական իր պատգամը:

Պատարագէն ետք, կէսօրին, Ժընեւի էնթերքոնթինանթալ պանդոկին մէջ, ի պատիւ Հայրապետին, գաղութին կողմէ ճաշ մը պիտի տրուի, որուն կրնան մասնակցիլ նաեւ փափաքող բոլոր ազգայիները:

ԴԻՒԱՆ
ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՀԱՅՈՑ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒԱԿՈՒԹԵԱՆ
12 Յունիս 1978

Ինչպէս առեն հաղորդուած էր, Եւրոպայի Հայոց Կաթողիկոսական Պատուիրակ Սրբազանը Ապրիլ 24ին եկեղեցւոյ չուրջ պատահած դէպքերուն առընչութեամբ իր դիտողութիւնները ներկայացուցած էր, դէպքին յաջորդ օրն իսկ իրեն ներկայացող Ոստիկանութեան Տեղական պատասխանատու ներկայացուցիչներուն:

Բաց ասոր, Հայրապետական Պատուիրակը Ներքին Գործոց նախարարին ուղղուած նամակով մը անոր ուչադրութեան յանձնած էր եկեղեցւոյ չուրջ տեղի ունեցած անհարկի պատահարները:

Ներքին Գործոց նախարարը պատասխանելով Հայրապետական Պատուիրակի նամակին, կը յիշէր կարդ մը պարագաներ, որոնք տեղի տուած էին այդ անախորժ վիճակին:

Այս առթիւ, Նորին Վսեմութիւն նախարարը, յայտնելով իր մասնաւոր համակրանքը Ֆրանսահայ գաղութին նկատմամբ, իր ցաւը կը յայտնէր պատահած այդ դէպքերուն համար:

ԴԻՒԱՆ
ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ
12 Յունիս 1978

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱԿԱԴԵՄԻԿՈՍ ԱՐՏԱՇԵՍ ՇԱՀԻՆԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Երեւանի մէջ, վերջերս իր մահկանացուն կնքած է ծանօթ թուաբանագէտ, Գիտութիւններու Ակադեմիայի անդամ, բնագիտութեան եւ թուաբանութեան տոքթոր՝ Փրոֆ· Արտաշէս Շահինեան, 72 տարեկանին: Ծնած էր Ալեքսանդրապոլ (Լենինական), 1930ին աւարտած է Երեւանի պետական համալսարանի բնագիտութեան եւ թուաբանութեան ճիւղը իսկ 1937ին՝ Լենինգրադի:

ԱՐԱՐԱՏ ԿԸ ՊԱՐՏՈՒԻ ՍՊԱՐՏԱԿԷՆ 3 – 0

Յունիս 11ին, խորհրդային 41րդախոյենութեան մրցումներու արդիւնքներն են.

Դինամօ (Թիֆլիս) – Զէնիթ 3-1, Ձերնոմորեց – Տորպեդօ 2–1, Դինամօ (Կիեւ) – Նեֆթչի 1–1, Շախտեոր – Լոկոմոտիւ 2–1, Սպարտակ – Արարատ 3–0, Դնեպր-ԲԿՍՄ 1–2, Զարիա – Կայրաթ 2–2:

ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԱՅՈՒԹԻՒՆ

Գրեց՝ ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ընթերցողը դուցէ լինքզինքին հարց տայ թէ ինչո՞ւ տեսութեան մերժումին հանդէպ այս կսկիծն ու դառնութիւնը հանրային ցուցադրութեան ենթակայ կը դառնան հոս, ու նաեւ կրնայ հարց տալ թէ ի՞նչ կապ ունին այս ցաւերը, Միլանի մէջ տեղի ունեցիկք համախմբումին հետ: Ինձի համար յստակ է պատասխանը:

Ա) Պէտք ունինք սիւնքի հայ կեանքի ամբողջական վերաքննումի, տեսական մօտեցումով:

Բ) Այդ վերամտածումը չի՛ կրնար մեր կամակերպութիւններու հակակշռին տակ տեղի ունենալ, այլ պէտք է պատահի բոլորովին ազատ մթնոլորտի մէջ, կարծիքներու անկեղծ ու նոյնիսկ, եթէ պէտք ըլլայ, վիրաւորիչ փոխանակութեամբ:

Գ) Որքա՛ն ալ բարձր ըլլայ տեսութիւններու եւ արտայայտուած կարծիքներու որակը, որքա՛ն ալ «չահաբեր» ըլլայ Միլանի համախմբումը ներկայանալուն համար, հոն պատահածը ինքզինքը չի կրնար լիովին արժեւորել, եթէ մնայ տեղով ու ժամանակով սահմանուած:

Դ) Նմանապէս, հոն զարգացող տեսութիւնները չեն կրնար զործնական արգիլանքներ ունենալ, նոյնիսկ հեռաւոր ապագային, եթէ աւելի ընդարձակ հատարակութեան մը չներկայացուին, ու եթէ վէճը չշարունակուի՝ նման հատարակութեան մը առջեւ, ապագային մամուլի ու կարծիքներու փոխանակութեան բեմ կրկէսին վրայ: Անկասկած հայ հանրութեան ճնշիչ մեծամասնութիւնը լուռ թեամբ եւ զուցէ նոյնիսկ անտարբերութեամբ միայն կը մասնակցի նման տեսական վէճերու, բայց եւ այնպէս՝ պէտք է ունենայ մասնակցելու առիթը:

ե) Իբր եզրակացութիւն, կ'առաջարկեմ որ Ցառաջը, մանաւանդ Ցառաջի «Միտք եւ Արուեստ» թիւը, բանայ իր էջերը Միլանի համախմբումին մասնակցողներու եւ ուրիշներու, որոնք կ'ուզեն իրենց տեսութիւնները, կարծիքները եւ թեզարտութիւնները արծարծել հանրութեան աչքին տակ, իրարու համար: Կ'առաջարկեմ նաեւ որ Ցառաջի Միտքի (անփէն, ոչ միայն Արուեստի) ն ուրիշուած այս էջերէն մէկ–երկուքը ունենան ենթաբաժին մը որուն տրուի Սփիւռքեան Նամականի խորագիրը, եւ ուր լոյս կրնան տեսնել սփիւռքի հայ կեանքի հիմնական եւ տեսական (ինչո՞ւ չէ, նաեւ զործնական) խնդիրներուն նուիրուած յօդուածներ: Միայն Եւրոպայի մէջ տարածուղ թերթ մը, Պէյրութի խեղդիչ ու Ամերիկայի ճապաղած – անտարբեր մթնոլորտէն հեռու, կրնայ յուսալ նման սիւնակ մը յաջող վարել: «Ցառաջ» կ'ըսեմ, որովհետեւ գրեթէ անապատ մըն է մեր հանրային կեանքի այս մարզը, որ ամբակուռ հաւատքի տեղ չի թողուր շատ:

Ցնորական բան մը չէ առաջարկածս, և նոյնիսկ պատմական հիմքեր կան մտքիս մէջ, — հիմքեր՝ որոնք կ'ենթադրեմ որ անծանօթ են սփիւռքի Հայութեան մեծամասնութեան, եւ ուրեմն կը կարծեմ որ կ'արժէ պարզել զանոնք:

1762ին, ապագային Միսիթեալ Նահանգները ըլլալու կոչուած 13 բրիտանական պաղութինները ունէին մօտ չորս միլիոն բնակիչ, որոնք կ'ապրէին Անգլիոյ ծանրացող թաթին տակ: Երբ այդ լուծը, մանաւանդ տուրքերը, սկսան ծանր թըռիլ մարդոց, բողոքի թերթիկները սկսան ապուրիլ դաղանօրէն, հոս – հոն, սակայն որքան ալ լուռ արտայայտեցին ժողովուրդի դժգոհութիւնները, տեւականութիւն եւ հետեւողականութիւն չէին կրնար ունենալ: Մամուլը, իր կարգին, բրիտանական կայսրութեան գործակալներու համակչռին տակ էր մատամբ, եւ մատամբ ալ յարմար չէր մտաւորականներու նպատակներուն, որովհետեւ ըստ Ամերիկայի օրհնեալ սովորութեան՝ վաճառող ու վաճառուած մամուլ մըն էր ան:

Ուրեմն 1765էն ետք, Ամերիկայի (եւ նոյնիսկ Ճարտարարուեստականացումի ենթարկուող ու պոռթկալ սկսող Լոնտոնի մէջ) նոյն ձեւով մտածող այլախոհ անձեր սկսան կազմել մտաւորականներու «բջիջներ» որոնք բացայայտօրէն քաղաքական քնոյթ չունէին: Հոն կը խօսէին մարդիկ ամէն նիւթի շուրջ, — ոչ միայն տուրքերու մասին, որ զուտ «զործնական» ու քաղաքական – անտեսական խնդիրը մըն էր, այլ նաեւ քաղաքական – փիլիսոփայութեան մասին: Ճան Լոք եւ Մոնթէսքիէօ հերոսներ էին այս մարդոց համար, ոմանք՝ երիտասարդ եւ կատղած, ոմանք՝ հասուն փաստաբաններ, հարուստ եւ լաւ ուսում առացած հողագործներ, եւ վերջապէս շատեր՝ որոնք ինքնուս արհեստաւորներ էին, որոնց սիտանն էր անգլիածին դերձակը, Թամ Փէյն:

Զանազան քաղաքներու եւ գաւառային դիւղաքաղաքներու մէջ մկկտեղուղ այս «բջիջներու» անդամները կը զգային իրենց սակաւաթիւութեան վտանգներն ու իրենց մինակութիւնը, ճի՛շդ այնպէս, ինչպէս որ այսօր աշխարհի չորս կողմը գրուած ամէն մէկ հայ մտաւորականները կը զգան «ձայն բարբառոյ յանապատի»ի ախտանշանը: Յիշուիլ նաեւ որ 1765ին, ձիակառքով ճամբորդութիւն մը՝ այն օրերու Ամերիկայի մէկ ծայրէն միւսը, ամիսէ մը աւելի ժամանակ կը պահանջէր, եւ ուրեմն կը սասակացնէր մեկուսացման մղձաւանջը: Յաղթահարելու համար այդ մղձաւանջին, Ամերիկայի եւ Անգլիայի «մտաւորական» ներքը իրենց «բջիջ»ներուն տուին «Քորեսփոնտինկ Սոսայըթի» կամ «Նամակագրական Ընկերութիւն» մակդիրը, եւ լծուեցան այդ բջիջներու ցանցի ընդարձակման գործին: Ահա այդ ցանցէն էր որ 1776էն եաք մէջտեղ եկան Ամերիկեան յեղափոխութեան առաւիլրանները, զուցէ նոյնիսկ մեծամասնութիւնը անոնց՝ որոնք մասնակցեցան Սահմանադրական ժողովին:

Այս «Նամակագրական Ընկերութիւն»ներու անդամներէն իւրաքանչիւրը կը վճարէր, ամէն «մխիթինկ»է եաք, չնչին գումար մը: Հաւաքուած գումարով կը գնուէր թուղթ, մելան ու մի քանի եղկար նամակ, փոսթի ձիակառքով ղրկելու իրաւունք: Իսկ ի՞նչ էր այդ նամակներու պարունակութիւնը: Պատասխանը կրնայ զարմացնել մեզ, — առեղապրութիւնը ժողովին ու համակարգումը այն տեսութիւններուն՝ զորս արտայայտած էին անդամները, անանուն կամ կեղծանուններով օժտուած: Նամակ – առեղապրութիւնները կ'ամփոփէին նաեւ ուրիշ բջիջներէ եկած նամակներու պարունակութիւնը, կարծիք կ'արտայայտէին տեղւոյն եւ օրուան ամէնէն նոր եւ հրատապ խնդիրներուն մասին, եւայլն: Այս բոլորին հանդէպ մօտեցումը տեսական էր, — այսինքն՝ հիմնականը այսինչ կամ այնինչ քաղաքագետին վերջին յարուցանած դայթակղութիւնը չէր, այլ այդ դէպքի ընդհանուր եւ տեսական վերլուծումը:

Որքան ալ դժբախտ ըլլանք երբ Սփիւռք, եւ ծանրաբեռնուած հոգերով, գոնէ ունինք Ցառաջը, այսինքն՝ մամլոյ մասնիկ մը, որուն էջերուն մէջ հակակշռի չեն ենթարկուիր հայերէնով (կամ, կ'ենթադրեմ, Ֆրանսերէնով) զրուած տեսութիւններ ու վերլուծումներ, սփիւռքի Հայութեան մասին: «Նամակագրական» կան անձեր՝ որոնք այս կամ այն պատճառով չեն կրնար առանց ծանկանունի արտայայտուիլ: Այդպէ՞ս թող ըլլայ:

1860–62, Միխ. Նալբանդեան, ռուսահայ յեղափոխ. մտաւորականներ, Զէյթունցիներ եւ նոյնիսկ մի քանի Պոլսեցիներ, որոնցմէ մէկին էր, ինչպէս կ'երեւի, Միքայէլ Պէշիկթաշլեան, լծուած էին նման գործի, չա՛տ աւելի դժուար Օսմանեան ու Ցարական կայսրերու լուծին ու նամակագնութեան սպառնալիքին տակ, քան է այդ գործը՝ մեր ներկայ պայմաններուն տակ:

Մեր Սփիւռքը, իր մշակոյթով, ընկերային կառոյցով, քաղաքական զազափարախօսութիւններով, եւ մանաւանդ իր հաւաքական ջլայնմի հոգեբանութեամբ, պէտք ունի իր մտաւորական – ներու տեսութիւններուն եւ պէտք ունի անոնց կողմէ վերագնութեան ենթարկուելու: Փոյթ չէ թէ նոյնինքն այդ Սփիւռքի գաղջենիական ենթաբաժնի պարտացած խօսնակները պիտի զրուան թէ «զոռոզ» կամ «անգործնական» մարդիկ իրաւունք չունին խօսելու: Անկասկած կեղծ խանդաղատանքի մէջ թաթխուած կոչեր պիտի սփռուին ամէն կողմ, պաղատելով որ այս կամ այն «մարզկային առաղձը» պայմանէ զայն վարաբին այս կամ այն ենթաբաժնին մէջ, «օգտակար» զործ տանելու նպատակով, — ծախուելիք տամաններ չկա՞ն, ու կազմակերպուելիք պարահանդէսներ: Այս բոլորը՝ շատ լաւ, բայց այդ հրաւէրները երբեք պէտք չէ լռեցնեն զանոնք, որոնք կը հասկնան թէ իրատեսութիւնը տեսութիւն կը պահանջէ, որոնք կ'ընդունին թէ մտաւորականին զործը իր ընկերութեան աշխարհահայեացքը վերանորոգելն է, անոր խօսակցութեան ու հաղորդակցութեան ձեւն ու նիւթը փոխելն է, անոր աչքերը քօղարկող վրայդրները պատռելն է: Կ'ապրինք թաւալող պատմութեան մը մէջ, կ'ենթարկուինք անոր՝ առանց զայն հասկնալու, «այս է աշխարհը» ըսելով, նոյն ոչխարամտութեամբ, որով ժամանակին կ'ենթարկուէին երբեմն «Աստուծոյ կամք» մեկնաբանուած թրքական հայածանքներուն: Ջինք վերցնել սովէեցինք առեն մը, բայց տեսութիւն՝ երբեք:

Արդեօք որեւէ պատճառ ունի՞մ հաւատալու՝ որ այս կոչն ալ ուրիշ կորսուած եւ անարձագանգ պոռթկում մը պիտի ըլլայ: Ոչ մանաւանդ: ԻՔՈՄի կազմակերպած համախմբումը «ներշնչումն» է այս կտորին, սա խմաւոով որ ան իրականացումն է բանի մը, որուն պահանջը երկար տաեներ ի վեր զգացած եմ, առանց զայն իրականացնել յուսալու, եւ ահա խմբակ մը, որ կ'իրականացնէ զայն: «Սփիւռքահայ Նամականի» մը եղած է ուրիշ երազ մը ու պահանջ մը, — փնտռած եմ տեղ մը՝ ուր անկաշկանդ քննադատութիւնը եւ տեսութիւնը պիտի կարենային միանալ: Այդ տեղը մամլոյ, այսինքն հանրային հաղորդակցութեան նուիրուած էջերուն մէջ պէտք է գտնուի: կարեւոր չէ թէ ի՛նչ է անոր բուն ձեւաւորումը: Նամակներ ու յարձակողական կարճ սիւնակներ կրնան յաջորդել տեսական երկար յօդուածներու: Մարքսիտական տեսիլքը հայ պայմաններուն յարմարցնել փորձող մը կրնայ իր դաչնակիցը գտնել յանձինն Ֆուքոյականի մը, ու անոնք միասին կրնան ենթարկուիլ քանդիչ վերաքննութեան՝ ամերիկեան փոզիթիվիզմին նուիրուած ընկերաբան – պատմաբանի մը կողմէ: Գիտեմ որ զրաքննադատէն մինչեւ ընկերաբան, անտեսագէտէն՝ բժիշկ ու դեռ անդին, դիտութեան զանազան մարզերուն մէջ կան մըտածող, մտաւորական ու տեսութենէն չվախցող Հայեր: Թէ անոնցմէ քանի՞ն կը կարդայ Ցառաջ, կը գրէ հայերէնով կամ Ֆրանսերէնով, եւ պատրաստ է իր տեսութիւնները քննարկումի ներկայացնելու, ի շահ սփիւռքի Հայութեան, չեմ դիտեր: Իմ մէջ իրավին ու յուսալքութիւնը կը մրցին յոյսին, կուսակցութեան ու հաղորդակցութեան պապակին հետ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԱՀԱԲԵԿԻՉ

Գրեց՝ ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ

Ցնցուեցաւ խիստ չհշտէն, բայց չկէ – ցաւ: Քալեց: Լռութիւնը անմիջապէս զոցուեցաւ շուրջը, երկու քայլ հետ, կանգ առաւ քովը, ձեռքը նորէն երկարեց, շունչը բռնած, վիզը կրակ, երեւակայելով Արթըրի հատա ակնոցներու մէջէն սուր աչքերը, զդալով կարծր չրթունքները, մաղտա թեւը ու իրենց հազարաւոր հայերու ծխացող ճաթած գանկերէն եկող, կուսակուղ աւանդութեան մշուշին մէջէն փորձելով դեռ բուռ մը իրականութիւն փրկել որպէսզի արժէր ապրիլ, խնդալ ու լալ, կեանքին պլլուած ու ազատիլ մեծ խարոյկէն:

Երկվայրկեան մը նայուածքները իրարու կառչեցան: Դաժան, հրամայող, առնական՝ տղուն աչքը կինը տեղը դամեց: Ցետոյ անոր կիսաւարտ սեւ գլուխը չարժեցաւ, մէյ մը ալ, մէյ մը ձախ, չոկուեցաւ մարմինը, ցցեց գլուխը վեր ու դադրած, ամայացած աշխարհի մը մէջէն քալեց, հասաւ դուռ, բացաւ ա–

ռանց եաին նայելու մաւ պիչերուան պաշտպանութեան մէջ ու զոցուեցաւ դուռը եաեւէն:

Սպասեցին, իրարմէ անջատ ու խուսափելով: Երբ օթոյին մեկնելու ազմուկը հալեցաւ լռութեան մէջ Տօրիս եաս դարձաւ սենեակին հին, թշնամի մտերմութեան ուր մահուան չափ տրտում գաւ մը կը յամենար:

Արթըր ոտքի ելաւ: Իրեն այնպէս թըւեցաւ որ հսկայ, անբնակելի բեռ մը ի վերջոյ լինկած էր սրտէն: Անուշն աննգամ չհարցուցի մտածեց, սիկարէթ մը վառեց: կեանքին մէջ առաջին անգամ ըլլալով՝ ապատութիւն զործած էր, զոհած էր իր էն մտերիմ, անկեղծ ու էն յարգի զգացումները՝ վռնտելով հայ տղան, առանց զգացումի ու զղջումի, դանակի մը պէս ապագայի մը իտէալին համար մտածեց առանց ցաւի չկայ փրկութիւն, առանց արիւնի չկայ ազատութիւն եզրակացուց: Ա՞յդ էր արդեօք տղուն թաքուն խմաւոը, պատգամը: Ան էր, այդ տհաս, անմիտ բայց չինչ բովանդակութիւնը, իր տան զրան առջեւ մուխին փլած կէս ժամ առաջ մահը առած տունս բերաւ մտածեց եւ ուրկէ ինք այլեւս կեանք եւ ուժ պիտի առնէր: Պատուհանէն զուրս նայեցաւ ու հոն էր հիմա ան, պիչերուան մէջ, հեռը առած չարժումի ու հերոսութեան բոլոր կաբելիութիւնները բայց ոչ մտածումը, գաղափարները, ատոնք իմս են խորհելով, կօչկարի ճղճիմ աշկերտ մը հաւանաբար, ճակատագրի կողմէ իր ճամբան նեռուած պիչեր մը միայն, ամբողջ զալիք սեռունդներու ծնունդն ու պոռթկումը վրատանդելո՞վ թէ...:

Մուքէն եկաւ, ետ մուր գնաց խորհեցաւ: Չիզերը սպառած, վիրաւոր, որբացած ու պարպուած՝ միտքը հիմա նորէն կը փնտռէր տղան, կ'ուզէր կառչիլ անոր որպէսզի հասկնայէր այդ կոպիտ բայց մերկ, մաքուր երեսին իր զգացումը որ ի՞նչ էր — զո՞ւթ, նախանձ, տեսելութի՞ւն թէ ուրախութիւն: Զգիտցաւ:

Խորունկ հառաչ մը փրթաւ Տօրիսի կուրծքէն: Ախէ եաք ալ ինչի՞ կը ծառայէ սէրը որ վայելքներով, անոյշ խօսքերով ու կիրթ չարժումներով կ'ապրի միայն: կեանքը մարդոցմէ դուրս կ'ապրուի միայն մտածեց ու Արթըրի քով չզացած ու չբռնած անոր ձեռքէն ննջեցեալ տանելու համար զայն՝ իրեն այնպէս թուեցաւ որ ալ վտահ չէր թէ պէս թուեցաւ որ ալ վստահ չէր թէ այդ երկու փոթորկած, անզուսպ, անդիմադրելի մարդոցմէ ո՞րն էր բուն սահաբեկիչը:

(11 եւ վերջ)

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄԷՋ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԸ ԸՆԴՄԷՋ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԵՒ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ

ՎԵՆԵՏԻԿ.— Յունիս 2, 3 եւ 6ի մեր թրեւրով, օրը օրին արձագանգ հանդիսացանք վենետիկի հայագիտական մասնաժողո – վին: Ստորեւ կուտանք, իբրեւ լրացու – ցիչ, մանրամասն պատկերը.—

ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ ՎԵՆԵՏԿՈՅ
ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎ
31 ՄԱՅԻՍ - 2 ՅՈՒՆԻՍ

Ֆա Ֆոսկարի պալատ —
Ակադեմական ժողովասրահ
Ֆա Կապպելլո պալատ
Իրանագիտութեան դասասրահ

ՆՆԱՄԱԿԱԼՆԵՐ ՈՒ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԻԶՆԵՐ

Ֆելիչիանօ Պենվենուտի, Տեսուչ Համալսարանի Վենետկոյ — Մարիօ Պարատօ, Նախագահ Ամպլինի օտար լեզուներու եւ գրականութեանց Նոյն համալսարանին Վենետկոյ — Ճուզեփփէ Թուչի, Նախագահ Արեւելագիտական Հիմնարկի Մէջին եւ Ծայր. — Լիոնելլօ Լանչիոտի, Նախագահ Արեւելեան լեզուներու եւ գրականութեանց Ամպլինի — Ճանրոպերթօ Սքարչա, Իրանագիտութեան Ամպլինի վարիչ — Նելլօ Պէկկի, Վենետկոյ Նահանգի Լուսաւորութեան Ընդհ. Տնօրէն — Ատրիանօ Ալփակօ-Նովելլօ, վարիչ Հայ մշակոյթի եւ Ուսմանց կեդրոնի՝ Մխիթարեան Համալսարանի ճարտարապետութեան մասնաճիւղին:

ՖԱՐՏՈՒՂԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ճուլիանօ Պոկկալի — Հ. Լեւոն Զէքեան (Մխիթարեան)

ՄԱՍՆԱԿՑՈՂՆԵՐ

Բարկէն Առաքելեան (Երեւան), Հայպարոկական մշակութային յարաբերու – թիւններ՝ 1500 - 1700ի չրջաններուն — Ֆրեա. Ֆէյտի (Փարիզ), Հայերէնի հընչիւնական կարգ մը ձգտումներ եւ անոնց ազդեցութիւնը՝ դասական լեզուի ձեւաբանութեան եւ բառակազմու – թեան վրայ: Զարլս Տաուսէթ (Օքսֆորտ), Լորա Պայրըն եւ Հայերը — Էմմոնա Շիւց (Պուսաիեչա), Հայոց անցքի հանդլըր – ուանները՝ Ղրիմի թերակղզիին մէջ, ԺԹ. - ԺԸ. դարերու ընթացքին — Տիվրան Թուլումճեան (Ֆրէզնօ), Հայուն կերպարը՝ արեւելեան արուեստին մէջ: — Արշալոյս Պէքմէխրեան (Մովլիկեան, Մխլան), Անտիպ համալիլ մը՝ ԺԸ. դարէն — Հ. Լեւոն Զէքեան (Մխիթարեան, Վենետիկ), Հազազդի Ասճառ Սաֆար, պարսկական արքունիքի դեսպան Իսա – լոյ մէջ — Փաօլա Միլտոնեան (Փատուա), Ազդեցութիւն ռոման բառամթերքի՝ միջնադարեան հայերէնի մէջ — Կապրիէլա Ուլուհոճեան (Փարմա), Պարս – կաստանի հայերէն նորայայտ արձանագրութիւններ՝ ԺԶ. — ԺԸ. դարերէն: — Վիթորէ Փիզանի (Մխլան), Նախապատմականը եւ նախապատմութիւնը հայ ժողովուրդի՝ իր լեզուի վկայութեան մէջ

— Ճանքարլօ Պոլոնեզի (Մխլան), Հայաստան՝ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի մէջ– տեղ. Հանդիպում լեզուական աւանդու – թեանց եւ մշակոյթներու, մեր թուական– նութիւնը կանխող եւ յաջորդող դարե – րուն — Ատրիանօ Ալփակօ — Նովելլօ (Մխլան), Սոհրաբի հայկական եկեղեցին՝ Ատրպատականի մէջ — Մարքօ Պրամպիլ– լա (Թեհրան), Սաւաֆեան արուեստի աղբեցութիւնը՝ իրանահայ ճարտարա – պետութեան մէջ — Փաօլօ Քունէօ (Հռոմ) Հոդային բաժանումի դրութիւնը եւ պատմական տեղաւորում՝ Վանայ լճի չրջանակին մէջ — Թոմմազօ Պրեչչա Ֆրաթադոկիի (Հռոմ), Ցեղ մի քնադարեան ճարտարապետութիւնը Վասպուրա– կանի մէջ — Ռոպերթօ Այելլօ (Փիզա), « Աւլէզ »կոչուած հայ աստուածաբնութիւն– ներու մասին — Ճիովաննի Քուրաթօլա (Վենետիկ), Աղթամարի « վիշապ »ը. պատկերագրական նկատողութիւններ — Ճանռոպերթօ Սքարչա (Վենետիկ), Վիչասպները — Նինա Քաուչիշվիլի (Մխլան), Կովկասեան աշխարհի 1600եան մեկ – նարանութիւն մը՝ ըստ Պալերմոյի «Քաթեդրալ» դիւանին — Ճուլիօ Ենի (Մխլան), Շինարարական նմանատիպեր եւ կառու – ցող լուծումներ՝ Հայաստանի եւ Պալքան– ներու միջեւ

Կը մասնակցին նաեւ.— Ալեսանդրօ Պաուսանի (Հռոմ), Ճուլիանօ Պոկկալի (Վենետիկ), Անտրէաս Քսիլլակի (Վենետիկ), Քարլօ տէլլա Քազա (Մխլան), Էնցօ Էվանճելիսթի (Մխլան), Վալերիա Ֆիորանի Փիաչենթինի (Հռոմ), Եւճենիա Կալտիերի (Հռոմ), Էրնսթ Ժ. Կրիւպէ (Վենետիկ), Քլաուտիօ Կուճէրոտտի (Վերոնա), Լուիճի Մակարոտտօ (Վենետիկ), Մարիօ Նեկրի (Մխլան), Մարիօ Նորտիօ (Վենետիկ), Ֆապրիցիօ Փեննտքեւտի (Վենետիկ), Սանտրօ Սալվատորի (Վենետիկ), Ասիմ Թանիչ (Վենետիկ), Անտրէա Թեսսիէ (Փատուա), Ճորճիօ Վէչչելլին (Վենետիկ), Ճուզեփփէ Ծանտէր (Հռոմ), Ճուզեփփէ Ֆրասսոն (Վենետիկ), Ֆրանչեսկօ Սիտարի (Վենետիկ), Ալպերթօ Րիցցի (Վենետիկ), Հ. Ներսէս Տէր–Ներսէսեան (Վենետիկ):

Բացումը տեղի ունեցաւ Մայիս 31ին, ժամը 9·30ին, Համալսարանի «Ֆա Ֆոսկարի» պալատին ակադեմական ժողովասրահին մէջ: Ողջոյնի խօսքը ըրաւ Համալսարանի Տեսուչը՝ Փրոֆ. Ֆելիչիանօ Պենվենուտի. յաջորդաբար խօսք առին փրոֆեսէօրներ՝ Մարիօ Պարատտօ եւ Ճանրոպերթօ Սքարչա: Ողեկոչուեցան դարաւոր կապերը՝ ընդ մէջ Վենետիկի եւ Հայոց, մշակութային օղակներով սերտո– րէն ամրապնդուած:

Նիստերն ու դասախօսութիւնները տեղի ունեցան առաւօտները ժամը 9·30էն սկսեալ, իսկ յետ միջօրէի՝ 15·30էն եւք: Խմբուած են 4–5 դասախօսութիւններ, կէս – ժամական տեւողութեամբ, որոնց կը յաջորդէր վիճաբանական ասուլիս:

Վերջին օրը, Յունիս 2ին, տեղի ունե – ցաւ եզրափակիչ նիստ՝ առաջարկներու քննութեամբ:

Ցետ միջօրէի՝ այցելութիւն Ս. Ղա – զար վանքի Մատենադարանին ու Թան – գարանին եւ հրաժեշտի դիւնեճան:

Ս. Ղազարի վերաչինութեան ընթաց – քին յայտնաբերուած հնութիւններու մա– սին խօսեցաւ գեղարուեստից պահպանու– թեան եւ հսկողութեան Վերատեսուչը՝ հայազարմ Փրոֆ. Ալպերթօ Րիցցի:

Ս. Ղազարի Աբբահօր կողմէ խօսք առաւ « Բազմավէպ »ի խմբագրապետ՝ Հ. Ներսէս Վրդ. Տէր-Ներսէսեան, շնոր– հաւորելու Վենետիկի այս առաջին հա– մագումարը հայկական, հին ժամանակ– ներէ ի վեր սերտ կապերով Հայաստանի հետ զուգուած՝ Ազգիսկանի դէմքոյին այս սքանչելի ոստանին մէջ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՄԱՐՍԷՑԻ ԵՒ ԻՐ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐԸ

ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐ ՍԷՆԹ-ՄԱՐԿՐԻԹԷՆ

Սէնթ Մարկրիթ, Մարսէյլի արուար – ձաններէն մին որ կը դտնուի քաղաքի հա– րաւային մասին մէջ, ոչ չատ հեռու հա– յաբնակ Սէն–Լուէն:

Նկատելով որ մեր նիւթը ներկայացնել է այդ չրջանի Հայութիւնը, աւելի ճիշդ պիտի ըլլար ըսել՝ Քամփանեը Ուիրէյրի հայամփոփ չրջանը, քանի Հայութիւնը հոն միատեղուած էր, ունենալով որպէս կեդրոն Ս. Աստուածածին եկեղեցին եւ անոր կից սրահը:

Հոս կը գործածենք ղիտումնաւոր կեր– պով անկատարը, որովհետեւ ինչպէս ըն– թերցողը կրնայ դուշակել եւ նաեւ բնա– կան երեւոյթ է, որ աւելի քան չիսուն տարիներէ ի վեր չրջանի աշխարհագրա– կան եւ ազգագրական դիմագիծը այլա– փոխուած է:

Նոր չինութիւնները, սերունդներու փո – փոխում եւ այլ արդիական կեանքի եւ ընկերութեան հետ աղերս ունեցող պա – րագաները, եթէ ոչ հմնովին, սակայն մեծ մասով նոր դիմագիծ մը տուած են այս չրջանին: Կեդրոնը, եթէ կարելի է ըսել, կը մնայ Քամփ. Ուիրէյրը իր երկու փողոցներով, չուրջն ունենալով նոր բնակութիւններու կղզեակները՝ Սէնթ Ժը– նըվիէեւ, Լա Սովաժէռ, Լա Փօլին յատ– կապէս, ինչպէս նաեւ Փիւժէթի թաղա– մասը, որ մաս կը կազմէ Սէնթ Մար– կրիթի եկեղեցւոյ ծուխին:

Դժուար է թիւ մը տալ: Սակայն եկե – ղեցւոյ հին տոմարներէն քաղուած եւ վերայժմէականացած ցանկերէն կրնանք ըսել թէ այս չրջանին մէջ կ'ապրին չուրջ 300էն 350 Հայեր:

Այս չրջանը երկրորդ աշխարհամարտէն առաջ եւ մինչեւ յիսունական, վաթսու– նական թուականները, եթէ ոչ փայլուն, գոնէ զգալի ներկայութիւն մըն էր Մար– սէյլի հայ կեանքէն ներս:

Բացի եկեղեցիէն, որուն կը վե – րադառնանք, Սէնթ Մարկրիթի մէջ տի– րական էր մասնաւորապէս Հ. Ց. Դաշ – նակցութեան Համազգայի խումբը, Հ. Ց. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի Ակնունի խումբը, Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը: Լաւագոյն կերպով օգտագործելով եկե – ղեցւոյ կից սրահը, հայերէնի դասըն – թացքներ, ազգային ժողովներ, դասախօսական եւ գեղարուեստա – կան զանազան ձեռնարկներ հայրենի չունչ եւ աւիշ կը բերէին չրջանի Հայութեան:

Սակայն ինչպէս վերի տողերուն մէջ ընդգծեցինք, հիներու մեկնումը, տիրա– կան եւ առաջնորդող ուժերու հետզհետէ չքացումը, արդիական կեանքի հրամա – յականները զգալիօրէն տկարացուցին չրջանը, սահմանափակելով այդ խոկ պատճառաւ, իր ազգային գործունէու – թեան դաշտը եւ կարելիութիւնները այն աստիճան որ տասը, տասըհինգ տարի – ներէ ի վեր միակ հայկական ներկայու– թիւնը եկեղեցին է:

Սէնթ Մարկրիթի Ս. Աստուածածին ե– կեղեցին, ինչպէս Մարսէյլի միւս եկե – ղեցիները, վաստակն է Հարաւային Ֆը– րանսայի թեմի բարեչեան եւ չինարար ա– ռաջնորդ՝ Գրիգորիս Եպս. Պալաքեանի: Փոքր բայց կուկիկ մատուռ մը որ մեծ առաւելութիւնը կը ներկայացնէ իր կող– քին ունենալ սրահ մը: Եկեղեցին կա– ռուցուած է ժողովուրդին լումաներով եւ բաղուկով, 1927 եւ 1928 տարիներուն եւ պաշտօնապէս օծուած 1929 Փետր. 24ին ձեռամբ թեմակալ առաջնորդ՝ Գրիգորիս Եպս. Պալաքեանի: Նկատի ունենալով չրջանի Հայութեան փոքր թիւը, եկեղե– ցին առանձին հոգեւոր հովիւ չունի: Սէն– Լուի հոգեւոր հովիւն է որ կը վարէ եկե– ղեցականի պաշտօնը կատարելով ամիսը անգամ մը եկեղեցական արարողութիւն– ներ եւ պատարագ, ինչպէս նաեւ զանա – զան պաշտամունքներ եւ բոլոր խոր – հուրդները: 1962էն ի վեր, Ս. Աստուա– ծին եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւն է՝ Շահան խաչակիր Քհնյ. Տէրէեան, որ սիրուած եւ գնահատուած է իր ծուխէն: Ուստի, այս վերջին տասը, տասնըհինգ տարինե– րու հայկ. չունչի ներկայութիւնը հետե– ւանք է Տէր Հօր չնչքերուն եւ յաջորդա– կան Թաղականութիւններու անդամնե – րուն գիտակից կեցուածքին, նուիրումին եւ զոհողութիւններու: Նման թղթակցու– թիւններու մէջ միշտ կը խուսափինք ա– նուններ տալէ, սակայն չենք այսօրուան Թաղականութեան անդամներու անուն – ները՝ Վարդան Մուրատեան, որ ունի տա– րիներու վաստակ, Մովսէս Ամալեան, Ցովհան Պոզոյեան, Շահան Հորոյեան, Կարապետ Մտեփանեան, Համազասպ Մու– րատեան, Ղուկաս Տօնապետեան, Թորոս Վարդապետեան:

Ներքին մէջ, մեր այս թղթակցութեան չարժառիթը եկեղեցւոյ Օժանդակ Տիկ – նանց Միութեան մը կազմութիւնն է: Տարիներու ամայութենէ մը վերջ խում – խուսիչ է հաստատել նոր Միութեան մը ծնունդը:

Միութեան նպատակն է զանազան գոր– ծունէութիւններով, ձեռնարկներով օ – ժանդակել Թաղականութեան եւ Տէր Հօր կողքին եկեղեցւոյ բարեկարգութեան եւ զարգացման: Նոյնպէս ստեղծել չրջանին մէջ որոշ ազգային չարժում, չերմու – թիւն, քով քովի բերելով հայ ընտանիք– ներ:

Հոգեւոր հովիւ՝ Շահան Քհնյ. Տէրէ– եանի նախաձեռնութեամբ եւ հրաւէրով, Տիկնանց Միութեան կազմութեան ժողո– վը տեղի ունեցաւ 1978 Մարտ 22ին, 17 տիկիններու ներկայութեամբ: Ժողովը ըն– տրեց իր անդրանիկ դիւանը հետեւեալ կազմով՝ Արմենուհի Մանուկեան՝ ատե – նապետուհի, Լուսին Գազէզեան՝ փոխ – ատենապետուհի, Մարօ Ամալեան՝ քար– տուղարուհի, Շնորհիկ Ալչահեան՝ դան– ձապահուհի եւ Ազատի Ճըլըզեան՝ խոր– հրդական:

Այսօր, չուրջ երկու ամիս վերջ, Տիկ– նանց Միութեան անդամուհիներուն թիւն է՝ 45:

Եզրակացութեան մը հասնիլ, դեռ կանխահաս է:

Կը սպասենք զգրական արդիւնքներու:

ԿԱՐՕ ՑԱՎԱԼՓԵԱՆ

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԽՕՍԷՔ, ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԼԵՌՆԵՐ

ԼՈՑՍԻՆ ԸՆԴԱՌԱՋ
3·

— Վեր կաց փախչենք, տատի՛: Հիմա էլի Թուրք կը գա՛յ...

Ծմոսկի մարէն ուժ գտաւ իր մէջ, կարողացաւ ոտքի կանգնել: Սթափուեց, մանուանդ, յիչելով երէկուայ Ջարդը: Օրօրուեց, ձեռքով չօչափեց գլխի վէրքը: Բախտ է ունեցել, գլխի եօթ ծալ փաթթոցը փրկել է՝ ոտիկանի հարուա– ծից: Նա ջուր խմեց երկար, բռնեց Արե– ւի ձեռքը ու ոտքերին ուժ տալով՝ գնաց: Նրանց եռեւից քարշ էին գալիս երկու տատեր՝ մէկը երկար, միւսը՝ կարճ, ապա նաեւ կատուն, որ տատեր չունէր:

— Ձեզ ներդ կտրեցէ՛ք: Թուրքը կը լսի, կը գա՛յ...

Աղաղակը կտրուեց միանգամից: Մո – զական ուժ ունի այդ սպառնալիքը՝ « Թուրքը կը գա՛յ »: Կանայք թափուե– ցին խոտերի վրայ, երեխաները մնացին կանգնած: Սկսեցին անձայն լաց լինել, որ կարծես հողի մրմուռ էր, քարերի ճաքճքոց:

Գիւղից նոր էին դուրս եկել, երբ մա– րէն խոտհարք տանող արահետի վրայ ուրուականներ նկատեց: Դրանք եւս կա– նայք ու երեխաներ էին, որ չտապում էին ղէպի լեռը՝ հարազատների մօտ: Ծա – մոսկի մարէի սրտում յոյս ծնուեց, գուցէ Մարգարիտն էլ նրանց հետ է: Ձիգ ա– րեց, հասաւ փախչողներին: Սակայն Մարգարիտը նրանց հետ չէր:

Ծամոսկի մարէին տեսնելով, կանանց լեզուները բացուեցին: Սակայն նրանք ոչ թէ խօսում, այլ ոռնում էին, ծղրտում, ճչում: Ծամոսկի մարէն խօսեց սպառ – նալի.

— Ջէննեթ

Սյրի Տիկին Միշել Վարանդէ, Օր· Մի-շըլին Վարանդէ, Տէր եւ Տիկին Հմայեակ Վարանդէ, Տիկին Անահիտ Վարանդէ, եղբօր եւ քրոջ զաւակները եւ ընտանեկան պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցա-նեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, հօր-եղբօր եւ մօրեղբօր՝

ՄԻՇԷԼ ՎԱՐԱՆԴԻ

մահը, որ պատահեցաւ Փլէմիէլ հիւան-դանոցը, Կիրակի, Յունիս 11ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի Յունիս 15, ժամը 14·30-ին Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցին:

Որեւէ մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Վրէժ Տիլժ եւ Վարդան Տիլժ եղբայր-ներ Աբրահամ Շահպազեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 200 Ֆր· կը նուիրեն Աղքատախնամին (ստանալ «Ծա-ռաջ»էն):

ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ· Խաչի Շրջ· Վարչութիւնը իր ամբողջ մասնաճիւղերով ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Բէքմէզեանի եւ ընկերուհի Քարաօղլանեանի, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն իրենց զաւկին եւ թոռնիկին՝ Արմէնի ար-կածալի մահուան առթիւ:

×

Կապ· Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղի ըն-կերուհիները կ'ողբան մահը ընկերուհի Նազիկ Նալբանտեանի եւ ցաւակցութիւն կը յայտնեն ողբացեալին ընտանեկան պա-րագաներուն եւ փոխան ծաղկեպսակի 50 Ֆր· կը նուիրեն Շաւիլի Ս· Գր· Լուսա-ւորիչ եկեղեցիին:

×

Շաւիլի Ս· Գր· Լուսաւորիչ եկեղեցիի վարչութիւնը, եկեղեցւոյ տնտեսուհի Նազիկ Նալբանտեանի մահուան առթիւ ցաւակցութիւն կը յայտնէ ողբացեալին ընտանեկան պարագաներուն:

Ճ Ա Շ

Ի պատիւ ԱՌՆՕ ԲԱՐԱԶԱՆԵԱՆԻ եւ Ե· ՄԻՐԶՈՑԵԱՆԻ

Շաբաթ, Յունիս 17, ժամը 20·30ին Մարսէյլի Մայր եկեղեցւոյ նորակառոյց Մշակութային կեդրոնին մէջ:

Տեղերը ապահովել եկեղեցիէն:

Յաջորդ օր, Կիրակի,

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ս· Սահակ Մեսրոպ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ի յիշատակ՝

ԱՐԱՄ ԽԱԶԱՏՐԵԱՆԻ

կը պատարագէ

ԴԱՒԻԹ ԵՊՍ· ՍԱՀԱԿԵԱՆ

NOR SEROUND

REGION RHONE-ALPES
organise une

Fête Champêtre

Le Dimanche 18 Juin de 10 h. à 22 h.
au Clos Monderoux à Beynost
à l'occasion du

60ème anniversaire de l'Arménie Indépendante

28 MAI 1918
avec la participation de l'orchestre ANI de la Maison de la Culture Arménienne de Décines
EXPOSITION PERMANENTE
BUFFET — BUVETTE
AMBIANCE ARMENIENNE

En cas de pluie, cette manifestation se déroulera à la Maison de la Culture Arménienne de Décines,
15, Rue du 24 Avril 1915

CONCERT
à l'Opéra de Marseille

Le Vendredi 16 Juin à 20 h. 45, organisé par MELCA ARMENIA

Orchestre de l'Opéra sous la direction d'ALEXANDRE SIRANOSSIAN

Au programme : Mirzoyan, Katchatrian Babadjanian

Soliste : ARNO BABADJANIAN

Réservation jusqu'au 16 Juin à l'Opéra

ՅԻՇԱՏԱԿԵԼԻ ՕՐ
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Ուրբաթ օր, Յունիս 16, կէսօրէ վերջ ժամը 19ին, հայկական փողոցի եւ հրա-պարակի զոյգ հանդիսաւոր բացումները տեղի պիտի ունենան: Սրդ նախկին Ռիւ Պել-Իմաժը այժմ կը կոչուի Ռիւ տ'Ար-մէնի, Վալանսի Սզդ· Միութեան առա-ջարկով, իսկ նոյն թաղի վերջաւորու-թեան հրապարակը կը կոչուի Մանուշեան Վալանսի ԺԱՖի եւ Մշակ· Միութեանց առաջարկով:

Զոյգ հանդիսութեանց առթիւ վալան-սի հասարակութիւնը հրաւիրուած է անխտիր ներկայ գտնուելու: Հանդիսութե-նէն ետք՝ գինեձօն մը Սալ տը Ֆէթի մէջ: Ասոք կ'առնեն քաղաքապետը եւ այլ անձ-նաւորութիւններ: Հայկական ջերմ մթնո-լորտ:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Livres d'Histoire Arménienne
de particulier à particulier
achète toutes les traductions des œuvres des
HISTORIENS ARMENIENS ANCIENS
parues en langues anglaise, française, arménienne orientale et occidentale et qui ont été réalisées par les traducteurs suivants :
Bédrossian — Boré — Boyadjian — Brosser — Chahnazarian — Dulaurier Langlois — Macler — Neumann — Nève — Saint-Martin — (le) Vaillant de Florival et. etc.
Adresse : PasteurJ. Manouk YEREMIAN, 8 rue du groupe Manouchian
94140 ALFORTVILLE — Téléphone 375-11-25

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մա անաճիւղը կազմակերպած է հայկական երգահանդէս մը Հայ Մշակոյթի Տան վ ասպուրական սրահին մէջ՝

կ'երգէ՝

ՄԱՐԹԻՆ ԵՈՐԿԱՆՑ

Շաբաթ, Յունիս 17, ժամը 21ին:

Տոմսերը ապահովելու համար դիմել Հայ Մշակոյթի Տան եւ կամ քաղաքի Կապ· Խաչի ընկերուհիներուն:

ՓԱՐԻԶ
Ս· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ

Հինգշաբթի օր, Յունիս 15, ասն է Սրբոց Թարգմանչաց մերոց Սահակայ եւ Մեսրոպայ:

Այս առթիւ, Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Սէն-Ժերմէի Ս· Սահակ-Մեսրոպ եկե-ղեցւոյ եւ Հ· Բ· Ը· Միութեան հովանա-ւորած ազգ· դպրոցի, Շաբաթ, Յունիս 17, ժամը 21ին եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

Գեղարուեստական բաժին, դպրոցի ա-շակերտներու կողմէ· — երգեր, արտա-սանութիւն, անակնկալներ, խմբերգ, տրամախօսութիւն եւայլն, ղեկավարու-թեամբ Տիկին Մայտա Կարապետեանի եւ մեծերու ուսուցիչ երաժշտապետ Պր· Խաչիկ Ելմազեանի:

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Իսիի դպրոցի ամա-վերջի հանդէսը Յունիս 18, Կիրակի ժա-մը 14·30ին Իսիի Ս· Մարիամ եկեղեցւոյ Ֆրէնկեան սրահին մէջ, Ամբնիւ Պուրկէն: Երգ, արտասանութիւն եւ հայկական պարեր դպրոցի աշակերտներու կողմէ:

Մուտքը ազատ է:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆ
Collège Arménien Samuel Moorat
26, Rue Troyon — 92310 SEVRES
Tél. : 027-68-28

Կիրակի, Յունիս 18
ժամը 13ին ճաշ եւ 16·30ին՝
ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ
աւանդական ճաշով եւ հանդէսով:
Կը հրաւիրուի դաղութը:

OFFRE D'EMPLOI
CHERCHE
Vendeuse exprimentée
Confection
Téléphoner 781-23-55

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Շրջ· Վարչութիւնը միջմասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր մասնաճիւղերը, Յունիս 17, Շաբաթ ժամը 14·30ին Փարիզի Մշակոյ-թի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պէօ:

×

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները, Շաբաթ, Յու-նիս 17, ժամը 15ին, Ազգ· Տան սրահին մէջ, 295 Ռիւ Պուալօ: Նոր վարչութեան ընտրութիւն: Կարեւոր օրակարգ:

×

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Կրընոպլի վարչութիւնը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ըն-կերուհիները Յունիս 18, Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 15·30ին, դպրոցի սրահը: Օրակարգ·— վարչական ընտրութիւն: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

×

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԱԿԱՆ Միութեան Ֆրանսայի չրջանի կեդր· Վարչութիւնը կը տեղեկացնէ Միութեան մասնաճիւղե-րուն, որ Պատգ· ժողովը տեղի պիտի ունենայ Վալանս, Յունիս 17, առաւօ-տեան ժամը 9էն սկսեալ: Պատգամաւոր-ները պէտք է գտնուին առաւտն 8·30էն մինչեւ 9ը, Քաֆէ տը լ'Էսթ, Վալանս, ուրկէ պիտի փոխադրուին դէպի ժողո-վասրահ: Յաջորդ օրը, Կիրակի, դաշ-տահանդէս՝ Վալանսի մօտ, Շաթօ Մոն-տի ծառաստան դղեակը, առաւօտէն մին-չեւ իրիկուն: Վալանսի եւ մօտակայքի բոլոր հայրենակիցները սիրով հրաւեր-ուած են այս ճեռնարկին:

×

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Սեւրանի մասնաճիւղի ընկերական ընդհ· ժողովը տեղի կ'ունե-նայ Հինգշաբթի, Յունիս 15, ժամը 21ին ընկերուհի Մաւիէն Փափազեանի բնա-կարանին մէջ: Օրակարգ·— Զեկուցում վարչութեան երկու տարուան գործու-նէութեան եւ նոր վարչութեան ընտրու-թիւն:

×

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Տէսինի մասնաճիւղը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ան-դամուհիները Յունիս 14ին, Զորեքշաբթի իրիկուան ժամը 20·30ին Մշակոյթի Տան մէջ: Շատ կարեւոր օրակարգ — ընտրու-թիւն:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ
ժամը 10էն 22
Կիրակի, Յունիս 18, Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան դարաստանին մէջ
44 – 50, Ավընիւ Շարլ Տը Կոլ
avec l'orchestre Bernard DEDEDJIAN
CONCOURS DE CHANT
BAR — BUFFET — FAMEUX CHICHE - KEBAB
ATTRACTIONS DIVERSES — TOMBOLA
Հասարակութիւնը սիրով կը հրաւիրուի հաճելի օր մը անցընելու:
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
15
JEUDI
15 JUIN
1978

LE NUMERO 1,60 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 371027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար· 200 Ֆ· Վեցամսեայ 110 Ֆ·
Արտասահման Տար· 230 Ֆ· Հատը 1 Ֆ· 60

53ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14·141
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
53e ANNÉE — N° 14.141

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ՋԱՐԴ

ՖՐԵՆՃԻԷՆ ՏՂՈՒՆ, ՀԱՐՍԻՆ ՈՒ ԹՈՒՌԱՆ
ՍՊԱՆՈՒԹԵՆԷՆ ԵՏՔ՝

ԿԻԻՆԵԼԸ ՍԱՍՏԿԱՑԱՆ 50 ՄԵՌԵԱԼԷՆ ԱՒԵԼԻ

Քրիստոնէական ճակատին ներքին պակասումը եւ զանազան հոսանքներու վրայկայութիւնները յանկարծ եղերական թնոյթ առին Երեքշաբթի առաւօտ: Քրիստոնեաներու ներքին տագնապը աւելի սուր դարձած էր վերջերս: Նախկին նախագահ՝ Ֆրէնճիէի եւ Փալանժիստներու միջեւ տարակարծութիւնը խոր էր: Աւելի չափաւոր, Ֆրէնճիէ ծանօթ է իբրեւ «Սուրիոյ մարդը» եւ այդ առընչու– թեամբ պատահածը ամէն բանէ առաջ «հակասուրիական» կը նկատուի:

Հիւսիս. Լիբանանի այս փոքրիկ պետ– ութիւնը էհտէն, Զորեքշաբթի մօտ, տեսակ մը բերդն է Ֆրէնճիէներուն եւ հոն է որ Երեքշաբթի առաւօտեան Չին, Փալանժ– ները յարձակում գործեցին Թոնի Ֆրէն– ճիէի ապարանքին վրայ եւ սպաննեցին բացի Թոնի Ֆրէնճիէն, (որդին նախկին նախագահին), կինը, երեք տարեկան աղջնակը եւ երկու ծառաները վայրագօ– րէն մորթելով իրենց անկողնին մէջ: 800 Փալանժիստներու գործը կը նկատ– ուի էհտէնի վրայ ամբակոծութիւնը: Գիւ– ղը կրակի տրուած է ամբողջ: Դեռ վեր– ջերս է որ նախկին նախագահ Ֆրէնճիէ բացէ ի բաց յայտնած էր իր անհամա– ձայնութիւնը Լիբանանեան ճակատին հետ, որ կը համախմբէ քրիստոնեայ Լիբանան– ցիները եւ հաշտուած էր Ռաչիտ Քարա– մէի հետ: Այս ալ պատճառ էր որ կացու– թիւնը վտանգաւոր Հիւսիս. Լիբանան Ֆրէնճիէի կողմնակիցներուն եւ ձէմա– յէլի Քաթայէպին մէջտեղ: Ֆրէնճիէ նաեւ քննադատած էր իր քրիստոնեայ դինա– կիցները որոնք զէմ էին որեւէ պատես– պնեան ներկայութեան Լիբանանի մէջ, Թոնի Ֆրէնճիէ նոյնիսկ դաւաճան ըսած էր Հարաւ. Լիբանանի քրիստոնեայ քա– ղաքացիութիւն հրամանատարին համար: Ոմանք կ'ըսեն թէ այս պատակտումին մէջ Սուրիան ալ մատ ունի, քանի Ֆրէն– ճիէները շատ մօտ են Դամասկոսի:

Սպանութեան լուրէն անմիջապէս եաք արդէն, սուրիական զօրքը (խաղաղա– պահ) միջամտած է եւ կռիւները սաստ– կացած են: Քրիստոնէական կարդն ալ կը շարունակուի եւ Զորեքշաբթի կ'ըսուէր թէ աւելի քան 50 մեռեալ կայ:

Քաթայէպի դէմ հակազդեցութիւնն ալ, շատ բուռն եղած է, մինչ նախագահ Սար– կիս Նախաբաց Մորհուրդի արտակարգ նիստ մը կը գումարէր վերջ տալու հա–

ԸՍՏ ԹՈՒՐՔԵՐՈՒՆ···

ՔԻՒՐՏԵՐՈՒԻ ԵՒ ՀԱՅԵՐՈՒԻ ԵՏԻՆ՝ ՊԱՐՄԻՑ ՇԱՀԸ ԵՒ ՍԱՎԱՓԸ

Թրքական մամուլը «ղպայացունց» լուրեր կը հաղորդէ իր վերջին թիւերուն մէջ եւ որոնց արձագանգ եղած էր Ֆի– կարօ Զորեքշաբթի առաւօտ: Աւելորդ է անշուշտ նշել թէ աւելի քան վերա– պահութեամբ է, որ թարգմանաբար կու– տանք այս «լուրերը»:

Ուրեմն Հիւրրիէք ուղի սիւնակի վրայ խորագրով մը կ'ըսէ.— « Պարսկաստան կ'ուզէ խզել չորս դարուան հին խաղա– դութիւնը » : Եւ վերոյիշեալ թերթն է, կարեւորագոյնը թրքական մամուլին, որ կ'ամբաստանէ Շահը, իբրեւ դրդռղը Արեւելեան Թուրքիոյ քիւրտ բնակչու– թեան: Հիւրրիէք կ'ըսէ որ Շահը իր զօ– բաւոր գաղտնի կազմակերպութեամբ՝ Սավաֆը կ'ուզէ բախտ ստեղծել Թուր– քիոյ հետ « զրաղեցնելու համար պարսիկ բնակչութիւնը եւ պահպանելու իր դահը որ վտանգուած է »: Պարսիկ դրգռու– թիւնները չեն վերաբերիր միայն Քիւր – տերուն այլեւ Հայերուն եւ Յոյներուն, կ'ըսէ թերթը, որ կ'աւելցնէ թէ ապահո– վութեան արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուած են Թուրքիոյ արեւելեան սահ– մաններուն վրայ առաջքն առնելու համար « հաւանական թափանցումներու » : Այն վայրկեանին երբ Սավաֆի խռովարար գործունէութիւնը ծանօթ դարձած է Թուրք գաղտնի ապատարկութեանց, Թուրք գաղտնի ապատարկութիւնները դաղրե– ցուցած են իրենց գործակցութիւնը իրենց պարսիկ պաշտօնակիցներուն հետ: կա– ռավարութիւնն ալ արդիւնը է պարսկա – կան « Ազգրէչեան » պարբերականը, որ կարեւոր դեր կը խաղայ եղեր անձնատ– ղական գաղափարներու տարածման մէջ: Շահը նախ հաշուեր է աղանդական խռո– վութեանց վրայ, հրաւիրելով Շիիները որ զօրավիգ կենան իրենց կրօնակիցնե – րուն Թուրքիոյ մէջ, բայց ձախողեր է եւ այդ պատճառով սկսեր է աւելի հետա – քրքրուիլ փոքրամասնութիւններով, ծա – նօթ իրենց հակաթուրք զգացումներուն համար:

Թրքական ուրիշ օրաթերթ մըն ալ (ան– կախ) Տիւնիա կ'ըսէ թէ վերջերս Թուր– քիոյ արեւելքը Սավաքի 40 գործակալ ձերբակալուած է, հոն կը պտնուին նաեւ քիւրտ եւ հայ ծայրայեղ խմբակներ: Այս գործակալները ամերիկեան զէնք եւ պայ– թուցիկ կը հայթայթեն Թուրքիոյ ահա– բեկիչներուն: Տիւնիա կ'ըսէ որ այս տե– ղեկութիւները հաղորդեր է Թուրք նախ– կին սպայ մը, որ քանի մը ամիս առաջ ձերբակալուեր է եւ որուն բնակարանը իսկական զինարանի մը վերածուած է ե– ղեր: Միշտ նոյն թերթին համաձայն, այս սպային յայտարարութիւնները թոյլ տուեր են որ Պոլսոյ մէջ ձերբակալուի հայ գոհարավաճառ մը ծանօթ միայն իր փոքր անունով՝ Գաբրիէլ, որ կապ ունի եղեր քանի մը ամիս առաջ Սիրքէճիի կա– յարանը եւ՝ էշիլգէօյի օդակայանը կա – տարուած ահաբեկչական արարքներուն հետ:

մար արիւնալի բախումներուն, բայց ի՞նչպէս քանի Լիբանան այլեւս ամէնուն կը պատկանի բացի Լիբանանցիներէն:

×

Նոյն երեքշաբթի օրն է որ Իսրայել– ցիք քաշուեցան Հարաւէն եւ պիրնէք վո– խարինեցին կապոյտ սաղաւարտաւորներն ու քրիստոնեայ քաղաքապետը:

ԱՐՄԻՆ ՎԷԿՆԷՐԻ ՄԱՀԸ

Մայիս 17ին, Հռոմի մէջ, ուր կ'ապ– րէր վերջին տարիները, իր մահկանացուն կնքած է պերման դրագէտ՝ Արմին Վէկ– նէր, 90 տարեկանին:

Ողբացեալը ծանօթ եւ սիրելի անուն մըն է հայ ժողովուրդին, քանի տարագ– րութեան օրերէն, Վէկնէր եղած է, իր խօսքով եւ գրչով, հաւատարիմ բարե – կամը Հայ Դատին:

Յիշենք, որ 1914 – 1918 պատերազմէն ետք, Վէկնէր սքանչելի դրութեամբ մը առաջին անգամ երեւցած է «Ճակատա – մարտ»ի մէջ:

«Ճառագ» նաեւ բազմիցս դրութիւններ հրատարակած է ողբացեալէն: Յիշենք « Բարի լոյսը » (ողջո՜յն հայ ժողովուր– դին ի յիշատակ անոր տարագրութեան դէպի անապատները 1915ին) որ լոյս տե– սաւ 1966 Ապրիլ 24ին Մայիս 2ի թիւե – րուն մէջ: Այս յօդուածին դերմաներէն բնագիրը հրատարակուած էր Յիւրիխի Տի Վելթ-վոխը շաբաթաթերթի 1966 Ապ– րիլ 7ի թիւին մէջ:

1975 Ապրիլ 24ի «Ճառագ»ի բացառիկին մէջ ալ հրատարակած էինք Սողոմոն Թէհլիրեանի դատավարութեան իր յառա– ջաբանէն հատուած մը:

Իր մահուան առթիւ, ստորեւ մանրիկ մը Հրանդ Թորոսեանի յուշերէն, ուր մեր ողբացեալ աշխատակիցը կը պատմէ իր հանդիպումը Արմին Վէկնէրի հետ («Ճա– ռագ», 1966, Ապրիլ 24):

« ... *Զինադադարէն եաք* (1918 Ֆե– բրուարի մէջ նոր բարեկամուհի մը պիտի ունենայի, Տիկին Թալիս Վոլֆը, որուն հետ յարաբերութիւնները, մաս – նաւորական ըլլալէ զատ, պիտի ըլլային նաեւ եղբայրական: Իր տունը անցուցած օրերուս յիշատակը վառ կը մնայ դեռ, հակառակ քառասունէ աւելի տարիներու հոլովման: Մշակուած կին, օժտուած էր սրտի եւ հոգիի անսպղիտ յատկութիւն– ներով: Անդամ էր մարդասիրական ընկե– րութեան մը, եւ մօտէն կը հետաքրքրուէր հայկական խնդիրներով:

« Տիկին Վոլֆի չնորհիւ է որ ճանչցայ Արմին Վէկնէրը: Գիտէի որ այս ինքնա– տիպ գրագէտը եւ քերթողը, իբրեւ լրա – գրող ուշադրաւ դէմք մը դարձած էր հայ տեղահանութեան մասին գրած յօդուած– ներովը Ֆոսիշէ Ցայգունկի մէջ: Բայց, իր երկերը ծանօթ չէին ինծի, ոչ ալ անձը:

« Անոր քերթուածներու հատաքածոն, Ֆաղաէսներու դէմքը կը պատկերէ բազ– մամարդ քաղաքներու ահաւորութիւնն ու մեծութիւնը, որքան կարեկցոյց նոյն– քան կորովի գրիչով: Ցնցող է մանա – ւորապէս իր երք առանց վերադարձին՝ որ թղթակցութեան ձեւով գրուած հատ– ուածներու մէջ կը նկարագրէ հայ տա – րագիրներու դժոխային կեանքը, գողգո– թան, Մէյզափեաքի եւ Սուրիոյ անապատ– ներուն մէջ: Ազդուած այս եղերական դէպքերէն, կը կապուի Հայերուն, կը սիրէ զանոնք, եւ պատերազմէն եաք Գեր– մանիա վերադարձին, «Անոյշ» կը դնէ իր աղջկան անունը:

« Վէկնէրը նոյն ոճով, բայց աւելի ա– ռարկայական կերպով խմբագրած է այն յուշագիրը, զոր, յանուն մարդկայնական զգացումներուն, 1919ին Ֆրանքֆուրթէն Պերլին վերադարձին, ուղղեց նախագահ Ուիլսընի, պարզելու համար այդ նոյն հայ տարագիրներուն եղկելի վիճակն ու տառապանքները: Այդ դրութիւնը կա – տարեալ « պաշտպանողական » մըն էր ի նպաստ Հայերուն, անձի մը կողմէ՝ որ ականատես վկան եղած էր Թուրքիոյ մէջ պատահած դէպքերուն եւ գործուած քամահեցուցիչ ոճիրներուն:

« Ինչ է որ, 1933ին, բաց նամակ մը ուղղեց Ատոլֆ Հիթլէրի, բողոքելու հա– մար Հրեաներու հալածանքին դէմ: Այս պատճառով ալ նացիները արգելափակե– ցին զայն, Գերմանիոյ դիւային կայան – ներէն մէկուն մէջ:

« Վէկնէր, անկախ իր մտաւորական արժանիքներէն, համայիւ անձ մըն էր իր վարմունքով եւ խօսուածքով: Բաւ էր մէկ անգամ խօսիլ իրեն հետ, հրապուր– ուելու համար իրմով: Առիթ չէի վախ – ցներ, ուրեմն, հանդիպելու համար ա– նոր, ամէն անգամ որ Ֆրանքֆուրթ գար»:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունիս 6–8)

ԵՐԱԺԻՇՏՆԵՐՈՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՄԱ– ԳՈՒՄԱՐԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Երաժիշտներու միջազգային համագու– մարի հերթական ժողովը, նուիրուած հեղինակի իրաւունքին, տեղի կ'ունենայ Երեւանի մէջ՝ Յունիս 19 – 21: Ժողովին կը մասնակցին Խորհ. Միութեան, Մեծ– եալ Նահանգներու, Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Արեւմտեան Գերմանիոյ, Նորվեկիոյ, Ֆինլանտայի, Արեւելեան Գերմանիոյ, Չեխոսլովաքիոյ, Լեհաստանի եւ այլ եր– կիրներու 80 երաժիշտներ եւ արուեստա– բաններ:

×

ՊԱՏՐԻԿ ՍԵԼԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Երեւանի մէջ մեռած է Պատրիկ Սել – եան: Ծնած էր 1896ին՝ Կեսարիա: 1915ի Եղեռնէն եաք, այլ գաղթականներու հետ, Սելեան ընտանիքը հաստատուած է Սու – րիա, ուր Պատրիկ Սելեան ուսուցչական

ՎԻԿՏՈՐ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ ԸՆԿԵՐ – ԱՆԴԱՄ

Յունիս 12ին, Ֆրանսայի Գիտութեանց Ակադեմիան եօթը օտար ընկեր – անդամ– ներ ընտրած է, որոնց չարքին Վիկտոր Համբարձումեան:

Ծնած 1908 Սեպտ· 18ին Թիֆլիզ, Վիկ– տոր Համբարձումեան համաշխարհային համբաւի տէր աստղաբնագէտ է:

պաշտօն վարած է: 1920ական թուական– ներուն ան տեղափոխուած է Միացեալ Նահանգներ, խմբագրած է «*Բանուոր», «Նոր աշխարհ» եւ «Լրաբեր» թերթերը: Ներդաղթած էր 1948ին:

×

ԱԶԱՏԻ ԶՐԱՄԲԱՐԻ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆԸ

Արարատեան դաշտի հիւսիս – արեւ – մտեան մասին, լեռներու մէջ, ստորտած է Ազատի Ջրամբարի շինութիւնը, որ կրնայ պարունակել 70 միլիոն խորանարդ մեթր հեղեղի ջուր: Ջրամբարը պիտի ո– ռոգէ դաշտավայրի մօտ տասը հազար հեկտար մեռեալ հողերը:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՊԱՔԱԼՕՐԷԱ ԵՒ ՊԷ. Ը. ԲԷ. ՍԷ.

Ցունիս :

Եթէ մերձ է ամառը եւ արձակուրդ – ներու հեռանկարը, մերձ է նաեւ քննու– թիւններու չըջանը :

Երկրորդական հաստատութիւններու աւարտական, առաջին եւ երրորդ դասա– րաններու աշակերտները տենդագին, վեր– ջին ճիգի մը մէջ, կը պատրաստուին համապատասխան քննութիւններու :

1977 - 78 այս դպրոցական տարեշր – ջանի վերջը, համաձայն նախկին կրթա– կան նախարար Ռ. Հապլի բարենորոգ – ման ծրագրին, փոփոխութիւնները կը բե– րէ քննութիւններու կազմակերպութեան մէջ :

ՊԱՔԱԼՕՐԷԱ

Աւելի քան երկու հարիւր հազար աչա– կերտներ պիտի դիմադրաւեն պաքալո – րէայի քննութիւնները :

Պաքալօրէան դարաւոր «սրբազնագոյրը» ապր. հաստատութիւն մըն է որ տակաւ բոլոր պատերազմներուն, բոլոր յեղափո– խութիւններուն եւ բոլոր Հանրապետու – թիւններուն :

Պաքալօրէան խորհրդանշական չատ մեծ ուժ մը ունի, այն աստիճան որ կարգ մը անձերու համար, ապրիլ առանց պաքա – լօրէայի կը նշանակէ ապրիլ անղամա – լուծուած :

Բայց կարելի՞ է դեռ խօսիլ պաքալօ – րէայի մասին նոյն նկատումով : Տարի – ներու ընթացքին, հիմնուած է 1808ին, եւ մանաւանդ 1968 Մայիսէն ետք « բան մը » փոխուած է : Եթէ ան կը մնայ որ– պէս հաստատութիւն, որպէս երկրորդա– կան ուսումներու գագաթնակէտը եւ ան– ցագիրը դէպի համալսարան, դէպի բար– ձրագոյն ուսումներ, սակայն պահելով հանդերձ իր էական նշանակութիւնը, կոր– սընցուցած է իր երբեմնի հմայքը եւ ար– ժէքը : Կարեւորը չարունակութիւնն է, պաքալօրէային վերջ է :

«Լը Մոնտ ալ լ'Էմիւքասիոն» ամսա– թերթը իր Ցունիսի թիւին մէջ հրատա– րակած է յոյժ չահեկան հարցազննութիւն մը ուր ցոյց կուտայ որ քանի մը տեսակ « պաչըլիէներ » կան : «Հարուստ պաքա– լօրէան » որ կը բանայ բոլոր դռները եւ « աղքատ պաքալօրէան » որ սկիզբէն իսկ կը սահմանափակէ չատ մը տեղեր : Այժմեան դասաւորումը զանազան կար – գերու (սերիներու) — գրական պաքա– լօրէա, սերի Ա., գիտական պաքալօրէա, սերի Սէ, եւայլն... — բաւարար չեն բա– ցատրելու համար այս երեւոյթը : Շրջան մը ուր ընկերութեան մէջ պաչըլիէներու համեմատութիւնը անընդհատ կը բար – ձրանայ, 1950ին չուրջ հարիւրէն 7ը, իսկ 1975ին գրեթէ հարիւրէն 11, առաջին « համալսարանական աստիճանի »ստա – ցումը, ապագայի նկատմամբ նուազ ա– պահովութիւն մը կը ըերէ, անհատապար արժեւորումներով :

Այս երկար ներածումը, պաքալօրէայի արժէքին եւ տարողութեան վրայ, որ– քան որ ալ հետաքրքրական է, մեզ կը հեռացնէ բուն նիւթէն :

Ի՞նչ փոփոխութիւններ կը կրէ 1978ի պաքալօրէան :

Պաքալօրէայի վերակազմակերպութիւ – նը կը նախատեսէ կարգ մը պարզումներ քննութեան եղանակաւորումներուն մէջ :

Պաքալօրէայի վկայականը ուղղակի պիտի տրուի այն թեկնածուներուն որոնք առաջին խումբի դրաւոր նիւթերուն ստա– ցած են միջին նիշ մը՝ հաւասար կամ աւելի քանի վրայ տասը : Այս առաջին խումբի նիւթերուն աւարտին ընդունուած թեկնածուները պիտի ստանան ըստ իրենց միջինին « բաւարար », « բաւական լաւ », « լաւ » եւ « չատ լաւ » յիշատակութիւն– ները (մանսիոնները) ըստ առաջնոյն : Իսկ նուազագոյն միջին նիշը (քանի վը– րայ տասը) չունեցող թեկնածուները պի– տի անցնին քննութեան երկրորդ խումբի նիւթերը, բերանացի : Եթէ այս պարա – գային յաջողին միայն « բաւարար » յի– չատակութիւնը կրնան ստանալ :

Լրիւ ըլլալու համար աւելցնենք որ « Պատմութիւն – Աչխարհագրութիւն նիւ– թը որ մաս կը կազմէր բերանացի նիւ– թերուն, այժմ կ'անցնի առաջին խումբին, այսինքն դրաւոր նիւթերուն :

Պ. Ը. Բ. Ս.

Եթէ պաքալօրէան կորսնցուցած է այ– օր իր որոշ « արժէքը », Պ. Ը. Բ. Ս. ն երկրորդական ուսումներու առաջին չըր– ջանի այս վկայականը խորքին մէջ այն– քան ալ մեծ արժէք չէ ունեցած, այսինքն աւելի ճիշդ հետեւողական արժէք չէ ներ– կայացուցած քանի դրեթէ ասոր, տասնը– հինգ տարիներէ ի վեր երկրորդ դասա – րան անցնելու համար Պ. Ը. Բ. Ս.ի քննութեան յաջողութիւնը պայման չէ : Այլ խօսքով՝ Պ. Ը. Բ. Ս.ն անհրա– ժեշտ անցագիր մը չէ դէպի երկրորդա– կան ուսումներու երկրորդ չըրջանը : Մեր անձնական փորձառութեամբ կրնանք թը– ւել տասնեակ եւ տասնեակ պարագաներ ուր Պ. Ը. Բ. Ս.ի քննութեան յաջո– ղած աշակերտներ ստիպողաբար, համա– ձայն « դպրոցական Խորհուրդի որոչու – մին » կրկնած են երրորդ դասարանը : Իսկ Պ. Ը. Բ. Ս.ի քննութեան ձախողած աշակերտները դասարան փոխած են, միշտ « դպրոցական Խորհուրդի որոշումով » եւ ամենք վայելուն կերպով յաջողած իրենց ուսումներուն մէջ : Աւելցնենք որ, արդէն իսկ կարելի է երկրորդ դասարանի մա – կարդակին եւս ներկայանալ վերոյիշեալ քննութեան :

Այնպէս որ այս տարի բերուած փոփո– խութիւնները վկայականի բաչխումին մէջ, այնքան ալ զգալի չեն :

+ Պ. Ը. Բ. Ս. առանց քննութեան

Թաղային հաստատութիւններու եր – րորդ դասարանի աշակերտները որոնք ըստ յատուկ ժիւռիի մը որոշումով, ի տես դպրոցական արդիւնքներուն, ուղ– ղուած են դէպի լիսէ, այսինքն երկրորդ դասարան, կը տանան վկայականը ա– ռանց քննութեան : Նոյնպէս, նոյն տնօ – րինումը ի զօրու է կրթական նախարա – րութեան հետ պայմանագրութիւն ունե – ցող փրիվէ հաստատութիւններու աչա – կերտներուն :

— Պ. Ը. Բ. Ս. քննութեամբ

Բոլոր այն աչակերները որոնք վկայա – կանը չեն ստացած ի տես իրենց դպրո– ցական արդիւնքներուն ստիպուած են (ե– թէ կ'ուզեն վկայականը ունենալ ան – չուչա) ներկայանալ քննութեան : Այս – ինքն մասնաւորապէս անոնք որոնք լաւ չեն ընդունուած : Քննութեան պարտաւոր են ներկայանալ նաեւ պարը փրիվէ հաս– տատութիւններու աչակերտութիւնը այ– սինքն այն հաստատութիւնները, որոնք կրթական նախարարութեան հետ պայ – մանագրութիւն չունին :

Այս կարգի աչակերտներուն համար քննութիւնը կ'ընթանայ սովորական եղա– նակով :

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԻ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆԸ

Դեռ մեծաւոր անցեալի մը մէջ, պա– քալօրէան կը տրուէր երկու բաժիններով (Ա. բաժին եւ Բ. բաժին) : Այսօր, մէկէ աւելի բարենորոգումներէ յետոյ, « բան » մը մնացած է անցեալէն : Պաքալօրէայի Ֆրանսերէնի քննութիւնը, դրաւոր եւ բե– րանացի մասերով, կը կատարուի Ա. դա– սարանի աւարտին : Ստացուած երկու նիշերը հաշուի կ'առնուին յաջորդ տար– ուան լրիւ քննութեան մէջ : Եթէ պատահի որ աչակերտները ձախողին պաքալօրէա– յին, Ֆրանսերէնի մէջ ստացած նիշերը ի զօրու կը մնան յաջորդ տարուան, յա– ջորդ փորձին :

×

Քանի մը խօսք նաեւ, ըսելու համար թէ այս տարի քննութիւնները տեղի պի– տի ունենան Ցունիսի վերջին, վերջին օրերը եւ Ցուլիսի սկիզբը :

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՀԱՏ

ԳԻՒՂԱՓԱՂԱՓԻ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

— o —

Սեբաստիոյ Պատուհան, վտիտ դրքոյկով մը, չուրջ 30 էջ, իր ծննդավայրին ան– ցեալէն է փորձած դրի առնել : Առնուվիլ հաստատուած հեղինակին դրքոյկին խո– րագիրն է.— Փոքր Հայքի Սեմ-Համի– Գիւղ գիւղաքաղաքի Հայերու պատմու – թիւնը, 1890 – 1922 :

Սեբաստիոյ Նահանգին եւ Սմասիոյ դաւառին յիշեալ գիւղաքաղաքին մասին տրուած տեղեկութիւնները կիսատ–պռատ են, թէեւ կան չահեկան մանրամասնու – թիւններ : Հեղինակը աւելի մղում տուած է իր յիշողութեան՝ խմացածն ու գիտ– ցածը պատկերացնելու համար : Այսպէս, առաւել իր հօր եւ անմիջական չրջապա– տին պատմութիւնն է արձանագրած, քան, ըսենք, գիւղաքաղաքին :

Յամենայն դէպս, տրուածն ալ կո– րուստէ փրկուած բեկորներ համարելով, օգտակար կրնան նկատուիլ : Օրինակ՝ կրթական պատկերին յիշատակութիւնը, երկու վարժարաններով՝ Պարթեւեան, 250ի մօտ աչակերտութեամբ եւ Հռիփ– սիմեանց՝ 70ի մօտ աչակերտուհիներով : Առանց վրայ աւելցնելու է հայ բողոքա– կաններու առանձին վարժարանը 60ի հասնող երկսեռ աչակերտութեամբ : Բա– նակչութեան մասին արձանագրուած տո– ղերը նոյնպէս կարեւոր են :

Հեղինակը առանձին փոքր գլուխով մը ներկայացուցած է իր գիւղին կամ գիւ– ղաքաղաքին կենցաղն ու հարաբերական սովորութիւնները : Իրականութեան մէջ այս վերջինն է, որ նկարագրուած է : Անկասկած, երբեմնի հայաչատ բնակա– վայրերուն կենցաղին վերապատկերա – ցումը հիմնական դիծը կը մնայ յուչա – մատեաններուն : Փափաքելին այն էր, որ Սո. Պատուհան յատուկ ճիգով մը մեր առջեւ պարզէր չրջանի Հայութեան բա– վանդակ կենցաղը, հարաբերականին հետ նաեւ այլ արարողութիւնները, տօներու եւ տօնակատարութիւններու յիչատակու– թեան ձեւերը, ընթացիկ առօրեայի սովո– րութիւնները, պարերն ու երգերը, ասաց– ուածքներ, խօսակցական արտայայտու– թիւններ եւայլն :

Պէտք չէ մոռնալ, թէ հողին եւ անցեա– լին հետ կորսուած կը նկատուին բնաչ– խարհին կեանքին այն երեսները, էջերը, որոնք ապրպրութեան ծիրին մէջ կը մտնեն : Առանց արձանագրութիւնը, ճըշ– գրիտ տուեալներով, չատ հիմնական ար– ժէք կը ներկայացնէ :

Տարագրութեան յատկացուած եօթը է– ջերը ընդհանուր պատկերացումը կը կա– տարեն գիւղաքաղաքին հայ բնակչու – թեան սպանդին :

Սո. Պատուհան յիչատակած է իր ծննդավայրին մատուռական հունձքը : Առանցմէ Յովհաննէս Գայեան իբրեւ բանաստեղծ : Գայեան, ծանօթ նաեւ Մխիթար Պոնտացի անունով, չատերու նման տաղաչափական մարզանքներ կա– տարած է, 1889ին բանաստեղծութիւն – ներու գիրք մըն է հրատարակած՝ «Ատա– ջին մրմունջք» խորագիրով, թերեւս նաեւ

Պաչտօնապէս արձակուրդները կը սկսին Ցուլիս մէկին : Ամէն տարի այս թուակա– նին քննութիւնները կը վերջանային : Ուստի, այս տարի, այս ձեւով, մեծ թի– ւով ուսուցիչներ ստիպուած են երկարել իրենց աչխատանքը, եւ ուչացումով մեկ– նիլ արձակուրդի :

Աւելորդ է ըսել որ, այս նոր կացու – թիւնը սենտիքաներու կողմէ բուռն կեր– պով ճապկուած է : Հաւաքական բողոքներ ուղղուած են առ որ անկ է : Բացի մի քանի քաղաքներու եւ կաճառներու մէջ եւ այն ալ միայն Պ. Ը. Բ. Ս.ին հա– մար, ուր թուականները ենթարկուած են փոփոխութիւններու Ցունիս 30ին վեր – ջացնելու համար, կրթական նախարարը խուլ կը մնայ բոլոր բողոքներուն :

Հետեւաբար, քննութիւներու ժամանա– կացոյցը վէճի նիւթ է··· բայց, գոնէ առ այժմ, կը թուի ըլլալ վերջնական :

ԿԱՐՕ ՑՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՍԱՐԳԻՍ ՔԷՓԷՆԷՔԵԱՆԻ

ՑԻՇԱՏԱԿԻՆ

— o —

Ցունիսի առաջին չաբաթը տխրութեան եւ տրամութեան չաբաթ մը եղաւ մեզի համար :

Երիտասարդ հայորդի մը, տրտում չրթներով, տխուր լուր մը բերաւ, վա– լանսի մօտ Ռոման քաղաքէն՝ Սարգիս Քէփէնէքեան յանկարծամահ եղած էր :

Ու ես, մահուան մասին մտածելով, կարգ մը ընկերներով ճամբայ ելանք դէ– պի Ռոման :

Հասանք, հին ու պատմական այդ քա– ղաքը, ուրտեղ տեղի պիտի ունենար վերջին արարողութիւնը : Մօտեցանք հին ու հաղարամեայ կաթողիկէ տաճարին ու մտանք երկիւղածութեամբ : Արդէն Ռո– մանի ողջ հայ գաղութը հոն էր, ինչպէս նաեւ չրջանակներէն՝ Վալանսէն, Լիոնէն, Սէն Շամոնէն :

Կաթողիկէ տաճարը նեղ կուգար : Հոն, Վալանսի Հայր Ն. Գ. Վարդանեան, հայկական ծէսով պատարագ ըրաւ :

Ցետոյ, քանի մը խօսքով, վեր առաւ Քէ– փէնէկեանի անցեալի որբութեան ողբեր– գական կեանքը ու անբասիր, ապագայ Հայու հպարտ նկարագիրը :

Ցունիսի առաջին չաբաթը տխրութեան ու արցունքի չաբաթ մը եղաւ բոլորիս համար :

Կիրակի օր, Ցունիս 4ին, սովորական ուրախութեամբ տուն կը վերադառնայ, մշտաժպիտ ու բարձրաղաղակ «Ինձ բան մը չունէր : Ուրախ էր», իր սովո – րական երգը չրթներուն, եւ ահա, յան– կարծ դիւտապատառ կ'իյնայ : Լուութի՛ւն լուութի՛ւն : Մահը գրկած էր Սարգիսը : Չկար այլեւս ուրախ - զուարթ Սարգիսը :

Տրտմութեամբ կը բաժնուինք հին ու պատմական Ռոման քաղաքէն, ու յան– կարծ վերյիչում մը զարթեալ, որ, երէկ որբեր էինք եւ միասին : Անօթի էինք Հալէպի փողոցներուն մէջ, եւ միասին : Մեր օրուան հացը կը բաժնէինք միասին :

Որբեր մեծցանք, բայց հպարտութեամբ կեանքի ճամբան բռնեցինք :

Մեսրոպեան լեզուին համբ առնելու հա– մար Հայոց Այր ու Բէնը մեր սրտերուն վրայ սեղմած, Հալէպի մէջ բացուած դպրոցներուն մէջ, տղոքի մը պէս հա– յերէն կը սորվէինք :

Ահա սերունդ մը, լուսապայծառ ճա– կատով, հպարտ ու ճակատագոյ, դպրու– թեան պայքարին համար, Հայ տպրեցաւ, գեղեցկութեան եւ ազնուութեան համար անբասիր եղաւ :

Լուութի՛ւն, լուութի՛ւն, իմ թանկագին ընկերս, իմ թանկագին Սարգիս :

Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

ուրիչներ, սակայն իր անունն ու վաս– տակը պայմանաւորուած են յայսօր ե– տագային նկատուած « Բառարան – դանձա– րան հայ լեզուի համանիշներու » աչխա– տութեամբ, լոյս տեսած Գահիրէ 1938ին, չուրջ 550 էջ :

Սո. Պատուհան որպէս պարտք մըն է կատարած, փորձած է քանի մը էջերով յաջորդող սերունդներուն ուչադրութեան յանձնել իր ծննդավայրը, հազարաւորնե– րու նման, այսօր, պարտուած իր հարա– գատ պարունակէն : Կարելի՞ է անտեսել այս իրողութիւնը :

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Սո. Պատուհան լուսաբանած էր հան– րութիւնը « Ցառաջ »ի միջոցաւ (1977 Նոյեմբեր 15), թէ Մարզուանի պատմու– թիւնը՝ գլուխ ելած ծանօթ բանասէր Արամ Երէմեանի տարիներու աչխատա– ֆով, յանձնած է Հայաստանի Գրականու– թեան եւ Արուեստի բանգարանին : Միմ– թեան Հաճի-Գիւղը գտնուած ըլլալով Մար– գուանի հիւսիս – արեւմուտքը, ապահո– վաբար, ընդարձակ բնութագրուած ըլլայ երեւան դրկուած ձեռագիրներուն մէջ :

Ցաւալի է հաստատել, թէ արտասահ– մանի մէջ կարելի չէ եղած հրատարակել Ցուշամատեանը : Աչխատութիւնը իր ձե– ռագիրներով եւ նկարներով կրնայ շատ երկար ժամանակ բանգարանին գգրոց – ներուն մէջ մնալ, այլ աչխատասիրու – թիւններու կողմին :

Ժ. Մ.

ԽՕՍՔ, ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՂԶԻՆ ԼԵՌՆԱԿԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՅԻՆ ԳՐՈՂՆԵՐԻ

ՃԱՄԱՓՆՂ ՂԱՒՈՑՈՒՆ

3.

Նիկոլայ Տարտարեան էր իր արբեան, պատ ալ ամբողջ ծերը։ Ինչո՞ւ ըսեմ որ ծերը։ Ինչո՞ւ չըսեմ ալ ուրիշ բան։ Ինչո՞ւ ոչ ալ ուրիշ բան։ Ինչո՞ւ ոչ ալ ուրիշ բան։ Ինչո՞ւ ոչ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Արեգնազ Քէփէնէքեան եւ զաւակները (Ռոման), այրի Տիկին Սոնա Քէփէնէքեան եւ զաւակները (Լիոն) իրենց խորին չնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, նամակով թէ հեռագրով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր, աներ հօր, տապրսոյ, հօրեղբօր՝

ՍԱՐԳԻՍ ՔԷՓԷՆԷՔԵԱՆԻ

մահուան կսկծալի եւ տխուր առիթով։

×

Այրի Տիկին Արեգնազ Քէփէնէքեան եւ զաւակները ի յիշատակ իրենց ամուսնոյն եւ հօր Սարգիս Քէփէնէքեանի մահուան տխուր առիթով 100 ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ին։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Գ. Գրմըզեան 150 ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ին, փոխան ծաղկեպսակի, Տիկին Ագապի Նշանեանի մահուան առթիւ։

×

Մ. Պալճեան 100 ֆր. կը նուիրէ Կաթ. Խաչի Պանեէօղլի մասնաճիւղին փոքրիկն Արմէն Բէքմէզեանի դառնակսկիծ արկածալի մահուան առթիւ։

(Ստանալ «Յառաջ»էն)։

ՁԱՇ

Ի պատիւ ԱՌՆՕ ԲԱԲԱՋԱՆԵԱՆԻ
եւ Ե. ՄԻՐԶՈՑԵԱՆԻ

Շաբաթ, Յունիս 17, ժամը 20.30ին Մարսէյլի Մայր եկեղեցւոյ նորակառոյց Մշակութային կեդրոնին մէջ։

Տեղերը ապահովել եկեղեցիէն։
Յաջորդ օր, Կիրակի,

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ս. Սահակ Մեսրոպ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ի յիշատակ՝

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆԻ

կը պատարագէ

ԴԱՒԻԹ ԵՊՍ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

NOR SEROUND

REGION RHONE-ALPES
organise une

Fête Champêtre

Le Dimanche 18 Juin de 10 h. à 22 h.
au Clos Monderoux à Beynost
à l'occasion du

60ème anniversaire de l'Arménie Indépendante

28 MAI 1918
avec la participation de l'orchestre ANI
de la Maison de la Culture Arménienne
de Décines
EXPOSITION PERMANENTE
BUFFET — BUVETTE
AMBIANCE ARMENIENNE

En cas de pluie, cette manifestation se déroulera à la Maison de la Culture Arménienne de Décines,
15, Rue du 24 Avril 1915

ISA - VERA

1, Rue de Provence, Paris 75009

Tél. : 770-43-13

Prêt à Porter de Luxe

Demande

COUPEUSE FLOU QUALIFIÉE

A VENDRE

FOND DE COMMERCE
CORDONNERIE-BOTTERIE

avec logement

Avec possibilité de faire fabrication de chaussures, le matériel nécessaire à la fabrication existant (machine à montage etc.)

YEZI
21, Rue St. Denis
AUBERVILLIERS
Tél. : 833-16-03

AVEC LE CONCOURS DE

AÉROFLOT - INTOURIST - Havas-Voyages

JACQUES CHELELEKIAN vous propose

tous les mois au départ de MARSEILLE

des VOYAGES à

MOSCOU - EREVAN - TBILISSI

3 jours — 8 jours — 3 jours

PRIX 3550 F

JUILLET : du 07 au 20 Juillet 1978 / **du 14 au 27 Juillet**	Septembre : du 01 au 14 Septembre
Août : du 04 au 17 Août / du 18 au 31 Août	Octobre : du 06 au 19 Octobre
	Décembre : du 29 au 11 Janvier 1979

MOSCOU - EREVAN

2 jours — 5 jours

PRIX 2550 F

JUILLET : du 14 au 20 Juillet 1978	Octobre : du 06 au 12 Octobre / du 27 au 02 Novembre
Août : du 11 au 17 Août	Novembre : du 17 au 23 Novembre
Septembre : du 08 au 14 Septembre / du 22 au 28 Septembre	Décembre : du 08 au 14 Décembre

Prix comprenant : Transport aérien — Transferts — Séjour hôtel 1er classe en chambre 2 lits — Pension complète — Visites et excursions selon programme — Visa — Assurances.

Renseignements et réservations

Jacques CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS

87 la Canebière 13001 MARSEILLE
tél. (91) 95 90 12

Org. Lic. 97

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱԻԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԷՔՍ - ԱՆ - ՓՐՈՎԱՆՍ.— Խաչատուր Հասպանեան 150 ֆր. կը նուիրէ։

×

ՎԱԼԱՆՍ.— Նշան Թէպոյեան, սիրելի Շ.ի յիշատակին 50 ֆր. կը նուիրէ։

×

ԼԻՈՆ.— Ոմն 50 ֆր. կը նուիրէ։

×

ՏԻՆԵԼ.— Երուանդ Գոչունեան 100 ֆ. կը նուիրէ։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Collège Arménien Samuel Moorat
26, Rue Troyon — 92310 SEVRES
Tél. : 027-68-28

Կիրակի, Յունիս 18
ժամը 13ին ետք 16.30ին՝
ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ

աւանդական ճաշով եւ հանդէսով։
Կը հրաւիրուի ջաղուեթը։

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղը կազմակերպած է հայկական երգահանդէս մը Հայ Մշակոյթի Տան վասպուրական սրահին մէջ՝

կ'երգէ՝

ՄԱՐԹԻՆ ԵՈՐԿԱՆԵԱՆ

Շաբաթ, Յունիս 17, ժամը 21ին։

Տոմսերը ապահովելու համար դիմել Հայ Մշակոյթի Տան եւ կամ քաղաքի Կապ. Խաչի ընկերուհիներուն։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Սէն-Ժեռմէն Ս. Սահակ-Մեսրոպ եկեղեցւոյ եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան հովանաւորած ազգ. ղպրոցի, Շաբաթ, Յունիս 17, ժամը 21ին եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ։

Գեղարուեստական բաժին, ղպրոցի աշակերտներու կողմէ. — երգեր, արտասանութիւն, անակնկալներ, խմբերգ, տրամախօսութիւն եւայլն, ղեկավարութեամբ Տիկին Մայտա Կարապետեանի եւ մեծերու ուսուցիչ երաժշտապետ Պր. Խաչիկ Ելմազեանի։

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Իսիի ղպրոցի ամավերջի հանդէսը Յունիս 18, Կիրակի ժամը 14.30ին Իսիի Ս. Մարիամ եկեղեցւոյ Ֆրէնկեան սրահին մէջ, Ավընիւ Պուրկէն։ Երգ, արտասանութիւն եւ հայկական պարեր ղպրոցի աշակերտներու կողմէ։

Մուտքը ազատ է։

OFFRE D'EMPLOI
CHERCHE
Vendeuse exprimentée

Confection

Téléphoner 781-23-55

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Շրջ. Վարչութիւնը միջմասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր մասնաճիւղերը, Յունիս 17, Շաբաթ ժամը 14.30ին Փարիզի Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ։

×

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները, Շաբաթ, Յունիս 17, ժամը 15ին, Ազգ. Տան սրահին մէջ, 295 Ռիւ Պուալօ։ Նոր վարչութեան ընտրութիւն։ Կարեւոր օրակարգ։

×

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Կրընոպլի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները Յունիս 18, Կիրակի, Հէսօրէ վերջ ժամը 15.30ին, ղպրոցի սրահը։ Օրակարգ.— վարչական ընտրութիւն։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

×

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Սեւրանի մասնաճիւղի ընկերական ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ Հինգշաբթի, Յունիս 15, ժամը 21ին ընկերուհի Մաուլէն Փափազեանի բնակարանին մէջ։ Օրակարգ.— Զեկուցում վարչութեան երկու տարուան գործունէութեան եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն։

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

SUPER THOMLAC

PEINTURES • PAPIERS PEINTS • TAPIS • MOQUETTES

POSE PAR NOS SPÉCIALISTES DE TOUS REVÊTEMENTS SOLS ET MURS

DEVIS ET POSE GRATUITS • CRÉDIT DE 3 A 21 MOIS

Carrefour de l'Éléphant PALAISEAU

Parking : 3, avenue Jean-Jaurès

tél. 928 00 98 - 928 03 88

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆԻՍ
16
VENDREDI
16 JUIN
1978

LE NUMERO 1,60 F

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83. RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար· 200 Ֆ· Վեցամսեայ 110 Ֆ·
Արտասահման Տար· 230 Ֆ· Հատը 1·Ֆ· 60

53ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14·142

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

53e ANNÉE — N° 14.142

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

«2001-ԻՆ ՖՐԱՆՍԱ ՊԷՏՔ Է ԼԱՒ ՎԻՃԱԿԻ ՄԷՋ ԸՆԿԱՒ»

ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԱՊԱԳԱՆ ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏԷ ԻՍԿ ՆԵՐԿԱՅՆ

Հանրապետութեան Նախագահին ամէնէն երկար մամուլի ասուլիսն էր եւ իր ջլափած դվխաւոր նիւթերն էին՝ ներքին եւ ընկերային քաղաքականութիւն, ներքին եւ արտաքին քաղաքականութիւնը։

Ընկերային եւ տնտեսական քաղաքականութեան համար, Նախագահը կը շեշտէ թէ միայն մէկ քաղաքականութիւն կայ, այն զոր կը վարէ Պառ։ Գլխաւոր հոգնկարն է ամբողջական աշխատանք ապահովել Ֆրանսացիներուն։ Պէտք է որ Ֆրանսայի մէջ աւելի արագ տնտեսական բարգաւաճում ըլլայ քան իր գլխաւոր ընկերակիցներուն մօտ։ Գնաճը պէտք է պահպանուի։ Ներուքեան նուազագոյնը 12 հազարի պիտի բարձրանայ Յուլիս 1ին։ Բացառիկ բոնոյթով մէկոյց մը ձեռք պիտի առնուի 1979ին, նպաստելու համար հաստատուքեանց դրամագլուխին սեփականատիրութեան հասնելու կարելիութեան անոնց պաշտօնեաներուն եւ աշխատաւորներուն համար։ Ֆրանսա մրցակցութեան հսկայ ճիգ մը պէտք է ընէ թէ ոչ անկումի դատապարտուած կ'ըլլայ։

Միջազգային դեռնի վրայ մեղմացումը պէտք է ամբողջական ըլլայ։ Խորհ. Միութեան հետ Ֆրանսայի յարաբերութիւնները չատ դրական բնոյթ պահած են եւ պէտք է այդպէս չարունակուին։ Ապահինման չուրջ Ազգաժողովի ներկայ աշխատանքները որոշ համաձայնութեան մը տպաւորութիւնը կը թողուն։ Յորչափ սակայն հիւլէական զինաբանը ներկայ մակարդակին վրայ մնայ աշխարհի մէջ, հարց չի կրնար ըլլալ որ Ֆրանսա պակասեցնէ տարհամոզման իր միջոցները։ Ինչ կը վերաբերի Աֆրիկէի, Ֆրանսայի բոլոր կատարած գործողութիւնները կանոնացման գործողութիւններ եղած են։ Չատ – Լիբանանի մէջ առաջին հեռաձգը ձեռք ձգուեցաւ, ան էր իսպանեան ուժերու պարպումը։ Հարկ է հիմա թոյլ տալ Լիբանանեան կառավարութեան որ իր դերիշխանութիւնը վերահաստատէ այդ շրջանին մէջ։

Բայց Նախագահին գլխաւոր հեռանկարը ապագան է.— « Ֆրանսա պէտք է լաւ վիճակի մէջ — մշակութային, քաղաքական եւ ընկերային — մտնէ երրորդ հազարամեակին մէջ։ Գուցէ ձեզի թուի թէ չատ հեռուոր, չատ վերացական նպատակ մըն է։ Այդպէս չէ»։

Նախագահը տեսակ մը հաշուեկշիռ ներկայացուց, աւելի հաշուեհաւութիւն մը կատարեց, նման մատակարարի մը քան քաղաքական տեսութիւն մը պարագ։ Այս առթիւ ալ հակազդեցութիւնները չեն տարբերիր ըստ կողմերուն։ Մամուլի քանի մը խորագիրներ ինքնին խօսուն են այդ ուղղութեամբ.— 20001, թիւքըլի Ողիսականը (Քոք-իտիէճ), Գ. Հազարամեակին սպասեցէ՛ք (Իւմանիթէ), Ի՛ա· դար մտնել ժթ· դարու սկզբունք – ներով (Լիպերասիոն), ժխքար.— «Կառավարել մեծամասնութեան հետ, քայց բոլոր Ֆրանսացիներուն համար» (Ֆիկարօ), ժխքար կ'ուզէ կառավարել բոլոր Ֆրանսացիներուն համար (Օռոռ), ժխքար կ'արդարացնէ Պառի խստակեցութեան քաղաքականութիւնը (Լը Մաթէն)։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

ՖՈՒԹՊՈԼԻ Մունտիալի Բ· շրջանի հանդիպումները բաւական անակնկալներու դուռ բացին։ Նախ Գերմանիա – Իտալիա հաւասար մնացին ոչ մէկ կէտ կարենալ նշանակելով (0–0), Հոլանտա ճզմեց Աւստրիան (5-1), Պրազիլ յաղթեց Փերուի (3–0)։ Ներկայիս դասաւորման գլուխն է Հոլանտա, կը հետեւին Իտալիա, Դաշնակցային Գերմանիա։

ՖՐԻՆՃԻԻի զաւկին յուզարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Զորեքշաբթի օր Զղօրթայի լեռնականներուն կողմէ։ Փոխվրէժը անխուսափելի կը նկատուի թէեւ Ֆրենճիէ չուզեր անշուշտ չարդին չարդերով պատասխանել։ Կառավարութեան կողմէ ներկայ եղաւ վարչապետը, Սուրիոյ կողմէ՝ փոխ – վարչապետը, Ֆրենճիէի կողքին կար նաեւ Ռաչիտ Քարամէ։ Սակէ զատ սպասողական անձկոտ վիճակ մը կայ անշուշտ, «վրէժը պաղ կ'ուտուի» եւ ժամանակը բան չի փոխեր, Զղօրթացի մըն է որ կը յիշէ տեղական առած մը։ «Արիւնը չի կրնար չուրի վերածուիլ»։ Ամէն պարագայի մէջ, մարդնիները չկրցան քօղարկել իրենց պառակտումը և կարծեցնել տալ տակաւին որ հասարակաց թշնամին «Պաղեստինցի եւ յառաջդիմական մահմետականն է»։ Սպասկիրներն են արդէն որ լալով կ'ըսեն. « Պաղեստինցիք պիտի չընէին ինչ որ ըրին ձեմայէլները »։

ԻՏԱԼԻՈՑ « կարմիր չոկաններուն » յաջորդ թեկնածուներն են եղեր Անտրէոթթի եւ Պեռլինկուէռ, ըստ այն ծածկագիրը նամակին զոր կարմիր չոկաները ղրկած էին Մայիս 20ին, իտալական մամուլին։

ԿԻՊՐՈՍԻ նախագահը մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին, զոր տուաւ Փարիզ, յայտնեց թէ կը փափաքի Ֆրանսայի դեկավարութեան ներքեւ մարմնի մը կազմութիւնը լուծում մը գտնելու համար Կիպրոսի։ Ըսաւ նաեւ թէ ուզած էր էճեվիտի հանդիպիլ, Նիւ Եորք բայց մերժումի արժանացած էր։ Կիպրիանու ըսաւ նաեւ թէ թուրք – կիպրացիներու մօտ կ'աճի ընդդիմութիւնը Թրքական ուժերուն նկատմամբ մարդկային իրաւանց խախտումի պատճառով։

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Ամէնափրէս, Յունիս 9–13)

ԽՈՐՀ· ԱԽՈՑԵՆՈՒԹԵԱՆ
Բ· ԴԱՍԱԿԱՐԳԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Ռահնպնդակի խորհրդային ախոյենութեան երկրորդ դասակարգի մրցումներուն, Լենինականի «Շիրակ»ը, իր դաշտին վրայ, 1ի դէմ 5 կէտով յաղթելով Սամարեղիայի « Լոկոմոտիվ »ի, ներկայիս կը գտնուի դասաւորման գլուխը (26 միաւոր)։ Իրմէ ետք կուգայ Աբովեան քաղաքի « Կոտայք » խումբը (25 միաւոր), որ հաւասար (0–0) արդիւնքով ա-

---

տարած է իր հանդիպումը Գորիսի «Դիլա» ակումբին հետ։ Երրորդ տեղը կը գրաւէ Երեւանի «Ֆիլա»ն (21 միաւոր), որ Օի դէմ 2 կէտով յաղթած է Ջուլֆիդի «Տինամօ» խումբին։

×

ԵՐԱԺԻՇՏ Ե· ԵՐԿԱՆԵԱՆԻ ՆՈՐ ԳՈՐԾԸ

Երեւանի մէջ առաջին անգամ ըլլալով մեկնաբանուած է երիտասարդ երաժիշտ Երուանդ Երկանեանի « Սոնատ սրինգի եւ դաշնակի համար » նոր գործը, որ արժանացած է գնահատանքի։ Ե· Երկանեան հեղինակն է բեմադրութեան, համանուագներու եւ սենեկային նուագներու։ Ներկայիս ան կ'աշխատի «Հայկ եւ Բել» օպերոյին համանուագի վրայ։ Քանի մը տարի առաջ աւարտած է Երեւանի պետական երաժշտանոցը, ուսուցիչ ունենալով Գրիգոր Եղիազարեանը։

×

ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ ՄԵՌԱԾ ՌՈՒՍ ՋԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ՑՈՒՇԱՐՁԱՆԸ

Փամբակի պեղատեսիլ հովիտին մէջ, Մարալ գիւղին դիմաց, բլուրի մը վրայ բրգաձեւ համեստ հիմնաքար մը կայ, որ Հայաստանի պատմական յուշարձաններու շարքին ունի իր յատուկ տեղը։ Պատմագիրներ կը վկայեն, որ այդ յուշարձանը կառուցուած է 174 տարի առաջ, ի յիշատակ ռուս զինուորներու՝ որոնք ինկած են պարսկական լուծէն Հայաստանի ազատագրութեան համար մղուած ճակատամարտի դաշտին վրայ։ Այդ սեւ հիմնաքարին տակ կը գտնուին աճիւնները այն 114 ռուս զինուորներու, որոնք 1804 Օգոստ· 21ին սպայ Մոնտրէզորի (Կարամայոր) գլխավորութեամբ կռուեցան Պարսիկներու դէմ։ Յուշարձանը, որ կառուցուած է զոհուած զինուորներու պաշտօնակիցներու չանքերով եւ տարիներ ետք աւերուած ռուս – պարսկական պատերազմի ընթացքին, 1837ին վերահաստատուած է հայ եւ յոյն վարպետներու ձեռքով։ Ներկայիս Հայաստանի Նախարարաց Խորհուրդին առընթեր յուշարձանների եւ հնութիւններու պահպանման կոմիտէն համակառոյց մը կը ստեղծէ ողբացեալ ճարտ· Գրիգոր Աղաբաբեանի նախագիծով։

×

ՃԱՎՃԱՎԱՁԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ – ՆԵՐԸ ՀԱՑԵՐԷՆԻ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԱԾ

Վրացի գրող Իլիա Ճավճավաձէի ծնընդեան 140ամեակին առթիւ, որ նշուեցաւ Վրաստան եւ Հայաստան, « Սովետական գրող » հրատարակչականը լոյս ընծայած է անոր բանաստեղծութիւններէն հատընտիր մը՝ հայ գրողներու թարգմանութեամբ։ Վրացի գրագէտին գործերը հայերէնի թարգմանուած են նաեւ իր ողջութեան ընթացքին։ Այսպէս, 1891ին «Մուրճ» ամսաթերթին մէջ լոյս տեսած է Ճավճավաձէի «Մարդ է արդեօք» վիպակը։ 1912ին հայերէն լոյս տեսած է անոր «Մուրացկանի պատմածը» գործը։ Նոր լոյս տեսած հատորին մէջ տեղ գտած գործերը թարգմանած են Յովհ· Թումանեան, Նայիրի Զարեան, Վահագն Դաւթեան, Սողոմոն Տարօնցի, Գէորգ Ահարոնեան, Արմ· Մուրվալեան, Յովհ· Կարապետեան։

×

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԵՐԸ ԻՍՏՈՆԵՐԷՆ ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԾ

Տալինի մէջ լոյս տեսած է « Հայկական պատմուածք » հատորը, ուր տեղ գտած են Շիրվանզադէի, Ստ· Զօրեանի, Դ· Դեմիրճեանի, Վիգէն Խեչումեանի, Մաժակ Գիւլնազարեանի, Վարդգէս Պետրոսեանի, Պերճ Զէյթունցեանի, Կարէն Սիմոնեանի գործերը։ Պատմուածքները բնագրէն Հասմիկ Թարգմանած է Հելլա Կալդարունի։ Գիրքը ձեւաւորած է նկարիչ Վիլլա Տոռոս։

×

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ-ՆԿԱՐԻԶԻՆ ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԷՍԸ ՄՈՍԿՈՒԱՑԻ ՄԷՋ

Մոսկուայի Գրողներու Կեդրոնական Տան մէջ բացուած է Արեւշատ Աւագեանի նկարներու ցուցահանդէսը։ Պաշտօնական բացումին խօսք առնելով բանաստեղծ Եուրի Լեւիտանսկի նշած է կտաւներու գոյներուն հարստութիւնը, անոնց բանաստեղծականութիւնը։ Խօսք առած են արուեստագէտ Ա· Կամենսկի, քանդակագործ Ն· Նիկողոսեան, բանաստեղծ Պ· Վերգին։ Ա· Աւագեանի, որ նոյն տաեն բանաստեղծ է, նկարները նախապէս ցուցադրուած էին Երեւանի ժամանակակից կերպարուեստի թանգարանին մէջ։

×

ԱՇԽԱՐՀԻ ԼԱՒԱԳՈՑՆ ԱՃՊԱՐՍԸ Ց· ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Զելոսլովաքիոյ Կառլովի Վարի քաղաքին մէջ տեղի ունեցած ամպարտիներու 12րդ միջազգային մրցումներուն յաղթականի հանդիսացած է Հայաստանէն Յակոբեան, որուն յանձնուած է դվխաւոր մրցանակը՝ բիւրեղապակիէ բաժակը։

ՏԻՐՈՒՆԻ· ԱՒԵՏԻՍ ԿԱՊԵՆՑ

Յունիս լմացանք մեր վաղեմի աշխատակից Աւետիս Կապենցի մահը, որ պատահած է Յունիս 10ին։

Ողբացեալը ծնած էր Եողկատ 1904ին, ուր աւարտելէ ետք նախակրթարանը, Ատրունիի միջնորդութեամբ ղրկուած է Պոլիս, յաճախելու համար Մաքրըգիւղի երկրորդական վարժարանը, զոր կ'աւարտէ 1922ին։

1915ի սեւ թուականին, իր ծնողքին հետ կը տեղահանուի եւ ճամբուն վրայ դաշոյնով ծանրօրէն վիրաւորուած ըլլալով, երեսի վրայ կը ձգուի եւ յաջորդ օրը թուրք հովիւ մը վինքը տունը կը տանի եւ քովը կը պահէ, չուրջ վեց ամիս։ Հոնկէ օրին մէկը, մանկական ճարպիկութեամբ կը յաջողի խոյս տալ եւ հրաշքով գտնելէ ետք հօրաքոյրը, մօտը կը մնայ տարի մը։ 1916ին, կրկին Ատրունիի միջամտութեամբ կը վերադառնայ Պոլիս վերջացնելու համար իր ուսումը եւ « Պատրիարքարան Հայոց »ի Ուսումնական Խորհուրդի վարչութեան ուսուցչութեան վկայականով, կ'անցնի Ցուհնաստան, ուր կը պաշտօնավարէ տարի մը։ Ապա, 1923ին Հայաստանի Հանրապետութեան Ցունաստանի դեսպանական անցագրով կ'անցնի Մարսէյլ (Մայիս, 1923) ուրկէ վերջնապէս կը տեղափոխուի Փարիզ։

Կը պատկանէր Ապրիլեան տարաբախտ Սերունդին ու նաեւ մեր համեստ մշակներուն, որոնք իրենց գրիչով վկաները եղած են մեր ժամանակակից պատմութեան։ Անդամ էր Գրողներու Միութեան, իր մասնակցութիւնը բերած էր Եողկատի պատմութեան հատորին։

Մեր ցաւակցութիւնները իր ընտանիքին։

ՍԱՐԻԱՐԱՊԱՏ ԵՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ա.

Սարզարապատի 60ամեակին առթիւ, Պատմական գիտութիւններու դոկտոր, փրոֆ. Վ. Պարսամեան « Համաժողովրդական դիւցազնամարտը » խորագիրին տակ, « Սով. Հայաստան » օրաթերթին Մայիս 26ի թիւին մէջ հրատարակած է չորս երկար սիւնակներ զբաղող յօդուած մը: Իսկ Կ. Հայրապետեան, Սոֆիա լոյս տեսնող « Երեւան » շաբաթաթերթին մէջ, Մայիս 19, նոյնպէս անդրադարձած է վաթսունամեակին: Երկու պարագաներուն ալ նկատելի կը դառնան հետեւեալ կէտերը.— ըստ արժանւոյն գնահատել Մայիսեան հերոսամարտը եւ, միւս կողմէ, այնպէս ցոյց տալ, թէ Դաշնակցութիւնը ոչ մէկ դերակատարութիւն ունեցած է այդ բախտորոշ օրերուն: Աւելին՝ Դաշնակցութիւնը, մահու եւ կենաց այդ ժամերուն, անձնատուութեան դրօշն է պարզած...: Ահա հիմնական պարբերութիւնը փրոֆ. Վ. Պարսամեանի յօդուածէն.— «Մայիսի 21ին Թուրքական զօրքերը զբաւեցին Սարզարապատը եւ թափանցեցին Էջմիածնի եւ Երեւանի մասոյցները: Թիֆլիսում ծուարած դաշնակցական ջոջերը, բանակցում Թուրքերի հետ բանակցութիւններ վարող դաշնակցական կարճամիտ դիւանագէտները, Երեւանի քաղաքապետը Թոչեանը եւ ուրիշ կապիտուլեանտներ, զլուխները կորցրած, խուճապահար որոշում են՝ զէմպրութիւն յոյց չտալ Թուրքերին, յանձնուել նրանց ողորմածութեանը: Դաշնակցական ուղղութան առաջնորդները որոշում են Թուրքական դիւանագիտական ներկայացուցիչների միջոցով Երեւանի զինադադարի մասին բանակցութիւններ սկսել Էնվէր փաշայի հետ, որպէսզի Երեւանը յանձնուի Թուրքերին առանց կռիւի»:

Փրոֆ. Վ. Պարսամեան, հասկնալի մտահոգութիւններով, հիմնական իրողութիւն մը անտեսած է: Մինչեւ Երզնկա հասած ռուսական կէս միլիոնի հասնող բանակը մէկ օրէն միւսը կազմալուծուած է Հոկտեմբերեան յեղաշրջումէն անմիջապէս առաջ, երբեւ հետեւանք Լենինի հրապարակ հանած կորչի պատերազմը, Զինուորները դէպի տուն նշանախաչքերուն: Ուժանին յաւուկ հոգեբանութեամբ ճակատները պարպուած են ռուս զօրքերի կողմից: Ռուսաստանը պիտի չվառնուի այդ շրջանների պետական-իրաւական եւ միջազգային – իրաւական յարաբերութեանց նոր կազմակերպութեանց մէջ, այլ այդ շրջանների ապագա բնակչութեան պիտի վերապահէ տնտեսելու նոր կարգ, համաձայնութեամբ զբաղի Պետութիւնների եւ մասնաւորապէս Տաճկաստանի»:

Լրացուցիչ դաշնագիրով մը, այս անգամ կնքուած Ռուսիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ միայն, Ռուսիա յանձնառու եղած է 6 – 7 չաբաթներու ընթացքին պարպելու իր բոլոր ուժերը: Աւելին՝ « Ռուսաստանի Հանրապետութիւնը պարտաւորուում է զօրացրուել եւ բոլորովին արձակել ամենահպատակ հայ հրոսախումբերը, որ գտնուում են ռուս հողի վրայ եւ զբաւուած տաճկական շրջանների մէջ »: Ձերկարելու համար դանց կ'առնենք յօդուածին (թիւ 1) չարունակութիւնը, ուր Խորհ. Ռուսիա յանձնառու զարձած է նոյնիսկ մարզանքի նպատակներով մէկ զօրաբանակէն աւելի չկեդրոնացնել, մինչդեռ Թուրքիա թշնամիներուն դէմ պատերազմը չարունակելու անհրաժեշտութենէն մղուած, իրաւունք ունեցած է պատերազմական վիճակի մէջ պահելու իր բանակը:

Պրեստի դաշնագիրը, որ ի դէպ Լենինի յամառ պնդումովը ստորագրուած է, այնքան վանդալաւոր հետեւանքներ բացած է Հայութեան առջեւ, որ նոյնիսկ Ստ. Շահումեան հարկադրուած է քաղաքական խօսքերով քննադատելու զայն: Ստորեւ հատուած մը Լենինի հետ հաւասարէ հաւասար խօսող Ստ. Շահումեանի յայտարարութենէն.— « Երբ այսօրուայ մեր առջեւ գրուում էր այն հարցը՝ թէ ի՞նչպէս վերաբերուիլ Պրեստի պայմանագրին եւ թէ պէ՞տք է արդեօք մեր կողմից յայտարարութիւն տրուի Պրեստի պայմանագիրը պահպանելու մասին, մեր կուսակցութիւնը միաձայն որոշեց ոչ մի յայտարարութիւն չանել կարսը, Բաթումը, Արտահանը յանձնելու մասին, եւ իրօք մենք ոչ մի յայտարարութիւն չարինք: Որպէս կենտրոնական իշխանութեան պաշտօնական ներկայացուցիչը, ես պէտք է անձամբ յայտնէի իմ կարծիքը, բայց մենք հանդէս չեկանք այդ հարցի առթիւ, ենթադրելով, որ Անդրկովկասում բաւականաչափ ուժ կայ կարսը եւ Բաթումը պաշտպանելու համար... նկատի ունենալով նաեւ, որ մեր վրայ չարժւում էին ոչ թէ զերմանական ուժեղ զօրքերը, այլ յոգնած, կազմալուծուած Թուրքերը, մենք կարծում էինք, որ Անդրկովկասը կը կարողանար պաշտպանել իրեն եւ չտալ այն, ինչ պիտի ուած էր Պրեստի պայմանագրով » (*):

Այդ, Դաշնակցութիւնը չուզեց ընդունել Պրեստի պայմանագիրով Թուրքերուն « պիտի ուած » հայկական հողերուն յանձնումը: Հաբցն այն է, որ խորհրդահայ պատմաբաններէն եւ անուանի դէմքերէն ոմանք կը քննադատեն Դաշնակցութիւնը եւ Անդրկովկասի այն օրուան իշխանութիւնը, յայտարարելով, թէ պէտք է ընդունէին Պրեստի պայմանները: Ակադ. Աչոտ Յովհաննիսեանի համար « Պրեստ-Լիտովսկի պայմանագրի մերժումը Անդրկովկասեան պլոքի կողմից, վերջնական եզրակացաւ առ երես դրեց Գերմանիայի եւ Թուրքիայի հետ: Գերմանացիները եւ Թուրքերը կարող էին ներխուժել Անդրկովկաս՝ արհամարհելով Պրեստում նախատեսուած ռուս – Թրքական սահմանագիծը եւ, ի պատասխան սովետական կառավարութեան բողոքների, յայտարարել թէ՝ մենք կը վերցնենք այն, ինչ կը կարողանանք վերցնել, մենք չենք խախտում Պրեստի հաշտութիւնը, որովհետեւ անդրկովկասեան բանակն այն չի ճանաչում, որովհետեւ Կովկասն անկախ է » (**):

Փրոֆ. Վ. Պարսամեան եւ, ընդհանրապէս բոլոր անոնք, որոնք 1917ի վերջերէն 1920 թուականը երկարող Խորհ. Ռուսիոյ մասին կը խօսին, պարտաւոր են նկատի առնել պատմական իրողութիւնը, որ է նաեւ ճշմարտութիւնը.— Լենին թէ Խորհ. Ռուսիա իրենց իրական չահերէն առաջնորդուած բացառիկ անտեսեցին հայ ժողովուրդին չահերը: Աւելին՝ Թուրքիա առաւել ծանր կշռոյ նժարին մէջ, քան 1915ի եղեռնով մահուան դուռը հասած Հայաստանը:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

(*) Սարդարապատի հերոսամարտը, հեղինակ Յ. Թուրշեան, Երեւան, Բ. տպագրութիւն, 1969, էջ 118-119:

(**) Նոյնը, յատաջաբան գլուխը՝ Աշ. Յովհաննիսեան:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՓԵՔԻՆ - ՀԱՆՕՑ ՏԱԳՆԱՊԸ

—o—

Ո՞ր են այն ժամանակները, երբ Փեքին եւ Հանոյ պաշտօնական զեկոյցներով իրենց յարաբերութիւնները « եղբայրական » կ'որակէին, իսկ իրենց բարեկամութիւնը՝ յաւիտենական, անրաժան, ինչպէս չրթունքն ու ակռան: Այսօր, Հանոյի վարչակարգը Փեքինի կողմէ կը բաղդատուի Նկո Տին Տիէմի հետ, զլխաւոր անարգանք մը, քանի կը մխալ նոյն պիծին վրայ դնել յեղափոխութեան չաղթականներն ու ազատագրութեան պայքարողները նախկին կաթոլիկ մանտատէնիհ հետ, որուն զօրավիզ կը կենային Ամերիկացիք:

Քարոզչական պայքարը իր զագաթնակէտը կ'արձանագրէ՝ աւանդական սուտերով եւ զանցառութիւններով: Փեքին կը զատապարտէ « վայրագութիւնները », որուն կ'ենթարկուին Վիէթնամէն փախուստ տուող Զինացիները, մինչդեռ լուռ կը մնայ Քամպոճի իր ազգակիցներուն մասին, որովհետեւ փնոմ – փեն բարեկամական յարաբերութիւններ կը պահպանէ իրեն հետ, թէեւ ոչ ոք պիտէ, թէ ի՞նչ ճակատագիր վերապահուածէ այդ երկրի Զինացիներուն:

Բազմաթիւ ազգակներ կը բացատրեն տնտեսական պատճառները, որուն անդրադարձները չատ մեծ են: Նորագոյն զբաղատճառը կապ ունի Հանոյի այն ուրացումին հետ, որ կը ձգտի քիչ չատ կարգի դնել նախկին Հարաւի տնտեսութիւնը եւ կարգաւորել առեւտրական դրծառնութիւնները, որոնք չահադիտական բարձր ատիճանով կը մնան Զինացիներուն ձեռքը: Անկարելի է յուսալ հակկիւռ մը Սայկոնի վրայ, առանց նախ առնելու Շոլոնը, զոյգ – քաղաքը՝ կազմուած զործառնութեանց հիմունքներով եւ, հետեւաբար, իր էութեամբն իսկ դէմ որեւէ տեսակի ծրագրեալ կար – զադրութիւններու: Վերջին կարգադրութիւնները սակայն, տաղնապը երեւան հանելու դեր կատարեցին, տագնապ մը, որուն տարողութիւնը խնդրոյ առարկայ կը զարձնէ այլ չահեր, քան բրինձի կամ չորցուած ձուկերու վաճառականները:

Վարչակարգի փոփոխութիւններէն անդին, կայ հին հակամարտութիւնը մշակոյթի դիծով, Փեքինի եւ Հանոյի միջեւ: Հանոյի թանգարանները լեցուն են պայքարներու յիշատակարաններով՝ մղուած Ֆրանսացիներուն ժամանումէն դարեր առաջ, չինացի նուաճողներուն դէմ: Հնդկաչինի զոյգ պատերազմները, հնարաւորութիւն տուին, որոշ չափով մը, սքողելու հինէն եկող հակամարտութիւնը, յատկապէս սահմանային վէճերը: Եւ – նանի սահմանազատին երկարող քանի մը լծվար հողերու մասին չէ խնդիրը այնքան, որքան քարիւղ բուրող կղզիներուն, Հարաւ. Չինաստանի ծովին մէջ: Տէր դառնալ այս շրջանին, կը նշանակէ ուժ ներկայացնել Հնդկաց ովկիանոսին եւ Մալազականի անցքին վրայ:

Մեր – Վիէթնամ բախումը առաւել եւս կը չեշտէ հակամարտութիւնը: Այդ բախումը իր իւրայատուկ նկարագիրը ունի, սակայն ցամաքամասի մը տարածութիւնը կը տատանայ, քանի որ անդամ կը մնայ Զինաստան – խորհրդային հակամարտութենէն: Փեքին կ'ուզէ տարհամոզել Հանոյը՝ տապալելու Փնոմ-Փենի վարչակարգը, որ բարեկամ է Լրեն: Մոսկուա կ'ուզէ, որ Փեքինի բարեկամը զգեստուի եւ տեղը հաստատուի Վիէթնամի դաշնակից մը: Ձիշդ է, զբաղուար մարեալի դաշնակից մը, այստեղ-պերճ, վարչակարգ մը, որ ձգտի տանձել Չինական ազդեցութիւնը այդ պօտիին մէջ:

Եթէ ճիշդ է, որ Փեքին արդէն լաւ եւ կանչած է Վիէթնամի իր մասնագէտները ոմանք, տպա Հանոյի ենթակայութիւնը Մոսկուայի հանդէպ կրնայ միայն աւելնալ այնքան աստէն, որ Արեւմուտք կը չարունակէ ոչ մէկ ժեստ ընել օպնելու Ցամ Վան Տանկի՝ դուրս գալու չինախորհրդային թակարդէն: Այդ, այժմու հակամարտութիւնները, որոնք կրնան

ՃԱՇ

Ի ՊԱՏԻՒ

ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԿԱՊՐՈՅԵԱՆԻ

ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԷԿԶԱՐՔ

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԿԱԹՈՂԻԿՔ ՀԱՅՈՑ

—o—

Հինգշաբթի իրիկուն, Յունիս 8ին, փարիզի էնթերֆոնթիանթալ պանդոկի էկլոն սրահին մէջ, Ս. Խաչ Ընկերակցութիւնը ճաշ մը կազմակերպած էր, ի պատիւ Գրիգոր Եպս. Կապրոյեանի, որ, տարի մըն է Առաքելական էկզարքն է Ֆրանսայի կաթողիկէ Հայոց: Ներկայ էին չուրջ հարիւր հոգի, զոյգ յարանուանութեանց պետեր, Գիւտ Եպս. Նազարեան՝ յանուն կաթող. Պատուիրակ Սերովբէ Աբգ.ի եւ Պատուելի Սահակեան, յանուն Հայ Աւետարանական եկեղեցւոյ, Մխիթարեան հայրեր ինչպէս նաեւ զանազան կազմակերպութեանց եւ մամուլի ներկայացուցիչներ:

Ճաշի աւարտին, Ս. Խաչ Ընկերակցութեան նախագահը՝ Վռամ Գուլումեան խօսք առնելով չնորհակալութիւն յայտնեց ներկայ կրօնական պետերուն եւ անձնաւորութեանց, ապա խօսքը տուաւ Տէքան եպիսկոպոսի որ յանուն Փարիզի արքեպիսկոպոս՝ Կարդինալ Մարթիի, իր ողջոյնի խօսքը բերաւ: Վռամ Գուլումեան հակիրճ կերպով տուաւ Կապրոյեան եպիսկոպոսի կենսագրականը (Ցառաջ» հրատարակած էր, 1977 Մարտ 23ի իր թիւով, եպիսկոպոսին ժամանման առթիւ):

Խօսք առաւ Ս. Ղազարի ասպետներու կարգէն՝ Քուէման որ Սէովալ, որ իր սովորական պերճախօսութեամբ սրտի խօսքեր փոխանցեց Հայերուն: Շեշտեց արդէն. « Պիտի թողում որ սիրտս խօսի: Հայերը օրինակ մը կը հանդիսանան քրիստոնէութեան համար: Շատ զոհուած են արեւելքի հողերուն վրայ, որոնք ոզողուած են իրենց արիւնով: Մի՛շտ եղած են մեր կողքին, 1914 – 18ին, 1939-45ին: Երբ Վերաէօն էինք, հպարտ էինք մենք բնիկ Ֆրանսացիներս տեսնելով վանի յուշատախտակը, որ կը խորհրդանշէր մարտիրոս Հայաստանը »: Մաղթեց որ մեր վերադարձած հողերուն վրայ, իրենք եւ քրիստոնեայ Հայաստանի զաւակները միասնաբար աղօթելու երթան:

Աթոռակից եպիսկոպոս, Գերպ. Նարեկ Նաբարեան նաեւ փառքը հրատարակ Հայ ժողովուրդին եւ յիշեցնել եաք Գրիգոր Լուսաւորիչը չէր ուզեց թէ Հայերը եղած են լոյսը՝ քաղաքակրթութեան, լոյսը աշխարհի: Հայերէն թարգմանութիւնները հսկայ նպաստ բերած են երբ կորսուած էին յունարէն թէ արաբերէն բնագիրները: Կոչ ուղղեց միութեան, վասնզի Արեւմուտքը պէտք ունի Արեւելքի եւ « պէտք է փրկենք Արեւմուտքը »: Վերյիշեց սպանդը, երբ իրենք երեք տարեկան, Դամասկոսի մէջ տեսած էր բեռնատար կառքերը որ կուտակին լի դիակներով:

Փարիզի քաղաքապետ ժաք Շիրաքի ներկայացուցիչը իր ուրախութիւնն յայտնելէ եաք որ ներկայ է այս կոչունքին, ըսաւ թէ Հայաստան իր տան մէջ է՝ Փարիզ, քանի Փարիզ քաղաքի կոչումը աշխարհական է: Փարիզի քաղաքապետը կը մաղթէ զարգացնել յարաբերութիւնները Հոգեւորին եւ Քաղաքականի միջեւ եւ Հայ համայնքը Փարիզի քաղաքապետութեան մօտ կը պահէ խօսակից մը: Ու փափաք յայտնեց որ, ի մօտոյ, Հայերը ընդունուին Օթէլ տը Վիլ:

Մարոնիներու ներկայացուցիչն ալ իր համակրանքը յայտնեց, չեչտելով թէ

լայն ծաւալ ստանալ, ամէնէն առաջ պետութիւններու միջեւ են, եւ այս պետերի վրայ Հուա Քուօ – Ֆեներ դիրքը չի տարբերիր Մաոյի եւ « Զորսերու խմբակին » դիրքէն: Մեր – Վիէթնամ բախումն ալ չատ հին անցեալի մը կնիքը կը կրէ: Պատմութիւնը չի կրկնուիր, այլ կը շարունակուի եւ անոր չահառութիւնը միշտ կը ճաթռտէ զաղափարախօսական ջրաներկերը:

Թ. Ա. Թ.

ՄԱՅԻՍ 28-Ը ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

ԱԹԷՆՔԻ մէջ, Մայիս 28ին, տեղի ունեցած են հանդիսութիւնները: Կէսօրին 2000է աւելի Հայեր՝ Թափօր կազմած, Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտներու եւ արենոյշներու առաջնորդութեամբ, «Ազատ Օր»ի համաղբատան առջեւ գտնուղ հրապարակէն ուղղուած են դէպի Անծանօթ Զինուորի յուշարձանը, ուր ծաղկեպսակ մը պետեղած են: Երեկոյեան ժամը 6·30ին, «Ալիքի» թատերասրահին մէջ տեղի ունեցած է Մայիս 28ի հանդէսը: Ներկայ եղած են ազգային իշխանութիւնը, առաջնորդ Սահակ Սրբ. Այվազեան, մարզական, երիտասարդական միութիւններու վարչութիւնները, հեղինէ կուսակցութեան ներկայացուցիչները, երեսփոխանները եւ հոծ բազմութիւն: Բացումը ըրած է Վարուժան Դնունի: Հ. Ց. Դ. Երիտ. Միութեան կեդր. Վարչութեան կողմէ ուղերձ մը կարդացած է Գրիգոր Էրկէնեան: Իրաւաբան Ցակոբ Գասապեան (յուշարէն) տուած է Մայիս 28ի պատմականը, որմէ եւք խօսք առած են «Նոր Ժողովրդավարութիւն» կուսակցութեան ներկայացուցիչը՝ երեսփոխան Ե. Ֆիքիրիս, Ընկերվարական կուսակցութեան կողմէ երեսփոխան Աբրահամոս Քաքլամանիս, «Կեդրոն – Հանրապետական» կուսակցութեան նախագահ Եռաննիս Զիլտիս եւ հեղինէ այլ անձնաւորութիւններ: Հայերէն բանախօսած է Գոքինիոյ ազգ. «Զաւարեան» վարժարանի տնօրէն Կիրակոս Մկրտիչեան: Հանդիսութենէն եւք խրախճանքներ կատարուած են Ֆիքսի եւ Գոքինիոյ մէջ: Ցունական ձայնահեռատեսիլը անդրադարձած է դահլիճի պատկի զետեղման արարողութեան:

Սելանիկի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ, Մայիս 28ին, տեղի ունեցած է գոհաբանական մաղթանք: Պատարագած եւ քարոզած է Կոմիտաս Վրդ. Օհանեան, գնարան ունենալով հաւատքի ուժը:

Երեկոյեան, «Մալաքեան – Գասպարեան» սրահին մէջ տեղի ունեցած է ցուցահանդէս մը, որու ընթացքին արուած է նաեւ դասախօսութիւն՝ 60ամեակին նուիրուած: Ձեռնարկը կազմակերպած է Հ. Ց. Դ. «Սողոմոն Թեհլիրեան» խումբը:

Հայերը Լիբանանը գտան իբրեւ յղնած պլուիը հանդիսեցնելու համար:

Գիւտ եպիսկոպոս, յանուն Կաթողիկոսական Պատուիրակին, ողջունեց կապ – ոյեան եպիսկոպոսի նշանակումը եւ յիշեց այս առթիւ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ եղբայրական խօսքը «Աստուած օգնական»:

Մէթր Ցովիկ Եղիազարեան յայտնեց թէ սովորաբար երբ նոր անձնաւորութիւն մը կուգայ, գաղութը զինքը կը պատուէ առաջին օրն իսկ: Այդպէս չեղաւ կապ – ոյեան եպիսկոպոսի համար եւ լաւ է որ այդպէս չեղաւ: Տարի մը առաջ մխայն բարի գալուստի խօսքեր պիտի ըլլային ու յոյս յայտնուէր յաջող գործունէու – թեան մը բայց այսօր, տարի մը ետք, Գրիգոր Եպս.ի տուած քարոզները, ազգային հաւաքոյթներու իր մասնակցու – թիւնն ու ելոյթները, մտերմիկ խօսակցութիւնները թոյլ կուտան որ ըսենք թէ կապրոյեան Եպս. օտար մը չէ եւ ծանօթ մըն է զոր կ'ողջունենք, պարտաճանաչ ու պայծառամիտ Հայ մը եւ այսօր՝ փոխանակ յոյսի եւ սպասումի, հաստատ իրականութիւն է զոր կը յայտնենք: Բուն մարդն է իր բուն տեղը, ինչպէս կ'ըսեն Անգլիացիք: Իր եղբայրական – ցութեան մէջ, Մէթր Եղիազարեան չեշտեց՝ Հայ ենք, եկեղեցին եւ դպրոցը եղած են ամենահզօր չտեմարանները մեր պայատեւման: Այսօր, էքզիստենիք այս ըլլանին քրիստոնէութիւնը կ'ապրի նոր դար մը, մեր երեք յարանուանութիւնները կը ծառայեն նոյն ժողովուրդին, ձեզի՝ Գերապայծառ, արեւշատութիւն եւ մանաւանդ համբերութիւն կը մաղթենք. Քող նախանձամտութիւնը լուսաւորէ ձեր ճամբան:

Վերջին խօսողն էր կապրոյեան Եպս. որ շնորհակալութեան խօսքէն եւք, փառքը հիւսեց Ֆրանսայի, այս սիրելի հողին, որ մեզի համար եղաւ մեր ազատութեան երաշխիքը:

Ա. Մ.

Բացումը ըրած է ընկ. Թոնի Գասէմեան: Դասախօսած է Րաֆֆի Տէր-Սիմոնեան:

×

Մայիս 31ի երեկոյեան, Սելանիկի «Մաքեաոնիքոն Սբուտոն» դասախօսութեանց սրահին մէջ տեղի ունեցած է 60ամեակի հանդիսութիւնը: Բացումը ըրած է Ցակոբ Գասապեան: Հ. Ց. Դ. Պատանեկան Միութեան կողմէ կարօ Նատեան եւ Երիտասարդաց կողմէ Սաեփան Փափազեան ուղերձներ կարդացած են: Բանախօսած է Կարապետ Գալֆայեան:

ԿԻՊՐՈՍ

ՆԻԿՈՍԻԱ

Նիկոսիոյ Կոյրերու վարժարանի սրահին մէջ, Մայիս 28ի երեկոյեան տեղի ունեցած է 60ամեակի նշումը, հովանաւորութեամբ կաթողիկոսական փոխանորդ Զարեհ Վրդ. Ազնաւորեանի եւ նախագահութեամբ համայնքի պետական ներկայացուցիչ Տօքթ. Անդրանիկ Աչճեանի: Հանդէսը կազմակերպած են Հայ Երիտասարդաց Միութիւնն ու Համազայինը: Բացումը ըրած է Պօղոս Մահտեսեան: Բանախօսած է Եդուարդ Էլոյեան (Պէյրութէն): Հանդիսութենէն եւք «Մակեդոնիտիա» ճաշարանին մէջ տեղի ունեցած է խրախճանք:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

ԹԵՀՐԱՆ

Թեհրանի Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ բակին մէջ, Մայիս 28ին, տեղի ունեցած է 60ամեակի հանդիսութիւնը: Ներկայ եղած են թեմին առաջնորդը՝ Արտակ Աբգ. Մանուկեան, յարանուանութեանց հոգեւոր պետերը եւ հոծ բազմութիւն մը: Հանրապետական մաղթանքի կրօնական արարողութենէն եւք խօսք առած է Արտակ Աբգ., որմէ եւք Սարգսապատի կուիներուն մասնակցողներու խումբ մը, ռազմի դրօշակներու առաջնորդութեամբ, ուղղուած է դէպի ամբիոն, որ պատրաստուած է եկեղեցւոյ բակին մէջ բարձրացած Նահատակաց Ցուշարձանին մօտ: Հոս, խօսք առած են Մանուէլ Մարութեան եւ նոր սերունդի կողմէ Լիդա Աբրահամեան: «Ազատ» կազմակերպութեան երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Էդիկ Ցովսէփեանի, մեկնաբանած է ազգային եւ յեղափոխական երգեր:

×

ՆՈՐ ՋՈՒՂԱՑԻ ազգային մանկապարտէզի սրահին մէջ, 60ամեակին նուիրուած համերգ մը տուած է տեղւոյն Ս. Ամենափրկչեան վանքի 75 հոգինոց երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Մովսէս Փանոսեանի:

Բ.

Մայիս 9ի երեկոյեան, տեղւոյն Հայ Ակումբի սրահին մէջ տեղի ունեցած է դասախօսութիւն մը: Թաթուլ Օհանեան խօսած է «Հայաստանի Հանրապետութեան արժէքը Հայոց պատմութեան մէջ եւ անոր այժմէականութեան հարցը» նիւթին չուրջ:

×

Նոր Ջուղայի «Արարատ» մարզական միութեան սկաուտական բաժինը եւս ձեռնարկով մը մասնակցած է 60ամեակի հանդիսութիւններուն: Մայիս 10ի երեկոյեան, Միութեան կեդրոնատեղին հաւաքուած են չուրջ 600 հոգի: Հանդէսը բացումը ըրած է սկաուտապետ Տիգրան Դաւթեան: Գեղարուեստական յայտագրի մը գործադրութենէն եւք խօսք առած է Խաժակ Տէր-Գրիգորեան եւ գնահատած սկաուտներու աշխատանքը:

×

Նոր Ջուղայի արուարձաններէն Շահինշահի մանկապարտէզի բակին մէջ, Մայիս 12ի երեկոյեան նշուած է 60ամեակը: Ներկայ եղած են թեմին առաջնորդական տեղապահը՝ Կորիւն Վրդ. Պապեան, Ատրպատականի Հայոց թեմի կաթողիկոսական փոխանորդը՝ Տիրայր Վրդ. Փանոսեան եւ նոյն թեմի թեմական Խորհուրդի նախագահ Գնդ. Էմիլ Ցակոբեան, որոնք մէջ-թեմական ժողովի առիթով Նոր Ջուղայ կը գտնուէին: Հանդէսին բացումը ըրած է Մկրտիչ Զարգարեան: Բանախօսած է Թաթուլ Օհանեան: Կորիւն Վրդ.ի փակման խօսքով վերջ գտած է հանդէսը, որմէ եւք համայնքը ի պատիւ հիւրերու ճաշ մը տուած է:

ԱՐԺԱՆԹԻՆ

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ օփերային մէջ, Մայիս 28ի առաւօտեան, տեղի ունեցած է Մայիս 28ի 60ամեակի տարեդարձը: Արմենիա Մշակ. Ընկերակցութեան կեդր. Վարչութեան կողմէ սպաներէն խօսած է Աւետիք Իսմիրլեան եւ անդրադարձած նախայեղափոխական շրջանի Հայութեան ընկերային եւ ազգային կեանքին ու կրած հալածանքներուն: Օրուան բանախօսը՝ կարօ Մեհեան, վեր առած է ազգային եւ մարտական այն ոգին որ ամբողջ Հայոց պատմութեան ընթացքին առաջնորդեած է հայ ժողովուրդին՝ «Մենք չենք ուզեր ազատ կամքի բռնութիւն» նշանակող հոգեկան մղումով: Գեղարուեստական յայտագրին մասնակցած է Արմենեան կրթ. Հիմնարկութեան երգչախումբը: Փակման խօսքը ըրած է Ցակոբ Եպս. Վարդանեան:

×

Հանդիսութենէն եւք, մեծ թիւով հանդիսականներ գացած են զօրավար Սան Մարթինի յուշարձանին մօտ, ուր Ցակոբ Եպս., կարօ Մեհեան եւ Հայ Կեդրոնի վարչական անդամները ծաղկեպսակ մը զետեղած են: Խօսք առած է Ալպերթօ Ճերէճեան:

ՄԻԱՑԵԱԼ-ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ

ՆԻՒ ԵՈՐՔ

Շաբաթ, Յունիս 3, առաւօտեան ժամը 11էն 12, Հիլըրթի Այլընտ փարքին մէջ տեղի ունեցած է հանդիսութիւն մը, Հ. Ց. Դ. Նիւ Եորքի եւ Նիւ Ճըրզիի կոմիտէներուն կազմակերպութեամբ: Հանդիսութիւնը վարած է Կիլ Ներսէեան: Խօսք առած են Արա Գաբրիէլեան եւ Նախկին Գանկրէսմէն Հէլս – Թոսքի:

×

Նոյն օրը, կէսօրէ եւք ժամը 3ին, Նիւ Եորքի Հիլթըն պանդոկի սրահին մէջ տեղի ունեցած է 60ամեակի ոսկեհատատութիւնը: Բացման խօսքը արտասանած է Հրաչ Աբրահամեան: Բանախօսած են Արամ Գալուստեան եւ Բարգէն Փափազեան (Պէյրութէն): Ուղերձներ կարդացած են Հ. Ե. Դ.ի եւ ՀՕՄի ներկայացուցիչները:

ՓՐՈՎԻՏԷՆՍ

Հ. Ց. Դ. Քրիստափոր կոմիտէի եւ Հայ Դատի յանձնախումբին կազմակերպութեամբ՝ Հայաստան Քեմփին մէջ, Մայիս 28ին, տեղի ունեցած է խրախճանք, 60ամեակին առթիւ: Բացումը ըրած է Նշան Միքայէլեան: Բանախօսած են Ցովսէփ Էյլէկեան (անգլերէն) եւ Արա Գաբրիէլեան (հայերէն):

ՐԻՉՄԸՆՏ

Պարոնեան Ռիճընսի Ինի մէջ, Մայիս 28ին, 60ամեակը նշուած է Հ. Ց. Դ. Վրէժ կոմիտէի կազմակերպութեամբ: Բանախօսած են Ճորճ Գէորգեան (անգլերէն) եւ Գուրգէն Աստուրեան (հայերէն):

ՏԻԹՐՕՑԹ

Հ. Ց. Դ. Տիթրոյթի միջկոմիտէական վարչութեան նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ քոյր կազմակերպութեանց, Մայիս 28ին, ժամը 13ին Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ սրահին մէջ տեղի ունեցած է ճաշ – պարահանդէս: Առաւօտեան պատարագած եւ քարոզած է Կորիւն Քհնյ. Շրիգեան: Ճաշի ընթացքին խօսք առած են Կարլ Զագմագեան, Հերի Տէր-Ոսկրեան, Տիթրոյթի յոյն համայնքի դէմքերէն Տիմիթրիոս Փոլիտէս (անգլերէն): Բանախօսած է Եդուարդ Մելիքեան (Նիւ Եորքէն):

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԽՕՍԷՔ, ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԼԵՌՆԵՐ

ԼՈՑՍԻՆ ԸՆԴԱՌԱՋ

3.

— Ո՞ւր են Թոռնիկները, որդիս ո՞ւր է: եղիկը կպաւ տատին.

— Սո՛ւս, սո՛ւս, տատի, Թուրքը կը գայ:

Մնացին Պլուզի քարայրում՝ Աղու պապի ժայռերի մէջ:

Պիտի վայրենանալ:

4.

Բասենի լեռներում ջրերը գուլալուել էին: Բասենի բարձր լեռների վրայով էր անցնում ռազմաճակատի գիծը: Այստեղ կռիւներ էին դրեթէ ամէն օր:

Ալի Միւնիր բէյի գունդը վաղուց ճամբայ էր ընկել դէպի հիւսիս-արեւելք, դէպի Ալաշկերտի հովիտը: Ամբողջ գունդը ձիաւոր էր: Ալի Միւնիր բէյի հրամանատարութեան տակ էին նաեւ հարիւրապետ Ռուբէն Ղազարեանը եւ հարիւրապետ Ալի Ռիզա Ալի Ղուլեանը:

Ալի Միւնիր բէյի գունդը ամենալաւ զինուած գունդն էր: Ամբողջ գունդը ունէր 4 գնդացիր, 2 լեռնային թնդանօթ եւ 2 ականանետ: Ամբողջ գունդը ունէր 3 ձիաւոր վաշտ, 1 հետեւակ վաշտ եւ 1 հրետանային մարտկոց: Ամբողջ գունդը ունէր 400 զինուոր: Ամբողջ գունդը ունէր 400 ձի: Ամբողջ գունդը ունէր 400 հրացան: Ամբողջ գունդը ունէր 400 փամփուշտ: Ամբողջ գունդը ունէր 400 նռնակ: Ամբողջ գունդը ունէր 400 ականանետ: Ամբողջ գունդը ունէր 400 գնդացիր: Ամբողջ գունդը ունէր 400 թնդանօթ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Տէր եւ Տիկին ժաք Պօղոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հայկ Պօղոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տարօն Պօղոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Եավէրեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Հրեղէն Մելիքեան (Հայաստան), այրի Տիկին Անէթ Պօղոսեան, Տէր եւ Տիկին Իվ Պօղոսեան եւ զաւակը, Պ. Յարութիւն Տերոյեան, Տէր եւ Տիկին Ժան-Փիէր Ալքմժաք եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Տէրոյեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ժօժօ Տէրոյեան եւ զաւակները, Պ. Մարսէլ Տէրոյեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժան Սարգիսեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Տուտու Պօղոսեան, այրի Տիկին Յովհ. Պօղոսեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Ժողէֆ Պօղոսեան եւ զաւակները (Աւստրալիա), Տէր եւ Տիկին Զաքար Պոկոյեան, Տէր եւ Տիկին Միշէլ Ղազարեան եւ զաւակները (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Հայրապետ Գասպարեան, Պետրոսեան, Տէր-Եղիայեան, Հաքիմեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ-մօր, քրոջ, ազգականին եւ խնամիին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՂԱԶԱՐ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ

(ծնեալ Աշխէն Մելիքեան, Մշեցի)

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 14ին, 76 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ Յունիս 16, ժամը 9ին, Պուլվ. Օսման մէ Ս. Յակոբ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Սէն-Փիէր գերեզմանատունը ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իրրեւ այդ նկատել։

Jacques Bogossian
Riant Séjour
Traverse Pignatel
Les Caillols, 13012 Marseille.

×

« ՅԱՌԱՋ ».— Մեր գաւակցութիւնները ժաֆ, Հայկ եւ Տարօն Պօղոսեան եղբայրներուն։

Տէր եւ Տիկին Ալէն Կապենց եւ իրենց հօրաքոյրը, այրի Տիկին Պէաթրիս Սարգիսեան խոր կսկիծով կը գուժեն իրենց հօր եւ եղբօր՝

ԱՒԵՏԻՍ ԿԱՊԵՆՑԻ

մահը, որ պատահեցաւ Շաբաթ, Յունիս 10ին, Փարիզի կարմիր Խաչ հիւանդանոցին մէջ, ժամը 17ին։

Թաղումը կատարուեցաւ Հինգշաբթի, Յունիս 15ին, Իվրիի գերեզմանատունը ընտանեկան մտերմիկ շրջանակի մէջ։

×

Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Ալէն Կապենց 150 ֆր. կը նուիրեն Սեւբրանի Կապ. Խաչին (ստանալ «Յառաջ»էն), 150 ֆր. իրենց հօր սիրած սիրելի «Յառաջ»ին։

×

Նոյն առթիւ, Տէր եւ Տիկին Արտաւազդ Փուչուճեան, Տէր եւ Տիկին Ժան Մովսէսեան եւ Արտաշէս Փուչուճեան միասնաբար եւ փոխան ծաղկեպսակի 100 ֆր. կը նուիրեն Սեւբրանի Կապ. Խաչին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 100 ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման։

ՀՈԳԵԼՈՒՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Նշան Դարբինեան, զաւակներն ու թոռները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի, Յունիս 18, Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ-հօր՝

ՆՇԱՆ ԴԱՐԲԻՆԵԱՆԻ

մահուան 7րդ տարելիցին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Այս առթիւ իր ամուսնոյն յիշատակին Տիկին Դարբինեան 100 ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին։

Ի ԲԻՇԱՏԱԿ

Արշալոյս Գաբիկեանի յիշատակին, իր մահուան եօթներորդ տարելիցին առթիւ, այրի բարեկամուհի մը 100 ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին։

×

Պ. Մկրտիչ Ալեքսեան 100 ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին իր կնոջ մահուան ութերորդ տարեդարձին առթիւ։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Իսիի դպրոցի ամավերջի հանդէսը Յունիս 18, կիրակի ժամը 14·30ին Իսիի Ս. Մարիամ եկեղեցւոյ Ֆրէնկեան սրահին մէջ, Ավընիւ Պուրկէն։ Երգ, արտասանութիւն եւ հայկական պարեր դպրոցի աշակերտներու կողմէ։

Մուտքը ազատ է։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը միջմասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր մասնաճիւղերը, Յունիս 17, Շաբաթ ժամը 14·30ին Փարիզի Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պիէօ։

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱԹԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Collège Arménien Samuel Moorat
26, Rue Troyon — 92310 SEVRES
Tél. : 027-68-28

Կիրակի, Յունիս 18
ժամը 13ին ճաշ եւ 16·30ին՝
ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ
աւանդական ճաշով եւ հանդէսով։
Կը հրաւիրուի գաղութը։

OFFRE D'EMPLOI
CHERCHE
Vendeuse exprimentée
Confection
Téléphoner 781-23-55

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ժամը 10էն 22

Կիրակի, Յունիս 18, Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան դարաստանին մէջ

44 – 50, Ավընիւ Շարլ Տը Կոլ

avec l'orchestre Bernard DEDEDJIAN
TRIO KLOPTCHIR et la chanteuse DOKA, artiste des grands cabarets russes de Paris
CONCOURS DE CHANT
BAR — BUFFET — FAMEUX CHICHE - KEBAB
ATTRACTIONS DIVERSES — TOMBOLA

Հաստատութիւնը սիրով կը հրաւիրուի հաճելի օր մը անցընելու։
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

MUSIQUE ET CHANSONS ARMENIENNES
VIRGINIE et ROUBEN
et
HARTAR
Samedi, 17 Juin à 17 ou 20 h. 30
Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles Paris 17

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղը կազմակերպած է հայկական երգահանդէս մը Հայ Մշակոյթի Տան Վասպուրական սրահին մէջ՝

կ'երգէ՝

ՄԱՐԹԷՆ ԵՈՐԿԱՆԵԱ

Շաբաթ, Յունիս 17, ժամը 21ին։

Տոմսերը ապահովելու համար դիմել Հայ Մշակոյթի Տան եւ կամ քաղաքի կապ. Խաչի ընկերուհիներուն։

Voyage Culturel en Arménie

Nouvelle formule :
en plus des excursions classiques (ETCHMIADZINE, SARDARABAD, GARNI, KEGHART) et...
Découverte des provinces nord de l'ARMENIE : KIROVAGAN, HAGHPAT, SANAHIN, ODZOUN, etc...
et trois jours à TBILISSI, ancienne capitale intellectuelle arménienne

calendrier des départs

13 JUILLET	16 SEPTEMBRE
05 AOUT	30 SEPTEMBRE
21 AOUT	28 OCTOBRE
02 SEPTEMBRE	23 DECEMBRE

Pour les prix et renseignements s'adresser à :
Sonia Coumryantz
a le plaisir de vous annoncer l'ouverture de l'Agence
OPTIMA Tours
67-69, RUE QUINCAMPOIX
(Ange, Rue Rambuteau)
75004 Paris — Tél. : 274-27-20
Métro : Etienne Marcel ou Rambuteau (licence A 946

A LYON
MAGUY KALOUSTIAN
OPERATOURS, 45 Rue Edouard Herriot, 69002 Lyon, Tél. : 42-10-24
Sur MARSEILLE
Mr YABERIAN — Maison de la Culture Arménienne, 12-14 rue St. Bazile les Mercredis, Vendredis et Samedis au 50-15-09

Restaurant
LA CAPPADOCE
3, rue Marivaux (derrière l'Opéra Comique, M° Richelieu-Drouot) tél 742-83-65
ouvert tous les jours midi et soir sauf lundi

SA NOUVELLE DIRECTION
présente
son mini-spectacle
avec Marten Yorgantz et Norayr

ՇԱԲԱԹ–ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆԻՍ
17-18
SAMEDI-DIMANCHE
17-18 JUIN
1978

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83. RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 371027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար· 200 Ֆ· Վեցամսեայ 110 Ֆ·
Արտասահման Տար· 230 Ֆ· Հատը 1 Ֆ· 60

LE NUMERO 1,60 F

53ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14·143

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

53e ANNÉE — N° 14.143

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՒՐՈՊԱՆ՝

ԻՏԱԼԻԱ — Նախագահ Լէոնէ կը հրաժարի

ՊԵԼՃԻԱ — Թինթըմանս կը հրաժարի

ԱՆԳԼԻԱ.— Քալականի աթոռը խա – խուռտ է

« Փոած բան մը կայ Իտալիոյ մէջ » բանաձեւումը անշուշտ ամէն բաղդատութիւն մը կրնայ թուիլ, Համլէթի հատատարմիներուն, բայց եւ այնպէս ոչինչ աւելի ճիշդ ընորոշում մը կրնայ տալ Իտալիոյ վիճակին : Յնդուած Լուիճիտի կառավարութեան հարցերով, վանդուած « կարմիր Չոկատ »ներով, այսօր ալ վրայ կը հասնի Հանրապետութեան իր նախագահին « խաբեբայութեան » պատմութիւնը որու իսկապէս պէտք չունէր :

Արդարեւ, նախագահ Ճովաննի Լէոնէ պարտաւորուեցաւ հրաժարիլ վերջ տալու համար այն արշաւին, որ ծայր տուած էր իրեն դէմ, նախ Էսփրէսսօ չաբաթա – թերթով եւ որ, յետագային, իւրացուած էր կուսակցութիւններու կողմէ, որոնք կը պահանջէին իր քաշուիլը :

Արդէն երկու տարի առաջ չէուկները կային Լուիճիտի ծանօթ ինդրին առեն, բայց այլ մտահոգութիւններ մասամբ մարած էին այդ աշմուկը բայց երեք չաբաթ առաջ, վերոյիշեալ չաբաթաթերթը կրկին հրապարակ կը նետէր բանավէճը եւ կը մեղադրէր նախագահը որ տուր – քերու զեղծարարութիւն ըրած է եւ կալուածային չահագործում : Ծայրայեղ ձախէն եաք, առջի օր Համայնավար կուսակցութիւնն ալ կը պահանջէր Լէոնէի մեկնումը, ճշդելով թէ այդ ձեւով նախագահը « աւելի ազատ կ'ըլլար ինքզինքը պաշտպանելու համար եւ խնայելու հիմնարկութեանց յարգանքը » :

Լէոնէ տեղի կուտար եւ հինգշաբթի երեկուն կարճ ուղերձով մը իր ժողովուրդին կ'ըսէր թէ տարբեր ընտրութիւն չէր կրնար ընել : « Այն պահուն երբ կը թուի թէ անուանարկութեան արշաւը խախտած է քաղաքական ուժերու վստահութիւնը, իմ որոշումս միայն այս կրնար ըլլալ : Վեցուկէս տարի Հանրապետութեան իբ – րեւ նախագահ ունեցաք պարկեշտ մարդ մը, որ կը խորհի թէ ծառայեց երկրին Սահմանադրութեան յարգանքին մէջ, արժանաւորութեամբ եւ բարոյականով : Այսօր չեմ ցաւիր որ կը լքեմ այս պարտականութիւնը, որ հաւատացէք, քիչ զոհունակութեան, բազմաթիւ մտահոգութեանց եւ նաեւ դառնութեան աղբիւր եղաւ : Բայց խոր ցաւ պիտի ըլլայ ձեզի ձգել կասկածի մը տակ երբը Հանրապետութեան գերագոյն հիմնարկութեան վրայ » :

Նոյն օրն իսկ, նախագահը իր կնոջ եւ երեք զաւակներուն հետ, ունեցած – չունեցածը ժողվեց եւ հեռացաւ Քուիրինալ պալատէն, քաշուելու համար ճիշդ իր այն ապարանքը, որ խնդրոյ առարկայ է, կալուածային գեղծարարութեան համար :

Երկու չաբաթէն Իտալիա պիտի ընտրէ նոր նախագահ մը, մինչ այդ պաշտօնը կը վարէ Ծերակոյտի նախագահը Ամինթոռէ Ֆանֆանի :

Լէոնէ 69 տարեկան, Նափոլի ծնած, մասնագէտ է պատժական իրաւագիտութեան եւ հեղինակ է բազմաթիւ հատորներու : Սաստիկ նախապաշարեալ մէկն է :

×

Ուրբաթ օր, Պելժիոյ թագաւորը դեռ չէր ընդունած Թինթըմանսի հրաժարականը : Անկարելի չէ, որ ինչպէս անցեալ տարի Լէօ Թինթըմանս ինքզինքին յաջորդէ, անգամ մը եւս : 16 ժամուան ժողովէ մը եաք է որ նախարարապետը յայտնեց թէ կարելի չեղաւ համաձայնութեան գալ համախմբման դահլիճի չորս հոսանքներուն հետ, պիւտճէի եւ տուքերու նոր օրինագիծի մը շուրջ, որու համար իր իսկ կուսակցութիւնը (Ընկերային – Քրիստոնեայ) կը բախէր Ընկերվարական ընդդիմութեան : 1977 Ապրիլին, Թինթըմանս հանգիստ մեծամասնութիւն մը ունէր (212ի վրայ 172) : Իր կողքին էին Ընկերվարականները, Ժրանսահօսներու ճակատը եւ Ֆոլկսիւնիճ, բայց Պելժիա ալ, կ'ըսեն Տարբեան ժայռը կապիտալին մօտ է : Այսօր, Պելժիոյ մէջ ալ տաղնապը մտահոգիչ է :

×

Լոնտոնի մէջ, Քալական թէեւ պաշտօնի գլուխ է բայց միայն հինգ ձայնի մեծամասնութեամբ : Այդքանով միայն քուէարկուեցաւ բանաձեւ մը զոր Պահպանողականները ներկայացուցած էին կէսով զեղչելու համար Ըմմատական նախարարին ամսականը, իբրեւ պատիժ առնոր վարած վնասաբեր քաղաքականութեան : Ներկայիս Քալական կանխահաս ընտրութեանց կողմնակից է :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՎ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ապահովութեան իշխանութիւնները մէկ օրուան համար դադրեցուցած են վեց օրաթերթ, մտքերը հանդարտեցնելու համար Թունի Ֆրէնճէի ըմպանութենէն եաք : Ասոնք են.— Ա« Սափիր (ձախ), Ալ Շարբ (սուրիասէր), անգլիագիր–ձախ՝ Այ, Քաթայէպի պաշտօնաթերթ Ալ Ամալ, ձախ Ալ Լիվա եւ Ազատական Ազգ· ճակատի օրգան Ալ Ահբար : Քաղաքական աղբիւրներու համաձայն կ'ըսուի թէ այս թերթերուն հրատարակութիւնը արգիլուած է ոչ միայն անոր համար որ գրութիւններ լոյս ընծայած են սուրիական յարձակման մը մասին հիւսիս – արեւելք Ֆրէնճիէի մարզասաններուն դտնելու համար, այլ եւ որովհետեւ նկատողութիւններ հրատարակած էին Մ· Ազգերու պաշտօնատարներուդէմ, որոնք կ'ըսէին թէ կառավարութիւնը ճանչցած էր հարուած քրիստոնեայ ուժերը, իբրեւ օրինաւոր :

ՔՈՒԷԹի մէջ սպաննուած է ՊԱԿի չափաւոր նկատուած ղեկավար մը : Էլ Ֆաթան Իրաքը կ'ամբաստանէ :

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Ինչպէս կաթողիկոսական Պատուիրակութիւնը կը հաղորդէր («Ցառաջ», Ցունիս 14) Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Լոնտոն ժամանած էր Ցունիս 9ին : Այս այցելութեան առթիւ մեզի հասան հետեւեալ մանրամասնութիւնները.—

Վազգէն Ա· Հայրապետը Լոնտոնի օգակայանը հասաւ Ուրբաթ օր եւ Զինքը ընդունող անձնաւորութեանց կարգին էր Քէնթըրպըրիի Արքեպիսկոպոսին ներկայացուցիչը : Կաթողիկոսը առաջնորդուեցաւ Ս· Սարգիս եկեղեցին, ուր տեղի ունեցաւ կարճ արարողութիւն մը եւ աջհամբոյր :

Շաբաթ, Ցունիս 10, կէսօրին, Կաթողիկոսը ճաշի հիւրը եղաւ Քէնթըրպըրիի Արք·ին, ի ներկայութեան Անկլիքան եկեղեցւոյ բարձրաթիւ անդամներու :

Կիրակի, Ցունիս 11ին, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը պատարագեց Ս· Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ եւ պատարագին ներկայ եղան Լոնտոնի բոլոր յարանուանութեանց ներկայացուցիչները եւ աւելի քան 1500 հոգի : Վազգէն Կաթողիկոս քարոզեց Ս· Գրիգոր Լուսաւորչի նշխարներու դիւտին առթիւ, Հայ Եկեղեցւոյ մասին : Ապա, իբրեն ի պատիւ ճաշ մը տրուեցաւ Նուարդ Կիւլպէնկեան սրահին մէջ : Նոյն իրիկունը, Ռոյըլ Կաուրթի մէջ գաղութը ճաշ մը կուտար Ամենայն Հայոց Հայրապետին ի պատիւ, մասնակցութեամբ աւելի քան 300 հոգիի եւ որու ընթացքին Վազգէն Ա· Լուսաւորչի Ա· կարգի շքանշանը կուտար Թովմաս Թովմասեանի եւ Հայկ Գալուստեանի :

Երկուշաբթի օր, Կաթողիկոսը կ'այցելէր Լորտերու պալատը, ուր կ'ընդունուէր նախագահին կողմէ եւ հոն ալ ճաշ մը կը տրուէր իրեն ի պատիւ : Ժամը 16ին Սէնթ–Փօլ Մայր տաճարը կ'ընդունուէր եպիսկոպոսին կողմէ եւ իր ներկայութեան ժամերգութիւն մը կը կատարուէր անկլիքան ծէսով : Նոյն իրիկունը Նիկիական Քլըպը ճաշ մը կուտար Կաթողիկոսին ի պատիւ Սէնթ'Էրմին պանդոկը, աւելի քան հարիւր մասնակցողներով :

Երեքշաբթի օր ժամը 18ին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կը կատարէր Լոնտոնի Հայ Երաժշտական Հասարակութեան բացումը չուրջ 300 հոգիի ներկայութեան : Կը խօսուէր ծրագրերուն եւ դործունէութեան մասին : Քիչ եաք Քոբէյ մը կը տրուէր Ռոյըլ Կարտըն ուր խօսք կ'առնէին Լորիս Ճգնաւորեան, Մէթր Բարսեղ Կիւլպէնկեան եւ Վազգէն Կաթողիկոս, ծանրանալով Երաժշտական Հասարակութեան ապագայ գործունէութեան վրայ :

Հինգշաբթի օր, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կ'ընդունուէր հռչակաւոր Սէնթ'Օլբընզի Մայր տաճարը, ուր եպիսկոպոսին կողմէ եւ արարողութենէ մը եաք Սէնթ'Օլբընզի գերեզմանին վրայ, հիւրասիրութիւն մը կ'ընէր : Նոյն իրիկունը Լոնտոնի Թէքէեան Մ· Միութիւնը ճաշ մը եւ գեղարուեստական երեկոյթ մը կուտար :

Շաբաթ օր, ցերեկին հատաքոյթ մը կ'ընէր Պ· Գէորգ Թավթալի կողմէ, իրիկունն ալ ճաշ մը կուտայ Հ· Բ· Ը· Միութիւնը :

Կիրակի օր, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կը քարոզէ Ս· Սարգիս եկեղեցին : Նոյն օրը, իբրեն ի պատիւ կը տրուի ընդհրի ճաշ մը :

Երեքշաբթի օր, Ցունիս 20ին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կ'անցնի Ժընեւ :

×

Յիշենք որ այս այցելութեան առթիւ Ցունիս 11ի Օպզերվըրի մէջ հրատարակուած է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին նկարը Քէնթըրպըրիի Արքեպիսկոպոս Տոքթ· Քոկանի հետ եւ նկարին տակ, յօդուածագիրը (Օ'Տոնավան) հետեւեալը կը գրէ այս առթիւ.—

« Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս - Ծայրագոյն Պատրիարք Վազգէն Ա· ներկայիս հիւրն է Լոնտոնի հայ զաղութին : Երէկ ճաշեց Քէնթըրպըրիի Արքեպիսկոպոսին հետ, Լամպէթ Փալէս : Կրօնապետն է ժողովուրդի մը, որ անհանդուրժելի պատմութիւն մը ունեցած է : Միայն Հրեաները անոր նմանն ունին : Հայերը քաջ, անհանդարտ եւ նախաձեռնող ժողովուրդ մըն են, վերապրած են աւելի կառչելով իրենց լեզուին, մշակոյթին եւ եկեղեցիին քան հողերուն : Մեծ երկիր մը ունէին, որ ներկայիս բաժան – բաժան է Խորհ· Միութիւն, Թուրքիա եւ արեւելեան Պարսկաստան (Ազրբէյճան) : Ներաճուած են քանիցս Պարսիկներէն, Արաբներէն, Թուրքերէն եւ Ռուսերէն : 19րդ դարուն, Թուրքերը սկսան ջարդել միրենք իբրեւ օսար, քրիստոնեայ եւ վտանգաւոր փոքրամասնութիւն մը : Շուրջ չորս միլիոն (*) Հայ կայ աշխարհի մէջ : Մէկ երրորդը կ'ապրի Հայկական Հանրապետութեան մէջ, որ խորհրդային Հանրապետութիւն մըն է, մէկ երրորդն ալ Ռուսաստանի այլ շրջանները և միացեալը աշխարհի ամէն կողմը, ուր ընդհանրապէս աւելի խելացի են գործի եւ արուեստի մէջ, քան ուրիշներ : Շուրջ 10 հազար են Անգլիա :

Կաթողիկոսը հոս կը մնայ տասը օր : »

(*) « ՑԱՌԱՋ ».— Թիւը սխալ է, միայն չորս միլիոն կայ բովանդակ Խորհ· Միութեան մէջ (երեք միլիոն՝ Հայաստան, մէկ միլիոն միւս Հանրապետութիւններուն մէջ) :

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՂ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Ցունիս 9–13)

ՋԱՑԿՈՎՍԿԻ ՃՐԴ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Մոսկուայի Երաժշտանոցի մեծ դահլիճին մէջ սկսած են դաշնակի Զայկովսկի 6րդ միջազգային մրցումները, որոնք կը տեւեն ամիս մը : Առաջին երկու շրջանները ընտրական բնոյթ ունին : Երրորդ շրջանին է որ կը սկսի բուն մրցակցութիւնը դաշնակահարներու միջեւ : Ատրտականի կրնան հասնիլ միայն 12 հոգի : Մասնակցողներու թիւն է 76, զանազան երկիրներէ : Ցունիս 10ին, բացման օրը, նուագած է Փրակայի Երաժշտանոցի շքերջանաւարտ Տոմաշ Վիչեկ : Նոյն օրը բեմ եած են նաեւ Հունգարիոյ, Պուլկարիոյ, Ֆրանսայի, Պրազիլիոյ, Անգլիոյ եւ Միացեալ Նահանգներու ներկայացուցիչները :

ՍԱՐԻԱՐԱՊԱՏ ԵՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

(Ի. եւ վերջ)

Ցիշեցումի համար կրկնենք, որ համաձայն Փրոֆ. Վ. Պարսամեանի՝ Դաշնակցութիւնը նախընտրած է թուրք պիւրոքրատներուն դիրկը իյնալ, քան յարել Սորհրդային Ռուսիոյ եւ դիմել ինքնապաշտպանութեան:

Պատմական իրողութիւնն այն է, — եւ փրոֆեսէօրը լուռ մնացած է նաեւ այս հարցին մէջ, — որ Դաշնակցութիւնը պետական ջանք թափած է, որպէսզի արգիլէ Թրքական բանակներու յառաջխաղացումը: Այս իմաստով բանակցութիւններ վարած եւ համագործակցութեան նախագիծ մը մշակած է Անդրկովկասի կոմիսար Սա. Շահումեանի հետ: Մօտաւոր անցեալի չահեկան էջերէն մէկն ալ ըլլալով կը ներկայացնենք զայն, քաղելով Ռուբէնի «Հայ յեղափոխականի մը յիշատակները» խորագրուած Երգ հատորէն, էջ 141 – 143:

— «Բոլշեւիկեան բարձրագոյն կոմիսարը՝ Սաեփան Շահումեան, փախստական վիճակում ընկնում է Գանձակ, որտեղ ապաւինում է Դաշնակցութեան օժանդակութեան: Գանձակի հայկական մասը արդէն ինքնիշխան մի կառավարութիւն էր, որի համար «Թիֆլիսի իշխանութիւն» չկար. նա կը սպասէր հայկական իշխանութեան՝ նրան միանալու համար: Շահումեանին պաշտպանում է Գանձակի ջրջանի զեկավար՝ բժիշկ Հայկ Մելքումեանը, որը հայկական պիւղերով, լեռների վրայով փոխադրում է Շահումեանին Թիֆլիս, Դաշնակցութեան «մտաւորականների» պաշտպանութեան ներքեւ:*

«Գանձակի դաշնակցական զեկավարն եւ Անդրկովկասի բարձրագոյն բոլշեւիկ ներկայացուցիչն Թիֆլիս գալու բան նը պատահեն էր՝ մի քաղաքականութեան բերել Անդրկովկասը եւ տալ նրան բոլշեւիկեան օրիէնտացիա, յենուելով Բագուայ ուժի եւ բանակի մնացորդների վրայ: Այս գործը դժուար էր յաջողցնել, քանի կը տիրէր մենշեւիկների եւ Թաթարների մտայնութիւնը, որը վերը բացատրեցի (երկուքն ալ դէմ եղած բոլշեւիկեան իշխանութեան): Շահումեան կարող էր այդ իրականացնել յենուելով միայն Հայերի վրայ, ուեւէ ճիշդը Դաշնակցութեան վրայ, որն էր միակ չօչափելի ուժը: Արդէն նա յանձն առած էր, քանի որ իւր կեանքն իսկ վտանգած էր զաշնակցականներին: Երկու անգամ Դանուշ Շահվէրտեանի տանը տեսակցութիւններ լինելուց յետոյ, վերջնական ծրագիրը կը մշակուի հայ – բոլշեւիկ համագործակցութեան, Ելիզաւետեան փողոց թիւ 194 տան մէջ: Այն նոյն օրը, երբ Անդրկովկասեան վարչութիւնը հրաման կը հանէր դանել Շահումեանին եւ զայն ձերբակալել, երբ Երզնկեան եւ Ղազարեան (երկուքն ալ մենշեւիկ) Շահումեանի գլուխը կը պահանջէին Ազգ. Խորհրդից՝ Ազգ. Խորհրդի զինուորական ուժերի վարիչ Ռուբէն Տէր – Մինասեանը եւ Զաւրիեւը Շահումեանի հետ գործունէութեան նախագիծ կը կազմէին, Երեւանից ունենալով եւ Արամի կարծիքները»:

Գործունէութեան համաձայնագիրը բաղկացած է 11 կէտերէ եւ Ռուբէն ներկայացուցած է զանոնք մէկ առ մէկ: Առաջին երկու կէտերով սահմանուած են հիմնական առաջադրութիւնները.— Տաճկահայաստանը պիտի լինի անկախ. դիմադրութիւնը պիտի չարունակուի Թուրքերի դէմ. Շահումեանը պիտի չանայ, որ ռուս զօրքերը մնան ճակատում: Անդրկովկասում ստեղծուում է հայկական կառոյն, ըստ Շահխաթունու սահմանուած ծրագրին»: Մնացեալները ընդհանուր առմամբ ճակատը ամրապնդելու եւ հայկական ջրջանները պաշտպանելու սահմանուած կէտեր եղած են, ինչպէս, օրինակ, Սարիղամիշ – Ղարս հատած 39րդ դիվիզիան պիտի պահել Հայաստանում, եւայլն:

Այս համաձայնագիրին հիման վրայ Սա. Շահումեան մեկնած է Ալեքսանդրապոլ, բայց չէ յաջողած գլուխ հանել առաքելութիւնը:

Փրոֆ. Վ. Պարսամեան կրնա՞յ ժխտել, թէ նման գործակցութիւն մը չէ հատուցած Դաշնակցութեան եւ համայնավար կոմիսէրին միջեւ: Ձենք կարծեր, որովհետեւ ասոր հաւանցնի յիշատակութիւնը կատարած է, առանց, բնականաբար, համաձայնութեան 11 կէտերը արձանագրելու, Ց. Թուրչեան՝ «Սարդս բազատրելու հերոսամարտը» գիրքին մէջ, էջ 28: Աւելորդ է ըսել, թէ Թուրչեան ծրագրին ձախողութեան պատասխանատու նկատած է Դաշնակցութիւնը:

Դեռ կայ աւելին: Երեւանի մէջ եւս Դաշնակցութիւնը այդ օրերուն բանակցութիւններ վարած է ինքզինք զաշնակցականներուն հակառակ գոյացած գործի հետ: Այս վերջինը Արամի յանձնարարութեամբ մեկնած է Մոսկուա՝ ապահովելու համար Սորհ. Ռուսիոյ աջակցութիւնը հայ ժողովուրդին (*): Մակինոգեան փոխանակ կատարելու իր խոստումը, պաշտօն ստանձնած է Զեհկայի մէջ եւ միւս համայնավար Հայերուն նման պայքար մղած է ամիսներ եւոք Հայաստանի Հանրապետութեան դէմ:

Անշուշտ, կարելի է չարունակել պատմական փաստերու յիշատակումը՝ ցոյց տալով Փրոֆ. Վ. Պարսամեանի, «Երեւան» չարաթաթերթի խմբագիրը Կ. Հայրապետեանի եւ ասոնց նմաններուն «հաստատումները» թեղաթիւրեալ բնոյթը: Սակայն նախընտրելի է հարցում մը ուղղել այդպիսիներուն.— Ի՞նչ կը բանէին համայնավար Հայերը մեր ժողովուրդին համար այդքան ճակատագրական նկատուած այդ օրերուն: Պատասխանը անուղղակի կերպով տուած է պատմաբան Արամայիս Մնացականեան՝ «Լենինը եւ ազգային հարցի լուծումը ԽՍՀՄում» գիրքին մէջ, էջ 168: Թէեւ երկար, բայց ուսանելի ըլլալով կը մէջբերենք հատուածը:

«... Սակայն Անդրկովկասի ոչ բոլոր զեկավար բոլշեւիկ գործիչներն էին ճիշտ հասկանում լենինեան քաղաքականութեան էութիւնը Հայաստանի նկատմամբ եւ առհասարակ Անդրկովկասում՝ ազգային հարցի ընդհանուրում: ... Թերեւս դրանով կարելի է բացատրել այն պարադան, որ բոլշեւիկների Կովկասեան Երկրային Կոմիտէն ոչ միայն չարձագանգեց Հայաստանի ինքնորոշման մասին լենինեան դեկրետին, այլեւ, ընդհակառակն, անտեսեց ժողկոմխորհի որոշումը եւ պահանջեց նրա վերացումը: 1918 թուի վերջին կամ 1919 թ. սկզբին Կովկասեան Երկրային Կոմիտէի անդամներից մէկը թեղիներ կազմեց «Կովկասեան հարցի» մասին եւ դրանք ներկայացրեց Ռուսաստանի Կոմունիստական կուսակցութեան կենտկոմին: Թեզիս ներում ասւում էր, թէ Ռուսաստանի ժողկոմխորհի դեկրետը Արեւմտեան Հայաստանի ինքնորոշման մասին «խոչոր սխալ» է հանդիսանում եւ պահանջւում էր չտկել այն: Ազգային հարցի կարեւորութեան, մասնաւորապէս թրքական նախայարձակման դիմաց հայ ժողովրդի ժողովրդավարական ուժերի աջակցային յեղափոխական միասնական ճակատ ձեւաւորելու անհրաժեշտութեան որոշակի թեքադնահատում թոյլ տուին նաեւ Հայաստանի բոլշեւիկեան կազմակերպութիւնների զեկավարները 1917 – 1920 թուականներին: Իրաւացիօրէն առաջին դիւանագիտական քայլերով աշխատաւորների ընդհերային ապատագրման խնդիրը, նրանք դրա հետ միասին թոյլ տուին հայ ժողովրդի հայրենիքի անհետում, որոնք կենսական կարեւորութիւն ունէին նրա համար, մանաւանդ այն ժամանակ ստեղծուած պատմական պայմաններում:

«Այդ ըմբռնումներով էր առաջնորդուում Հայաստանի կուսակազմակերպութեան զեկավարների մեծամասնութիւնը 1917 թուի մինչեւ Հոկտեմբերը, 1918 թուի Հոկտեմբերից եւ Լենինի յայտնի դեկրետից յետոյ, 1919 եւ 1920 թուերին: Նրանք վճռաւորէն ինքնամեկուսացել էին հայ ժողովրդի՝ յանուն իր հայրենիքի անկախութեան վերահաստատման մղած ազգային — ազատագրական պայքարի զեկավարութիւնից: Զկարողացան մի հզօր հանրքի մէջ միաւորել բանուորա – գիւղացիական զանգուածների դատակարգային պայքարը եւ ազգային – ազատագրական շարժումները, ինչպէս որ դա պահանջում էր կուսակցութեան գործելակերպը, պահանջում էր Լենինը: «Առանց պետական անջատման ազատութեան՝ բոլոր ազգերի բանուորների ու աշխատաւոր զանգուածների քաղաքացիական պատերազմը ընդդէմ բուրժուազիայի՝ անհնարին է» — ուսուցանել է Լենինը»:

Վերջացնենք յանձնարարելով, որ փրոֆեսէօրն ու իր նմանները յաճախ կարդան նման եւ այլ հատատումներ՝ լոյս տեսած Հայաստանի մէջ... ու չզրաղին Դաշնակցութեամբ:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

(*) Դէպի Մոսկուա ճամբուն վրայ անցնելով Ալեքսանդրապոլէն, Մակինցեան հրաւիրուած է մասնակցելու Հ. Յ. Դաշնակցութեան Արեւելեան Բիւրոյի նախաձեռնութեամբ 1918 Ապրիլ 7-8ին գումարուած համազգային բնոյթի ժողովին (Ազգ. Խորհուրդի եւ Ապահովութեան Խորհուրդի անդամներ, Սէյմի եւ Տրա – պիզոնի պատուիրակութեանց հայ ան – դամներ, բաղաբական կուսակցութիւններու եւ բանակի ներկայացուցիչներ եւն): Բացարձակ մեծամասնութիւնը ժողովականներուն ոգի ի բռին պաշտպանած է թրքական պահանջները մերժելու եւ պատերազմը շարունակելու տեսակէտը:

ԳՐԱԽՕՍԱԿԱՆ

«ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆ ՉՈՒՆԵՑՈՂ ՄԱՐԴԻԿ»

Հեղինակ՝ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ

—o—

ԽՄԲ.— Այս ուշագրաւ գրախօսականը «Մանկութիւն չունեցող մարդիկ» հատորին ֆրանսերէն թարգմանութեան առթիւ, լոյս տեսած է Պէյրութի *Մոնոհյ-Մորնինկ* պատկերազարդ շաբաթաթերթին մէջ (Ապրիլ 24-30) որ լայն տարածում ունի: Գրութեան հեղինակը, ամերիկացի ծանօթ մտաւորական եւ հրապարակագիր, տարուան մը համար հրաւիրուած էր Պէյրութ, որպէս գրականութեան դասախօս ամերիկեան համալսարանը: Փոխանակ գրական ընթացիկ վերլուծումի մը, Միլլըր այլապէս շահեկան մօտեցում մը կը ցուցաբերէ:

Ապրիլ 24ը Հայերու նահատակութեան օրն է: Ձնորհակալ ենք Անդրանիկ Ծառուկեանի, որուն չնորհիւ նոր մօտեցում մը կ'ունենանք անցեալի ծամծմուած եւ կրկնուած վայրագութեանց պատմութիւններուն եւ վրէժխնդրական նոր կուչերուն փոխարէն:

Հեղինակը ծնած է 1913ին Թուրքիա: 1915ի չարդերէն վերապրած է եւ մեծցած Հալէպ, որբանոցի մը մէջ: Նոյն քաղաքին մէջ ստանալէ ետք նախնական ուսումը, չարունակած է Պէյրութի հայկական դոլէժը: Սկսած է գրել չատ կանուխէն: Հեղինակն է չատ մը հատոր – ներու, արձակ եւ բանաստեղծութիւն: Երեսուն տարիներէ ի վեր կը հրատարակէ. հայ գրական չարաթաթերթի մը, Նայիրի:

«Մանկութիւն չունեցող մարդիկ»ը թարմ ու վայրագ նկարագրութիւնն է խլուած մանկութեան մը, որ խառնուրդն էր թշուառութեան եւ տառապանքի: Վաւերագրութիւն մըն է, որ սակայն չի դառեր, այլ կը պատմէ: Շատ մը գլուխներ կը կարդացուին Զարլզ Տիքընզի մըռայլ էջերուն պէս կամ Ֆէոտոր Տոսթոյեվսքիի «Մահուան տուն»ին պէս: Բայց Ծառուկեան ոչ կը զատապարտէ իր, դժբախտութեան պատասխանատուները, եւ ոչ ալ կը չողոքորթէ հայ եւ ամերիկացի բարերարները: Տիքընզի եւ Տոսթոյեվսքիի պէս սուր տեսողութիւն ունի, եւ յստակ յիշողութիւն: Ծառուկեան վերլուծող ընկերաբանի մը առարկայականութիւնը ունի, միացած դեղապաշտ արուեստագէտին ձգտումներուն յստակ

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ

ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

—o—

Յունիս 11ին, նախաձեռնութեամբ Ցըրանահայ Գրողներու Ընկերակցութեան, կ'ոգեկոչուէր Վահան Թէքէեանի հարիւրամեակը: Թերեւս նախընտրելի ըլլար, որ Փարիզի գաղութը յատկապէս նախաձեռնութեամբ մը եւ աւելի պատկառելի ձեւով կազմակերպել մշակութային հանդիսութիւն մը (աչնան). ուր ոգեկոչուէին այս տարուան երեք հարիւրամեակները՝ Վահան Թէքէեան, Սիամանթօ, Զապէլ Եսայեան: Բայց ըստ երեւոյթին, պարտինք համակերպիլ իրաց այս կացութեան եւ նոյնիսկ զոհ մնալ, որ թէկուզ համեստ ձեւով, ոգեկոչուեցաւ զոնէ Թէքէեանը:

Հ. Բ. Ը. Մ.ի Ալեք Մանուկեան մշակութային կեդրոնի փոքրիկ սրահը լեցուն էր: Բարեբախտաբար, եթէ այդ կրկին վայրն իսկ չկարենայինք լեցնել, պատկերը բոլորովին յուսահատական կ'ըլլար: Բանախօսներէն ոմանք դառնութեամբ նկատեցին որ նման ձեռնարկներէ կը բացակայի հայ երիտասարդութիւնը: Ձիչէ է որ մասի վրայ կարելի էր համրել 35ին վար ներկաները: Բայց հարկ է նաեւ քննութիւնն ունենալ խոստովանելու որ յանցաւորները միշտ բացակաները չեն, որքան ալ այդպէս ըսէ ֆրանսական առածը եւ դուցէ մեծերն ալ չկրցան կապել հայ երիտասարդութիւնը իր մշակոյթին ու դրականութեան: Ու անոնք իրենց հայութիւնը նախընտրեցին դնել տոզանգուածներու մէջ, զժգոհ հիներու զոծելակերպէն: Քաղաքականացան նախքան հայանալը, պարզապէս անոր համար որ չկրցանք անոնց ըմբռնել տալ թէ դարերու մեր պատմութիւնը փաստը տուած է որ մեր քաղաքականութեան ամէնէն ազդու զէնքերէն մէկն է մեր մշակոյթը, իր բազմազան երեսներով:

Հանդիսութիւնը, որ նախատեսուած էր ժամը 16ին, ոկսաւ չուրջ 40 վայրկեան

կարեկցութեան, վեհանձնութեան եւ զգայնութեան, որոնք կը յայտնուին բոլորովին անակնկալ եւ չսպասուած տեղէ:

Իւրաքանչիւր գլուխ որբանոցային կեանքէն դրուագի մը նկարագրութիւնն է, որ ընդհանրապէս կ'եզրափակէ դէպքին նշանակութիւնը: Ծառուկեան տաժանքով կը կրէ իրեն պարտադրուած փորձութիւնը, բայց գծած պատկերները պարզ են, յստակ եւ անմոռանալի: Որբ մանուկին դէպքով, որ կը դանգատի փորի ցաւէն, կը կշտամբուի խորամանկութեամբ եւ որ ծեծի մը տակ չարչարուին ցաւերով դիշերը անցընելէ ետք յաջորդ առաւօտեան պիտի մեռնի պայմած կոյր աղիքին հետեւանքով՝ հեղինակը կը մղէ մեզ որ կրկին դէմ յանդիման զանք նախախնամութեան, առանց եզք մը դտնելու:

Իր նկարագրութիւնը «Վերջին Դատաստան»ին, որ կախուած է Հալէպի Լուսաւորչական եկեղեցիին մէջ, յիշատակներ պիտի արթնցնէ բոլոր անոնց մտքին մէջ, որոնք ժամեր կեցած են այդ նկարին առջեւ, դիտելով սոսկալի Սատանան որ կ'իշխէ նկարին ալ անկիւնը եւ որ նոյնիսկ հայ Լուսաւորչական մը կրնայ մղել որ նախընտրէ Հոդոքական եկեղեցին:

Որբանոցային կեանքի դէպքերուն ընդմէջէն -. ընկերազուսութիւնը, դողութիւնը, խաբէութիւնը, մեծերու բռնակալութիւնը, «բաբի Սամարացիներուն» ձախաւեր բարեգործութիւնները, ընկերներու մէջեւ եղած չարութիւնները բայց նաեւ ազնուութիւնները բոլոր անոնց, որ տառապեցան կորսուած մանկութեամբ — այս տազանդաւոր հեղինակը կրցած է վեր առնել այդ ամէնը:

Հայ նահատակներու լուսազոյն յիշատակարանը վերապրողներուն անընկճելի ոգին է: Երբեք այդ ոգին այնքան յստակ չէ յայտնուած, որքան այս գիրքին էջերուն մէջ:

ՁՈՐՁ ՄԻԼԼԸՐ

ԽՕՍՔ, ՎՃԻՌԱՍՈՒՆԿ ԵՒ ԼՈՒՐԵՐ

(Տե՛ս էջ 4-րդ)

ՄԱՐԴԸ ՄԵՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆ Է

Ա.

— Երկնային կամքով դուք, բէյ, ունիք դիւրին պատասխանատուութիւն — ասաց Եղիսաբէթ Ալիսոնը: — Ձեզ հարկաւոր չէ ոչ մի բան ստեղծել, ոչ մի բան հնարել, ոչ մի նոր գաղափար յղանալ, ոչ մի նոր ուղի բանալ: Ձեզ հարկաւոր է միայն ապրիլ ձեր հօրը պէս եւ ձեր պապին պէս, ինչպէս ձեր ամբողջ ընտանիքը ապրած է: Ձեզ հարկաւոր է միայն ապրիլ ձեր հարստութեան, ձեր տիտղոսի, ձեր կալուածների, ձեր ամրոցի, ձեր ընտանեկան ուրախութիւնների եւ ձեր ընտանեկան վշտերի մէջ, ինչպէս ձեր նախնիները ապրած են: Ձեզ հարկաւոր է միայն ապրիլ ձեր ընտանեկան կեանքով, ինչպէս ձեր ընտանիքը ապրած է: Ձեզ հարկաւոր է միայն ապրիլ ձեր ընտանեկան կեանքով, ինչպէս ձեր ընտանիքը ապրած է:

— Ո՛չ, չեմ ճանաչում, բէյ ասաս: Ես ոչինչ չեմ ուզում, ոչ մի բան չեմ ուզում, ոչ մի բան չեմ ուզում, ոչ մի բան

Տէր եւ Տիկին Պետրոս Շահպազեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գալուստ Բաբեկամեան եւ զաւակները, այլ եւ Տիկին Քնար Հայրապետեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Միշէլ Լըֆրան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժաք Քէթիպեան եւ զաւակները յաւուր կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ մեծ-մօր՝

ԱՃԻՒ ՏԻԿԻՆ ԱՐԵԳ ԲԱՐԵԿԱՄԵԱՆԻ
(ծնեալ Զատիկեան)

մահը որ պատահեցաւ Յունիս 15ին, 90 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի երկուշաբթի Յունիս 19, ժամը 10·15ին Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Իսիի գերեզմանատունը (Ռիւ սը Լ'Էկլա – մէթէ):

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՓՈԽԱՆ ՄԱՂԿԵՊԱԿԻՆ

Փոքրիկն Արմէն Բէմմէգեանի եղերական մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Կարօ Եօթնեղբայրեան 100 Ֆր. կը նուիրեն «Ծառաջ»ին:

Փոքրիկն Արմէն Բէմմէգեանի եղերական մահուան առթիւ, հետեւեալ նուէրները եղած են Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան.— Տէր եւ Տիկ. Տիգրան Թորոսեան 100, Թագուհի եւ Շուշանիկ Մուսայեան 300, Տիկին Անայիս Սթեփեան 100, Տիկին Էլիզաղու 100, ոմն 150, Տիկին Բաղրատ Աբրահամեան 100 (ստանալ «Ծառաջ»էն):

Նոյն առթիւ Տէր եւ Տիկին կի Մուսայեան 300 Ֆր. Նայիրի պարախումբին (ստանալ «Ծառաջ»էն):

×

Տէր եւ Տիկին Զուլալ Գազանճեան 100 Ֆր. կը նուիրեն Կապ. Ժաչի Պանեէօ – Քաչանի մասնաճիւղին, փոքրիկն Արմէն Բէմմէգեանի եղերական մահուան առթիւ (ստանալ «Ծառաջ»էն):

Collège Samuel Moorat

Les inscriptions pour l'année scolaire 1978-1979 sont ouvertes.

Les parents désirant inscrire leurs enfants — internes ou externes — et s'informer des nouvelles possibilités que leur offre ce collège d'études secondaires sont priés de se mettre en rapport avec la Direction.

A partir de la Rentrée et dans un but de remplir au mieux sa mission éducative, le collège acceptera — pour l'externat seulement — des filles de la classe de 6ème au baccalauréat.

Sections A, B, C, D
Collège Arménien Samuel Moorat
26, Rue Troyon — 92310 SEVRES
Tél. : 027-68-28

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Աստուր Փիլեան, զաւակներն ու ամբողջ ընտանիքը չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպատկով, փոխանակ ծաղկեպատկի նուէրներով կամ դրաւոր յաւակցութիւն յայտնեցին իրեն ամուսնոյն եւ հօր՝

ԱՍԱՏՈՒՐ ՓԻԼԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

Convocation à l'Assemblée Générale

Conformément aux Statuts, les membres de l'*Association Cultuelle de l'Eglise Apostolique Arménienne de Paris et de la Région Parisienne* sont convoqués à une Assemblée Générale, qui se tiendra à la Maison de la Chimie, 28 bis, Rue Saint Dominique, Paris 7e le *Jeudi*, 29 *Juin* 1978, à 20 h. 30 précise, où le Conseil d'Administration de l'Association fera son compte-rendu.

BUREAU
DE L'ASSEMBLEE DES DELEGUES

ՀՐԱՒԷՐ ԱՆԴԱՄԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Ներկայիս կը յայտնենք, թէ 1977 Նոյեմբեր 25ին Փարիզի Վերաքննիչ Ատեանին տուած որոշման հետեւանքով, Մէթր Հանրի Կոնտր վերջ տուաւ իր Ամփինթրաթէօրի պաշտօնին:

Փարիզի եւ Շրջակայից Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութեան Ներկայացուցչական ժողովը, համաձայն Կանոնագրի տրամադրութեան, անդամական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ Կրօնական Ընկերակցութեան բոլոր անդամները, Հինգշաբթի օր, 29 Յունիս 1978, երեկոյեան ժամը ճիշդ 8·30ին, Շիմիի սրահը, 28 պիս, Ռիւ Սէն-Տոմինիք, Փարիզ 7րդ, ուր վարչութիւնը պիտի կատարէ իր վարչական եւ հաշուական տեղեկատուութիւնը:

ԴԻՒԱՆ
ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ
(կնիք)

OFFRE D'EMPLOI
CHERCHE
Vendeuse exprimentée
Confection
Téléphoner 781-23-55

Voyages en ARMENIE

EREVAN

ET EXTENSIONS A MOSCOU ET TBILISI ET LENINGRAD
DEPARTS CHAQUE MOIS :
11 jours — 13 jours et 15 jours

A partir de 2680 Fr. comprenant le séjour en hôtel de 1ère catégorie, en pension complète, le transport aérien, les excursions et la visite des villes

Demandez le programme détaillé à des spécialistes sur les voyages en Arménie depuis plus de 12 ans.

N'hésitez pas à nous consulter.

A PARIS

MONDOTOURS
OCIVEP
2, Rue de Sèze
75009 Paris
Ttl. : 073.30.64
073.32.64
266.50.12
M. BAGHDASSARIAN LEVON

A LYON

sevan voyages
50, Cours de la Liberté
69003 Lyon
Tél. : 60.13.66
M. SARKISSIAN VAROUJAN

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻԻՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Բարձր հովանաւորութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐԲ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի

կաթող. Պատուիրակ Արեւմտ. Եւրոպայի Հայոց և. առաջնորդ Փարիզի

Յունիս 25, Կիրակի, վարժարանին մէջ ժամը 11ին ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻԻՆ

ժամը 13էն սկսեալ ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՃԱՇ, ՎԱՃԱՌՔ, ԽԱՂԵՐ

ՆՈՒԷՐ

Իր սիրելի կնքահօր՝ Նշան Դարբինեանի մահուան 7րդ տարելիցին առթիւ Աստղիկ Ճանիկեան կը նուիրէ 10 Ֆր. «Ծառաջ»ի եւ 10 Ֆր. Իսի լէ Մուլինոյի Ս. Մարիամ Եկեղեցիին (ստանալ «Ծառաջ»էն):

A VENDRE

FOND DE COMMERCE
CORDONNERIE-BOTTERIE
avec logement

Avec possibilité de faire fabrication de chaussures, le matériel nécessaire à la fabrication existant (machine à montage etc.)

YEZI
21, Rue St. Denis
AUBERVILLIERS
Tél. : 833-16-03

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ - 1978 -

ԼԻԲԱՆԱՆ — ՍՈՒՐԻԱ
ՅՈՐԴԱՆԱՆ — ԵԳԻՊՏՈՍ
1510 ֆրանքէն սկսեալ
ԹՈՒՐՔԻԱ 1115 ֆրանքէն սկսեալ
ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ 800 ֆրանքէն սկսեալ
ՆԱԵԻ

Սեժուրներ — չըջապտոյտներ — ծովապտոյտներ — յատուկ թռիչքներ

ԱՄԲՈՂՋ ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԻՋ

DEMANDEZ NOS BROCHURES

ORIENTOURS
30, RUE M. LE PRINCE PARIS 6
Téléphonez-nous :
326-92-26 — 329-49-00

Վերջին պահուն մի՛ ապասէք ձեր տեղերը ապահովելու համար

LIC. No A. 762

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԷՆ ԼՈՒ – ՄԱՐՍԷԼ

Դպրոցական հանդէս կիրակի, Յուլիս 2ին:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ISA - VERA
1, Rue de Provence, Paris 75009
Tél. : 770-43-13
Prêt à Porter de Luxe
Demande
COUPEUSE FLOU QUALIFIÉE

ԲԱՑԱՌԻԿ ՃԱՇ

Մարսէյլի Հայ Աբենոյենները, 45րդ տարելիցին առթիւ, կազմակերպած են բարեկամական ճաշ մը, ի պատիւ բարեբար անդամներուն, Յունիս 25, ժամը 13ին, Հայ Մշակոյթի Տան «Վասպուրական» սրահին մէջ:

Կը հրաւիրուին բոլոր նախկին արի-արենոյենները եւ համակիրները:

ՊՏՈՑՏ ԴԷՊԻ ՕՍԹԱՆՏ

եւ այցելութիւն՝ Պրիւժ
(Հիւսիսի վենետիկին)

Ուրախ եւ հաճելի օր մը:

ՄԵԿՆՈՒՄ Կիրակի, Յունիս 25, վերադարձ իրիկուընը:

Հաւաքուիլ Կիրակի առաւօտ ժամը 7·30ին Կառ տիւ Նորտ, Քափէ Քիւրվէօրի առջեւ, մեկնում ժամը 8ին. ճաշ ճամբու ընթացքին: Ժամանում Օսթանտ, լուանք, խաղեր:

Մեկնում ժամը 17ին դէպի Պրիւժ, այցելութիւն քաղաքին եւ վերադարձ Փարիզ ժամը 21ին:

Մասնակցութիւն (պաղ ճաշը մէջը) 89 Ֆ.

Կանխավճար 30 Ֆր.

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
12, Allé Lénôtre, 94170 LE PERREUX

Association sans but lucratif régie par la loi du 1-7-1901

ԼՏՈՒԱՐ ՃԻՉԻՐԵԱՆ
Ընդհանուր Պատասխանատու
Հեռաձայն 324-14-96

Livres d'Histoire Arménienne

de particulier à particulier
achète toutes les traductions des œuvres des

HISTORIENS ARMENIENS ANCIENS

parues en langue anglaise, française, arménienne orientale et occidentale et qui ont été réalisées par les traducteurs suivants :

Bédrossian — Boré — Boyadjian — Brosser — Chahnazarian — Dulaurier Langlois — Macler — Neumann — Nève — Saint-Martin — (le) Vaillant de Florival et. etc.

Adresse : PasteurJ. Manouk YEREMIAN, 8 rue du groupe Manouchian
94140 ALFORTVILLE — Téléphone 375-11-25

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
20
MARDI
20 JUIN
1978

LE NUMERO 1,60 F

ՅԱՌԱՋԱԳԻՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԵԱԻԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 371027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար· 200 Ֆ· Վեցամսեայ 110 Ֆ·
Արտասահման Տար· 230 Ֆ· Հատը 1 Ֆ· 60

53ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 14·144
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
53e ANNÉE — N° 14.144

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԵՒԱՆ ⟷ ՓԱՐԻԶ
ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունիս 9–13)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՒՆՏԻԱԼԻ չաթթաւէրջի հանդի – պումներուն արդիւնքները մասնաւոր ա– նակնկալ մը չբերին: Գերմանիա 2 – 2 հաւասար մնաց Հոլանտայի հետ, Իտա– լիա յաղթեց Աւստրիոյ 0ի դէմ մէկ կէ– տով: Լեհաստան 0ի դէմ մէկ կէտով յաղ– թեց Փերուի: « Պատմական » կ'որակ – ուէր Արժանթին – Պրազիլ հանդիպումը, որ 0 - 0 արդիւնքով պատմական հետե– ւանք չէր կրնար ունենալ: Երկուշաբթի օր ուրեմն Աւստրիա եւ Փերու այլեւս իրենց հաշիւը փակած էին, մինչ դասա– տուման գլուխն են Հոլանտա եւ Իտալիա:

ՓԱՐԻԶ յուրտի մրցանիչը կոտրեց Շա– բաթ օր, 13 աստիճանով, ինչ որ չէր պատահած դարէ մը ի վեր:

ՇԻՐԱՔի (Փարիզ ի քաղաքապետ) եւ Պետութեան միջեւ ոստիկանութեան ծախքերու հարցը չլուծուեցաւ եւ Երկու– շաբթի առաւ Փարիզի Թաղապետութիւ– նը արտակարգ նիստ կը գումարէր քուէ– արկելու համար 7 առ հարիւրի տուրքի յաւելում մը փարիզցիներուն համար: Ծանօթ է որ Շիրաք մերժած էր այն յա– ւելումը իրեն հետ ունենալով Մորհուր– դին բոլոր անդամները (նաեւ Համայնա – վար եւ Ընկերվարական) բայց Պետու – թիւնը տեղի չտուաւ եւ ինչպէս միշտ հարցը կը լուծուի հարկատուին վրայ բեռցնելով...:

ԼԻԲԱՆԱՆի կացութիւնը անդամ մը եւս ծանր կը նկատուի մանաւանդ հարաւի քրիստոնեայ մասին, որուն ընդդիմու– թիւնը խզուած է կապոյտ սպաւառա– տուրներու հրամանատարին եւ քրիս – տոնեայ պատասխանատուին միջեւ: Ներ– կայիս ՄԱԿի ուժերը պաշարուած են քրիստոնեայ քաղաքացիներէ, որոնք նոյնիսկ կրակ կը բանան իրենց վրայ:

ՔՈՒՐՆԷՕվի մէջ (փարիզեան արուար– ձան) չինք մըքարուքանդ եղաւ առջի օր քանի մը վայրկեանի մէջ, պայթումի մը հետեւանքով: Կը կարծուի որ կազի խո– ղովակի խզումի հետեւանքով է: Զորս մեռեալ կայ, 12 վիրաւոր եւ մարմիններ ալ որ չեն գտնուած:

ՎՈՍՓՈՐի (Պոլիս) ճամբուն վրայ չատ ծանր արկած մը պատահած է հինգշաբ– թի դիշեր: Քաղաքապետական հանրա – կառք մը, լեցուն, Թարապիայէ քիչ ան– կած է ձորակը: Ինկած ու անհետա– ցած է ալիքներուն մէջ: Երեսուն հոգի խեղդամահ եղած են եւ անհետացած հա– ւանաբար քշուած հոսանքէն: Հինգ հոգի հրաշքով փրկուած են:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՍԵՆԿՈՐ յայտարարութիւն մը ըրած է Ֆիկառօ, որու մէջ կը շեշ– տէ թէ Գ· աշխարհամարտը սկսած է Անկողայի մէջ:

ՅՈՒՆԻՍ 18ի կոչին տարեդարձը ոգե – կոչուեցաւ զանազան հանդիսութիւններ – րով: Ծաղկեպսակ Անծանօթ Զինուորին նաեւ՝ ծանօթ զինուորին՝ Տը Կօլի, Քո–

ԱՐՓԻ - ՍԵՒԱՆ ՋՐԱՏԱՐԸ
47·487 ՄԵԹՐԻ ՀԱՍԱՒ

Արփի – Սեւան Ջրատարի կառուցման աշխատանքները վերջին երեք ամիսներուն յառաջ տարուած են երկրաբանական դժուար պայմաններու մէջ: Թիւ 7 փա – պուղիի չինարարները Ջրատարի յատակը կրաճոյլով պատելու աշխատանքներուն մէջ մեծ արդիւնքի մը չեն հասած· Յունուար եւ Փետրուար ամիսներու 1100 մեթրի դիմաց՝ երեք ամսուան մէջ ընդամէնը 600 մեթր կրաճոյլով պատած են: Շատ աւելի դէշ եղած է Վարդահովիտի լեռ – նագործներու աշխատանքի արդիւնքը՝ 112 մեթր, իսկ թիւ 5 փապուղիինը՝ 685 մեթր: Շատ դանդաղ կ'ընթանայ թիւ 5 փապուղիի խումբը, որ միայն Ջրատարի պատերը կրաճոյլով պատած է 376 մ·, մինչդեռ հոս տակաւին 1800 մեթրէ աւելի պատերու եւ 4066 մ· յատակի կրաճոյլով պատումի աշխատանքներ կան ընելիք, իսկ պատերու ամրացման, կրպղիւսի նե– րարկման աշխատանքները դեռ չեն սկը– սած: Մասնագէտները, Ջրատարի մէջին՝ դժուար հատուածներուն մէջ տարուող աշխատանքները դիւրացնելու եւ յետա – գային յառաջացումը ապահովելու նպա– տակով, առաջադրած են թիւ 8 եւ 9 փա– պուղիներու համար պատրաստել վերէն բացուած օդափոխութեան չորս մեծ տրա– մագիծով հորաբերաններ: Նկատի ունե – նալով որ Ջրատարի յիշեալ հատուածները 550 մեթր խորութիւն ունին, լեռնագործ– ները մեծ չանքեր պէտք է գործադրեն հորաբերաններու պատրաստութիւնը ա – րագացնելու համար: Յունիս 1ի տուեալ– ներով Ջրատարի ընդհանուր երկայնքը հասած է 47·487 մեթրի: Կը մնայ 827 մ·:

լոմպէի վերեզմանատունը, ուր դնաց նոյն– իսկ Պօքասա Ա· կայսրը, որ տը Կօլը կը նկատէ իր «հոգեւոր հայրը»: Քոլոմպէի մօտ, Շանքուռի մէջ ալ, կօլիստները դաշտահանդէս մը ըրին, ուր Տըպրէ բուռն ճառ մը խօսեցաւ, ծանրանալով Եւրոպայի վրայ: Քննադատեց «գերազ – դայնութեան» կողմնակիցները: «Փրան – սա, կ'ըսէ տը Կօլի նախկին նախարարա– պետը, ոչ գերման, ոչ անգլեւսաքսոն, ոչ լատին աշխարհի մաս կը կազմէ: Արտա– քին աշխարհի հանդէպ ըլլայ Միջերկրա– կանը, ըլլայ Ափրիկէն, ըլլայ Ամերիկան, քաղաքականութիւն մը ունի, որ ուրիշ – ներունը չէ: Ռուսիոյ եւ սլաւական աշ– խարհի նկատմամբ ալ դիրք մը ունի, որ յատուկ է իրեն: Ասիկա կը նշանակէ որ հանրաքուէով ընտրուած Եւրոպական ժողովի մը ծրագրին, հարկ պիտի ըլլայ որ կոյրերուն աչքը բանանք եւ գնատ– պարտենք խաբեբայութիւնները»:

ՔԻՒՐՏ հակամարտ խմբակցութիւննե– րու միջեւ արիւնալի կռիւներ տեղի ու– նեցած են Հիւս· Իրաքի քրտական շրջա– ններուն մէջ: Խախտումները, համաճայն Թրքական Հիւրրիէթ օրաթերթին, տեղի ունեցած են Մոլլա Պարզանիի հետեւորդ– ներուն եւ հակամարտ հատուածի մը ու– ժերուն միջեւ: Կռիւները տարածուած են մինչեւ Թրքական սահմանները:

ԹՐՔԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ ՀԱՅԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

ԽՄԲ·— Թրքական մամուլը կրկին բա– ւական կը զբաղի մեզմով: *Փոլիթիքան* է, որ երկրորդ անգամ ըլլալով — Մատ– բիտի մահափորձէն ետք — կ'արտայայ – ուի: Առաջին առթիւ գրողը եղած էր Օյա Պայտար («Յառաջ», Յունիս 14), այս անգամ Այտըն Էնկինն է: Ցիշեցնենք որ այս նոյն ձախ շաբաթաթերթին մէջ է, որ Ալի Թալաք յօդուած մը ստորագրած էր 1975 Նոյեմբերին, ուր բաւարար կը յայտնէր թէ Թուրքիա պէտք է ընդունի Հայերու ջարդը:

«Քանի որ Հայ ես, անպատճառ պիտի մեռնիս»

Փոլիթիքան մէջ Այտըն Էնկին կը գրէ· — Մեր գինուորական պարտականութիւնը կատարեցինք իբրեւ պահեստի սպայ եւ ուսուցիչ, Արեւելեան Անատոլու, լեռնա– յին գիւղի մը մէջ: Հոն եւ չրջակայ գիւ– ղերուն մէջ հայերէն բազմաթիւ բառեր կը լսէինք, նոյնիսկ գիւղատեղին անունն ալ հայկական ծագում ունէր, — Քաան– քա, Աղամ–չաղամ, Գըսմխէր, Փիւլէ, Մանիշ, Տիվանիէ, Արաւանս...

Տարեց մարդիկ կային գիւղի մէջ, որոնց յիշատակները կ'աղօտանային հետզհետէ, եւ *ի՛նչ քամնելի պատմութիւններ* կը պատմէին հայկական ջարդերու մասին, Իթթիհատ վէ թէրաաէթի եւ մասնաւո – րաբար Էնվէրը Փաշայի գրգռութիւններով հետզհետէ հրահրող հակահայ թշնամու– թիւնը, զանգուածային ջարդերը, ցեղա– սպանութիւնը, որոնց իրենք ալ մասնա– կից եղան, իբրեւ իսլամական ուխտի մը պարտականութիւնը: Այս բոլորը կը պատմէին խանդավառութիւնով եւ իրենք զիրենք գովաբանելով: Կ'ըսէին թէ խումբ մը Հայեր չարեցին պատի մը տակ, յե– տոյ գեամին պառկեցուցին զանոնք, յե – տոյ բոլորը մէկ պատին ուս զարնելով՝ այդ հսկայ պատը փլցուցին Հայերուն վրայ: Մենք այս պատմութիւնները լսե– լով թէ՛ կը զարմանայինք եւ թէ կ'ամբե– նայինք: Դեռ մինչեւ երէկ Հայերու հետ որսի կ'երթային, արօր կը վարէին, իրարմէ եզ փոխ կ'առնէին, իրենց գութանը քա– շելու եւ արտը մշակելու համար, ուս առ ուս կ'աշխատէին, էրզինճանի սառուցիկ ձմրան, փոթորիկին, ձիւնամրրիկին, երբ աչք աչքի կարելի չէր տեսնել, իրարու դէմ կ'ապաստանէին, Քէչիշ լեռներուն մէջ: Ի՞նչպէս կ'ըլլար որ այդ անմեղու– նակ դէմքով մարդիկը կը սպաննէին այ– պէս վայրագօրէն: Այս հարցումին պա – տասխանը կը չանայինք գտնել « ընկեր– ային հոգեբանութեան » դրդապատճառին մէջ:

Գիւղին մէջ աւելի տարեց մարդիկ կա– յին, այնքան ծեր որ կարծես թէ մանկա– կան ակռաները նոր պիտի հանէին: Ա– նոնք ալ կ'ըսէին թէ Հայերը չարդեցին Թուրքերը, *ի՛նչ արիւնալի չարդ մը պա*– *տահած էր*: Պղտոր, մշուշոտ յիշատակ– ներ, որոնց տարտամութեան մէջէն կ'ե– րեւար սակայն աշխարհակալութեան ա – րիւնոտ ճիրանը, անոր գաղտնի կամ յայտնի սպասարկութիւնները, որոնց մե– քենայութիւնները արիւն - արցունք թափել կուտային մարդոց:

Մատրիտի մեր մեծ դեսպանին կնոջ եւ իր մօտաւոր պարագային մահացումը, այդ քաղաքական ոճիրը առիթ մը եղաւ որ Թուրքիոյ մէջ հակահայ թշնամու – թիւնը նորէն այժմէութիւն ստանայ: Ահա աշխարհակալութիւնը նորէն, որ իրարու դէմ կը լարէ երկու եղբայր ժողովուրդ– ներ, կը հրահրէ արեան դասը, մանա– ւանդ մեր մոլեռանդները: Հայ ազգայ – նամոլներն ալ պարապ չեն նստիր, անոնք ալ մրցումի ելած են, Հայկական ժողո– վրդային Ազատագրական բանակներ եւ Գաղափարապաշտ Հայեր եւ չեմ գիտեր *ինչ անուններու տակ*:

Թուրքիոյ մէջ գործաչներու գործած քաղաքական ոճիրները կը ջանան հայ կազմակերպութիւններու բեռցնել: Ցա – չականները իրենց արիւնոտ հաշիւը կ'ը– նեն, մէկ քարով երկու թռչուն զարնելու համար: Թէ՛ սպաննել յառաջդիմական – ները, հայրենասէրները, եւ թէ իրարու բախտակից երկու ժողովուրդները քիչ մը եւս իրարու թշնամի դարձնել...

Այս խնդիրը կ'ուզէինք քիչ մը եւս խառնչակել, բայց նախընթաց օր Օյա Պայտար այս կէտը նշդրակեց արդէն, եւ մխեւնոյն խօսքերը կրկնեց: Այս մոլե – ռանդ յարձակումներուն առին պարտաւոր ենք տեսնել յայտնի եւ յատուկ գործու– նէութիւնը, քանի պէտք չէ աչքէ հեռա– ցնենք այս իրողութիւնը:

Տարբեր պարագայ մըն ալ կայ: Այս հողերուն վրայ ցեղային բազմաթիւ խմ– բաւորումներ կ'ապրին,— Թուրք, քիւրտ, հայ, յոյն, հրեայ, չերքէզ, փոմաք, ա– պազա, թաթար, կակավուզ, սիւրիանի, արաբ, իտալացի...: Այս խնդրին մէջ ցեղային խտիրէն աւելի դասակարգային հակամարտութիւններն են որ ծանր կը կշռեն, քիւրտ հողագործ մը եւ Թուրք հողագործ, լազ ձկնորսի մը եւ կամ տանուտէրի մը միջեւ, դասակարգային շահախնդրութիւններ կան, որոնց կուգան միանալ աշխատաւոր դասակարգի իրա – ւունքները»:

Յօդուածագիրը ապա դովքը կը հիւսէ Շաւարշ Քհնյ· Պալըմեանի, զոր կ'որակէ մաքուր հագուած, ոչ բարեկեցիկ բայց քաղցրաբարոյ եկեղեցական մը: Պալըմ– եան Քհնյ· այցելած է իրենց համբարա– տունը եւ սիրալիր ընդունելութեան մը արժանացած, խնդրած է որ Եուսնուս Եմ– րէի նուիրուած իր մէկ Թրքերէն ձօնը հրատարակուի, իբրեւ եղբայրական սի– րոյ արտայայտութիւն:

×

Կիւնայտըն ալ, Յունիս 13ի իր թիւով ուրիշ բաներ կը պատմէ, իբրեւ աղբիւր ունենալով Ամերիկացիները...

Այն յանձնաժողովը, որ ամերիկեան Քոնկրէսին մէջ կը քննէ Սէ· Ի· Ա·ի ա – պօրէն գործակցութիւնները ճշդած է թէ Գալիֆորնիոյ մէջ ահաբեկչական մաս – նաւոր մարզարաններ հիմնուած են եւ հոն կը պատրաստուին քիւրտ եւ հայ մարտականները: Այս պարագան հրապա– րակուեցաւ համբաւաւոր Փէնթհաուզ պարբերաթերթին կողմէ, որ կը գրէ թէ դաշտի յանձնաժողովը իր քննութիւն – ներուն, հարցաքնդումներուն հետեւան – քով երեւան հանած է այս եղելութիւնը: Սէ· Ի· Ա· մասնաւոր կայաններ հիմնած է Գալիֆորնիոյ մէջ, ուր մասնաւոր քո– մանտոներ կը պատրաստուին, Վիէթ – նամի եւ Նափալցիներու կողքին քիւրտ եւ հայ երիտասարդ մարտականներ: Բո– լորն ալ ենթակայ են շատ խիստ մար – զանքի մը: Այս երիտասարդները կը մար– զուին սեղմ պայմաններու տակ, որպէս– զի վարժուին խափանարարութեան, սպա– նութեան եւ, ի հարկին, ապստամբու – թեան:

Միայն թէ այս մարզուած մարտա – կանները ո՞ր երկիրներուն մէջ պիտի գործեն, որո՞նց դէմ, Սէ· Ի· Ա·ն այս կէտը գաղտնի կը պահէ:

Ամերիկացի հրապարակագիր Ճէյք Ան– դէրսըն առենին գրած էր թէ 1973–1974 թուականներուն, երբ Պարզանիի գեկա – վարութեան տակ Քիւրտերը ըմբոստա – ցան, առաջին օժանդակութիւնը Սէ· Ի· Ա·էն գտան: Սէ· Ի· Ա·ի մէկոցաւ 15 մի– լիոն տոլար տրուեցաւ Քիւրտերուն, ո– րոնք այդ դրամարով չինական եւ չեխո – սլովաք զէնքեր ապահովեցին: Աւելի վերջ նոր օժանդակութիւններ գտան, այս ան– գամ Իրանէն եւ Շահին միջոցաւ: Ցետա– գային այս օժանդակութիւնը դադրեցաւ եւ Պարզանի քաղցկեղէ վարակուեցաւ եւ մնաց 300 Քիւրտերով միայն:

ԹԷՔԷԵԱՆ՝
ԻՐ ՔԵՐԹՈՂԱԿԱՆ ԼԱՐԵՐՈՎ

Տրամադրելի սա քանի մը վայրկեան – ներուն մէջ, դժուար է, համապարփակ տեսութեամբ մը ներկայացնել, հայ քերթողութեան պանթէոնի այն ազնուական անդրին որ Վահան Թէքէեանինն է:

Իբրեւ քերթող, հրապարակագիր, հասարակական գործիչ եւ կրթական մշակ, Թէքէեան իր մէջ կ'ամբողջացնէ լրիւ պատկերը հայ մտաւորական տիպարին, որովհետեւ, մեր մէջ, գրողը, բանաստեղծը կամ հրապարակագիրը չէ մ'ըն ինչ որ է՝ ընդհանրապէս արեւմտեան առումով մը– տաւորականը:

Մեր մէջ մտաւորականութիւնը առաքելութիւն մըն է եւ հոն չես պիտեր, թէ ո՞ւր կը սկսի գրականութիւնը կամ արուեստը եւ ո՞ւր կը վերջանայ հանրային ծառայութիւնը:

Թէքէեանի սերունդի գեղապաշտներուն քով, անոնց արուեստագէտի երկունքին մէջ, միշտ ուժգնացած է հանրային մտահոգութիւնը: Զանգուածին ծառայելու կամաւորութիւն մը որ գերազանցապէս յուղիչ մարիւրոսութեան մը կը հասնի առհասարակ:

Վահան Թէքէեան մէկն է անոնցմէ ո– րոնց գեղարուեստական թռիչքը թէեւ չկասեցաւ խորշակահար, բայց թափա – ռայած իրենց կեանքը եղաւ, առաւելապէս, նուիրում մը՝ հասարակական գործին:

Ուրեմն բանաստեղծ Թէքէեան բացառութիւն մը չէ, որքան ալ իր գրականութիւնը խուսափում մը ըլլայ՝ մեկուսացում մը, որ ներամփոփ խորացումներու մէջ, մտորումներու եւ խիզախ անկեղծութեան մը մտերմութիւնը կը բանայ մեր առջեւ:

Իբեն ժամանակակից, չընդօրինակ քերթողութեան մը, ռազմաշունչ, ոխակալ եւ վրէժխնդիր բովանդակութիւնը հազիւ թէ կ'արձագանգէ Թէքէեանի, այլապէս գործօն, մեկուսացումին մէջ ուր Թէքէեան կը սիրէ պեղել ցանկութիւններու եւ հոգեկան ապրումներու ակօսները՝ անոնց մէջ փնտռելով իր երգերուն խոովքը:

Թերեւս չունեցաւ ազատութիւնը զոր պարապաններու բերումով ունեցան տարբեր բանաստեղծներ՝ ազատ դէմիններու մէջ. այլապէս ո՛վ չէր տարուած ժամանակի խանդավառութենէն:

Թէքէեան կը մասնակցի չքերթին բայց իր ներշնչարաններն են այն յաւիտենական խորհրդանիշերը որոնց համար սերունդներ ամբողջ աստուածացան՝ իրենց նուիրումին եւ անձնուրացութեան մէջ:

Այս բոլորը Թէքէեան կ'երգէ քաղցրալուր մրմունջի մը մէջ որ նոր է, մեղմ եւ քնքուշ...:

Քանի մը մեծադոյզ, որոտուն քերթուածներ միայն կը չանթեն իր քերթողութեան մէջ ուր իր յուզումը կը փոխակերպուի ահեղադոյզ ալեկոծութեան մը, երբ տոհմիկ արժէքներու փառաբանութեան կը դիմէ. «Եկեղեցին Հայկական» օրինակ:

Իր քերթողական բնութիւնը, հակառակ երեւոյթին, կ'ապրի խոովիչ լաւատեսութեան մը լոյսով եւ այդ լոյսը իրեն մեկնակէտ ունի յաճախ, անցեալէն նշոյլ մը, դիւզանկար մը, ժպիտ մը, կիսախոտոտում սէր մը, ակնկալութիւն մը որ աւազ կ'ուշանայ կամ չի գար... Ու Թէքէեան հակառակ այս բոլորին կը սիրէ կեանքը որ իրեն տուած է ոչինչ, գոնէ չափազանց քիչ բան, որովհետեւ քերթողի հզօր ղեկայութիւնը, որ իր առաւելութիւնը պիտի ըլլար, զինքը կը մղէ, մարդկային ամենատարբեր ապրումներու անկարելի զոհացումին, որոնց ամէնէն ընթացիկն իսկ զգացուած է իրեն. զուկի մը սէրը, օրինակ:

Բայց իր քերթողութիւնը՝ որոտում, տեղ-տեղ մեբամաղձիկ, չունի վհատ եւ անյոյս այն չեշտը, որուն զգացական ներգործութեան կ'ապաստանին մեր բանաստեղծներէն շատեր:

Իր որոնումներուն մէջ՝ ինքն ալ, իրացուցած կը թուի ըլլալ կեանքի այն փիլիսոփայութիւնը, թէ պէտք է վճարել ունենալու համար: Զարը սկիզբն է բարութեան, այլ խօսքով՝ յաւը վայելքի իսկ է ու պիտի լաս որպէսզի մեծնաս... Ապրիլ կեանքը որուն վայելքին ակնկա – լութիւնը աւելի քաղցր է քան նոյն ինքն վայելքը:

Թէքէեանի համակերպութիւնը, միս – տիք բան մը ունի որ համակրելի կը դարձընէ զինքը: Իր ընդվզումի փոթորկում– ներն իսկ խնդրանքի մը մեղմութիւնը ունին: Լուսահեղձ միջօրէ մը կ'ուզէ, բայց կը գոհանայ ճառագոյթով մը խոհ:

Իր այս ժուժկալութիւնը կը գտնենք նաեւ իր քերթուածներուն ծաւալին մէջ եւ հոն ուր իր ներշնչումը կը տեւէ, ինք կ'ընդհատէ զայն, մէկէ աւելի անգամ – ներ, հեւքոտ, բայց ազատուն, երգերու յաջորդականութեան մը մէջ միայն տալով իր յուզումին ամբողջութիւնը. «Եբազները»ու չարքը, օրինակ:

Ու Թէքէեան երազի բանաստեղծն է: Քիչեր կրցած են, իրեն չափ, կեանքի այսքան մօտիկ, կեանքին այսքան նման երազներ հիւսել:

Եւ համեստ է նաեւ իր երազներուն մէջ. բաղձանքներ. ո՛չ բուռն տենչանք, ո՛չ տիրացում. խաղաղ ապրումներ միայն:

Եւ ինչքա՜ն հեշտանքով ան կը դնէ իր հոգիին խորախորհուրդ ալքերուն մէջ, լոյսին բերելու համար իր մարդամերձական ձգտումները, բարութիւնն ու նուիրումը որոնք ենթակայական մեկնակէտ մը կը հանդին անանձնականին: Գեամ մը պէս որ կը մեկնի իր ակէն բաժնուելու համար ամէնուն: Ինքնաբաշխումի իւրայատուկ ձեւ մըն է ասիկա:

Ակէ կը բխի իր անմիջականութիւնը եւ քնարական հաղորդականութիւնը որ պինդը սիրելի ըրաւ նորագոյն սերունդներուն իսկ:

Թէքէեանի արուեստին պարզ ու խոր, դիւրին եւ խրթին համայքը, հետեւորդներու փաղանգ մը իր քաշողութեան ծիրին մէջ պահեց միշտ:

Թէքէեանի քերթողական արուեստին վաւերականութեան չօշափելի փաստերէն մէկն ալ այս քերթողական դպրոցն է:

Այն բանաստեղծական արուեստի նորութիւններէն վերջ, զոր Սըլհակ Զօպանեան, Ֆրանսականէն մեզի փոխանցեց, խորհրդանշանապաշտ հոսանքներու ամենազուտ ինքնագրոշմ ներկայացուցիչ – ներէն մէկն է անկասկած Թէքէեան որ թծախնդրօրէն, տեւապէս փնտռեց նախ երաժշտականութիւնը, անմիջականութիւնն ու լեզուական կատարելութիւնը, անկեղծութիւնը մանաւանդ զորս համազգեց հոգեկոչումներու սրտագրաւ երգերով ո– րոնց ապրումին եւ վերացումին մէջ կ'ուզէ, «ի մահ ընթանալ՝ քիչ առ քիչ...»:

Բայց իր ծննդեան հարիւրամեակի այս հանդիսութեան մէջ, ինչո՞ւ խօսիլ մահուան մասին, երբ ահաւասիկ, մահը վերջակէտ մը չէ եղած երբեք Թէքէեանի համար:

Յարգանք իր խնկելի յիշատակին:

ՎԱՐԴԱՆ ԿՈՄԻԿԵԱՆ

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐԸ

ՀԷՆՐԻԽ ԻՊՍԷՆ
հայ մշակոյթի կեանքին ներս

Հ. Իպսէնի ծննդեան 150ամեակին առթիւ, Սարգիս Մելիքսէթեան «Սով. Դրականութիւն» ամսագիրին Ապրիլի թիւին մէջ երկար եւ մանրամասն ներկայացուցած է 1890ական թուականներէն ծայր առնող հայերէն թարգմանութիւնները նորվեկիացի թատերագրիչին գործերուն, ինչպէս նաեւ անոնց բեմադրութիւնները:

Շատ հինէն եկող հետաքրքրութեան ապացոյցը կարելի է գտնել այն փաստին մէջ, որ երբ 1898ին Նորվեկիա եւ Սքանտինաւեան միւս երկիրները յիշատակած են Իպսէնի ծննդեան 70ամեակը, դանիացի եւ չուէտացի գրագէտներու մասնակցութեամբ լոյս տեսած է շատ արժէքաւոր հատորի մը, ուր տեղ գտած է նորվեկիացի բանաստէղծին կարկոտէնի մէկ ակնարկը այլ եւ այլ ժողովուրդներու հոգեւոր կեանքին մէջ Իպսէնի գրաւած տեղին մասին: Յանկին մէջ յիշուած են նոյնպէս հայ մշակութային կեանքին ներս արձանագրուած այն երեւոյթները, որոնք կապ ունեցած են անուանի թատերագրին անունին հետ: Կարկոտէն, յօդուածագիրին վկայութեամբ, նկատի ունեցած է առանձին գիրքերն ու պարբերականներու մէջ լոյս տեսած կարգ մը թատերախաղերու հայերէն թարգմանութիւնները, որովհետեւ ընդունուած սովորութեամբ մը հեղինակին ղրկուած են առանցմէ մէկ քանին: «Մեզանում տեղեկութիւն կայ, որ 1892 թուականին նրան է ուղարկուել Ժուռնալիստ, Թատերական գործիչ Սիմոն Հախումեանի «Ժողովրդի թշնամին կամ Դոկտոր Տտոկման» դրամայի (ճիշդը՝ Ստոկման), հասարակական գործչուհի Տիրուհի Կոստանեանցի Թարգմանած «Նորան», որն առաջին անգամ լոյս է տեսել 1892 թ. «Արձագանգ» հանդէսում: Եթէ այս երկու պիէսները թարգմանուել էին ռուսերէնից, ապա յայտնի մանկավարժ Լեւոն Բարայեանը «Հասարակութեան նեցուկները» դրամայի թարգմանել էր գերմաներէնից, որի երկու գործողութիւնը դեռ 1895 թուակա – նին տպուել են «Թատրոն» գրական եւ թատերական հանդէսում: Սակայն դրանց կողքին պիտի դասել չափազանց ուշ – դրաւ մի իրողութիւն եւս, որը յայտնի է եղել մեծ դրամատուրգին: 1891 թ. Դեկտեմբերին Թիֆլիսի հայ թատերա – խումբը Սիբանոյշի, Յովհ. Աբէլեանի եւ ուրիշների մասնակցութեամբ խաղում է Իպսէնի «Ուրուականները» դրամայի, թարգմանութեամբ Ալ. Թարխանեանի: Այդ փաստը կարեւորելով, դրամատուրգ Ալ. Աբէլեանը նամակ եւ ներկայացման մի ափիշ է ուղարկում հեռու Քրիստիանայում ապրող Իպսէնին, որը չուտով պատասխանում է մի ջերմ շնորհակալագրով, ուրախութիւն յայտնելով իր ըս – տեղծագործութիւնը հայ թատրոնի խաղացանկը առաջին անգամ մտցնելու առթիւ: Դրա մասին տեղեկութիւն կայ ժամանակի հայ մամուլում»:

Ի՞նչ պատճառներով Հ. Իպսէն հայ իրականութեան մէջ դարձած է ծանօթ հեղինակ մը: Այս հարցումին պատասխանելով հեղինակը դիտել տուած է, թէ հայ մամուլը դեռ 80ական թուականնե – րուն վերջերը այս ու այն առիթներով յիշատակած է թատերագիրին անունը՝ եւ– րոպացի ծանօթ թատերագիրներու կող – քին: Յիշատակած է նոյնպէս անոր թատերախաղերուն արժանիքները՝ ինքնա – տիպ, կենսունակ, դեղարուեստական գեանի վրայ թարմ, նորութիւններ բերող արուեստագէտ եւայլն:

Երկրորդ պատճառը անոր երկերուն թարգմանութիւններուն մեծ քանակը եղած է: «Հայերէն են թարգմանուել ռուսերէնից եւ եւրոպական այլ լեզուներից, բայց վերեւում յիշուած պիէսներից, նաեւ «Մոլուն տիկինը», «Երբ մենք՝ մեռեալներս արթնանանք», «Կառուցող Սոլնէսը», «Բրանդը», «Խստրոտացի Փրու Ինգերը», «Հեդդա Գաբլէրը», «Վայրի բադը», որոնցից մի քանիսը ոչ միայն հայ բեմն են բարձրացել, այլ եւ լոյս են տեսել կամ առանձին գրքով, կամ պարբերականներում»:

Յօդուածագիրը ապա արձանագրած է թարգմանողներուն անունները: Ահա մէկ քանին՝ Ալ. Թարխանեան, Սիմոն Հախումեան, Տիրուհի Կոստանեանց, Լեւոն Բարայեան, բանաստեղծ Յովհ. Յովհաննիսեան, դերասաններ Արմէն Արմէնեան, Միքայէլ Մանուէլեան նաեւ Յակոբ Խաչմանեան, Վահան Տիրացեան, Մ. Շամամեան, Զաւէն Շանթ, գրագէտ Ալ. Շիրվանզադէ, Սարգիս Եսայեան, Սարգիս Պայազատ եւ ուրիշներ:

Իպսէնի հեղինակութեան լայն տարածումին մեծ չափով նպաստած է հայ բեմերուն վրայ կատարուած բեմադրութիւնները: «Ինչպէս նշեցինք, տակաւին 90ական թուականներից հայ թատերական գործիչները շատ յաճախ են դիմել Իպսէնի ստեղծագործութիւններին, մասնաւորապէս այն գործերին, որոնց մէջ շօշափում են մեծ դրուղի քննադատական զօրեղ ոգին ու գեղարուեստական ճարտար վարպետութիւնը»:

Իպսէնեան դերեր ստանձնած են դերասանուհիներէն Սիբանոյշ, Օլգա Մայսուրեան, Աննա Խիթարեան, Սաթենիկ Ադամեան, Իշխանէ Քալանթար, Յասմիկ, Եկատերինա Դուրեան – Արմէնեան, Արուս Ոսկանեան, իսկ դերասաններէն՝ Գէորգ Պետրոսեան, Գրիգոր Աբրահամեան, Յովհ. Աբէլեան, Յովհ. Զարիֆեան, Իսահակ Ալիխանեան, Արմէն Արմէնեան, Միքայէլ Մանուէլեան, Յովս. Ոսկանեան, Գրիգոր Աւետեան, Յովհ. Ստեփանեան եւ ուրիշներ:

Տիպարներու մեկնաբանութեան մէջ խիստ ուշէքի գործած է Յովհ. Աբէլեանի Տօքթէօր Տտոկմանը, որ երկար տարի – ներ անոր խաղացանկին մաս կազմած է: Նոյնպէս Սիբանոյշի մարմնացուցած Հեդդա Գաբլէրը, Յովհ. Աբէլեանի եւ Յովհ. Զարիֆեանի ընկերակցութեամբ, առաջինէն՝ Լէովբորգինի, երկրորդը՝ Եորկէն Տեսմանենի դերերով: Ցիշատակելի մնացած են Իսահակ Ալիխանեան եւ Արմէն Արմէնեան Օսվալդները դերերով, «Ուրուականներ» թատերախաղին մէջ:

— «Մեր ցոյց տուած ակնկռներն ու օրինակները հաւաստիացնում են, որ աշխարհահռչակ դրամատուրգ Հենրիխ Իբսէնը մեզանում դեռ վաղ տարիներից դարձել է սիրուած եւ մեծապէս գնահատուած հեղինակութիւն, որն իր հետքը թին խթանել է ոչ միայն հայ թատրոնի ռէալիստական ուղու զարգացմանը, այլ եւ ժթ. դարի վերջերի եւ ի. դարի առաջին քառնամեակի հայ դրամատուրգների ստեղծագործութիւնների արդիականութեան ուժի զօրեղացմանը, գեղարուեստական արտայայտչաձեւերի ցայտունութեանը եւ նորարական սկզբունքների կիրառմանը: Մեր դրամատուրգների համար նշանաւոր նորվեգացին հիանալի օրինակ է եղել, որը միշտ ընդգծուել է ստեղծագործական հարցերին նուիրուած զրոյցներում»:

ՔԱՂՀԱՆ

ԶԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱՆ ՎԻԵՆՆԱՅԻ ՄԷՋ

—o—

ՎԻԵՆՆԱ.— Վիեննահայ Ուսանողական – Երիտասարդական Միութեան Ալեքսեան Թատերախումբը հայկական ակումբի սրահին մէջ ներկայացուց երեւանցի Յովհաննէս Միքայէլ Կիւրճեանի աշակցութեամբ 1909ին յօրինուած երեք արարով կատակերգութիւնը՝ «Զարշըլը Աղթին Աղա կամ Ֆրանքօ – Թրքական պատերազմ»:

Երկու ներկայացումները տեղի ունեցան երեկոյեան ժամը 8·15ին մինչեւ ժամը 10·15, 5 եւ 6 Մայիս: Սրահը լեցուն էր. վիեննահայ գաղութէն մեծ ու պզտիկ իրապէս ուրախ եւ գոհունակ կերպարանքներով եկած էին քաղաքիս մէջ շատ ցանցառ այսպիսի դէպքի ներկայ ըլլալու: Յանցառ... թէեւ 150 տարի – ներէ ի վեր Մխիթարեաններու մայրավանքի մէջ կղերացու ժառանգաւորները դրեթէ ամէն տարի լուրջ կամ զուարճալի թատերական ներկայացումներ կը կատարեն իրենց վարդապետներու եւ ընկերակիցներու առջեւ:

Ինչպէս արդէն յիշեցի, երկու թատերական երեկոները նախաձեռնած են Վիեննահայ Ուսանողական – Երիտասարդական Միութեան, որ իր 1977 – 78

թարգմանողներուն անունները: Ահա մէկ քանին՝ Ալ. Թարխանեան, Սիմոն Հախումեան, Տիրուհի Կոստանեանց, Լեւոն Բարայեան, բանաստեղծ Յովհ. Յովհաննիսեան, դերասաններ Արմէն Արմէնեան, Միքայէլ Մանուէլեան նաեւ Յակոբ Խաչմանեան, Վահան Տիրացեան, Մ. Շամամեան, Զաւէն Շանթ, գրագէտ Ալ. Շիրվանզադէ, Սարգիս Եսայեան, Սարգիս Պայազատ եւ ուրիշներ:

Իպսէնի հեղինակութեան լայն տարածումին մեծ չափով նպաստած է հայ բեմերուն վրայ կատարուած բեմադրութիւնները: «Ինչպէս նշեցինք, տակաւին 90ական թուականներից հայ թատերական գործիչները շատ յաճախ են դիմել Իպսէնի ստեղծագործութիւններին, մասնաւորապէս այն գործերին, որոնց մէջ շօշափում են մեծ դրուղի քննադատական զօրեղ ոգին ու գեղարուեստական ճարտար վարպետութիւնը»:

Իպսէնեան դերեր ստանձնած են դերասանուհիներէն Սիբանոյշ, Օլգա Մայսուրեան, Աննա Խիթարեան, Սաթենիկ Ադամեան, Իշխանէ Քալանթար, Յասմիկ, Եկատերինա Դուրեան – Արմէնեան, Արուս Ոսկանեան, իսկ դերասաններէն՝ Գէորգ Պետրոսեան, Գրիգոր Աբրահամեան, Յովհ. Աբէլեան, Յովհ. Զարիֆեան, Իսահակ Ալիխանեան, Արմէն Արմէնեան, Միքայէլ Մանուէլեան, Յովս. Ոսկանեան, Գրիգոր Աւետեան, Յովհ. Ստեփանեան եւ ուրիշներ:

Տիպարներու մեկնաբանութեան մէջ խիստ ուշէքի գործած է Յովհ. Աբէլեանի Տօքթէօր Տտոկմանը, որ երկար տարի – ներ անոր խաղացանկին մաս կազմած է: Նոյնպէս Սիբանոյշի մարմնացուցած Հեդդա Գաբլէրը, Յովհ. Աբէլեանի եւ Յովհ. Զարիֆեանի ընկերակցութեամբ, առաջինէն՝ Լէովբորգինի, երկրորդը՝ Եորկէն Տեսմանենի դերերով: Ցիշատակելի մնացած են Իսահակ Ալիխանեան եւ Արմէն Արմէնեան Օսվալդները դերերով, «Ուրուականներ» թատերախաղին մէջ:

— «Մեր ցոյց տուած ակնկռներն ու օրինակները հաւաստիացնում են, որ աշխարհահռչակ դրամատուրգ Հենրիխ Իբսէնը մեզանում դեռ վաղ տարիներից դարձել է սիրուած եւ մեծապէս գնահատուած հեղինակութիւն, որն իր հետքը թին խթանել է ոչ միայն հայ թատրոնի ռէալիստական ուղու զարգացմանը, այլ եւ ժթ. դարի վերջերի եւ ի. դարի առաջին քառնամեակի հայ դրամատուրգների ստեղծագործութիւնների արդիականութեան ուժի զօրեղացմանը, գեղարուեստական արտայայտչաձեւերի ցայտունութեանը եւ նորարական սկզբունքների կիրառմանը: Մեր դրամատուրգների համար նշանաւոր նորվեգացին հիանալի օրինակ է եղել, որը միշտ ընդգծուել է ստեղծագործական հարցերին նուիրուած զրոյցներում»:

ՔԱՂՀԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ, ՀՈՂ ԻՄ...

Ա.

Ամառվա ծաղկոտ ու բուրավետ մի առավոտ էր։ Ես նոր էի վերադարձել ճամբարից։ Ինձ համար հանգստավայր էր դարձել Ծաղկաձորի մոտ գտնվող Կարմիր ձոր անունով գեղատեսիլ մի վայր։ Ամառանոցում հանգստանում էին հիմնականում Երևանի գրողներ, նկարիչներ, կոմպոզիտորներ։ Ամառանոցի տնօրենը՝ Ռուբեն Սևակը, ինձ հետ ջերմ հարաբերությունների մեջ էր։ Ես ամառանոցում ամենաերիտասարդն էի։ Ռուբենը ինձ հետ ավելի ջերմ էր, քան մյուսների հետ։ Ես նրա համար ոչ միայն գրող էի, այլև ընկեր, որդի, եղբայր։ Ռուբենը ինձ հետ ավելի ջերմ էր, քանի որ ես նրա հայրենի գյուղի մարդն էի։ Ես ծնվել եմ Ռուբենի հայրենի գյուղում։ Ռուբենի հայրը՝ Սևակ Ավետիսյանը, ինձ համար եղել է ոչ միայն հայրենակից, այլև ուսուցիչ, ընկեր, խորհրդատու։ Ես նրա հետ կիսել եմ իմ ուրախությունները, տագնապները, հոգսերը։ Նա ինձ հետ կիսել է իր ուրախությունները, տագնապները, հոգսերը։ Ես նրա հետ կիսել եմ իմ ստեղծագործական ծրագրերը, նա՝ իր ծրագրերը։ Ես նրա հետ կիսել եմ իմ ստեղծագործական հաջողությունները, նա՝ իր հաջողությունները։ Ես նրա հետ կիսել եմ իմ ստեղծագործական ձախողումները, նա՝ իր ձախողումները։ Ես նրա հետ կիսել եմ իմ ստեղծագործական տագնապները, նա՝ իր տագնապները։ Ես նրա հետ կիսել եմ իմ ստեղծագործական հոգսերը, նա՝ իր հոգսերը։ Ես նրա հետ կիսել եմ իմ ստեղծագործական ուրախությունները, նա՝ իր ուրախությունները

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Սիւզան Զիլինկիրեան հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ իր ամուսնոյն՝

ՏՈՔԹ. ՎԱՀՐԱՄ ԶԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆԻ

Նախկին Նախագահ Փարիզի Հայ Աղեխտախնամ Ընկերակցութեան)

մահուան Շրջ. տարելիցին առթիւ, կիրակի, Ցունիս 25, Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, յաւարտ պատարագի:

Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ:

ՅԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Խաչի Պանեէօ - Քաշանի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Բէքմէզեանի եւ Տէր եւ Տիկին Քարաօղլանեանի, Տիկին Նաւասարդեանի եւ Տէր եւ Տիկին Սահեփանեանի ընտանեկան բոլոր պատաներուն փոքրիկն Արմէնի զառնակսկիծ մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Գազանճեանէ (Փարիզ), Պ. Զրբբաշեանէ (Փարիզ) եւ Աղասի Խաչատուրեանէ (Ալֆորվիլ) դիրքերու հաւաքածոյ մը, ի նպաստ Տան գրադարանին:

Այս առթիւ կոչ կ'ընենք մեր հայրենակիցներուն, եթէ տրամադրելի դիրքեր ունին, կրնան դիմել վարչութեան հասցէին.—

Maison de la Culture Arménienne
9, Rue de Madrid
94140 Alfortville

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ENTREPRISE DE PEINTURE

PEINTURE — VITRERIE — PAPIERS PEINTS — REVETEMENTS
MURAUX — (DECORATION) — RAVALEMENT

SAM Moussikian

TRAVAIL ARTISANAL

94140 ALFORTVILLE — Tél. 375-39-34

Voyage en Arménie

du 29 JUILLET au 12 AOUT

2 JOURS MOSCOU, 8 JOURS EREVAN, 2 JOURS TBILISSI, 3 JOURS LENINGRAD
Accompagné par VAROUJAN SARKISSIAN
Hôtel première catégorie, pension complète, Excursions

×

ԲԱՑԱՌԻԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՄԵՆԱՑՆ ՀԱՑՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

ՎԱԶԳԷՆ Ա.-Ի

ծննդեան 70ամեակին եւ գահակալութեան 23ամեակին առթիւ
ՍԵՊՏ. 28ԷՆ ՀՈԿՏ. 12
Կ'ընկերանայ Վ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
Տեղերը սահմանափակ ըլլալով արձանագրուիլ ՕԳՈՍՏ. 30ԷՆ ԱՌԱՋ
RENSEIGNEMENTS ET INSCRIPTIONS :

Varoujan SARKISSIAN

sevan voyages

50, Cours de la Liberté — 69 Lyon — Tél. : 60-13-66
Tél. : 60-13-66 — Téléx 900287
Licence organisatrice : A 529
Départs par avion de PARIS — MARSEILLE ET LYON

ՈԳԵԿՈՉՈՆՄ ՔՍԱՆ ՀՆՉԱԿԵԱՆ ԱՆՄԱՀՆԵՐՈՒՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հնչակեան կուսակցութեան Փարիզի եւ շրջանի Մարմինը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ Կիրակի Ցունիս 25 Փարիզի Հայոց Մայր եկեղեցւոյ մէջ, 1915 Ցունիս 15ին Պոլսոյ Սուլթան Պայազիտի հրապարակին վրայ կախաղանով նահատակուած Քսան Հնչակեան անմահ հերոսներու յիշատակին:

Նոյնպէս հայ ազատագրութեան համար կեսարիոյ կախաղաններուն վրայ եւ Վանի բանտին մէջ նահատակուած հերոս — ներու յիշատակին:

Հերոսներու յիշատակը յարգող բոլոր հայրենակիցները կը հրաւիրուին ներկայ դանուիլ արարողութեան:

ՀՈԳԵՃԱՇ

Կիրակի, Ցունիս 25 ժամը 13·30ին

Restaurant « OPERA-LAFAYETTE
80, Rue Lafayette
(Métro : Cadet ou Poissonnière)

Պատշաճ յայտագիր, յարգանքի ուղերձներ, արտասանութիւն:
Ծախքերու մասնակցութիւն 40 ֆր.

ԼԻՈՆԻ ՀԱՑ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՆԱՐԵԿԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ զբօսայգիին մէջ
Կիրակի, Ցունիս 25
Նախագահութեամբ
ԳՐԻԳՈՐ ԵՊՍ. ԿԱՊՐՈՑԵԱՆԻ

Un événement unique à Lyon :
20 h. : FINALE de la Coupe du Monde retransmise en couleur sur écrans géant en direct de Buenos-Aires
Adresse : 38, Route de Collonges à St. Cyr au Mont d'Or

UNION GENERALE ARMENIENNE DE BIENFAISANCE
33, Cours Pierre-Puget, 13006 Marseille
DANS LE CADRE HISTORIQUE
ET LE PARC DU CHATEAU DE LA PIOLINE LES MILLES

Soirée Dansante aux Chandelles

Le Samedi 1er Juillet de 20 heures 30 à l'aube
UNE NUITEE... A NE PAS MANQUER
Orchestre SEVAN-MELKON dirigé par GERARD MELKONIAN
Buffet Campagnard
Réservation au Siège : 37-75-97 ou Jacques Chélélékian : 95-90-12

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Բարձր հովանաւորութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

կաթող. Պատուիրակ Արեւմտ. Եւրոպայի Հայոց Ս. առաջնորդ Փարիզի

Ցունիս 25, կիրակի, վարժարանին մէջ ժամը 11ին ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ

ժամը 13էն սկսեալ ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՃԱՇ, ՎԱՃԱՌՔ, ԽԱՂԵՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆ

ՓԱՐԻԶ.— Ցուլիսի խումբը կը մեկնի Շաբաթ, Ցուլիս 1, առաւօտեան ժամը 7ին, Փորթ տ'Օռլէան, 10–12 Ավընիւ Փոլ–Ափէլ, վերադարձ Ցուլիս 30ին:

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի զբօսավտոյրը դէպի ԺԵՐՄԻՆԵԻ Տէ փոխ այցելելու եկեղեցի մը Յրդ դարէն հայկական ճարտարապետութեամբ, կիրակի, Ցունիս 25:
Երթուղարձ 50 ֆր.:
Հեռաձայնել ամէն օր մինչեւ կէսօր՝
533·06·31

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Մայր եկեղեցւոյ կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է եկեղեցւոյ պայծառութեան եւ սրահի չինութեան համար հետեւեալ նուէրները.—

Փոքրիկ Լօրան – Անդրանիկ Գազան – ճեանի Թաղման առթիւ Տէր եւ Տիկ. Ժ. Ափիկեան, Տէր եւ Տիկ. Զ. Գապագեան, Օրիորդները Վ. Թ. Թընկրեան 100ական ֆրանք, Տէր եւ Տիկ. Մ. Սէմէրճեան 100, Տիկ. Վ. Աճէմեան, Տիկ. Զ. Ապ–նաւորեան, Տէր եւ Տիկ. Հ. Կիրակոսեան 50ական, Տէր եւ Տիկ. Օ. Գապագեան 20:

Նիկողոս Վարդերեսեանի Թաղման առթիւ Տէր եւ Տիկ. Մ. Գուլումեան սրահին 100, Պ. Կ. Գիւղեան 100, Տիկ. Զապէլ Սարաֆեան, Տէր եւ Տիկ. Զ. Սարաֆեան զպրոցին, Տէր եւ Տիկ. Ժ. Վարդերեսեան սրահին 50ական, Տիկ. Ն. Պէրպէրեան 20: Մաթիւա Զիւրիւքճիէ–եանի Թաղման առթիւ Տէր եւ Տիկ. Ս. Զիւրիւքճիէեան, Տէր եւ Տիկ. Ռուբօ 100ական, Տէր եւ Տիկ. Ս. Ճամուկեան 50: Գրիգոր Ժամկոչեանի հոգեհանգիստ–ին այրի Տիկ. Գ. Ժամկոչեան եւ զաւակները 100, Տիկ. Ո. Գալուստեան երջ–չախումբին 100, Տէր եւ Տիկ. Վ. Փա–փազեան 100, Տէր եւ Տիկ. Պ. Նահապետեան 50, Տէր եւ Տիկ. Ս. Փափազեան 40, Տիկ. Սիմոնեան, Տիկ. Փափազեան, Տէր եւ Տիկ. Ց. Գալուստեան, Մ. Տէրտէր–եան 20ական: Գոհար Ներսէսեանի (ծն. Էքիքեան) Պ.Հ. Ներսէսեան 100, «Ցառա–ջ»ին 50, աղքատներուն Պ. Հ. Պօղոս–եան, Տիկ. Ա. Տակաուեան 50ական: Տա–ճատ Խաչիկեանի հոգեհանգստին այրի Տիկ. Ս. Խաչիկեան 200: Արմաւենի Թա–նապաչեանի հոգեհանգիստին Պօյաճեան ընտանիք 100, Պ. Հ. Մխիթեան, Ց. Ուզտենց, Ռ. Ուզտենց, Ն. Ուզտենց 50–ական, Տիկ. Նորհատեան 20, Արմենակ Աբիկեանի Թաղման առթիւ Պ. Ա. Բիւր–եան 200: Լուիզա Տէր–Խաչատուրեանի հոգեհանգիստին Պ. Ռ. Տէր–Խաչատուր–եան սրահին 1000, Պ. Ց. Ամատունի 100, Պ. Ժ. Մկրտիչեան 50 ֆր.:

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍ. ՋԱՅՆԱՍՓԻԽՐԻՆ

Զորեքշաբթի, Ցունիս 21, ժամը 12·45ին 13ի փանորամա յայտագիրը՝
« ՍՓԵՒԻԱԼ ԱՌՄԵՆԻ »

A VENDRE

FOND DE COMMERCE
CORDONNERIE-BOTTERIE
avec logement

Avec possibilité de faire fabrication de chaussures, le matériel nécessaire à la fabrication existant (machine à montage etc.)

YEZI
21, Rue St. Denis
AUBERVILLIERS
Tél. : 833-16-03

ԲԱՑԱՌԻԿ ՃԱՇ

Մարսէյլի Հայ Աբեղայները, 45րդ տարելիցին առթիւ, կազմակերպած են բարեգործական ճաշ մը, ի պատիւ բարերար անդամներուն, Ցունիս 25, ժամը 13ին, Հայ Մշակոյթի Տան « Վասպուրական » սրահին մէջ:

Կը հրաւիրուին բոլոր նախկին արի–աբեղայները եւ համակիրները:

ՊՕՑՏ ԴԷՊԻ ՕՍԹԱՆՏ

եւ այցելութիւն՝ Պրիւժ
(Հիւսիսի Վենետիկին)

Ուրախ եւ հաճելի օր մը:

ՄԵԿՆՈՒՄ Կիրակի, Ցունիս 25, վերադարձ իրիկունը:

Հաւաքուիլ Կիրակի առտու ժամը 7·30ին կառ տիւ Նոռ, Քափէ Քիւրվէօրի առջեւ, մեկնում ժամը 8ին. ճաշ ճամբու ընթացքին: Ժամանում Օսթանտ, լուռանք, խաղեր:

Մեկնում ժամը 17ին դէպի Պրիւժ, այցելութիւն քաղաքին եւ վերադարձ Փարիզ ժամը 21ին:
Մասնակցութիւն (պաղ ճաշը մէջը) 89 ֆ.

Կանխավճար 30 ֆր.

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
12, Allé Léonin, 94170 Le Perreux

Association sans but lucratif régie par la loi du 1-7-1901
ԻՏՈՒՄ ՃԻՋԻՐԵԱՆ
Ընդհանուր Պատուիրակ
Հեռաձայն 324–14–96

ՀԱՐԱՒԱՆԴ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ՀԱՐԱՒԱՆԴ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 371027317 A R.C. PARIS

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 200 Ֆ. Վեցամսեայ 110 Ֆ.
Արտասահման Տար. 230 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 60

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
21
MERCREDI
21 JUIN
1978

LE NUMERO 1,60 F

53ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.145

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

53e ANNÉE — N° 14.145

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԷՃԷՎԻՏ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒ ԱՑՑԵԼԵՑ

— o —

ՓԻՒՐՏԵՐՈՒ
ԿՈՒԻՆԵՐԸ ԿԸ ՏԱՐԱԾՈՒԻՆ

—o—

Կը հաստատուի, որ բուռն կռիւներ կան Պարզանիի արեւմտասէր Քիւրտերու եւ խորհրդայնասէր Քիւրտերու միջեւ (այս վերջիններու պետն է Թալապան) Իրաքի, Պարսկաստանի եւ Թուրքիոյ արեւելեան լեռնային գաւառները։ Կացութիւնը բաւական մտահոգիչ նկատուած է քանի Պիւէնտ Էճեվիտ Կիրակի օր Արեւելեան Անատոլու գացած է ինչ որ նախընթաց չունի։ Առաջին անգամն է, որ թուրք նախարարապետ մը այդ չրջանը կ'այցելէ Հանրապետութեան հիմնադրութենէն ի վեր (1923)։ Եւ քանի մը չաբաթ առաջ է որ լեռնային չրջան մըն է (12ի վրայ մայն երկու ամիս մատչելի) Էճեվիտ անցած է Սեմսունէն Զաւէն 50 քիլոմէթր։

Էճեվիտ կարեւոր ճառ մըն ալ խօսած է խոստանալով Քիւրտերուն, որ Անգարա պիտի աւելցնէ չրջանին բերած իր նպաստը եւ «քաղաքակրթութեան բարիքները» (մարդ ի՞նչպէս կրնայ տալ իր չունեցածը) պիտի բերէ։ Վարչապետը կոչ մըն ալ ըրած է ազգ. միասնականութեան գաղափարի, աղանդներու եւ քաղաքական չարժումներու միջեւ եւ հրաւիրած է իրաքն ու Պարսկաստանը որոնց հետ «մշակութային եւ պատմական խոր կապեր կան» գործակցելու բոլոր մարզերուն մէջ։ Էճեվիտ եզրափակած է յիշեցնով Աթաթիւրքի խօսքը «Խաղաղութիւն երկրին մէջ, խաղաղութիւն աշխարհի մէջ»։

Կը թուի թէ այս այցելութեան բուն նպատակն էր ցոյց տալ որ Անգարա թոյլ պիտի չտայ որ քիւրտ ազգայնականներ աւելի թափանցեն եւ ապահովութիւն տալ չրջանի Քիւրտերուն ալ որ այլեւս երկրորդ կարգի քաղաքացիներ պիտի չըլլան։ Բայց Քիւրտերը էճեվիտը կ'ողջունէին պատառներով ուր գրուած էր.— «Դպրոցներ կ'ուզենք, աշխատանք, ճամբաներ, էլեկտրականութիւն, ճարտարարուեստ»։ Այս լուրերուն առթիւ, Մռնու կ'ըսէ սակայն. «Այս խոստում — ները ի նպաստ «լեռնային Թուրքերու» ինչպէս կ'որակուին, պիտի բաւե՞ն խեղդելու համար քրտական չարժումին լրջանկանութիւնը Թուրքիոյ մէջ։ 1925էն 1938 անոր զպրոմը նոյնքան արիւնալի եղաւ որքան ապստամբութիւնը։ Մէկուկէս միլիոն քիւրտ սեղմհան եղան կամ ջարդուեցան։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՎ

Թեհրանի եւ եօթը ուրիշ քաղաքներու չուկաները դոց մնացին առջի օր (Շաբաթ) երբեւ հետեւանք «ազգ. սուգի օր»ին զոր հռչակած էր կրօնական ընդդիմութիւնը Ղոմի գոհերուն ի յիշատակ։ Պէչքի համալսարանի պահակներէն մէկը սպաննուած է, երկու ուրիշներ ալ ծանրօրէն վիրաւորուած «ուսանողի պիտակին տակ ծպտուած ապստամբներու կողմէ» կ'ըսէ պաշտօնական Փարս գործակալութիւնը։ Միւս կողմէ լիբանանցիներ Ալ Սաֆիր թերթին մէջ, Այաթոլլա Խոմէյնի կոչ մը կ'ընէ պարսիկ ժողովուրդին, եւ կը յայտնէ թէ պատրաստ է զէնք առնելու տապալելու համար Շահին վարչակարգը։

ՔԻՆՇԱՇԱ. հաղորդած է արեւմտեան երկիրներու կառավարութիւններուն, թէ հազար ըմբոստներ կեդրոնացած են Անկոլայի սահմանին վրայ։ Զայիր միացած ժամանակ յաւելեալ օժանդակութիւն ուղած է արեւմտեան երկիրներէն, յատկապէս ռազմամթերք։

ԱՐԱՐԱՏ - ԹԻՒԼԻՍ (ԹԻՓԼԻՍ) o - o

—o—

Յունիս 17ին, խորհրդային 41րդ ախոյենութեան արդիւնքներն են.—

Կայսրթ-Շախտեոր 0–1, Դինամօ (Մոսկուա) — Զերնոմորեց 2 – 3, Դինամօ (Կիեւ) — Դնեպր 5–1, Զէնիթ — Սպարտակ (Մոսկուա) 3–1, Զարիա — Լոկոմոտիւ 1–2։

Մոսկուա Հայերու միջոցաւ ձնշում կը բանեցնի Թուրքիոյ վրայ

ԿԸ ԴՐԷ ՅՈՒՆԱԿԱՆ ՇԱՐԱԹԱԹԵՐԹ ՄԸ

—o—

ԽՄԲ.— Աքենճի մեր պաշտօնակիցը՝ «Ազատ Օր» թարգմանաբար հրատարակած է յունարէն էպրոս շաբաթաթերթի անցեալ շաբթու, իր առաջին էջին վրայ — լոյս ընծայած հետեւեալ յօդուածը.—

Խորհ. Միութեան մէջ ապրող Հայերու սպառնալիքները պատճառ դարձան որ էճեվիտ կծկուի։ Այս է եզրակացութիւնը պատասխանատու քաղաքական դէմքերու, որոնք մասնաւոր կարեւորութեամբ դիտել կուտան, թէ էճեվիտ իր Ուաշինկթընի կեցութեան առթիւ, ինչպէս նաեւ Հոմէն իր վերադարձի ճամբուն վրայ, ցուցական կերպով յայտարարեց, թէ անկախ զինարդելի դրական կամ ժխտական անդրադարձումէն, Թուրքիա մտադիր չէ Խորհրդային Միութենէն զէնք գնել, մինչ, ինչպէս ծանօթ է արդէն, էճեվիտի Ուաշինկթընի ժամանումէն կարճ ժամանակ մը առաջ, էճեվիտ կը սպառնար թէ այն պարագային որ Միացեալ Նահանգներըլ զէնքով չպարենաւորեն Թուրքիան, անոնք՝ (Թուրքերը), Խորհ. Միութեան դուռը պիտի բախէին։

Այս դիրքաւորման չրջադարձը, լաւատեղեակ չրջանակներու համաձայն, խորքի վերլուծումի կը կարօտի։ Նախ՝ անմիջական կերպով առընչուած է ամերիկեան քաղաքականութեան տրամադրութիւններուն հետ խ. Միութեան նկատմամբ։ Այդ ուղղութեամբ արդէն, յատկանշական էր նախագահ Գարթըրի ազդարարութիւնը Խ. Միութեան. «կամ բանակցիլ, կամ մրցակցիլ»։

Ամերիկեան քաղաքականութեան այս յանկարծական կարծրացումը, անմիջական ճնշումի տակ դրաւ վարչապետ Էճեվիտը, որ Ուաշինկթըն գտնուած միջոցին, պարտաւորեցաւ իր դիրքը յստակացնելու ու յայտարարելու թէ Խորհ. Միութենէն զէնք գնելու հարց գոյութիւն չունի։

Մինչ այդ, թրքական կառավարութիւնը եւ թրքական բանակի գինուորական աւագանին, լուրջ կերպով մտահոգուած են Հայերու գործունէութեամբ։

Անոնք (թուրք զեկավարները), կասկած կը յայտնեն որ հայ ծայրայեղները, թուրք դեսպաններ ահաբեկելու իրենց գործունէութեան մէջ, օտար երկրի մը կողմէ կ'առաջնորդուին եւ նպատակ ունին եւրոպական երկիրներու մէջ պաշտօնավարող թուրք դեսպաններ ահաբեկել, ինչպէս պատահեցաւ Փարիզի մէջ եւ քանի մը օրեր առաջ Մատրիտի մէջ, ուր ահաբեկուեցաւ թուրք դեսպանին կողակիցը եւ իր եղբայրը։

Թրքական դաղտնի սպասարկութիւնները, թուրք վարչապետի նկատողութեան յանձնեցին որոշ տուեալներ, որոնց համաձայն կը յայտնուի թէ հայկական այս գործունէութիւնները կը կազմակերպուին ու կ'առաջնորդուին Խորհ. Հայաստանէն եւ տակաւին չարունակութիւն ալ պիտի ունենան, նպատակ հետապնդելով մտահոգել Թուրքիան որպէսզի պարտաւորուի կառչիլ Խորհ. Միութեան։

Խորհ. Միութեան մէջ ապրող Հայերը, իրենց վրէժը կ'ուզեն լուծել Թուրքերուն կողմէ կատարուած Համիտեան ջարդերուն (1894 – 96), որոնց ընթացքին 300 հազար Հայեր, ինչպէս նաեւ 1915ին, երկու միլիոն հայ բնակչութենէն 1,5 միլիոնը ջարդուեցաւ։ Խորհ. Հայաստանի մէջ ապրող երկու միլիոն Հայերը այժմ այս ձեւով կ'ուզեն իրենց սպանուած հայրենակիցներուն վրէժը լուծել։

Ինչպէս ծանօթ է Խորհ. Միութեան Հայերը Խորհ. Միութեան մաս կը կազմեն, հետեւաբար նոյն երկիրը կը բաղկացնեն։ Անոնք զօրաւոր բանակ մը ունին որ մաս կը կազմէ Խորհրդային Զինեալ Ուժերուն, սակայն անոր մաս կազմողները չեն դադրիր երբեք Հայեր ըլլալէ եւ մանաւանդ կարող ռազմիկներ։

Թրքական ըրաքաղ գործակալութիւններու տեղեկութիւնները, այն համոզումը կը յայտնեն, թէ՝ Խորհ. Միութիւնը հայկական բանակի սպառնալիքով (որ խորքին մէջ խորհրդային է), ճնշում կը բանեցնէ Թուրքիոյ վրայ, որպէսզի Թուրքիա իր ուղղութիւնը զուգակշռէ խորհրդայիններու գծին, այս ձեւով պարտաւորելով անոք չէզոք դիրք բռնեն եւ ՕԹԱՆի գործիքները ըլլալէ հրաժարին։ Այս ծրագիրը գործադրութեան կը դրուի առանց որ Խորհուրդները երեւան, առաջ քշելով Հայերը, որոնք կարծր ու հրմուտ ռազմիկներ են եւ պատրաստ են, միշտ խորհրդային քաջալերանքով, գործաւել հայկական նահանգներուն վրայ ուժական արշաւանքներ իրագործելու եւ Հայկական Երկիր մը հիմնելու իրենց պահանջը իրագործելու համար, բան մը որ արդէն որոշուած էր Ա. աշխարհամարտի աւարտէն ետք։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԱՀ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԹՈՒՐՇԵԱՆԻ

—o—

Յունիս 9ի «Գրական Թերթ»էն կ'իմանանք թէ իր մահկանացուն կնքած է պատմաբան Յարութիւն Թուրչեան։ Ծնած էր Վան, 1900ին, Ա. աշխարհամարտին զոհուած էկովկաս եւ ուսումը չարունակած Թիֆլիսի Ներսիսեան վարժարանը, զոր աւարտած է 1920ին, ապա 1926ին աւարտած է Բաքուի պետական համալսարանի պատմութեան ճիւղը։ Ուսանողական չրջանին, դասաւանդած է Բաքուի Յովհաննէս Թումանեան Միջնակարգ վարժարանը։ 1931 – 54 աշխատակցած է «Սովետական Հայաստան» օրաթերթին որպէս թարգմանիչ։ 1947ին «Հայ Հապճեպական առընչութիւնները 7րդ դարէն մինչեւ 20րդ դարը» աշխատութեամբ ստացած է պատմական գիտութիւններու թեկնածուի աստիճան։

Ծանօթ պատմաբան (դեռ վերջերս Ժ. Միրիճեան կ'ակնարկէր անոր «Սարդարապատի հերոսամարտը» գործին), Թուրչեան բազմաթիւ յօդուածներ ալ նուիրած է Վասպուրականի անցեալին եւ բարքերուն։ Կատարած է նաեւ թարգմանութիւններ։

ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՑ

ԱԶԳ. ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

ՅԱՏՈՒԿ ԲԱՆԱՁԵՒՈՎ ՄԸ ԿԸ ՅԱՊԱՒԷ
32ՐԴ ԵՒ 33ՐԴ ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐԸ

—o—

Յունիս 13ին, Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Վեհարանի դահլիճին մէջ սկսած է Ազգ. Ընդհ. Ժողովի նստաշրջանը, որու աշխատանքները վերջացած են Ուրբաթ, Յունիս 16ին։ Պատգամաւորներ մասնակցած են Հիւսիս. Ամերիկայի արեւմտեան եւ արեւելեան թեմերէն, Յունաստանի, Պարսկաստանի, Կիպրոսի, Բերիոյ եւ Լիբանանի թեմերէն։ Ներկայ պատգամաւորներու թիւը հղած է 43 (63 իրաւասու ձայներէն բացակայած են քանի անդամ) եւ ինը եկեղեցական։ Դիւանը ընտրուած է հետեւեալ կազմով.—Մէթր Խաչիկ Պալիկեան (Ա. ատենապետ), Նորայր Պահլաւունի (Բ. ատենապետ), Գէորգ Տօնապետեան եւ Դր. Պզտիկեան (ատենադպիրներ)։

Ժողովին աշխատանքներու եւ որոշումներու մանրամասնութիւնները թողլով յետագային, յիշենք միայն գլխաւոր փոփոխութիւնը.— Ուրբաթ, Յունիս 16ին, Ազգ. Ընդհ. Ժողովը վերջնապէս վաւերացուցած է նոր կանոնագրութիւնը, յատուկ բանաձեւով մը հաստատելով 32 եւ 33րդ յօդուածներու յապաւումը։ Ինչպէս ծանօթ է, այս յօդուածները կը վերաբերէին Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան թեմերուն եւ գլխաւոր խոչընդոտն էին Ամենայն Հայոց եւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեանց միջեւ գոյութիւն ունեցող տարակարծութեանց։ Դեռ վերջերս (Յառաջ Փետրուար 17) Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը «Յառաջ»ի տուած իր տեսակցութեան ընթացքին կ'ակնարկէր այս յօդուածներուն չեշտելով թէ անոնք պիտի վերցուին Ազգ. Ընդհ. Ժողովին ընթացքին, ապա երկու Աթոռներու ներկայացուցիչներէ կազմուած յանձնախումբ մը բանակցութիւններ պիտի տանի։

ԱՐԱՐԱՏ - ԹԻՒԼԻՍ (ԹԻՓԼԻՍ) o - o

—o—

Յունիս 17ին, խորհրդային 41րդ ախոյենութեան արդիւնքներն են.—

Կայսրթ-Շախտեոր 0–1, Դինամօ (Մոսկուա) — Զերնոմորեց 2 – 3, Դինամօ (Կիեւ) — Դնեպր 5–1, Զէնիթ — Սպարտակ (Մոսկուա) 3–1, Զարիա — Լոկոմոտիւ 1–2։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԱՀ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԹՈՒՐՇԵԱՆԻ

—o—

Յունիս 9ի «Գրական Թերթ»էն կ'իմանանք թէ իր մահկանացուն կնքած է պատմաբան Յարութիւն Թուրչեան։ Ծնած էր Վան, 1900ին, Ա. աշխարհամարտին զոհուած էկովկաս եւ ուսումը չարունակած Թիֆլիսի Ներսիսեան վարժարանը, զոր աւարտած է 1920ին, ապա 1926ին աւարտած է Բաքուի պետական համալսարանի պատմութեան ճիւղը։ Ուսանողական չրջանին, դասաւանդած է Բաքուի Յովհաննէս Թումանեան Միջնակարգ վարժարանը։ 1931 – 54 աշխատակցած է «Սովետական Հայաստան» օրաթերթին որպէս թարգմանիչ։ 1947ին «Հայ Հապճեպական առընչութիւնները 7րդ դարէն մինչեւ 20րդ դարը» աշխատութեամբ ստացած է պատմական գիտութիւններու թեկնածուի աստիճան։

Ծանօթ պատմաբան (դեռ վերջերս Ժ. Միրիճեան կ'ակնարկէր անոր «Սարդարապատի հերոսամարտը» գործին), Թուրչեան բազմաթիւ յօդուածներ ալ նուիրած է Վասպուրականի անցեալին եւ բարքերուն։ Կատարած է նաեւ թարգմանութիւններ։

ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՑ

ԱԶԳ. ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

ՅԱՏՈՒԿ ԲԱՆԱՁԵՒՈՎ ՄԸ ԿԸ ՅԱՊԱՒԷ
32ՐԴ ԵՒ 33ՐԴ ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐԸ

—o—

Յունիս 13ին, Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Վեհարանի դահլիճին մէջ սկսած է Ազգ. Ընդհ. Ժողովի նստաշրջանը, որու աշխատանքները վերջացած են Ուրբաթ, Յունիս 16ին։ Պատգամաւորներ մասնակցած են Հիւսիս. Ամերիկայի արեւմտեան եւ արեւելեան թեմերէն, Յունաստանի, Պարսկաստանի, Կիպրոսի, Բերիոյ եւ Լիբանանի թեմերէն։ Ներկայ պատգամաւորներու թիւը հղած է 43 (63 իրաւասու ձայներէն բացակայած են քանի անդամ) եւ ինը եկեղեցական։ Դիւանը ընտրուած է հետեւեալ կազմով.—Մէթր Խաչիկ Պալիկեան (Ա. ատենապետ), Նորայր Պահլաւունի (Բ. ատենապետ), Գէորգ Տօնապետեան եւ Դր. Պզտիկեան (ատենադպիրներ)։

Ժողովին աշխատանքներու եւ որոշումներու մանրամասնութիւնները թողլով յետագային, յիշենք միայն գլխաւոր փոփոխութիւնը.— Ուրբաթ, Յունիս 16ին, Ազգ. Ընդհ. Ժողովը վերջնապէս վաւերացուցած է նոր կանոնագրութիւնը, յատուկ բանաձեւով մը հաստատելով 32 եւ 33րդ յօդուածներու յապաւումը։ Ինչպէս ծանօթ է, այս յօդուածները կը վերաբերէին Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան թեմերուն եւ գլխաւոր խոչընդոտն էին Ամենայն Հայոց եւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեանց միջեւ գոյութիւն ունեցող տարակարծութեանց։ Դեռ վերջերս (Յառաջ Փետրուար 17) Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը «Յառաջ»ի տուած իր տեսակցութեան ընթացքին կ'ակնարկէր այս յօդուածներուն չեշտելով թէ անոնք պիտի վերցուին Ազգ. Ընդհ. Ժողովին ընթացքին, ապա երկու Աթոռներու ներկայացուցիչներէ կազմուած յանձնախումբ մը բանակցութիւններ պիտի տանի։

Մ Ա Հ
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԹՈՒՐՇԵԱՆԻ

—o—

Յունիս 9ի «Գրական Թերթ»էն կ'իմանանք թէ իր մահկանացուն կնքած է պատմաբան Յարութիւն Թուրչեան։ Ծնած էր Վան, 1900ին, Ա. աշխարհամարտին զոհուած էկովկաս եւ ուսումը չարունակած Թիֆլիսի Ներսիսեան վարժարանը, զոր աւարտած է 1920ին, ապա 1926ին աւարտած է Բաքուի պետական համալսարանի պատմութեան ճիւղը։ Ուսանողական չրջանին, դասաւանդած է Բաքուի Յովհաննէս Թումանեան Միջնակարգ վարժարանը։ 1931 – 54 աշխատակցած է «Սովետական Հայաստան» օրաթերթին որպէս թարգմանիչ։ 1947ին «Հայ Հապճեպական առընչութիւնները 7րդ դարէն մինչեւ 20րդ դարը» աշխատութեամբ ստացած է պատմական գիտութիւններու թեկնածուի աստիճան։

Ծանօթ պատմաբան (դեռ վերջերս Ժ. Միրիճեան կ'ակնարկէր անոր «Սարդարապատի հերոսամարտը» գործին), Թուրչեան բազմաթիւ յօդուածներ ալ նուիրած է Վասպուրականի անցեալին եւ բարքերուն։ Կատարած է նաեւ թարգմանութիւններ։

ցին, պարտաւոր զգաց իր դիրքը յստակացնելու ու յայտարարելու թէ Խորհ. Միութենէն զէնք գնելու հարց գոյութիւն չունի։

Մինչ այդ, թրքական կառավարութիւնը եւ թրքական բանակի գինուորական աւագանին, լուրջ կերպով մտահոգուած են Հայերու գործունէութեամբ։

Անոնք (թուրք զեկավարները), կասկած կը յայտնեն որ հայ ծայրայեղները, թուրք դեսպաններ ահաբեկելու իրենց գործունէութեան մէջ, օտար երկրի մը կողմէ կ'առաջնորդուին եւ նպատակ ունին եւրոպական երկիրներու մէջ պաշտօնավարող թուրք դեսպաններ ահաբեկել, ինչպէս պատահեցաւ Փարիզի մէջ եւ քանի մը օրեր առաջ Մատրիտի մէջ, ուր ահաբեկուեցաւ թուրք դեսպանին կողակիցը եւ իր եղբայրը։

Թրքական դաղտնի սպասարկութիւնները, թուրք վարչապետի նկատողութեան յանձնեցին որոշ տուեալներ, որոնց համաձայն կը յայտնուի թէ հայկական այս գործունէութիւնները կը կազմակերպուին ու կ'առաջնորդուին Խորհ. Հայաստանէն եւ տակաւին չարունակութիւն ալ պիտի ունենան, նպատակ հետապնդելով մտահոգել Թուրքիան որպէսզի պարտաւորուի կառչիլ Խորհ. Միութեան։

Խորհ. Միութեան մէջ ապրող Հայերը, իրենց վրէժը կ'ուզեն լուծել Թուրքերուն կողմէ կատարուած Համիտեան ջարդերուն (1894 – 96), որոնց ընթացքին 300 հազար Հայեր, ինչպէս նաեւ 1915ին, երկու միլիոն հայ բնակչութենէն 1,5 միլիոնը ջարդուեցաւ։ Խորհ. Հայաստանի մէջ ապրող երկու միլիոն Հայերը այժմ այս ձեւով կ'ուզեն իրենց սպանուած հայրենակիցներուն վրէժը լուծել։

Ինչպէս ծանօթ է Խորհ. Միութեան Հայերը Խորհ. Միութեան մաս կը կազմեն, հետեւաբար նոյն երկիրը կը բաղկացնեն։ Անոնք զօրաւոր բանակ մը ունին որ մաս կը կազմէ Խորհրդային Զինեալ Ուժերուն, սակայն անոր մաս կազմողները չեն դադրիր երբեք Հայեր ըլլալէ եւ մանաւանդ կարող ռազմիկներ։

Թրքական ըրաքաղ գործակալութիւնները, թուրք վարչապետի նկատողութեան յանձնեցին որոշ տուեալներ, որոնց համաձայն կը յայտնուի թէ հայկական այս գործունէութիւնները կը կազմակերպուին ու կ'առաջնորդուին Խորհ. Հայաստանէն եւ տակաւին չարունակութիւն ալ պիտի ունենան, նպատակ հետապնդելով մտահոգել Թուրքիան որպէսզի պարտաւորուի կառչիլ Խորհ. Միութեան։

Խորհ. Միութեան մէջ ապրող Հայերը, իրենց վրէժը կ'ուզեն լուծել Թուրքերուն կողմէ կատարուած Համիտեան ջարդերուն (1894 – 96), որոնց ընթացքին 300 հազար Հայեր, ինչպէս նաեւ 1915ին, երկու միլիոն հայ բնակչութենէն 1,5 միլիոնը ջարդուեցաւ։ Խորհ. Հայաստանի մէջ ապրող երկու միլիոն Հայերը այժմ այս ձեւով կ'ուզեն իրենց սպանուած հայրենակիցներուն վրէժը լուծել։

Ինչպէս ծանօթ է Խորհ. Միութեան Հայերը Խորհ. Միութեան մաս կը կազմեն, հետեւաբար նոյն երկիրը կը բաղկացնեն։ Անոնք զօրաւոր բանակ մը ունին որ մաս կը կազմէ Խորհրդային Զինեալ Ուժերուն, սակայն անոր մաս կազմողները չեն դադրիր երբեք Հայեր ըլլալէ եւ մանաւանդ կարող ռազմիկներ։

Թրքական ըրաքաղ գործակալութիւնները, թուրք վարչապետի նկատողութեան յանձնեցին որոշ տուեալներ, որոնց համաձայն կը յայտնուի թէ հայկական այս գործունէութիւնները կը կազմակերպուին ու կ'առաջնորդուին Խորհ. Հայաստանէն եւ տակաւին չարունակութիւն ալ պիտի ունենան, նպատակ հետապնդելով մտահոգել Թուրքիան որպէսզի պարտաւորուի կառչիլ Խորհ. Միութեան։

Խորհ. Միութեան մէջ ապրող Հայերը, իրենց վրէժը կ'ուզեն լուծել Թուրքերուն կողմէ կատարուած Համիտեան ջարդերուն (1894 – 96), որոնց ընթացքին 300 հազար Հայեր, ինչպէս նաեւ 1915ին, երկու միլիոն հայ բնակչութենէն 1,5 միլիոնը ջարդուեցաւ։ Խորհ. Հայաստանի մէջ ապրող երկու միլիոն Հայերը այժմ այս ձեւով կ'ուզեն իրենց սպանուած հայրենակիցներուն վրէժը լուծել։

Ինչպէս ծանօթ է Խորհ. Միութեան Հայերը Խորհ. Միութեան մաս կը կազմեն, հետեւաբար նոյն երկիրը կը բաղկացնեն։ Անոնք զօրաւոր բանակ մը ունին որ մաս կը կազմէ Խորհրդային Զինեալ Ուժերուն, սակայն անոր մաս կազմողները չեն դադրիր երբեք Հայեր ըլլալէ եւ մանաւանդ կարող ռազմիկներ։

Թրքական ըրաքաղ գործակալութիւնները, թուրք վարչապետի նկատողութեան յանձնեցին որոշ տուեալներ, որոնց համաձայն կը յայտնուի թէ հայկական այս գործունէութիւնները կը կազմակերպուին ու կ'առաջնորդուին Խորհ. Հայաստանէն եւ տակաւին չարունակութիւն ալ պիտի ունենան, նպատակ հետապնդելով մտահոգել Թուրքիան որպէսզի պարտաւորուի կառչիլ Խորհ. Միութեան։

Խորհ. Միութեան մէջ ապրող Հայերը, իրենց վրէժը կ'ուզեն լուծել Թուրքերուն կողմէ կատարուած Համիտեան ջարդերուն (1894 – 96), որոնց ընթացքին 300 հազար Հայեր, ինչպէս նաեւ 1915ին, երկու միլիոն հայ բնակչութենէն 1,5 միլիոնը ջարդուեցաւ։ Խորհ. Հայաստանի մէջ ապրող երկու միլիոն Հայերը այժմ այս ձեւով կ'ուզեն իրենց սպանուած հայրենակիցներուն վրէժը լուծել։

Ինչպէս ծանօթ է Խորհ. Միութեան Հայերը Խորհ. Միութեան մաս կը կազմեն, հետեւաբար նոյն երկիրը կը բաղկացնեն։ Անոնք զօրաւոր բանակ մը ունին որ մաս կը կազմէ Խորհրդային Զինեալ Ուժերուն, սակայն անոր մաս կազմողները չեն դադրիր երբեք Հայեր ըլլալէ եւ մանաւանդ կարող ռազմիկներ։

Հայկական զինական նման արշաւանք մը, Խորհ. Միութեան Հայերու կողմէ, դէպի հայկական նահանգներուն վերադարձ, տիրող ներկայ կացութեան մէջ ուր արդէն Քիւրտերը ոտքի են կանգնած, բնականաբար աննախատեսելի մեծ խնդիրներ պիտի ստեղծէ Թուրքիոյ։

Ասոր առընթեր, կը թուի թէ Անգարայի նոր դիւանագէտները եւ ասոնց կողքին բազմաթիւ գինուորականներ, կը տեսնեն Խորհ. Հայաստանէն եկող մեծ վտանգը եւ այն համոզումը ունին թէ եզիպտականի Զօրաբաժնի ստեղծման փոխարէն, լաւ կ'ըլլար որ Խորհ. Հայաստանի սահմանները զօրացէին, ապագային Հայերու եւ Քիւրտերու գործակցութեամբ միացեալ ճակատի մը ստեղծումը եւ անոնց յարձակումները կասեցնելու համար։

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՀԱՏ

ՅԱՐԱԿԱՆ ՕԽՐԱՆԱՅԻ ԱՐԽԻՒԸ

—o—

Պետութիւններու հետախուզական - լրտեսական գաղտնի ապատեղեկութիւններու դիւանները՝ Արտաքին Նախարարու - թեանց դիւաններուն նման, անկասկած, կը բովանդակեն խիստ չհեղկան նիւթեր, տուեալներ եւ մանրամասնութիւններ: Ասոնք չատ յաճախ ցոյց կուտան տուեալ իշխանութեան իսկական դէմքը, հետա - պնդած նպատակները, երեւան կը հանեն ներքին մութ ծալքերը անցեալի իրագործութիւններու, իրենց իրական չրջանակին մէջ կը դնեն պատմական դէմքեր ու դէպքեր:

Այս առումով պարզ է, որ բացառիկ արժէք կը ներկայացնէ ցարական Օխրանայի, այսինքն՝ Ռուսիոյ հետախուզական - գործակալութեան գաղտնի ապատեղեկութեան դիւանը: Ասոնք ներկայ պատրաստին յեղափոխական կեդրոնի թղթածրարներուն մասին է, որոնք բոլշեւիկեան յեղաշրջումէն ետք մնացած են արտասահման:

Օխրանան մինչեւ 1885 արտասահմանի մէջ չէ ունեցած կեդրոնատեղի: Այդ թուականին է, որ կեանքի կոչուած է Փարիզի գրասենեակը, 79 Ռիւ տը Կրենէլ, որ աստիճանաբար եւ վաստօրէն զարգացած է մինչեւ Իտալիա, Զուիցերիա, Անգլիա, Գերմանիա, Պալքաններ, Մ. Նահանգներ եւ այլուր տարածուող ցանցին արտասահմանի կեդրոնատեղին: Տեղեկութիւններուն մէկտեղումով եղած է պահեստանոց մը: Աչխատած է կ. Վ. Դ·ի (Ներքին Նախարարութիւն, ռուսերէն համապատասխան բառերուն կրճատ ձեւը՝ սկզբնատառերով) հակակշռին տակ եւ ի չահ անոր:

Օխրանայի դիւանը, բոլշեւիկեան յեղաշրջումէն ետք, Փարիզէն 1926ին ուղարկուած է Սթանֆըրտ համալսարանը՝ ցարական Ռուսիոյ փարիզեան վերջին դեսպանին Բաքիլ Մակլակովի կարգադրութեամբ: Այս վերջինը, հետապնդում - ներէ խուսափելու համար, յայտարարած է, թէ դիւանը այրած եւ վճացած է, մինչդեռ 16 արկղներով գայն փոխադրել տուած է Միացեալ Նահանգներ: Կնքած է պայմանագրութիւն մը Հուվըր Հիմնարկութեան հետ, որպէսզի դիւանները գաղտնի պահուին իր մահէն առնուազն մինչեւ երեք ամիս ետք: Մակլակով մեռած է 1957 Յուլիսին եւ քիչ անց յայտնի դարձած է իրողութիւնը:

Թղթածրարները 1962էն 1964 քննութեան, ուսումնասիրութեան եւ դասաւորումի ենթարկուած են չորս մասնագէտներու կողմէ, որոնցմէ մէկն է եղած Ռուսիոյ ժամանակաւոր կառավարութեան վարչապետը՝ Ալ. Կերենսկի:

Վերոյիշեալ եւ այլ չհեղկան տեղեկութիւնները տեղ գտած են Ս. Ամուրեանի Ցարական Օխրանայի Արխիւը խորագրուած դիրքին մէջ, լոյս տեսած Թեհրան այս տարի:

Հեղինակը՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան մարմիններու յաւուրս յաճնարարութեամբ քննած է Օխրանայի բազմաճիւղ եւ այլապէս հարուստ դիւանը եւ, ինչպէս նախատեսելի էր, պատկառելի թիւով նիւթեր գտած ու երեւան հանած է ցարական Ռուսիոյ ժամանակաշրջանի բոլոր կուսակցութիւններուն վերաբերեալ, ասոնց մէջէն ըլլալով Հնչակեան ու Դաշնակցական կուսակցութիւնները, նոյնիսկ անոնց թիւ ներկայացնող Ժողովրդապետներն ու ուրիշները:

Նկատելին այն է, որ Օխրանայի դործակալները օրը օրին եւ յետին մանրամասնութեամբ տեղեկագրած են իրենց ձեռք ձգած տեղեկութիւնները, ձեռք անցուցած անհամար փաստաթուղթերն ու լուսանկարները եւ, վերջապէս, հետապնդութեան — լրտեսութեան չրջանակին մէջ մտնող անհրաժեշտ բոլոր մանրամասնութիւնները: Եւ այս, համաձայն դիւանները հետազօտողին՝ խիստ տարակայական մօտեցումով: Փաստերն ու փաստաթուղթերը եղած են գործակալներուն հիմնական զէնքերը:

Մտորեւ քանի մը կէտեր, ընդհանուր պատկեր մը կազմելու համար:

— Կամօք մօտիկ գործակիցներէն մէկը՝ համաձայնաւոր Մոյիշ Ժիամիրսկի, 1946ի Ապրիլին, Մարսէյլ ժամադրութիւն մը ունէի Տիկին Տ. Միւսաքեանի հետ: Գացի. ըսաւ թէ պատերազմէն առաջ մեր օգափոխութեան կայանը կը գտնուէր Ռուայեանի գեղածիծաղ ափերուն վրայ, բայց գժբախտաբար ծովային ամբակոծումները քանդեցին Ռուայեանը եւ մեր չէնքը: Արդեօք կարելի չէ՞ ձեր չրջանին մէջ վարձու չէնք մը գտնել վերաբանալու համար կապոյտ Խաչի կայանը: Ըսի թէ չատ դժուար է, բայց անկարելին կ'ընեմ յաղողութեան համար:

Նոյնպէս Տինեի հարաւը ամերիկեան օդանաւեր ամբակոծած ըլլալով աւերակի վերածած էին: Բնակարաններու չատ ծանր տագնապ կար եւ խճողումը օր ըստ օրէ կ'աւելնար: Ուրեմն գացի Սէնեի չրջանը Տինեէն 32 քիլոմեթր հեռու եւ ծովէն 1200 մեթր բարձր վիլլակ մը: Հոն պետական փոքր դպրոց մը կար, փոխ քաղաքապետին հարցուցի թէ արդեօք

ծանօթ «Տարատուրա» անունով, Օխրանայի գործակալ եղած է: Ան է, որ մատնած է Կամօն Պերլինի մէջ:

— Օխրանա 12 լրտես ունեցած է Սոց. Դեմոկրատ Մենչեւիկ թէ Բոլշեւիկ հատուածներուն մէջ, ասոնցմէ մէկը կոչուած է Իոսիֆ Վիսսարիոնովիչ Ջուղաշվիլի Ստալին, գործածած է քսան կեղծանուն, լուրերը հաղորդած է Վասիլի Ծածկանունով: Էս. Էռ.ներուն մէջ ունեցած է նոյնքան թիւով լրտես, Անիչխանական - ներուն մօտ չորս եւայլն: Ցատկանչականն այն է, որ դիւաններուն մէջ ոչ մէկ յիշատակութիւն կայ կամ փաստ, որ ցարական հետախուզական գաղտնի գործակալութիւնը իր «մարդը» ունեցած ըլլայ Հ. Յ. Դաշնակցութեան մէջ: Ի դէպ Օխրանայի հետաքրքրութիւնը Դաշնակցութեան հանդէպ աւելցած է 1908էն ետք: Ասոր բացատրութիւնը պէտք է փնտռել այն իրողութեան մէջ, որ Կովկասեան Նախագիծը ընդունուած է 1907ի Ընդհ. Ժողովին մէջ:

Ս. Ամուրեան ընդհանուր ակնարկով մը բնութագրած է ցարական Ռուսիոյ անցեալին գլխաւոր փուլերը եւ գաղտնի գործակալութիւններու հաստատման պարագաները: Օխրանայի անունն ու կազմակերպումը կապ ունեցած են Զօր. Լորիս Մելիքովի հետ: Կարսի չաղթականը (1878) Ալեքսանդր Բ.ի կողմէ հրաւիրուած է գլխաւորելու նոր կառավարութիւնը: Այդ առիթով է, որ հայդպի գօրավարը բարեփոխումներ մտցուցած է պետական կազմին մէջ եւ Ներքին Նախարարութեան քաղաքական ոստիկանութեան ճիւղին անունը մկրտած է Օխրանա:

Հեղինակը, միշտ ընդհանուր ակնարկի մը չրջագիծին մէջ, պարզած է ցարական Ռուսիոյ մէկ քանի գլխաւոր կուսակցութիւններուն եւ յեղափոխական չարժումներուն երեսները, ասոնց հետապնդած նպատակները: Պարզած է նոյնպէս ռուսական ազգայնականութեան եւ անկէ բղխող ռուսացման քաղաքականութեան հիմնական փուլերը: Շահեկան են համխալամութեան եւ համաթուրք չարժումին յատկացուած երեսները, քանի խօսք կ'ըլլայ Ռուսիոյ կայսրութեան մահմետական, թուրք - թաթար ժողովուրդներուն ձգտումներուն, որամադրութիւններուն մասին՝ փաստացի տուեալներով:

Ցարական Օխրանայի Արխիւը, որ կը բաղկանայ մօտ հարիւր հզբերէ, ընդարձակ աչխատասիրութեան մը Ա. գիրքն է եւ խորքին մէջ ներածութիւն մը կրնայ նկատուիլ: Տեսակ մը բացատրութիւն, պարզաբանում: Հրատարակութեան կրթոտ կը մնայ, ինչպէս դիտել տուած է հեղինակը, 1100 հզբէ կազմուած յայտնի հատոր մը Օխրանայի դիւանին վերաբերեալ:

Փաստաթուղթերը բովանդակող այդ աչխատասիրութեան հրատարակութիւնը, անկասկած, մեծ չահեկանութիւն եւ միաժամանակ օգտակարութիւն կը ներկայացնէ:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Տպարան Ալիբ, Թեհրան, 1978

ՀԻՆ ՕՐԵՐՈՒ ՅՈՒՇԵՐՈՎ

(ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ
ՕԳԱՓՈԽ· ԿԱՅԱՆԻ ԲԱՑՄԱՆ ԱՌԹԻԻ)

ԷՄԱԵԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱԻԱՔՈՅԹԸ

—o—

Փարիզի «Լը Քօֆազ» ճաչարանին մէջ է, որ կիրակի Յունիս 11ի իրիկունը, Փարիզի Էմաեանցիները հաւաքոյթ մը կազմակերպած էին Տէր եւ Տիկին Վարդան Կոմիկեանի ի պատիւ:

Բացումը կատարեց Է. Ս. Մխիթեան առենադպիրը Պ. Ալեքս Ալճունեան եւ խօսքը տուաւ վարչութեան առենապետ - տուհի Օր. Հիլտա Գալֆայեանի, որ ողջունելէ ետք օրուան հիւրերը, պոլսէն եկած ըսաւ ի մէջ այլոց.— « Տոքթ. Կոմիկեան պատգամ մը կը բերէ իրեն հետ: Զեզմէ անոնք որ ներկայ էին անցեալ Կիրակիի Հայ Լեզուին նուիրուած հանդէսին, լսեցին թէ «ամէն ինչ հայ լեզուին համար» թող ըլլայ մեր նշանաբանը ըսաւ Տոքթ. Կոմիկեան: Յուզիչ է հաստատել թէ Հայ Մշակոյթի եւ Լեզուի բազինին վրայ զոհելէ չետոյ իր մաւրական ընտրանին, Պոլիս դեռ պատգամ ունի տալիք Սփիւռքի գաղութներուն, այսօր ալ, այսօրուան աննպաստ պայմաններուն մէջ ալ: Տոքթ. Կոմիկեան, Էմաեանի նստարաններուն վրայ ալ նոյն պատգամը տուած էր մեզի՝ իր աչակերտներուն եւ մենք հաւատարիմ մնացինք այդ պատգամին: Ասոր լաւագոյն ապացոյցն է մեր սիրելի Սիլվան, այսօր իր կինը, որ Պոլսէն մինչեւ Փարիզ կը խնամքավառէ հոգիները՝ մայրենի լեզուի տքնջիւններով:

« Ամէն ինչ հայ լեզուի ու մշակոյթի համար » նշանաբանին հաւատարիմ մնացած ըլլալու ապացոյցն է նաեւ Էմաեան Սանուց Միութեանս գոյութիւնը Փարիզի մէջ, քանի մը տարիներէ ի վեր: Ու մեր կատարած ճիգերը մէկ գլխաւոր նպատակի համար են միայն. Ֆրանսահայ նորահաս սերունդը հաղորդակից դարձընել մեր մշակոյթի արժէքներուն: Մենք մեր երիտասարդական ուժն ու կորովը նուիրեցինք այս գործին, որովհետեւ կը հաւատանք թէ, որպէս հայ մշակոյթի հնադարեան օջախի մը մէջ պատրաստուած անձեր, դեր մը ունինք կատարելիք: Կը հաւատանք թէ կարող ենք օտար երկիրներու տակ ծնած օտարախօս սերունդներուն փոխանցել մեր մշակոյթին հարստութիւնները, առնուազն՝ ոգին, Հայու հոգին»:

Տիկին Անահիտ Տէվրիկեան խոր ապ-

Ազգ. երգերու ներդաշնակ թրթռացումներով կառքը Մարսէյլի խումբով կ'անհետանար օձապտոյտ ճամբուն վրայ:

Ա. Պետիկեան կ'ընկերանար թէ հասնող եւ թէ Մարսէյլ մեկնող խումբերուն ստանձնելով ամէն հոգատարութիւն եւ պատասխանատուութիւն:

Արդիւնքը հետաձայնեցի Տիկին Տ. Մխիթարեանին որ չափազանց գոհ եղաւ:

Մթերքին Ֆրանսայի սահմանը չնորհիւ Տիկին Կօշկակարեանի, մեծապէս օգտուեցան բնութեան չնորհներէն:

Հոն էին կապոյտ Խաչի ժրաջան անդամուհիներէն Տիկին Թէպոյեան, Տիկին Ա. Փափազեան եւ Վալանսի աննման սոխակը՝ Սիրարփի Փէրտիկեան:

Մեր անձնուէր խաչուհին, Տիկին Ս. Թիւթիւնեան որ Տիկին Վարժապետեանի հետ մեծապէս օգնեցին կայաններու յաջողութեան, յաճախ Վէռնէյ կուգար տղոց օգնելու համար: Տիկին Ս. Թիւթիւնեան արթուն եւ անձնուէր խաչուհին ամբան եղանակներուն իր անհատական ղործերը լքելով կայաններու գործով կը զբաղէր: Այս խումբն ալ կազդուրուած ամիս մը մնալէ չետոյ մեկնեցաւ Օգոստ. 30ին:

Սեպտեմբեր մեկին ադնիւ Օր. Ա. Զէյթունեանի հսկողութեամբ կը հասնէր Փարիզի խումբը: Ընդհ. տնօրէնուհին Տիկին Խանճեանն էր:

Օր. Անահիտ Գեւոնեանի եւ Օր. Սիրան Թանկիկեանի գնահատելի չանքերուն չնորհիւ, կայանը յաջող չրջան մը բոլորած էր: Բացարձակապէս արգիլուած էր օտար լեզու խօսիլ: Հոն ամիս մը անցնող երախան միչտ Հայ կը մնար: Նոյնիսկ սեղանատան սպասուհիները հայերէն կը հասկնային ու կը խօսէին:

ԵՐՈՒԱՆԴ· ԳՈՉՈՒՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԽՕՍՔ, ՀԱՅԱՍՏԱՆԿՈՂՄՆԱԿԱՆ ԼԵԶՈՒՆԵՐԻ

4.

Մուսաֆ փաշայի Հայաստանի (*) դաշտի Հայկ ցեղի ձեռնարկած ճանապարհների մասին ես արդեն խոսել եմ, ասել եմ, որ նրանց նպատակն է ոչ միայն հայերի ձեռքից խլել այդ ճանապարհները, այլև ամբողջ Հայաստանի տնտեսական կյանքը իրենց ձեռքում կենտրոնացնել, որպեսզի հետագայում հեշտությամբ կարողանան ամբողջ երկիրը իրենց տիրապետության տակ առնել։

— Ինչո՞ւ չեն ուզում հայերի հետ միասին աշխատել, հարկ չեն համարում նրանց հետ միասին աշխատել, — հարցրի ես։

— Ոմանք էլ հենց այդպես են ասում, բայց ես կարծում եմ, որ նրանք ուզում են ամբողջ երկիրը իրենց ձեռքում կենտրոնացնել։

— Ինչո՞ւ են ուզում ամբողջ երկիրը իրենց ձեռքում կենտրոնացնել, — հարցրի ես։

— Ես կարծում եմ, որ նրանք ուզում են ամբողջ երկիրը իրենց ձեռքում կենտրոնացնել, որպեսզի հետագայում հեշտությամբ կարողանան ամբողջ երկիրը իրենց տիրապետության տակ առնել։

Ես ուզում էի շարունակել իմ հարցերը, երբ հանկարծ ներս մտավ Ռուբեն Ռուբենի Ալեքսանյանը։

— Ներողություն, որ ձեզ անհանգստացնում եմ, — ասաց նա, — բայց ես ստիպված եմ ձեզ անհանգստացնել, որովհետև ինձ շտապ հարկավոր է։

— Ինչ կա, ինչ է պատահել, — հարցրի ես։

— Ես ստիպված եմ ձեզ հետ մի քանի խոսք ասել, — ասաց Ռուբեն Ռուբենի Ալեքսանյանը։

— Ես ձեզ հետ ոչ մի խոսք չունեմ ասելու, — ասացի ես։

— Ես ստիպված եմ ձեզ հետ մի քանի խոսք ասել, որովհետև ինձ շտապ հարկավոր է։

— Ես ձեզ հետ ոչ մի խոսք չունեմ ասելու։

Ռուբեն Ռուբենի Ալեքսանյանը ոչ մի խոսք չասաց, միայն ինձ նայեց այնպես, ինչպես նայում են մարդու, որ ուզում է ինչ-որ բան ասել, բայց չի համարձակվում։

Ես ուզում էի շարունակել իմ հարցերը, երբ հանկարծ ներս մտավ Ռուբեն Ռուբենի Ալեքսանյանը։

— Ներողություն, որ ձեզ անհանգստացնում եմ, — ասաց նա, — բայց ես ստիպված եմ ձեզ անհանգստացնել, որովհետև ինձ շտապ հարկավոր է։

— Ես ձեզ հետ ոչ մի խոսք չունեմ ասելու։

— Ես ստիպված եմ ձեզ հետ մի քանի խոսք ասել, որովհետև ինձ շտապ հարկավոր է

Այրի Տիկին Անահիտ Պալըճեան եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Տ. Գալուստեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պարգեւ Փափազեան եւ զաւակները, այրի Տիկ. Անահիտ Մինասեան և զաւակները, այրի Տիկ. Սրբուհի Տ. Գալուստեան և զաւակները, այրի Տիկին Լիւսի Օհանեան եւ զաւակները, Յարութիւն եւ Ռուբէն եղբարք Տ. Գալուստեան, այրի Տիկին Արուսեակ Տ. Գալուստեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Սահակ Մանուէլեան եւ զաւակները (Պոլիս), Գնաճեան Մառի եւ Արմէն (Պոլիս), այրի Տիկին Մառի Պօյաճեան եւ աղջիկը Անոյշ (Պոլիս), Մէյմարեան ընտանիք (Երեւան), Եշիլ եղբարք (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Նուրհան Գնաճեան եւ զաւակները, Պոսթօնեան ընտանիք (Ամերիկա), Մասլաքեան ընտանիք, այրի Տիկին Փառանձեմ Օհանեան եւ զաւակը, նաեւ համայն ընտանեկան պարագաները եւ բարեկամները խոր վիշտով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ-մօր, ազգականին, խնամիին եւ բարեկամին՝

ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ ՆԵԿՏԱՐ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

(ծնեալ Գնաճեան, Կեսարացի)

մահը որ պատահեցաւ յետ կարճատեւ հիւանդութեան, Մոնմորանսիի հիւանդանոցը Յունիս 17ին, 95 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Մոնմորանսիի Սէն-Մարթէն եկեղեցին, Յունիս 22ին, Հինգշաբթի առաւօտ ժամը 10·30ին։

Մահագդ ղրկուած չըլլալով, կը խընդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

« ՅԱՌԱՋ ».— Մեր ցաւակցութիւնները Տիկին Անահիտ Պագըճեանի, Պարգեւ Փափազեանի եւ ընտանիքին։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Սիւզան Զիլինկիրեան հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ իր ամուսնոյն՝

ՏՈՔԹ. ՎԱՀՐԱՄ ԶԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆԻ

Նախկին Նախագահ Փարիզի Հայ Աղբատախնամ Ընկերակցութեան)

մահուան 7րդ տարելիցին առթիւ, կիրակի, Յունիս 25, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, յաւարտ պատարագի։

Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Փոքրիկն Արմէն Բէքմէզեանի եղկրական մահուան առթիւ Տիկին Ռոզա Սթաթեան 100 ֆր. կը նուիրէ Դպրոցասէրին (առանձնալ «Յառաջ»էն) եւ 100 ֆր. «Յառաջ»ին, փոխան ծաղկեպսակի։

×

Նոյն տխուր առթիւ Նուպար Նիկողոսեան 100 ֆր. կը նուիրէ Կապ. Խաչի Պանեէօ – Քաչանի մասնաճիւղին։

(Ստանձնալ «Յառաջ»էն)։

×

Փոքրիկն Արմէն Բէքմէզեանի դառնա – կսկիծ մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Պարսամ Թէքէեան 50ական ֆր. կը նուիրեն Կապ. Խաչին եւ «Յառաջ»ին։ Նոյն տխուր առթիւ Տէր եւ Տիկին Արման Խաչատուրեան 50ական ֆր. կր նուիրեն Կապ. Խաչին եւ «Յառաջ»ին (առանձնալ «Յառաջ»էն)։

×

Տիկին Ագապի Նշանեանի *մահուան առթիւ, Տիկին Բ. Փափազեան 100 ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին, փոխան ծաղկեպսակի։*

ՈԳԵԿՈՉՈՒՆՄ ՔՍԱՆ ՀՆՉԱԿԵԱՆ ԱՆՄԱՀՆԵՐՈՒՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հնչակեան կուսակցութեան Փարիզի եւ չրջանի Մարմինը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ կիրակի Յունիս 25 Փարիզի Հայոց Մայր եկեղեցւոյ մէջ, 1915 Յունիս 15ին Պոլսոյ Սուլթան Պայազիտի հրապարակին վրայ կախաղանով նահատակուած Քսան Հնչակեան անմահ հերոսներու յիշատակին։

Նոյնպէս հայ ազատագրութեան համար կեսարիոյ կախաղաններուն վրայ եւ Վանի բանտին մէջ նահատակուած հերոսներու յիշատակին։

Հերոսներու յիշատակը յարգող բոլոր հայրենակիցները կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ արարողութեան։

ՀՈԳԵՃԱՇ

կիրակի, Յունիս 25 ժամը 13·30ին

Restaurant « OPERA-LAFAYETTE
80, Rue Lafayette
(Métro : Cadet ou Poissonnière)

Պահուճ յայտարիր, յարգանքի ու – ղերձներ, արտասանութիւն։

Ծախքերու մասնակցութիւն 40 ֆր.

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ԼԻՈՆԻ ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՆԱՐԵԿԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ գիւսայգիին մէջ
Կիրակի, Յունիս 25
Նախագահութեամբ
ԳՐԻԳՈՐ ԵՊՍ. ԿԱՊՐՈՑԵԱՆԻ

Un événement unique à Lyon :
20 h. : FINALE de la Coupe du Monde retransmise en couleur sur écrans géant en direct de Buenos-Aires
Adresse : 38, Route de Collonges à St. Cyr au Mont d'Or

SUPER THOMLAC

PEINTURES • PAPIERS PEINTS • TAPIS • MOQUETTES

POSE PAR NOS SPÉCIALISTES DE TOUS REVÊTEMENTS SOLS ET MURS

DEVIS ET POSE GRATUITS • CRÉDIT DE 3 A 21 MOIS

Carrefour de l'Éléphant PALAISEAU

Parking : 3, avenue Jean-Jaurès tél. 928 00 98 - 928 03 88

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻԻՆ
ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Բարձր հովանաւորութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կաթող. Պատուիրակ Արեւմտ. Եւրոպայի Հայոց Լ. առաջնորդ Փարիզի

Յունիս 25, Կիրակի, վարժարանին մէջ ժամը 11ին ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ

ժամը 13էն սկսեալ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇ, ՎԱՃԱՌՔ, ԽԱՂԵՐ

"ՅԱՌԱՋ" կը նուիրեւի

Տիկին Պասմաճեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Տիկին Տէօլէնեանի եւ Տէր եւ Տիկին Վարպետեանի (Մարսէյլ)։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍ. ՋԱՅՆԱՍՓԻՒՌԻՆ

Զորեքշաբթի, Յունիս 21, ժամը 12·45-էն 13ի փանորամա յայտագիրը՝ « ՍՓԵՍԻԱԼ ԱՌՄԵՆԻ »

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի զբօսապտոյտը դէպի ԺԵՐՄԻՆԵԻ Տէ Փոիէ այցելելու եկեղեցի մը 8րդ դարէն հայկական ճարտարապետութեամբ, կիրակի, Յունիս 25· ժամադրավայրը 8·30ին Սքուար Մոնթոլոն եւ 9ին Փորթ տը Վերսայլ։

Երթուդարձ 50 ֆր.։

Հեռաձայնել ամէն օր մինչեւ կէսօր՝
533·06·31
եւ 734·70·19

ԲԱՑԱՌԻԿ ՃԱՇ

Մարսէյլի Հայ Աբեղայները, 45րդ տարելիցին առթիւ, կազմակերպած են բարեկամական ճաշ մը, ի պատիւ բարերար անդամներուն, Յունիս 25, ժամը 13ին, Հայ Մշակոյթի Տան « Վասպուրական » սրահին մէջ։

Կը հրաւիրուին բոլոր նախկին արի-աբեղայները եւ համակիրները։

RESTAURANT EREVAN

ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ԵՐԵՒԱՆ

26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

Հայկական մաքուր խոհանոց — Հայկական ջերմ մթնոլորտ
Մատչելի դիներ

Զորեքշաբթի իրիկուն՝ ձիթապուր — մանր

Հինգշաբթի իրիկուն՝ *պատուէրին* վրայ լահմաճուն ու ջիւֆէօֆթէ

Ուրբաթ իրիկուն՝ *Սու-պէօրէկ*

Եւ ամէն կիրակի առտու, պատուէրի վրայ՝ խաշ։

ՓԱԿ Է ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

Organisation TERRE & CULTURE

ԵՐԿԻՐ ԵՒ ՄՇԱԿՈՅԹ

2e CAMPAGNE DE TRAVAIL EN IRAN DU NORD

ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՐՇԱԻ ԴԷՊԻ ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆ

Aménagement des Domaines Arméniens

JUILLET ET AOUT 1978

(3 départs groupés)

1 — Camp international d'aménagement du domaine de Saint Thadée
(ԱՐՏԱՋԻ Ս. ԹԱԴԷԻ ՎԱՆՔԸ)

Travaux de documentation et d'architecture — Restauration — Reboisement, irrigation, jardinage — Elevage — Exploration

2 — Camp international d'aménagement du domaine de Saint Stépanos
(ՄԱՂԱՐԹԱՑ Ս. ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՆԱԽԱՎԿԱՑԻ ՎԱՆՔ)

Travaux de documentation et darchitecture — Rétablissement de terrasses agricoles — Reboisement, irrigation, jardinage — Exploration.

RECRUTEMENT D'UN EFFECTIF COMPLEMENTAIRE DE 60 PERSONNES

Renseignements et inscriptions :

PARIS : K. Kévonian, 702-99-45 — H. Kévorkian, 883-29-36
LYON : I. Baravian, 49-11-89 — MARSEILLE : S. Sarkissian, 52-18-75

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
22
JEUDI
22 JUIN
1978

LE NUMERO 1,60 F

ՀԱՅՐԱՍԱՆԵՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 371027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար· 200 Ֆ· Վեցամսեայ 110 Ֆ·
Արտասահման Տար· 230 Ֆ· հատը 1 Ֆ· 60

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14·146
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
53e ANNÉE — N° 14.146

ԽՍԱՆԱՄԵԱԿ ՄԸ

ՈՃԻՐԻ ՄԸ ԴԱՍԵՐԸ

1958 Յունիս 16 – 17 լուսնալիք գիշերը, Հունգարիոյ Աշխարհագրութեան նախարարութեան մէկ գերկոյցը կը հաղորդէր, թէ Իմրէ Նակիի, վարչապետը փեշտի, ինչպէս նաեւ իր գործակիցներէն ոմանք մահուան դատապարտուած են: Եւ մահավճիռը գործադրուած է:

Ոճիրին գործադրութեան 20 ամեակին առթիւ, փիէր Քանա Մռնարի մէջ բնութագրած է քան տարուան անցեալ ունեցող իրադարձութիւնները՝ մատնանշելով ասոնց ներքին ծալքերը համապատասխան խորհրդածութիւններով:

Անհասկնալի հեղնանք պիտի ըլլար ակընկալել 1978ին, գրած է ան, որ արդարութիւնը վերահաստատուէր Իմրէ Նակիի անունին չուրջ: Մարդ մը, որ մահուան դատապարտուած է երկու տասնամեակ առաջ իր ընկերակիցներուն հետ՝ Զօր· Մալէթէր, լրագրող Ժիմէա եւ կորովի փղէֆ Շիլակի (մաքրագործուած, ո – րովհետեւ իր խօսքերը կը նեղէին բանտապահները), Գալով Փալ Լոզոնչի՝ պաշտօնական զեկոյցը կը մատնանշէր, թէ ան մեռած է բանտին մէջ « հիւանդութեան » հետեւանքով:

Այժմու աշխարհին մէջ, քաղաքական ոճիրի սպանութիւնները ընթացիկ երեւոյթներ չե՞ն դարձած: Հունգարիա հեռու է եւ Նակիի դատավարութիւնը՝ 1958 Յունիսին մեզի հինգ գոհ տուած էր··· նոյնիսկ եթէ զինադադարուած Հունգարիոյ թիւը, 1956ի իրադարձութեանց հետեւանքով, հազարէն երկու հազար հինգ հարիւրի մէջ կը տատանի: Այսուհան – դերձ, Նակիի դատավարութիւնը այն – պիսի ձեւով տեղի ունեցաւ, որ անհրաժեշտ է փրկել մոռացումէ: Նուազ՝ ցայտուն արդարութեան համար, քան այն պատճառով, որ այս հարցը իր այլազան երեսներով ազգարարութիւն մըն է:

Երեւակայենք, որ հաղորդելէ ետք Ջերանոյի մատդրութիւնը քաշուելու Ատլանտեան Ուխտին, Զօր· տը Կօլ ձերբակալուած է Ֆոնթենպլէօ կայք հասուցած ամերիկեան ուժերուն կողմէ, ապա տեղափոխուած է «իր իսկ պահանջով» Սպանիա, երբ անդին նոյն պահուն Փարիզի մէջ կեանքի կոչուած է «Ատլանտեան Ուխտին հաւատարիմ ժողովրդա – վարական կառավարութիւն մը», մաս – նակցութեամբ անծանօթներու: Հուսկ ուրիշն երեւակայենք, որ Ֆրանքիստ կառավարութիւնը, քաղաքական ապաստան տալէ ետք Ջերանոյի պետական առաջ – նորդին, նախ ապահովութեան դաղտնի վայր մը տեղափոխած է Սպանիոյ մէջ, ապա, անորոշ թուականի մը՝ զայն յանձնած է « Ատլանտեան Ուխտին հաւատարիմ ժողովրդավարական կառավարութիւն մը»: Հուսկ ուրիշն երեւակայենք, որ Ֆրանքիստ կառավարութիւնը, քաղաքական ապաստան տալէ ետք Ջերանոյի պետական առաջնորդին, նախ ապահովութեան դաղտնի վայր մը տեղափոխած է Սպանիոյ մէջ, ապա, անորոշ թուականի մը՝ զայն յանձնած է « Ատլանտեան Ուխտին հաւատարիմ ժողովրդավարական կառավարութիւն մը»: Հուսկ ուրիշն երեւակայենք, որ Ֆրանքիստ կառավարութիւնը, քաղաքական ապաստան տալէ ետք Ջերանոյի պետական առաջնորդին, նախ ապահովութեան դաղտնի վայր մը տեղափոխած է Սպանիոյ մէջ, ապա, անորոշ թուականի մը՝ զայն յանձնած է « Ատլանտեան Ուխտին հաւատարիմ ժողովրդավարական կառավարութիւն մը», մաս – նակցութեամբ անծանօթներու

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՎԵԼԱՅԻՆ

ԴԱՎԱՃԱՆԸ

Ալեքսանդր և Ելիսաւեթ Թամրազեանների տունը Ղարաբաղի գաւառներից մէկում, Ղարաբաղի ամենագեղեցիկ վայրերից մէկում էր։ Տունը ինքնին ոչ մեծ էր, բայց նրա շուրջը ընկած էր մեծ պարտէզ, որի մէջ կային ծաղիկներ, ծառեր, ծաղկած ծառերի տակ՝ նստարաններ։ Տունը ամբողջ գիւղի մէջ ամենագեղեցիկն էր։ Ամէն անցորդ, որ գալիս էր գիւղ, կանգ էր առնում այդ տան առջև, հիանում նրա գեղեցկութեամբ, ապա միայն շարունակում իր ճանապարհը։

Ալեքսանդրը և Ելիսաւեթը ամուսնացել էին տասը տարի առաջ։ Նրանք շատ էին սիրում միմեանց, և նրանց ամուսնական կեանքը անցնում էր խաղաղ ու երջանիկ։ Նրանք ունէին մի միակ որդի, որին անուանել էին Դաւիթ։ Նա այդ ժամանակ ութ տարեկան էր։ Ալեքսանդրը և Ելիսաւեթը շատ էին սիրում իրենց որդուն, և նա էլ նրանց շատ էր սիրում։ Նա ամբողջ օրը խաղում էր պարտէզում, ծաղիկներ էր քաղում, ծառերի տակ նստում։ Նրա ամենասիրելի զբաղմունքներից մէկն էր ծառերի տակ նստել և հեքիաթներ լսել։ Նրա ամենասիրելի հեքիաթասացը հայրն էր։ Ալեքսանդրը գիտէր շատ հեքիաթներ, և Դաւիթը միշտ խնդրում էր նրանից, որ մի նոր հեքիաթ պատմի։

Մի անգամ, երբ Դաւիթը նստած էր հօր ծնկների վրայ, նա հարցրեց.

— Հայրիկ, ինչո՞ւ ես դու միշտ հեքիաթներ պատմում, ինչո՞ւ ես դու չես գրում։

— Ես գրում եմ, որդեակ, բայց ոչ հեքիաթներ, այլ պատմուածքներ։

— Ինչո՞ւ ես գրում, հայրիկ, ինչո՞ւ ես գրում։

— Որովհետև ես ուզում եմ, որ մարդիկ կարդան իմ գրածները, ծանօթանան մարդկանց կեանքին, նրանց սովորութիւններին, նրանց ուրախութիւններին և վշտերին։

— Ես էլ կուզեմ գրել, հայրիկ, ես էլ կուզեմ գրել։

— Դու դեռ պատանի ես, Դաւիթ, դեռ պէտք է սովորես, որ գրես։

— Ես սովորում եմ, հայրիկ, ես սովորում եմ։

— Ուրեմն, երբ դու կը սովորես, այն ժամանակ դու էլ կը գրես։

— Ես կը սովորեմ, հայրիկ, ես կը սովորեմ։

Դաւիթը սկսեց սովորել։ Նա ամէն օր գնում էր դպրոց, որ գտնւում էր գիւղի մէջ։ Նա շատ լաւ էր սովորում։ Նրա ուսուցիչները միշտ գովում էին նրան։ Նա ամէն օր գալիս էր տուն և պատմում հօրը, թէ ինչ է սովորել։ Ալեքսանդրը շատ էր ուրախանում, երբ լսում էր, որ իր որդին լաւ է սովորում։

Դաւիթը սիրում էր նաև նկարել։ Նա ամէն օր նկարում էր տարբեր նկարներ։ Ալեքսանդրը ասում էր նրան, որ նկարելը լաւ բան է, բայց դեռ շատ պէտք է սովորի, որ լաւ նկարիչ դառնայ։

Դաւիթը սիրում էր նաև երաժշտութիւն։ Նա ուզում էր սովորել նուագել դաշնամուր։ Ալեքսանդրը ասում էր նրան, որ դաշնամուր նուագելը շատ դժուար է, և որ նա պէտք է սպասի, մինչև մեծանայ։

Դաւիթը սպասում էր։ Նա ամէն օր խնդրում էր հօրը, որ նա սկսի նուագել դաշնամուրի վրայ, բայց հայրը միշտ ասում էր նրան, որ դեռ ժամանակը չէ։

Մի անգամ Դաւիթը հիւանդացաւ։ Նա ամբողջ շաբաթ մահճակալին պառկած էր։ Ալեքսանդրը և Ելիսաւեթը շատ էին վշտացել։ Նրանք ամէն օր գալիս էին Դաւիթի մօտ, նստում էին նրա մահճակալի մօտ և խնամում էին նրան։ Դաւիթը շուտով առողջացաւ։

Մի անգամ Ալեքսանդրը գնաց Թիֆլիս։ Նա գնաց ձիով։ Ճանապարհը շատ երկար էր։ Նա գնաց առաւօտ կանուխ, և միայն երեկոյեան հասաւ Թիֆլիս։ Նա գնաց հիւրանոց, որտեղ սենեակ վարձեց։ Նա ուզում էր հանգստանալ, բայց չկարողացաւ։ Նա ամբողջ գիշեր չքնեց։ Նա մտածում էր Դաւիթի մասին։ Նա մտածում էր, որ Դաւիթը հիւանդ է, և որ նա պէտք է շուտ վերադառնայ տուն։

Առաւօտեան նա գնաց գնումներ անելու։ Նա գնեց շատ բաներ։ Նա գնեց գիրք Դաւիթի համար։ Նա գնեց նաև նուագարան Դաւիթի համար։ Դա դաշնամուր էր։ Նա գնեց նաև շատ նուէրներ Ելիսաւեթի և Դաւիթի համար։

Ալեքսանդրը գնեց նաև ձի։ Նա ուզում էր ձիով վերադառնալ տուն։ Նա ուզում էր ձիով անցնել լեռներով և ձորերով։ Նա ուզում էր տեսնել գեղեցիկ տեսարաններ։

Ալեքսանդրը վերադարձաւ տուն։ Նա ձիով անցաւ լեռներով և ձորերով։ Նա տեսաւ գեղեցիկ տեսարաններ։ Նա տեսաւ գեղեցիկ ծաղիկներ։ Նա տեսաւ գեղեցիկ ծառեր։ Նա տեսաւ գեղեցիկ թռչուններ։ Նա տեսաւ գեղեցիկ կենդանիներ։ Նա տեսաւ գեղեցիկ գիւղեր։ Նա տեսաւ գեղեցիկ մարդիկ։ Նա տեսաւ գեղեցիկ կանայք։ Նա տեսաւ գեղեցիկ երեխաներ։

Ալեքսանդրը շատ ուրախ էր, որ տեսաւ այդ ամէնը։ Նա ուրախ էր, որ տեսաւ գեղեցկութիւնը։ Նա ուրախ էր, որ տեսաւ բնութիւնը։ Նա ուրախ էր, որ տեսաւ մարդկանց։ Նա ուրախ էր, որ տեսաւ կեանքը

ՀԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

Մայիս 28-ի 60ամեակը

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

—o—

ԿՐԸՆՈՊԼԸ. (Յառաջ).— Յունիս 11ին, կիրակի կէսօրէ վերջ Կրընոպլի Սէն Մարտէն Տ'Երլ Սալ տէ Ֆէթի մէջ ժողովուեցաւ Հայաստանի Հանրապետութեան անկախութեան հռչակման 60ամեակը ուր հոծ բազմութիւն մը հաւաքուած, իրենց տեղերը զբաւած էին սեղաններու չուրջ. շատեր ոտքի մնացին:

Քաղաքական երեւոյթ մըն է մեր ըլլալ ձեռնարկներուն երևոյթութեան ներկայութիւնը, որոնք երթալով աւելի մեծ թիւով կուգան եւ շատ մօտէն կը հետաքրքրուին մեր պատմութեամբ եւ գրականութեամբ նաեւ մեր անցեալով:

Ծանակատարութիւնը բացուեցաւ «Յառաջ հնչատակ»ով, որ երգուեցաւ Նոր Սերնդականներուն կողմէ: Կատարուեցաւ զեղարուեստական բաժին մը. դնուած էր Սոնիա Ֆիլրամեանի եւ Փափազեան քոյրերու կողմէ կատարուած հայկական պարը:

Ելմ հրաւիրուեցաւ, Մարսէյլէն մաս նաւոր հրաւիրուած կարօ՝ Ցովսէփեան:

Հոս կ'ուզենք հրապարակաւ մեր շնորհակալութիւնը եւ շնորհաւորութիւնը յայտնել երիտասարդ բանախօսին: Թող ներուի մեզի եթէ իր համեստութիւնը վիրաւորենք, սակայն « Տուք պիտի կայսեր », տասնեակ տարիներ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով կը տեսնենք երիտասարդ մը, ծնած Ֆրանսա, այսքան բազմակողմանի շնորհքներով օժտուած, վաւերական արժէք մը, որ կը տիրապետէ ոչ միայն լեզուին, այլ եւ նիւթին:

Երիտասարդ բանախօսը նախ հայերէն, ապա Ֆրանսերէն, մանրամասնօրէն քննեց, վերլուծեց օրուան կացութիւնը եւ Հայութեան դոյավիճակը ըսելով.—

« 1915ի ազետալի եւ սարսափելի օրերէն հազիւ երեք տարի եառ, Հայութիւնը կը գտնուէր երկրորդ ճակատագրական իրողութեան մը առջեւ, իրեն կը մնար մէկ միջոց՝ կռուիլ, եւ հրաշքը կատարուեցաւ, գտնուեցաւ անձ մը Աբամ Մանուկեան, որ կրցաւ կազմակերպել ոչ միայն ինքնապաշտպանութիւնը, այլ եւ ոտիպել Թրքական բանակին զէնքը վար դնել: Սարդարապատի, Ղարաքլիսայի եւ Բաշ Աբարանի երեք ճակատներուն վրայ յաղթելով, հռչակուեցաւ Հայաստանի Հանրապետութիւնը 1918 Մայիս 28ին որ ճանչցուեցաւ թէ՛ Թուրքին եւ թէ մեծ Պետութիւններու կողմէ՝ Սեւրի դաշնագրով: Միացեալ Ազգերու կազմութենէն վերջ բաւական մեծ թիւով երկիրներ իրենց անկախութեան տիրացան, որոնց անունն անգամ չտեսնուն անծանօթ էր: Սակայն երեք հազար տարուան անցեալ եւ պատմութիւն ունեցող հայ ազգը իր արդար գատին լուծումը չէ գտած, միջազգային դիւանագիտական սեղաններու վրայ դրուելով միայն քաղաքականօրէն կարելի է դոհացում տալ մեր պահանջին, մեզի վերադարձնելով Թուրքերուն կողմէ գրաւուած մեր հողերը: Հայ ժողովուրդը բաւական հասունութիւն ունի յարմար ձեւով վարելու իր ճակատագիրը:

« Հայաստանի երկու լեռները խորհրդանշաններն են՝ մին Արարատը, խրոխտ կամքի ազատ ապրելու, գոյատեւելու միտքը՝ Արագածը, մեր յոյսի, մեր լոյսի իր Լուսաւորչի կանթեղով. մենք Արարատի եւ Արագածի ներկայութեան վրատահ ենք, նոյնքան ալ վստահ ենք Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանի մը ստեղծումին:

«Աչխարհի չորս ծագերուն ցանուցեալ Հայոց պատմութեան այս փայլուն դէպուածը. հոգ չէ որ որոշ մարդիկ չիլ հաշիւներով, միւսին « խաթրը » չկոտրելու համար, Սարդարապատի ճակատամարտի անուան տակ պահուըտին, մարդիկ որոնք չվարանեցան մամուլի էջերէն եւ բեմերէն յայտարարելու թէ «Մայիս 28»ը Թրքական նուէր է»:

Ինչպէս Ապրիլեան սպառնը չէին տոները, որովհետեւ համայնավարներուն քաղաքականութեան չէր համապատասխաններ, սակայն յանկարծ ուղեգիծը բոլորովին փոխեցին, այսօր նոյն անհատները եւ կազմակերպութիւններ պիրալ կը հրմշտկեն նախաձեռնութիւնը ստանձնելու, որուն համար ուրախ ենք, վստահ ենք որ օր մը Մայիս 28ի ազնիւ տօնակատարութեան համար ալ նոյնը ընեն, ով գիտէ: Ինչպէս, չկուզէ՞նք: Ռուս պինուորը գէնքը նետած դէպի տուն կը վազէր, մինուճար Հայերը ձգելով իրենց ճակատագրին, այսինքն Արեւմտեան Հայաստանը բնաջնջուած, Արեւելեան Հայաստանին համար ալ նոյնը պիտի ըլլար:

Երբ երկրորդ աչխարհամարտէն վերջ, վրացի փրոֆեսէօրները կարան ու Աբրահանը Վրաստանին կցումը կը պահանջէին, անդին Ցարութիւնեան Հայաստանի կոմկուսի քարտուղարը կը յայտարարէր. « Հայաստանը կրնայ պարիակել շատ աւելի մարդիկ:

Թրքական մամուլը, վրացի փրոֆեսէօրներուն կը պատասխանէ. «Հողը չի տրուիր, եթէ կրնաք եկէք եւ առէք»:

Ահաւասիկ ցայտուն փաստը, Մայիս 28 երբեք ալ Թուրքի նուէրը չէ եղած, այլ զէնքի ուժով ձեռք բերուած է:

Շատեր, անկախութեան կորուստին օրը կը տօնեն Նոյ. 29ը: Մեր յաւէտ ողբացեալ խմբագրապետը արդարօրէն կ'ըսէր. «կնունքին կը հաւատաք սակայն ծնունդը կ'ուրանաք»:

Տէսինէն յատկապէս հրաւիրուած էր Անի նուագախումբը, որ մատնաւոր փայլ տուաւ: Մենեջրներ, խմբերգներ եւ պարեր իրարու կը յաջորդէին, ստեղծելով հայկական մթնոլորտ մը, որուն կարօտը ունի հասարակութիւնը, խնջոյքը չարունակուեցաւ մինչեւ ուշ առեն:

ՎԱՐԴԱՆ ԲԱԲԱԽԵԱՆ

×

Ամավերջի հանդէս

—o—

ՎԻԵՆ (« Յառաջ »).— Կապոյտ Խաչի չարաթօրեայ դասընթացքներու հետեւող երկտեղ աչակերտութեան ամավերջի հանդէսը տեղի ունեցաւ Յունիս 4ին, ժիմանի դաշտին վրայ, ուր կիրակի կանուխէն սաղարթախիտ ծառերու չուրջին տակ՝ սեղաններու չուրջ հաւաքուած, իսկ ուրիշներ ալ զանազան մարզական խաղերով կը զբաղէին...

Մինչ խաչուհիները հանդէսի պատրաստութիւնը կը տեսնէին, Տէսինի Մշակոյթի Տան Անի նուագախումբը կը հնչեցնէր խանդավառ նուագներ ստեղծելով ջերմ մթնոլորտ մը:

Ժամը 16ին, Կապոյտ Խաչի փոխ նախագահուհին՝ Տիկին Արշալոյս Մաղաքեան, արտասանեց բացման խօսքը բարի գալուստ մաղթելով ներկաներուն եւ շնորհակալութիւն յայտնելով՝ որ մինչ քաջալերած են կազմակերպութեան ձեռնարկները: Ապա, Մխիթեան Ֆրանսերէն բաժնի քարտուղարուհին՝ Տիկին Ալիս Գլունկեան, Ֆրանսերէն ուղերձ մը կարդաց անդրադառնալով Կապոյտ Խաչի տարբեր ներու գործունէութեան Սփիւռքի տարածքին վրայ եւ չեչտը դնելով հայերէնի դասընթացքներու վրայ որոնց մեծ դեր վերապահուած է հայապահպանման տեսակէտէն:

Այնուհետեւ աւելի քան քսան մանուկներ՝ մէկիկ — մէկիկ, զոյգ — զոյգ եւ խումբ առ խումբ բարձրախօսին առջեւ արտասանեցին, մենեջրեցին եւ ազգային տարազներով պարեցին մեծ խանդավառութիւն ստեղծելով ներկաներուն մէջ: Գնահատելի է ուսուցչուհի Օր. Հերմին Սապունճեանի աչխատանքը:

Գեղարուեստական բաժնի աւարտէն ետք դարձեալ Անի նուագախումբը հնչեցուց զանազան նուագներ, ազգային, յեղափոխական եւ տրհմիկ երգեր՝ որոնք ներկաներու տրամադրութիւնները հասցուցին իրենց գագաթնակէտին: Ի դէպ, հիւրարար Վիէն գտնուող Օր. Պ. Ցարկոբեան (Քալիֆորնիայէն), մանուկներու եղյթները տեսնելով ի քաջալերութիւն 500 ֆրանք նուիրեց Կապոյտ Խաչի ղեկտրոցին:

ՊԵՆՈՆ ՃԻՀԱՆՇԱՀԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ա. ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ ԳԻՐՔԸ ՀԱՅ – ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԿԱՊԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Մոսկուայի մէջ «Օգոնեակ» հանդէսի մատենաչարով լոյս տեսած է Աչոտ Արզումանեանի «Բարեւ, Ռուսաստան» գիրքը: Հեղինակը տարիներէ ի վեր կ'ուսումնասիրէ հայ – ռուսական կապերու պատմութիւնը, որուն նուիրուած կարգ մը աչխատութիւններ ալ ունի: Հայ–ռուսական մչակութային կապերու մասին անոր կազմած եւ ծանօթագրած «Բարեկամութիւն» հատորը քանի մը հրատարակութիւն ունեցած է Հայաստան եւ Մոսկուա: «Բարեւ, Ռուսաստան» հատորը ակնարկ մըն է հայ – ռուսական կապերու աղբիւրներու մասին, որոնք կը սկսին միջնադարուն: Հեղինակը լայն տեղ տուած է ԺԹ. դարու 20ական թթ – ուսականներու դէպքերու, Արեւելեան Հայաստանի Ռուսիոյ կցման, եւայլն: Հետաքրքրական տուեալներ կան Աբովեանի գործունէութեան, ռուս մտաւորականութեան եւ հայ ժողովուրդի միջեւ հաստատուած կապերու, Խուկովսկիի եւ Աչչատուր Աբովեանի հանդիպումներու մասին: Գիրքին մէջ մեծ տեղ յատկացուած է նաեւ գրականութեան եւ արուեստի մարզերէ ներս հայ–ռուսական կապերուն:

×

ՀԱՅ - ՊՈՒԼԿԱՐԱԿԱՆ ԿԱՊԵՐԸ

Օսմանեան լուծէն Պուլկարիոյ ազատագրութեան հարիւրամեակը նչուեցաւ Սորհ. Միութեան մէջ, նաեւ՝ Հայաստան, ուր տեղի ունեցան պուլկարական մչակոյթին նուիրուած ձեռնարկներ: Ցիչեալ հանդիսութիւններու ծիրին մէջ, Միասնիկեան գրադարանին մէջ բացուած է պուլկարական գիրքի ու պատկերա – զարդման ցուցահանդէս, ուր ներկայացուած են հազարէ աւելի հրատարակու – թիւններ: Վերջին երեսուն տարուան մէջ աւելի քան տասը հազար գիրք լոյս տեսած է՝ հարիւր միլիոն ընդհ. տպաքանակով: Պուլկարերէն լոյս տեսած են Րաֆֆիի, Ռ. Պատկանեանի, Պերճ Պռոչեանի, Ա. Իսահակեանի, Ցովհ. Թումանեանի, Վահան Թոթովենցի երկերը, ինչպէս նաեւ Ե. Չարենցի, Նայիրի Զարեանի, Հրաչեայ Քոչարի, Սերօ Խանզադեանի, Սիլվա Կապուտիկեանի, Վարդգէս Պետրոսեանի հատընտիրները, վէպերն ու վիպակները: Հայ-պուլկարական կապերը հին պատմութիւն ունին: Ծանօթ է, որ 1887–1890 թուականներու ընթացքին, Պետերբուրգի մէջ, հայ ուսանող երիտասարդները պուլկար գրականութենէն թարգմանած եւ հրատարակած են հայրենասիրական գրքոյկներու ամբողջ չարք մը և գաղտնի ճամբով ղրկած Արեւմտեան Հայաստան, ապա նաեւ Պարսկաստան եւ Եւրոպայի հայկ. գաղութները:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԽՕՍԷՔ, ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԼԵՌՆԵՐ

4.

Քեմալ վաչան վեր կացաւ՝ այսինքն ոտքի ուաստուած է: Ալի Միւնիր բէյը կանգնեց ուշացումով, մարմինը կարծես ծանրացել էր տասնապատիկ: Խօսեց ոչ իր ձայնով.

— Ցամենայն դէպս, երբեւ զտարիւն Թուրք, ես պէտք է ասեմ, որ այդ հրահանգը տմարդութիւն է, Աստծու եւ մարդկային խղճի դէմ յանցանք, որտեղից էլ դա գալու լինի:

Քեմալ վաչան քրքջաց.

— Իսկ ի՞նչ է, բէյ աղա, այդ Հայերին փաչա՞ դնենք գլխներիս վրայ: Նրանք պէտք է ոչնչանան:

— Ցանուն ինչի՞:

— Ցանուն Թուրք վաթանի:

— Այդ արարքը կրակոց է վաթանի վրայ:

— Մի չտապէք ուրիչի համար ստեղծուած գնդակը վերցնել ձեր սրտին, բէյ աղա: Գնացէ՛ք:

Փաչայի մօտից բէյը դուրս եկաւ խելացնոր վիճակում: Կարծես կոյր էր, չէր նկատում արեւի ու ամպերի հմայքներով զարդարուած հորիզոնը: Հայհոյքը գետնի վրայ էր: Նրա գլխում գնդում էր ետեւից եկող Թաթուլի ձիու ոտնաձայնը: Մինքաչին չանթահարուած էր: Դաժան, չտեսնուած, չլսուած հրճման ստացաւ փաչայից՝ ոճիր գործելու պահանջ: Փիլ էր մտում հերսից ու ցաւից զտարիւն հորիզոնով մէկ, իր գնդապետական փէսը զարկէր գետնին եւ Թաթուլին հրամայէր, որ կոխկրտի:

×

Բէյն իր գնդի գերքերը հասաւ փըշրուած: Դիրքերում մեռած լռութիւն էր, ահի խրախճանք: Թաթուլը չտապ կրակ արեց, ջուր տաքցրեց՝ մինքաչու գլուխը լուանալու:

Ալի Միւնիր բէյը առանց գլեստն ու կօշիկները հանելու, պառկեց գետնատան խաւարում, ոչխարի մորթիների վրայ: Այժմ, երբ մենակ էր, փաչայի տուած հրամանը ոչ թէ այրում, այլ ծուատում էր նրա մարմինը: Երբեմն նա ապստամբում էր ինքն իր դէմ, ցանկանում խեղաթար թափով դուրս պրծնել գետնատնից ու զգեստները պատառոտելով գոռալ: Երբեմն էլ Թուլացած գլուխը ղընում էր մորթիների վրայ ու հեկեկանքը խեղդում: Ինչո՞ւ պէտք է ինքը հնազանդ կատարի փաչայի եղեռնական կամքը: Ցիշեց իր զինուորական ընկեր Նեսեհ Զավուշին՝ նրա վէհ վարուեցողութիւնը, խելքը, յիշեց նոյնիսկ բարուքեամբ լուսաւորուած նրա ձեռքերը: Վերջին հանդիպման ժամանակ, իր եղբօր տանը, Նեսեհ Զավուշն աւելի սիրելի էր, աւելի մտերիմ: «Աղէտ է, բէյ իմ, ասաց Նեսեհը: Եւ դա կը պայթի իմ ցեղի դէմին»: Մարգարէ էր: Ահա նրա կանխատեսածը կատարւում է: Ո՞ւր է նա, դարձեա՞լ ծառայ էնվերը փաչային, թէ գլուխը վերցրել փախել է աչխարհի մի խուլ անկիւնում իր ցեղի վերջին պատարագն անելու:

Թաթուլը տաք ջուր բերեց փայտէ կոնքի մէջ: Բէյը հրաժարուեց լուանալ գլուխը, որ անխախտ անում էր ամէն երեկոյ:

— Չի հարկաւոր, չեմ ուզում:

Թաթուլը դուրս եկաւ ու քիչ յետոյ գետնատան մտաւ այս անգամ ուտելիքի սկուտեղը ձեռքին: Բէյը նոյնիսկ չշարժուեց:

— Հեռու տար, գոչեց չար: Չեմ ուզում, հաց չէ, որ ես ուտում եմ, այլ լափ:

Նա նստեց տեղը եւ ընկճուած հարցրեց.

— Լոյս ունե՞նք, Թաթուլ: Լոյս եմ ուզում, այս խաւարը խեղդում է ինձ: Լո՛յս...:

Բանակում ոչ նաւթ կար, ոչ մոմ: Գիշերը խաբխափում էին մթին գետնատնում: Թաթուլը մոմ վառեց դրեց ցածրիկ սեղանին: Բէյը զարմացաւ այդ շըռայլութիւնը տեսնելով: Մոմը ո՞րտեղից:

— Առաւտեան մի խլուրդ բռնեցի, բէյ աղա, բացատրեց Թաթուլը: Նրա ճրագուն քամեցի կրակի վրայ, չափիկիս թեւերից պատրոյգ հիւսեցի, մոմ զարձրի:

ՍԵՐՕ ԽԱՆԶԱԴԵԱՆ

'91 – Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Պանեէօ – Քաշանի մաս – նաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է 100 ֆր. Տէր եւ Տիկ. Լ. Տէր-Մինասեանէ փոքրիկն Արմէն Բէքմէզեանի մահուան առթիւ, ինչպէս նաեւ նոյն առթիւ Տիկ. Սէրէնկիւլեանէ 50 ֆր. եւ պ. Մարտիկ Տակառեանէ 100 ֆր.:

×

Մանուճիւղը նաեւ ստացած է 100 ֆր. Տիկ. Նալպանտեանէ եւ 100 Տիկ. Ալեքսանեանէ Հրանդ Սարեանի մահուան քառասունքին առթիւ:

Տէր եւ Տիկին Մանուկ Դարբինեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տէօվլէթ Մոմճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Միքայէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ռուժէ Բորնիէ եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Զաարճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սեդրակ Զաարճեան եւ զաւակները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր եւ մեծ–հօր՝

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԶԱՏԱՐՃԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 19ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ, Յունիս 23, ժամը 15·30ին Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին եւ մարմինը կ'ամփոփուի Մէտոնի գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ ընկատել:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Իր թոռնիկին՝ Արմէնի դառնակսկիծ կորուստին առթիւ, Տէր եւ Տիկին Գաբրիէլեան 100 ֆր. կը նուիրեն «Ծառայ»ին, անոր թարմ յիշատակին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տարօն Պօղոսեանի մտերիմ բարեկամները, փոխան ծաղկեպսակի 700 ֆր. կը նուիրեն Կապ. Խաչի կայանին (առանձին «Ծառայ»էն) իր մօր՝ այրի Տիկին Ղազար Պօղոսեանի մահուան առթիւ:

×

Տէր եւ Տիկին Սարգիս Ստեփանեան Սարգիս Քէփէնէկեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 50 ֆր. կը նուիրեն «Ծառայ»ին:

×

Եան'ց Քլըպը 1000 ֆր. կը նուիրէ «Ծառայ»ի բարգաւաճման Տիկին Ղազար Պօղոսեանի (Մարսէյլ) մահուան առթիւ:

×

Այրի Տիկին Ղազար Պօղոսեանի (Մարսէյլ) մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն.— Նուպար Նիկողոսեան 100 ֆր. Մարսէյլի Մշ. Տան, Կաբասեան Թաշճեան 100 ֆր. Փարիզի Հայ Մշ. Տան, Տէր եւ Տիկին Զուլալ Գազանճեան 100 ֆր. Մարսէյլի Հայ Մշ. Տան (առանձին «Ծառայ»էն):

×

Փարիզի Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Պօղոսեան եղբայրներուն իրենց մօր՝ Տիկին Աչխէն Պօղոսեանի (Մշեցի) մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 100 ֆր. կը նուիրէ «Ծառայ»ի բարգաւաճման:

ՆՈՒԷՐ

Կրընոպլի Մայիս 28ի ռօնակատարութեան յանձնախումբը խորապէս ազդուած Կարօ Յովսէփեանի ներկայութեամբ լուսեղծուած խանդավառ մթնոլորտի տպաւորութենէն, երկու հարիւր ֆրանք կը նուիրէ Մարսէյլի Մշակոյթի Տան:

ՀՐԱՒԷՐ ԱՆԴԱՄԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Ներկայիս կը յայտնենք, թէ 1977 Նոյեմբեր 25ին Փարիզի Վերաքննիչ Ատեանին տուած որոշման հետեւանքով, Մկրտիչ Հանըի կոնտր վերջ տուաւ իր Ամինիսթրաթէօրի պաշտօնին:

Փարիզի եւ Շրջակայից Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութեան Ներկայացուցչական Ժողովը, համաձայն կանոնագրի տրամադրութեան, անդամական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ Կրօնական Ընկերակցութեան բոլոր անդամները, Հինգշաբթի օր, 29 Յունիս 1978, երեկոյեան ժամը ճիշդ 8·30ին, Շիմիի սրահը, 28 պիս, Ռիւ Սէն–Տոմինիք, Փարիզ 7րդ, ուր վարչութիւնը պիտի կատարէ իր վարչական եւ հաշուական տեղեկատուութիւնը:

ԴԻՒԱՆ
ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ
(Կնիք)

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻԻՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Բարձր հովանաւորութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կաթող. Պատուիրակ Արեւմտ. Եւրոպայի Հայոց Ս. առաջնորդ Փարիզի

Յունիս 25, Կիրակի, վարժարանին մէջ ժամը 11ին ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ

ժամը 13էն սկսեալ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇ, ՎԱՃԱՌՔ, ԽԱՂԵՐ

Etude de Me Levon DJOLAKIAN
NOTAIRE
45170 NEUVILLE AUX BOIS
(Tél. : (38) 91-02-17)

A VENDRE

NEUVILLE AUX BOIS (Loiret)

Belle maison bourgeoise, parc paysager
4.850 m2, entièrement clos de grilles et murs.
Séjour 60 m2 avec cheminée
Salle de jeux 70 m2
Nombreuses pièces avec tout confort

COURCY AUX LOGES (Loiret)

Maison jamais habitée : séjour avec cheminé, 2 chambres, cuisine, salle de bains, W.-C.
Terrain 5000 m2
A l'orée de la fôret — Etangs à proximité

Pour tous renseignements. s'adresser à l'Etude.

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆ ԵՒ ՄԻՋՆԱԿԱՐԴ
ՅԵՐԵԿՆԱՑ ԵՒ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ
1978 - 79

Տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են:

Վարժարանը կը կիրարկէ ֆրանսական ամբողջական ծրագիրը: Կարեւորութեամբ կ'աւանդուին նաեւ հայերէն ճիւղեր:

Օտար երկիրներէ եկող աշակերտները ֆրանսերէն լեզուին փութով վարժացնելու համար մասնաւոր դասընթացքներ հաստատուած են:

ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆ

ECOLE TEBROTZASSERE
INTERNAT ET EXTERNAT
CLASSES
PRIMAIRES ET SECONDAIRES (1cycle)

Préparation au B. E. P. C.
Enseignement de la langue et de la civilisation arméniennes.

DIRECTION

S'adresser à :
Direction de l'Ecole Tebrotzassère
1, Bd. du Nord — 93340 LE RAINCY
FRANCE
Tél. : 927-01-72

AVEC LE CONCOURS DE

AÉROFLOT - INTOURIST - Havas-Voyages

JACQUES CHELELEKIAN vous propose

tous les mois au départ de MARSEILLE

des VOYAGES à

MOSCOU - EREVAN - TBILISSI

3 jours 8 jours 3 jours

PRIX 3550 F

JUILLET	: du 07 au 20 Juillet 1978 du 14 au 27 Juillet	Septembre	: du 01 au 14 Septembre
Août	: du 04 au 17 Août du 18 au 31 Août	Octobre	: du 06 au 19 Octobre
		Décembre	: du 29 au 11 Janvier 1979

MOSCOU - EREVAN

2 jours 5 jours

PRIX 2550 F

JUILLET	: du 14 au 20 Juillet 1978	Octobre	: du 06 au 12 Octobre du 27 au 02 Novembre
Août	: du 11 au 17 Août	Novembre	: du 17 au 23 Novembre
Septembre	: du 08 au 14 Septembre du 22 au 28 Septembre	Décembre	: du 08 au 14 Décembre

Prix comprenant : Transport aérien — Transferts — Séjour hôtel 1er classe en chambre 2 lits — Pension complète — Visites et excursions selon programme — Visa — Assurances.

Renseignements et réservations

Jacques CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS

87 la Canebière 13001 MARSEILLE
tél. (91) 95 90 12

Org. Lic. 97

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Պանեէօ – Քաշանի մաս – նաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է 400 ֆր. Տէր եւ Տիկ. Վազգէն Սէրէն – կիւլեանէ փոքրիկն Արմէն Բէքմէզեանի եղերական մահուան առթիւ:

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը չնորհակալութեամբ ստացած է 200 ֆր. Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Գարաճեանէ Տիկին Արեգ Բարեկամեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի:

ԼԻՈՆԻ ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՆԱՐԵԿԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ գիւղացիգիին մէջ
Կիրակի, Յունիս 25
Նախագահութեամբ
ԳՐԻԳՈՐ ԵՊՍ. ԿԱՊՈՒՃԵԱՆԻ

Un événement unique à Lyon :
20 h. : FINALE de la Coupe du Monde retransmise en couleur sur écrans géant en direct de Buenos-Aires
Adresse : 38, Route de Collonges à St. Cyr au Mont d'Or

Collège Samuel Moorat

Les inscriptions pour l'année scolaire 1978-1979 sont ouvertes.

Les parents désirant inscrire leurs enfants — internes ou externes — et s'informer des nouvelles possibilités que leur offre ce collège d'études secondaires sont priés de se mettre en rapport avec la Direction.

A partir de la Rentrée et dans un but de remplir au mieux sa mission éducative, le collège acceptera — pour l'externat seulement — des filles de la classe de 6ème au baccalauréat.

Sections A, B, C, D
Collège Arménien Samuel Moorat
26, Rue Troyon — 92310 SEVRES
Tél. : 027-68-28

ԲԱՑԱՌԻԿ ՃԱՇ

Մարսէյլի Հայ Արհեստները, 45րդ տարեվիժին առթիւ, կազմակերպած են բարեկամական ճաշ մը, ի պատիւ բարերար անդամներուն, Յունիս 25, ժամը 13ին, Հայ Մշակոյթի Տան «Վասպուրական» սրահին մէջ:

Կը հրաւիրուին բոլոր նախկին արի–արհեստները եւ համակիրները:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի գլխաւոր ժողովը դէպի ԺԵՐՄԻՆԵԻ Տէ ՓՈՒՂ այցելելու եկեղեցի մը 8րդ դարէն հայկական ճարտարապետութեամբ, կիրակի, Յունիս 25· ժամադրավայրը 8·30ին Սքուար Մոնթոլոն եւ 9ին Փորթ տը Վերսայլ:

Երթուդարձ 50 ֆր.:

Հեռաձայնել ամէն օր մինչեւ կէսօր՝
533·06·31
եւ 734·70·19

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆԻՍ
23
JEUDI
23 JUIN
1978

ՀԱՐԱՁ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 371027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար· 200 Ֆ· Վեցամսեայ 110 Ֆ·
Արտասահման Տար· 230 Ֆ· Հատը 1 Ֆ· 60

LE NUMERO 1,60 F

53ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14·147

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

53e ANNÉE — N° 14.147

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԺՐՆԵԻ ՄԷՋ

« ԵՐԱԽՏԱՊԱՐՏ ԵՆՔ ՀԱՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ԲԵՐԱԾ ԻՐ ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ »

Կ'ԸՍԷ ՏՈՔԹ. ՓՈՓԷՐ

« ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԻԲՐԵԻ ՄԻԱԿ ՀԻՄ ԿԸ ՏԵՍՆԷ ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉԸ ԵՒ ՍՐԲԱԶԱՆ ԱՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ »

ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ ՎԱԶԳԷՆ Ա.

ԺՐՆԵԻ (ՅԱՒԱՋ, Հեռաձայն).— Ջուրեքաթի առաւու ժամը 10ին Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդի մատրան մէջ, Արեւելագալի արարողութիւն կատարուած է Ժընեւի հայ եկեղեցւոյ երգչախումբին կողմէ, անգլերէն աղօթքներով արարողութեան մասնակցեցան ներկայ օտար եկեղեցականները։

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, յաւարտ արարողութեան, հոգեչունչ քարոզ մը արտասանեց իրրեւ բնաբան ունենալով « Առաւօտ լուսոյ, արեգակն արդար, առ իս լոյս ծագեա՛ », վեր առնելով լոյսին դերը մեր ժողովուրդի պատմութեան մէջ։ Քարոզը Ֆրանսերէնի թարգմանեց Շահէ Արք. ապա տեղի ունեցաւ ցուցահանդէս մը, հայ արուեստագէտի մը նկարներով, զորս Հայրապետը հետը բերած էր եւ որոնք կը ներկայացնէին Ցիսուսի կեանքը, կտակարանէն քաղուած։

Ցուցահանդէսէն ետք հանդիսութեանց մեծ ժողովասրահին մէջ արտասանուեցան պաշտօնական ճառեր։ Առաջին առթիւ խօսք առաւ Ե· Հ· Խ·ի ընդհ· քարտուղար Տոքթ· Ֆիլիփ Փոթէր, որ իր ելոյթի սկիզբը ողջունեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը·— « Մեծ ուրախութիւն է ինծի համար Ձեզ ընդունիլ Ե· Հ· Խ·ի կեդրոնատեղին։ Հո՛ս, Ձեր տունն էք, վասնզի իրրեւ հոգեւոր պետը Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ, որ անդամ է Ե· Հ· Խ·ի 1962էն ի վեր, այս տունը զոր այցելեցիք, առաջին անդամ 1967 Յուլիսին, նաեւ ձե՛րն է »։ Տոքթ· Փոթէր, ապա չէշտեց այն մասնաւոր յարգանքը զոր ունին Հայ Եկեղեցւոյ հանդէպ, յիշելով թէ Հայ ժողովուրդը քրիստոնեայ դարձած է թէեւ Ս· Թադէ եւ Ս· Բարթուղիմէոս առաքեալներու չնորհիւ, բայց մեծ անունը, որ կապուած է Հայ Եկեղեցւոյ Ս· Գրիգոր Լուսաւորչի անունն է։ Ծանրացաւ քրիստոնեայ հաւատքի այն բացառիկ թափանցումին վրայ որ գոյութիւն ունի Հայերու մօտ եւ կրկնեց Ե· դարու հայ պատմաբանի մը խօսքը, որ կ'ըսէր թէ Հայուն հաւատքը փոխ առնած զգեստ մը չէ այլ իրենց իսկ մաս կը կազմէ ինչպէս « իրենց մորթին գոյնը »։ « Հայ ըլլալ, ըսաւ Տոքթ· Փոթէրը, կը նշանակէ քրիստոնեայ ըլլալ։ Հայ ժողովուրդը շատ տառապած է դարերու երկայնքին։ Եւ սակայն, վերիվայրում - ներու, հալածանքներու եւ նոյնիսկ ջարդերու ընդմէջէն, պահած է իր անխախտ հաւատքը։ ... Շատ երախտապարտ ենք Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ տիեզերական չարժումին իր բերած ստեղծագործ օժանդակութեան համար։ Ձեր ծխական, գեղարուեստական, մտաւորական եւ հոգեկան աւանդութիւնները ուշադրութիւն գրաւած են ամէն տեղ ուր Հայ Եկեղեցին կը գտնուի։ Կ'ուզեմ նաեւ արտայայտել մեր բուռն երախտագիտութիւնը այն հետաքրքրութեան համար, զոր Ձերդ Վեհափառութիւնը ցոյց տուած է Ե·Հ·Խ·ի գործունէութեանց հանդէպ »։ Ե·Հ·Խ·ի քարտուղարը յետոյ վեր առած է քանի մը կարեւոր կէտեր Հայ Եկեղեցւոյ եւ Ե·Հ·Խ·ի անդամ միւս Եկեղեցիներու յարաբերութեանց մասին, չէշտելով·— « Այսօր, մշակոյթներու տիեզերական տիալոգի մը մասին կը խօսինք։ Կ'ընդունինք որ քրիստոնեայ հաւատքը պէտք է մարմնաւորուի եւ արտայայտուի հարազատ կերպով իւրաքանչիւր մշակոյթի մէջ։ Հայերու կենդանի փորձառութիւնը բոլորիս համար ներշնչում մըն է »։ Եզրակացնելով Տոքթ· Փոթէր յոյս յայտնած է որ Կաթողիկոսին եւ Հայ Եկեղեցւոյ միւս բարձրաստիճան հոգեւորականներու այս այցելութիւնը առիթ պիտի ըլլայ որ խորանայ եւ ծաւալի էքումենայ կաթողիկոսութեան մասնակցութիւնը Ե·Հ·Խ·ի գործունէութեանց։

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը իր պատասխանին մէջ, նախ եւ առաջ իր ուրախութիւնը յայտնած է իր այս երկրորդ այցելութեան առթիւ Ե·Հ·Խ·ի կեդրոնը զոր՝ « նաեւ մերը կը նկատենք քանի Հայ Առաք· Եկեղեցին անդամ է այս մեծ կազմակերպութեան »։ Վազգէն Կաթողիկոս, ապա ծանրացած է Հայ Եկեղեցւոյ տիեզերական ոգիին վրայ·— « Հայ Եկեղեցին, քոյր Եկեղեցիներու նկատմամբ իր ազատական եւ յարգալիր դիրքով տիեզերական ոգի կրող Եկեղեցի մը եղած է միշտ, մանաւանդ իր պատմութեան վերջին դարուն։ Այսպէս արդէն, առաջին աշխարհամարտէն ետք, տիեզերական չարժումի ստեղծելու առաջին փորձերու ընթացքին, Հայ Եկեղեցին անմիջապէս ցուցաբերեց իր համակրանքն ու նեցուկ հանդիսացաւ եւ արտայայտեց մասնակցելու իր բուռն փափաքը։ Պէտք է նշել, որ 1937ին Ամենայն Հայոց Խորէն Ա· Կաթողիկոսը յանուն Ս· Էջմիածնի Էմին-պուրկի Ժողովին մասնակցելու համար երկու ներկայացուցիչ ղրկած էր՝ Մատթէոս եւ Յուսիկ արքեպիսկոպոսները, առաջինը Մանչէսթըրի առաջնորդ, երկրորդը՝ Ռումանիոյ թեմին »։ Վազգէն Ա·, ապա յիշած է Օրմանեան Պատրիարքը, որ մէկն եղած է անոնցմէ, որոնք, որ մէկն եղած է անոնցմէ, որոնք յատակ կերպով պարզած են Հայ Եկեղեցւոյ տիեզերական ոգին եւ չարունակած·— « Եւ նաեւ այսօր, այդ ոգիով է եւ մտածելու այդ կերպով որ մեր Ս· Եկեղեցին գործունեայ կերպով կը մասնակցի Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդին։ Եւ նման իւրաքանչիւր պատմական Եկեղեցւոյ, Հայ Առաք· Եկեղեցին կը մասնակցի նաեւ տիեզերական չարժումին բերելով իր հաւատքին եւ առաքելութեան վկայութիւնը, վարդապետական իր ըմբռնումը, երկհազարամեայ պատմական իր փորձառութիւնը ու նաեւ իր հոգեւոր ղրկանութեան գանձն ու իր կրօնական արուեստը, իր ղեկական կազդը, իր ինքնագլուխութիւնը եւ վերջապէս ազգային իր ոգին եւ յատկանիշները »։ Ապա Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը հանգամանօրէն ծանրացած է Եկեղեցւոյ միութեան խմաստին, իրարհասկացողութեան վրայ, չէշտելով·— « Հայ Եկեղեցին Եկեղեցիներու միութեան իրեւ միակ հիմ կը տեսնէ Աստուածայնչունչը եւ սրբազան աւանդութիւնները »։ Հակիրճ կերպով անդրադառնալէ ետք Հայ Եկեղեցւոյ պատմութեան վրայ, Կաթողիկոսը ըսաւ·— « Տիեզերական չարժումը, կը հասկնանք նաեւ որպէս չարժում մը որ սերտօրէն կապուած է այն հարցերուն, որոնք կը յուզեն ներկայ աշխարհը առանց ընդդիմանալու մեր ժամանակի գիտական նուաճումներուն եւ ընկերաքաղաքական յեղաշրջումի յառաջընթացին »։

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ոգեկոչած է Հայ Եկեղեցւոյ եւ ժողովուրդին տառապանքները պատմութեան ընթացքին, հաստատելու համար թէ մարդկութեան համար ներկայ հրամայականը աղերս խաղաղ համակեցութիւնն է և մասնաւոր կերպով դէմ արտայայտուած է մասնաւորաբար հիւլէական ռումբին, զինարշաւին, եւայլն։ « Ոգեկոչենք նաեւ 1915ի մեր ժողովուրդին ցեղասպանութեան ողբերգութիւնը, ըսած է Վազգէն Ա·, երբ Արեւմտեան Հայաստանի ամբողջ բնակչութիւնը բնաջնջուեցաւ։ Չենք ուզեր որ նման ողբերգութիւններ կրկնուին որեւէ տեղ աշխարհի մէջ »։

Ձառերու այս խոր տպաւորիչ փոխանակութենէն ետք, տեղի ունեցած է պաշտօնական ճաշ, մասնակցութեամբ վարչութեան բոլոր անդամներուն։ Ժամը 14·30էն 16·30 հանդիպում մը տեղի ունեցաւ Ե· Հ· Խ·ի Գործադիր Մարմնի անդամներուն հետ եւ խօսակցութեան նիւթ եղաւ Ե· Հ· Խ·ի բոլոր գործունէութիւնները եւ անոնց կողքին Հայ Եկեղեցւոյ գործունէութիւնն ու դերը։ Իրիկունը ժամը 19·30ին Ե· Հ· Խ·ի աշխարհական քարտուղարը ճաշ մը կուտար կաթողիկոսին ի պատիւ։

Հինգշաբթի առաւօտ, ժամը 10ին Վազգէն Հայրապետ, Պօ – Ռիվաժ պանդոկին մէջ, մամուլի ասուլիս մը կուտայ զուարցերացի եւ միջազգային թղթակիցներուն։ Ժամը 11ին, կաթողիկոսը կ'ընդունուի Ժընեւի Քանթոնի կողմէ, ապա կ'այցելէ Բողոքական Ազգ· Եկեղեցին։

Նոյն իրիկունը հեռաստեսիլի Ֆրանսական կայանէն։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԵԼԱՆԻԿի երկրաչարժը բաւական մեծ վնասներ բերած է։ Առաջին հաշուեկշիռի մը համաձայն 18 մեռեալ կայ եւ աւելի քան 150 վիրաւոր եւ բազմաթիւ չէնքեր (հիները) քարուքանդ եղած են։ Բնակիչները սկսած են վախնալ նոր ցնցումներու վախէն։ Համաճարակի ալ վախ կայ։

ՄՈՒՆՏԻԱԼԻ ճակատագրական մրցումները տեղի ունեցան Ջորեքշաբթի իրիկուն եւ բաւական անակնկալներու դուռ բացին։ Մինչ շատերու յոյսը Իտալիոյ վրայ էր, Հոլանտայի հետ իրենց հանդիպումի ընթացքին պարտուեցան 1ի դէմ 2 կէտով, թէեւ սկիզբը առաջին կէսը իրենք նշանակած էին եւ արդար պատ-

ճառներ տուին հանդիսատեսներուն եւ իրենց կողմնակիցներուն։ Միւս կողմէ Արժանթին ճամբեց Փերուն 0ի դէմ 6 կէտ – տով, Արեւմտեան Գերմանիա (ինչ որ չէր սպասուեր) պարտուեցաւ Աւստրիայէն 3 – 2, Պրազիլ ալ յաղթեց Լեհերուն 3-1։ Աւստրականը կը խաղան ուրեմն՝ Արժանթինի եւ Հոլանտա, Յրդ տեղին համար կը մրցին՝ Իտալիա եւ Պրազիլ։

ԽՃՎԻՏի Մոսկուա այցելութիւնը բաւական մեծ հոսեցնել կուտայ միջազգային թղթակիցներուն։ Հաստատ է որ « քաղաքական փաստաթուղթ » մը պիտի ստորագրուի, ինչ որ չէզոք բանաձեւում մըն է եւ թոյլ կուտայ որ խորհրդարանական վաւերացումը անհրաժեշտ չըլլայ։ Այս փաստաթուղթը պիտի վերահաստատէ ի մասնաւորի « սահմաններու անբռնաբարելիութեան սկզբունքը »։ Թուրք ղեկավարները բացարձակօրէն կը մերժեն որեւէ « ֆինլանտականացում »։

ԺՈՐԺ ՄԱՌՇԷ կեդր· կոմիտէի նիստէն ետք, նախաճաշի հիւրն էր Փրանս – էնթէռի Հինգշաբթի առաւու եւ բաւական սրտնեղութիւն ցոյց տուաւ կուսակցութեան ներքին ընդդիմադիրներուն մասին խօսած առեն։ Կը պնդէ որ անկարելի փոքրամասնութիւն մը կը կազմեն։ Ինիտ է նաեւ մամուլին նկատմամբ որ « մասնակցեցաւ մեր կուսակցութեան դէմ յարձակումին »։ Նախորդ օրուան մամուլի ասուլիսին ընթացքին ալ չէնայեց Ընկերվարական կուսակցութեան ղեկավարութեան։

ԻՐԱՔի իշխանութիւնները սկսած են տեղահան ընել պարսկական սահմանակից չրջանները ապրող Քիւրտերը եւ դէպի ներս առնել, վերջ տալու համար ռազմիկներու պարենաւորման բնակչութեան կողմէ։

ԵՐԿՈՒ ՄԻԼԻՈՆ Քամպոճցի չարդուած է վերջին երեք տարուան ընթացքին ըստ Ֆրանսացի քահանայի մը՝ Հայր Փոնչօ, որ առաքելութեան մը գլուխն էր Ասիոյ հարաւ – արեւելքը։ Երկու միլիոն (կամ երկուքուկէս) կը ներկայացնէ բուն ժողովուրդին մէկ երրորդը։ Խմեր յեղափոխութեան այս զոհերը ոչ միայն տարբեր մտածելու այլեւ գոյութիւն ունենալու իրաւունք չունէին։ Պետերը պատրաստած սթալինեան դպրոցին մէջ, յետոյ չրջանառարտ՝ չին մշակութային յեղափոխութենէն, ու նաեւ կ'ըսէ Ֆրանսացի քահանան, այս յեղափոխութիւնը անմարդկային է որովհետեւ գայն վարողները բանուորները կամ գիւղացիները չեն այլ՝ մտաւորականները, մանկավարժները։

ԽՈՐՀ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ եւ Միացեալ Նահանգներու յարաբերութիւնները թէեւ շատ սերտ չեն բայց եւ այնպէս Մոհամմէտ Ալի (կռիւամարտիկը) սիրալիր ընդունելութեան արժանացած է Բրեժնեւի կողմէ, որ իրեն նուիրած է նաեւ «իր յուշերը», ձօնագրուած։ Մոհամէտ Ալի (Քասիուս Քլէյ) շատ ուրախ եղած է որ պինգը ընդունի « ժողովուրդներու միջեւ բարեկամութեան եւ խաղաղութեան այս պատկառելի կողմնակիցը »։ Թէեւ կը սիրէ Ամերիկայի կառուցիները, ուտելիքը, դրօշն ու նախագահը բայց պիտի խօսի իր վերադարձին «Լենինի երկիրը անցուցած երջանիկ օրերուն մասին»։ Այցելեր է Տաչքենտ եւ Սամարղանտ (ըստ Թասի՝ «նախապէս մահմետական Հանրապետութիւն) եւ յայտարարեր այդ առթիւ որ « Խորհ· Միութիւնը գործնականի վերածած է ազգութեանց լենինեան քաղաքականութիւնը որու չնորհիւ բոլոր գոյներու, բոլոր ցեղերու և բոլոր կրօնքներու մարդիկ խաղաղ եւ իրարու հետ սիրալիր մթնոլորտի մէջ կ'ապրին»։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒ 4ՐԴ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Յունիս 2 – 3ին գումարուած է Հայաստանի ուսուցիչներու 4րդ համագումարը: Նախորդը գումարուած էր տասը տարի առաջ՝ 1968ին: Մխիթարիններու եւ կազմակերպութիւններու համագումար – ները տեղի կ'ունենան երկու եւ, ընդ – հանրապէս, չորս տարին անգամ մը: Թէ ինչո՞ւ այս մէկը տասը տարուան ան– ջատումով մը տեղի ունեցած է՝ բացատ– րութիւն չէ տրուած:

Զեկուցաբերը՝ Լուսաւորութեան նա– խարար Ս. Հախումեան, ներկայացուցած է վերջին տասը տարիներու յաջողու – թիւնները եւ ասոնց կարգին մատնացոյց ըրած է կրթական կեանքը յուզող հար– ցերը՝ յիշեցնելով թերիները (*):

Ընդհանուր պարտադիր միջնակարգ կրթութեան ծրագիրը, անցնող տասնամ– եակին, մեծ յաջողութիւն արձանագրած է եւ ասոր իրականացումը ներկայիս լաւ փուլի մէջ կը գտնուի: 1968ի համե– մատութեամբ զգալի կերպով աւելցած է միջնակարգերու թիւը: Ներկայիս, Հա – յաստանի 1·337 հանրակրթարաններէն 907ը, այլ խօսքով 67,8 տոկոսը, միջնա– կարգ է, այսինքն՝ Ա.էն 10րդ դասարան: Ցիշեցնենք, որ առաջին դասարանի աշա– կերտներուն տարիքը 7ն է եւ այս ձեւով պէտք է երթալ մինչեւ միջնակարգի վեր– ջին՝ 10րդ դասարանը:

Ընդհանուր միջնակարգ կրթութեան հիմը ութամեայ պարտադիր ուսումն է: Արդ, յաջողութիւնը նկատելի է: Այս – պէս, եթէ 1968ին 8րդ դասարանը աւար– տած է առաջին դասարան ընդունուած – ներուն 76,4 տոկոսը, ապա անցեալ տա– րի այդ համեմատութիւնը բարձրացած է 94ի: Սակայն ցաւն այն է, որ այսպէս կոչուած մաղումները, այսինքն դպրոցէն հեռացողները յատկապէս բարձրագոյն կարգերուն մէջ՝ 9րդ եւ 10րդ, խորհրդա– յին միջինէն բարձր են, ներկայացնելով 4,6 տոկոս: Երեւոյթը առաւել ակնյայտ– նի է երեկոյեան եւ հեռակայ, այլ խօս– քով թղթակցութեամբ դասերու հետե – ւող աշակերտութեան մէջ: Նախարարին մատնանշումով, տասնեակ հազարաւոր երիտասարդներ, — մինչեւ 29 տարեկան, միջնակարգ կրթութեան ծիրէն դուրս կը մնան:

Վերջին տասը տարիներուն մեծ աշ – խատանք կատարուած է նոր դպրոցներ հիմնելու համար: Բացուած են 320·000 տեղով աշակերտներու դպրոցներ: Ասկա, դիտել տուած է նախարարը, կը նշանակէ, թէ Հայաստանի աշակերտու – թեան կէսէն աւելին կը յաճախէ դպրո – ցական նոր շէնքեր: Ցաջողութիւններ ձեռք ձգուած են նոյնպէս գիւղական դպրոցներու վինուելեան մէջ: Դժբախտա– բար, ինչպէս ըսած է նախարարը, դպր– րոցներուն տարքերն ու տարքաւորումները դեռ չեն գոհացներ այժմու պահանջները եւ, մեւս կողմէ, դանդաղ կ'ընթանայ դպրոցներուն եւ նախադպրոցական՝ ման– կամսուր, մանկապարտէզ շէնքերուն շի– նութիւնը: Մեայն վերջին երեք տարի – ներուն չեն իրագործուած ծրագիրով նա– խատեսուած 29 դպրոցներու շինութիւնը 13·755 աշակերտի համար եւ 14 մանկա– պարտէզ 2·490 մանուկներու համար: Ա– սով պէտք է բացատրել, աւելցուցած է նախարարը, որ Հանրապետութեան դպր– րոցներուն աւելի քան 36 տոկոսը կը շա– րունակէ «աշխատել երկու հերթով», իսկ բազմաթիւ մանուկներ զրկուած կը մնան մանկապարտէզ յաճախելու կարե – լիութենէն:

Լուսաքանութեան համար ըսենք, որ դպրոցական շէնքերը բաւարար չըլլալով, աշակերտներէն ոմանք կէսօրէ առաջ, միւսները կէսօրէ ետք դպրոց կը յաճա– խեն, հոսկէ նաեւ երկու հերթի բացատ– րութիւնը: Գալով մանկամսուրներուն եւ մանկապարտէզներուն, որոնց թիւերը չէ ներկայացուցած զեկուցաբերը, յիշեցնենք որ Հայաստանի մէջ կան 1·015 մանկա – մսուր եւ մանկապարտէզ: Մօտ 8·820 հոգի կը զբաղի ասոնց գաստիարակու – թեամբ: Մինչեւ եօթը տարեկան երախա– ներուն միայն մէկ երրորդը հնարաւո – րութիւն ունի յաճախելու այսպէս կոչ – ուած նախադպրոցական հաստատութիւն– ները: Գիւղերու մէջ պատկերը առաւել անմխիթար է: Այս տարուան վերջին տուեալներով 316 հանրային ենթեսու – թիւններ չունին մանկական հաստատու– թիւն, իսկ 476 տվիւղներէն միայն 173ը ունին նման հաստատութիւններ: Նախա– դպրոցական հաստատութիւններու մէջ աշխատողներէն աւելի քան 2·800 հոգի դուրս է մնանպատական կրթութենէ:

Ուսուցման որակը ստուգանական բա– ձրացում արձանագրած է եւ նախարարը յիշատակած է դպրոցներ, աւելցնելով, թէ ուսումնական ու դաստիարակչական բարձր որակ կը ներկայացնեն բազմաթիւ դպրոցներ Երեւանի, Լենինականի, Կիրո– վականի եւ կարգ մը շրջաններու մէջ: Միեւնոյն ատեն մտահոգիչ գտած է դա– սարան կրկնողներու թիւը: 1976 – 77 ու– սումնական տարեշրջանին նոյն կարգե – րուն մէջ մնացած են 10·230 աշակերտ: Համաձայն նախարարին, պատկերը ա– ւելի աննպաստ է բարձր դասարաններուն մէջ՝ 9 – 10րդ, քանի մէջին հաշուով հա– րիւր ուսանողէն երկուքը դասարանը կը կրկնէ:

Վերջին տասնամեակին զգալի աշխա – տանք կատարուած է կրթական նոր ծրա– գիրներուն համապատասխանող դասա – գիրքերուն, ուսուցիչներու ուղեցոյցնե – րուն հրատարակութեան ուղղութեամբ: 135 դասագիրք նոր բովանդակութեամբ լոյս տեսած են եւ առաւել խնամուած:

Հայաստանի Լուսաւորութեան նախա – րարը առանձին գլուխով մը խօսած է ռուսերէնին եւ ռուսական գրականու – թեան ուսուցման վիճակին մասին, բայց ո՛չ հայերէնին եւ հայ գրականութեան մասին: Ռուսերէնի յատկացուած իր խօս– քին մէջ միայն հարեւանցի յիշատակում մը կատարած է ըսելու համար, թէ հա– յերէնին եւ հայ գրականութեան դասա– նանդամն ալ ընդհանուր առմամբ գոհա– ցուցիչ չէ: Այսքան միայն: Կը մէջբե – րենք յայտարարութիւնը:

— «Լուրջ աշխատանք է կատարուել Ռուսաց լեզուի եւ գրականութեան նոր ծրագրերի ու դասագրքերի ստեղծման, դրանց կատարելագործման ուղղու – թեամբ: Այդ բանին մեծապէս նպաստել է Հայաստանի Կոմկուսի կենդկոմի եւ Հանրապետութեան Մինիստրների Խոր – հրդրի 1973 թուականի «Հանրապետու– թեան հանրակրթական դպրոցներում Ռուսաց լեզուի դասաւանդման յետագայ բարելաւման մասին» որոշումը: Ձեռ – նարկուած միջոցառումների շնորհիւ նը– կատելիօրէն բարելաւուել է այդ առար– կայի դասաւանդումը, բարձրացել աշա – կերտների դիտելիքների մակարդակը: Ընթացիկ ուսումնական տարում բացուել են Ռուսաց լեզուի ու գրականութեան խորացուած ուսուցմամբ ութ դպրոցներ, որոնց թիւը յառաջիկայում կ'աւելնայ: Շատ ուսուցիչներ ջանք ու եռանդ չեն խնայում աշակերտներին Հոկտեմբերի լեզուն, ռուս մեծ ժողովրդի գրականու– թիւնը անթերի սովորեցնելու համար: Սակայն պէտք է նշել, որ ինչպէս Հայոց լեզուի ու գրականութեան, այնպէս էլ Ռուսաց լեզուի ուսուցումը ընդհանուր առմամբ չի գոհացնում: Դեռեւս ցածր է աշակերտների բանաւոր ու գրաւոր խօս– քի կուլտուրան: Նրանց զգալի մասը, յատկապէս գիւղական դպրոցների աշա– կերտները, անբաւարար են տիրապետում Ռուսաց լեզուին»:

Ուրեմն միայն ընթացիկ ուսումնական տարեշրջանին ութ դպրոց բացուած է ռուսերէնի եւ ռուսական գրականութեան «խորացուած ուսուցմամբ» եւ յառաջի– կային պիտի աւելնան նմանօրինակ դպր– րոցները:

Ս. Հախումեան ոչ գոհացուցիչ մա – կարդակի վրայ դնուող հայերէնին եւ յարակից գրականութեան «խորացուած ուսուցման» վերաբերեալ տեղեկութիւն– ներ չէ տուած:

Ա. Մ.

(*) «Սով. Հայաստան» օրաթերթ, Յու– նիս 3:

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ՏԱՐԻՆ

Հայ Արիներու գործունէութիւնը 1978ի ընթացքին աւելի մեծ փայլ մը ունեցաւ եւ պիտի չարունակուի այդպէս մինչեւ տարեվերջ:

Մարտ 6ի տարեկան հանդէսէն առաք, որ ամբողջովին նուիրուած էր Միութեան յոբելեանին, նախկին արիներն ու արե – նոյշները ունեցան իրենց մեծ հաւաքոյթ– ճաշը, ուր հիները եւ նորերը միասին տօնեցին իրենց Միութեան 50րդ տարե– դարձը:

×

Ամէն տարի, աշխարհի բոլոր սկաուտ– ները կը տօնեն՝ սկաուտական Ս. Գէորգի տօնը՝ Ապրիլ 23ին, Պէյսըն Բաուլի որո– շումով, այդ օրը ամէն սկաուտ կը կար– գայ կամ կ'արտասանէ սկաուտին խոս– տումը, ուր ալ գտնուի. նոյն ատեն տեղի կ'ունենան հանդէսներ կամ խարոյկա – հանդէսներ հոն՝ ուր սկաուտական խումբ կայ:

Հայ Արիներու Միութիւնն ալ ամէն տարի կը կազմակերպէ հաւաքոյթ մը: Այս տարի Ալֆորվիլի շրջանն էր որ երե– կոյեան ճաշի մը հրաւիրած էր Միութեան Գործադիր Մարհուրդի անդամները, ընդ– հանուր պետը եւ բոլոր խմբապետները, խմբապետուհիներն ու առաջնորդները:

Երեսունհինգ պատասխանատուներ հա– ւաքուած Մառնի եզերքը գեղեցիկ սրահի մը մէջ, խանդավառ երեկոյթ մը ունե– ցան եւ բոլոր մասնակցողները ուղերձ – ներով անդամ մը եւս՝ այս տօնին առ– թիւ, իրենց հաւատարմութիւնը յայտ – նեցին սկաուտական խոստումին եւ գա– ւանանքին:

×

Կիրակի, Յունիս 11, ուխտ արշաւ մը տեղի ունեցաւ, կազմակերպուած նախկին հայ արիներու կողմէ՝ Պիկռվիլ, Մարք Սանիէի հողերուն վրայ, ուր հայ արիները իրենց առաջին բանակումը ու– նեցած էին չխուն տարի առաջ եւ ուր հիմնուած էր Հայ Արիներու Միութիւնը:

Նախկինները այցելեցին իրենց բանա – կավայրը, պտըտեցան բոլոր վայրերը ուր խանդավառ օրեր անցուցած էին: Սկա– ուտական բանակավայրի ճաշի մը չուրջ հաւաքուած՝ երդեցին, խաղեր ըրին, որոշեցին հաւաքուիլ ամէն տարի՝ Միու– թեան օրրանը, ինչպէս նաեւ օգնել հայ արիներու խումբերուն, որպէսզի աւելի չատնան ու աւելի ընդարձակ գործու – նէութիւն մը ունենան:

×

Այս ամառուան ընթացքին տեղի կ'ունե– նայ նաեւ Հայ Արիներու Փարիզեան Շըր– ջանի երեկոյթ – պարահանդէսը՝ Իսիի հայ եկեղեցւոյ սրահին մէջ, ի նպաստ շրջանի խումբերու գործունէութեան եւ յառաջիկայ տարի Պարսկաստանի մէջ տե– ղի ունենալիք սկաուտական համաշխար– հային ճամպորիին:

×

Յունիս 4ին, Կիրակի Լիոնի շրջանի Արիները եւ Արենոյշները կազմակերպած էին, երկրորդ անգամ ըլլալով, իրենց տարեկան դաշտահանդէսը, քաջալերուած անցեալ տարուան յաջողութենէն: Երկու օր առաջ սկաուտները բանակած էին դաշտահանդէսի վայրը՝ Լիոնէն 20 քի– լոմեթր հեռու: Քանի մը տասնեակ սկա– ուտ, ծնողքներ, Կիրակի առաւօտ կանու– խէն եկան բանակավայր պատրաստելու համար ճաշերը, պուֆէն եւ հանդիսա – վայրը:

Գայլիկները, Թեւիկները, սկաուտներն ու արենոյշները պատասխանատու էին օրուան յայտադրին, որ կը բաղկանար խաղերէ, պարերէ եւ ներկայացումներէ: Կէսօրին կը սկսէին զալ ծնողքներ եւ բարեկամներ ու տեղ կը գրաւէին սե– ղաններու չուրջ վայելելով սկաուտներու եւ արենոյշներու սպասարկութիւնը: Հայ– կական նուագախումբ մը կը ստեղծէր գուտ հայկական մթնոլորտ:

Հանդէսին կը նախագահէր Հայ Արի– ներու Միութեան ընդհ. պետը՝ Գուրգէն Մեծատուրեան, որուն կ'ընկերանային փարիզեան խմբապետուհիներ եւ Գործա– դիր Մարհուրդի անդամներ: Դուիթ Եպս. Սահակեան իր ներկայութեամբ կը քա– ջալերէր հայ արիներու աշխատանքները:

Պարեր, երգեր, ներկայացումներ, մըր– ցումներ ստեղծեցին զուարթ մթնոլորտ մը մինչեւ ժամը 5, երբ ներկաներու թի– ւը կը հասնէր չուրջ հազար երկու հա– րիւրի: Դաշտահանդէսը վերջ գտաւ ժա– մը երկուսն 10ին: Շնորհաւորելի են Լիոնի Երջանային պետ Ալեքս Տօնա – պետեան եւ բոլոր արիներն ու արենոյշ– ները եւ նուիրեալ ծնողքները՝ որոնց ջան– քերուն շնորհիւ ունեցանք յաջող դաշ – տահանդէս մը:

×

Յուլիս ամիսէն կը սկսին նաեւ տարե– կան բանակումները, ամէն շրջան: Իսկ Օգոստոսին Սկովաիոյ մէջ տեղի կ'ունե– նայ միջազգային սկաուտական բանա – կում, որուն կը մասնակցին 600 սկաուտ– ներ՝ Եւրոպայէն եւ Ամերիկայէն: Բա– նակումը տեղի կ'ունենայ Պլէր Ամոլի լեռնային շրջանը: Հայ արիները այս տա– րի ալ հրաւիրուած են մասնակցելու, բացառաբար երեք խմբակով՝ փոխանակ մէկի: Լիոնէն, Տէսինէն, Փարիզէն եւ Ալֆորվիլէն երեք խմբակներ եւ չորս պետեր պիտի մասնակցին այս պատմա– կան բանակումին: 25 տարիէ ի վեր, հայ արիները 10րդ անգամ ըլլալով կը մասնակցին այս բանակումին, որ տեղի կ'ունենայ երկու տարին անգամ մը: Բա– նակումէն եառք մասնակցողները չարաթ մը հիւր պիտի ըլլան սկովտական ըն – տանիքներու:

×

Ամառուան բանակումներէն եառ պի – տի սկսին աշնանային հաւաքոյթները եւ արշաւները: Հայ Արիներու Միութեան հիմնադրութեան 50րդ տարեդարձի տա– րին խոկապէս բեղուառ տարի մը եղաւ եւ կը կարծենք թէ տարեվերջին մօտ չատ մը փայլուն հաւաքոյթներով հայ արիները պիտի սկսին իրենց երկրորդ յիսնամեակը:

Հ. Ա.

— ԳԱՂՈՒԹՔ

ՍԵՅԼԸՄ

Հ. Ց. Դ. Մէրիմէք Վեքիլ, Լովըլի, Լորէնսի եւ Հէյվըրհիլի կոմիհէներու կազմակերպութեամբ, Յունիս 14ին, տե– ղի ունեցած է 60ամեակի հանդիսութիւ– նը Թոմաստա Ին պանդոկին մէջ: Ներ– կայ եղած է Նիւ Հեմփըրի կառավարիչ Մելտրիմ Թոմսըն: Բացումը ըրած է Մայքըլ Դաւիթեան: Ասոք առած է Մ. Թոմսըն: Բանախօսած է Արմէն Պաղ – տոյեան (Հայերէն) եւ Հերի Տէրտէրեան (անգլերէն):

ԼՈՍ ԱՆՁԵԼԷՍԻ հայկական դպրոցը հանդիսութիւններով նշած է Հայաստանի Հանրապետութեան անկախութեան հռչ – չակման եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի հիմնադրու– թեան 60ամեակը: Մայիս 26ին, փաս – տիճայի Սիվիք Օտիթորիումի մէջ 2500 Հայերու ներկայութեամբ տեղի ունեցած է հանդիսութիւն մը, որու նրնթացքի Գէորգ Թերճանեան եւ Արփինէ Փեհլի – վանեան մեկնաբանած են հայերէն եր– գեր: Հայաստանի Հանրապետութեան կերտիչներուն եւ այդ շրջանին վերաբե – րող հաղուագիւտ նկարներու լուսապատ – կերներ ցուցադրուած են՝ որոնց առն – թեր, բանաստեղծներէ կամ պատմական փաստաթուղթերէ մէջբերումներ կարդա– ցած է Մաչիկ Արարատեան: Բանախօսած

կական նուագախումբ մը կը ստեղծէր գուտ հայկական մթնոլորտ:

Հանդէսին կը նախագահէր Հայ Արի– ներու Միութեան ընդհ. պետը՝ Գուրգէն Մեծատուրեան, որուն կ'ընկերանային փարիզեան խմբապետուհիներ եւ Գործա– դիր Մարհուրդի անդամներ: Դուիթ Եպս. Սահակեան իր ներկայութեամբ կը քա– ջալերէր հայ արիներու աշխատանքները:

Պարեր, երգեր, ներկայացումներ, մըր– ցումներ ստեղծեցին զուարթ մթնոլորտ մը մինչեւ ժամը 5, երբ ներկաներու թի– ւը կը հասնէր չուրջ հազար երկու հա– րիւրի: Դաշտահանդէսը վերջ գտաւ ժա– մը երկուսն 10ին: Շնորհաւորելի են Լիոնի Երջանային պետ Ալեքս Տօնա – պետեան եւ բոլոր արիներն ու արենոյշ– ները եւ նուիրեալ ծնողքները՝ որոնց ջան– քերուն շնորհիւ ունեցանք յաջող դաշ – տահանդէս մը:

×

Յուլիս ամիսէն կը սկսին նաեւ տարե– կան բանակումները, ամէն շրջան: Իսկ Օգոստոսին Սկովաիոյ մէջ տեղի կ'ունե– նայ միջազգային սկաուտական բանա – կում, որուն կը մասնակցին 600 սկաուտ– ներ՝ Եւրոպայէն եւ Ամերիկայէն: Բա– նակումը տեղի կ'ունենայ Պլէր Ամոլի լեռնային շրջանը: Հայ արիները այս տա– րի ալ հրաւիրուած են մասնակցելու, բացառաբար երեք խմբակով՝ փոխանակ մէկի: Լիոնէն, Տէսինէն, Փարիզէն եւ Ալֆորվիլէն երեք խմբակներ եւ չորս պետեր պիտի մասնակցին այս պատմա– կան բանակումին: 25 տարիէ ի վեր, հայ արիները 10րդ անգամ ըլլալով կը մասնակցին այս բանակումին, որ տեղի կ'ունենայ երկու տարին անգամ մը: Բա– նակումէն եառք մասնակցողները չարաթ մը հիւր պիտի ըլլան սկովտական ըն – տանիքներու:

Ահա առիթ մը եւս, ուր հայ սկաու– տութիւնը ներկայ պիտի ըլլայ միջազ– գային բանակումի մը: Մեր տղաքը (միւս նորեր՝ որոնք տակաւին չեն մասնակցած այս բանակումին), չատ բան պիտի սոր– վին եւ նոյն ատեն պիտի ճանչցնեն հա– յութիւնը եւ Հայ Արիներու Միութիւնը:

×

Ամառուան բանակումներէն եառ պի – տի սկսին աշնանային հաւաքոյթները եւ արշաւները: Հայ Արիներու Միութեան հիմնադրութեան 50րդ տարեդարձի տա– րին խոկապէս բեղուառ տարի մը եղաւ եւ կը կարծենք թէ տարեվերջին մօտ չատ մը փայլուն հաւաքոյթներով հայ արիները պիտի սկսին իրենց երկրորդ յիսնամեակը:

Հ. Ա.

ԳԱՂՈՒԹ –

ՀՓոփ. Ռիչըրտ Յովհաննէսեան: Մայիս 28ին, Հոլիվուտի Էլ. Էյ. Սի. Սի. քոլէճի մարզադաշտին վրայ տեղի ունեցած են Հ. Մ. Ը. Մ.ի 3րդ Ողիմպիա – կան աւարտական խաղերն ու ալանդական մասնակցութիւնը: Ներկայ եղած են չուրջ 60 հազար Հայեր: Ողիմպիականին մասնակցած են Աւստրալիայէն՝ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Սիտնէյի, Մելպուռնի եւ Աբեւմտեան Սիտնէյի, Պոսթընի, Մեքսիքօ Սիթիի, Թիխուանայի, Լինչպէս նաեւ Սան Ֆրանսիսքօյի, Ֆրեզնոյի, Փասատինայի եւ Լոս Անճելըսի մասնաճիւղերուն մարզիկները, սիրատական կազմերը, Հայ Երի – տասարդաց Հ. Յ. Դ. Ուխտերը, ա– մէնօրեայ հայ վարժարաններու, Հ0Մի չարթօրեայ վարժարաններու եւ օտար դպրոցներու հայ աշակերտները: Ներկայ եղած է եւ խօսք առած Քալիֆորնիոյ նահանգապետը՝ Ճերի Պրաուն, որմէ ետք տեղի ունեցած է տողանցքը: Երեկոյեան «Պոնավանթիւր» պանդոկին մէջ տեղի ունեցած է պարահանդէս, որուն ներկայ եղած են 2500 հոգի: Խօսք առած են Հ. Յ. Դ. կեդր. Կոմիտէի կողմէ Բարդէն Յասունի, Արման Քէօսէեան, Հ. Մ. Ը. Մ.ի կեդր. Վարչութեան կողմէ Տիգրան Ոսկանի, Շրջ. Վարչութեան կողմէ Քեղոր Առաքելեան եւ Տօքթ. Սարգիս Արեւեան:

ՄՈՆԹԵՎԻՏԷՕՅԻ մէջ 60ամեակին առթիւ տեղի ունեցած են չարք մը հանդիսութիւններ: Այսպէս, Մայիս 25ին գաղթի ներկայացուցիչները ընդունուած են Հանրապետութեան նախագահ Ափա – րիսիս Մենոէսի կողմէ, որուն նուիրած են Ուրուկուէյի եւ հայկական նշագոյն գլոչակներով զարդարուած յուշատախտակ մը: Մայիս 26ին, « Կոմիտաս » ձայնասփիւռի գրասենեակին մէջ տեղի ունեցած է մամլոյ ասուլիս մը: Մայիս 27ին, « Վռամեան » ակումբին մէջ գաղթօրհնութիւն մը տուած է Յովհաննէս Ազգամեան Գէորգ Զաւուշի մահուան 71րդ տարելիցին առթիւ: Ապա սկսած է խըրախճանքը, որու ընթացքին խօսք առած են Կարապետ Առաքելեան (սպաներէն)· փակման խօսքը ըրած է Գիւսակ Վրդ· Մուրատեան: Մայիս 28ին, կէսօրէ ետք Հայերը հաւաքուած են անկախութեան հրապարակը, ուր տեղի ունեցած է յարգանքի գոյց մը եւ ծաղկեպսակ մը դրուած է Ուրուկուէյի ազատարար զօրավար Արթիկասի արձանին առջեւ: Նոյն օրը երեկոյեան «18 ոչ Մայօ» պետական թատրոնին մէջ տեղի ունեցած է 60ամեակի եզրափակիչ հանդիսութիւնը, հովանաւորութեամբ Ուրուկուէյի Կրթական նախարարութեան: Բանախօսած է Կարօ Մեհեան: Երկու ժամ ոգեւորութեան մէջ պահած է Հալէպէն հրաւիրուած երգիչ Ճորճ Թիւթիւնճեան ազգային եւ յեղափոխական երգերու մեկնաբանութեամբ:

ԹԵՀՐԱՆի « Արարատ » մարզասէրին մէջ, Յունիս 2ին, տեղի ունեցած է հանդիսութիւն եւ տողանցք, 60ամեակին առթիւ: Ներկայ եղած են թեմին առաջնորդ Արտակ Արք· Մանուկեան, եւ չուրջ 12 հազար Հայեր: Բացումը ըրած է օրուան խօսնակը՝ Նորայր Էլմայեան: Խօսք առած է Օննիկ Սահակեան՝ 60ամեակի յանձ – նախումբին կողմէ, որմէ ետք Արտակ Արք· կարդացած է հաւատոյ մը Հանրապետական մաղթանքէն եւ օրհնած հայ հերոսներու յիշատակը: Այնուհետեւ յաջորդաբար խօսք առած են Տօքթ· Վարդգէս Նահապետեան՝ յանուն Ազգ· Մարմիններու, Մանուէլ Վրդ· Փոլատեան՝ Հայ Կաթողիկէ համայնքի կողմէ, Նորայր Պահլաւունի՝ յանուն Հ· Յ· Դաշ – նակցութեան: Ապա տեղի ունեցած է տողանցքը մասնակցութեամբ հազար պատանիներու, երիտասարդներու, սկաուտներու, մարզիկներու եւ աշակերտներու, որոնց առիջած խանգավառ մթնոլորտին մէջ, յանուն երիտասարդութեան խօսք առած է Ժիրայր Ղարիբեան:

ԹԱԽՐԻԶի մէջ, Մայիս 28ի առաւօտեան, 60ամեակին առթիւ պատարագած եւ քարոզած է թեմին կաթող· փոխանորդը՝ Տիրայր Վրդ· Փանոսեան: Պատարագի ընթացքին կատարուած է Հանրապետական մաղթանք:

×

Նոյն օրը երեկոյեան, Հայ Ակումբի սրահին մէջ տեղի ունեցած է հանդիսութիւնը: Բացումը ըրած է Բագրատ Քհնյ· Մելքոնեան· բանախօսած է ճարտ· վարուժան Առաքելեան: Փակման խօսքը արտասանած է Կաթող· փոխանորդը: Հանդիսութեան պաշտօնական բաժինէն եզք երեկոյթը վերջ գտած է խրախճանքով:

ՖԻԼԱՏԵԼՖԻՈՅ « Քնար » երգչախումբը, գեկավարութեամբ Արսէն Սայեանի, Մայիս 21ին իր 18րդ տարեկան համերգը տուած է: Ցայտագիրը բազկացած է երեք մասերէ: Առաջին մասը նուիրուած է երգահան խմբավար Գուրգէն Մ· Ալէմշահի ծննդեան 70ամեակին եւ մահուան 30ամեակին: Երգչախումբը մեկնաբանած է «Իմ հեռաւոր հայրենիք»ը, թէնոր Վարդգէս Պապոզլեան երգած է «Իմ երգը», «Իմ եարը» եւ «Ես սիրեցի», իսկ Օր· Մարօ Փարթամեան մեկնաբանած է « Բուխուրիկ » եւ « Նազեր »: Այս առաջին մասը վակուած է «Քնար» երգչախումբի «Հունձք»ով, զոր Ալէմշահ յօրինած է Դանիէլ Վարուժանի ծանօթ բանաստեղծութեան վրայ: Այս առիթու հրատարակուած էր նաեւ չահեկան յատորիկ մը Ալէմշահին նուիրուած: Երկրորդ մասին դաշնակահարուհի Սեդա Դարագաշեան նուագած է Շոփէնի, Շուպերթի, Ալան Յովհաննէսի եւ Ա· Խաչատրեանի գործերը: Վերջին բաժնին երգչախումբը մեկնաբանած է հայրենի երգահաններու գործերը:

ԱԹԷՆՔի «Արխեոլոգիքի էթնէրիա» սրահին մէջ, Յունիս 15ին, Յունաստանի կիպրական Միութեան կողմէ կազմակերպուած երեկոյթին ներկայ եղած են նաեւ Յունաստանի Հ· Յ· Դ· Հայ Դատի Յանձնախումբի անդամները: Երեկոյթին խօսած է Կիպրոսի նախագահը՝ Սփիրոս Քիւփրիանու: Յաջորդ օրը, «Մեծն Բրիտանիա» պանդոկին մէջ, Հայ Դատի Յանձնախումբի անդամները յատուկ հանդիպում ունեցած են նախագահ Քիւփրիանուի հետ, որ անդամ մը եւս իր համակրանքը արտայայտած է հայ ժողովուրդի հանդէպ:

ՆԻՒ ԵՈՐՔի Լինքըն Սէնթըր « Ալիս Թըլի » սրահին մէջ, Մայիս 7ին, տեղի ունեցած է երաժիշտ Վազգէն Մուրատեանի գործերուն նուիրուած նուագահանդէսը: Ջութակահար Ռալֆ Լվընդ, նուագախումբի ընկերակցութեամբ մեկնաբանած է Նէթքիւրնը, Անիթա Դարեան մեներգած է Քարուսէլ, Ո՛վ իմ հայրենիք եւ Փէռլի Ամանթի (իտալերէն) երգերը: Մեծ գնահատանքի արժանացած են նաեւ հեղինակին Սէնփոնի օփ· 56, Ջութակի սոնաթ օփ· 42, Մոլթօ Փերփեթուօ ջութակի եւ նուագախումբի համար գործերու մեկնաբանութիւնները:

ԹԱԽՐԻԶի մէջ, Մայիս 22ի, տեղի ունեցած է դասախօսական երեկոյթ մը: Դասախօսած է Բիւզանդ Կոռնեան (Ամերիկայէն) «Հայրենիք, Սփիւռք եւ Հայ Դատի ներկայ վիճակը» նիւթին չուրջ:

ՊՈՅՐՈՒԹի « Հայկազեան քոլէճ »ի հովանաւորութեամբ, Մայիս 22էն 26, Հայկական Շաբաթ մը կազմակերպուած է հասատատութեան մէջ: Մայիս 22ին բացուած է ցուցահանդէս մը, ուր ներկայացուած են Հայաստանի անկախ Հանրապետութեան եւ Խորհ· Հայաստանի վերաբերող հին ու նոր նկարներ, ինչպէս նաեւ Հայ Դատի եւ հայկական մշակոյթի վերաբերող օտար լեզուով գիրքեր: Մայիս 24ի կէսօրին, քոլէժի ճաշասրահին մէջ հայ աշակերտուհիներ՝ ազգային տարազներով, հայկական ճաշեր հրամցուցած են ուսանողներուն: Քոլէժի դասախօսներէն Տօքթ· Հրաչ Պետոյեան անգլերէն լեզուով դասախօսութիւն մը տուած է նիւթ ունենալով « Հայկական Ազատագրական Շարժումները »:

Le Jardin de Musique

Organise à l'occasion de son
10e *Anniversaire une*
RENCONTRE INTERNATIONALE
pour la promotion des jeunes pianistes-concertistes de 18 *à* 30 *ans*
qui se déroulera du 15 Mai au 15 Juin 1979

CONDITIONS DE PARTICIPATIONS :

— Curriculum vitae
— Programme de Récital (1 heure de musique pure) au choix du candidat
— Un Concerto au choix du candidat

Le Récital sera exécuté en présence d'une centaine de personnes (avec un cachet symbolique de 500 F. pour chaque participant), pour les participants français du 15 au 31 Mai 1979, pour les participants étrangers du 1er au 15 Juin 1979 (ceux-ci seront entièrement pris en charge durant leur séjour par les Jardins de Musique de Paris).

INSCRIPTIONS :

Les inscriptions seront closes le 31 Décembre 1978.

Le morceau imposé, d'un très haut niveau pianistique et d'une durée de 20 minutes minimum, sera annoncé et mis en vente au mois de Janver 1979.

NOMBRE DE PARTICIPANTS :

Le nombre de participants sera limité à 20 pianistes-concertistes, dont 10 français (la priorité sera donnée à ceux qui ont déjà fait leur concert d'émulation au Jardin de Musique) et 10 étrangers.

RECOMPENSE :

Les Lauréats, au nombre de trois, seront choisis par les participants eux-mêmes, au moyen d'une fiche écrite et signée, qui comportera leur appréciation personnelle.
Les récompenses seront d'un montant de
15.000 F
10.000 F.
5.000 F.

En dehors de cet engagement réservé aux trois lauréats et afin de prolonger notre action de promotion des jeunes pianistes, les grandes villes de France et d'autres Etats pourront apporter leur concours en organisant des concerts pour les participants de leur choix.

Ce brassage entre les jeunes de tous les pays a, en effet, comme but suprême, la rencontre, la compréhension, l'acceptation des différences de nature, toutes valeurs qui sont source d'enrichissement favorable à cet esprit de fraternité dont le pianiste (que son travail condamne habituellement à un isolement individualiste) a besoin plus que tout autre artiste.

Pendant cette même période, le style d'enseignement des Jardins de Musique — méthode active, mouvante, vivante — sera présenté sous forme de cassettes accompagnées d'un livret historique, qui seront offertes aux participants étrangers.

ՀԱՅԱՍՏԱՆՅԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԽՕՍԷՔ, ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԼԵՌՆԵՐ

4·

Ալի Միւնիր բէյը թափով գնաց դէպի նա:

— Ինչո՞ւ, ինչո՞ւ...

— Որ դուք լոյս ունենաք, բէյ աղա: Մինթաչին երեսը չրջեց ամօթից, խղճի խայթից:

— Ապրիս, ազգի զաւակ ես, Թաթուլ: Վաստակիանը բարութեամբ ես փոխհատուցում:

Լռեց երկար: Հեւում էր, լայր խեղդում կոկորդի մէջ: Առանց չրջուելու դէպի իր պինուորը, նա խեղդուելով չարունակեց կիսատ թողած ասելիքը:

— Այդքան բարի մի լինէք, Հայե՛ր: Աստծս ականջներիդ օղ արէք: Այդքան քաղցր մի լինէք, քացրին կուլ են տալիս: Իսկ հիմա վազիր քո արիւնակից պինուորներին կանչիր ինձ մօտ: Բեր բոլոր Հայերին անխտիր, ոչ մէկին չմոռանաս: Լսո՞ւմ ես...

Թաթուլը հեզ գլուխ տուեց ու ետ-ետ գնալով՝ դուրս եկաւ:

×

Ալի Միւնիր բէյի գնդում եղած բոլոր հայ պինուորները հաւաքուեցին նրա գետնատունը, մնացին մինթաչու առջեւ խոնարհ ու լուռ կանգնած: Բէյը կուչ էր եկել թախտին եւ ասես այլեւս վեր կենալու ուժ չէր գտնելու իր մէջ: Առանց որեւէ մէկին, նոյնիսկ առանց Թաթուլին նայելու, նա ասաց·

— Միաքս այրւում է, սիրտս խոցւում ամէն կողմից, զաւակներս: Լսեցէք համբերութեամբ: Կառավարութեան հրամանով մեր զօրքի մէջ եղած բոլոր հայ պինուորները պէտք է ոչնչացուեն...

Նրա կրծքում ինչ-որ բան էր քանդւում, եւ դրա խշշոցը լսելի էր: Խլուրդի ճրագուն ճայթում էր բարկութեամբ, նախատի անդամները: Երեկոյթին խօսած է Կիպրոսի նախագահը՝ Սփիրոս Քիւփրիանու: Յաջորդ օրը, «Մեծն Բրիտանիա» պանդոկին մէջ, Հայ Դատի Յանձնախումբի անդամները յատուկ հանդիպում ունեցած են նախագահ Քիւփրիանուի հետ, որ անդամ մը եւս իր համակրանքը արտայայտած է հայ ժողովուրդի հանդէպ:

ՆԻՒ ԵՈՐՔի Լինքըն Սէնթըր « Ալիս Թըլի » սրահին մէջ, Մայիս 7ին, տեղի ունեցած է երաժիշտ Վազգէն Մուրատեանի գործերուն նուիրուած նուագահանդէսը: Ջութակահար Ռալֆ Լվընդ, նուագախումբի ընկերակցութեամբ մեկնաբանած է Նէթքիւրնը, Անիթա Դարեան մեներգած է Քարուսէլ, Ո՛վ իմ հայրենիք եւ Փէռլի Ամանթի (իտալերէն) երգերը: Մեծ գնահատանքի արժանացած են նաեւ հեղինակին Սէնփոնի օփ· 56, Ջութակի սոնաթ օփ· 42, Մոլթօ Փերփեթուօ ջութակի եւ նուագախումբի համար գործերու մեկնաբանութիւնները:

ԹԱԽՐԻԶի մէջ, Մայիս 22ի, տեղի ունեցած է դասախօսական երեկոյթ մը: Դասախօսած է Բիւզանդ Կոռնեան (Ամերիկայէն) «Հայրենիք, Սփիւռք եւ Հայ Դատի ներկայ վիճակը» նիւթին չուրջ:

ՊՈՅՐՈՒԹի « Հայկազեան քոլէճ »ի հովանաւորութեամբ, Մայիս 22էն 26, Հայկական Շաբաթ մը կազմակերպուած է հասատատութեան մէջ: Մայիս 22ին բացուած է ցուցահանդէս մը, ուր ներկայացուած են Հայաստանի անկախ Հանրապետութեան եւ Խորհ· Հայաստանի վերաբերող հին ու նոր նկարներ, ինչպէս նաեւ Հայ Դատի եւ հայկական մշակոյթի վերաբերող օտար լեզուով գիրքեր: Մայիս 24ի կէսօրին, քոլէժի ճաշասրահին մէջ հայ աշակերտուհիներ՝ ազգային տարազներով, հայկական ճաշեր հրամցուցած են ուսանողներուն: Քոլէժի դասախօսներէն Տօքթ· Հրաչ Պետոյեան անգլերէն լեզուով դասախօսութիւն մը տուած է նիւթ ունենալով « Հայկական Ազատագրական Շարժումները »:

Խիղճս տանջում է... Դէ, գնացէք...

Թաթուլը փորձեց բռնել նրա ձեռքը՝ համբուրելու, սակայն բէյը ճչաց արդէն բարկութեամբ·

— Փախէք, փախէք, վտանգը չեմին է: Ցունիսեան դիչերուայ խաւարը խոցոտեաւ եռապատիկ:

×

Ալի Միւնիր բէյի օգնութեամբ, ճարդից խուսափած հայ պինուորները չուտով էլին հասնել իրենց գաւառները: Ներանց առաջնորդում էր Թաթուլը: Երեսունհինգ հոգի էին՝ պինուած, համախմբած ու զազազած, դրեթէ վայրենի:

Շուտով հեռանալով Ալաշկերտի հովտում դիրքեր բռնած իրենց գնդից, Թաթուլն իր խումբը մօտեցրեց Արաքսի ափունքներին: Մտադիր է կտրել Արաքսի ջրերը, խրուել Ճորոխի անտառներում ու այդտեղից թեքուել դէպի Եփրատի սահանքները: — Դէպի տուն, դէպի տուն: — Միայն այս զօրանչն էր գնդում իր բաքանչիւրի գլխի մէջ՝ դէպի տուն, դէպի հարազատները, մի գուցէ կարողանան նրանց փրկել ջարդից:

ՍԵՐՕ ԽԱՆԶԱԴԵԱՆ

(92 – Շար·)

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Ֆոմ.— Տէր եւ Տիկին Ժերար Մար – զարեան 100 ֆր. կը նուիրեն «Ցառաջ»ին իրենց մօր՝

Տիկին Մարի Յակոբեանի

մահուան Բ. տարելիցին ի յիշատակ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Շաւիլէն Տէր եւ Տիկ. Ֆիլիփ եւ Գաթերին Յովհաննէսեան իրենց հօրեղբօր Մելքոն Էսկիճեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 200 ֆր. կը նուիրեն կապ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղին: Նոյնպէս 50 ֆր. կը նուիրեն կապ. Խաչի մասնաճիւղին, ն որոշ հանգուցեալ Նազիկ Նալպանտեանի յիշատակին:

×

Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը չընորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները ի նպաստ կայանին.— Պ. Գորգիկեան ընտանիք 200 ֆր., Մ. Էսքիճեանի մահուան առթիւ: 100 ֆր. այրի Տիկին Նազիկ Նալպանտեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի:

×

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկ. Ֆրանկիւլեանէ 50 ֆր. Ռոպէր Ցուսիկեանի մահուան առթիւ:

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան յանձնախումբը իր խոր վշտակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկ. Ժաք Պօղոսեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկ. Ալպէռ Պօղոսեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկ. Տարօն Պօղոսեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Եավէրեանի եւ զաւակներուն, Պր. Յարութիւն Տէրոյեանի եւ զաւակներուն, Պետրոսեան, Տէր-Եղիայեան, Հեքիմեան ընտանիքներուն եւ բոլոր ընտանեկան պարագաներուն՝ Աշխէն Պօղոսեանի մահուան առիթով:

×

Կապ. Խաչի Մարսէյլ – Սէն Ժեռոմի մասնաճիւղի ընկերուհիները խորին ցաւակցութիւններ կը յայտնեն այրի Տիկին Ազնիւ Պօյաճեանի եւ զաւակներուն իրենց ամուսնոյն եւ հօր Ստեփան Պօյաճեանի մահուան առթիւ:

Նոյն առթիւ կապոյտ Խաչի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է.— Պօմոնի կապ. Խաչի վարչութենէն 50 ֆր., Շալճեան ընտանիքէ 50 ֆր., Տէր եւ Տիկ. Ադամ Պետիկեանէ 50, Սարգիս Պետիկեանէ 50 ֆր.:

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Ցունիս 2ին նախաճաշոյթ – թեամբ Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Մխութեան:

Ադաւօտուն՝ Հոգեհանդիստ Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Ժամը 13ին ճաշ, Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տունը՝

9, Ավընիւ տը Մատրիտ

Շաւանթոն – Էքոլէն թիւ 103 օթոպիւսը եւ իջնել Փըթի փոճ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. Կ. Սեմիզեան 300 ֆր. կը նուիրէ Ցառաջին անոր ազգօգուտ գործունէութեան իբրեւ գնահատանք:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Դպրոցասէրի նախկին Սանուց Մխութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է Մայիս 21ի ճաշին առթիւ հեռաձայած նուէրները.— Պր. Ալթունեան 500 ֆր., Տիկ. Արուէթ 200, Տէր եւ Տիկ. Սուֆճեան 200, Տէր եւ Տիկ. Ռոպէր Սինանեան 200, Տէր եւ Տիկ. Մկրտիչեան 250, Տիկ. Սողոմոնեան 100, Տիկ. Մարճոյեան 100, Տիկ. Կարապետեան 100, Տիկ. Ազատեան 100, Տիկ. Խիւտաւիտեան, Տէր եւ Տիկ. Երուանդ Սինանեան 100ական, Տէր եւ Տիկ. Պապանեան, Տիկին Գազանճեան 50ական: Տէր եւ Տիկ. Պալոյեան եօթը չապիկ վիճակահանութեան համար:

Հ.Մ.Ը.Մ.Ի

ՅՕԱՄԵԱԿԻ ՄՐՑԱՇԱՐՔ

Մասնակցութեամբ Ֆրանսահայ խումբերու, հովանաւորութեամբ Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան, նախագահութեամբ

Պ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԻՆԿԵԱՆԻ

Շաբաթ, Ցուլիս 1 եւ Կիրակի Ցուլիս 2 ժամը 10էն սկսեալ

STADE JEAN-BOUIN

Rue du Gouv. Gen. Eboué, Issy

ՊԱՐԱՆՑԻԿ

ի պատիւ հայ ֆութպոլիստներուն Շաբաթ Ցուլիս 1, ժամը 21·30ին Սամուէլ – Մուրատ վարժարանի սրահը (26, Ռիւ Թրուայոն)

Maison de la Culture Arménienne

9, Rue de Madrid

94140 Alfortville

Dans le cadre des activités d'animation de la M. C. A.

— Présentation des cours de danses Par Jiraïr MADILIAN, professeur et la participation des élèves.

— Exposition des travaux des enfants ayant suivi les séances d'éveil animées par Hasmig KEVONIAN et Michèle SARKISSIAN

Le DIMANCHE 25 JUIN à 15 heures

Colonie de Vacances

EN ITALIE

du 3 au 30 Juillet 1978

pour garçons de 9 à 14 ans

Directeur P. K. ZABARIAN

Tél. : (78) 47-28-65

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Բարձր հովանաւորութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

կաթող. Պատուիրակ Արեւմտ. Եւրոպայի Հայոց Ս. առաջնորդ Փարիզի

Ցունիս 25, Կիրակի, վարժարանին մէջ ժամը 11ին ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ

ժամը 13էն սկսեալ ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՃԱՇ, ՎԱՃԱՌՔ, ԽԱՂԵՐ

ՑԵՏԱԶԳՈՒՄ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի Տիկնանց Օժանդակ Մարմինի պարահանդէսը որ տեղի պիտի ունենար Ցուլիս մէկին, կամքէ անկախ պատճառներով յետաձգուած է:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՇԱՒԻԼ

Ս. Գր. Լուսաւորիչի տօնախմբութեան առթիւ Հոգաբարձութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները եկեղեցւոյ պայծառութեան համար.—

Պ. Պ. Հրաչ Ջուլհակեան եւ տղն 1000ական, Բիւզանդ Մինասեան 200, Ցով հաննէս Պէքճեարեան 150, Աւետիս Պալթայեան, Օր. Աննիկ Էքպէրեան 100ական, Տիկիններ Մարթա Պաղրամեան 80, Մաոի Զագլճեան եւ Թոմարա Պոնտէլիլ 50ական ֆր.:

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի ղեկտապետոյը ղէպի ԺԵՐՄԻՆԵԻ Տէ Փռիէ այցելելու եկեղեցի մը 8րդ դարէն հայկական ճարտարապետութեամբ, Կիրակի, Ցունիս 25· ժամադրավայր 8·30ին Աքուառ Մոնթոլոն եւ 9ին Փորթ տը Վերսայլ:

Երթուդարձ 50 ֆր.:

Հեռաձայնել ամէն օր մինչեւ կէսօր՝

533·06·31

եւ 734·70·19

ԲԱՑԱՌԻԿ ՃԱՇ

Մարսէյլի Հայ Աբեղոյները, 45րդ տարելիցին առթիւ, կազմակերպած են բարեկամական ճաշ մը, ի պատիւ բարեբար անդամներուն, Ցունիս 25, ժամը 13ին, Հայ Մշակոյթի Տան « Վասպուրական » սրահին մէջ:

Կը հրաւիրուին բոլոր նախկին աբի–աբեղոյները եւ համակիրները:

CENTRE St. GREGOIRE DE NAREG

38, Route de Collonges

69450 St. Cyr au Mont d'Or (Lyon

Fondé en 1975

Jardin d'enfants mixte — Classes Elémentaires — Internat pour garçons (de la 11e à la 3e)

Directeur : P. K. ZABARIAN

Tél. : (78) 47-28-65

N.B.—*Les inscriptions sont en cours*

L'inauguration du terrain de sport (Tennis - Voley - Basket) est prévue pour Dimanche 17 Septembre 1978.

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Voyage Culturel en Arménie

Nouvelle formule :

en plus des excursions classiques (ETCHMIADZINE, SARDARABAD, GARNI, KEGHART) et...

Découverte des provinces nord de l'ARMENIE : KIROVAGAN, HAGHPAT, SANAHIN, ODZOUN, etc...

et trois jours à TBILISSI, ancienne capitale intellectuelle arménienne

calendrier des départs

13 JUILLET	16 SEPTEMBRE
05 AOUT	30 SEPTEMBRE
21 AOUT	28 OCTOBRE
02 SEPTEMBRE	23 DECEMBRE

Pour les prix et renseignements s'adresser à :

Sonia Coumryantz

a le plaisir de vous annoncer l'ouverture de l'Agence

OPTIMA Tours

67-69, RUE QUINCAMPOIX

(Ange, Rue Rambuteau)

75004 Paris — Tél. : 274-27-20

Métro : Etienne Marcel ou Rambuteau (licence A 946

A LYON

MAGUY KALOUSTIAN

OPERATOURS, 45 Rue Edouard Herriot, 69002 Lyon, Tél. : 42-10-24

Sur MARSEILLE

Mr YABERIAN — Maison de la Culture Arménienne, 12-14 rue St. Bazile les Mercredis, Vendredis et Samedis au 50-15-09

Restaurant

LA CAPPADOCE

3, rue Marivaux (derrière l'Opéra Comique, M° Richelieu-Drouot) tél 742-83-65

ouvert tous les jours midi et soir sauf lundi

SA NOUVELLE DIRECTION

présente

son mini-spectacle

avec Marten Yorgantz et Norayr

ՇԱԲԱԹ–ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆԻՍ
24-25
SAMEDI-DIMANCHE
24-25 JUIN
1978

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱԽԱՐԾ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար· 200 Ֆ· Վեցամսեայ 110 Ֆ·
Արտասահման Տար· 230 Ֆ· Հատը 1 Ֆ· 60

LE NUMERO 1,60 F

53ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14·148
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
53e ANNÉE — N° 14.148

ՄՈՍԿՈՒԱ - ԱՆԳԱՐԱ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

ԵՐԷԿ

ԽՄԲ.— Միջազգային մամուլը մասնաւոր կարեւորութեամբ կը հետեւի էնէ – վիտի Մոսկուա այցելութեան եւ այն բազմաթիւ ակտին զոր երկու երկիրները պիտի ստորագրեն: Այս առթիւ ստորեւ հակիրճ պատմականը երկու երկիրներու միջեւ ցարդ ստորագրուած համաձայնութեանց, զոր «Յառաջ»ի խմբագրութեան համար պատրաստած էր ընկ· Հրանտ Նամուէ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ ԿԱՐԳ ՄԸ ԱԿՏԵՐ՝ ԹՈՒԱԿԱՆՆԵՐՈՎ

(հողային հարցերու առընչութեամբ)

1) 8 ՆՈԳ· 1917ին, *իշխանութեան տիրանալու* (7 Նոյ· Նոր Տոմար)) *յաջորդ օրը, Լենին կը հրաւիրէր բոլոր պատերազմող կողմերը անմիջապէս բանակցութեանց սկսիլ՝* առանց հողային կցումներու եւ *հատուցումներու « արդարացի դեմոկրատական» հաշտութիւն կնքելու համար, իրաքանչիւր ժողովուրդի ինքնորոշման իրաւունքի հիման վրայ:*

2) 3 ԴԵԿՏ· 1917.— *Բոլշեւիկները ընկերվարական սկզբունքներու հակառակ կը նկատէին ուրիշ ազգի պատկանող հողերու գրաւումը:*

3 ԴԵԿՏ· 1917ին *Մոսկուա կը դիմէր Թուրքիոյ եւ Արեւելքի բոլոր աշխատաւոր խաւերուն եւ կը յայտարարէր, որ վճռականօրէն կը հրաժարի ցարիզմի «զաւթողական» քաղաքականութենէն, մասնաւորաբար Թուրքիոյ քաժանման մասին գաղտնի համաձայնագրերէն: Իրենց առաջին գործը կ'ըլլար պարպել Թրքահայաստանի գրաւեալ հողերը եւ «դէպի տուն» կանչել ռուս զինուորները: Հայերը կը մնային մինակ Թուրք դերա – կչող ուժերու դէմ, որոնք միակողմանի կերպով խզելով Երզնկայի ռուսաթուրք զինադադարը, Յունուար 1918էն սկսեալ կը յառաջանային դէպի Կովկաս (մինչեւ Սարդարապատ):*

3) *Մինչ մէկ կողմէ Թրքական ճակատը կը պարպուէր ռուս զինուորներէն 1917 Դեկտ·ի վերջը Լենին եւ Սթալին « դեկրէտ »ով մը կը ճանչնային Հայերու ինքնորոշման իրաւունքը եւ գաղթականներու վերադարձը իրենց հայրենի տուները: Սեպհան Շահումեանին պաշտօն կը յանձնէին Թրքահայոց գաղթականներու վերադարձը կազմակերպել: Աչքի փոշի նետել էր այս, քանի որ Շահումեանին որեւէ զինուորական բանակ չէին տրամադրեր՝ հայրենադարձները տեղաւորելու եւ Թուրքերուն դէմ պաշտպանելու համար: Այս «դեկրէտ»ը մնաց մեռեալ տառ:*

4) 1918 ՄԱՐՏ 3ԻՆ ՊՐԵՍՏ–ԼԻՏՈՎՍԿԻ *սովետական դաշնագրով Մոսկուա Թուրքիոյ կը վերադարձնէր Պաթումը եւ Հայաստանի կարսի եւ Արտահանի նահանգները, որոնք Ռուսիոյ կցուած էին 1877-78ի ռուսաթուրք պատերազմին:*

5) 1920 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻՆ *Մոսկուա եւ Անգարա ձեռք ձեռքի տուած կը քանդէին Հայաստանի անկախ Հանրապետութիւնը: Մինչ Քեազիմ Քարապէքիր մինչեւ Ալեքսանդրապոլ կը հասնէր բոլշեւիկեան 11րդ կարմիր բանակը Ազրբեջանի սահմանէն Հայաստան կը մտնէր:*

6) 16 ՄԱՐՏ 1921Ի *ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ սովետական դաշնագրով կարսն ու Արտահանը վերջնապէս նուէր կը տրուէին Թուրքիոյ:*

7) 13 ՀՈԿՏ· 1921Ի ԿԱՐՍԻ *դաշնագիրը Թուրքիոյ, Ռուսիոյ եւ Կովկասեան երեք Հանրապետութեանց միջեւ կը վաւերացնէր Մոսկուայի դաշնագիրը, ուրկէ Անին, Սուրմալուն կը տրուէին Թուրքիոյ, իսկ Նախիջեւանը՝ Ազրբեջանի: Սթալին յաջողած էր Թուրքերուն հետ գաղտնի բանակցութեամբ Պաթումը կցել Վրաստանի, աչք դոցելով Հայաստանի հողերուն յափշտակութեան:*

8) 17 ԴԵԿՏ· 1925ին *Փարիզի մէջ կընքուեցաւ սովետ-թուրք ոչ-յարձակման դաշնագիրը:*

9) 1945 ՅՈՒԼԻՍԻՆ *Սթալին Փոցտամի մէջ (Թրումընէն եւ Զըրչիլէն) պահանջեց կարսի եւ Արտահանի վերադարձը եւ մերժուեցաւ, որովհետեւ նոյն ատեն Նեղուցներու վրայ հակակշիռ կ'ուզէր: Բայց որո՞ւն համար կ'ուզէր հայկական այդ նահանգները...*

10) 1947 ՀՈԿՏ· 24ին *Էյզք Սըքսէսի ՄԱԿի Ընդհ· ժողովին մէջ խորհրդային Ա· պատուիրակ Վիշինսկի խօսքն ուղղեցուց Թուրքիոյ Ա· պատուիրակ Սէլիմ Սարփէրի (Թրքական նախկին դեսպան Մոսկուայի), ըսաւ թէ «կարսն ու Արտահանը կը պատկանին Վրաստանի. եւ թէ եկած է ժամանակը, որ անոնք իրենց իսկական տէրերուն վերադարձուին: Ուրեմն յայտնի էր թէ Փոցտամի մէջ Սթալին որո՛ւն համար կը պահանջէր կարսն ու Արտահանը:*

11) 30 ՄԱՅԻՍ 1953ին՝ *Սթալինի մահէն (5·3·1953) քանի մը ամիս վերջ, Մոլոթով « յանուն Հայաստանի եւ Վրաստանի » ծանուցագիր մը կ'ուղղէր Անգարայի, յայտնելով որ Խ· Միութիւնը հողային ո՛չ մէկ պահանջ ունի Թուրքիայէն:*

12) 1964ին ԽՐՈՒՇՁԵԻ *նոյնը կը յայտարարէր Թուրք խորհրդարանական պատուիրակութեան մը: Հող պահանջողը Սթալինն էր, կ'ըսէր, հիմա որ անիկա չկայ, ուրե՞մն...:*

13) 1969ին ԲՐԵԺՆԵԻ ԵՒ ԿՈՍԻԳԻՆ *նոյնիմաստ հաւաստիք կուտային Սիւլէյման Տէմիրէլի:*

14) 1972 ԱՊՐԻԼ 11ին *Պոտգորնի Անգարայի մէջ կ'ապահովցնէր Թուրք կառավարութիւնը թէ Խ· Միութիւնը հողային ո՛չ մէկ պահանջ ունի Թուրքիայէն:*

×

ԱՅՍՕՐ

Ուաչինկթըն եւ Փեքին ամէն ջանք թափեցին որպէսզի Թուրքիա չմօտենայ Մոսկուայի բայց կը թուի թէ բոլոր ապարարութիւնները ապարդիւն անցան: Ճիշդ է որ Անգարա չուզեր շատ հեռուները երթալ եւ կը մերժէ ոչ-յարձակողական դաշինք մտորագրել եւ կը գոհանայ միայն քաղաքական ակտ մը մտորագրութեամբ, ինչ որ նաեւ աւելորդ կը գտնէ խորհրդարանական վաւերացում մը: Այդ ուղղութեամբ Թուրքիա «դէշ» յիշատակներ ունի քանի 1945ին Սթալին չեղեալ համարեցաւ 1925ին Լենինի եւ Աթաթիւրքի մտորագրած ոչ-յարձակողական դաշինքը եւ կարսն ու Արտահանը պահանջեց (անշուշտ, չուտ հըրաժարեցաւ այդ պահանջէն, որ պարզ է Հայերու հետ կապ ալ չունէր)): Այս դէպքերը վերյիշելով, Պրիւտէլի Լը Սուաըը (Յունիս 21) կ'ըսէ թէ վերոյիշեալ « սպառնալիքներն » են, որ Թուրքիան մղեցին անգամակցելու Ալեանսեան Ուիտին եւ 1959ին ալ պաշտպանութեան դաշնագիր մը մտորագրելու Միացեալ Նահանգներու հետ:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունիս 14–16)

ՃԱՏՐԱԿ

Եուկոսլաւիոյ Նիկոլիչ քաղաքին մէջ կը չարունակուին ճաթարակի միջազգային մրցումները: Վեց խաղէ ետք Ռաֆայէլ Վահանեան եւ Բորիս Գուլիկօ 4,5 կէտով առաջին դիծի վրայ կը մնան:

×

ՆՈՐ ՆԻՒԹԵՐ Ա· ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ ՏՈՒՆ - ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ

Աւետիք Իսահակեան տուն – թանգարանը ստացած է բանաստեղծի գրած քանի մը նամակներ, որոնք տեղեկութիւններ կը պարունակեն հեղինակին գրական կապերու եւ անձնական կեանքի տարբեր շրջաններու վերաբերեալ: Ստացուած են նաեւ ժամանակի գրական մամուլի՝ «Մուրճ» ամսագրի, «Գեղարուեստ» հանդէսի եւ «Հայ հեղինակներ» գիրքի օրինակները, ուր լոյս տեսած են Իսահակեանի բանաստեղծութիւնները եւ իրեն նուիրուած յօդուածներ: Ա· Իսահակեանի տուն – թանգարանը, որ հիմնուած է 1975 Հոկտեմբերին, իր ծննդեան հարիւրամեակի հանդիսութիւններու օրերուն, միշտ լեցուն է այցելուներով:

×

ԱՒՈՒՐԵԱՆԻ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՏԿԵՐԱՍԱՐԱՀԸ

Ախուրեանի մէջ բացուած է մանկական պատկերասրահ մը, ուր կը ցուցադրուին ոչ միայն շրջանի պատանիներու եւ աշակերտներու նկարչական փորձերը, այլ

Բայց Անգարայի դեկավարները միշտ կրկնած են որ չեն մերժեր որեւէ օժանդակութիւն «ուրկէ որ գայ» բայց Խորհ· Միութեան պարագային կը գոհանան թեթնիք օգնութեամբ եւ չեն մտածեր զէնք գնել: Երկու երկիրները կը նախատեսեն միասնաբար օգտագործել Անտոլուի խրաճիռմը եւ Խորհ· Միութիւնն ալ էլեկտրականութիւն պիտի տայ Թուրքիոյ···:

Ամէն պարագայի մէջ, Թուրքիա միշտ յաջողած է երկու լարի վրայ խաղալ եւ այս անգամ ալ կը մօտենայ Մոսկուայի չհեռանալով Ուաչինկթընէն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԷՄԱՆՍԻ գինը բարձրացաւ Ուրբաթ առտու եւ գերը (սիւփէր) հասաւ լիթրը 2 Ֆ· 68ի, հասարակը՝ 2,48ի, ինչ որ Եւրոպայի ամէնէն սուղ էսանսին կը վերածէ Ֆրանսականը: Պատ, որ դաւառական չրջապտոյտ մը կը կատարէ, յայտարարեց թէ մինչեւ տարուան վերջ կառավարութիւնը պիտի տիրապետէ գինեբուլ յաւելման:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՑ մէջ ձերբակալուեցան գերման չորս ահաբեկիչներ, որոնցմէ մէկը Մայիս 27ին փախած էր Պերլինի բանտէն երկու ծպտուած « փաստաբան » կիներու մեղսակցութեամբ:

ՍԵԼԱՆԻԿԻ երկրաշարժին զոհերու թիւը աւելցաւ եւ ըստ նոր լուրերու 29 մեռեալ կայ: Աղբարեւ բանակը դիակներ գտած է աւերակներուն տակ:

Մեր քաժանորդներուն ազնիւ ուշադրութեան

—o—

1978 Ապրիլ 4ին բոլոր օրաթերթերու գիները բարձրացան ընդհանրապէս 1,30–էն անցնելով 1,60 ֆրանքի (նաեւ՝ «Յառաջ»): Անժամապէս անփոփոխ պահած էինք բաժանորդագրութեան ապը, հա – կառակ տարուոյն սկիզբէն ի վեր թերթիս վարչութեան կրած ծանր յաւելումներուն· –– աշխատավարձ, առաքում (*մեսաժըռի*), թղթատար, թուղթ, ընկերային եւ պետական տուրք եւայլն, եւայլն: «Յառաջ», որու նիւթական միակ աղբիւրը կը կազմեն բաժանորդագրութիւնները, ծանուցումները (որոնց մեծ մասը *ազգային* բնոյթ ունի եւ ոչ՝ առեւտրական), հատավաճառութիւնը եւ իր ընթերցողներուն իւրաքանչիւրին համակրանքը, դժբախտաբար չի կրնար շարունակել ներկայ պայմաններով: Ուրեմն՝ ՅՈՒԼԻՍ ՄԷկէն սկսեալ, բաժանորդագրութեան նոր սակերը են·—

ՖՐԱՆՍԱ
ՏԱՐԵԿԱՆ 230 ՖՐ·
ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ 125 ՖՐ

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ 260 ՖՐ·
ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ 140 ՖՐ

Օդանաւային սպասարկութեանց սակերու համար՝ դիմել վարչութեան:

«Յառաջ» վստահ է որ իր հաւատարիմ բաժանորդները լաւ կը հասկնան հայերէն օրաթերթի մը հրատարակութեան ծանր պայմանները եւ կը շարունակեն իրենց անվերապահ համակրանքը ցոյց տալ, ինչ որ արդէն երբեմ չեն զլացած:

Շնորհակալութեամբ

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
«ՅԱՌԱՋ»Ի

եւ աշխարհի 13 երկիրներու երախաներու աշխատանքները: Հետաքրքրական գործեր ստացուած են արդէն արեւելեան երկիրներէ, Միացեալ Նահանգներէ, Ֆրանսայէ եւ Իտալիայէ:

×

ՍԱՐՄԷՆԻ ՀԱՏԸՆՏԻՐԸ ՌՈՒՍԵՐԷՆ

Մոսկուայի « Խուդոժեստվեննայա Լիտերատուրա » (« Գեղարուեստական գրականութիւն ») հրատարակչականը լոյս ընծայած է Սարմէնի բանաստեղծութիւններու հատընտիրն՝ « Լիրիկա » խորագրով: Թարգմանութիւնները րրած են գրողներ Ս· Շերվինսկի, Ի· Սելվինսկի, Վ· Տուշնովա, Ս· Սորին: Հատորին յառաջաբանը գրած է Հր· Մարտիրոսեան:

×

ՃՈՊԱՆՈՒՂԻՆԵՐՈՒ ՕԳՏԱԿԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հայաստանի լեռնային չրջաններու մէջ փոխադրական արդիւնաւէտ միջոցներ դարձած են ճոպանուղիները: Հանքային արդիւնաբերութեան կեդրոն Ախթալայի մէջ կառուցուած ճամբան երկաթուղիի կայարանը կը միացնէ աւելի բարձրադիր (300 մեթր) աւանին: Ճոպանուղիներու խիտ ցանցով ծածկուած է Քալջարանի հողամասը, ուր կը բանի Խորհրդային Միութեան պղինձի մեծագոյն գործատուներէն մէկը: Որոշուած է ճոպանուղիներ կառուցանել Ջերմուկի եւ Հաղարծինի մէջ:

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ (*) ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄԷՋ

Մայիս 31էն Յունիս 2 թուականներուն, Վենետիկի միջազգային ժամադրավայրը հանդիսացաւ հայագիտական ժողով մը, առաջինը իր տեսակին մէջ, զէթ վերջին տասնամեակներու ընթացքին: Ժողովը կ'ընդգրկէր հայագիտական զանազան բերնագաւառները, առանց նիւթի սահմանափակումի, լեզուէն մինչեւ պատմութիւն եւ արուեստ, իբր հիմնական բնանիւթ ունենալով « Հայաստան Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ »:

Այլեւս յայտնի իրողութիւն մըն այս վերջին տարիներուն հայագիտական ուսումնասիրութեան նշած ծաւալումն ու յառաջդիմութիւնը աշխարհի այլ եւ այլ կողմերը: Բայց զանազան երկիրներու միջեւ, ուր տեղի կ'ունենան այս ուղղութեամբ ձեռնարկներ եւ իրագործումներ, անկասկած մասնաւոր տեղ կը գրաւէ Իտալիան: Առաջնութիւն մը որ լաւ կը պատշաճի պատմական կոչումի Միջերկրականի այս գեղեցիկ ափերուն, որոնք եղած են ոչ միայն օրրանը եւրոպական Վերածնունդին եւ հանդիսավայրը Արեւելեան եւ Արեւմտեան մշակոյթներուն, այլ նաեւ հիւրընկալած են բովանդակ Միջին Դարու ընթացքին, եւ մինչեւ աւելի մօտ ժամանակները, Արեւմտեան Եւրոպայի ամէնէն հոծ եւ գործունեայ հայկական գաղութները: Բազմադարեան այս յարաբերութիւնները մշակութային գետնի վրայ դեռ աւելի խորացած ու տեւականութեան երաշխիքն ստացած են, անշուշտ, Միխթարեան Միաբանութեան Վենետիկի մէջ հաստատուելով, ճիշդ պատմական այնպիսի պահու, երբ նախկին չբջաններու ծաղկեալ հայ գաղութները գրեթէ իրենց վերջալոյսը կ'ապրէին:

Հակառակ անոր որ Իտալիա այսօր իր ծոցին մէջ շատ նօսրաթիւ հայ գաղութ մը կը հիւրընկալէ, բացի Ս. Ղազարի պատմական կեդրոնէն, չուրջ տասնըհինգ տարիներէ ի վեր առաջ կը տրուի օրի – նակելի գործակցութիւն մը ընդմէջ տեղւոյն Հայերուն եւ բնիկ Իտալացիներու, դեռ աւելի ծանօթանալու եւ ծանօթացնելու նպատակով հայ մշակոյթի մշտարժէք գանձերը:

Մեր մամուլի սիւնակներուն մէջ շատ յաճախակի լսուած է ու խօսուած, Հռոմի եւ Միլանի համալսարաններուն ճարտարապետական մասնաճիւղերու տարած մեթոտիկ ու համբերատար աշխատանքի մասին, անցեալի հայ յուշարձաններուն վաւերագրումին եւ ուսումնասիրութեան ուղղութեամբ, վկայ նաեւ հրատարակուած բազմահատոր եւ արժէքաւոր գրնդատրդ շարքերը, աշխարհի զանազան անկիւններուն մէջ կազմակերպուած հայ ճարտարապետութեան ցուցահանդէսները, դասախօսութիւնները, Միլանոյի մէջ կազմուած « Հայ Մշակոյթի Ուսումնասիրութեան եւ Վաւերագրումի Կեդրոն »ը, եւ ամէնէն աւելի Հայ Արուեստի Միջազգային Ա. Սիմփոզիումը, կայացած Պերկամոյի մէջ 1975ի Յունիսին. խակպէս մեծ ղի եւ աննախընթաց էրագործում մը այս վերջինս, որ այս տարի կը կրկնուի Երեւանի մէջ Սեպտեմբեր 12–18ի օրերուն: Այս երկրորդ միջազգային Սիմփոզիումը կը հովանաւորէ ՀՍՍՀ Գիտութիւններու Ակադեմիան, խանդավառօրէն ընդառաջած ըլլալով Միլանոյէ եկած առաջարկին, որ Երեւանն ըլլայ հիւրընկալողը Հայ Արուեստի այս երկրորդ մեծ համագումարը:

Վենետիկի Հայագիտական Ժողովն ալ կը մտնէ հայ մշակոյթի հանդէպ Իտալիոյ մէջ նկատուող այս յարաճուն հետաքրքրութեան ծիրին մէջ: Արդէն երկու ակադեմական տարեշրջանէ ի վեր Վենետիկի համալսարանին Օտար Լեզուներու եւ Գրականութիւններու մասնաճիւղին Արեւելեան Լեզուներու և Գրականութիւններու բաժնին մէջ, Պարսկաստանի կողքին, որ կը հիւրընկալէ նաեւ Ուրալա–ալթայական եւ Կովկասեան լեզուներու ենթաբաժինները, կ'աւանդուին հայերէն լեզուի եւ գրականութեան կանոնաւոր դասընթացքներ, որոնց վարիչն է Մխիթարեան Միաբանութեան անդամներէն Հ. Լեւոն Վրդ. Զէքիեան: Եւ ճիշդ Պարսկագիտութեան ամպիոնին նախաձեռնութեամբ է, որ ծրագրուեցաւ եւ հուսկ իրականութեան վերածուեցաւ միջդասանիւթային (էնթրթերտիսիփլիներ) հայագիտական միջոցային հաւաքոյթի մը գաղափարը: Հոս պէտք է յիշել յատկապէս Պարսկագիտութեան, Ուրալա – ալթայագիտութեան եւ Կովկասագիտութեան միացեալ կաճառի վարիչ եւ Իտալիոյ պետական « Լինչէի » ակադեմիայի դործօն անդամ Փրոֆ. Ճանրոպերթօ Սքարչիայի անձնական հետաքրքրութիւնն ու ջանքերը, որով հետամուտ եղած է ծրագրին իրագործման: Այս ջանքերուն չնորհիւ է որ Իտալիոյ կառավարութիւնը յատկացուցած է նաեւ մասնաւոր դումար մը, որով կարելիութիւն տրուած է Վենետիկի համալսարանին հիւրասիրել ժողովի մասնակցող դէկոյցները, ժողովի տեւողութեան ընթացքին:

Ժողովի կազմակերպութեան գործնականն պատասխանատուութիւնը առանձնած է մասնաւոր կարգադիր յանձնախումբ մը կամ Քարտուղարութիւն մը, կազմուած համալսարանի հետեւեալ դասախօսներէն. Փրոֆ. Ճուլիանօ Պոքքալի (պարսկական կրօնքներ եւ բանասիրութիւն), Փրոֆ. Անտրիա Զիլլակի (հունդարերէն լեզու եւ գրականութիւն) եւ Հ. Լեւոն Զէքիեան:

Ժողովի Կազմակերպիչ Մարմիններն էին Վենետիկի համալսարանի կողքին, Միխթարեաններու Ս. Ղազարի Հայագիտական Ակադեմիան եւ Միլանոյի Հայ Մշակոյթի Ուսումնասիրութեան եւ Վաւերագրումի կեդրոնը: Ակնկ զատ իրենց բարոյական հովանաւորութիւնը ընծեռած են Իտալիոյ Միջին եւ Հեռաւոր Արեւելքի ծանօթութեան կաճառը (Իսմէօ), եւ Վենետիկի նահանգին Կրթական վարչութիւնը:

Նիստերու պաշտօնական բացումը տեղի ունեցաւ, Մայիս 31, Հորեքշաբթի առաւօտ ժամը 10ին, Վենետիկի համալսարանի Վերատեսչութեան չէնքին, պատմական « Քա Ֆոսքարի » պալատի Ունկընդրութիւններու դահլիճին մէջ: Բացումը կը կատարէր համալսարանի վերատեսուչ Փրոֆ. Ֆելիչիանօ Պենվենութի, ընդգծելով դարաւոր կապերը Հայերու եւ Վենետիկի մէջ: Ապա խօսք կ'առնէր Օտար Լեզուներու եւ Գրականութիւններու մասնաճիւղին տեսուչը, Փրոֆ. Մարիօ Պարթթօ, որ կը չեշտէր յատկապէս թէ ինչպէս Վենետիկցիներու համար Հայերը անցեալի յիշատակ մը չեն պարզեր, այլ իրենց մէջ ապրող իրականութիւն մը, Ս. Ղազարի այդ գեղածիծաղ կղզեակին մէջ, որ ապրող խորհրդանիշն է հայ մշակոյթի անցեալին ու ներկային, եւ դոր Վենետիկ սիրով, դորովով ու հպարտանքով կը սեղմէ իր կուրծքին: Հուսկ կը խօսէր Փրոֆ. Սքարչիա, որ կը յայտարարէր ներկաներուն թէ ներկայ համադումարը սկիզբ մը ու վերջ մը չէ միանգամայն, այլ միայն սկիզբ մը, որ կ'ուզէ ունենալ պարբերաբար իր չարունակութիւնը:

Բացումի այս պաշտօնական արարողութիւնէն ետք, Փրոֆ. Ճուլիանօ Պոքքալի բեմ կը հրաւիրէր Փրոֆ. Ֆրեսերիք Ցէյմին, նախագահելու առաջին նիստին: Փրոֆ. Ցէյմի, յետ յիշելու սահուն իտալերէնով մը, վենետիկեան իր յուշերը, իբրեւ Ֆրանսերէնի ուսուցիչ Մուրատ – Ռափայէլեան վարժարանի եւ Ս. Ղազարի դպրատան մէջ, ուր սկսած է նաեւ ընտելանալ հայերէնի հետ, բեմ կը հրաւիրէ օրուան առաջին բանախօսը, հնդեւրոպական լեզուներու աշխարհաբար – հռչակ մասնագէտ եւ հեղինակութիւն, վաստակաւոր լեզուաբան Փրոֆ. Վիթթորէ Փիզանի: Փրոֆ. Փիզանի, հակառակ իր յառաջացած տարիքին, երիտասարդական կորովով կը խօսէր շատ հետաքրքրական եւ այժմէական նիւթի մը շուրջ. « Հայ ազգի նախապատմականն ու առաջաւոր պատմութիւնը իր լեզուին վկայութեան մէջ »:

Փրոֆ. Փիզանիի յաջորդեց Փիզայի համալսարանի լեզուաբանութեան երիտասարդ դասախօսներէն Փրոֆ. Ռոպերթօ Այելլօ, որուն նիւթն էր. « Աւելի կոչուած հայ աստուածաբանիններու մասին »: Յաջորդ բանախօսն էր Միլանոյի « Սաքրոյ Քուօրէ » համալսարանի փոխտեսուչ եւ անուանի լեզուաբան Փրոֆ. Ճանքարլօ Պոլոնիէզի, որ խօսեցաւ նիւթ ունենալով « Հայաստան Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ ». մշակոյթներու եւ լեզուական աւանդութիւններու հանդիպումը, քրիստոնէական գարաշրջանը կանխող եւ անոր յաջորդող գարերուն »: Առաւօտեան առաջին բանախօսն էր, պրոֆեսորական կրօնքի ուսումնասիրութեան մեծագոյն հեղինակութիւններէն Հռոմի Արեւելագիտութեան կաճառի անդամ Փրոֆ. Ալեսանդրօ Պաուզանի, որու նիւթն էր. « Երանչահի արձանագրութիւններուն մէջ հայերէն մաղթանքի բանաձեւ մը »: Զեկուցումներուն յաջորդեց ներկաներու միջեւ կարճիքներու փոխանակութիւնը, որ յետագային ալ տեղի ունեցաւ իւրաքանչիւր նիստէ վերջ:

Կէսօրէ վերջի նիստը, զոր կը վարէր Փրոֆ. Պոլոնիէզի, փոխադրուած էր հայերէնի դասաւանդութեան կեդրոնատեղին, համալսարանի « Քա Ֆոսքարի » չէնքը, ուր տեղի պիտի ունենային նաեւ յաջորդ նիստերը: Առաջին խօսողը կ'ըլլար Դոկտ. Ճովաննի Քուրաթոլա « Աղթամարի Վիշապը. պատկերագրական նըկատողութիւն մը » քնանիւթով: Յաջորդեց Փրոֆ. Սքարչիա, որ խօսեցաւ « Վիշապները իբրեւ գաղթողներ »նիւթին շուրջ: Ապա Քլիվլընտի համալսարանի լեզուաբանութեան ու հայերէնի դասախօս Փրոֆ. Ճոն Կրեփփին կը խօսէր « Անգլիր հայերէնի վրայ Անատոլեան ազդեցութիւնները »ու մասին: Համառօտ դադարէ մը եւք բեմ կը հրաւիրուէր Փրոֆ. Ցէյմի, որու նիւթն էր. « Հայ հնչաբանութեան ինչ ինչ ձգտումները եւ ասոնց ազդեցութիւնը դասական լեզուի ձեւականութեան եւ ստուգաբանութեան վրայ »: Հուսկ Փատուայի համալսարանի օժանդակ դասախօսներէն Ռոման Լեզուներու մասնագէտ Դոկտ. Փաոլա Միլտոնեան կը ներկայացնէր մեծ լնամքով եւ բծախնդրութեամբ պատրաստած նիւթը. « Միջնադարեան հայերէնի վրայ ռոման բառամթերքի ազդեցութիւնները»:

Հինգշաբթի առաւօտեան օրակարգին վրայ, որուն կը նախագահէր Փրոֆ. Զարլզ Տաուսէթ, վարիչ Օքսֆորտի հայագիտութեան ամպիոնին, կը զգացուէր պակասը օրուան առաջին բանախօսի, Եբեւանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի Փրոֆ. Բաբգէն Առաքելեանի, որ անակընկալ արգելքի մը պատճառով չէր կըրցած ժամանել: Ուստի առաւօտեան առաջին պահուն կը չարունակուէր նախորդ իրիկուան կարծիքներու փոխանակութիւնը ներկայացուած լեզուական զրոյցներու չուրջ: Ապա կը զեկուցանէր Թեհրանի համալսարանէն Փրոֆ. Մարքօ Պրամպիլլա « Իրանի հայ ճարտարապետութեան վրայ Սաֆաւեան արուեստի ազդեցութիւնը » նիւթին չուրջ: Իրմէ եւք կը խօսէր Փրոֆ. Տիգրան Դուլումճեան, Ֆրեզնոյի համալսարանէն, որ ներկայիս կը դասաւանդէ նաեւ Փարիզի Ամերիկեան համալսարանին մէջ, ներկայացնելով « Հայու պատկերը Արեւելեան Արուեստին մէջ »: Առաւօտեան վերջին զեկուցողն էր Հունգարիոյ պետական Ակադեմիայի անդամներէն Փրոֆ. Լօրանտ Շիւց, որու նիւթն էր « Հայերու անցքի կայքեր Խրիմի Թերակղզիին մէջ ԺԵ. եւ ԺԶ. դարերուն միջեւ »:

Ցետ միջօրէի նիստերու կը նախագահէր Փրոֆ. Դուլումճեան: Առաջին խօսողն էր Դոկտ. Արշալոյս Պեքտեմիրեան, որ կը ներկայացնէր « ԺԸ. դարու անտիպ հմայիլի մը » պատկերագրութիւնը: Կը յաջորդէր Հ. Լեւոն Զէքիեան, իբր նիւթ ունենալով « Ասճա Սաֆար Հայը, պարսկական արքունիքի դեսպան, Իտալիոյ մէջ »: Ապա հանդէս կուգար Պերկամոյի համալսարանի փոխ – վերատեսուչ եւ ռուսական լեզուի ու գրականութեան դասախօս Փրոֆ. Նինա Քաուչիչվիլի, որ կը ներկայացնէր « Փալերմոյի մէջ Հայր Քասթելլիի դիւանը. ԺԷ. դարու մեկնաբանութիւն մը կովկասեան աչխարհին »:

Օրուան վերջին երկու զեկուցումները կը չօշափէին ճարտարապետական նիւթեր: Այս ուղղութեամբ կը խօսէր նախ Թորինոյի համալսարանի ճարտարապետութեան պատմութեան դասախօս եւ Միլանի Հայ Մշակոյթի Ուսումնասիրութեան եւ Վաւերագրումի կեդրոնի մը նախկին դասախից Դոկտ. Ճուլիօ Ենի, իրը նիւթ ունենալով « Ճարտարապետական տիպարանութիւններ եւ շինարարական լուծումներ Հայաստանի եւ պալքանեան թերակղզիին մէջեւ »: Ապա խօսք կ'առնէր Միլանի Փոլիթեքնիքի դասախօս եւ դարձեալ Միլանի Հայ Մշակոյթի կեդրոնի վարիչ Փրոֆ. Ատրիանօ Ալփակօ Նավէլլօ, որ կը ներկայացնէր « Իրանեան Ազերպէյճանի մէջ Սոհրուլի հայկական եկեղեցին »:

Հինգշաբթի իրիկուն ժողովի բոլոր զեկուցողներն ու մասնակցողները կր հիւրասիրուէին դինեճաշի մը սեղանին չուրջ Վենետիկի Նահանգային Վարչութեան կեդրոնատեղիին, Պալլի պալատին մէջ, նահանգին Կրթական վարիչին, Փրոֆ. Նելլօ Պէկինի կողմէ, որ կ'ուղղէր ներկաներուն բարի գալուստի եւ համակրանքի չերմ խօսքեր:

Ուրբաթ, Յունիս 2ի առաւօտեան տեղի կ'ունենար ժողովի վերջին դիտական նիստը Փրոֆ. Կրեփփինի նախագահութեամբ: Անդրադարձին Դոկտ. Կիլ Փիթերսըրճ կը ներկայացնէր հետաքրքրական զեկոյց մը. « Հայ ձեռագիրներու կազմարարական արուեստը եւ բիւզանդական ու իսլամական տարրեր » նիւթին չուրջ: Կը յաջորդէին Հռոմի հայ ճարտարապետութեան Ուսումնասիրութեան կեդրոնէն Փրոֆ. Փաոլօ Քունէօ եւ Դոկտ. Թոմմազօ Պրեչա Ցրաթատոքի. առաջինը « Բնաչխարհային դրութիւն եւ պատմական տեղաւորում - Վանայ լիճի շրջակայքին մէջ », եւ երկրորդը « Վասպուրականի մէջ յետ միջնադարեան ճարտարապետութիւնը » նիւթերով: Համագումարին վերջին բանախօսը կ'ըլլար Օքսֆորտէ Փրոֆ. Զարլզ Տաուսէթ, որ կը խօսէր « Պայրըն եւ Հայերը » նիւթին չուրջ:

Նիստի աւարտին խօսք առնելով Փրոֆ. Պոքքալի, կը յայտարարէր թէ ժողովի գործերը պիտի հրատարակուին. որով կը լնդգրկէր զեկուցողներէն իրենց զեկուցումներու բնագիրները մինչեւ այն հասցնել ժողովի Քարտուղարութեան: Կը յայտնէր նաեւ Վենետիկի համալսարանի իշխանութիւններու դիտաւորութիւնը պարբերաբար կրկնելու նման հանդիպումներ: Ապա կ'աւելցնէր թէ Պերկամոյի համալսարանին նախաձեռնութեամբ եւ միեւնոյն ակադեմական մարմիններու գործակցութեամբ, 1979ի գարնան համար նախատեսուած է կովկասագիտական հաւաքոյթ մը, Պերկամոյի մէջ, որուն առաջին պատրաստութիւնները սկսած են արդէն տեսնուիլ: Հուսկ կը ծանուցանէր թէ յաջորդ առաւօտ տեղի պիտի ունենար բացումը, համալսարանի միեւնոյն գահլիճին մէջ, Սաֆաւեան Արուեստին նուիրուած համագումարի մը: Այս ժողովին ալ զանազան զեկուցողներ գարձեալ պիտի անդրադառնային Հայերու մասին, յատկապէս Պարսկաստանի եւ մանաւանդ Նոր Ջուղայի Հայերու այդ ժամանակին պատկառելի գերիշխութեամբ:

Կէսօրին ժողովականները կը հիւրասիրուէին համալսարանի վերատեսուչին կողմէ վենետիկեան բացօթեայ ճաշարանի մը յատկանշական մթնոլորտին մէջ:

Կէսօրէ վերջ բոլոր հիւրերը միասին կ'ուղղուէին դէպի Հայոց Կղզին, Ս. Ղազարի վանքը, ուր տեղի կ'ունենար մասնաւոր ընդունելութիւն մը Միխթեան Հայրերուն կողմէ: Նախ հիւրերը կ'առաջնորդուէին վանքի զանազան բաժինները, պատշաճ բացատրութիւններով. տեղեկութիւն կը տրուէր մանրամասնութիւններ կը հրաւիրուէին գործած աւերին եւ վերանորոգումի աշխատանքներու մասին, կառուցումի աշխատանքներու Տոքթ. Ալպերթօ Ռիցցիի կողմէ, վենետիկի Գեղարուեստի Յուշարձաններու Վերատեսչութեան աւագ պաշտօնեան – րէն, որ անձամբ հետեւած էր վերականգնութեան գործին: Վանքի գեղակերտ ճեմարանի գրադարանի մէջ, յանուն Հ. Պօղոս Վրդ. Ռաֆֆասեան, Հ. Գէորգ Տէր Ներսէսեան Աբբահօր, որ կը բացակայէր Հռոմ գտնուելով, ողջոյնի եւ բարե –

ԽՈՒՐ, ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՈՒՇԵՐ ՏՈՆՑՈՒՑԻՉ

Հ. ԼԵՒՈՆ ՋԱՖԱՐՈՎԻ

(*) ՅԱՄԱՆԱԿ.— Որը որիճ (Յունիս 2, 3, 6), աստ արեւի տաքութեան (Յունիս 14) առտուն էրեք անկիւնաւոր լուրերը ոտն կոխեցին հարաւային հովտին մէջ։ Այս խումբը՝ մեր պատմիչը։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ

Ամէն ինչ կը սկսէր Ղարսի մէջ, ուր Ռուսիոյ Ցարական Կառավարութիւնը կը հաստատէր իր նոր տիրապետութիւնը։ Ռուսական զօրքերը կը գրաւէին քաղաքի ամրոցները, կը տիրանային զէնքերու պահեստներուն, կը կազմակերպէին իրենց վարչական ապարատը։ Ռուսական զինուորական իշխանութիւնները կը հաստատէին իրենց կարգերը, կը ստեղծէին իրենց դատարանները։

Ռուսական զօրքերուն հետ միասին Ղարս կը հասնէին նաեւ ռուսական ոստիկանական ուժերը։ Ռուսական ոստիկանութիւնը կը հաստատէր իր կարգերը, կը ստեղծէր իր ոստիկանական ուժերը։ Ռուսական ոստիկանութեան հետ միասին Ղարս կը հասնէին նաեւ ռուսական ոստիկանական ուժերը։ Ռուսական ոստիկանութիւնը կը հաստատէր իր կարգերը, կը ստեղծէր իր ոստիկանական ուժերը։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Այրի Տիկին Լօժէնի Ճերանեան իր ա–մուսնոյն՝ Ցարութիւն Ճերանեանի մահ–ուան տարեվիցին առթիւ (Ճունիս 26), հեռեւեալ նուէրները կ'ընէ։— 100 ֆր· «Ճառաջ»ին, 100 Առնուվիլի Վարպետ Ս· Խաչ եկեղեցւոյ, 50ական՝ Սեբաստիոյ եւ կեսարիոյ Հայը· Միութեանց, 50ական կարմիր եւ Կապոյտ Խաչերուն (ատանալ «Ճառաջ»էն)։

ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ· Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնա–ճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Պօղոս–եան ընտանիքներուն իրենց մօր, նախկին ընկ· Աշխէն Պօղոսեանի մահուան առթիւ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ· Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչու–թիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ· Սարգիս Թասլաքեանէ 100 ֆր·, րնկ· Ֆը–րէնկիւլեան Ռոպէր Ճուսիկեանի մահ – ուան առթիւ 50 ֆր·, Պր· Երուանդ Տօ – րումեան եւ Տօրումեան քոյրերէ 250 ֆր· իրենց քրոջ Հեղինէ Ունճեանի մահուան առթիւ, Տիկ· Վարսենիկ Թոմասեան իր ամուսնոյն Մաքսուտ Թոմասեանի մահ – ուան Բ· տարեդարձին առթիւ 100 ֆր·։

×

Կապ· Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է·— Տիկին Իսկուհի Քիւրաճեանի մահուան քառա – սունքին առթիւ Լիոնէն Տէր եւ Տիկին Փափազեանէ 100 ֆր·, Մարսէյլէն Պր· Գրիգոր Քանտէրեանէ 100 ֆր·։

×

Կապ· Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 100 ֆր· Տիկ· Շ· Նոտարեանէ, Ցարութիւն Թով–մասեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղ–կեպսակի, 100 Տիկ· Սրբուհի Քէշիշեֆէ եւ 200 Պ· Սերճանեանէ։

Colonie de Vacances

EN ITALIE

du 3 au 30 Juillet 1978
pour garçons de 9 à 14 ans
Directeur P. K. ZABARIAN
Tél. : (78) 47-28-65

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի Ճուլիս 2, Շաբ·օ տը Վօրընար

Fête Champêtre

Organisée
par le RENOUVEAU ARMENIEN
DE VILLEFRANCHE S/S 69400
le Dimanche 2 Juillet au
CHATEAU DE VAURENARD A GLEIZE

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆ ԼՈՒ — ՄԱՐՍԷՅԼ

Կազմակերպութեամբ՝ եկեղեցւոյ Օ – ժանդակ Տիկնանց Միութեան, Կիրակի, Ճուլիս 2 ժամը 16ին։
Կը նախագահէ՝ Պ· Ռ· ՏԷՐ–ՄԵՐԿԵՐԵԱՆ (Հայերէնի փրոֆեսէօր Լքսի համա–լսարանը)

Կը խօսի
ՇԱՀԱՆ ԽԱԶԱԿԻՐ ՔՀՆԾ· ՏԷՏԷԵԱՆ
Աչակերտներու կողմէ՝ արտասանու – նութիւն, խմբերգ, հայկական պարեր։
Ձայնէյտ՝ «Սամաթիացի Աբիկ Ազա»
Պուֆէ — Շամփուրով խորոված

Հ.Մ.Ը.Մ. Ի ՃՕԱՄԵԱԿԻ ՄՐՑԱՇԱՐՔ

Մասնակցութեամբ Ֆրանսահայ խումբերու, հովանաւորութեամբ Հայ Նախկին Ռազմիկներու Մի–ութեան, նախագահութեամբ
Պ· ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԻՆԿԵԱՆԻ
Շաբաթ, Ճուլիս 1 եւ Կիրակի Ճու – լիս 2 ժամը 10էն սկսեալ
STADE JEAN-BOUIN
Rue du Gouv. Gen. Eboué, Issy

ՊԱՐԱՆՑԻԿ

ի պատիւ հայ ֆութպոլիստներուն
Շաբաթ Ճուլիս 1, ժամը 21·30ին
Սամուէլ – Մուրատ վարժարանի սրահը (26, Ռիւ Թրուայոն)

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Ճուլիս 2ին նախաճեռնու – թեամբ Տարօն – Տուրուբերանի Հայր· Միութեան։
Առաւօտուն՝ հոգեհանգիստ փարիզի Ս· Ճովհ· Մկրտիչ եկեղեցին։
Ժամը 13ին ճաշ, Ալֆորվիլի Հայ Մշա–կոյթի Տունը՝
9, Ավընիւ տը Մ'ատրիտ
Շաւանթոն – Էքոլէն Թիւ 103 օթոպիւսը եւ իջնել Փըրթի Փոն։

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ կարմիր Խաչի օգնափոխութեան կայանի նոր չէնքի շինութեան ֆոնտին կը նուիրեն·— Տէր եւ Տիկ· Վ· Սահակ–եան 1000 ֆ··, Պ· Դանիէլ Նշանեան 500, Ս· Սանճեան Հաստատութիւն 250, Տէր եւ Տիկ· Ս· Պէրպէրեան եւ Պ· Հայկ Մար–մանեան 150ական, Պ· Ժորժ Ճակոբեան 300, Տօքթ· Ա· Կարապետեան, Պ· Եդ – ուարդ Ասլիպէկոֆ, Տէր եւ Տիկ· Ն· Առաքելեան (Մէրի սիւր Ուազ), Տէր եւ Տիկ· Լէօ Պարկիրճեան, Տիկ· Զարուհի Մալեան, Հալաճեան եղբայրներ (Սորկ), Տիկ· Ռոզ Սկֆիէրեան, Տօքթ· Հ· Վէմ – եան, Տէր եւ Տիկ· Պերճ Գըլըճեան, Տէր եւ Տիկ· Ժ· Պաթմանեան, Մէթր Ա· Գէորգեան, Տիկ· Րէժին Ձէվիկեան (Քանն), Տէր եւ Տիկ· Ա· Գասապարեան (Սէն Տուլշար), Պ· Կարապետ Աղնաւուր–եան, Տէր եւ Տիկին Ր· Գույումճեան (Մէօտոն), Օր· Ժէրալտին Սարգիսեան 100ական ֆր·։

(Շար·)

CENTRE St. GREGOIRE DE NAREG

38, Route de Collonges
69450 St. Cyr au Mont d'Or (Lyon
Fondé en 1975

Jardin d'enfants mixte — Classes Elémentaires — Internat pour gar. çons (de la 11e à la 3e)

Directeur : P. K. ZABARIAN
Tél. : (78) 47-28-65

N.B.—*Les inscriptions sont en cours* — L'inauguration du terrain de sport (Tennis - Voley - Basket) est prévue pour Dimanche 17 Septembre 1978.

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համախարբերդցիական Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի դաշտա – հանդէսը, Ճուլիս 2ին, կիրակի ամբողջ օրը Ֆապրիկուլի Հանրակառքի Ընկերու–թեան ծառախիտ դղեակին մէջ։

Ճոխ պիւֆէ — Շամփուրով խորոված, մաուչելի գինիներով — Հայկական եւ եւ–րոպական պարեր եւ զանազան անակնկալ–ներ — նուագախումբ Քոչարի խումբ։

Հայրենակիցներէն կը խնդրուի իրենց հետ բերել աթոռ եւ սեղան։

Պուլի մրցում

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է

Voyage en Arménie

du 29 JUILLET au 12 AOUT

2 JOURS MOSCOU, 8 JOURS EREVAN, 2 JOURS TBILISSI, 3 JOURS LENINGRAD
Accompagné par VAROUJAN SARKISSIAN
Hôtel première catégorie, pension complète, Excursions

×

ԲԱՑԱՌԻԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՄԵՆԱՑՆ ՀԱՑՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

ՎԱՉԳԷՆ Ա.-Ի

ծննդեան 70ամեակին եւ գահակալութեան 23ամեակին առթիւ
ՍԵՊՏ· 28ԷՆ ՀՈԿՏ· 12
Կ'ընկերանայ Վ· ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
Տեղերը սահմանափակ ըլլալով արձանագրուիլ ՕԳՈՍՏ· 30ԷՆ ԱՌԱՋ
RENSEIGNEMENTS ET INSCRIPTIONS :

Varoujan SARKISSIAN
sevan voyages
50, Cours de la Liberté — 69 Lyon — Tél. : 60-13-66
Tél. : 60-13-66 — Téléx 900287
Licence organisatrice : A 529
Départs par avion de PARIS — MARSEILLE ET LYON

Voyages en ARMENIE

EREVAN

ET EXTENSIONS A MOSCOU ET TBILISI ET LENINGRAD
DEPARTS CHAQUE MOIS :
11 jours — 13 jours et 15 jours
A partir de 2680 Fr. comprenant le séjour en hôtel de 1ère catégorie, en pension complète, le transport aérien, les excursions et la visite des villes
Demandez le programme détaillé à des spécialistes sur les voyages en Arménie depuis plus de 12 ans.
N'hésitez pas à nous consulter.

A PARIS

MONDOTOURS OCIVEP
2, Rue de Sèze
75009 Paris
Ttl. : 073.30.64
073.32.64
266.50.12
M. BAGHDASSARIAN LEVON

A LYON

sevan voyages
50, Cours de la Liberté
69003 Lyon
Tél. : 60.13.66
M. SARKISSIAN VAROUJAN

SUPER THOMLAC

PEINTURES • PAPIERS PEINTS • TAPIS • MOQUETTES

POSE PAR NOS SPÉCIALISTES DE TOUS REVÊTEMENTS SOLS ET MURS

DEVIS ET POSE GRATUITS • CRÉDIT DE 3 A 21 MOIS

Carrefour de l'Éléphant PALAISEAU

Parking : 3, avenue Jean-Jaurès
tél. 928 00 98 - 928 03 88

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
27
MARDI
27 JUIN
1978

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար· 200 Ֆ· Վեցամսեայ 110 Ֆ·
Արտասահման Տար· 230 Ֆ· հատը 1 Ֆ· 60

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 1,60 F

53ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14·149

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

53e ANNÉE — N° 14.149

ԷՃԷՎԻՏԻ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ԼՐԱԳՐՈՂԻ ՄԸ ՀԵՏ

— o —

ԱՄՐ.— *Մարմարա*, Յունիս 19ի իր թիւով հետեւեալ տեղեկութիւնները կուտայ Թուրքիոյ վարչապետին եւ *Արմինէն Ռիփորթըրի* խմբագրապետ՝ Է· Պողոսեանի տեսակցութեան առթիւ: Մանրամասնութիւնները պիտի հրատարակուին առաջին առթիւ *Արմինէն Ռիփորթըրի* մէջ·—

« Վարչապետ Պիւլէնտ Էճեվիտ Շաբաթ իրիկուն ժամը 18ին Չանղայայի իր բնակարանին մէջ ընդունեցաւ Նիւ Եորքի մէջ անգլերէն լեզուով հրատարակուող « *Արմինէն Ռիփորթըր* » եւ հայերէն լեզուով հրատարակուող « *Տեղեկատու* » շաբաթաթերթերուն խմբագրապետն ու պատասխանատէր՝ Պ· Էտուարտ Պողոսեանը եւ մօտ մէկուկէս ժամ տեսակցեցաւ անոր հետ, պատասխանելով Թուրքեւհայ յարաբերութիւններու վերաբերեալ այլազան հարցումներու: Ամերիկահայ լրագրողը աւելի առաջ մէկ ժամ տեւողութեամբ տեսակցութիւն մըն ալ ունեցած էր Արտաքին նախարար Կիւնտուզ Իօքչիւնի հետ, որուն ընկերակցութեամբ աւելի վերջ եւ նախապէս առնուած ժամադրութեան մը համաձայն ընդունեցաւ վարչապետին կողմէ:

Էտուարտ Պողոսեան մեզի յայտնեց թէ տեսակցութիւնը անցած էր շատ մտերմիկ եւ սրտաբաց մթնոլորտի մը մէջ եւ վարչապետը իր մտածումները արտայայտած էր Հայերու եւ Թուրքերու միջեւ միջոցի մը ի վեր շարունակուող ձրգտեալ վիճակին վերացումին մասին: Վարչապետը թուած է բոլոր այն պայմանները որոնց մէջ մինչեւ Օսմանեան կայսրութեան փլուզումի օրերը Հայերը եւ Թուրքերը եղբայրաբար ապրած էին միասին, քաղաքակրթութեան բերելով իրենց անուրանալի նպաստը: Պատճառ մը չկայ որ այդ նախկին պայմանները չստեղծուին, ըսած է ի մէջ այլոց վարչապետը:

Ինքնոյն նիւթ զարճած է նաեւ Թուրք եւ հայ հեղինակաւոր պատմագէտներէ բաղկացեալ հիմնարկութեան մը հաստատումը, որուն նպատակը պիտի ըլլայ վերաքննել 1915ի դէպքերը, եւ այս մասին հասնիլ գիտական փաստացի արժեւորումի մը:

Ամերիկահայ լրագրողը վարչապետա - կան բնակարանին մէջ զարմանքով եւ հիացումով տեսած է Այվազովսքիի հոյակապ մէկ նկարը եւ վարչապետին հետ միասեղ լուսանկարուած է այդ նկարին առջեւ: Վարչապետը հիւրասիրած է հայ լրագրողը եւ իր բանաստեղծութիւննե - րէն հատոր մըն ալ ստորագրած է անոր:

Վարչապետին հետ տեսակցելէ առաջ քաղաքիս մէջ Էտուարտ Պողոսեան չա - հեկան զրոյց մըն ալ ունեցած է Մատ - րիտի մէջ սպանուած Նէճլա Քունէրալփի եւ Մաորիսիւ աւագ դեսպան Զէքի Քունէրալփի պատմագէտ որդիին՝ Սինան Քունէրալփի հետ: Այս տեսակցութեան ներկայ գտնուած է նաեւ Թերթիս հրատարակութեան տնօրէն Պր· Ռ· Հատեճեան:

Սինան Քունէրալփ, շատ զարգացած եւ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԻՒՍԻՍԱՑԻՆ ԵՄԻՆԻ նախագահը՝ Զօր· Քաղէմ մահափորձի մը զոհ գնաց, առջի օր, Սանաայի մէջ երբ կ'ընդունէր Հարաւ· եմէնի մէկ բանագնացը եւ որուն ձեռքի պայուսակը պայթուցիկ կը կրէր, հաւանաբար առանց իր գիտակցութեան: Սանաա կ'ամբաստանէ անշուշտ Ատէնի իշխանութիւնը, ինչ որ աւելի հեռու երթալով կը նշանակէ Մոսկուա: Ծանօթ է որ Հարաւ· եմէնի կառավարութիւնը մարքսիստ է: Այս երկրորդ մահափորձն է որ կը պատահի, ութ ամիս տարբերութեամբ եւ հաւանաբար նոյն դրդապատճառով: Անցեալ Հոկտեմբերին Գնդ· Համտի, Ղաշմիի նախորդը, զոհ կ'երթար նման մահափորձի մը երբ կր պատրաստուէր Ատէն երթալ, մերձեցման փորձերու համար երկու եմէններու միջեւ: Սանաայի զօրավիդ է Սաուտի Արաբիա, որ ազդարարութիւն մը ըրաւ, այս առթիւ, «օտար որեւէ ուժի որ կ'ուզէ իր հեռանկարներուն հասնիլ մահմետական այս քոյր երկրին մէջ»: Ամէն պարագայի մէջ, քաղաքական ճակատի վրայր, նոր տագնապ մըն է որ կը ծագի արդէն իսկ խռոված չրջանի մը մէջ:

ԱՐԺԱՆԹԻՆ, ինչպէս հաւանական կը նկատուէր, մանաւանդ վերջին չարաթը, Ֆութպոլի համաշխարհային ախոյեան դարձաւ, Կիւրակի օր մէկի դէմ երեք կէտով պարտութեան մատնելէ ետք Հոլանտացիք: Այս արդիւնքին կրցաւ հասնիլ սակայն երկու «քառորդ ժամի» երկարաձգումէ ետք, քանի խաղը վերջացած էր հաւասար՝ 1 – 1, վերջին 10 վայրկեաններուն Հոլանտացիք յաջողած էին կէտ մը նշանակել: Զօր· Վիտելա բաժակը յանձնեց Փասարելլային, բայց յանձնումի կարճ արարողութեան կը բացակայէին Հոլանտացիք, որոնք պանդոկ դացած էին արդէն չսպասելով Բ·տեղի իրենց վարձատրութեան: Յրդն է՝ Պրազիլ, որ մէկի դէմ երկու կէտով յաղթեց Իտալիոյ: Ըստ մասնագէտներու այս Մունտիալը « մեծ Ֆութպոլ » մը չէ ցուցաբերած: Զար լեզուները կը նախատեսեն որ չորս տարի ետք, յաղթողն ըլլայ՝ Սպանիա, ուր տեղի պիտի ունենան մրցումները քանի որ, կը թուի թէ աւանդութիւն դարձած է որ յաղթէ՝ կամաքերպիչ երկիրը (չորս տարի առաջ Արեւմտեան Գերմանիա ախոյեան կը դառնար Միւնխէնի մէջ): Վերջին մրցումին հետեւած են հեռատեսիլէն 650 միլիոն հոգի:

ԹՈՐԻՆՈՑԻ Ոճրային Ատեանը յաջողեցաւ վերջացնել « կարմիր զօրագունդեր ու» դատաւարութիւնը եւ տալ իր վճիռները հակառակ բոլոր վերիվայրումներուն, չաբաթներէ ի վեր: 46 ամբաստանեալներէն՝ 29 բանտարկութեան զանազան պատիժներու դատապարտուած են: Պետը՝ Փուրչիօ 15 տարուան, նաեւ Պասի, վեց ուրիշներ՝ տասէն տասնը – հինգ տարի, մինչ 13ը՝ 5էն 10, 16 հոգի ալ՝ անպարտ հռչակուած: Ամբաստանեալները իրենց լսցիկէն դուրս չեն ուզած ելլել լսելու համար վճիռները, քանի որ իրենց համար «այս դատաւարութիւնը դասակարգային պատերազմին մէկ հանդրուանն է միայն»:

ՎԵՐՍԱՅԼԻ պալատին ձախ թեւը քանդուած է եւ հսկայ վնասներ կան իբրեւ հետեւանք եղեռնափորձի մը, որ տեղի ունեցաւ Երկուշաբթի առաւտ ժամը 2ին: Ահաւոր պայթում մը, այդ ժամուն, պատահած է այն մասը, որ ծանօթ է «կայսրութեան սրահները» անունով, առաւելաբար նուիրուած Նափոլէոնի: Երեք լուսամիա երիտասարդ մը, ջերմ փափաքող մըն է որ թուրքեւհայ յարաբերութիւնները ամենակարճ ժամանակի մէջ բարուքին եւ վերահաստատուին եղբայրական այն կապերը որոնք անցեալի մէջ գտնուած են այս երկուքին միջեւ: Սինան Քունէրալփ կը հաւատայ որ ահաբեկչական մարդասպանութիւնները չեն օգներ այսպիսի մերձեցումի մը, ընդհակառակն կը դժուարացնեն այդպիսի մերձեցումի մը իրագործումը: Հակառակ որ իր մայրը կորսնցուցած ըլլալու իրողութիւնը ծանր կը ճնշէ իր սրտին վրայ, ան կը փափաքի որ իր մօրը մահը գոնէ բանի մը ծառայած ըլլայ եւ անոր անունին նուիրուած գիտական հիմնարկութիւն մը հաստատուի, մասնակցութեամբ Թուրք, հայ եւ յոյն հեղինակաւոր պատմագէտներու, որոնց նպատակը պիտի ըլլայ քով քովի գալ եւ վերջապէս պատմական դէպքերը եւ երեւան հանել անոնց իրական տարողութիւնները »:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԺԸՆԵՒԻ ՄԷՋ

ԺԸՆԵՒ (Ցառաջ, հեռաձայն).— *Հինգշաբթի առաւօտ ժամը 10ին, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կուտար մամուլի առաւիս մը, որու ներկայ եղան 18 լրագրողներ, ֆրանսական, ամերիկեան, գերմանական եւ այլ մամուլի գործակալութեանց թղթակիցներ, որոնց բաժնուեցաւ փոքրիկ գրքոյկ մը, ֆրանսերէն, պատրաստուած Շահէ Աբգ·ի կողմէ «Ակնարկ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ վրայ», ուր հակիրճ պատմականը կար մեր Եկեղեցւոյ:*

Առաւիսին սկիզբը, Վազգէն Ա· նախ բացատրեց ժընեւ իր այցելութեան դերը- դապատճառն ու նպատակը, ապա իր գոհունակութիւնը յայտնեց նաեւ այս այցելութեան առթիւ: Ամփոփ կերպով տուաւ նաեւ մեր ժողովուրդին պատմութիւնը, տառապանքներն ու ոգեկոչեց Ապրիլեան Եղեռնը: Ապա, լրագրողները ըրին կարգ մը հարցումներ: Առաջինը կը վերաբերէր Հայաստանի ժողովուրդին կրօնական կեանքին եւ այդ կեանքին մասնակցութեան համեմատութեան: Հայրապետը յայտնեց թէ ժողովուրդին չուրջ 60 առ հարիւրը կը հետեւի կրօնական կեանքի, այս թիւը կարելի է ճշդել մկրտութիւններու, պսակներու քանակէն: Այն հարցումին թէ ի՞նչպէս անաստուած դրութեան մը մէջ, կարելի է կրօնքը պահպանել, Վազգէն Կաթողիկոս ըսաւ թէ իշխանութիւնները չեն խանդարեր եւ հալածանք չկայ, եթէ առենին պայքար կը տարուէր; հիմա նուազած է եւ հակակրօնական պայքար չկայ: Ինչ կը վերաբերի Հայ Եկեղեցւոյ վիճակին, Հայաստանի թէ Սփիւռքի մէջ, Վազգէն Կաթողիկոս ըսաւ թէ ճիշդ է որ երեւանի մէջ միայն երեք եկեղեցի կայ, բայց էջմիածինն ալ իր չուրջի վանքերով թոյլ կուտայ որ ժողովուրդը հետեւի պաշտամունքներու: Ներկայիս արտօնութիւն ստացուած է նաեւ նոր եկեղեցիի մը: Հարցում եղաւ թէ ի՞նչպէս կը հոգացուի պիւտճէն: Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը յայտնեց թէ պիւտճէն կը գոյանայ մոմերէն, պահպանութեանց սակերէն, դանձանակէ: Բացառիկ չինութիւններու համար, արտասահմանէն կ'ըլլան նուէրներ:

Առաւիսէն ետք, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը իր չքերթով ընդունուեցաւ ժընեւի կառավարութեան փոխ – նախագահ՝ ժաք Վերնէի կողմէ, ի ներկայութեան Եհովի վարչական կազմին եւ փրոթոժոլի պետին: Ասոնք երու փոխանակութիւն տեղի ունեցաւ, ջերմ եւ սիրալիր մթնոլորտի մէջ:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ապա այցելութիւն տուաւ Օրթոտոքսներու կեդրոնին, ժընեւի մերձաւոր Շանպէզի արուարձանը, ուր ողջունուեցաւ Մետրոպոլիտ Դամասկինոսի կողմէ: Հայոց Հայրապետն ալ սիրալիր խօսքերով պատասխանեց: Հոն ալ ճաշ մը տրուեցաւ իրեն է պատիւ:

Ճաշէն յետոյ, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը այցելեց Բողոքականներու ազգ· եկեղեցին: Բուն կեդրոնը չինութեան մէջ ըլլալով (եւ պատրաստ կ'ըլլար միայն 1981ին) այժմ բողոքականները կը դարձածեն Մակաբայեցւոց մատուռը, որու ճակատին գրուած «Մատաղն ետք՝ լոյս»ը բնաբանի ծառայեց Վազգէն Կաթողիկոսի իր խօսքին համար:

Հինգշաբթի իրիկուն հեռատեսիլ Սիւիս-Ռոմանտ կայանը, իր լուրերու բաժնին մէջ չուրջ հինգ վայրկեան անդրադարձաւ Կաթողիկոսին այցելութեան, չեչտելով թէ ներկայիս եօթը միլիոն Հայ կայ աշխարհի մէջ:

յարկեր փլած են, բազմահարիւր պատուհաններ ալ կամ անհետացած են հրոյ ճարակ ըլլալով, կամ չատ մեծ վնասներ կրած: Առաւօտեան 9ին « Ցեղափոխական Բանուորական Խմբակ» մը տէր կ'ըլլար եղեռնափորձին եւ նոր ահաբեկչութիւն մը կար այդ ժամուն « Փոքր Թրիանոն »ի համար, ուր կ'ըսուէր ռումբ դրուած է:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Ներկայացուցիչներու ժողովը պիտի մերժէ վերցնել Թուրքիոյ զինարգելը եթէ քուէարկութիւնը կատարուի, ինչպէս նախատեսուած է, այս չաբթու: Այս լուրը տրուած է նախագահ Գարթըրի, Հանրապետական Ֆինտլիի կողմէ (որ կողմնակից է ամպարկօի վերնալուն) որ կ'ըսէ թէ քան ձայն կը պակսի:

ԽՈՐՀ· ՄԻՈՒԹԻՒՆ եւ Թուրքիա Ուրբաթ օր, Յունիս 23, « բարեկամութեան, բարի դրացնութեան եւ գործակցութեան սկզբունքներու վրայ հիմնուած քաղաքական փաստաթուղթ » մը ստորագրեցին: Երկու երկիրները յանձն կ'առնեն զարկ տալ իրենց յարաբերութեանց « դերիչխանութեան յարգանքի, իրաւունքներու հաւասարութեան, ապրելակերպի, ընկերային վարչակարգի, հոգային ամբողջականութեան ներքին գործու ոչ–միջամտութեան, ապահովութեան եւ փոխադարձ առաւելութիւններու» հիման վրայ: Ասիկա չատ մի տարբերիր 1972 Ապրիլ 17ի (տես՝ «Ցառաջ» Շաբաթակիրակի 34–25 Յունիս, Ա· էջ) համաձայնագրէն բայց աւելի հանդիսաւոր բնոյթ կուտայ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՈՂԻ ՎՐԱ

ՄԻՔԱՅԵԼ ՆԱԶԱՐՅԱՆ

ՎԵՊ

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅԵՐԵՆԻ ՎՐԱՑ ՅՈՎՀ. ՇԱՀԱԶԻԶԻ

Նշա ահագոյ մը ևս, 1977 - 78ը ուսումնասիրութեան կեդրոնացուցինք Մերձաւոր Արեւելքի մասին, որովհետեւ ներկայ ժամանակաշրջանին ան կը ներկայացնէ ամենէն կարեւոր տարածքը, ուր կը զարգանան ամենէն ինքնատիպ երեւոյթները, ուր կը ստեղծուին ամենէն ինքնայատուկ արժէքները, ուր կը ծնին ամենէն ազդեցիկ գաղափարները, ուր կը ստեղծուին ամենէն ուժեղ ազգային ինքնութիւնները, ուր կը ծաւալին ամենէն ուժգին պայք

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂՄԻՑ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է

ՄՈՍԿՎԱՅԻ ԱՆՎԱՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ
ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԻ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅԱՆ
ՄԱՍԻՆ

ՀՀ ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂՄԻՑ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂՄԻՑ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂՄԻՑ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է

ՀՀ ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Պօղոսեան, Տէր եւ Տիկին Սարօ Պօղոսեան, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Պօղոսեան եւ Օր. Հիլտա Եաքոյեան ցաւով կը ծանուցանեն

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 21ին, 85 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Յունիս 26ին, Երկուշաբթի Շաւիլի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցին եւ մարմինը ամփոփուեցաւ Շաւիլի գերեզմանատան ընտանեկան դամբարանը:

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Փոքրիկն Արմէն Բէբմէզեանի եղերական մահուան առթիւ կը նուիրեն փոխան ծաղկեպսակի.— Տէր եւ Տիկին Յովհ. Գույումճեան 100 Ֆր. «Յառաջ»ին, Տիկ. Լօժէնի Հանչերեան 50 Ֆ. Կապ. Խաչի կայանին (ստանալ «Յառաջ»էն):

ՑԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Խաչի Անիէռ - Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը իր խոր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկերուհի Աննիկ Պագըրճեանի իր մօր մահուան առթիւ:

ՇԱՒԻԼ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս կիրակի, Յուլիս 2, Վարդավառի առթիւ, պատարագ կը մատուցուի:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հայ կարմիր Խաչի օգափոխութեան կայանի նոր շէնքի շինութեան ֆոնտին կը նուիրեն.—

Տէր եւ Տիկին Փիէր Գայսէրեան (մուսան լէ փէն), Պ. Բարսեղ Պօղոսեան, Տիկ. Ժերմէն Պեօրոսեան (Պէսանքուր), Պ. Սուրէն Անդրէասեան, Տիկ. Ժաքլին Փափազեան, Պ. Քլեման Օճաքճեան, Տէր եւ Տիկ. Ս. Տամլամեան, Տիկ. Երանուհի Նաճարեան, Տէր եւ Տիկ. Ր. Թազուրեան, Պ. Ժորժ Եագուպեան, Օր. Արմէն Զիլինկիրեան, Տէր եւ Տիկ. Ժան Տիւնեան, Օր. Վեհանոյշ Ճիզմէճեան, Տէր եւ Տիկ. Ժ. Պ. Մխրաքեան (Քանեը սիւր Մէռ), Օր. Անի Խօզիրաք (Մարսէյլ) 50ական ֆր., Պ. Գարոլ Խաչատուրեան (Վիլնէօվ Լուպէ), Տիկ. Սիւզան Պողիկեան 30ական, Տէր եւ Տիկ. Պ. Գէորգեան, Օր. Աւրինէ Մելիքեան 20ական:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Վարդան Կոմիկեան Պուլիս իրենց վերադարձին առթիւ, խորին շնորհակալութիւններ կը յայտնեն բոլոր անոնց, բարեկամ թէ կազմակերպութիւն, որոնք այնքան սիրալիր վերաբերում ցոյց տուին իրենց հանդէպ, փարիզ անցուցած իրենց շրջանին:

ՀՐԱՒԷՐ ԱՆԴԱՄԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Ներկայիս կը յայտնենք, թէ 1977 Նոյեմբեր 25ին Փարիզի Վերաքննիչ Ատեանին տուած որոշման հետեւանքով, Մէթր Հանրի Կոնտը վերջ տուաւ իր Ամինիսթրաթէօրի պաշտօնին:

Փարիզի եւ Շրջակայից Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութեան Ներկայացուցչական ժողովը, համաձայն կանոնադրի տրամադրութեան, անդամական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ Կրօնական Ընկերակցութեան բոլոր անդամները, Հինգշաբթի օր, 29 Յունիս 1978, երեկոյեան ժամը ճիշդ 8·30ին, Շխմէի սրահը, 28 պիս, Ռիւ Սէն-Տոմինիք, Փարիզ 7րդ, ուր վարչութիւնը պիտի կատարէ իր վարչական եւ հաշուական տեղեկատուութիւնը:

ԴԻՒԱՆ
ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ
(կնիք)

Մեր քաժանորդներուն ազնիւ ուշադրութեան

1978 Ապրիլ 4ին բոլոր օրաթերթերու գիները բարձրացան ընդհանրապէս 1,30–էն անցնելով 1,60 ֆրանքի (նաեւ՝ «Յառաջ»): Առժամապէս անփոփոխ պահած էինք բաժանորդագրութեան ապը, հակառակ տարւոյն սկիզբէն ի վեր թերթիս վարչութեան կրած ծանր յատկումներուն.— աշխատավարձ, առաքում (*մեսաժըռի*), թղթատար, թուղթ, ընկերային եւ պետական տուրք եւայլն, եւայլն: «Յառաջ», որու նիւթական միակ աղբիւրը կը կազմեն բաժանորդագրութիւնները, ծանուցումները (որոնց մեծ մասը *ազգային* բնոյթ ունի եւ ոչ՝ առեւտրական), հատավաճառութիւնը եւ իր ընթերցողներուն իմքնաբուխ համակրանքը, դժբախտաբար չի կրնար շարունակել ներկայ պայմաններով: Ուրեմն՝ ՅՈՒԼԻՍ ՄԷԿԷՆ սկսեալ, բաժանորդագրութեան նոր սակերն են.—

ՓՐԱՆՍԱ

ՏԱՐԵԿԱՆ	230 ՖՐ.
ՎԵՑԱՄՍԵԱՑ	125 ՖՐ

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ	260 ՖՐ.
ՎԵՑԱՄՍԵԱՑ	140 ՖՐ

Օդանաւային սպասարկութեանց սակերու համար՝ դիմել վարչութեան:

«Յառաջ» վստահ է որ իր հաւատարիմ բաժանորդները լաւ կը հասկնան հայերէն օրաթերթի մը հրատարակութեան ծանր պայմանները եւ կը շարունակեն իրենց անվերապահ համակրանքը ցոյց տալ, ինչ որ արդէն երբեմ չեն զլացած:

Շնորհակալութեամբ

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
«ՅԱՌԱՋ»Ի

Le Jardin de Musique

«Յառաջ»ի Յունիս 23ի թիւին մէջ (Գ. էջ) հաղորդագրութիւն մը կար երիտասարդ դաշնակահարներու վերաբերեալ: Դիմել՝

3, Rue de Lorraine
92600 Asnières
Tél. : 793-53-33

CONTRE LA REPRESSION
EN R. S. S. D'ARMENIE
TOUS A BEAUBOURG !

La répression s'intensifie en Arménie Soviétique. Les fondateurs du Groupe Helsinki d'Erévan sont en instance de procès ou déjà condamnés.

Tout comme les patriotes emprisonnés du Parti d'Union Nationale (P. N. U.), ils attendent que les Arméniens de l'extérieur fassent connaître leur lutte, les soutiennent.

SOYONS NOMBREUX AU MEETiNG QUI AURA LIEU CE MERCREDI 28 JUIN A 17 H. SUR LE PARVIS DU CENTRE BEAUBOURG

LIBERATION ARMENIENNE

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆ ԼՈՒ — ՄԱՐՍԷՅԼ

Կազմակերպութեամբ՝ եկեղեցւոյ Օ – ժանդակ Տիկնանց Միութեան, կիրակի, Յուլիս 2 ժամը 16ին:
Կը նախագահէ՝ Պ. Ռ. ՏԷՐ–ՄԵՐԿԵՐԵԱՆ
(Հայերէնի փրոֆեսէօր Էքսի համալսարանը)
Կը խօսի
ՇԱՀԱՆ ԽԱԶԱԿԻՐ ՔՀՆՑ. ՏԷՏԷԵԱՆ
Աշակերտներու կողմէ՝ արտասանութիւն, նուագ, խմբերգ, հայկական պարեր:
Ջաւեշ՝ «Սամաթիայի Աբիկ Աղա»
Պուֆէ — Շամփուրով խորոված

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յուլիս 2ին նախաճեռնութեամբ Թեամբ Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութեան:

Առաւօտուն՝ հոգեհանգիստ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Ժամը 13ին ճաշ, Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տունը՝

9, Ավընիւ տը Մատրիտ

Կը մասնակցի՝ ՅԱՐԴԱՐ (զուգերգ)

Շտառնթոն – Էքոլէն Թիւ 103 օթոպիւսը եւ իջնել Փըքի Փոն:

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

ՓԱՐԻԶ.— Յուլիսի խումբը կը մեկնի Շաբաթ, Յուլիս 1, առաւօտեան ժամը 7ին, Փորթ տ'Օռլէան, 10–12 Ավընիւ Փոլ–Ափէլ, վերադարձ Յուլիս 30ին:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի Յուլիս 2, Շաքօ տը Վօռքնաո

Fête Champêtre

Organisée
par le RENOUVEAU ARMENIEN
DE VILLEFRANCHE S/S 69400
le Dimanche 2 Juillet au
CHATEAU DE VAURENARD A GLEIZE

Collège Samuel Moorat

Les inscriptions pour l'année scolaire 1978-1979 sont ouvertes.

Les parents désirant inscrire leurs enfants — internes ou externes — et s'informer des nouvelles possibilités que leur offre ce collège d'études secondaires sont priés de se mettre en rapport avec la Direction.

A partir de la Rentrée et dans un but de remplir au mieux sa mission éducative, le collège acceptera — pour l'externat seulement — des filles de la classe de 6ème au baccalauréat.

Sections A, B, C, D

Collège Arménien Samuel Moorat
26, Rue Troyon — 92310 SEVRES
Tél. : 027-68-28

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համահայրենադարձական Միութեան Սէնթ Ալթուանի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը, Յուլիս 2ին, կիրակի ամբողջ օրը Ֆապրիկուլի Հանրակառքի Ընկերութեան ծառախիտ դղեակին մէջ:

Ճոխ պիւֆէ — Շամփուրով խորոված, մաւչելի գինեերով — Հայկական եւ եւրոպական պարեր եւ զանազան անակնկալներ — Նուագախումբ Քոչարի խումբ:

Հայրենակիցներէն կը խնդրուի իրենց հետ բերել աթոռ եւ սեղան:

Պուլի մրցում

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է

Alimentation Orientale et Traiteur

ԵՐԵՒԱՆ

Ճաշարանը ձեր սրամտղրութեան տակ կը դնէ նաեւ արեւելեան լաւագոյն ապրանքներու իր նպարավաճառատունը, ուր պիտի գտնէք նաեւ ԵՐԵՒԱՆի ճաշարանի խնամուած ճաշերը, զորս կրնաք տուն տանիլ ինչպէս՝ քարամա տերեւի լիցք, սմբուկ, ճերմակ լուբիա (փլաֆի), ակնկանաջի լիցք (միտիա) Ամէն ցերեկ լահ – մանուշ եւ ապսպրանքի վրայ՝ չիյ–քէօֆթէ

MEME DIRECTION ET MEME CUISINE QUE LE RESTAURANT

EREVAN

5, RUE DE L'ECHIQUIER PARIS 10e
(Métro : Strasbourg St. Denis)
TEL. : 246-60-51

TRANSTOURS organise plusieurs voyages à EREVAN

ԴԷՊԻ ԵՐԵՒԱՆ

ԹՐԱՆՍԹՈՒՐԻ 1978Ի ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

զանազան ուղեգիծերով՝ Լենինգրատ — Մոսկուա — Երեւան կամ Մոսկուա — Թիֆլիզ — Երեւան

ՅՈՒՆԻՍ - ՅՈՒԼԻՍ - ՕԳՈՍՏՈՍ — ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ — ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

Երթուդարձ օդանաւով « Արմենիա » կամ « Ալի » պանդոկները, Ա. կարգի սպասարկութեամբ

Գին՝ 3100՝ Ապրիլ եւ Յունիս
3200՝ Յուլիս, 3150՝ Օգոստոս եւ Սեպտ.
2800՝ Հոկտեմբեր

Մեկնումները Մարսէյլէն Օգոստոսին եւ Սեպտեմբերին:

Մանրամասնութեանց համար դիմել՝

TRANSTOURS, 28 Rue St. Roch, 75001 Paris — Tél. : 261-58-28

ուր կարելի է ներկայանալ ամէն երեքշաբթի և Ուրբաթ կէսօրէ եւաք ժամը 15էն 18

Մարսէյլ՝ *դիմել Զ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ*
11, Rue du Bassin — SAINT-JULIEN, Tél. 93-04-90 et 08-31-55
Վալանս՝ *դիմել Ն. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ*, Ալֆ արվիլ՝ *դիմել Ց. ՊՕՅԱՃԵԱՆի:*

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար· 200 Ֆ· Վեցամսեայ 110 Ֆ·
Արտասահման Տար· 230 Ֆ· Հատը 1 Ֆ· 60

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 28 MERCREDI 28 JUIN 1978

LE NUMERO 1,60 F

53ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14·150

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

53e ANNÉE — N° 14.150

ՊԱՅԾԱՌ ԳԱԼԻՔԻ ՆԵՐՇՆՉՈՒՄՈՎ

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Ազգային Ընդհ· Ժողովը Յունիս 17ին, Շաբաթ օր աւարտեց իր աշխատանքները, հանդամանօրէն քննելէ եւ լուծելէ եռաք իր օրակարգին վրայ ղրուած հոգեմտա– ւոր ծառայութեան ու հայկական իրա– ւունքներու պահանջատիրութեան հար – ցերը, եւ մասնաւորաբար՝ Հայաստան – եայց Եկեղեցւոյ դարաւոր այս Աթոռի կանոնադրութեան վերամշակումը:

Որբէն Ա·ի եւ Գարեգին Բ· Աթոռակից կաթողիկոսի նախագահութեան տակ, վեհարանի գահլիճին մէջ մէկտեղուելով, կաթողիկոսութեան թեմերը ներկայա – ցնող պատգամաւորները ամբողջ հինգ օր դէմ յանդիման եկան ընդհանրապէս հայ կեանքը եւ յատկապէս կա – թողիկոսութեան առաքելութիւնը յու– զող հիմնական խնդիրներու, անոնց ընդ– հանրական լուծումներ գտնելու եւ, այդ ճամբով, ազգային աւելի պայծառ ապա– գայի մը հասնելու ձգտումով:

Արդարեւ, Ազգային Ընդհանուր Ժողո– վի զումարումը զուգադիպեցաւ պահան– ջատէր Հայութեան կեանքի ա՛յն հան – գրուանին, երբ ազգային մեր ներքին ճա– կատը իր բոլոր երեսներով վերանորո – գելու հրամայականը զարճած է անյե – տաձգելի, եւ երբ ազգային մեր միաս – նական կամքը ջլատող ու անցեալէն մը– նացած ամէն տարակարծութիւն փարա– տելու մարտահրաւէրը ղրուած է Հայու– թեան բոլոր հատուածներուն առջեւ:

Նման կարեւոր հանդրուանի մը հա – մապատասխան դիտակցութեան պերճա – խօս վկայութիւնը տուաւ Ազգային Ընդ– հանուր Ժողովը, երբ սպառիչ քննու – թեան ենթարկեց Կիլիկիոյ Կաթողիկո – սութեան թէ՛ հոգեմտաւոր եւ թէ ազգա– յին իրաւատիրական առաքելութիւնը: Արժանաւոր հոգեւորականներու պատ – րաստութեան հարցէն մինչեւ հայ մշա – կոյթի տարածման ու հայ կրթական ցան– ցի ուժեղացման ու արդիականացման խնդիրները, ինչպէս նաեւ՝ թեմերու ազ– գային իշխանութեանց կազմակերպչական վերաշխուժացումէն մինչեւ անոնց գոր – ծօն դերակատարութիւնը Հայ Դատի հետապնդման աշխատանքներուն մէջ, յատակ կարեւորութեամբ առարկայ դար– ձան Ժողովի աշխատանքներուն:

Այսպէս, իր դերագոյն ժողովով, Մեծի Տան Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը փաս– տորէն կանգնեցաւ մեր ժողովուրդի տեն– չերուն եւ ձգտումներուն կիզակէտին վրայ, արտայայտիչը դառնալով հայ կեանքի կենսունակութեան կշռոյթը ա– պագայնելու տեսլագրական պահանջին: Անթիլիասի մէջ Ժողովի նստած պատգա– մաւորներուն հետ ներկայ էր ու տիրա – կան՝ դիտակցութիւնը ազգային այն ա– ռաքելութեան, որ Հայոց պատմութեան թէ հայ ժողովուրդի ներկային ընդմէջ – չէն ուռնդ ղրուած է Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ վրայ, իբրեւ կենսատու երակ– ներէն մէկը գոյատեւման պայքարի մէջ նետուած աշխարհասփիւռ Հայութեան: Այս պատճառով ալ, Ազգային Ընդհա– նուր Ժողովի նստաշրջանը ոչ մէկայն՝ ըն– թացիկէն դուրս եկաւ, այլեւ՝ հանդի – սացաւ նուիրագործումը մեր կեանքին նայելու նոր ոճի մը, Հայաստանեայց Ե– կեղեցին աւելի հաստատօրէն զետեղելով մեր ազգային ձգտումներու իրագործման յառաջապահ դիրքերուն վրայ:

Վստահաբար մէկայն զուգադիպութիւն մը մատնանշելու համար չէր որ Ժողովի բացման նիստին՝ պատգամաւորները կ'անդրադառնային այն իրողութեան, որ Ազգային Ընդհանուր Ժողովի այս նստա– շրջանը կը զուգադիպէր Պերլինի վեհա – ժողովի բացման ճիշդ հարիւրամեակին: Եւ վստահաբար սոսկ մաղթանք մը չէր ժողովականներու այն բաղձանքը, որ Հայոց Մրմրման Հայրիկին օրինակը եւ ազգային պայծառատեսութիւնը վարակիչ դառնան մեր ժողովուրդի պատմութեան ա՛յս հանդրուանին: Ժողովի աշխատանք– ներուն արդիւնքը եկաւ հաստատելու որ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսու – թիւնը, իր հոգեւոր պետերով թէ աշ– խարհական մարմիններով ու պատգա – մաւորներով, աւելի քան պատրաստա – կամ է ազգային ներգործօն դերակատա– րութեան մը ուղղութեամբ: Վկայ՝ ազ– գային – քաղաքական կեանքին աւելի գործօն մասնակցութիւն բերելու ժողովի որոշումը: Վկայ՝ հայ մշակոյթի տա – րածման եւ հայեցի հոգեմտաւոր դաս – տիարակութեան առընչութեամբ արուած որոշումները:

Յատկապէս Կիլիկեան Աթոռի կանո – նագրութիւնը վերամշակելու իր աշխա – տանքին ընթացքին՝ ժողովը առաւ վա– րակիչ օրինակը ազգային իր պայծառա– տեսութեան, երբ վերջին տարիներու ազգային միաւորականութեան տարբեր ի– րագործումներուն վրայ զումարեց յա– պաղումը 1965ի իր կանոնադրութեան 32րդ եւ 33րդ յօդուածներուն: Կարեւո – րութեամբ կ'ընդգծենք Կիլիկիոյ Կաթո – ղիկոսութեան Ազգային Ընդհանուր Ժո – ղովի այս կեցուածքը, որովհետեւ անի– կա փոխադարձ յարգանքի եւ վստահու – թեան դուռը լայն կը բանայ Հայաստան– եայց Եկեղեցւոյ նուիրապետական Ա – թոռներուն միջեւ, որպէսզի անոնք միշտ եւ ամէն մարդի մէջ գործեն անոնք միշտ պատկանելու եւ զիրար ամբողջացնելու հաստատ համոզումով: Կիլիկիոյ Ս· Աթոռի հաչոյն արձանագրուած դրական այս կեցուածքը անկասկած որ կը ցու – ցաբերէ վստահութեամբ երկարած եղ – բայրական գործակցութեան ճեռք մը, որուն հանդէպ անտարբեր չեն կրնար մը– նալ ու պէտք չէ մնան հայ ժողովուրդի բոլոր զաւակները, անխտիր, եւ մանա – ւանդ ինք՝ Ս· Էջմիածնի Ամենայն Հայոց Աթոռը:

Աւելի՛ն· մենք համոզուած ենք որ այս քայլը ինքնին բաւարար երաշխիք է, որ– պէսզի զոյգ Աթոռներու միջեւ վստահու– թեան ամրապնդումով՝ վերջակէտ մը դրուի արդէն իսկ տարաղնուած Հայու – թիւնը հակադիր թեմերու միջեւ կոտո – րակող եւ ցրուող անցեալի տխուր վոր– ձառութեան: Ժամանակն է որ ազգային պայծառատեսութեան այս ոգին դառնայ տիրապետող եւ Հայաստանեայց Եկե – ղեցւոյ զաւակները իրարու նային նոյն եւ լրացուցիչ ծառայութեան կոչուած Ա– թոռներու դիմանկիւնէն, թօթափելով խորականութեան եւ անհանդուրժողու – թեան այլեւս ժամանակավրէպ կապանք – ները:

Վերջին հաշուով՝ ոչ մէկ արդարացում ունին հայ կեանքին պարտադրուած ա– մէն ձեւի ներքին հակադրութիւնները, որովհետեւ իր ազգային դերագոյն իրա– ւունքներուն գծով պահանջատէր ներ – կայացող ժողովուրդ մը չի կրնար թոյ– լատրել իր ազգային կամքին ջլատումը: Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ զոյգ Աթոռ – ներուն միջեւ յամեցող տարակարծու – թիւնները պարզապէս կը զժուարացնեն հայ ժողովուրդի միակամ պահանջատի – րութիւնը: Իսկ անոնց փարատումը ան– պայման որ անխոչընդոտ նպաստ մը պիտի ըլլայ՝ յամեցող այլ տարակար – ծութեանց լուծումին համար: Ազգային Ընդհանուր Ժողովը եկաւ կիլիկիոյ Կա– թողիկոսութեան հաչոյն արձանագրելու այն իրողութիւնը, որ անցեալի տխուր էջերը փակելու եւ նոր հանդրուանի մը սեւեռելու պատրաստակամութիւնը չի պակսիր իրեն: Կը մնայ որ այս ոգին դառնայ տիրական եւ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ զոյգ Աթոռները առաջնորդէ ամբողջական գործակցութեան:

Վերջապէս, իր այս դրական կեցուածք– ներուն դիմաց, Ազգային Ընդհանուր Ժողովը հանդիսացաւ Կիլիկիոյ Կաթողի– կոսութեան առջեւ պայծառ հանդրուան բացող էջ մը, որուն դիմաց՝ ազգային անխափան միասնականութեան հետամուտ Հայութեան պահանջատիրական չարքերը կրնան լեցուիլ առաւել հաւատքով ու ինքնավստահութեամբ միասին:

Խմբագրական «ԱԶԴԱԿ»ի

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԷՋՄԻԱԾԻՆ ԿԸ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱՅ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ

Շաբաթ իրիկուն, իր բնական պանդո– կին՝ Ռիչմոնտի մէջ, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը պաշտօնական ճաշ մը տը– ւած է, որուն ներկայ եղած են Փրնեւի քանթոնին կառավարութեան անդամները, Ե· Հ· Մ·ի վարչական կազմը, փոխթո– քոլի պետը եւ չուրջ 200 անձնաւորու – թիւններ: Բազմաթիւ Հայեր եկած էին Ֆրանսայէն, Միլանոյէն, Պոլսէն, Շուէ– տէն, Պելժիայէն, Աւստրիայէն, Գեր – մանիայէն:

Կիրակի առաւու Վազգէն Կաթողիկոս պատարագեց Ս· Ցակոբ եկեղեցին ապա իրեն ի պատիւ ճաշ մը տրուեցաւ Էնթեր– ֆոնթինենթալի մէջ, աւելի քան 400 հո– գիի մասնակցութեամբ: Այս ճաշին ա– ւարտին յաջորդաբար խօսք առին Սերով– բէ Արք·, Եղիշէ Պատրիարք, Շահէ Արք·, Տոքթ· Մոմճեան, Պ· Մ· Շէյխֆեան եւ հուսկ՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը: Արտասանեց Տիկին Սիլվա Կոմիկեան եւ երգեց Սիրվարդ Գալանճեան:

Երկուշաբթի, Յունիս 26ին, Ցերեկին եկեղեցւոյ սրահին մէջ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ի պատիւ ճաշ մը կուտար Տիկնանց Միութիւնը: Նոյն իրիկունը Վազգէն Ա·ի հետ հանդիպում կ'ունենա– յին երիտասարդները:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Էջմիա– ծին կը վերադառնայ այսօր՝ Չորեքշաբ– թի, Յունիս 28:

ԱՐՏԱԳԱՂԹԻ ՄՐՑԱՆԻՇԸ՝ ՀԱՅԵՐԸ

Անգամ մը եւս այս ցաւոտ հարցր եւ անգամ մը եւս զայն արծարծողն է Ին– թերնէշընըլ Հերըլտ Թրիպիւնը, Յունիս 27ի իր թիւին մէջ: Առանձին չրջանակի մէջ ղրուած տեղեկութեանց մէկէն, որոնց աղբիւրը երեւանէն է, թերթը կը դրէ թէ Խորհ· Հայաստան, որ ազգային միակ հայրենիքն է հալածուած եւ վայրագօրէն տեղահանուած ժողովուրդի մը համար եւ որ յիսուն տարի է հարիւր հազարա – ւոր ներգաղթող կ'ընդունէր, ներկայիս աւելի ժողովուրդ կը կորսնցնէ արտա– գաղթով քան կ'ընդունի ներգաղթով: Արտաքին նախարարութենէն՝ Մարիւրոս Մելքումեան ըսած է թէ տակաւին տարե– կան չուրջ հազար հոգի կը ներգաղթէ, առաւելաբար Պարսկաստանի «նախկին հայկ· հոդամասէն»: Բայց վերջին եր– կու տարիներուն, 3152 հոգի Միացեալ Նահանգներ գացած են ըստ Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանատան: Շուրջ 500 հազար Հայ կ'ապրի Հիւսիս· Ամերիկա: Ամերիկացիք կ'ըսեն թէ Հայերը մեծա – գոյն համամասնքը կը կազմեն Խորհ· Միու– թենէն Ամերիկա գաղթողներու: Ամերիկ– եան օրաթերթը կ'ըսէ թէ ընդհանրապէս ընդունուած է որ 1921էն 1970 աւելի քան 200 հազար Հայ ներգաղթած է Սփիւռ– քէն, որ հետեւանքն էր 1915ի Հայերու ջարդերուն Թուրքերու կողմէ: Այս թի– ւին մէջ է նաեւ խորհրդային միւս Հան– րապետութիւններէն ալ (ուր մէկուկէս միլիոն Հայ կայ) ներգաղթողներու թիւը: Ըստ թերթին, այս արտագաղթին դլխա– ւոր պատճառն այն է որ բնակչութիւնը դժգոհ է երեւանէն դուրս չրջաններու մէջ ապրելու պայմաններէն եւ Երեւանի մէջ ալ նոր եկողները իրաւունք չունին հաստատուելու խճողումի պատճառով:

×

Նոյն թերթին մէջ, վերոյիշեալ լուրերու կողքին կայ նաեւ երկար յօդուած մը, որ կը վերաբերի Վրացիներուն եւ Հայերուն ազգային ոգիին եւ զգացումներուն:

Կ'անդրադառնանք առանձին, յետա– գային:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԵՄԷՆԻ նախագահին մա– հափորձէն հազիւ 48 ժամ ետք, Հարա –ւային Եմէնի նախագահն է որ կ'անհե– տանայ ինչ որ կը նշանակէ խորհրդային խմբակին յաղթանակը: Արդարեւ, զին – ուորական ապստամբութիւն մը կը ծա – դէր Հ արաւային Եմէնն, Հիւսիս·Եմէնի դէպքերէն հազիւ քանի մը ժամ ետք: Կարճ ժամանակի մէջ, նախարարապետը (խորհրդայնասէր) կը քշէր նախագահը (չինասէր) եւ տեղը կ'անցնէր: Երեք – շաբթի առաւու կ'ըսուէր նաեւ իրաքեան ազբիւրէ թէ նախագահը զնդակահար – ուած էր: Ինչպէս միշտ մեծ պետութիւն– ներն են որ իրենց մրցակցութեանց կը զոհեն ժողովուրդներ եւ երկիրներ որոնց « անկախութեանն » ալ խարխանքը չնոր– հած են:

ՎԵՐՍԱՅԻՒ պալատի չմարապատում ահաբեկչական արարքին հեղինակն է Ե– դեր Պրըթոն Հանրապետական Բանակը: Սկիզբը երեք զանազան խմբակներ տէր եղան բայց ի վերջոյ կը հաստատուի թէ Պրըթոններու գործն է: Արարքը գատա– պարտուած է բոլորէն, մէկն ըլլալով հա– մայնավար կուսակցութիւնը: Երեք սրահ բոլորովին քանդուած են, եօթը ուրիշներ աւերակ զարճած եւ հինդ միլիոն կը հաշուուին նորոգութեան ծախքերը, թէեւ ամէն ինչ չի նորոգուիր անշուշտ:

ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ

Շ. ՇԱՀՆՈՒՐԻ «ՆԱՀԱՆՋԸ»ԻՆ ԲԵՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ (*)

ՊԼՅՐՈՒԹ.-— Կարելի՞ է առարկայօ – րէն խօսիլ ներկայացման մը մասին, երբ երկը իր կարեւոր նպատակը ունեցած է հայ պատանիին գրական կազմաւորման, երբ ան դարձած է համազգութեային եւ ազգային վէպ ու երբ, տարիներու ե– կայնքին, հոն գործող հերոսները գար – ձած են մտերիմ ծանօթներ.— Պետրոս, Սուրէն, Լոխամ եւ... Նէնէթ, Լիզ, Կոստան: Ու երբ յանկարծ զանոնք կը տեսնենք միս-ոսկորով, ֆիզիքական կա – զապարով մը դէմդ կանգնած եւ անձնա– կան ձայներով բնորոշուող: Կա՞յ ամ– բողջականօրէն « առարկայական » քննա– դատութիւն: Անշուշտ՝ ո՛չ: Զկայ եւ չի կրնար ըլլալ, քննադատութիւնը ունե – նալով, ի վերջոյ, անձնական մեկնակէտ: Այսուհանդերձ, դատումի կարելի առար– կայականութիւն մը աւելի քան անհրա – ժեշտ է հոս, նկատի առնելով երեւոյթը, գործին կարեւորութիւնը, անոր տարո – ղութիւնը, մեր դատումի ընթացքին մոռ– նալով նաեւ ներկայացման կարգ մը պա– հերուն մեր չուրջը՝ կանացի սրբուող աչքերուն թիւը:

ԲԵՄԱԿԱՆԱՑՈՒՄ

Վէպը բեմականացուցած է Թատերա – խումբին բեմադիրը՝ Օննիկ Գանթարճեան երկու « օգնական »ներու օժանդակու – թեամբ: Հոս կը ծագի հարց մը.— «Նա– հանջը» բեմականացուած էր Երեւանի մէջ ձայնասփիւռի եւ բեմի համար, սա– կայն « լոյս աշխարհ » չէր եկած մեղի անծանօթ պատճառներով, այսինքն՝ չէր ներկայացուած: Տեղեակ ենք որ Երեւան– եան ձեռագիրը կը դտնուէր լրենց տրա– մադրութեան տակ — բեմադիրը եւ օգ– նականներէն մէկը Հայաստանի մէջ մաս– նագիտացած են: Սպասելի էր եւ պատ – շա՛ճ՝ որ այդ մասին ակնարկութիւն մը ըլլար յայտագրին մէջ, թէ մանաւանդ՝ ճշդուէր թէ Լիբանանեան բեմականա – ցումի աշխատանքին մէջ որքա՛ն եւ ի՛նչ համեմատութեամբ օգտագործուած էր – կամ չէր օգտագործուած — երեւանեան բնագիրը...:

« Նահանջը » եռամաս վէպ մըն է: Բե– մականացումը վերածուած է երեք արա– րի: Ընդհանուրը բաղկացած է չուրջ քսան պատկերներէ կամ տեսարաններէ: Դոր – ծողութիւնը տեղի կ'ունենայ ինը տար – բեր միջավայրերու մէջ.— Լուսանկար – չատուն, Պետրոսին սենեակը, Լեսքիւրին բնակարանը, սրճարան, փողոց, Հրաչին տունը, չոզեկառք, գատառային տուն, հիւանդանոց: Տեսարանային փոխան – ցումները կը կատարուին մթնոլորտ – ով, որոնց ընթացքին տեղի կ'ունենան տեքստներու փոփոխութիւն: Գործողու – թեան ընթացքը եւ միջոցը նման է հեռա– տեսիլի պատկերներու չարահիւսման: Ասօսկկոլութիւն առ խօսակցութիւն, պատ– կեր առ պատկեր կը « կարդանք » — եւ կը տեսնենք — վէպը իր էական մասերով:

Եթէ բեմականացման փափաքելի եւ ի– տէալ ձեւը չէ այս, սակայն ան կը մնայ ամէնէն պարկեշտը նկատի առնելով պայ– մանները եւ ուժերը: Օր մը, տաղան – դաւոր թատերագիր մը կրնայ ցանկալի եւ արժանաւորապէս բեմականացման աշխատանքը տանիլ գրելով « Նահանջ »ը բեմին համար: Կարեւորագոյնը, այժմ, այն գնահատելի իրազուրթիւնն է որ բե– մականացումը հաւատարիմ էր բնագրին եւ կը փաստէր թէ անոր մշակները ճիշդ ըմբռնած էին, իր էական բաժիններով երկը, ասոր ոգին եւ պատգամը:

Այսուհանդերձ, նոյնիսկ այն ձեւով որ արուեցաւ, վերաստեղծման ենթակայ մասեր կարեւոր են: Թատերականացումը ընտրութիւն է, զտում, բիւրեղացում որ չի ըլլար մանրամասնութիւններով — ո– րոնք վէպին կատարին համար կրնան էա– կան ըլլալ — այլ կ'աշխատի ընդգծել, ցցուն դարձնել հիմնական հոգեվիճակ – ներ միայն եւ հեղինակին միտք–բանին: Միւս կողմէ անտեսուած էին խօսքեր, դաղափարներ որոնք գուրգուրանքով պէտք է յիշուէին: Այսպէս՝ եթէ հասկը– նալի կրնայ դառնալ, ազգային – կուսակ– ցական կարգ մը դիւրազգացութիւններ խնայելու մտօք, զեղչումը որոշ դատում–

ներու՝ Սուրէնի համբաւաւոր խօսքերէն՝ անմխրճելի կը մնայ ուրիշ հատուածի մը կորուստը: Պէտք էր խնամքով ընդ– գծուէին, օրինակ, հետեւեալ խօսքերը երբ Սուրէն ֆրանսերէնով լոյս կ'ընծայէր իր հատորը՝ «Զկայ «կարօտ» բառին ֆրանսե– րէնը... ֆրանսերէն գոյութիւն չունի նաեւ «մա՛յր» բառին «հա՛յ» բառին, «աֆսոր» բառին... ֆրանսերէնը չկա՛յ մե՛ր «գաղթական»ին, մե՛ր «որբ»ին...»:

ԲԵՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հարազատ պատկերացումը բեմակա – նացման, իր առաւելութիւններով եւ ան– բաւարարութիւններով: Բծախնդիրը, խըղ– ճամիտ մօտեցում մը, որ կը հետապնդէ պարզագոյնով — ըսենք ամէնէն հասկնա– լի եւ պատկերաւոր ձեւերով — մատ – չելի, հետաքրքրական դարձնել պատ – մութիւնը: Ասոր համար կը գործածէ ամէն միջոց.— քէֆ–պաֆ, կենդանի պատ– կեր, մտային պատկերներով ոգեկոչում, մթնոլորտ, լուսարձակի չեչտակի կեդ– րոնացում, երաժշտութիւն: Առանձնա – պէս յաջող տեսարաններէն մէկն էր — «դիւտ» մը, ինչպէս կ'ըսուի — «Նարեկ»ի հատուածը, երբ Սուրէն, քովընտի լու – սարձակով մը առանձնացած, կ'արտա – սանէ իր համբաւաւոր գատումը այն պա– հուն երբ, անդին, Պետրոս սիրոյ տա– ռապանքին մէջ խորտակուած, բարձին տակէն կը հանէ Նարեկը կարգալու հա– մար հատուած մը: Նոյնպէս՝ Փարիզի հայկական սրճարանը, ուր կը պատմուի Լոխամին խելագարութիւնը: Ասոնց կող– քին տեղ գտած էին երեք – չորս բոլ– րովին աւելորդ, անշահ տեսարաններ ո– րոնք իրենց պարտադրած նոյնքան մթու– թիւններով եւ տեքստներու փոփոխու– թեան համար պահանջած դադարներով –– կը խանգարէին բեմադրութեան կշռոյթը, կը դանդաղեցնէին դնացքը եւ մթնոլոր– տը կը ծանծաղէր փոխանակ մեր ու – շադրութիւնը լարելու (օրինակ, ցոյց տալու համար թէ Պետրոս հասած է Փա– րիզ, ցոյց կը տրուի իր մուտքը Հրաչին տունը, պայուսակը ձեռքին, երբ նախա– պէս տեսանք, թէ Նէնէթին հետ կտուած էր Փարիզ վերադարձի պահուն: Փոխա– նակուած մի քանի խօսքերը Հրաչին հետ, հեշտութեամբ կարելի էր փոխադրել յա– ջորդող տեսարանին): Շարժանկարի կամ հեռատեսիլի արուեստին անհարիկի մի – ջամտութիւններ են այդ տեսարանները:

« Նահանջ »ը յոռետես գործ մըն է ան– շուշտ: Գաղթահայութեան –– « Հայու – թեան այս հատուածին » — ճուլումին վերջնական վճիռը տեսնուի ան թէ՝ «ա– հաղանգ» մը պարզապէս: Բեմադիրը ա– ւելի չեչտած է մութը, մինչեւ թանձրա– գոյն սեւ, այնքան որ թատերախաղը կը վերջանայ կենդանի պատկերով մը, ուր կ'երեւին սեւազգեստ լուռ եղերամայրեր, կռնակ դարձուցած հայորդիները եւ... խունկի հոտ: Իսկ անկէ առաջ նոյնիսկ Լոխամին կեանքի նշանաբանը — «ճա– հիճներ չորցնենք, ջրանցքներ բանանք» –– թատերախաղի հերոսներուն կողմէ կը կրկնուի թաղմանական արարողութեան տխրութեամբ եւ չեչտով (մեր խօսքը չի վերաբերիր յաջող պատկերին, այլ փըն– տռուած մթնոլորտին): Իսկ որպէս ընդ– հանուր մթնոլորտ փափաքելի էր որ ա– ւելի չեչտուէր Ֆրանսական միջավայրը հակադրօրէն աւելի ցցուն դարձնելու հա– մար պղտահայ ինքնակոծտ տղոց հոգե– բանութիւնը:

Երաժշտութեան ընկերակցութիւնը կամ միջամտութիւնները ունեցան ընդհանուր օժանդակ դեր մը, նպաստելով տեղ մը պահի մը ստեղծման, ուրիշ տեղ՝ տրա– մաթիք լարուածութեան զօրացման: Ուզ– դակի տհաճելի էր, սակայն, մթնոլորտի պահու մը ընթացքին, յանկարծ լսել «Ես սիրել եմ մի զոյդ աչեր»ը ու ան ալ ի՛նչ չեչտով, երգուած՝ իսկական օտար ձայնի մը կողմէ որ մաս չէր կազմեր խումբին: Պարապութիւն մը չի լեցուիր ուրիշ պա– րապութեամբ մը: Բայ աստի, ջութակի լէյթ–մոթիվ եղանակը որ ինքնին դեղե– ցիկ դասական մաս մըն էր, անհրաժեշտ էր սակայն որ ան իր մէջ պարունակէր հայկական խազեր մեր մէջ կարենալ ար– թընցնելու համար «հի՛ն, շա՛տ հին մե–

դեդի մը բոլորին ծանօթ···» :Ան պէտք էր մեր հոգեկան խոր ալիքները յուզէր:

ՄԵԿՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Քառասունեմէկ դերեր մեկնաբան – ուած՝ քսանհուվեց անձերու կողմէ: Զօհ– րապ Եագուպեան փիհոն էր կամ՝ Պետ– րոսը: Իրեն չի պակսիր ո՛չ չունչը, ո՛չ խմացումը բեմական պահանջքներուն: Իր Պետրոսը, սակայն, հարազատ կերպարը չդարձաւ վէպին: Մնաց առաւելաբար միալար, ձայնական միօրինակ եւեւէջնե– րով, անվերջօրէն լինքն իր թափիծին տակ կքած, իսկ հոգեկան տուայտանքներուն արտայայտութեան մէջ քիչ մը մելոդրա– մաթիք: Մինչ աւելի առնական, աւելի հզաբա «Հայ երիտասարդ»ի տիպարի արտայայտութիւնը պէտք էր կերպաւո– րէր լինք:

Լուիֆիկ Թապաքեան՝ ամբողջական լեսքիւր մը· ուռուցիկ, չնական բայց նաեւ սողացող, ներքնապէս ոտարեկ եւ պատեհապաշտ:

Յարութիւն Սաղըրեան՝ հարազատ մը– տաւորական մը որպէս Սուրէն: Ճիշդ ա– ռոգանութեան, ապրումին կ'ընկերնար խոր ըմբռնումը իր պատգամին: Աւելի ապրող էակ մը լինք՝ քան ճախրող լմա– ցականութիւն մը:

Յակոբ Պօղոսեան հաւատարիմ, պար– զամիտ եւ արտաքուստ սպասարկու մը՝ որպէս Կոստան:

Մեզ յուսախաբ չըրին նաեւ Հր– րայր Սաղըրեան (Հրաչ) եւ Մանուէլ Մարգարեան (Լոխում):

Նոյնը կարելի չէ ըսել, դժբախտաբար, Սեդա Գալփաքեանի մասին: Իպսկան դերասանուհին դերը կարելի չէր յանձնել ակնոցի մը: Ի վերջոյ նէնէթը, այդ խարտիշահեր Ֆրանսուհին, առանցքն է եւ բո՛յրը վէպին, ան համակ իպսկանու– թիւն է եւ նրբութիւն, մինչ դերասատա– րուհին օժտուած էր արտաքին նեղակա – յանալիութեամբ մը միայն: Նոյնիսկ իր ձայնը մնաց զուրկ որեւէ հաղորդակա – նութենէ:

Յայտնենք նաեւ թէ մեղի բոլորովին հաճելի չէր տեսնել, իր երկրորդ երե– ւումին Լուիֆիկ Թապաքեանը. -- ան– բարոյ Լեսքիւրը ճանչա՛լ Հրաչին կնկան խոտաբարոյ հօրը երեւոյթով...:

Փորթ Գալփաքեանի շարժական տեքոր– ները ունէին գործնականութիւնը ստեղ– ծելու, բեմական առարկաներու պղտիկ փոփոխութեամբ մը, պահանջուած մի– ջավայրը: Ասոր օգնեց դարձող բեմին ընձեռած առաւելութիւնները երբ կարելի էր երկու դէպքեր նոյն առեն տեսնել (Հրաչին եւ Սուրէնին այցելութիւնը Պետրոսին, երբ ասիկա փակուած էր Նէ– նէթին հետ սենեակին մէջ: Քիչ մը նուազ մթութիւն սենեակին մէջ պիտի ծառա– յէր առաւել հետաքրքրական դարձնելու այդ տեսարանը):

×

Ամէնէն ակնբախ ու նաեւ չնորհաւորելի մասը այս ներկայացման կը կայանայ այն յոգնախառն աշխատանքին մէջ, որ խումբը տարած է: Զգալի էր այն ծանր պատասխանատուութեան գիտակցութիւ– նը ու ասոր պարտադրած լրջութիւնը, որ « Նահանջը »ին ներկայացումը կը պա– հանջէր բոլորէն: Եթէ արդիւնքը հա– մապատասխան չէր այդ հաւաքական ճի– գին, ան յաջողեցաւ սակայն, հակազդե– ցութեամբ մը, մեղի պարտադրել լրջու– թիւն, զեղեցիկ պահերու եւ յուզիչ ապ– րումներու կոչքին: Կարելի դարձաւ մե– զի փոխանցել նիւթին մշատեւ այժ – մէականութիւնը, մինչ Սուրէնին գաղա– փարները կը պահէին իրենց պայթու– ցիկ ուժականութիւնը հանդիսատեսին վը– րայ Լոխամին հայրենակէզ ճննճերումին կողքին:

Ուրիշ դրական արդիւնք մը.— « Նա– հանջը »ին ներկայացումը վերարծարծեց լայն հետաքրքրութիւն մը վէպին եւ ա– նոր հեղինակին հանդէպ: Շատեր ուզե– ցին կարդալ գիրքը ներկայացումէն ա– ռաջ, ուրիշներ անկէ վերջ: Եւ որովհե– տեւ հրատարակութիւնը ամբողջովին ը– պառած է, գիրքը այժմ կը փոխանցուի ձեռքէ ձեռք:

Վստահելով մեր ծանօթութեանց վրայ հեղինակին անձին՝ Շահան Շահնուրին հետ, մենք մեզի թոյլ կուտանք ըսելու թէ ան ուրախ պիտի ղդար ինքզինք, տեսնելով այս ներկայացումը: Ինք՝ որ պիտի նաեւ,կարգ մը պարագաներու մէջ,

The Proud Armenians

—o—

Ա.

ԽՄԲ.— Յունիս 14ի մեր թիւով, յայտ– նած էինք թէ ամերիկեան Նէյշընըլ ձէօ– կրաֆիք պաբբերաթերը շահեկան յօդ– ուած մը լոյս ընծայած է վերոյիշեալ խո– րագրով: Կ'անդրադառնանք ուշի մանր– րամասնօրէն.—

Տատոյի խմաստով պէտք է հասկնալ հպարտ Հայերը: Եւ այս է արդէն հիմ – նականին մէջ « Նեշընըլ ձէօկրաֆիք » հանդէսին Յունիսի թիւին մէջ նկարեա– րով ճոխ շահեկան յօդուածին թուան – դակութեան խորքը: Սակայն նաեւ հա – տանաբար անհրաժեշտ ըլլայ երկրորդ ա– ծականը մըն ալ դետեղել, այս անդամ կենսունակ, որպէսզի ներքին թուան– դակութեան պատկերը դառնայ ամբող – ջական, լրիւ: Արդարեւ, ամերիկեան պատկառելի հանդէսին 28 էջերը գրաւող տեղեկագրական բնոյթի գրութեան եւ անոր ընկերացող նկարներուն, քար – տէսին, մանրանկարչական նմոյշներուն ներքին պարունակը կը սեւեռի հպարտ, կենսունակ ժողովուրդի մը վրայ: Ամէ– նուր՝ Քալիֆորնիոյ հայաշատ կեդրոն – ներէն մինչեւ Արեւելեան Անատոլու ծղ– ւարած հայկական բեկորները, ծաղկող Երեւանէն մինչեւ Պէյրութ, յօդուածա – գիրը Բոպըրթ Փօլ ձորտընի աչքին երեւ– ցող բոլոր Հայերը եթէ մէկ կողմէ չը պարտ են իրենց ազգային ծագումին հա– մար, եթէ գիտակից են, թէ պատմա – կան հարուստ էջերով ու միտքի եւ հո– գիի ճախրող թեւերով սլացող ազգի մը կը պատկանին, միւս կողմէ, հակառակ 1915ին, կենսունակ ժողովուրդի մը մէկ– մէկ դէմքերն են՝ ի՛նչ ատիճանի եւ գիրքի վրայ ալ որ գտնուին՝ հայրենի հողի վրայ թէ ի սիրուտ աշխարհի:

Բոպըրթ Փօլ ձորտընը, որ ամերիկեան հանդէսին օգնական խմբագիրներէն մէկն է, ձեւով մը ճամբորդական իր տպա – տորութիւններէն է յանձնած թուղթին: Արձանագրած է իր հանդիպումներն ու տեսածները, ինչպէս նաեւ լսածները, բայց յատկապէս սուր աչքերով նկա – րած է տարօրինակ, այլ ծաղկուն ժողո– վուրդի մը նուաճումը՝ անցեալի եւ ներ– կայի չաղկապով, ապագայի հեռանկար– ներով:

Գարնան երեկոյ մը, հայ կրօնաւորի մը ընկերակցութեամբ գտնուած է Մա– լաթիոյ մօտերը: Հայ քահանան, միջին տարիքի լռակեաց կրօնաւոր մը գոլէն, թախծոտ աչքերով բացատրած է, թէ Քիւրտերն ու Թուրքերը տէր գարձած են երբեմնի հայկական գիւղերուն: Ի տես աւերակ եկեղեցիի մը, բացատրած է, թէ այսօրինակ եկեղեցիներն ու մատուռ– ները ընթացիկ կրօնավայրեր էին Թուր– քիոյ մէջ. երկար առեն է վեր թիւրթ գարձած են վանատուներու, « քաղաք – կրթութեան մը աւերակներն են »: Այս– օր եւս Հայերը բանի կը հեռացուին հե– ռաւոր գիւղերէ. հին աւելութիւն է: Երբեմն մանկամարդ ազգիկ մը կ'առե– ւանդուի, կամ ամուսին մը կը սպան – նուի: Անկէ ետք չեն կրնար մնալ իրենց բնակավայրերուն մէջ. կ'երթան Պոլիս, Հայոց Պատրիարքարանը: Կը պատպան– րենք ըլրենք: Ասոնք Հայ քահանան է, որ աւելցուցած է.— Է՛ր երբեմն, որ Հա– յերը մեծ զանգուած կը ներկայացնէին Թուրքիոյ արեւելքը: Քիչեր կը մնան միայն այժմ: Ամբողջ ներքը՝ միայն ե– րեք եկեղեցիի մէջ գետ պաշտամունք կը կատարուի: Մալաթիա ոչ մէկ եկեղեցի

այնքա՛ն հասկացողութիւն ցոյց տալ ի տես անբաւարարութիւններու, փնտռտ – ուքով միայն դրականը: Ան ակնառու պի– տի ըլլար խումբ մը խանդավառ երիտա– սարդներու — որոնց մէջ չնորհալիներ – չերմեռանդ հաւատքին որոնք բեմ կը հանեն Սփիւռքի Հայութեան վէպը: Շահնուր վստահօրէն պիտի հրճուէր:

Ու անդամուան մը համար, մենք մեր կարգին չըլլանք աւելի պատկան քան պիտ.

Գր. ՔՅՕՍԷԱՆ

(*) «Վարդան Ամէմեան Սքիւտիօ Ա. թատերախումբ»:

ՄԻՇԱ ԱԶՆԱՒՈՒՐԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Քանի մը չաբաթ առաջ էր, որ յետ անողոք հիւանդութեան իր աչքերը կը փակէը դաղութիս հին արուեստագէտ՝ Միշա Ազնաւուր:

Ամայացած իր երբեմնի չէն ու կենսուրախ դէմքերէն, այն դէմքերէն որ երեսունական թուականներուն ղիմադիծ տըւին հայկական Փարիզին, այսօր այլ նոյն հայկ. Փարիզը, իր նորոգուած դիմաղիծով, կարծես օրէ օր մոռացութեան տուաւ իր հին անդամները: Անոնք, որ կանուխ մեռան աւելի յուղարկաւոր ունեցան, բայց անոնք որ բախտ ունեցան քիչ մը աւելի ապրելու ու հասնելու, ինչպէս Միշան, ութսունի սեմին, մնացին առանձնացած, աւելի զերեզմանատուներու մէջ ունենալով իրենց սերնդակիցները, բարեկամները ու սրտակից ընկերները:

Բազմութիւնները ոգեւորող Միշա Ազնաւուրը քիչ յուղարկաւոր ունեցաւ: Ան՝ որ կեանք տուած էր Շառլին, իր կեանքի վերջալոյսին աւելի ծանօթ դարձած էր իրրեւ հայրը Շառլին, քան այն կեանքատ ու կովկասեան խանդավառութեամբ լեցուն ղերասան – երգիչը, որ Սայաթ – Նովան սիրցնել տուաւ մեզի:

Ծնած Ալեպոյ, 1897ին, 19 տարեկանին կ'անցնէր Պոլիս օփերէթի խումբով մը եւ հոն արդէն կը դառնար ծանօթ արուեստագէտ մը: Հոն է նաեւ որ պիտի ծանօթանար տաղանդով լեցուն երիտասարդ ղերասանուհիի մը՝ Ֆնարին, որու հետ կազմելէ եռք արուեստագէտ զոյդ մը, պիտի դառնային նաեւ երկու արուեստագէտներու ծնողք: Պոլսէն Ցու – նաստան, ապա վերջնապէս Փարիզ հաստատուած, Միշա Ազնաւուրեան չարու – նակելով հանդերձ իր մասնակցութիւնը բերել օփերէթներու, խնջոյքներու, հաւանութիւններու, իր ապրուստին համար պիտի վարէր ճաշարաններ, ուր չատ յաճախ կը դիմէին ուրիշ արուեստագէտներ, գիտնալով որ սեղանը միշտ բաց էր եւ « հաշիւը » կարելի էր չուզելով մեկնիլ: Շատեր կը յիշեն դեռ Ռիւ տիւ լա Հիւ –

է Րոպըրթ Փօլ Ձորտըն: «Ձենք կրնար նոր եկեղեցիներ չինել եւ ոչ ալ նորոգել հինները, սակայն Թուրքերը կրնան նոր մզկիթներ կառուցանել: Մեր եկեղեցի – ներուն ստացուածքները անարդար տուրքերու ենթակայ են: Մեր վարժարան – ները թուրք տնօրէններ ունին, որոնց իշխանութիւնը կը զօրանայ: Նոյն – իսկ մեր զաւակները դիւանակալական խոչընդոտներու կը հանդիպին մեր դպրոցները յաճախելու համար: Մենք երկրորդ կարգի քաղաքացիներ ենք »:

(Շար. – 1)

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

Ա.Լ. ՍՊԵՆԴԻԱՐԵԱՆ ՏՈՒՆ–ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Ա.Լ. Սպենդիարեան տուն – թանգարանին մէջ բացուած է ցուցահանդէս մը, որ կը ներկայացնէ երաժիշտի կեանքին վերջին տարիները: Ցուցադրուածեան ղերուած են « Ալմաստ » օփերայի պատմութեան նուիրուած նիւթեր: Այցելուները դիտած են օփերայի առաջին գործողութեան ձեռագիրը, որ առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացուի: Ցուցադրուած են նաեւ Փարիզ, Թիֆլիս, Նովոսիբիրսկ եւ այլ քաղաքներու մէջ տարբեր տարիներուն ներկայացուած « Ալմաստ » օփերայի բեմադրութիւններու յայտագիրները, գլխաւոր ղերերը մեկնաբանողներու նկարները: Ցուցահանդէսի բացման առթիւ տեղի ունեցած երեկոյթի ընթացքին, Թանգարանին տնօրէնը՝ Մ. Համբարձումեան, խօսած է Հայաստանի երաժշտական մշակոյթի զարգացման մէջ Սպենդիարեանի ունեցած վաստակին մասին: Խօսք առած են Լենինգրադի երաժշտանոցի Փրոֆ. Գ. Տիգրանով եւ Գ. Ադամեան: Սպենդիարեանի ստեղծագործական եւ մանկավարժական աշխատանքներու մասին խօսած է իր աղջիկը՝ երաժիշտ Մ. Սպենդիարեան: Երեկոյթը վերջ դտած է նուագահանդէսով մը, որու ընթացքին մեկնաբանուած են երաժիշտին սենեկային գործերը:

×

Ա. ՑՈՎՍԻՓԵԱՆԻ ՔԱՆԴԱԿՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ՇԱՐՔԸ

Քանդակագործ Արտաշէս Ցովսէփեան պատրաստած է բարձրաքանդակներու չարք մը, որ պիտի զարդարէ Երեւանի մէջ կառուցուող մամուլի տունը: Շէնքի ճակատի 25 մեթրնոց քանդակազարդ սիւներու փոսերուն մէջ պիտի գետեղուին Մեսրոպ Մաշտոցի, Ցակոբ Մեղապարտի, Գրիգոր Աղթրունիի, Մխիթար Սեբաստացիի, Ոսկան Երեւանցիի եւ այլոց արձանները: Լեռնային Ջանգեզուրի Սահնակաւանք գիւղի ծնունդ Ա. Ցովսէփեան մանկութենէն չրջապատուած է անցեալի անանուն քարտաշ վարպետներու, եկեղեցիներ կառուցանողներու աշխատանքներով, որոնցմով լեցուն է իր ծննդավայրը: Քարտաշութեան արուեստը ժառանգած է իր հօրմէն: Ապա, Երեւանի Փանոս Թերլեմեզեան Գեղարուեստի ուսումնարանը աւարտելէ եռք ընդունուած էվենինգրադի Գեղարուեստի Ակադեմիան: Քանդակագործին ստեղծագործութիւնները դրուած են Հայաստանի դիւղերուն եւ քաղաքներուն մէջ, ինչպէս նաեւ արտասահման: Իր գործն է Վարդան զօրավարն ու Ցովսէփ կաթողիկոսը ներկայացնող բարձրաքանդակը, որ կը զարդարէ Նիւ Եորքի հայ եկեղեցւոյ ճակատը:

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՑ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԽՕՍԷՔ, ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԼԵՌՆԵՐ

4.

Հին վերեզմանաքարերի մօտով անց – նում էր մի բարալիկ առուակ: Նրա եզրերը պատուած էին խիտ կանաչով: Մարդիկ ճեղքում էին բարձր խոտը: Վիբաւորները չէին հառաչում: Կարծես նաեւ վիբաւոր էր առուակը, որ լռել էր խոտերի ու թփերի արանքում:

Իւրաքանչիւրը քայլում էր իր մտքերի հետ: Կարծես կողքինին չէր էլ նկատում, չկար: Միայն վիբաւորներին տանող գինուորներն էին երբեմն խուլ ռնգում: Նրանց փոխարինում էին ուրիշները: Նրանց դէմքերից քրտինք էր թափւում: Բայց ուրախ էին: Դէ, փրկուել են պատերազմից, անպատուութիւնից, ներքինի դառնալուց: Ինչո՞ւ էին մոլլաները ու էֆէնդիները իրենց ներքինացնում: Դա ինչ անասնական ձգտում է՝ իր նմանին ներքինացած տեսնել: Ուրա գինուորների համար սա անբնական ու անհասկանալի էր: Այնինչ Հայերը գիտէին, լաւ գիտէին, թէ ինչ է նշանակում դա:

— Թուրքն ուզում է ձեր սերմը եւս կտրել, հասկացէք, ասաց Թաթուլը ենթասպային: Թուրքն ուզում է, որ ուրիշ ազգերի մարդիկ միայն իր համար ապրեն իրրեւ անասուն, բեռնակիր: Այս է նրա ձգտումը:

Զառիվերը ծանր էր: Այժմ բարձրանում էին: Պէտք է բարձրանալ: Անտառը հեռու չէ:

×

Անտառ է: Գիշեր է:

Վանքի բակում Թուրքերից վերցրած գէնքը Թաթուլ խմբապետը յանձնեց Ռուսներին: Ենթասպան համբուրեց Թաթուլին:

— Մինչեւ երկինք չնորհակալ եմ ձեզնից՝ Հայերիցդ: Դուք մեզ փրկեցիք՝ ձեր կեանքը վտանգելով: Սակայն ինչո՞վ հատուցենք ձեզ:

— Է՛, դէ ի՛նչ, ասաց Թաթուլը: Մարդ ենք, միմիանց պէտք է օգնենք: Հատուցումն այն կը լինի, որ դուք կարողանաք անցնել ռազմաճակատն ու միանալ ձեր – ընց: Մեզ որեւէ բան չի հարկաւոր, եղբայր:

— Իսկ դուք չէք գալի՞ս մեզ հետ, զարմացաւ ենթասպան:

— Ոչ: Մեր ճանապարհը դէպի արեւմուտք է, դէպի մեր տները ու մեր հարազատները: Թուրքերը ջարդում են մեր – ընց: Մենք գնում ենք մահուանն ընդառաջ:

Ռուսները յուզուեցին, ինչպէս կարող էին սկսեցին մխիթարել Հայերին: Նրանք աստիճ զարմացան, իմանալով, որ Թուրքերը աւերել են նաեւ ռուսական մի գիւղ, կոտորել նրա բնակիչներին:

— Իսկ Հայաստանում ռուսական գիւղեր կա՞ն, հետաքրքրուեց ենթասպան:

— Այս կողմերին կան, պատասխանեց Թաթուլը: Դէպի Կարս ու Արդահան տանող լեռնանցքներում ռուսական գիւղեր կան: Երեւի Թուրքերը բոլորը աւերել են: Դէ, Թուրք է: Շտապեցէք հասնել ռազմաճակատ, քանի գիշեր է:

Հայերը, որ տեղանքին լաւ ծանօթ էին, Ռուսներին հասցրին մինչեւ Թուրքական զօրքերի թիկունքը եւ յարմար անցք դանելով, նրանց պատուիրեցին գընալ այդ ուղղութեամբ: Ռուսները փաթաթուեցին Հայերին, չնորհակալութեան խօսքեր ասացին նրանց ու մտնելով մի նեղ ձորակ՝ ձուլուեցին զիշերային խաւարի հետ: Թաթուլը նրանց եռեւից խաչակնքեց:

— Տէրն ընդ ձե՛զ...

Հեռուհեռէ մարեցին գնացողների քայլերի ձայները: Ոչ չատ հեռուից լսւում էր թնդանօթային կրակի որոտ:

5.

Թլպատուելուց յետոյ, Գուրբան Ալի Մանուկը իր հոգու մէջ որեւէ փոփոխութիւն չէր նկատում: Աւելին, այլեւս նա չէր վստահում որեւէ հաւատի: Եթէ իր ապրած երկու հաւատից մէկը արդար է, միւսը՝ մուրտատ, ապա ինչո՞ւ չի դա անդրադարձում իր հոգում: Գուցէ ինքը հոգի չունի: Ոչ, ունի: Միայն բոլոր հաւատները անամէջ են, խախտուած, աչքի կարմիր փառ, որ ամէն ինչ մի գոյնի է ցոյց տալիս:

ՍԵՐՕ ԽԱՆԶԱՔԵԱՆ

(95 – Շար.)

Այրի Տիկին Վերժին Մասլաքեան, Տէր եւ Տիկին Պարգեւ Փափազեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հելվաճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Արմենակ Փափազեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Եդուարդ Մասլաքեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պերնար Մասլաքեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Սերոբեան եւ զաւակները, Օր. Մաուլէն Օգդաճեան, այրի Տիկին Ճորճեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Մասլաքեան եւ զաւակները խորացաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ–հօր եւ ազգականին՝

ՎԱՀՐԱՄ ՄԱՍԼԱՔԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 24ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի Յունիս 29, ժամը 8·30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Քլերմոն-Ֆերան, ամփոփուելու համար իր ընտանեկան դամբարանը։

Ըստ հանգուցեալին վախճքին, ոչ ծաղիկ, ոչ ծաղկեպսակ։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ ընկատել։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Վիէն.— Այրի Տիկին Անժէլ Գալիկեան եւ բոլոր ազգականները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգիստ կը կատարուի Յունիս 2ին, կիրակի առաւու ժամը 9էն 11 Սէն Անտրէ լը Ո եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն, քեռայրին եւ ազգականին՝

ՊԱՂՏԻԿ ԳԱԼԻԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի դիտութիւն իր յիշատակը յարգող բարեկամներուն։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Սաթենիկ Նարայեան կը նուիրէ 100 ֆր. ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի օգնափոխութեան կայանին, իր ողբացեալ ամուսնոյն մահուան 5րդ տարելիցին առթիւ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Առնուվիլ – Սարսէլի կապ. Խաչը չնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի Պ. Յովհ. Աճէմեանի մահուան առթիւ 300 ֆր. Տ. Օսմանճեանէ, 50 ֆր. Տ. Տ. Գալճեանէ։

MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE DE MARSEILLE
12-14, Rue St. Bazile

EXPOSITION DE PEINTURES

HERAYR

du 30 Juin au 30 Juillet
Ouvert tous les jours de 14 à 20 h.
Salle Daron

Vernissage :
Vendredi 30 Juin à partir de 19 h.

ՓԱՐԻԶ
Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ

Այս կիրակի, Յունիս 2, վարդավառ է։ Օն է պայծառակերպութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի։ Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 10ին, կը մատուցուի եպիսկոպոսական հանդիսաւոր բազմաձայն պատարագ։

ԵՐԿՈՒՇԱՄԹԻ, Յունիս 3, Ցիշատակ է Մեռելոց։ Նոյն եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին կը մատուցուի պատարագ։ Յաւարտ պատարագի կը կատարուի հոգեհանգիստ վասն համօրէն ննջեցելոց։

ԱՐՋԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ
ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի որ իրենց հասցէներու առժամեայ փոփոխութեան համար, դիմեն մեկնումի թուականէն 5–6 օր առաջ, տալով անպայմանօրէն երկու հասցէները (ընթացիկը եւ նորը) եւ 6 ֆր.ի դրոշմաթուղթ։

Մեր այն բաժանորդները որ կրնան իրենց թաղին թղթատարին միջոցաւ կատարել տալ այս գործողութիւնը, մեծապէս դիւրացուցած կ'ըլլան արդէն ծանրաբեռնուած վարչութեան աշխատանքը։

Իտալիոյ համար հասցէի առժամեայ փոփոխութիւն չենք կրնար ընդունիլ, թղթատարական անկանոնութեանց պատճառով։

Բոլոր դիմումները պէտք է ըլլան ԳՐԱԻՈՐ։ Հեռաձայնով չընդունուիր։

Շնորհակալութեամբ՝

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՇԱՎԻՒ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս կիրակի, Յունիս 2, Վարդավառի առթիւ, պատարագ կը մատուցուի։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հայ խոհարար մը կ'ուզուի Լիոն, հայկ. ճաշարանի մը համար։ Դիմել՝

Restaurant TAMAR
5, Rue Ferrandière
69002 Lyon
Tél. : (78) 42-20-24

Հ.Մ.Ը.Մ.Ի
ՅԱՄԵԱԿԻ
ՄՐՑԱՇԱՐՔ

Մասնակցութեամբ Ֆրանսահայ խումբերու, հովանաւորութեամբ Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան, նախագահութեամբ Պ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԻՆԿԵԱՆԻ

Շաբաթ, Յունիս 1 եւ կիրակի Յունիս 2 ժամը 10էն սկսեալ

STADE JEAN-BOUIN
Rue du Gouv. Gen. Eboué, Issy

ՊԱՐԱՆՑԻԿ

Ի պատիւ հայ փութպոլիստներուն Շաբաթ Յունիս 1, ժամը 21·30ին Սամուէլ – Մուրատ վարժարանի սրահը (26, Ռիւ Թրուայոն)

ՎԱՐԴԱՎԱՌ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունիս 2ին նախաճեռնուն – թեամբ Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութեան։

Առաւօտուն՝ հոգեհանգիստ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին։

ժամը 13ին ճաշ, Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տունը՝

9, Ավընիւ տը Մատրիտ

կը մասնակցի՝ ՅԱՐԴԱՐ (զուգերգ)

Շտապնթոն – էքոլէն թիւ 103 օթոպիւսը եւ իջնել Փըթի փոճ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի Յունիս 2, Շաթօ տը Վօրքնար

Fête Champêtre

Organisée
par le RENOUVEAU ARMENIEN
DE VILLEFRANCHE S/S 69400
le Dimanche 2 Juillet au
CHATEAU DE VAURENARD A GLEIZE

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ
ՍԷՆ ԼՈՒ — ՄԱՐՍԷՅԼ

Կազմակերպութեամբ՝ եկեղեցւոյ Օ – ժանդակ Տիկնանց Միութեան, Կիրակի, Յունիս 2 ժամը 16ին։

Կը նախագահէ՝ Պ. Ռ. ՏԷՐ–ՄԵՐԿԵՐԵԱՆ
(Հայերէնի փրոֆեսէօր Էքսի համալսարանը)

Կը խօսի
ՇԱՀԱՆ ԽԱԶԱԿԻՐ Քհնց. ՏԷՏԷԵԱՆ

Աշակերտներու կողմէ՝ արտասանութիւն, խմբերգ, հայկական պարեր։

Ջաւեչտ՝ «Սամաթիացի Աբիկ Աղա»

Պիւֆէ — Շամփուրով խորոված

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համահայրենդպրական Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը, Յունիս 2ին, Կիրակի ամբողջ օրը Ֆապրիկուլի Հանրակառքի Ընկերութեան ծառախիտ դղեակին մէջ։

Ճոխ պիւֆէ — Շամփուրով խորոված, մատչելի գիներով — Հայկական եւ եւրոպական պարեր եւ զանազան անակնկալներ — նուագախումբ Քոչարի խումբ։

Հայրենակիցներէն կը խնդրուի իրենց հետ բերել աթոռ եւ սեղան։

Ուշի մրցում

ՄՈՒՏՔը ԱԶԱՏ է

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Էսկիճեան
Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Մելիճեան
ուրախութեամբ կը ծանուցանեն իրենց թոռնիկին՝

ROGER-ՋԱՒԷՆ-ի

ծնունդը, 1978, Յունիս 19, Մարսէյլ

Այս ուրախ առթիւ Տէր եւ Տիկին Յակոբ Էսկիճեան կը նուիրեն 100 ֆ. Հ. Յ. Դ. Հայաստան խումբին եւ 100 ֆր. «Յառաջ»ին, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Մելիճեան 100 ֆր. «Յառաջ»ին։

ԿԱՊՈՑ ԽԱԶԻ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆ

ՓԱՐԻԶ.– Յունիսի խումբը կը մեկնի Շաբաթ, Յունիս 1, առաւօտեան ժամը 7ին, Փորթ տ'Օռլէան, 10–12 Ավընիւ Փոլ-Ափէլ, վերադարձ Յունիս 30ին։

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Restaurant
LA CAPPADOCE
3, rue Marivaux (derrière l'Opéra Comique, M° Richelieu-Drouot) tél 742-83-65
ouvert tous les jours midi et soir sauf lundi

SA NOUVELLE DIRECTION
présente
son mini-spectacle
avec Marten Yorgantz et Norayr

Voyage en Arménie
du 29 JUILLET au 12 AOUT
2 JOURS MOSCOU, 8 JOURS EREVAN, 2 JOURS TBILISSI, 3 JOURS LENINGRAD
Accompagné par VAROUJAN SARKISSIAN
Hôtel première catégorie, pension complète, Excursions
×
ԲԱՑԱՌԻԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ԱՄԵՆԱՑՆ ՀԱՑՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ
ՎԱԶԳԷՆ Ա.–Ի
ծննդեան 70ամեակին եւ գահակալութեան 23ամեակին առթիւ
ՍԵՊՏ· 28ԷՆ ՀՈԿՏ· 12
Կ'ընկերանայ Վ· ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
Տեղերը սահմանափակ ըլլալով արձանագրուիլ ՕԳՈՍՏ· 30ԷՆ ԱՌԱՋ
RENSEIGNEMENTS ET INSCRIPTIONS :
Varoujan SARKISSIAN
sevan voyages
50, Cours de la Liberté — 69 Lyon — Tél. : 60-13-66
Tél. : 60-13-66 — Téléx 900287
Licence organisatrice : A 529
Départs par avion de PARIS — MARSEILLE ET LYON

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆ ԵՒ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ
ՑԵՐԵԿՆԱՑ ԵՒ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ
1978 - 79

Տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են։

Վարժարանը կը կիրարկէ ֆրանսական ամբողջական ծրագիրը։ Կարեւորութեամբ կ'աւանդուին նաեւ հայերէն ճիւղեր։

Օտար երկիրներէ եկող աշակերտները ֆրանսերէն լեզուին փութով վարժացնելու համար մասնաւոր դասընթացքներ հաստատուած են։

ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆ

ECOLE TEBROTZASSERE
INTERNAT ET EXTERNAT
CLASSES
PRIMAIRES ET SECONDAIRES (1cycle)

Préparation au B. E. P. C.
Enseignement de la langue et de la civilisation arméniennes.

DIRECTION

S'adresser à :

Direction de l'Ecole Tebrotzassère
1, Bd. du Nord — 93340 LE RAINCY
FRANCE
Tél. : 927-01-72

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
29
JEUDI
29 JUIN
1978

LE NUMERO 1,60 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԿՅԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար· 200 Ֆ· Վեցամսեայ 110 Ֆ·
Արտասահման Տար· 230 Ֆ· հատը 1 Ֆ· 60

53ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14·151

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

53e ANNÉE — N° 14.151

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂԱՄԻ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ երկու լրագրողները, մէկը՝ Ջրթաակից Պալթիմոր Սընի, միւսը՝ Նիւ Եորք Թայմզի Մոսկուայի մէկ թաղա – մասին դառարանը հրաւիրուած էին Զո– րեքշաբթի առտու: Մասնաւոր բացատ – րութիւն մը չկայ « հրաւէր »ին վրայ, բայց երկուքին համար ալ նոյն թիւը կայ 3 – 11378, ինչ որ կարծել կուտայ թէ նոյն « յանցանքը » գործած են: Աբտա– զին նախարարութեան մէկ պաշտօնեան ի պատասխան լրագրողներուն հարցում – ներուն, ըսած է (հեռաձայնով) որ ամ– բաստանութիւնը « զրպարտող »ի կը վե– րաբերի եւ բողոքողը խորհ. Զայն – հեռատեսիլն է: Ամերիկեան օրաթերթը, հերթապահ Թրիպիւն կ'ըսէ սակայն թէ ռու– սերէնի մէջ այդ բառը նաեւ « անուա – նարկիչ » կը նշանակէ: Կը թուի թէ եր– կու լրագրողները մէկ հասարակաց գիծ ունին.– երկուքն ալ Վրաստան եւ Հա– յաստան այցելած են Մայիսի վերջ եւ յօդուածները գրած այդ մասին իրենց թերթին մէջ (Ուաթնէյթ յօդուածին մէկ մասը Արարատ Քոնեաքի վերաբերեալ, կուտանք յաջորդով):

ՔՈԹԻՏԻՆ ՏԸ ՓԱՐԻ իր վերջին թիւը հրատարակեց Զորեքշաբթի: Արդարեւ, « վերջին քոթիտիէնը » խորագրով Ֆի– լիփ Թէսոն կը բացատրէ թէ այլեւս չի կրնար տոկալ եւ ցարդ եթէ յարատեւած էր, ի պին մեծ զոհողութիւններու, պատ– ճառն այն էր որ ամէն առաւօտ այդ յարատեւութիւնը իր արդարացումը գը– տած էր՝ գոյութիւն ունենալու մտաւո – րական եւ արհեստագիտական հաճոյքը, լոյս տեսնելու գրեթէ ֆիզիքական ու – րախութիւնը: Բայց վերջին օրերու թեր– թին լրագրողներու եւ պաշտօնեաներու (Սէ. Նֆ. Տէ. Թէ.) մէկ « անտեղի եւ չափազանցուած » պահանջը եւ իրրեւ հետեւանք գործադուլը, նաեւ այն ճըշ – դումը թէ չարժումը ազդարարութիւն մըն է, ուրեմն սկիզբ մը, բաւած է որպէսզի Քոմպաի նախկին խմբագիրը (որ 1974 Ապրիլին հիմնած էր այս տե – սակէտ ունեցող օրաթերթը, որ կրցած էր ալ անկախ մնալ, ինչ որ կարեւորա– գոյն ազդակն է թերթի մը համար) վեր– ջնակէտը դնէ: Ողբալի է անշուշտ նկատել թէ տեսակէտի անկախ մամուլը չի կրնար տոկալ այլեւս Ֆրանսայի մէջ: Ամէն պա– րագայի մէջ, մամուլի կացութիւնը չատ ծանր է եւ կուսակցական օրգան մ'իսկ, որու բնականաբար չի պակսիր տոկալու « միջոցները », կը ստիպուի կրկին յաւե– լում ընել, արդարեւ Իւմանիթէ Շաբաթ օրուընէ իր գինը կը բարձրացնէ 1,80ի եւ Զորեքշաբթիի թիւով ալ դառն տո – ղերով կ'անդրադառնայ այս կացութեան: Թուղթի, տպագրութեան եւ Ծուլիս մէ– կէն Թղթատարի 30 առ հարիւր յաւելու– մը, կ'ըսէ Իւմանիթէ անխուսափելի կը դարձնեն ասիկա « եթէ մութ եկա – մուտները չկան» ակնարկելով անշուշտ էրեանի:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ երկու չուեստացի զբօ– սաշրջիկ սպաննուած են, երրորդ մըն ալ վիրաւորուած « կատղած » մարդու մը կողմէ որ յանկարծ մեթրոյէն ելած է, կացին մը ձեռքը:

ԺԻՍՔԱՐ Տ'ԷՍԹԻՆ երեք օրուան պաշ– տօնական այցելութիւն մը կը կատարէ Սպանիա:

ՖՐԱՆՍ. օրէ օր «կը ծերանայ» այլ խօսքով ծնունդներու թիւը կը նուազի ինչ որ կը մտահոգէ իշխանութիւնները: Երեւոյթը նոյնն է բոլոր ճարտարար – ուեստականացած երկիրներու մէջ: Ազգ· ժողովը օրինագիծ մը քուէարկեց որ կ'երկարաձգէ յղի կիներու հանգստի շրջանը, երկու շաբաթով ծնունդէն ետք, ինչ որ ընդհանուր շրջանը կը հասցնէ 16 շաբաթի:

ՏՈՒԲ· ԼԵՒՈՆ ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ, Սէն կը– բասիէնի քաղաքապետը, քննութիւն մը կատարած է զպրոցականներու մօտ, որ– մէ պարզուած է որ ամէն զպրոց կամ վարժարան չատ դիւրութեամբ կարելի է թմրեցուցի դանել: Ահազանգ կը հըն– չեցնէ, հաստատելէ ետք թէ Բ. դասարան հասած տղոց 90 առ հարիւրը արդէն «ծխած» է եւ ոմանք ալ սկսած են վար– ժուիլ զօրաւոր թմրեցուցիչներու եւ հա– սած են հերոյինի: Իր վրդովմամբ յայտ– նեց Ֆրանս – էնֆէոէն եւ աւելցուց թէ ծրագրած է չարժում մը ստեղծել պայ– քարելու համար:

ՍԵԼԱՆԻԿի երկրաշարժին զոհերու թիւը կրկին բարձրացած է: Նոր հաշուեկշիռի մը համաձայն 49 մեռեալ կայ:

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻՈՑ վարչապետը՝ Ֆա– լկան վստահեցուցած է կիպրոսի նա– խագահը, որ իր երկիրը զօրավիզ կը կենայ իրեն եւ ըստ կուարտիրնի յայտա– րարեր է որ Թրքական առաջարկները կղզիին բաժանման մասին, անընդունելի են: Համակրանքով մտիկ ըրեր է նաեւ Քիփրիանուի առաջարկը, կիպրոսը ամ– բողջապէս « ապաքինուորացնել » ինչ որ կը նշանակէ ոչ միայն թուրք այլեւ յոյն զինուորներու եւ սպաներու քաշուիլը:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՔԱՑԻՈ

ԵՐԵՒԱՆ

(Արմէնփրէս, Յունիս 14, 16, 19, 22)

ՄԱՐՏՈՒՆԻ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ ԱՐՄԷՆՓրէՍԻ ՆՈՐ ՏՆՕՐԷՆ ՆՇԱՆԱԿՈՒՄԸ

Հայաստանի Նախարարաց Խորհուրդի որոշումով, կառավարութեան առընթեր պետական տեղեկատուութեան գործակա– լութեան՝ Արմէնփրէսի տնօրէն նշանակ – ուած է Մարտունի Հայրապետի Խաչա – տրեան, որ տարիներ աշխատած է Հա – յաստանի մամուլի մէջ եւ վարած է Ար– մէնփրէսի փոխ տնօրէնի պաշտօնը:

×

«ՇԻՐԱԿ» ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՇԻՆ ՎՐՍՑ

Խորհ· Միութեան ոտնագնդակի Բ· դասի ախոյենական մրցաշրջանին մէջ, 18րդ մրցումէն ետք, Լենինականի « Շի– րակ » խումբը առաջին տեղը կը գրաւէ: Ցարդ 27 կէտ արձանագրած է: Երկրորդ տեղը կը գրաւէ « Կոտայք » խումբը 25 կէտերով:

×

ԼԵՀԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆ՝ ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՄՕՏ

Հայաստանի վարչապետ Ֆադէյ Սար – գսեան, Յունիս 20ին ընդունած է Լեհաս– տանի կառավարական պատուիրակու – թիւնը, զոր կը գլխաւորէր Լեհաստանի

ԹՈՒՐՔԵԼԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐԵՐԸ

Ինչպէս ծանօթ է, Էճեվիտի Մոսկուա այցելութիւնը պսակուեցաւ երեք համա– ձայնագրերու ստորագրութեամբ երկու երկիրներու միջեւ: Օրին տուիճի լուրը, ստորեւ բոլոր մանրամասնութիւնները, զոր կը բաղեճի Պոլսոյ թերթերէն.—

Թուրքիոյ վարչապետ Պիւլէնթ Էճե– վիտ Յունիս 23ին Մոսկուայի մէջ երեք համաձայնագիրը ստորագրեց Խորհ· Մի– ութեան հետ, եւ այս կերպով երկու եր– կիրներու յարաբերութիւնները աւելի բարւոք, ամուր եւ արդիւնաւոր փուլի մը մէջ մտան: Կնքուած համաձայնութիւն– ներուն առաջինն է Թուրքեւխորհրդային քաղաքական վաւերագիրը, երկրորդը՝ մշակութային եւ երրորդը՝ Սեւ ծովու սահմանաւորման եւ ընդծովեայ հարըս– տութիւններու օգտագործման համա – ձայնագիրը: Քաղաքական վաւերագրով, երկու Պետութիւնները յանձն կ'առնեն չդիմել սպառնալիքի եւ բռնի ուժի, յար– դել երկիրներու հողային ամբողջակա – նութիւնը, միջամուխ չըլլալ տարբեր եր– կիրներու ներքին գործերուն, եւ չարաս– նել որ երկիրներու հողերը օգտագոր – ծուին յարձակողական նպատակներով: Խորհ· Միութիւնը կը յարգէ Թուրքիոյ դերիչխանութիւնը, հողային լրութիւնը, վարչաձեւը եւ ներքին կարգուսարքը: Մոսկուա երաշխիք կուտայ Թուրքիոյ, որ իր հողերը պիտի չօգտագործուին տարբեր երկրի մը դէմ յարձակումի ձեռ– նարկելու եւ քանդիչ նպատակներու ծա– ռայելու համար: Ռուսիա մասամբ բա– րեփոխեց իր տեսակէտը եւ մօտեցաւ Կիպրոսի Թրքական առաջարկներուն: Աթաթիւրքի եւ Լենինի կողմէ հիմ– նուած Թուրքեւխորհրդային բարեկա – մութիւնն է որ կը վերանորոգուի այս կերպով:

Ինչ կը վերաբերի ծովային համաձայ– նութեան, երկու երկիրները համահաւա – սար իրաւունքներով պիտի օգտուին Սեւ ծովէն եւ այս սկզբունքին համաձայն պի– տի սահմանազծեն զայն: Թուրքիա իրա– ւունք պիտի ունենայ 150 հազար քիլո – մեթր տարածութեամբ ծովային ճամբու մը տիրանալու: Սեւ ծովու վերեւ օգա– յին թռիչքի մասին տիրող տարակար – ծութիւնները չաբաթէ մը պիտի հար – թուին: Այս համաձայնութիւնը կրնայ օրինակ հանդիսանալ Եգէական ծովու մասին տիրող տարակարծութեան, որ դեռ կը չարունակուի Յունաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ:

Մշակութային գետնի վրայ, երկու եր– կիրները զարկ պիտի տան իրենց գոր – ծակցութեան, ֆոլքլորիկ խումբեր, նը– ւագահարներ, արուեստագէտներ, երգ – չախումբեր, նուագախումբեր փոխա – դարձ այցելութիւններով պիտի նպաստեն Թուրքեւխորհրդային մշակութային չար– ժումին:

Լայն համաձայնութիւն գոյացաւ նաեւ տնտեսական գետնի վրայ: Թուրքիա Խ· Միութեան պիտի ծախէ իր հողագործա– կան եւ ճարտարարուեստական արտադ– րութիւնները, որոնց վաճառումին հա– մար դժուարութիւն կը կրէր, եւ փոխա– րէն պիտի ստանայ գործատան կազմած– ներ, մեքենայ, նախանիւթ եւ շինանիւթ, եւ պարտքերը պիտի վճարուին երկար պայմանաժամով:

Այս տարի, Խորհ· Միութիւնը Թուր – քիոյ պիտի տայ մէկ միլիոն Թոն քարիւղ, յետագայ տարիներուն՝ երեք միլիոն Թոն, եւ Թուրքիա զարձեալ պիտի տայ հողագործական բերք եւ ճարտարարուես– տական արտադրութիւններ: Ռուսիա, քարիւղէն զատ, պիտի տայ նաեւ փուէլ օյլ եւ մոթորին:

Ռուսիա պիտի տայ զօրաւոր բնա – ծուխ, Իսքէնտէրունի երկաթ պողպա– տեղէնի արտադրութիւնը զօրացնելու հա– մար: Նախապէս Թուրքիա այս ածուխը Ամերիկայէն կը ստանար: Խորհ· Մի ութ– թիւնը հարկ եղած մեքենաները եւ կաղ– մածները պիտի տայ Թուրքիոյ, քարիւ– ղի գտարաններուն արտադրութիւնը ա– ւելցնելու համար: Ռուսիա Թուրքիային պիտի գնէ առանձնապէս կօչիկ, կանանց եւ արանց հանդերձեղէն, մորթ եւ նման գոյքեր, իսկ Թուրքիա Ռուսիայէն պիտի ապահովէ երկաթ եւ պողպատ, քիմիա– կան աղբ եւ նախանիւթ, դեղօրայքի յա– տուկ նախանիւթ, առանց տրվիլ վճա – րելու, եւ փոխարէնը ապրանք տալով:

Զարկ պիտի տրուի նաեւ ծովային փո– խադրական գործին, եւ խորհրդային նա– ւերը, որոնք ներկայիս կը բանին Վառ– նայի եւ Օտէսայի մէջեւ, այսուհետեւ պիտի հանդիպին նաեւ Պոլիս:

Թուրքեւխորհրդային երեք համաձայ – նագրերը ստորագրուեցան երկու երկիր– ներու վարչապետներուն՝ Պիւլէնթ Էճե – վիտի եւ Կոսիգինի կողմէ, որոնք սիրա– լիր իրարու ձեռք սեղմեցին եւ չնորհա– ւորեցին զիրար: Ստորագրումին ներկայ եղան, Թրքական պատուիրակութենէն զատ, խորհրդային Արտաքին նախարար Գրոմիկօ եւ բարձրաստիճան պաշտօնա – տարներ, որոնք ծափահարեցին այս դէպքը:

ԱՐԱՐԱՏ ԿԸ ՊԱՐՏՈՒԻ ԴԻՆԱՄՈՅԷՆ 1 – 4

—O—

Խորհրդային ախոյենութեան մրցում – ներու արդիւնքներն են (երկուշաբթի).–

Արարատ – Դինամօ (Մոսկուա) 1–4,

Կայրաթ – Դինամօ (Կիեւ) 0 – 0,

Բախտակոր – Սպարտակ 1 – 3,

Նէֆթչի – Զարիա Ե – 1,

Զէնիթ – Դնեպր 2 – 2,

Տորպեդօ – Շախտեոր Ի – 2:

13 խաղերէ ետք, դասաւորման գլուխն է՝ Զերնոմորեց 18 կէտով:

ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՄԻՍԱՔ ՄԵԾԱՐԵՆՑԻ
ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷՆ

Ա. Շարուրեան՝ պրպտելով Երեւանի գրականութեան եւ արուեստի թանգարանին մէջ ի պահ մնացած Թ. Ազատեանի դիւանը, ի յայտ բերած է քանիսներորդ տեղեկութիւններ ու նիւթեր Զարմայր Մեծատուրեանի յուշերը՝ Մեծարենցի մանկութեան եւ դպրոցական տարիներու կեանքին մասին:

Միսաք Մեծարենցի կենսագրութիւնը, ինչպէս ծանօթ է, շարադրած է Թորոս Ազատեան եւ 1922ին Կ. Պոլիսի մէջ լոյս ընծայած է « Միսաք Մեծարենց· իր կեանքը » խորագրով: Հեղինակը, այսուհանդերձ, տարիներ փորձած է յաւելեալ տեղեկութիւններ ու նիւթեր հաղորդել ու հրապարակել բնարերգակին մասին: Այս ուղղութեամբ դիմած է Զարմայր Մեծատուրեանի: Ահա թէ ի՛նչ գրած է Թորոս Ազատեան·

— 1945ին, էջմիածին ուղեւորութեանս դարձին, Սոփիայի մէջ առիթը ունեցայ ծանօթանալու Մ· Մեծարենցի տարեկից ազգականներէն Զարմայր Մեծատուրեանի եւ խնդրելու իրմէ, որպէսզի գրի առնէ այն բոլոր մանրամասնութիւնները, որոնք կը վերաբերին տարաբախտ բնարերգակին մանկութեան եւ դպրոցական տարիներուն: Իր խոստումը յարգեց ան եւ Մեծարենցի մահուան հառաւտուամեակի նախօրեակին ինձ դրկեց արդարեւ իր ունեցած ծանօթութիւնները, վանց չընդլով ամենափոքր մանրամասնութիւններն իսկ: «Առր համար պէտք եղաւ կէս դար ետ երթալ եւ հին, խաղցր ու լեղի յիշատակներուն մոխիրներ խառնել, բլբրել եւ մառացումէ փրկել ինչ-ինչ կարելի է շատ մանրամասնութիւններ»: Այս տողերը կը պարունակէ Զարմայր Մեծատուրեանի 30 Մարտ 1948 թուակիր նամակը, որով ան ինձ կ'ապետեր, թէ ստացած է իր յիշողութիւնները»:

Ա· Շարուրեան իր ծանօթագրութեան մէջ դիտել տուած է, թէ «ինչ-ինչ պատճառներով Զ· Մեծատուրեանի յուշերը չտպագրուեցին», առանց մատնանշելու պատճառները, որոնք մութ կը մնան:

Սորեւ Զ· Մեծատուրեանի յիշողութիւնները, որոնք լոյս տեսած են Ա· Շարուրեանի ջանքով «Սով· Գրականութիւն» ամսաթերթին ներկայ տարուան Մարտի թիւին մէջ:

Միսաք Մեծարենցի մանկութեան շրջանին ընդունակութեան եւ աշխատասիրութեան մասին իր ուսուցիչներուն բարձրաստիճան կարծիքը, սխալ ու անարդար, հիմնուած է հետեւեալ իրողութեան վրայ:

Հ· Տիրատուրեան, Սանասարեանի շրջանաւարտ, երբ Բինկեանի վարժարանի տնօրէնութիւնը կը յանձնէ, աշակերտական հին կարգերը կը լուծէ, դասարանական դրութիւն կը հաստատէ եւ, առանց նկատի առնելու աշակերտներու տարիքի եւ ուսման աստիճաններու տարբերութիւնները աւելի ու պակաս տարիքաւորներով դասարան կը կազմէ: Փոքրերը, բնականաբար, մեծերու հետ դժուարաւ կը հետեւէին դասերուն, այդ պատճառաւ ալ խստութիւններու եւ պատիժներու կ'ենթարկուէին, Միսաքն ալ այդ անմիտ կարգադրութեան զոհերէն մին եղած է: Բարեբախտաբար, վարժարանէն դուրս, ընտանեկան յարկին տակ վայելած գուրգուրանքն ու սէրը եւ խաղընկերներու շրջանակը կը մոռցնեն դպրոցին մէջ զգացած հոգեկան դառնութիւնները:

Միսաք առողջ եւ առոյգ տղայ մ'էր, ուշիմ եւ դիտելու սուր կարողութեամբ օժտուած, զգայուն խառնուածքով, հանդարտաբարոյ եւ լինքնամփոփ:

Միսաք Բինկեանի ազատ ու անկաշկանդ կեանքին, որ իր չուրջը կ'եռար ու կը յորդէր մանուանդ այն տարիներուն, անտարբեր ու անհաղորդ չէ մնացած եւ անոր խառնուած է:

Տարւոյն իւրաքանչիւր եղանակին յատուկ զիւղի տղոց զբօսանքներուն, պըտոյտներուն, խաղերուն ու զուարճութիւններուն մասնակցած է ան: Բացառութեամբ այն խաղերուն, որոնք յանդուգն, վտանգաւոր եւ անգութ եղած են: Օրինակի համար, ամէնէն բարձր ժայռերուն գագաթները բարձրանալ ու անդնդախոր ձորերն իջնալ, գիւղին բերդը (գալէն) ելնել գրեթէ անկոխ ճամբէ մը, բարձր ծառերը չուլլուելով՝ կատարները բոյն դրած թռչուններուն հաւկիթները ու ձագիկները գողնալ, հետազօտել ու գըտնել սեղ ժայռերու ծերպերու մէջ պահուած թռչուններուն բոյները· պիծակներու բոյները երկար փայտերով խառնըշտկել, գետին ձգել ու տրորել, ճմռել· Եփրատի խոր տեղերը լողալու փորձեր կատարել, Եփրատի վրայ նաւարկող լաստերը քարի բռնել գետեզերեայ բարձունքներէն· հաւի վառեակներ յափշտակող կատուները հետապնդել, ծածկի մը տակ նեղել, բռնել ու վիզերնին քար կապած Եփրատի կամուրջէն ջուրը նետել, խեղդել, բիրերով ու քարերով կռիւները զանազան թաղերու տղաքներու միջեւ:

Միսաքի սիրական խաղերն ու զբաղումները կը կազմէին·

Ակերու եւ աղբիւրներու ջուրերու վրայ թռչկոտող ու անոնց եզերքը խիճերու վրայ հանդչող սիրուն ու զոյնզգոյն թռչուններուն հաւկիթները հետապնդել ու բռնել:

Ծակ աղբիւրի, փշատենիի դաշտերուն մէջ կը վազվզէր, ձնծաղիկ, բամբուշ ու վայրի զանազան ծաղիկներ կը ժողովէր ու փունջեր կը կապէր: Ծաղիկները շատ կը սիրէր:

Իրիկուններըը, փոխն ի փոխ, լերան կողմը կամ վարի կալերը, Ռաբաթի ճամբուն վրայ, ընկերներու հետ, – մեծ մասամբ իր զարմիկները – որոնց կու – գային միանալ ուրիշ թաղերէ տղաքներ, կը սպասէր հօտաղին դաշտերէն վերադարձին՝ իր կարգին օգնելու համար հրամայուած գործերուն, որպէսզի իրենց ոչխարներէն ու այծերէն մին կամ միւսը չմոլորի գիւղին ուրիշ ճամբաներուն վրայ: Երբեմն հովիւներու ձեռքէն ընդունած է նորածին (դաշտին մէջ) ուլիկ մը կամ զառնուկ մը, զոր իր թեւերուն մէջ առած ուրախութեամբ ու աճապարանքով տուն տարած է՝ մինչ մայրիկը (ոչխար կամ այծ) կրնակակոխ իր քայլերուն կը հետեւէր:

Իրիկուններըը գըրոցէն տուն վերադարձին կամ Կիրակի օրերը վերի կալերը կը տանէր իր հօրեղբօրորդւոյն՝ Գրիգորի հետ իրենց ուլիկներն ու զառնուկները արածելու համար: Հոն կ'ըլլային թաղին տղաքն ալ զառնուկներով ու ուլերով: Մինչ երկու հոգի կը հսկէին արածուածին, միւսները կալերուն մէջ վիգի, պիլիայի, բերդի, չելիկի, թուրայի խաղերէն մէկը կամ միւսը կը խաղային:

Ամառը Բինկեանի վարժարանի մեծ մասը առտուն կանուխ կը հոսէր Եփրատի ալ ափին գտնուած գեղատեսիլ պարտէզներն ու դաշտերը՝ գիւղական բազմազան աշխատանքի համար: Միսաք ալ գրեթէ ամէն օր իր մօր կամ հօրեղբօրկիներուն (խաթուն մայրեր) կամ հօրեղբօր՝ Պաղտիկ աղայի ու հօրեղբօրորդիներ Վարդանի ու Գրիգորի հետ կ'երթար իրենց պարտէզները՝ ընդարձակ, խնամուած ու հարուստ բազմատեսակ ծառերով եւ որթատունկերով:

Պտուղներու ծանրութեան տակ կքած ճիւղերէն կամ ցածուկ ծառերու վրան ելնելով, իր նախասիրած պտուղները՝ կը քաղէր ու կը ճաշակէր: Մերթ պարտէզին մէջէն հոսող առուին վրայ փայտէ թեւերով ջաղացքներ կը փորձէին շինել, որուն արդելք կ'ըլլար ջուրին ուժեղ հոսանքը· այն տեղ փայտեր կը ժողվէին ու զանոնք չուանով միացնելով, լաստի ձեւը կուտային ուլաստի ծայրը երկար չուան մը կապած ու չուանին միւս ծայրէն պինդ բռնած՝ ջրի հոսանքին կը յանձնէին եւ այդ ուղղութեամբ կը վազէին ու կը զուարճանային: Յետոյ սալ քարերով փուռեր կը շինէին, ապա ձանձրացած ու յոգնած այս խաղերէն, ծառերուն չուքին տակ կը պառկէին ու կը խօսակցէին:

Յաճախ պարտէզին խորէն կամ դրացի պարտէզ մը երդ մը կը թռչէր աղջկայ մը կամ կնոջ մը բերնէն· ձայնը արձագանգ կը գտնէր եւ ուրիշներ կը միանային երգին, ու Ակնայ ժողովրդական սիրուած մը կամ պանդուխտի երգ մը համձեալ խմբերգի մը կը փոխարկուէր:

Կը թուի, թէ այդ պահերը Մեծարենցի համար գրաւիչ ու սիրելի եղած են:

Յերեկուան ընտանիքներէն աւելի մեծ հրապոյր ու խորհրդաւորութիւն ունեցած է Միսաքի համար պիշերային ընտութը, որուն ներկայ գտնուած է յաճախ: Իր փափաքով ընտութը լրանալէ յետոյ հօրեղբօր կամ հօրեղբօրորդւոյն ձիուն պատկին վրայ հեծած ու առջեւը հեծեալին մէջքը պինդ բռնած՝ արշաւասոյր անցած է մութին թեւերուն վրայ կամ լուսնկայ պարզ գիշերով, պարտէզներու ու այգեստաններու երկար չարքերէն, ունկնդիր բնութեան մեծ խաղաղութիւնը խեղդող ահեղ Եփրատին գոռում – գոչիւնին: Հոգին արբեցած յերեկուան ու գիշերուան իրերայաջորդ այս պատկերներէն, տունդարձին քնաթաթախ աչքերը կը փակէր անպատմելի երազներուն անձնատուր:

Միսաք իր հօրեղբօր հետ կ'այցելէր (հայրը՝ կարապետ աղա ու հօրեղբայրը միշտ պանդուխտ էին) իրենց արտերու հնձողներուն· առհասարակ Գարա-չէօլի անհող Հայեր՝ ճերմակ կտաւէ չալուարներով, ամրակազմ ու առոյգ մարդիկ, որ ամէն տարի գարունէն աշուն կուգային Բինկեան դաշտային աշխատանքներու համար ու աշնան կր վերադառնային իրենց համեստ վաստակով: Միսաք հետաքրքրութեամբ կը դիտէր գարնի–գութրենի ծիղերը, որոնք արագ – արագ դեսին կ'իյնային այդ ժիր աշխատաւորներուն մանգաղին տակ, ու այդ ծիղերէն իսկոյն խուրձեր կը կապուէին:

Միսաք ուշադրութեամբ դիտած է գոբեկուան տապին աշխատանքի ընդհատումը, բանուորներուն արեւուն տակ համեստ ճաշը՝ յաճախ փիլաւ, թանապուր ու պտուղ: Ճաշէն յետոյ բանուորներուն կէսօրուան հանգիստը ծառի մը կամ ծառի չգոյութեան պարագային արտին մէջ կանգնուած խուրձերու չուքին տակ· Երկուան գովին քաղին վերսկսումը ու արեւմտին դիւղ վերադարձը՝ մանգաղները ուսերնուն, հանդարտ քայլերով, անհոս ու մտածկոտ:

Միսաք կը սիրէր կալերուն քովերը խուրձի դէզերուն տակ հանգստաւորէն երկննալ Երկուան պահերուն, երբ չուքերը հսկայական համեմատութիւններ կ'առնէին:

Միսաքին մեծ հաճոյքներէն մին եղած է կամնելը: Ան կը նստէր կամին յետսակողմը (եաեւի կողմը) ու պինովի գոյացուած նուիթիններ կ'ունենար, երբ կամին լծուած եզները վարժ կամնողին խթանին տակ արագ – արագ չրջանը կ'ըսկսին կատին քակուած, ցրցքնուած ցորենի խուրձերուն վրայ եզեւչներով, կամին սուր կայծքարերուն տակ ճմռուելով, տրորելով հասկերն ու ծիղերը:

Միսաք ներկայ եղած է պարտէզներու մէջ պտղահաւաքումներուն ու մանուանդ այգեկութքներուն ու խաղողի ճմլումներուն հնձաններուն մէջ՝ երգերով, պատմութիւններով, կատակներով ու մաղթանքներով:

Ան ճանչցած է նաեւ ամրան ոչխարներուն խուզումը լեռներուն վրայ կամ Եփրատի եզերքը ծառերուն տակ մակղումի առեն՝ ընկերանալով տան մշակներուն ու հօրեղբօրորդիներուն: Հովիւները կէսօրուան ճաշին կը կթէին ոչխարները խոշոր թասերու մէջ, ուր առատ տակ տաքցած խճաքարեր կը ձգէին: Հիւրերը, բոլորակի կանանչ խոտերու վրայ նստած, կարգով ախորժով կը խըմէին հում թարմ կաթը ումպերով, թասը ձեռք ձեռք փոխանցելով եւ այսպէս չարունակաբար:

Զ. ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ

(Շար· – 1)

The Proud Armenians

—o—

Բ·

Բոպըրթ Փօլ Ճորտըն այնուհետեւ խտացած գիծերով ներկայացուցած է հայ ժողովուրդին անցեալը յիչելով, որ պահմական Հայաստանը տարածուած է այժմու Թուրքիոյ արեւելքէն Պարսկաստան, Իրաք եւ ներկայ Խորհ· Միութեան մաս կազմող հողերու վրայ: Այս գետնի վրայ պատկերալից է գտնուիլ քարտէսը, ուր յստակ սահմանագծուած են պատմական Հայաստանն ու Տիգրան Մեծի կայսրութիւնը, Հայաստանի անկախ Հանրապետութիւնն ու Խորհ· Հայաստանը, առանց մոռնալու Կիլիկիան:

Այս կարճ բաժնին մէջ արձանագրած է իրողութիւնները, ինչպէս, օրինակ այս անվիճելի փաստը, որ Օսմանեան կայսրութեան տարածումէն եօք Հայերը են–թակայ դարձած են մնայուն հալածանքներու: Համաշխարհային Ա· պատերազմին, երբ Օսմանեան Պետութիւնը յարած է կեդրոնական ուժերուն, որոշած է « լուծել հայկական հարցը »՝ բնաջնջելով Հայերը: « Արդիւնքը՝ Ջարդեր եւ տեղահանութիւններ՝ բոլի միջեւ սուրիական անապատը, ծայր տուած 1915ի սկիզբը: Ընդհանուր հաշուով մէկուկէս միլիոն այր, կին, երախայ մեռաւ »:

Բոպըրթ Փօլ Ճորտըն այս մասին խօսած է քաղմաթիւ Թուրքերու հետ: Նոքահասները ընդհանրապէս ոչինչ գիտեն հայկական ողջակիզումին մասին, քանի խօսք չըլլար իրենց դպրոցներուն մէջ («չի դասաւանդուիր», գրած է յօդուածագիրը): Աւելի՛ւեան նահանգներուն մէջ աշեւորները յիշած են, թէ ինչպէս Հայերը ասպատակած են իրենց գիւղերը: Թուրք մը ըսած է·— Հայերը կը ձգտէին առեղծել իրենց ազգային Պետութիւնը»: Թուրքերուն համար Հայերը դաւաճանած են իրենց երկիրը պատերազմի ժամանակ՝ մէջտեղ բերելով ներքին բախտամներ, որոնց ընթացքին Թուրքեր եւս ջարդուած են: « Այսպէս, արդարացնելով ձեռք առնուած հակամիջոցները: Միեւնոյն առեն ինդրոյ առարկայ կը դարձնեն սպաննուած Հայերու թիւը »:

Ամերիկացին անպայման ուզած է խօսիլ նաեւ այժմու իրադարձութեանց մասին: Թուրք մը ցաւ յայտնած է անցեալ եկեղեցութիւններուն եւ եղեռնափորձերուն համար: «Աչքարհ վի է առելութեամբ» ըսած է: Թուրքը աւելցուցած է·— «կըլլան որոշ պիւանակալական հարցեր դատելութիւն ունենալ Հայերուն համար, ինչպէս ոեւէ մէկու: Միացեալ Նահանգներու մէջ ձեր հարցերը ունիք ձեր պիւրոյին հետ, սակայն Հայերը, իրեւ Թուրք քաղաքացիներ միւս բոլորին նման իրենց իրաւունքներն ու ապահովութիւնները ունին Սահմանադրութեան համաձայն: Դատարանները հոն են »:

Ներկայացուցինք այս միտքերը, այնպէս, ինչպէս ինք իր կարգին արձանագրած է Ճորտըն, որովհետեւ կը պարզեն Թուրքերուն մտայնութիւնն ու տեսակէտները, մեկնաբանութիւնները ծանր դէպքերուն:

« Նեչընըլ Ճէօկրաֆիք »ի յօդուածագիրը ըրկայացած է Քալիֆորնիա հաստատելով, որ Հայածին Ամերիկացիները լաւ օրինակներ կրնան դառնալ արտասահմանի Հայերուն դիմադրիծը սահմանելու ուղղութեամբ: Տեսակցած է զանազան խաւերու պատկանող, այլազան դիրքերու վրայ գտնուող ծանօթ դէմքերու հետ·— « Ողբ· Ճ· Մարտիկեան, Հայկ Պէրպէրեան՝ «երբեմնի «Ընկոյզի Թագաւորը », Ա· Տիգրանեան, անուն մը Հայ համայնքին մէջ, Մայք Քոնոր (Գրիգոր Օհանեան), հետաքրքիր ծանօթ Մանիքքը, Ալեք Մանուկեան, Ու· Սարոյեան: Քանի մը հասարակաց գիծեր ներդաշնակ ձեւաւորում մը կր ստանան բոլորին մօտ ալ: Ցաջողութիւն՝ աշխատանքի եւ ընդունակութեանց համբով, հպարտութիւն՝ ազգային ծագումով, ազգային դիմադիծի պահպանման մտահոգութիւն եւայլն:

Գրիգոր Օհանեան ծնած է Հայկ· Ֆրէզնօ, սակայն իր զաւակները կէս Հայ են ու անգլիատակից· գիտեն այնքան, որքան ինք կ'ըսէ: Կը վախնայ, որ ժամանակի հարց ըլլայ մինչեւ այն օրը, երբ Հայերն ալ ոեւէ մէկու մը նման:

— « Երկար տարիներ, գիտել տուած է Ալեք Մանուկեան, մեր գլխաւոր մտահոգութիւնը եղած է օգնել գաղթական-ներուն· դեռ կը չարունակենք օգնել կրօտեաշներուն, սակայն այժմ մեր ուշադրութիւնը սեւեռած է կրթական եւ մշակութային գործունէութեան վրայ: Կը սիրեմ ժողովուրդս: Կ'ուզենք պահպանել մեր աւանդութիւնները »:

Ու· Սարոյեան պարզած է Հայերուն

ԱՆՑԵԼՈՒԹՅՈՒՆ ՎԱՂՈՒՑԱԾ ՄԱՐԴԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՀՎԱԾ ՄԱՍԵՐԸ

ԽՈՍՔ, ՀԱՅԱՍՏԱՆԿ

Ա. Ծորոյանի անվան գրադարանի տնօրեն, գրականագետ Հրաչ Ղազարյանի հետ զրուցում է Ռուբեն Մուրադյանը

— Ինչպե՞ս ծնվեց «Հայաստանի պահված մասերը» գաղափարը, ինչպե՞ս ստեղծվեց ձեր գրադարանում այդ բաժինը:

— Ամեն ինչ սկսվեց 1988 թվականի դեկտեմբերի 7-ի աղետալի երկրաշարժից հետո: Ավերակների տակ մնացին հազարավոր մարդիկ, ոչնչացան հարյուրավոր տներ, հիվանդանոցներ, դպրոցներ, մշակութային կենտրոններ: Ավերակների տակ մնացին նաև գրքեր, ձեռագրեր, հնաոճ իրեր, որոնք ժամանակին հավաքվել էին տարբեր գրադարաններում, թանգարաններում, անհատների տներում: Ավերակների տակ մնացին նաև մարդկանց հիշողությունները, որոնք ժամանակի ընթացքում կորցրին իրենց արժեքը, դարձան անպետք, ավելորդ: Ավերակների տակ մնացին նաև մարդկանց հոգի

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Գամէր Տէր–Վարդանեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Արմենուհի Բալուեան եւ զաւակները (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Պերճ Պալիկեան եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Գապաքեան եւ զաւակները (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Փօլ Տէր–Գալուստեան եւ զաւակները եւ համայն ընտանեկան պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ–մօր, քրոջ, աներմօր, քենիին, մօրաքրոջ եւ խնամիին՝

ԱՃՐԻ ՏԻԿԻՆ ԵՂԻՍԱԲԷԹ
ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆԻ

(ծնեալ Միհրասեան, կարնեցի)

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 26ին Մէռլէնի հիւանդանոցը:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի, Յունիս 29, ժամը 14ին Պօմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցին ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Սէն–Ժիւլիէնի գերեզմանատունը:

Մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՅԱՒԱՍ. — Մեր ցաւակցութիւնները Տիկին Արմենուհի Բալուեանի, Տէր եւ Տիկին Գ. Տէր–Վարդանեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Կրընոպլէն Տէր եւ Տիկ. Սիսակ Սիսլեան կը նուիրեն 100 Ֆր. Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան է յիշատակ Գառնիկ Ճառայեանի:

×

Լիոնէն Տիկին Քնար Թէրզեան իր սիրելի մօրաքրոջ աղջկան, Նիւսաբնակ եղիսաբէթ Նագաշեանի մահուան տարելիցին եւ վիէննաբնակ Պաղտիկ Գալիկեանի մահուան քառասունքին է յիշատակ 100 Ֆր. կը նուիրէ «Ճառաջ»ին:

BAIL A CEDER

Bail neuf, mixte, 3-6-9 à céder, 80 m2, Confection. 1er étage, 35 rue d'Hauteville, 75010 Paris.

Loyer annuel 13.500, petite reprise
Tél. : 379-08-03

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հայ խոհարար մը կ'ուզուի Լիոն, հայկ. ճաշարանի մը համար: Դիմել՝

Restaurant TAMAR
5, Rue Ferrandière
69002 Lyon
Tél. : (78) 42-20-24

Ն Ի Ս

Կիրակի, Յուլիս 2, Մարսէյլի հայ նախկին մարաիկներու այցելութիւնը Նիս քաղաքը: Ներկայ կը գտնուին ժամը 11·30ին եկեղեցի՝ մասնակցելով հոգեհանգստեան արարողութեան: Պատարագի վերջաւորութեան, կից սրահին մէջ, տեղի կ'ունենայ հիւրասիրութիւն մը: Ծաղկեփունջի գնեդրամ ժամը 10·30, 7 Ռիւ սը Ֆրանս:

Հ.Մ.Ը.Մ. Ի

ՅՕԱՄԵԱԿԻ ՄՐՑԱՇԱՐՔ

Մասնակցութեամբ Ֆրանսահայ խումբերու, հովանաւորութեամբ Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան, նախագահութեամբ
Պ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՓՐԻՆԿԵԱՆԻ
Շաբաթ, Յուլիս 1 եւ Կիրակի Յուլիս 2 ժամը 10էն սկսեալ
STADE JEAN-BOUIN
Rue du Gouv. Gen. Eboué, Issy

ՊԱՐԱՆՑԻԿ

ի պատիւ հայ ֆութպոլիստներուն Շաբաթ Յուլիս 1, ժամը 21·30ին Սամուէլ – Մուրատ վարժարանի սրահը (26, Ռիւ Թրուայոն)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Բեքմէզեան, այրի Տիկին Նաւասարդեան, այրի Տիկին Բեքմէզեան, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Գաբաողլանեան, Տէր եւ Տիկին Մանէկան Մանէկանեան եւ զաւակը, Պ. Յովհ. Բեքմէզեան, Տէր եւ Տիկին Քրիսթիան Գաբաողլանեան եւ Տէր եւ Տիկին Ակընքկէօզեան իրենց խորին չնորհակալութիւնները կը յայտնեն կաթող. Պատուիրակ՝ Սեբուհ Արք. Մանուկեանի, կապ. Խաչի Շրջ. Վարչութեան եւ բոլոր մասնաճիւղերուն ի մասնաւորի Պանեէօ – Քաչանի մասնաճիւղին, Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան, Նայիրի պարախումբին, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին, Պրիւսէլի Մշակոյթի Տան եւ բոլոր անոնց որոնք ծաղկեպսակներով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, անձամբ, հեռագրով թէ նամակով մասնակից եղան իրենց խոր վշտին

ՓՈՓՐԻԿՆ ԱՐՄԷՆ ԲԵՔՄԷԶԵԱՆԻ

եղերական մահուան առթիւ:

ՓԱՐԻԶ
Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ

Այս կիրակի, Յուլիս 2, վարդավառ է: Օրն է պայծառակերպութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 10ին, կը մատուցուի եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագ:

ԵՐԿՈՒՇԱՄԹԻ, Յուլիս 3, Յիշատակ է Մեռելոց: Նոյն եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին կը մատուցուի պատարագ: Յաւարտ պատարագի կը կատարուի հոգեհանգիստ վասն հանգուցելոց:

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ
ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի որ իրենց հասցէներու առժամեայ փոփոխութեան համար, դիմեն մեկնումի թուականէն 5–6 օր առաջ, տալով անպայմանօրէն երկու հասցէները (ընթացիկը եւ նորը) եւ 6 Ֆր.ի դրոշմա – թուղթ:

Մեր այն բաժանորդները որ կրնան իրենց թաղին թղթատարին մէկդգայ կատարել տալ այս գործողութիւնը, մեծապէս գիւրացուցած կ'ըլլան արդէն ծանրաբեռնուած վարչութեան աշխատանքը:

Իտալիոյ համար հասցէի առժամեայ փոփոխութիւն չենք կրնար ընդունիլ, թղթատարական անկանոնութեանց պատճառով:

Բոլոր դիմումները պէտք է ըլլան ԳՐԱՒՈՐ: Հեռաձայնով չընդունուիր:

Շնորհակալութեամբ՝

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ
ՍԷՆ ԼՈՒ — ՄԱՐՍԷՅԼ

Կազմակերպութեամբ՝ եկեղեցւոյ Ծանդակ Տիկնանց Միութեան, Կիրակի, Յուլիս 2 ժամը 16ին:

Կը նախագահէ՝ Պ. Ռ. ՏԷՐ–ՄԵՐԿԵՐԵԱՆ
(Հայերէնի փրոֆեսէօր Էքսի համալսարանը)

Կը խօսի
ՇԱՀԱՆ ԽԱՉԱԿԻՐ ՔՀՆԾ. ՏԷՏԷԵԱՆ

Ազակերաններու կողմէ՝ արտասանութիւն, խմբերգ, հայկական պարեր:

Ձաւեշտ՝ «Սամաթիացի Աբիկ Աղա»
Պուֆէ — Շամփուրով խորոված

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համախաբբերդցիական Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը, Յուլիս 2ին, Կիրակի ամբողջ օրը Ֆապրիկուալի Հանրակառքի Ընկերութեան ծառախիտ դղեակին մէջ:

Ճոխ պուֆէ — Շամփուրով խորոված, մատչելի գիներով — Հայկական եւ եւրոպական պարեր եւ զանազան անակնկալներ — Նուագախումբ Քոչարի խումբ:

Հայրենակիցներէն կը խնդրուի իրենց հետ բերել աթոռ եւ սեղան:

Պուլի մրցում

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԲԱՆԱԿՈՒՄ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ
CAMP d'ÉTÉ de la F.R.A. NOR SEROUND
DU 1ER AU 30 AOUT
Thonon-les-Bains

HAUTE SAVOIE
Proximité lac Leman — Chalet les Alouettes
74500 CHAMANGES
Tél. : (50) 71-33-01

TARIF : pour un mois : 1.150
Plus de 14 jours : 45 F. par jour
de 7 à 14 jours : 50 F. par jour
Moins de 7 jours : 55 F. par jour
Prix du voyage en sus
Arrhes sur séjour 250 F.

Départ collectif de Paris par autocar le Lundi 31 Juillet

REGION PARISIENNE : Permanence pour inscription le Vendredi de 19 à 21 h. et le Samedi après-midi de 16 à 19 h. 17, Rue Bleue, Paris 9 métro Cadet — Tél. : 824-63-89
Après 20 h. Tél. : 029-04-93
Maison de la Culture à Alfortville — 9, Rue de Madrid.

REGION LYONNAISE : Renseignemens et inscriptions auprès des groupes du Nor-Séround, informations auprès de M. E. Mardirossian, Tél. 72-25-91

MARSEILLE : Maison de la Culture Arménienne, 12-14, Rue St. Bazile Tél. : 50-15-09

ՎԱՐԴԱՎԱՌ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յուլիս 2ին նախաճեռնութեամբ Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութեան:

Առաւօտուն՝ հոգեհանգիստ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Ժամը 13ին ճաշ, Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տունը՝

9, Ավընիւ տը Մատրիտ

Կը մասնակցի՝ ՅԱՐԴԱՐ (զուգերգ)

Շաւաթօն – Էքզէյն թիւ 103 օթոպիւսը եւ իջնել Փըթի Փոճ:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Լիոնի խումբը կը մեկնի այս Կիրակի, Յուլիս 2, առաւօտեան ժամը 7·30ին, եկեղեցիին առջեւէն (295 Ռիւ Պուաթօ):

Օգոստոսի արձանագրութեանց համար դիմել Զօրեքշաբթի եւ Հինգշաբթի եկեղեցին:

×

Մարսէյլի Ա. խումբը կը մեկնի Յուլիս 1ին առաւօտեան ժամը 5ին, ժամադրավայրը Օթէլ Փարի – Նիս, 25 Պուլվ. տ'Անթէն:

Օգոստոսի արձանագրութեան համար դիմել Տիկին Ֆրանկիւլեանի՝ 32, Ռիւ տը լա Ռեփիւպլիք, հեռ. 91·24·98

AVEC LE CONCOURS DE

AÉROFLOT - INTOURIST - Havas-Voyages

JACQUES CHELELEKIAN vous propose

tous les mois au départ de MARSEILLE

des VOYAGES à

MOSCOU - EREVAN - TBILISSI

3 jours 8 jours 3 jours

PRIX 3 550 F

JUILLET	: du 07 au 20 Juillet 1978 du 14 au 27 Juillet	Septembre	: du 01 au 14 Septembre
Août	: du 04 au 17 Août	Octobre	: du 06 au 19 Octobre
	du 18 au 31 Août	Décembre	: du 29 au 11 Janvier 1979

MOSCOU - EREVAN

2 jours 5 jours

PRIX 2 550 F

JUILLET	: du 14 au 20 Juillet 1978	Octobre	: du 06 au 12 Octobre du 27 au 02 Novembre
Août	: du 11 au 17 Août	Novembre	: du 17 au 23 Novembre
Septembre	: du 08 au 14 Septembre du 22 au 28 Septembre	Décembre	: du 08 au 14 Décembre

Prix comprenant : Transport aérien — Transferts — Séjour hôtel 1er classe en chambre 2 lits — Pension complète — Visites et excursions selon programme — Visa — Assurances.

Renseignements et réservations

Jacques CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS

87 la Canebière 13001 MARSEILLE
tél. (91) 95 90 12

Org. Lic. 97

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆԻՍ
30
VENDREDI
30 JUIN
1978

LE NUMERO 1,60 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԿՅԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար· 200 Ֆ· Վեցամսեայ 110 Ֆ·
Արտասահման Տար· 230 Ֆ· Հատը 1 Ֆ· 60

53ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14·152
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
53e ANNÉE — N° 14.152

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍՊԱՆԻԱ, ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՀԱՍԱՐԱԿԱՑ ՇՈՒԿԱՆ

ԺԻՍՔԱՐԻ ԱՑՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

Սկիզբէն, Նախագահ Ժիսքար տ'Էսթէն վատահութիւն ցոյց տուած է Սպանիոյ թագաւորին՝ Խուան Կարլոսի հանդէպ եւ կը թուի թէ երեք տարի է թագաւորը ցոյց տուած է ձեռնհասութիւն եւ յարմարեւութիւն դժուար պաշտօնի մը գլուխը՝ Սպանիան առաջնորդել դէպի ժողովրդավարութիւն։

72 տարիէ, առաջին անգամ է, որ Ֆրանսայի Նախագահ մը պաշտօնական այցելութիւն կը կատարէ Սպանիա։ 72 տարի առաջ՝ Էմիլ Լուպէն էր որ նոյն ճամբան բռնած էր։ Այս անգամ, Նախագահ Ժիսքար իր անվերապահ բարեկամութիւնը կը բերէ եւ ապահովութիւն կուտայ Խուան Կարլոսի որ Ֆրանսա զօրավիգ կը կենայ Սպանիոյ, անոր անդամակցութիւնը ապահովելու համար Հասարակաց Շուկային ներս։ Իր ճառին մէջ, Ֆրանսայի Նախագահը չեշտած է.

— «Գիտենք թէ ասիկա լուրջ հարցեր պիտի ստեղծէ. վստահ եմ սակայն, որ պիտի գիտնանք զանոնք լուծել եթէ իմաստութիւնն ունենանք նախատեսելու անհրաժեշտ զգուշութիւնները, եւ պահպանումները։ Որպէսզի ոչ մէկ կասկած մնայ, հոս կը կրկնեմ, իմ եւ կառավարութեան անունով, որ Սպանիոյ մուտքը Հասարակապետութեան մէջ միայն արդար բաշխանքի մը չէ որ կը համապատասխանէ այլև կը համապատասխանէ իրաց բնոյթին եւ Եւրոպայի չահուն»։ Իր պատասխանին մէջ Խուան Կարլոս չեշտած է թէ իր երկիրը վճռած է գործակից Եւրոպայի կառուցման, աւելցնելով. « Մենք զմեզ Եւրոպացի զգանք, կը զգանք եւ կ'ուզենք։ Եւրոպան մեր ապագան է »։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂԱՎ

ՖՐԱՆՍԱՑԻ կառավարութիւնը Յուլիս մէկին 3,85 առ հարիւր յաւելում կատարեց սմիխի (միջ–արհեստական երաշխաւորուած նուազագոյն աշխատավարձ), ինչ որ ժամական 10,45ի կը հասցնէ կամ 1887,90 ամիսը, չաբաթական քառասուն ժամ աշխատանքի համար։

ԻՏԱԼԻՈՑ 1011 « մեծ ընտրողները » սկսան ընտրել նոր նախագահը ինչ որ բաւական դժուար պիտի ըլլայ։ Թեկնածուները չատ են, ոչ մէկը բացարձակ համակրանք կամ ժողովրդականութիւն կը վայելէ։ Բացի Անտրէոթթիէն, միւս բոլորն ալ 60 տարեկանէն վեր են եւ յաճախ նոյնիսկ՝ 70էն, ինչպէս, օրինակ, Հանրապետական՝ Լա Մալֆա, 75 տարեկան։ Դեռ Նեննի եւ Փեռթինի 80էն ալ վեր են։

ՄՈՆԱՔՈՑի իշխանուհին՝ Գարոլին 21 տարեկան, ամուսնացաւ Ֆիլիփ Ժիւնոյի հետ, 38 տարեկան եւ « հասարակ մահկանացու »։

ՊԻԼՊԱՈՑի մէջ թերթի մը տնօրէնը իր տան առջեւ իսկ սպաննուած է։ Կը կարծուի թէ մարդասպանները պատ

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՑՈՂ

(Արմէնփրէս, Յունիս 14, 16, 19, 22)

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ ՊԱՐԱՀՈՒՄԸ ԵԼՈՑԹ Կ'ՈՒՆԵՆԱՑ ՀԱՄՊՈՒՐԿԻ ՄԷՋ

Լենինականի « Երկաթուղայիններու Մշակոյթի պալատի պարի համոյթը » Յունիսի վերջերուն երեկոյթներ կուտայ Համպուրկի մէջ։ Ցայտագրին մաս կը կազմեն հայկական ժողովրդական եւ ազգագրական, Խոր. Միութեան ժողովուրդներու պարեր։ Խումբին գեղար – ուեստականղեկավարն է Աշոտ Շաթոյեան։

×

ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԻՆ ՆՈՒԻՐՈՒՄԱԾ ՑԱՑՏԱԳԻՐ ՄՈՍԿՈՒԱՑԻ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Մոսկուայի հեռատեսիլը հաղորդում մը նուիրած է Հայաստանի երաժշտական արուեստին։ Հաղորդման ընթացքին ցոյց արուած են Երեւանի տեսարժան վայրերը։ Մատենադարանի մուտքին առջեւ եւ անոր սրահներուն մէջ։ Հաղորդավարը անդրադարձած է հայ ժողովուրդի մաքառումներով լեցուն երեքհազարամեայ պատմութեան, ընդգծելով որ մշակոյթը՝ երաժշտութիւն թէ գրականութիւն, ճարտարապետութիւն թէ պար, անոր խորքին նոր աստիճանը, ըլլալով զարգացման նոր օղակ մը, նոյն ատեն նախորդի չարունակութիւնն է եւ իր մէջ կը կրէ նախորդներու սաղմերը, անխզելի կապի մէջ է նախընթացի հետ։ Այդ իրողութիւնը կ'երեւայ հայ երաժշտութեան զարգացման մէջ, որուն աղբիւրները կը հասնին խոր միջնադար՝ Ե· դար։ Այնուհետեւ ցոյց տրուած են Մարտիրոս Սարեանի նկարները, որոնց մասին խօսած է նկարիչի որդին՝ երաժիշտ Ղազարոս Սարեան։ Ցոյց տրուած են նաեւ Մինաս Աւետիսեանի գործերը։ Ցայտագրի երաժշտական բաժնին հնչեցուցած են Ա· Խաչատրեանի « Գայեանէ » բալետէն « Սուրերու պար »ը, Կոմիտասի մեղեդիները՝ նոյնանուն քառեակի մեկնաբանութեամբ, Եդ· Միրզոյեանի « Սիմֆոնիա »ն։ Ներկայացուած են տեսարաններ Էդգար Յովհաննիսեանի « Սասունցի Դաւիթ » օփերա – բեմապարէնէ։ Ցայտագրին մասնակցած են Հայաստանի պարի պետական համոյթը, պետական ճաղի նուագախումբը եւ այլ խումբեր։

×

ԾԱՆՐԱԲԱՐՁՈՒԹԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՑԻ ԱԽՈՑԵՆՈՒԹԵԱՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ԵՐԵՔ ՀԱՑ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐՈՒ ՑԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Ծանրաբարձութեան Եւրոպայի ախոյեանութեան մրցումներուն երեք հայ մարզիկներ, որոնք մաս կը կազմէին խոր – հրդրդային խումբին, իրենց ծանրութեան դասակարգին մէջ առաջին տեղը գրաւած են։ Այսպէս, աշխարհի եւ Եւրոպայի ախոյեան Եուրի Վարդանեան, 22 տարեկան, կէս միջին ծանրութեան չարքին

բարձրացուցած է 372,5 քիլօ, Վարդան Միլիտոսեան (միջին ծանրութիւն)՝ 342,5 քիլօ, իսկ 20ամեայ Սերգէյ Առաքելով (կէս–ծանր դասակարգ)՝ 387,5 քիլօ։

×

ԵՐԵՒԱՆԻ ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ՕԴԱԿԱՅԱՆԻ ՆՈՐ ՇԷՆՔԻՆ ՆԱԽԱԳԻԾԸ

Երեւանի հարաւային օդակայանի նոր շէնքի նախագիծը պատրաստած է։ Նախագիծին հեղինակներն են ճարտարապետներ Ռ· Հասրաթեան, Լ· Քրիս – տափորեան, շինարարներ Է· Թօսունեան եւ Ի· Բաղրամեան, որոնք իրենց աշխատանքներուն մէջ նկատի առած են արդի քաղաքաշինութեան նուաճումները եւ Երեւանի զարգացման հեռանկարները։ Նոր շէնքը արտաքինէն պիտի ներկայացնէ թեք տանիք մը, որուն երկու ծայրերը կը նմանին դէպի երկինք սլացող թեւերու։ Տանիքին վրայ գետեղուող ապակիէ լապտերները, լոյսի աղբիւր ըլլալէ զատ, կ'ամբողջացնեն նաեւ շէնքի ճարտարապետական ուրուագիծը։ Շինութիւնը, որ նախատեսուած է տեղական եւ միութենական թռիչքներու համար, ժամական կը սպասարկէ 300 ճամբորդի։ Շինարարութիւնը նախատեսուած է սկսիլ գալ տարի։

×

ՄՈՒՇԵՂ ԳԱԼՇՈՑԵԱՆի ՎԻՊԱԿՆԵՐԸ ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԾ ՊՈՒԼԿԱՐԵՐԷՆ

Սոֆիայի « Նարոդնա կուլտուրա » («Ժողովրդական մշակոյթ») հրատարակչականը լոյս ընծայած է Մուշեղ Գալշոցեանի գործերէն հատոր մը, ուր տեղ գտած են «Բովտուն» եւ «Զորի Միրօ» վիպակները։ Պուլկարերէն թարգմանութիւնը ըրած է Ցակոբ Օրմանճեան, որ յառաջաբանով մըն ալ ներկայացուցած է գրագէտին վաստակն ու գրական նկարագիրը։

×

ՇՐՈՒԵՆԱՆՑ ԳԻՒՂԻ ԴՊՐՈՑԻՆ 75ԱՄԵԱԿԸ

Զափանի շրջանի Շրուենանց գիւղի միջնակարգ դպրոցը բոլորած է իր 75 – ամեակը։ Կառուցուած է 1902ին, համագիւղացի Գ· Տէր–Մարգարեանի նուէրով։ 75 տարուան ընթացքին դպրոցը տուած է աւելի քան հազար շրջանաւարտներ։ 75ամեակը նշուած է յոբելենական կրեկոյթով մը։

×

ՀԱՑ–ՌՈՒՍ ՑԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիան լոյս ընծայած է « Հայ – ռուսական յարաբերութիւնները ԺԸ· դարի երկրորդ երեսնամեակում» խորագրեալ փաստաթուղթերու հատորը։ Գիրքը պատրաստած են Վ· Ոսկանեան, Զ· Գալստեան եւ Ս· Մարտիրոսեան, փաստաթուղթերը հաւաքուած են Խորհրդային Միութեան այլ եւ այլ քաղաքներու դիւաններէն։

×

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ԹԵՐԹԸ Գ· ԷՄԻՆԻ ՄԱՍԻՆ

«Ալ Սաուրիա» օրաթերթը իր գրական չաբաթօրեայ թիւին մէջ յօդուած մը նուիրած է Գ· Էմինի մասին։ Հեղինակներն են քննադատներ Ղասան Քաջն եւ Լուսի Ղասապեան։ Քանի մը բանաստեղծութիւններ իրենց ճաշակ թարգմանաբար ներկայացուած են։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՓՈՆԷԱԿԻ ՆՈՐ ՇՈՒԿԱՆ՝ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ

Նիւ Եորք թայմզ *օրաթերթին թղթակիցներէն մէկը՝ Քրէյկ Ուիթնէյ (*), երբեմն մէկ տեսակցութիւն մը ունեցած է Աբարամ քոնեաքի ձեռնարկութեան տնօրէնին հետ։ Մ· Խանոյեան, եօթը տարիէ ի վեր կը վարէ ձեռնարկութիւնը եւ հաղորդած է ամերիկացի լրագրողին, թէ առաջին անգամ ըլլալով 15·000 չափ հինգ աստղանիշ քոնեակ պիտի առաք – ուի Միացեալ Նահանգներ։ Պիտի արժէ մօտ տասը տոլար, թէեւ գինը դեռ վերջնապէս չէ ճշդուած։*

Փեփսի – քոլա ձեռնարկութեան ճամբով է, որ ապահովուած է հայկական քոնեակին մուտքը Միացեալ Նահանգներ։ Արդարեւ, կնքուած պայմանագրով Ռուսերը իրաւունք ունին փեփսի – քոլան խորհրդային չուկան հանել, մինչեւ յունուարէն ընկերութիւնը վոտկայի սպառումը ապահոված է ամերիկեան չուկաներուն մէջ։ Ուրեմն, կ'աւելնայ նաեւ հայկական քոնեակը։

— Մեր նպատակը, դիտել տուած է Խանոյեան, չահերը ապահովել չէ մեծ քանակութեան հասնող առուծախերով, այլ՝ համբաւ ձեռք ձգել։

Շուրջ 86 տոկոսը ամէն տարի պատրաստուղ քան միլիոն չիչերուն, կ'առաքուի Խորհ· Միութիւն։ Դիները կը տարուբերին ամերիկեան տոլարով 7,75էն 28ի միջեւ։ Մնացեալը զլխաւորաբար կը ծախուի համայնավար այլ երկիրներու։

Սիլվա Պարախզանեան բացատրած է հայկական քոնեակին պատրաստութեան եղանակը, որ կը տարբերի ֆրանսականէն։ Քիմիապիտուհիին տուած տեղեկութիւններուն համաձայն հայկական քոնեակը կը պատրաստուի դինիի ալքոլով՝ « հինցած » կաղնիէ տակառներու մէջ։ Ֆրանսացիք նախ քոնեակը կը պատրաստեն, ապա միայն կը « հինցնեն »։

Ամերիկացի լրագրողը զբաղեցաւ թէ հայկական քոնեակը թեթեւ մը վանիլի բոյրը ունի, աւելցուցած է, թէ Հայերը Արմենիա պանդոկին մէջ նախաճաշին կը խմեն։ Կ'օտագործեն բարեկամութեան հաստատման, ամրապնդման համար, իբրեւ զբաղիւ պերճախօսութեան, ինչպէս նաեւ փոքր առեւտուրներու գործառնութիւններ գլուխ հանելու համար։

Հայկական պարծենկոտութեան կէտ մը երեւան կ'ելլէ լրագրողին գրած սա տողերէն.— «կ'ըսեն, թէ Զըրչիլ կը սիրէր « Դուին » մկրտուած քոնեակը եւ չնորհիւ այս քոնեակին ապրած է 90 տարի եւ երկու ամիս։ Ցամենայն դէպս Բժ· Զաւէն Տօլապճեան, մասնագէտ սրտաբան, ճշդած է, թէ ումպ մը լաւ քոնեակը օգտակար է մարմնին ամբողջ դրութեան համար։ « Կը պայծառացնէ միտքը եւ կը կազդուրէ հոգեկան տրամադրութիւնները »։

(*) Ինչպէս ծանօթ է այս լրագրողը դատարան հրաւիրուած էր Զորեքշաբթի օր, Մոսկուա։ Կը սիրեմ յուսալ որ մեր ֆոնեակը դեր չունի ամբաստանութեան մէջ···։

էքթա ահաբեկչական չարժումին կր պատկանին։

ԹԵՀՐԱՆի մէջ գինուոր մը զնդակահարուած է, որովհետեւ մերժած էր կրակ բանալ ամբոխին վրայ փետրուար 18ի ցոյցերու առեն։ Դատը տարած է գինուորական ատեան մը։

ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԻՍԱՔ ՄԵԾԱՐԵՆՑԻ

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷՆ

Գիւղէն դուրս, Եփրատի մէւ ափին վրայ կը գտնուէր Ս. Աստուածածնայ քարաշէն սիրուն եկեղեցին՝ ծառերով շրջապատուած, տարտարոսի հսկայ բարձունքին հովանիին տակ: Բոլոր տաղաւարներուն հոն պատարագ տեղի կ'ունենար: Գիւղին տղաքը մասնաւոր հաճոյքով նոյն օրերը կ'երթային հոն աղօթքէ աւելի պարտէզին ասոիճաններուն (սէքի) վրայ խաղալու, Եփրատը տեսնելու եւ քարեր նետելու անոր մէջ: Միսաքն ալ այդ զուարճութեան առիթները վախցուցած չէ իր կարգին:

Գիւղէն կէս ժամ հեռաւորութեամբ դարձեալ Եփրատի վրայ էր Ս. Երից մանկանց վանքը (Վարվանք), ծառերով հովանաւորուած ու շրջապատուած: Ամրան չաթաթ իրիկունները, կ'երակնամուտքէ - րուն, Միսաքի հօրեղբօր կինը ուրիշ հաւատացեալ կիներու հետ յաճախ պիտի երթար Գրիգորն ու Միսաքն ալ միասին առած՝ մոմ վառելու ու աղօթելու: Իսկ տարին երկու անգամ « Հանդիսաւոր պատարագ » կը մատուցուէր եկեղեցին կառուցանող բարերարներուն հոգւոյն համար ու պատարագի աւարտումէն յետոյ պարտէզը, մարզապետիներուն վրայ եկեղեցին ներկայ գտնուողներուն ճաշատեղան մը կը տրուէր, որ գիւղական բոլոր բարիքներով կը լեցնար: Շատ մանուկներու հետ Միսաքն ալ ներկայ եղած է այդ պատարագներուն, ճաշերուն ու անոնց յաջորդող ուրախութիւններուն: Աչնան, երբ բերքահանութիւնը, ընտանիքներու ձմրան համար պատրաստումը կը կատարուէին, կը լմնային, կարգը կուգար ուխտագնացութեան կազմակերպութեան:

Իւրաքանչիւր ընտանիքի մէջ օրեր առաջ կ'որոշուէին ուխտի երթալիք վանքը, մեկնումի թուականը, ուխտագնացներուն անունները, մատաղացու կենդանիները, ճամբորդութեան միջոցները (ձի, ջորի, էշ կամ հետիոտն), 2 - 3 օրուան համար կերակուրներու պատրաստութիւնը եւ ուրիշ խել մը մանրամասնութիւններ (մենք ունէինք երկու վանքեր՝ Ս. Փրկիչ եւ Նարեկայ (Արեկայ), երկու հակառակ ուղղութիւններով ու 5–6 ժամ հեռաւորութեան վրայ, առաջինը Եփրատի ձախ եւ երկրորդը՝ աջ կողմը):

Ով որ գիւղ ապրած է, ան միայն կրնայ ըմբռնել, թէ այդ ուխտագնացութիւնները ինչպիսի խանդավառութիւն, ուրախութիւն կ'առթէին մանաւանդ մանուկներուն ու պատանիներուն, որոնք մաս կը կազմէին ուխտաւորներուն:

Որոշեալ օրին, Ուրբաթէ Շաբաթ լուսնալու գիւերը, սովորական ժամերէն առաջ գիւղը կ'արթնայ, կը չարժի, փողոց կը թափի: Կենդանիները արդէն պատրաստ են, կը բեռնաւորեն, մարդիկ, կիներ, աղաները բարձրաձայն կը խօսին, կը վիճին՝ յաճախ պիտի չհասկընալով: Աչնան լեռնային գիւղերուն եւ առաւօտուն յատուկ ցուրտին դէմ պաշտպանուելու համար բրդեայ զգեստներ հագած, կենդանիներու վրայ հեծած են. կարաւանը պատրաստ է. մեկնումի նշանը կը տրուի. ճամբայ կ'ելլէ. Ջորիներու վիզերէն կախուած զանգակները գիւղերին լռութիւնը կը պատռեն: Զուարթութիւնը ծայր կուտայ ուխտաւորներու մէջ, հետիոտն կամ հեծեալ. հեռուհեռէ « բարի երթաք, ուխտներդ ընդունական » ձայները կը բարձրանան կարաւանին ազմուկներու ընդմէջէն: Արշալոյսին ընտանի վայրերու տեսարաններու չարքը կը փակուի, գիւղին շրջանակէն դուրս նոր պատկերներ, մանուկներու համար նոր դաշտեր, պարտէզներ, գետակներ, բլուրներ, հօտեր, նախիրներ, հիւղակներ, գիւղակները, բոլորն ալ հետաքրքրական ու հաճելի:

Կարաւանը կը դանդաղի: Լերան մը ստորոտը կամ հոսուն ջրի մը եզրը կանգ կ'առնէ հանգիստի, ճաշի եւ կենդանիներու կերի համար:

Ափյափոյ ճաշ մը, քիչ մը հանգիստ: Արեւը արդէն շրջակայ լեռներուն վրայէն ծաթած է. պէտք է աճապարել, չուտ հասնիլ վանք ու տեղերնին ապահովել:

Մի քանի ժամ յետոյ արդէն հոն են: Տեղերու ընտրութիւնները կը կատարուին առանց բծախնդրութեան ու վէճի: Շրջակայ գիւղերէն (Լիճք, Զիմառա, Կամա, Աբմատաններ), քաղաքներէն (Ակն, Տիվրիկ, երբեմն Արաբկիր) ուխտաւոր բազմութիւններ: Հրճուանք, նոր դէմքերու ծանօթութիւն, մտերմութիւն, ճաշ, օղի, գինի, տավուլ – զուռնա, տաֆ, քեման, երգեր, պարեր, կատակներ, սրախօսութիւններ, ուխտի պատրաստ, մատաղցու կենդանիներու զննում, հրացանաձգութեան փորձեր, ձիարշաւներ:

Եւ այսպէս 2–3 օր չարունակ, առանց վէճի, կռիւի եւ կամ անհաճոյ միջադէպի:

Ցետոյ բաժանում նոր ծանօթներէ, գալիք տարի զարձեալ իրարու հանդիպելու բաղձանքներ, մաղթանքներ, ուրախ, զուարթ վերադարձ. գիւղէն կէս կամ մէկ ժամ հեռաւորութեան վրայ դիմաւորողներու խումբեր, հրացանաձգութիւններ օդին մէջ եւ քաղցր տպաւորութիւններ:

Միսաք առնուազն 2-3 անգամ այսպիսի ուխտագնացութիւներու մասնակցած է իր ընտանիքին այս կամ այն անդամներուն հետ ու բաժնած, վայելած այդ կեանքին ուրախութիւններն ու զուարճութիւնները:

Մեր չրջանին խօսակցութիւնները, երբ գիւղը ինքն իր մէջ կ'ամփոփուէր ու կը ծուարէր, մանուկներու խաղերու եւ զբօսանքներու թիւը կը կրճատուէր: Միսաք այն առեն իր թաղին խաղակից տըղոց հետ ձիւնէ մարդիկներ կը չինէր, կ'աւարէր ու նորէն կը վերսկսէր. կամ տան երդիքներու վրայ նստած՝ ձիւնը մեծերու հետ թիերով փողոցները թափելու աշխատութեան կը մասնակցէր պզտիկ թիով մը կամ զրացի տուներու մանուկներու կողմէ նետուած ձիւնագնդիկներուն կը պատասխանէր:

Հազուադէպօրէն գտնուած է ձմեռուան իրիկունները տաւարը դիմաւորելու զացող տղոց խումբին մէջ: Այդ տղաքը փշատենիին(անընթեռնլի) կը յատնէին առանց ձիւնամրրիկին ու ձիւնին կարեւորութիւն տալու ու ձիւնածածկ արտուհի ծառերը կը բոցավառէին ու անոր ճարճատող բոցին դէմ իրենց կապտած ոտքերն ու ձեռքերը տաքցնելով՝ կը խընդային ու կը զուարճանային:

Ձմրան երկար գիշերներուն Մեծարենց տունը ամէն իրիկուն լեցուն էր ազգական ու զրացի ընտանիքներով: Տաքուկ սենեակներու մէջ, օճախին դէմ կամ թոնիրին չուրջ բոլորուած կը խօսէին: Շատ անգամ այրերը եւ կիները առանձին կը նստէին, որովհետեւ երկու կողմէն նուազ չհագրզռուութիւն կար տեղի ունեցող խօսակցութիւններուն չուրջ: Մանուկ – ները կիներուն ընկերութեան մէջ կը մնային, որովհետեւ հէքեաթ պատմող մամիկները հոն էին: Միսաք ալ չատ կ'ախորժէր հէքեաթներէն, մին էր անոնցմէ, որ թախանձագին կը խնդրէին, կը տռիալէին հէքեաթ մ'ըսել: Մամիկը քիչ մը նազ ընելէ յետոյ կը սկսէր: «Կար ու չկար, ժամանակին թագաւոր մը կար եւայլն »: Միսաք աչք – ականջ կտրած մտիկ կ'ընէր: Երբ պատմութիւնը կը վերջանար, երկրորդ, մը երրորդ մը կ'ուզէին: Այդ պատմութիւնները, ով գիտէ, քանի անգամ կրկնուած, դոյց կը սորվէր ու երբ դարձեալ մամիկը զանոնք պատմելու առեն սխալ մ'ընէր կամ պատմուածքին կարգը չրջէր, կը միջամտէր, կ'ուղղէր: Երբ այլեւս այդ հէքեաթները իրենց հետաքրքրութիւնը կորսնցուցին, Միսաք սկսաւ հետաքրքրուիլ ընթերցումներով: « Բուրաստան մանկանց » չաթաթերթի հատաքածոները եւ Գրեգին Եպս. Սրուանձտեանցի « Համով հոտով »ի եւ « Մանանայի » հէքեաթները կը կարդար: Վարժարանի ճոխ գրադարանէն զատ կար նաեւ իրենց տան գրադարանը, որմէ յետոյ հետզհետէ պիտի կարենար օգտուիլ:

Միսաք իր մանկութեան չրջանը Բինկեանի եւ Սեբաստիոյ մէջ անդուցած է միշտ բազմանդամ ընտանիքի մը ծոցը, հանգիստ, սիրուած ամէնէն, որեւէ զըրկանք, կարօտութիւն չէ ճանչցած, ընդհակառակն, նկատելի ամէն կերպով բաւարարութիւն գտած է: Կարելի է ըսել այդ կեանքը չատ չատերուն համար իդէալ կեանք էր:

Միսաք իր հայրենի գիւղին բնակարներուն գեղեցկութիւնները ապրած, զգացած է լիովին: Այդ հարազատ ու մտերիմ պատկերները խորապէս ազդած են անոր մտքին ու զգացումներուն վրայ:

Մ. Մեծատուրեանի ընտանիքը 1895ին եղեռնէն յետոյ կը փոխադրուի Սեբաս – տիա ուր Միսաքի երէց եղբայրը՝ Գէորգ Մեծատուրեան փաստաբանութեամբ կը զբաղէր վիլայէթին մէջ վկայեալ միակ իրաւաբանն ըլլալով, լաւ դիրք մը ստեղծած էր: Ցետոյ Վարդան եւ Սարգիս Մեծատուրեան հոն վաճառատուն մը կը հիմնէին: Միսաք Մեծարենցի ընտանիքը իր բնակութիւնը կը հաստատէ Պէզիրճի Թաղա, որ քաղաքին գեղեցիկ եւ էն՝ ներկայանալի թաղն էր իր նոր ու ճաշակաւոր տուներով, ուղիղ, կանոնաւոր ու համեմատաբար լայն փողոցներով: Բնակչութիւնը ամբողջապէս Հայերէ կազմուած էր: Օտար հիւպատոսարանները այդ թաղամասին մէջ կը գտնուէին, ինչպէս նաեւ միսիոնարական բնակարանները:

Միսաք իր այս նոր ու անծանօթ միջավայրին մէջ ինքզինքը բոլորովին օտար զգաց. ամփոփուած էր ընտանեկան չըրջանակին մէջ, կը նեղուէր ու անհուն կարօտը կը զգար հայրենի գիւղին ազատ կեանքին ու ընկերներուն: Հօրեղբօր տըղուն Գրիգորի հետ կ'աշակերտի Սահակ էֆ. Սերայտարեանի վարժարանը (այդ չրջանին Աբամեան ազգ. վարժարանը լաւ վիճակի մէջ չէր ու հայաշատ գիւղաւոր թաղերուն մէջ վարժարաններ բացուած էին, որոնք աւելի յաճախուած էին, որովհետեւ աշակերտներու կրթութեան եւ ուսման վրայ աւելի ուշադրութիւն կը դարձնէին): Տեղի ունեցաւ 1896ի երկրորդ եղեռնը: Բինկեան հիմնապէս քայքայուեցաւ: Տնաւեր բազմութիւններ ցըրուեցան չորս հովերուն: 30 - 40 ընտանիքներ ապաստան կը գտնեն Սեբաստիա, նախընտրաբար կը բնակին Պէզիրճի Թաղա: Այդ ընտանիքներու մեծ մասը Միսաքի ազգականներն էին ու տղաքները՝ ընկերներ, որոնցմէ մէկ քանին իրեն հետ վարժարան կ'երթան. ուրեմն, իրեն համար ընկերական չրջանակ կը ստեղծուի ու խմբական պտոյտներու եւ զբօսանքներու համար առիթ: Պտոյտները տեղի կ'ունենան նախ մօտիկ Հողդարի բարձունքը, յետոյ Ս. Նշան վանքը ու քովի անտառակը, աւելի ուշ երկաթելու համար մինչեւ անապատի, Ս. Յակոբ վանքերն ու Փաշին ալիւրի Փապրիքան: Գիւղի խաղերը, չերասիները, զուարճութիւնները հոն վերջ կը գտնեն:

Միսաք Սերայտարեանի վարժարանին դասերուն կը հետեւի ուշադրութեամբ ու լաւ կը սորվի տառերը. այլեւս կարծեցեալ անընդունակ տղան չէ ու այս փոփոխութիւնը մայրը ու բոլոր ազգականները կ'ուրախացնէ: Միսաք կը սկսի համառնել այլեւս ընթերցումներէն. կարգալու համար գրքեր կը գտնէ իրենց տան գրադարանին մէջ:

Գէորգ Մեծատուրեանի չատ անգամ կ'այցելէին քաղաքին մտաւորական դասէն անձնաւորութիւններ՝ երկրաչափ, բժիշկ, ուսուցիչ, պետական պաշտօնեայ եւայլն, ազգային ու քաղաքական օրուան հարցերու մասին կը խօսէին ու կարծիքներ կը յայտնէին: Սեբաստիոյ չըրջանը, համեմատած հայկական արեւելեան նահանգներուն, աւելի ազատութիւն կը վայելէր: Միսաք երբեմն մտիկ կ'ընէր այդ խօսակցութիւնները, որոնք հետզհետէ աւելի հետաքրքրական ու չահեկան կը դառնային մասնակցութեամբ Աւետիս Պէչէրեանի (փաստաբան, Ա– կընցի), որ Կովկաս ու Անատոլուի գըլխաւոր քաղաքները չրջելէ յետոյ կ'այցելէ նաեւ Սեբաստիա, ուր Մեծարենց ընտանիքին ասպնջականութիւնը կը վայելէ երկար ժամանակ մը: Աւետիս Պէչէրեան իր չրջանին Պոլսոյ առաջնակարգ փաստաբաններէն մին եղած է, զարգացած ու բարեկիրթ անձնաւորութիւն մը, Պոլսոյ մտաւորական կեանքին ու չարժումներուն քաջածանօթ մը: Ուրեմն, Գէորգ Մեծատուրեանի տան մէջ իրիկուան ընկերային հաւաքոյթները աւելի յաճախ տեղի կ'ունենային, և Ա. Պէչէրեան կեդրոնական դէմքը կ'ըլլայ այդ հաւաքոյթներուն իր լայն ծանօթութիւններով, ողջամիտ դատողութիւններով ու խօսելու ձիրքով: Միսաք ալ մեծերու կարգին համ կը սկսի առնել այդ խօսակցութիւններէն եւ անոնցմով հետաքրքրուիլ:

Ջ. ՄԵՍԱՏՈՒՐԵԱՆ

(Շար. – 2)

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՃՕԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ

Բարձրացի՛ր, Բարձրացո՛ւր

Աբրահամը իր վեհութեան եւ անմահութեան մէջ, Մայր Աթոռս իր ոտքերուն եւ չուրջը բարձրացուր–բարձրացուր:

Հ Մ. Ը. Մ.ի ուխտեալը իր աչքերը սեւեռած դէպի յաւերժական Հայութիւնը խորհրդանշող մայրենի այս տեսիլքը, կը ձգտի բարձրանալ անոր եւ բարձրացնել հոն այն ընկերութիւնը, այն ժողովուրդը որուն ինք կը պատկանի:

Գեղեցիկ եւ վսեմ խաչ, զաղափարական, զոր հիմնադիրները՝ համահայկական այս չարժումին, կերտեցին եւ դարբնեցին իրենց կեանքի օրինակովն իսկ:

1918ին էր, սիրոյ եւ առելութեան, մեր փառքին ու մահուան հետ առընչութիւն ունեցող երբեմնի Բիւզանդիոնի, Պոլսոյ մէջ է որ նետուեցաւ խարիսխը:

Հետզհետէ չղթան հարստացաւ նորանոր օղակներով, կարեց ծովեր ու ցամաքներ, զարձաւ անծայրածիր եւ աշխարհացրիւ իր ժողովուրդին համար եւ զաւ մեծապէս հետաչարժ: Երկտասարդութիւնը, որուն համար հիմնուեցաւ, գաւ իր փիլիսոփական, հոգեկան եւ ազգային ձգտումներուն, տենչերուն ամուր պատսպարանը:

Պոլիս, Եգիպտոս, Սուրիա, Լիբանան, Մինչեւ Արեւելքի այլ երկիրներ, Յունաստան, Պարսկաստան զարձան հաստատ յենարաններ: Նաեւ Ֆրանսայի մէջ ծաղկեցաւ չարժումը արձանագրելով պերճ արդիւնքներ:

Հ. Մ. Ը. Մ.ական մաքուր նկարագրով, անձնուէր եւ վեհանձն սրտով է որ 1978ին, վաթսունամեակի այս տարին, Մայիս 7ին, Թիւէլ պերեզմանատան մէջ, բացումը կատարուեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի հիմնադիրներէն՝ Գրիգոր Յակոբեանի քրիմին, նախաձեռնութեամբ Հ. Մ. Ը. Մ.ի փարիզեան նորակազմ մասնաճիւղին:

Տարեգարձ մը, մանաւանդ այս պարագային 60ամեակ մը, երկկ է եւ նաեւ վաղը: Նորակազմ մասնաճիւղը իր յաչատակի, ոգեկոչումի ձեռնարկէն անդին կ'ուզէ նշել ներկան եւ պատրաստել ապագան:

Ներկան՝ Հ. Մ. Ը. Մ.ի 60ամեակի հանդիսութիւնն է, աւելի ճիշդ մարզական (Ֆութպոլի) մրցաչարքի կազմակերպումը: Արդարեւ, Յուլիս 1 եւ 2ին, Իսթ Լէ Մուլինոյի մարզադաշտին վրայ տեղի պիտի ունենան Ֆութպոլի հանդիպումներ մասնակցութեամբ փարիզեան, կեդրոնական եւ հարաւային Ֆրանսայի հայաշատ քաղաքներու խումբերուն: Բարեզէպ նախաձեռնութիւն մը որուն միակ նպատակն է Հ. Մ. Ը. Մ.ի 60ամեակին պատեհ առիթով քով քովի բերել, նոյն դաշտին վրայ իրկեցնել, մարզական հայ ակումբներ որոնց ի վերջոյ հասարակայ յայտարարն է՝ բարձրանալ եւ բարձրացնել, իրենց հարազատ գոյներուն տակ, հայ ժողովուրդի ներկայութիւնը, կարելիութիւնները եւ պատիւը Ֆրանսայի սոսկնջական երկնքին ներքեւ:

Ապագան՝ զարդացնել է հայ մարզական, մարմնակրթական, սկաուտական կեանքը, պատասխեցնելով զայն անչուշտ տեղական յարմարութիւններուն եւ հանգրանքներուն: Ասոր համար անհրաժեշտ կը տեսնենք մարզական չարժումի կեդրոնական մարմնի մը ստեղծումը, ներդաշնակելու եւ ուղղելու համար մարզական կեանքը: Արդէն, ընդհանրապէս, Սփիւռքի հայ կեանքը իր ցրուածութեամբ չատ յաճախ կը կորսնցնէ իր կարելիութիւններէն լաւագոյնը: Ինչպէս անհրաժեշտ է Սփիւռքի համար համահայկական ներկայացուցիչ մարմին մը, ինչպէս անհրաժեշտ է Ֆրանսայի համար կրթական համազազութային մարմին մը, նոյնպէս յոյժ կարեւոր է, համազազութային մարզական մարմին մը: Հ. Մ. Ը. Մ.ը որ ունի համազգային կոչում, եւ որ իր

The Proud Armenians

—o—

(Գ. եւ վերջին մաս)

Նեշընըլ ճէոկրաֆիք հանդէսին օժանդակ խմբագիրին յաջորդ հանդրուանը եղած է Հայաստան: Երեւանը գտած է զայն, վայելուչ, անշուշտ աղմկարար, ճոխ, ուր վարորդ եւ ոստիկան կը վիճեն, ուր վարորդ կը տուգանուի: Հայաստան, արձանագրած է ան, լեռնային – քարքարոտ վիճակէն դարձած է արդիական ճարտարուեստի պետութիւն մը գրեթէ եռեք մէկ տարուան ընթացքին:

Պետական պաշտօնատարներ հպարտութեամբ դիտել տուած են, թէ ապրուստի մակարդակով, կրթական պատկերով, թէքնոլոժիով եւ գիտական նուաճում – ներով Հայաստան բարձր դիրք կը գրաւէ խորհրդային 15 Հանրապետութիւններուն մէջ, հակառակ, որ ամէնէն փոքրն է:

Րոպէրթ Փօլ Ճորտըն այցելած է ձեռնարկութիւնները, հոս ու հոն տեսակցութիւններ ունեցած է պետական դէմքերու (վարչապետին՝ Ֆ. Սարգսեան), ինչպէս նաեւ գիտահետազօտական հիմնարկութիւններու անօրէններու եւ պատասխանատուներու հետ (քարի եւ սիլիկատի հիմնարկութեան տնօրէն Գ. Մանիկեան): Արձանագրած է իր տպաւորութիւնները, ըստ ածներն ու լածները:

Որ. Միութիւն պաշտօնապէս ան – ատուած է, սակայն Աստուած ամէնէն աւելի Հայաստանի մէջ արժանացած է լաւ ընդունելութեան, բաղդատմամբ խորհրդային մնացեալ աշխարհին: «Պատճառը կը թուի յստակ, պարզ ըլալ՝ Հայերն ու Եկեղեցին անբաժանելի են»:

Ամերիկացին ներկայ գտնուած է կրօնական արարողութեան մը Ս. Սարգիս եկեղեցին: Դուրսը՝ զառներ կ'օրհնուին՝ ողջակիզումի ենթարկուելէ առաջ, կին մը, որ ծունկերուն վրայ կը յառաջանայ

ստեղծման օրերուն իսկ արմատ հաստատեց Ֆրանսայի մէջ կրնայ ըլալ համադրողը զանազան եւ այլազան ղոյութիւն ունեցող ուժերուն:

Գաղափար մըն է որ կը յայտնենք: կ'արժէ մտածել այս մասին:

Ամէն պարագայի մէջ մենք դոհունակութեամբ կ'ողջունենք Հ. Մ. Ը. Մ.ի փրիզեան նորակազմ մասնաճիւղի նախաձեռնութիւնը այն համոզումով որ Ցունիս 1ի եւ 2ի հանդիպումը, Իսի լէ Մուլինոյի մէջ, ըլլայ նախաքայլը ապագայ միշտ աւելի սերտ եւ մտերիմ գործակցութեան, ըլլայ մեկնակէտը դէպի ապագայ կեդրոնական մարմնի մը ստեղծման մեր ազգային կեանքի արդիւնաւոր կազմակերպութեան ի խնդիր:

ԿԱՐՕ ՑՈՎՍԷՓԵԱՆ

ԴԱՂՈՒԹԷ ԴԱՂՈՒԹ

ՊՈՒԻՔՐԷՇԻ երաժշտական կեանքին մէջ ներկայութիւն մըն է Ջուլթակահար Վարուժան Գոզիկեան: Քանի մը տարի դեկավարելէ ետք «Փրօ Արթէ» քառեակը (անդամներու հանգստեան կոչուելուն պատճառով), կազմած է նոր քառեակ մը՝ «Մուզիքա», որ կը բաղկանայ Ֆիլհարմոնիայի նուագախումբի իր պաշտօնակիցներէ: Փետրուար ամսուան ընթացքին, քառեակը երկու չաբթուան ընդմիջումով, չորս համերգներ տուաւ Պուքրէշի մէջ: Իսկ նոյն շրջանին քառեակը Ֆիլհարմոնիայի հետ երկար շրջագայութեան մը կ'ուղեւորուի՝ Հունգարիա, Չեխոսլովաքիա, Աւստրիա, Զուիցերիա, Ֆրանսա եւ Արեւելեան Գերմանիա: Ջուլթակահար Վարուժան Գոզիկեան Օգոստոսին կը մասնակցի Փալմաէ Մայորքի Երաժշտական փառատօնին, ուր իրեն կ'ընկերանայ իր կինը՝ դաշնակով:

դէպի եկեղեցի, ուր ովսաննան կը տարածուի քրիստոնէական խորհուրդով:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը լրագրողին պարզած է էջմիածինի միջազգային կապերը, ընդգծած է Հայաստանի մշակութային վերելքը: Վազգէն Ա. լաւ տեսութեամբ արտայայտուած է իր հօտին մասին: «Տարուան մը մէջ Հայաստան 60·000 ծնունդ կ'արձանագրէ, երեքէն երկուքը կը մկրտենք»:

Ամերիկացին ապշած է, երբ իրեն ընկերացող կառավարական պաշտօնատարը՝ կուսակցական մը, երկու մոմեր գնած, զանոնք վառած եւ մէկը իրեն յանձնած է:

— Չէք հաւատար Աստուծոյ, բայց մոմ կը վառէք:

— Ոչ, չէ՛նջաց, հաւատացեալ մը չեմ, կը վառեմ առ ի յարգանս եկեղեցիին:

Վերջին այցը՝ վերապարձի ճամբուն վրայ, կատարած է Լիբանան, ուր 220 հազար Հայեր կայք հաստատած են:

Պէյրութի մէջ տեսած է աւերուած տուներ, թաղեր, կողոպտուած խանութներ: Քանի մը Հայեր պարզած են իրենց անմխիթար վիճակը եւ նաեւ լաւատեսութիւնը:

Ցօղուածին ընկերացած են գունատիպ նկարներ՝ բոլորն ալ տպաւորիչ, խօսուն, դիմագիծ եւ նկարագիր արտայայտող: Լուսանկարիչ Հէյերի Նալչեանն ժողովուրդի մը մշակոյթն ու երկիրը, Հայաստան թէ այլուր տարտղնած հայ մարդոց «կեանքն» է քանդակած, իրենց ապրումներով, ձգտումներով, հայկականութիւնը ցոլացնող երեսներով:

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ

—o—

Փարիզի կեդրոնական Սանուց Միութեան տարեկան ընդհանուր ժողովը տեղի ունեցաւ Ցունիս 10, Շաբաթ օր Եանի՛ցի սրահներուն մէջ, ներկայութեամբ 32 անդամ եւ անդամուհիներու, 48 ձանապրուածներու վրայ:

Օրինական մեծամասնութիւն մը գոյացած ըլլալով ժամը 16·30ին, ժողովը բացաւ նախագահ Պերճ Ճէզվէճեան որ պատասխանութիւն նկատեց, նախ եւ առաջ, իր չնորհակալական խօսքը ուղղել բոլոր այն կեդրոնականցիներուն, որոնք պատասխանելով վարչութեան կոչին, օրինականացուցած էին իրենց անդամակցութիւնը: Յաւ յայտնեց նաեւ որ պաղուքին կեդրոնականցիներու թիւին համեմատական չէին անդամագրուողները: Նախատիպ պարագաներ նկատեց Պէյժիայէն եւ Զուիցերիայէն ստացուած նամակները արձանագրուելու փափաքով:

Շնորհակալական երկրորդ խօսքը ուղղեց ներկաներուն որոնք իրենց կեդրոնականցիի ոգիին թելադրանքով եկած էին հաշուեյարդարի ենթարկել վարչութեան տարեկան գործունէութիւնը:

Հաճելի պարտականութիւն մը նկատեց նաեւ յայտնել իր ամէնէն անկեղծ չնորհակալութիւնները իր վարչական ընկերներուն որոնք իրենց թանկագին օժանդակութեամբ, դիւրացուցած էին իր նախագահի պատասխանատու պաշտօնը:

Պերճ Ճէզվէճեան չնորհակալութիւն յայտնեց նաեւ Եան'ցի վարչութեան, որ ինչպէս միշտ, այս անգամ եւս, պատրաստակամութեամբ կեդրոնականցիներուն տրամադրեր իրենց տակ էր դրած հայապահպանման իրենց յարկը:

Միաձայնութեամբ օրուան նախագահի ընտրուեցաւ Անահիտ Մարտիրոսեան, իսկ քարտուղար Զարեհ Սարեան:

Նախորդ ընդհանուր ժողովի տեղեկագրութեան ընթերցումէն վերջ, ընդունուեցան առաջարկուած կարգ մը դիտողութիւններ:

Բարոյական հաշուետուութիւնը ըրաւ Պ. Ճէզվէճեան, իսկ նիւթականը՝ Րոպէր Աղամեան: Երկու տեղեկագիրներն ալ արժանացան ծափահարութիւններու:

Հրաժարեալ վարչութեան հանդէպ արտայայտուած դնահատական խօսքերէ եւ Միութեան ապագայ գործունէութեան շուրջ տեղի ունեցած կարծիքներու փոխանակութիւններէ վերջ, օրակարգի վերջին հարցն էր նոր վարչութեան ընտրութիւնը: Ընդհանուրին փափաքով նոյնութեամբ վերընտրուեցաւ նախկին վարչութիւնը:

Ալիքսանեան Ալիքսան, Աղամեան Րոպէր, Թիւղէմէն Արման, Իյնէճեան Ստեփան, Ղազարեան Գլակ, Ճէզվէճեան Պերճ, Նաւասարդեան Վահան, Տադէս – եան Անդրանիկ եւ Փանոսեան Նորայր:

Նորընտիր վարչութիւնը Ցունիս 19ին, իր կեդրոնատեղիին մէջ, միաձայնութեամբ դիւանը ընտրեց հետեւեալ կերպով.– Նախագահ Ճէզվէճեան Պերճ, քարտուղար Նաւասարդեան Վահան, գանձապահ Ղազարեան Գլակ:

×

Ցունիս 10ին, ժամը 15ին, երկու երրորդի մեծամասնութիւն գոյացած չըլլալով, տեղի չունեցաւ արտակարգ ընդհանուր ժողովը, օրակարգ ունենալով՝ փոփոխութիւններ ծրագիր - կանոնագրին մէջ:

ՎԱՐԶՈՒԹԻՒՆ
ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

"Le dernier Vieux Fou"

Ալեքս Վարու (Վարուժան Ալեքսանեան) հեղինակն է այս հաճելի հատորին, որ վերջերս լոյս տեսաւ եւ որ կը խոստանայ արձակուրդային յարմարագոյն ընթերցում մը ըլալ:

Վարու, ծանօթ անուն մը դարձած էր վերջին տարիներուն, իբրեւ հեղինակը հինգ ոստիկանական վէպերու, որոնք լոյս տեսան կալմարի «Սեւ Շարք»ին մէջ: Այս անգամ «համով» վէպ մըն է, որ կը չօշափէ արդիական նիւթ մը: Ամբ մը երախաներ, իրենց դլուխն առնելով «Վերջին Ծեր Խենթը» կը վերածուին փոքրիկ ահաբեկիչներու, կը պաշարեն իրենց թաղին պարտէզը, սիրայօժար մասնակցութեամբը ենթակային՝ պատանդ ալ կը բռնեն դրամատիրոջ մը աղջիկը, որպէսզի չքանդուի իրենց պարտէզը ի չահ դրամատիրութեան եւ ճարտարուեստի կառոյցներու:

Ալեքս Վարուի լեզուն չատ սահուն է եւ սրամիտ՝ ոճը: Ցայտնի է, որ ինք – զինքը բնաւ լուրջի չառներ, ինչ որ հազուադիւտ դարձած է, հակառակ անոր որ, խորքին մէջ, տաղանդաւոր մէկուն խե – լացիութեան դլխաւոր նշանն է: Բարդ հարցեր լուծելու փորձ չի կատարեր, ժամանցի գիրք մըն է եւ կը զուարճանայ ոչ միայն ընթերցողը այլեւ այն տպաւորութիւնը կ'ունենայ թէ հեղինակն ալ զուարճացած է գայն գրած ատեն: Գուցէ գիրքը բան մը չէր կորսնցներ եթէ 50–60 էջ պակաս ըլլար, եւ վերջին մասին մէջ քիչ մը քաշքշուելու տպաւորութիւնը չձգէր:

Ցիշենք նաեւ որ Ալեքս Վարու, իր այս հատորով նախաձեռնարկ է նաեւ նոր հրատարակչականի մը, զոր մկրտած է Քանսո:

Ա. Մ.

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԽՕՍԷՔ, ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ԼԵՌՆԵՐ

1.

ԿԱՐԿՈՒՏԻ ՀՈՏ ԵՄ ԱՌՆՈՒՄ...

— Ես քեզ վրայ մեծ յոյս ունեմ, Գուրբան Ալի:

Գուրբան Ալին մէջքը խոնարհեց:

— Պատրաստ եմ այսուհետեւ ես արդար լինել Աստծոյ եւ իմ խղճի առջեւ, բէյ աղա:

×

Օսման օնբաշին Զեւկէտից եկաւ Քեմալ բէյի մօտ, բէյը գդեց բերանը եւ երդուեց, որ ինքը կը բերի Խորէն աղայի դլուխը: Մամուր Ֆէյզպէդը զրքոյց բանականութիւնից:

— Օսման օնբաշու բերանը իւղի դընդեր գցիր, Քեմալ բէյ: Նա իր ասածը կը կատարի:

— Կը կատարեմ, բէյ աղաներ, հաստատեց Օսման օնբաշին: Մենակ Խորէն ագան չէ, ամբողջ կաթակնը կը լցնեմ պարկի մէջ ու կը բերեմ ձեր ոտքերի տակ կը թափեմ: Բայց, պատուական բէյեր, ո՞րն է իմ վարձը, իմ հալալ աշխատանքի վաստակը:

— Գլուխը չիսուն ղուրուշ, օնբաշի, պատասխանեց Մամուր Ֆէյզպէդը: Մի քիչ էլ խիղճ ունեցիր, պետական դանձարանը այնքան էլ հարուստ չէ: Գլուխը հինգ ղուրուշ:

— Դա կտրածս գլուխների գինը, ասաց օնբաշին՝ մտքում ցնծալով: Իսկ ողջերի համար ի՞նչ էք որոշում:

— Ի՞նչ ողջեր, բարկութեամբ հարցրեց Քեմալ բէյը: Այդ անօրէններից ոչ ոք ողջ չպիտի մնայ, իմացիր:

— Դա եւս անմտութիւն է, բէյ աղա, չողոքորթ ասաց Օսման օնբաշին: Այդքան ապրանքը փչացնե՞լ: Ինչո՞ւ: Սուշեհրի բազարում այդ Հայի մի կենդանի գլխին մէկ ոսկի են տալիս ծովերից եկած վաճառականները: Ինչո՞ւ զրկուել այդ չահից:

Բէյերը նրան ասացին, թէ իրենց մի – այն սպանուած Հայեր են հարկաւոր, մի – այն անգլուխ, անշունչ Հայեր: Նոյնիսկ երեխաներին չպիտի խնայել: Դա կառավարութեան հրահանգն ու պահանջն է:

Մի քանի չաբաթ առաջ գերմանական ավտոմոբիլով այստեղ էր եկել ինքը՝ Երիտթուրքերի կուսակցութեան նախագահ Թալաաթ փաշան, որ նաեւ Թուրքահ Ներքին Գործերի նախարարն է, քիայի Ներքին Գործերի նախարարն է, եռապետութեան գլուխներից մէկը: Եկել էր ստուգելու, թէ ինչպէս են գաւառներում կատարում կառավարութեան որոշումը Հայերին բնաջնջելու մասին: Հաւատացել էր գայմագամներին, ոստիկանապետերին, միւդիրներին, զօրքի հրամանատերին, միւդիրներին: Թալաաթ փաշան տրտնջաց, որ բնաջնջումը ինչ–որ տեղեր այնքան էլ արագ չի կատարւում: Նա լրացուցիչ զօրք յանձնեց կուսակալներին՝ Հայերի ցեղասպանութիւնը լիակատար եւ արագ աւարտելու համար:

— Այն, ինչ երեսուն տարում չկարողացաւ կատարել Սուլթան Համիդը, ես կ'անեմ երեսուն օրում:

Ապա դատապարտեց նախկին կառավարութիւնը:

— Անցած կոտորածների ժամանակ թոյլ տուեց աւելորդ զթասրտութիւն: Մի բան, որ խորթ պէտք է լինի մեր գործողութիւնների ոգուն: Իննսունվեց թուականի մաքրման ժամանակ մերոնք խնայեցին Հայերի երեխաներին, բայց չատ սխալուեցին: Նրանց խնայած այդ երեխաները այսօր մեծացել են եւ տեղ–տեղ դիմադրում են: Ոչ ոքի այլեւս չպիտի խնայել, ոչ ոքի:

Մամուր Ֆէյզպէդը զարմանում էր՝ ինչո՞ւ են այդ Հայերը դիմադրում, ինչո՞ւ չեն կոտորւում՝ մէջը սեւ ցաւ ընկած ոչխարի հօտի պէս: Ո՞ր իրաւունքով են դիմադրում, հակառակում Ալլահի ու իշխանութիւնների կամքի: Այո, զարմանալի է:

Ցամենայն դէպս բէյերը Օսման օնբաշուն խորհուրդ տուին միայն գեղեցիկ աղջիկներին խնայել ու յանձնել իրենց:

Մամուր Ֆէյզպէդն արդէն տասներկու կին ունէր: Դառնացաւ մտքում՝ ինչո՞ւ տասներկու եւ ոչ չատ: Սուլթան Համիդն իր հարէմում երեք հարիւր կին ունէր, երբ նման ապրանքը թանկ էր: Իսկ հիմա էժան ալիւր՝ դու քո հոգին: Ինքը կարող է հարիւր կին էլ պահել: Իր գրպանից չի վերակրելու գրանց, պարզ է: Նա իր մառանում երեք պարկ ոսկի է ամբարել, որ խլել է Հայերից՝ խոստանալով նրանց կեանքերը խնայել:

ՍԵՐՕ ԽԱՆԶԱԴԵԱՆ

(97 – Շար.)

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Ալլալէրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Զարաքօղլու եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Օշին Զոքքարեան եւ զաւակը, Պ. Վարդան Ղազէրեան եւ ընտանեկան պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծմօր եւ քրոջ՝

ՅՑՐԻ ՏԻԿԻՆ ՂԱԶԱՒՆԻ ԱԼԼԱՎԵՐՏԵԱՆԻ

(ծնեալ Ղազէրեան)

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 27ին, 82 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շաբաթ, Յուլիս 1, ժամը 10·30ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին եւ մարմինը կը փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը։

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ ընկատել։

×

Պ. Վարդան Ղազէրեան իր քրոջ մահուան առթիւ փոխան ծաղիկի 50 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին։

ԼԻՈՆ.— Ողբացեալին ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն Թէ

ՏԻԿԻՆ ԹԱԳՈՒՀԻ ԲԱԶՈՒՄԵԱՆԻ

յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շաբաթ առաւ. (Յուլիս 1) ժամը 10ին, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցին եւ մարմինը կը փոխադրուի Պրոնի գերեզմանատունը։

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ ընկատել։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Ագապի Նշանեանի *մահուան ի յիշատակ, Տիկին Գազանճեան եւ զաւակները 100 Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ին եւ 100 Ֆր. Փարիզի եկեղեցիին (ստանալ «Յառաջ»էն), փոքրիկն Լօրան-Անդրանիկի յիշատակին։*

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան Օժանդակ Տիկնանց Միութիւնը իր խոր ցաւակցութիւնները կը ներկայացնէ Տէր եւ Տիկ. Ժաք Պօղոսեանի, Տէր եւ Տիկ. Ալպէռ Պօղոսեանի, Տէր եւ Տիկ. Տարօն Պօղոսեանի, Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Եւերեանի, Պր. Յարութիւն Տէրոյեանի եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն՝ Աշխէն Պօղոսեանի *մահուան առթիւ։*

×

Կապ. Յակի Պօմոնի մասնաճիւղը խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկ. Աստղիկ Պօղոսեանի ինչպէս նաեւ Պօղոսեան եւ Եավէրեան ընտանիքներու, իրենց սիրեցեալ մօր, մեծ–մօր եւ ապտականին՝ ողբ. Աշխէն Պօղոսեանի *մահուան առթիւ։*

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հայ խոհարար մը կ'ուզուի Լիոն, հայկ. ճաշարանի մը համար։ Դիմել՝

Restaurant TAMAR

5, Rue Ferrandière
69002 Lyon
Tél. : (78) 42-20-24

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Աւետիս Կապենցի յիշատակին Պէզազեան վրժ.ի իր նախկին մէկ դասընկերը, փոխան ծաղկեպսակի 500 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համախարբերդցիական Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը, Յուլիս 2ին, Կիրակի ամբողջ օրը Ֆապրիկուլի Հանրակառքի Ընկերութեան ծառախիտ դղեակին մէջ։

Ճոխ պիւֆէ — Շամփուրով խորոված, մատչելի դիներով — Հայկական եւ եւրոպական պարեր եւ զանազան անակնկալներ — Նուագախումբ Գոչարի խումբ։

Հայրենակիցներէն կը խնդրուի իրենց հետ բերել աթոռ եւ սեղան։

Պուլի մրցում

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆ ԼՈՒ — ՄԱՐՍԷՅԼ

Կազմակերպութեամբ՝ եկեղեցւոյ Օ – ժանդակ Տիկնանց Միութեան, Կիրակի, Յուլիս 2 ժամը 16ին։

Կը նախագահէ՝ Պ. Ռ. ՏԷՐ–ՄԵՐԿԵՐԵԱՆ

(Հայերէնի փրոֆեսէօր Էքսի համալսարանը)

Կը խօսի

ՇԱՀԱՆ ԽԱԶԱԿԻՐ ՔՀՆԳ. ՏԻՏԷԵԱՆ

Աշակերտներու կողմէ՝ արտասանու – նութիւն, խմբերգ, հայկական պարեր։

Ջաւեշ՝ «Սամաթիացի Աբիկ Աղա»

Պիւֆէ — Շամփուրով խորոված

ՆԻՍ

Կիրակի, Յուլիս 2, Մարսէյլի հայ նախկին մարտիկներու այցելութիւնը Նիս քաղաքը։ Ներկայ կը գտնուին ժամը 11·30ին եկեղեցի՝ մասնակցելով հոգեհանգստեան արարողութեան։ Պատարագի վերջաւորութեան, կից սրահին մէջ, տեղի կ'ունենայ հիւրասիրութիւն մը։ Ծաղկեփունջի գետեղում ժամը 10·30, 7 Ռիւ տը Ֆրանս։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հայ Աղքատախնամ Ընկերակցութիւնը ստիպողաբար կը փնտռէ բժիշկ մը, այր թէ կին, Փարիզի մօտ հանգստեան տան մը անօրէնի պաշտօնը վարելու համար։ Թեկնածուները պէտք է Ֆրանսահպատակ ըլլան, 40էն 50 տարեկան, տիրապետեն հայերէնի եւ Ֆրանսերէնի, ունենան ապարէզի փորձառութիւն, մատակարարման յատկութիւն, նոյնպէս հոգեբանութիւն եւ պատշաճարեալներու կեանքը ղեկավարելու կարող ըլլան։

Դիմել գրաւոր, Ֆրանսերէն եւ հայերէն նամակներով Աղքատախնամի նախագահին՝ Ն. Աբրիհարեանի

A. A. d'Aide Sociale
77, Rue Lafayette — 75009 PARIS

Նամակին կցել ֆոտիֆոլում վիքէն, վկայականներու եւ այլ գործատէրերու վկայագիրներու պատճէնները։

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յուլիս 2ին նախաճեռնու – թեամբ Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութեան։

Առաւօտուն՝ հոգեհանգիստ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին։

Ժամը 13ին ճաշ, Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տունը՝

9, Avenue տը Մատրիտ

Կը մասնակցի՝ ՅԱՐԴՄԱՐ (գուգերգ)

Շառաւիղոն – Էքզէյէ թիւ 103 օթոպիւսը եւ իջնել Փըթի Փոճ։

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ԿԱՊՈՑԻ ԽԱՉԻ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆ

ԼԻՈՆԻ խումբը կը մեկնի այս Կիրակի, Յուլիս 2, առաւօտեան ժամը 7·30ին, եկեղեցիին առջեւէն (295 Ռիւ Պուալօ)։

Օգոստոսի *արձանագրութեանց համար դիմել Զորեքշաբթի եւ Հինգշաբթի եկեղեցին։*

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ա. խումբը կը մեկնի Յուլիս 1ին առաւօտեան ժամը 5ին, ժամադրավայր Օթէլ Փարի - Նիս, 25 Պուլվ. տ'Աթէն։

Օգոստոսի *արձանագրութեան համար դիմել Տիկին Ֆրանկիւլեանի՝* 32, Ռիւ տը լա Ռեփիւպլիք, *հեռ. 91·24·98*

ԲԱՆԱԿՈՒՄ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

CAMP d'ÉTÉ de la F.R.A. NOR SEROUND

DU 1ER AU 30 AOUT

Thonon-les-Bains

HAUTE SAVOIE
Proximité lac Leman — Chalet les Alouettes
74500 CHAMANGES
Tél. : (50) 71-33-01

TARIF : pour un mois : 1.150
Plus de 14 jours : 45 F. par jour
de 7 à 14 jours : 50 F. par jour
Moins de 7 jours : 55 F. par jour
Prix du voyage en sus
Arrhes sur séjour 250 F.

Départ collectif de Paris par autocar le Lundi 31 Juillet

REGION PARISIENNE : Permanence pour inscription le Vendredi de 19 à 21 h. et le Samedi après-midi de 16 à 19 h. 17, Rue Bleue, Paris 9
métro Cadet — Tél. : 824-63-89
Après 20 h. Tél. : 029-04-93

Maison de la Culture à Alfortville — 9, Rue de Madrid.

REGION LYONNAISE : Renseignemens et inscriptions auprès des groupes du Nor-Séround, informations auprès de M. E. Mardirossian, Tél. 72-25-91

MARSEILLE : Maison de la Culture Arménienne, 12-14, Rue St. Bazile
Tél. : 50-15-09

Voyage Culturel en Arménie

Nouvelle formule :

en plus des excursions classiques (ETCHMIADZINE, SARDARABAD, GARNI, KEGHART) et...

Découverte des provinces nord de l'ARMENIE : KIROVAGAN, HAGHPAT, SANAHIN, ODZOUN, etc...

et trois jours à TBILISSI, ancienne capitale intellectuelle arménienne

calendrier des départs

13 JUILLET	16 SEPTEMBRE
05 AOUT	30 SEPTEMBRE
21 AOUT	28 OCTOBRE
02 SEPTEMBRE	23 DECEMBRE

Pour les prix et renseignements s'adresser à :

Sonia Coumryantz

a le plaisir de vous annoncer l'ouverture de l'Agence

OPTIMA Tours

67-69, RUE QUINCAMPOIX
(Ange, Rue Rambuteau)
75004 Paris — Tél. : 274-27-20
Métro : Etienne Marcel ou Rambuteau (licence A 946

A LYON
MAGUY KALOUSTIAN
OPERATOURS, 45 Rue Edouard Herriot, 69002 Lyon, Tél. : 42-10-24

Sur MARSEILLE
Mr YABERIAN — Maison de la Culture Arménienne, 12-14 rue St. Bazile les Mercredis, Vendredis et Samedis au 50-15-09

SUPER THOMLAC

PEINTURES • PAPIERS PEINTS • TAPIS • MOQUETTES

POSE PAR NOS SPÉCIALISTES DE TOUS REVÊTEMENTS SOLS ET MURS

DEVIS ET POSE GRATUITS • CRÉDIT DE 3 A 21 MOIS

Carrefour de l'Éléphant PALAISEAU

Parking : 3, avenue Jean-Jaurès tél. 928 00 98 - 928 03 88